

UNIVERZITET U NOVOM SADU
FAKULTET TEHNIČKIH NAUKA
U NOVOM SADU

Mr Sonja Čerepnalkovska

**MODEL UNAPREĐENJA INTEGRISANOG
SISTEMA MENADŽMENTA NA OSNOVU
RIZIKA**

DOKTORSKA DISERTACIJA

Mentor:
Dr Ivan Beker, vanr. prof.

Novi Sad, 2016.

UNIVERZITET U NOVOM SADU ● FAKULTET TEHNIČKIH
NAUKA 21000 NOVI SAD, Trg Dositeja Obradovića 6

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

Redni broj, RBR :	
Identifikacioni broj, IBR :	
Tip dokumentacije, TD :	Monografska dokumentacija
Tip zapisa, TZ :	Tekstualni štampani materijal
Vrsta rada, VR :	Doktorska disertacija
Autor, AU :	Mr Sonja Čerepnalkovska
Mentor, MN :	Van. prof. dr Ivan Beker
Naslov rada, NR :	Model unapređenja integrisanog sistema menadžmenta na osnovu rizika
Jezik publikacije, JP :	Srpski
Jezik izvoda, JI :	Srpski/Engleski
Zemlja publikovanja, ZP :	Republika Srbija
Uže geografsko područje, UGP :	Autonomna Pokrajina Vojvodina
Godina, GO :	2016
Izdavač, IZ :	Autorski reprint
Mesto i adresa, MA :	Trg Dositeja Obradovića 6, 21000 Novi Sad
Fizički opis rada, FO : (poglavlja/strana/citata/tabela/slika/grafika/ priloga)	13/581/105/238/64/-/4
Naučna oblast, NO :	Industrijsko inženjerstvo i inženjerski menadžment,
Naučna disciplina, ND :	menadžment rizika
Predmetna odrednica/Ključne reči, PO :	Menadžment kvalitetom, menadžment rizikom, pretnje, performanse organizacije
UDK	
Čuva se, ČU :	Biblioteka Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu, Trg Dositeja Obradovića 6, 21000 Novi Sad
Važna napomena, VN :	
Izvod, IZ :	Osnovni cilj istraživanja je definisanje efikasnog i efektivnog modela unapređenja IMS - integrisanog sistema menadžmenta na osnovu rizika. Model će doprineti olakšanoj implementaciji IMS-a, kao i unapređenju tog sistema, sa ciljem sprečavanja ili smanjenju aktuelnih i potencijalnih rizika koji dovode do fizičkih, finansijskih i vremenskih gubitaka, što je cilj svakog preduzeća. Potencijalni oblici rizika koji će biti obuhvaćeni ovim modelom jesu rizici koji mogu dovesti do degradacije: profitabilnosti, kvaliteta procesa u organizaciji, narušavanje životne sredine, povrede pri radu, profesionalna oboljenja itd. Definisan model je rezultat analize i sinteze teorijskih znanja i praktičnog iskustva, te će omogućiti organizacijama da razviju i unapređuju efikasan IMS. Primena ovog modela imaće pozitivan uticaj na profitabilnost organizacije.
Datum prihvatanja teme, DP :	2014-09-11
Datum odbrane, DO :	
Članovi komisije, KO :	
Predsednik:	Dr Vladimir Dukovski, red.prof.
Član:	Dr Bato Kamberović, red.prof.
Član:	Dr Dragoljub Šević, docent
Član:	Dr Milan Delić, docent
Član:	
Član, mentor:	Dr Ivan Beker, vanr.prof.
	Potpis mentora

UNIVERZITET U NOVOM SADU ● FAKULTET TEHNIČKIH
NAUKA 21000 NOVI SAD, Trg Dositeja Obradovića 6

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

Accession number, ANO :	
Identification number, INO :	
Document type, DT :	Monograph documentation
Type of record, TR :	Textual printed material
Contents code, CC :	Ph.D. thesis
Author, AU :	M.Sc. Sonja Čerepnalkovska
Mentor, MN :	Dr Ivan Beker, associated professor
Title, TI :	Model for improvement of the integrated management system based on risk
Language of text, LT :	Serbian
Language of abstract, LA :	Serbian/English
Country of publication, CP :	Republic of Serbia
Locality of publication, LP :	Autonomous Province of Vojvodina
Publication year, PY :	2016
Publisher, PB :	Author's reprint
Publication place, PP :	Dositej Obradović Square 6, 21000 Novi Sad
Physical description, PD : (chapters/pages/ref./tables/pictures/graphs/	13/581/105/238/64/-/4
Scientific field, SF :	Industrial Engineering and Engineering management
Scientific discipline, SD :	Quality management,
Subject/Key words, SKW :	Quality management,
UC :	
Holding data, HD :	Library of the Faculty of Technical Sciences, Dositej Obradović Square 6, 21000 Novi Sad
Note, N :	
Abstract, AB :	The main objective of the research is to define an efficient and effective model for improvement of IMS - integrated management system based on risk. The model will contribute for easier implementation of IMS, improvement of that system with the purpose of prevention or reduction of current and potential risks that lead to physical, financial and time wastes, which is the goal of every company. The potential forms of risk that will be covered by this model are risks that can lead to degradation of: profitability, quality of processes in the organization, disruption of the environment, injuries at work, occupational diseases and etc. The defined model is the result of analysis and synthesis of theoretical knowledge and practical experience, which will allow organizations to develop and improve an efficient IMS. Applied, the model will have a positive impact on the profitability of the organization.
Accepted by the Scientific Board on, ASB :	2014-09-11
Defended on, DE :	
Defended Board, DB :	President: Vladimir Dukovski, PhD, prof.
	Member: Bato Kamberović, PhD, prof.
	Member: Dragoljub Šević, PhD, ass.pr
	Member: Milan Delić, PhD, ass.prof.
	Member:
	Member, Mentor: Ivan Beker, PhD, assoc.prof.
	Menthor's sign

Ljudi koji pomažu i nesebično na raspolaganje stavljaju svoje profesionalne kvalitete, znanja i stručnost – zaslužuju veliko poštovanje.

S DUBOKIM POŠTOVANJEM ŽELIM DA IZRAZIM SVOJU ISKRENU I SRDAČNU ZAHVALNOST:

Mentoru profesoru doktoru Ivanu Bekeru – vanrednom profesoru na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu, za ogroman doprinos u pripremi moje doktorske disertacije, odnosno za prenetu znanja i iskustvo.

Veliku zahvalnost dugujem i profesoru doktoru Bati Kamberoviću – redovnom profesoru na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu, kao i profesorki Gordani Ušćebrka redovnom profesoru na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu, koji su mi svojim sugestijama i podrškom u pripremi doktorske disertacije, sve vreme bili dragocena pomoć.

Veliku zahvalnost dugujem profesoru doktoru Vladimiru Dukovskom sa Mašinskog fakulteta u Skoplju, za posvećenost i podršku, kao i profesoru doktoru Borislavu Popovskim sa Fakulteta elektrotehnike i informacionih tehnologija u Skoplju, za njegovu pomoć i preneto znanje u implementaciji modela doktorske disertacije.

Za praktičnu primenu (implementaciju) modela zahvalnost dugujem organizaciji A i organizaciji B, za puno poverenje i pomoć koju su mi pružili tokom implementacije modela.

Stručnu i tehničku pomoć imala sam u potpunosti od koleginica Liljane Hadžievske Antovske i Vesne Popovske, kojima se ovom prilikom puno zahvaljujem.

Najzad, zahvaljujem se svom suprugu, čoveku koji je tokom ovog vremena najviše podneo, pruživši mi puno razumevanje i podršku u ovom poduhvatu.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. DEFINISANJE PROBLEMA	5
3. POSTAVLJANJE CILJA I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	11
4. TEORIJSKE OSNOVE.....	15
4.1 Analiza postojećih stavova.....	17
4.2 Menadžment rizika	19
4.2.1 Istorijat, pojmovi i definicije rizika	19
4.2.2 Tipologija rizika	26
4.2.3 Menadžment rizikom	30
4.2.4 Ključni indikatori performansi (KPI) i Ključni indikatori rizika (KRI)	31
4.3 Standardi menadžmenta rizikom.....	37
4.3.1 COSO Okvir.....	42
4.3.2 ISO 31000 – Menadžment rizikom – principi i uputstva	44
4.3.3 IEC/ISO 31010 – Menadžment rizikom – tehnike za procenu rizika.....	48
4.4 Pojam rizika u međunarodnim organizaciono-upravljačkim standardima	50
4.4.1 Sistem menadžmenta kvalitetom (standard ISO 9001:2015)	50
4.4.2 Sistem menadžmenta zaštitom životne sredine (standard ISO 14001).....	53
4.4.3 Sistem menadžmenta zaštite zdravlja i bezbednosti na radu (standard OHSAS 18001)	56
4.4.4 Sistem menadžmenta bezbednošću hrane (ISO 22000, HACCP principi i drugi standardi)	58
4.4.5 Sistem upravljanja bezbednošću informacija (Standard ISO/ IEC 27001)	60
4.5 Implementacija integrisanog sistema menadžmenta na osnovu procene rizika	62
4.5.1 Integracija sistema menadžmenta i smernice za integraciju	62
4.5.2 Procesni pristup kao opšti-univerzalni model	63
4.5.3 Primena FMEA kao univerzalne metode za procenu rizika	68
5. ANALIZA STANJA IMPLEMENTACIJE INTEGRISNOG SISTEMA U ORGANIZACIJAMA, IMPLEMENTACIJA MENADŽMENTA RIZIKOM I PERFORMANSE ORGANIZACIJE	79
5.1 Teorijski aspekti konstrukcije instrumenta za ispitivanje	81
5.2 Identifikacija ključnih faktora (konstrukta) ispitivanih elemenata	85
5.2.1 Ključni faktori (konstrukti) menadžmenta kvalitetom (QMS)/Integrisanog Sistema Menadžmenta (IMS)	85
5.2.2 Ključni faktori (konstrukti) performansi organizacije.....	89
5.2.3 Ključni faktori (konstrukti) menadžmenta rizikom.....	93
5.3 Postupci sprovođenja istraživanja.....	96
5.3.1 Upitnik	96
5.3.2 Postupak prikupljanje podataka	97
5.3.3 Merenje i validnost upitnika	97

6. RAZVOJ MODELA UNAPREĐENJA INTEGRISANOG SISTEMA MENADŽMENTA NA OSNOVU RIZIKA	113
6.1 Područje primene.....	115
6.2 Opis određenih pojmova.....	116
6.2.1 Opis i definisanje imovine.....	116
6.2.2 Oštećenja imovine i posledice po organizaciju	117
6.2.3 Opis i definisanje pretnji	118
6.2.4 Opis i definisanje uzroka.....	118
6.2.5 Opis i definisanje rizika	119
6.2.6 Ključni indikatori performansi (KPI) i Ključni indikatori rizika (KRI)	120
6.3 Postupak kreiranja modela	121
6.3.1 Definisanje i prikaz procesa - Korak 1	121
6.3.2 Merenje performansi procesa – Korak 2.....	128
6.3.3 Proces identifikacije pretnji – Korak 3	131
6.3.4 Proces definisanje pretpostavke, ograničenja i identifikacije uzroka – Korak 4.....	134
6.3.5 Izrada matrice pomoću modifikovane FMEA metode u cilju efikasne procene rizika – Korak 5	142
6.3.6 Redefinisanje procesa - ublažavanje rizika – Korak 6.....	145
6.3.7 Provera sprovedenih mera – Korak 7	146
6.3.8 Prespitivanje-unapređenje uspostavljenog sistema – Korak 8.....	147
6.4 Model razvrstan po procesima	149
6.4.1 Proces P01 – Operativno upravljanje (grupa: upravljanje).....	149
6.4.2 Proces P02 – Preispitivanje od strane rukovodstva (Grupa: Upravljanje).....	155
6.4.3 Proces P03 – Planiranja i analiza poslovanja (Grupa: Upravljanje)	162
6.4.4 Proces P04 – Praćenje i merenje zadovoljstva korisnika (Grupa: Marketing).....	168
6.4.5 Proces P05 – Promocija proizvoda/usluga (Grupa: Upravljanje).....	173
6.4.6 Proces P06 – Razvoj novog proizvoda i usluga (Grupa: Razvoj).....	180
6.4.7 Proces P07 - Nabavka (Grupa: Komercijalni procesi).....	189
6.4.8 Proces P08 - Prodaja (Grupa: Komercijalni procesi).....	207
6.4.9 Proces P09 – Planiranje, priprema i upravljanje proizvodnjom/pružanjem usluga (Grupa: Glavni procesi).....	215
6.4.10 Proces P10 – Proizvodnja / pružanje usluge (Grupa: Glavni procesi).....	224
6.4.11 Proces P11 – Održavanje opreme i infrastrukture (Grupa: Integralna sistemska podrška).....	236
6.4.12 Proces P12 - Skladištenje (Grupa: Integralna sistemska podrška).....	246
6.4.13 Proces P13 - Proces informatičke podrške (Grupa: Integralna sistemska podrška).....	258
6.4.14 Proces P14 - Proces interne provere (Grupa: Kvalitet).....	265
6.4.15 Proces P15 - Rešavanje neusaglašenosti (Grupa: Kvalitet)	272
6.4.16 Proces P16 - Korektivne i preventivne mere (Grupa: Kvalitet).....	278

6.4.17 Proces P17 - Proces praćenja i merenja performansi osnovnih procesa i karakteristika proizvoda (Grupa: Kvalitet)	284
6.4.18 Proces P18 - Proces upravljanja dokumentacijom „MS” i dokumentacijom spoljnog porekla (Grupa: Opšti poslovi)	290
6.4.19 Proces P19 - Proces upravljanja ljudskim resursima (Grupa: Opšti poslovi)	294
6.4.20 Proces P20 - Proces pravnog regulisanja poslovanja (Grupa: Opšti poslovi)	301
6.5 Izrada kataloga pretnji	305
6.6 Izrada kataloga KPI	318
7. PROVERA MODELA U REALNIM USLOVIMA	323
7.1 Provera modela u organizaciji „A“	325
7.1.1 Opis organizacije „A“	325
7.1.2 Primena modela u organizaciji „A“	331
7.1.3 Analiza rizika u organizaciji „A“	334
7.1.4 Prikaz procesa u kojima su identifikovani rizici	344
7.1.5 Poređenje i analiza stanja pre i posle implementacije modela	361
7.2 Provera modela u organizaciji „B“	366
7.2.1 Opis organizacije „B“	366
7.2.1 Primena modela u organozaciji „B“	368
7.2.3 Analiza rizika u organizaciji „B“	369
7.2.4 Prikaz procesa u kojima su identifikovani rizici	377
7.2.5 Poređenje i analiza stanja pre i posle implementacije modela	394
8. ZAKLJUČAK	399
9. PRAVCI DALJEG ISTRAŽIVANJA	407
10. DEFINICIJE I SKRAĆENICE	411
11. PREGLED SLIKA I TABELA	415
12. PREGLED LITERATURE	427
13. PRILOZI	435
PRILOG 1: UPITNIK-Ispitivanje uticaja elemenata sistema menadžmenta i menadžmenta rizika na performanse organizacije	437
PRILOG 2: FMEA za Organizaciju “A”	451
PRILOG 3: FMEA za Organizaciju “B”	527
PRILOG 4: KATALOG PRETNJI NAKON IMPLEMENTACIJE MODELA	575

1. UVOD

U najširem pojmovnom određivanju, termin „rizik“ je definisan kao mogućnost trpljenja štete ili gubitka, odnosno „faktor, stvar, element ili kurs koji uključuje neizvesnost i opasnost“. (The American Heritage Dictionary, 2009.)

Uopšteno pojmovno određivanje termina „rizik“ (lat. riscus, eng. risc) varira, kako sa istorijskog aspekta, tako i sa aspekta različitih oblasti ljudske delatnosti.

Etimologija pojma „rizik“ je vrlo zanimljiva. Pojam „rizik“ se može pratiti kroz istoriju sve do antičke Grčke (staro grčki ριζα - Ριζα - rizikon), što znači koren, kamen, odsečen od čvrste zemlje, a kasnije u latinskom sa značenjem „stena“. Termin „rizik“ se pominje u Homerovoj „Odiseji“ označavajući plovību po nepoznatim vodama, odnosno kao teškoću u izbegavanju opasnosti na moru.

U srednjem veku termin „riscium“ je korišćen u veoma specifičnim kontekstima, pre svega u pomorskoj trgovini i njenim pravnim problemima u vezi gubitke i štete. U srednjevekovnim jezicima (u XVI veku) koristile su se reči „rischio“ i „riezgo“, i oba termina izvedene su od arapske reči „رزق“ „rizik“, što znači „da traže prosperitet“. Pojam „rizik“ zaokuplja ljudsku misao još od vremena renesanse, zahvaljujući monahu Luki Pacoli (Luka Pacoli je još poznat i po tome što je prvi uveo dvojno knjigovodstvo i predstavio ga preduzetnicima svoga vremena, takođe je poznat i po tome što je bio učitelj matematike Leonardu DaVinčiju).

U kontinentalnoj Evropi, ove reči u svakodnevni govor dolaze preko arapskih trgovaca sa Bliskog Istoka i Severne Afrike (Moss, 2010). U engleskom jeziku reč „rizik“ pojavila se u 17. veku, lingvisti veruju da je nastala u Francuskoj (Bernstein i drugi, 1996).

U 18. veku ovaj termin „rizik“ već se odomaćio u svakodnevnom govoru i označava odnos između vrednosti i loše sreće.

Tokom hladnog rata „rizik“ postaje termin u širokoj upotrebi i u potpunosti rasprostranjen, kako na američkom kontinentu tako i u zemljama Istočne Evrope. U civilnom sektoru najčešće se primenjuje u osiguravajućim društvima (1970.), a deset godina kasnije ulazi u bankarstvo i dobija naučni pristup i akademsko-institutski tretman (Fusaro, 1998).

U drugoj polovini dvadesetog veka došlo je do ekspanzije bihejviorizma koji je, takoreći, dotakao sve društvene nauke. Sproveden je veliki broj studija i analiza ljudskog ponašanja, stava i odlučivanja u različitim situacijama. Danas se termin „rizik“ intenzivno koristi u mnogim profesijama, posebno u vojno-policijskoj sferi, bezbednosti, ali ne manje i u građevinarstvu, finansijama, osiguravajućim društvima, bankarstvu, avijaciji i drugim oblastima.

U savremenom svetu može se videti da su rizici, prirodni, ekonomski ili socijalni, sve bitniji. Zemljotresi ili uragani (koji su postojali i u davnoj prošlosti) postaju sve ozbiljniji iz razloga što civilizacija postaje sve kompleksnija. Veće štete, kako ljudske tako i finansijske, pokazuju značajnost ozbiljnog bavljenja ovom tematikom, da bi se ublažile posledice svepristunijih katastrofa u svetu. Od osamdesetih godina prošlog veka, pa do danas, vrlo važno je istaknuti i problem globalnog zagrevanja i ostalih fenomena vezanih za brzi napredak u nauci i razvoju informacionih tehnologija. Eko sistemi se menjaju i brže nego što čovek uspeva da kontroliše svoje poduhvate u ekonomskom smislu. Socijalni rizici, poput ratova, nemira, protesta takođe se povećavaju i postaju sve razorniji radi sve većeg jaza između bogatih i siromašnih.

Iako se to ubraja u problematiku makroekonomije i tu se nalaze rizici koji će uticati na organizacije i njihovo poslovanje.

Rizici sa kojima se suočavaju organizacije najčešće su kategorizovani u odnosu na ono što organizacije rade. Kategorizovanje rizika daje okvir za identifikaciju rizika, planiranje povezanih aktivnosti i komunikaciju informacija o riziku. Razumevanje kategorija rizika, pored ostalog, pomaže menadžerima da odaberu najprikladnije tehnike i alate za identifikaciju i analizu rizika.

Standardi menadžmenta rizika predstavljaju smernice za uspostavljanje i poboljšanje procesa za menadžment rizicima u organizaciji i ne moraju da budu sertifikacijski. Oni ne obavezuju organizacije na primenu, ali kako je u njima obično sadržana najbolja praksa i višegodišnja proverenost od strane niza organizacija, postavlja se pitanje zašto izmišljati svoj proces upravljanja rizicima kada postoje opšte priznati, u praksi dokazani i prihvaćeni postupci.

Standard koji prethodi standardu ISO 31000 i koji je od njega preuzeo brojna rešenja iz metoda i procesne orijentacije u sistemu menadžmenta, je australijski / novozelandski standard AS/NZS 4360. AS/NZS 4360 spominje se prvenstveno zato što je usvojen i primenjen u hiljadama organizacija u Australiji i na Novom Zelandu, kao i širom sveta, u proteklih gotovo četvrt veka. Uspostavljen je kako bi omogućio praktični pristup upravljanju rizicima i široku primenu. Pojavljivanje ovog standarda ima svoju genezu.

Najpre, pojavio se kao nacrt DR 98549. Nakon toga, objavljen je kao AS/NZS 4360:1995 - Risk Management. Nakon revizije sprovedene 1999. godine, pojavljuje se drugo izdanje pod nazivom AS/NZS 4360:1999 - Risk Management, da bi posle ponovne revizije bilo objavljeno treće izdanje pod nazivom AS/NZS 4360:2004 - Risk Management.

Sledeći ovaj primer, ISO organizacija je 2005. godine objavila standard ISO 27001 koji se odnosi na sistem za upravljanje bezbednošću informacija (Information technology - Security techniques - Information security - management systems - Requirements).

Prvi međunarodni standard u svetu za menadžment rizicima je ISO 31000:2009. Globalnog je karaktera kao i svi drugi ISO standardi. Pomoći će onim organizacijama koje nisu ranije primenile upravljanje rizicima, a takođe i kompanijama koje su prilagodile svoje strategije potrebi upravljanja rizicima, ali još nisu postigle očekivanu dobit.

Pored nabrojanih standarda, proces menadžmenta rizikom je ugrađen i u mnoge druge upravljačke standarde. Tako se u okviru standarda ISO 14001 procenjuje i upravlja rizikom ugrožavanja životne sredine; u okviru standarda OHSAS 18001 se koristi menadžment rizicima kako bi se ublažio ili eliminisao negativan uticaj procesa na zdravlje i bezbednost zaposlenih; u okviru standarda ISO/IEC 22000 menadžment rizikom se koristi kako bi se obezbedilo odvijanje procesa na način koji onemogućuje da zdravstveno nebezbedna hrana bude poslata na tržište itd.

Zahtevi međunarodnih upravljačkih standarda kao što su ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001, ISO 27001, ISO 22000 i drugih, usmereni su ka usavršavanju određenih aspekata poslovanja organizacije. Svaki od tih aspekata povezan je sa odgovarajućom grupom rizika u poslovanju, kojima treba upravljati na adekvatan način (Vulanović, 2015).

2. DEFINISANJE PROBLEMA

Menadžment rizicima smatra se važnim aspektom dobrog korporativnog vođenja jedne uspešne institucije. U akademskim sredinama i industriji uopšte, prihvata se potreba za efektivnim okvirom za upravljanje rizicima kako bi se upravljale sve vrste rizika sa kojima se suočava jedna organizacija. Bilo kako bilo, prakse za upravljanje rizika u neprofitnoj sferi, uključujući i javne institucije u visokom obrazovanju, čini se da su značajno manje razvijene u poređenju sa onim u svetu biznisa (Ariff, 2014). Na osnovu pregleda literature i ERM (Enterprise Risk Management – Upravljanje rizikom na nivou celog preduzeća) okvira COSO (The Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission ili Komitet za finansiranje organizacija Treadway komisije) i ISO 31000:2009, za organizacije, predlaže se upravljanje rizicima, uspostavljanje politika rizika, kontekst rizika, tretman rizika, komunikacija i konsultacija, identifikacija rizika, analiza rizika, evaluacija rizika i monitoring i pregled procesa upravljanja rizicima, alatima i tehnologijom i kontinuirano poboljšanje načina upravljanja rizicima. Organizacije koje su implementirale načine sistematskog upravljanja rizika iskazuju visok nivo organizacijskih performansi. Dakle, potrebna je specifična mera za performanse koja bi povezala načine upravljanja rizicima i uticaj na organizacijske performanse. Pregled mera organizacijskih performansi u vezi sa rizikom, sugeriše da finansijske i nefinansijske performanse mogu da posluže kao konstrukcija organizacijskih performansi za organizacije i sve vrste institucija (Ariff, 2014).

Rizik sadrži tri nužna elementa: percepciju - da li se neki štetan događaj mogao dogoditi, verovatnost da će se on dogoditi i posledice štetnog događaja koji bi se mogao dogoditi (slika 2.1).

Slika 2.1. Prikaz značenja pojma rizika

Postoje mnoge definicije rizika koje se razlikuju prema određenom području i kontekstu na koji se odnosi. Neki autori stavljaju naglasak na različite elemente koji su karakteristični za pojam i proces upravljanja rizicima. Rizik je posvuda i proizilazi direktno iz nepredvidivosti i neizvesnosti. U tom kontekstu, rizik se koristi da označi negativne posledice. Međutim, preuzimanjem rizika može se doći i do pozitivnog ishoda, ili do toga da je rizik povezan sa neizvesnošću ishoda. Oksfordski engleski

rečnik „rizik“ definiše kao „verovatnoću ili mogućnost opasnosti, gubitka, povrede ili druge štetne posledice“ i u drugim navodima kao „izloženost opasnosti“. Ukoliko postoji rizik mora da postoje makar dva moguća ishoda. Ako se unapred zna da se gubitak neće ostvariti ili da će se ostvariti, onda rizik ne postoji, već se radi o sigurnom događaju, odnosno, o izvesnosti. Rizik je posledica neizvesnosti i nedostatka znanja o budućim dešavanjima. Na primer, verovatnoća događaja koji neostvarivi su, jednaka je nuli, dok verovatnoća da će se dogoditi izvesni događaj jednaka je vrednosti jedan. U terminima verovatnoće, neizvesnost znači da se verovatnoća procenjuje između 0 i 1. Upravo, zbog toga neki autori izjednačavaju neizvesnost i rizik (Topčagić, 2009).

Međunarodni priručnik koji obuhvata definicije u vezi sa rizikom, ISO Priručnik 73, definiše rizik kao „efekat neizvesnosti u odnosu na ciljeve“. Ovaj priručnik objašnjava da efekat može da bude pozitivan, negativan ili da predstavlja odstupanje od očekivanog. Ove tri vrste događaja, povezane sa rizicima, mogu da budu opisane kao prilika (mogućnost), hazard (opasnost) ili neizvesnost.

H. Kerzner je jedan od izuzetno cenjenih autora iz oblasti upravljanja projektima i strategijskog planiranja. Ovaj autor posmatra rizik kao „meru za verovatnoću i posledice nedostizanja definisanih ciljeva projekta“ (Kerzner-2006). Dakle, rizik ima dve glavne komponente:

- verovatnoću nastajanja rizičnog događaja i
- uticaj koji nastajanje tog događaja ima na projekat.

Ovaj svoj stav autor iskazuje kroz prvu od dve konceptualne funkcije, koja glasi:

$$\text{Rizik} = f(\text{verovatnoća, uticaj})$$

Ova povezanost je direktno proporcionalna – što je veća verovatnoća ili uticaj koji može nastati, rizik je veći. Oba ova elementa moraju se uzeti u obzir u upravljanju rizikom. (Kerzner, 1998)

Sistem menadžmenta rizicima je kompatibilan sa sistemom menadžmenta kvalitetom ISO 9001 i temelji se na istim principima. Zbog nepostojanja implementiranog sistema menadžmenta rizicima brojne organizacije u svetu su pretrpele značajne gubitke.

U nastavku će biti prikazano nekoliko primera organizacija / sistema, koje nisu implementirale sistem menadžmenta rizika, pa se nisu mogle suprotstaviti krizama i katastrofalnim događajima.

U prvom primeru moguće je uočiti da se nešto što stvarno nije bilo rizik, može pretvoriti u prilično ozbiljnu situaciju i to samo zbog nesposobnosti odgovarajućeg komuniciranja među učesnicima, što je često osnovni uzrok pojave kritičnih situacija (Frame, 2003).

„Sidney Water“ je državna kompanija zadužena za snabdevanje Sidneja, Australija, sa pitkom vodom. U julu 1998. godine, rutinski testovi uzoraka vode su pokazale da je nivo pojedinih parazita u vodi dovoljno visok da prouzrokuje zabrinutost. Nakon propisanih procedura, „Sidney Water“ izveštava Ministarstvo zdravlja o nalazima. Testovi za pijaću vodu često pokazuju lažne pozitivne rezultate. To jest, oni često ukazuju da postoji problem kada u stvari problema nema. Shodno tome, veći broj testova se obično sprovodi, kako bi se ustanovilo da li problem zaista postoji. Visoki rukovodioci firme su mislili da je prerano objavljivanje informacija o parazitima u pijaćoj vodi, pošto to može izazvati nepotrebnu paniku (nisu bili sigurni da postoji povišeni nivo parazita). Početni testovi su sprovedeni u četvrtak. Visoki rukovodioci su odlučili da sačekaju do ponedeljka sa konačnom odlukom. Na žalost, mediji su saznali za potencijalni problem. Priča je objavljena preko vikenda kada su zaposleni u „Sidney Water“ bili daleko od svojih kancelarija. Kriza se pogoršala intervencijom političara, koji su želeli da pokažu kako brinu o javnom zdravlju. Stvorena je slika u javnosti da je organizacija nesposobna i neosetljiva na javnu bezbednost, te je rukovodstvo bilo primorano da podnese ostavku (ironično, kasniji testovi kvaliteta vode su bili u redu). Da je kojim slučajem postojao sistem menadžmenta rizika, ova situacija bi bila predviđena (pošto se radi o uobičajenom problemu), analizirana i bio bi usvojen plan delovanja koji bi na najbolji i najbrži mogući način razrešio kriznu situaciju.

Poučan primer je i pacifički cunami iz decembra 2004. Iako je svima i tada bilo jasno da zemljotresi na okeanskom dnu mogu da prouzrokuju cunami, nije postojala spremnost celokupnog društva (rukovodstva svih zemalja koje mogu biti žrtve cunamija) da se uspostavi sistem reagovanja i ranog upozorenja u slučaju pojave takvog zemljotresa. Na žalost, morala se desiti tragedija da bi ljudi to shvatili i zato danas postoji redovno obaveštavanje javnosti, nakon svakog pa i najmanjeg zemljotresa, da li pretila opasnost od cunamija (do ovoga se moglo doći i jednostavnom analizom rizika i projektovanjem zaštitne mere, što i jeste sistem menadžmenta rizika). Ovakve situacije su potvrda onog što je Nassim Nicolas Taleb naglasio u svojoj knjizi Black Swan „Crni labud“ (Taleb, 2003), a to je da je nekada mnogo lakše nositi se s problemom, ako se usredsredi na sposobnost ublažavanja posledica nego na poboljšavanje predviđanja (još uvek nismo sposobni da predvidimo mesto i intenzitet zemljotresa, te je logično pripremiti se na brzu reakciju nego se osloniti na predviđanja).

Zbog ovakvih situacija za svaku organizaciju je neophodno da uspostavi sistem menadžmenta rizicima, kako bi neke rizike predupredila, a za neke se pripremila da reaguje na najbolji mogući način.

Proces menadžmenta rizika je strukturni elemenat sistema menadžmenta rizicima, što znači da bez njega sistem ne postoji i ne može delotvorno da funkcioniše. Proces menadžmenta rizicima se odvija u neprekidnim ciklusima (potpuno je u skladu sa PDCA ciklusima). Svaki novi ciklus je na višem nivou pouzdanosti i bezbednosti procesa.

Sprovođenje ideje o projektovanju IMS-a (Integrated Management System – Integrisani sistem menadžmenta) zasnovanom na proceni rizika je povezano sa sledećim problemima:

- **Identifikacija pretnji koje se javljaju u procesima.**

Prvi korak za uspešno identifikovanje pretnji jeste detaljna analiza ključnih procesa rada i njihovo razlaganje na aktivnosti, prilikom čijeg izvođenja mogu nastati različite vrste odstupanja. Zbog toga se tome mora pristupiti sa velikom pažnjom.

- **Analiza uticaja pretnji na performanse organizacije.**

Osnovni problem je upravo identifikacija potencijalnih pretnji od značaja za organizaciju i merenje njenog mogućeg uticaja. Sledeći problem kod unapređenja integrisanog sistema menadžmenta (IMS) na osnovu rizika, jeste dosadašnja praksa menadžmenta rizika, a to je jednokratno posmatranje, odnosno tretiranje ustanovljenog rizika.

- **Razvoj modela za upoređivanje uticaja više pretnji i ustanovljavanje postupka praćenja i vrednovanja rizika tokom dužeg vremenskog perioda.**

Ustanovljavanje modela koji će procenjene rizike na adekvatan način rangirati i dati korektivne mere za smanjenje ili eventualno eliminisanje rizika.

Metoda za procenu rizika mora biti primenjiva za sve vrste organizacija, prilagođena svim procesima koji se u njima odvijaju i svim identifikovanim vrstama opasnosti. Od rezultata dobijenih izvršenom procenom direktno zavisi IMS koji treba da bude uspostavljen u organizaciji, pa je ovaj korak od izuzetnog značaja.

U naporima usmerenim ka poboljšanju procesa rada na osnovu rizika u proizvodnim i uslužnim organizacijama, predmetna metoda ima široko područje primene i opšteg je karaktera, a obuhvata sve aspekte poslovanja.

Model mora posedovati sledeće karakteristike:

- opštost;
- fleksibilnost;
- postojanje jasnih smernica za ocenu efektivnosti i efikasnosti preko ključnih pokazatelja performansi (KPI);
- celovitost i
- postojanje jasnih smernica za rangiranje rizika i uspostavljanje korektivnih mera.

3. POSTAVLJANJE CILJA I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Kao što je pokazano u nekoliko primera, zbog nepostojanja sistema menadžmenta rizicima brojne organizacije u svetu su pretrpele značajne gubitke. Zbog toga je za svaku organizaciju neophodno uspostaviti sistem menadžmenta rizicima. Razmišljanje zasnovano na riziku je već postalo deo procesnog pristupa. Primenom pristupa zasnovanog na riziku, organizacija postaje više proaktivna nego čisto reaktivna, pritom sprečava ili smanjuje neželjene efekte i promovise stalno poboljšavanje (Čerepnalkovska i dr., 2015).

Kada je sistem zasnovan na menadžmentu rizika, preventivna mera je automatizam. Analizom rizika u čitavoj organizaciji poboljšava se verovatnoća ostvarivanja postavljenih ciljeva, izlazni elementi su konzistentniji i korisnici mogu da budu uvereni da će primiti očekivani proizvod ili uslugu. Zbog toga, razmišljanje zasnovano na riziku gradi snažnu bazu znanja, uspostavlja proaktivnu kulturu poboljšavanja, obezbeđuje konzistentnost u kvalitetu proizvoda i usluga, poboljšava poverenje i zadovoljstvo korisnika.

Standard ISO 31000:2009 će pomoći onim organizacijama koje nisu nikada ranije primenile menadžment rizicima ili koje su u svoju strategiju inkorporirale menadžment rizicima, ali još nisu postigle očekivanu dobit. Sistem menadžmenta rizicima je kompatibilan sa sistemom menadžmenta kvalitetom ISO 9001 i temelji se na istim načelima.

Osnovni cilj istraživanja je kreiranje modela unapređenja integrisanog sistema na osnovu rizika u aktivnostima unutar procesa organizacije.

Uspostavljanje integrisanog sistema menadžmenta – IMS, uz pomoć kog bi se vršilo efikasno i efektivno upravljanje organizacijom, podrazumeva, pre svega, da će sistem menadžmenta biti postavljen na bazi procesnog pristupa. Stoga, prvi korak za uspešno unapređenje IMS-a, obuhvata:

- **identifikaciju procesa rada u organizacijama i njihovo razlaganje na aktivnosti.**

Sve aktivnosti u organizaciji nose određene rizike kojima je neophodno upravljati. Procena rizika je deo procesa koji obezbeđuje identifikaciju pretnji i procenu njihovih uticaja na performanse organizacije. Prema tome, sledeći koraci za uspešnu procenu rizika su:

- **identifikacija pretnji koje se javljaju u procesima i**
- **analiza uticaja pretnji na performanse organizacije.**

Stoga, sledeći korak istraživanja mora obuhvatiti:

- **izbor najpogodnijeg alata za upoređivanje uticaja više pretnji i**
- **ustanovljavanje postupka praćenja i vrednovanja rizika tokom dužeg vremenskog perioda.**

Osnovni cilj istraživanja je definisanje efikasnog i efektivnog modela unapređenja integrisanog sistema menadžmenta na osnovu rizika. Izradom kataloga pretnjih i izradom matrice uticaja pretnji na performanse organizacije, stvorene su osnove za definisanje predloga za dalje - kontinualno unapređenje procesa. Ovaj model značajno doprinosi sprečavanju ili smanjenju aktuelnih i potencijalnih rizika koji dovode do fizičkih, finansijskih i vremenskih gubitaka, što je cilj svakog preduzeća. Primena razvijenog modela će stvoriti osnove za stabilnost i profitabilnost preduzeća

na tržištu. Potencijalni oblici rizika koji su obuhvaćeni ovim modelom i razvijenim katalogom pretnji/rizika, jesu rizici koji mogu dovesti do degradacije: kvaliteta procesa u organizaciji, narušavanje životne sredine (zagađivanje vode, zemljišta, vazduha), povrede pri radu, profesionalna oboljenja itd.

Definisanje modela biće rezultat teoretskih pretpostavki i normativnih dokumenata, što će omogućiti organizacijama da razviju i unapređuju efikasan model menadžmenta rizicima i IMS-a. Primenjen, model će imati pozitivan uticaj na profitabilnost organizacije.

U skladu sa postavljenim ciljem istraživanja definisana je hipoteza:

HIPOTEZA H1: Moguće je razviti model unapređenja integrisanog sistema menadžmenta koriscenjem sistema menadžmenta rizika, koji će biti saglasan prilazu PDCA.

Iz navedene hipoteze, direktno proističu i naredne hipoteze:

HIPOTEZA H2: Moguće je formirati katalog pretnji i matricu uticaja pretnji po performanse organizacije, koji će biti podloga za identifikovanje i procenu stvarnih rizika u organizaciji i preduzimanje mera smanjenja ili eliminisanja određenih rizika.

HIPOTEZA H3: Za svaki identifikovani rizik moguće je definisati KRI (Key Risk Indicator – ključni indikator rizika), kao i odgovarajući KPI (Ključni pokazatelj performansi – Key Performance Indicator), koji će verno oslikavati rezultate napora organizacije na putu eliminisanja ili ublažavanja rizika.

4. TEORIJSKE OSNOVE

4.1 Analiza postojećih stavova

Ideja, da je rizik posvuda i da svi upravljaju rizikom, postala je praksa. Ali, šta je to rizik? Da li je to verovatnost prirodne katastrofe koja bi rezultirala nebrojenim nesrećnim slučajevima? Da li je to elemenat u jednačini koju koriste finansijski analitičari pri izračunavanju potencijalnih prihoda od investicija?

Ako se donosi odluka za budućnost i ako su ishodi datog toka aktivnosti nesigurni, čovek svesno ili nesvesno upravlja rizicima. Čak može i da se razvije plan za ublažavanje rizika, govoreći sami sebi „pa, ako to ne uspe, onda bih mogao da..“. Činjenica da upravljanje rizicima nije promenjeno; ono što se promenilo je način na koji se gleda na rizik, kako se definiše i kako se upravlja njime. U prošlosti rizik se često smatrao opasnošću sa naglaskom na upravljanje krizom i ličnu zaštitu, ili zaštitu organizacije od opasnosti, uglavnom preko kontrolnih mehanizama i osiguranja. Devedesetih godina 20. veka preovladao je pogled na rizik kao na potencijalni događaj sa negativnim pretnjama ili pozitivnim mogućnostima ishodima. Informacije u vezi rizika se upotrebljavaju da bi se podržali organizacijski procesi kao što su planiranje i izveštavanje. Danas je Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO) uspostavila definiciju za rizik koja je internacionalno prihvaćena: „efekat nesigurnosti na ciljeve“, a menadžment rizicima više nije ograničen samo na određene funkcije organizacije, već treba da bude deo svakog procesa donošenja odluka (Međunarodna organizacija za standardizaciju 2009).

Prema ovoj definiciji, izraz „svi upravljaju rizikom“ je tačan. Ako se prihvati činjenica da svi pojedinci i organizacije imaju svoje ciljeve, da su ovi ciljevi uvek smešteni u budućnosti i da je budućnost neizvesna, onda svaka organizacija upravlja rizicima. Kada se neko priprema da zamahne palicom prema prvoj rupi na terenu za golf, on sebi postavlja cilj od kojeg ga deli svega nekoliko sekundi: da uputi lopticu sa dvesta metara prema samoj rupi. Ali procenjivanje efekta vetra na trajektoriju loptice nije lako, da se ne spominje verovatnoća raznih distrakcija pri samom zamahu i dugu listu elemenata koji treba da se zapaze pri pripremi da se udari loptica i da se postigne cilj. Na sreću, za većinu, važnost ishoda jedne ovakve situacije nije ključan za buduće blagostanje.

Nedavna nuklearna katastrofa u Fukušimi je podsetila da mere ublažavanja nisu uvek dovoljne da bi se sprečili neki dobro poznati i predvidljivi rizici. Pre nekih pedesetak godina, kada je japanska vlada odlučila da počne izgradnju nuklearnih centrala, nesumnjivo nije razmatrala mogućnosti nuklearne energije kao potencijalne pretnje. U mogućnosti je uključen, takoreći, beskonačan pristup relativno „čistoj“ energiji koja je bila podrška četrdeset godina dugom stalnom ekonomskom rastu. Istovremeno, niko bolje od samih Japanaca nije shvatio pretnje koje su došle zajedno sa mogućnostima. Istorija će se najverovatnije vraćati na ovu nuklearnu katastrofu kao na neuspeh da se proceni potencijalni uticaj na poznate rizike i na nedostatak odgovarajućih odgovora na rizike: u poslednjim izveštajima se kaže da ne postoji naučna tehnika koja može da se primeni na otopljeni radioaktivni materijal koji se sada nalazi na dnu reaktora (Jamail, 2011). Dugoročne zdravstvene posledice od ovog događaja na građane Japana, još uvek su nepoznate.

Slične stvari su iznete i o finansijskoj krizi iz 2008. godine koja je dovela do globalne recesije. Loš menadžment rizicima od strane finansijskih institucija, verovatno najiskusnijih organizacija u menadžmentu rizicima, kao i neadekvatni regulatorni režimi postavljeni od strane vlada i međunarodnih tela, doveli su do globalne recesije

(Blundell, 2008) i rezultat je bio da su milioni ljudi izgubili svoje domove, svoje uštede, radna mesta i sl.

Ovi primeri pokazuju važnost stabilnog i dobro osmišljenog menadžmenta rizicima i postavlja pitanje: *da li su ove katastrofe mogle da se izbegnu boljim menadžmentom rizicima?*

Na sreću, odgovor je: da. Ali... Menadžment rizicima ne može uvek da spreči pojavu neželjenih događaja. Bilo kako bilo, mogu da se ublaže efekti događaja preko temeljne analize i razvoja odgovora na rizike i strategije ublažavanja. Katastrofa u Fukušimi i finansijska kriza mogu da se opišu kao neuspeh autoriteta, između ostalog, zato što verovatno nisu imali odgovore na neka osnovna pitanja koja su trebala da se pokrenu preko aplikacija u praksi menadžmenta rizicima. Jasno je da japaski organi vlasti nemaju odgovor na pitanje: kako se uklanja otopljen masa visokoradioaktivnog materijala posle jakog zemljotresa i cunamija? Posledice finansijske krize iz 2008. jasno pokazuju da regulatorni organi nisu tačno izmerili prednosti blažeg regulatornog režima nasuprot potrebi da se građanstvo zaštiti od neodgovornog ponašanja brojnih moćnih finansijskih institucija, što je dovelo do bankrota nekih od tih institucija?

Na „rizik“ se gleda kao na nešto negativno što bi trebalo da se izbegne. Kako god, menadžment rizicima je nešto mnogo više od izbegavanja negativnih ishoda. Standard ISO 31000 nabraja potencijalne koristi od stabilnog menadžmenta rizika u organizaciji.

„Kada je implementiran i kada se održava u saglasnosti sa internacionalnim standardom, menadžment rizicima omogućava organizaciji da: poveća verovatnost postizanja ciljeva; da ohrabri proaktivni menadžment; bude svesna potrebe da se identifikuje i tretira rizik kroz celu organizaciju; da se poboljša finansijski izveštaj; da se poboljša identifikacija mogućnosti i pretnji; da se usaglasa sa relevantnim legalnim i regulatornim potraživanjima i internacionalnim normama; da se poboljša samopouzdanje i poverenje kod akcionara; da se uspostavi osnova poverenja u donošenju odluka i planiranju; poboljšanje kontrole; efektivno raspoređivanje i upotreba resursa za tretman rizika; da se poboljša operacionalna efektivnost i efikasnost; da se poboljša zaštita zdravlja i bezbednosti, kao i zaštita životne sredine; da se poboljša prevencija od gubitaka i menadžment nesrećama; da se minimiziraju gubici; da se poboljša organizacijsko učenje i da se poboljša organizacijska fleksibilnost“.

Prema navodima (Labodove, 2004) postoje dva načina integracije:

- implementacija pojedinačnih sistema, koju sledi njihova integracija i
- razvoj i implementacija integrisanog sistema menadžmenta od samog početka.

Labodova, takođe, zaključuje da se rizik može iskoristiti kao integrišući faktor pri uspostavljanju IMS-a. Na osnovu ove tvrdnje i uvida u zahteve pojedinačnih standarda, može se ustanoviti da je svrha implementacije bilo kog od međunarodnih organizacionih standarda, da smanji ili eliminiše određenu grupu rizika koja pretilo organizaciji. Ovaj stav navodi na konstataciju da:

- standard ISO 9001 (sistem menadžmenta kvalitetom) promovise sistem čiji je osnovni cilj efektivni menadžment rizicima koji mogu da degradiraju kvalitet procesa u organizaciji i na taj način negativno utiču na zadovoljstvo korisnika;

- standard ISO 14001 (sistem menadžmenta zaštitom životne sredine) ima za cilj da kontroliše rizike koji mogu da dovedu do degradacije životne sredine putem emisije zagađivača u vodu, vazduh, ili zemlju; neadekvatnog upravljanja otpadom, kao i nekontrolisanom potrošnjom energije;
- standard OHSAS 18001 (sistem zaštite zdravlja i bezbednosti na radu) definiše zahteve čija implementacija ima za cilj smanjenje rizika od povreda na radu, profesionalnih bolesti i oboljenja u vezi sa radom;
- poštovanje HACCP principa, odnosno standard ISO/EN 22000 (sistem menadžmenta bezbednošću hrane) podrazumeva eliminaciju rizika u svim fazama lanca proizvodnje hrane, počevši od proizvodnje, preko prerade, distribucije i skladištenja, do prodaje i
- standard ISO/IEC 27001 (sistem menadžmenta bezbednošću informacija) upućuje na primenu odgovarajućih mehanizama radi tretiranja identifikovanih i procenjenih rizika po bezbednost informacija.

Pored navedenih organizacionih standarda koji posredno upućuju na sistemsko upravljanje određenim kategorijama rizika, u ovoj disertaciji biće korišćeni principi navedeni u standardu IEC/ISO 31000 koji eksplicitno definiše menadžment rizicima, kao i smernice iz standarda IEC/ISO 31010 koji preporučuje primenu određenih tehnika za procenu rizika.

4.2 Menadžment rizika

4.2.1 Istorijat, pojmovi i definicije rizika

.1 Istorijska dimenzija pojma rizika

Rani menadžment rizicima

Najraniji primer menadžmenta rizicima (prema Covello i Mampower, 1985) beleži grupa u antičkoj Mesopotamiji nazvana „Asipu“ negde oko 3200. godine pre naše ere, čija je funkcija bila da pomaže u teškim odlukama.

„Asipu“ su identifikovali važne dimenzije problema, alternativne aktivnosti i sakupljali su podatke o mogućim ishodima (profit ili gubitak, uspeh ili neuspeh) svake alternative. Najbolji dostupni podaci iz njihove perspektive bili su znaci bogova... Pravili su tabelu sa kolonom za svaku alternativu. Ako su znaci bili povoljni, stavljali su plus; ako ne, stavljali su minus. Posle kompletiranja analize „Asipu“ su predlagali najbolju alternativu“ (Covello i Mampower, 1985).

Ključan momenat iz moderne analize rizika i menadžmenta rizicima, teorija verovatnoće, razvijena je u 17. veku u Francuskoj od strane Bleza Paskala (Ore, 1960). Prvih dve stotine godina njenog postojanja teorija verovatnoće se najviše koristila da bi se izračunao očekivani životni vek i efekti bolesti određenog stanovništva. Istovremeno, osiguravajuća industrija započela je da se razvija u

Engleskoj, iako bez nekog velikog uspeha, sve do 19. veka kada je moderno računovodstvo uključeno u proračune stopa životnog osiguranja (Covello i Mampower, 1985).

Moderan menadžment rizicima je „rođen“ na polju osiguranja i finansija, ali vlade su oduvek upravljale rizicima, iako ne naučno ili uspešno. Primeri za to da su vlade preduzimale mere za zaštitu stanovništva od prirodnih katastrofa, gladi, bolesti i slično, postoje u svima antičkim civilizacijama. Ovo je ponekad postizano religiozno-magičnim metodama, kao što su žrtvovanja, ili preko regulatornih mera, kao što je razvoj građevinskih zakona ili izdavanje dozvola.

(Covello i Mampower, 1985) opisuju nešto što je možda prvi zabeleženi pokušaj upravljanja rizika preko vladine regulacije: „Hamurabijev zakon (oko 1950. p.n.e.) je obavezivao na to da, ukoliko se sruši neka kuća i u njoj poginu ljudi koji su tamo živeli, graditelj kuće mora da plati svojim životom“.

Sedamdesete i osamdesete godine 20. veka

Akadska literatura o vladinom menadžmentu rizicima u ovom periodu fokusirala se na menadžment javnih institucija za specifične rizike prema javnosti. Akcenat je postavljen na regulatorne režime da bi se ublažio uticaj potencijalnih opasnosti, kao što su pretnje po javno zdravlje (Jasanof 1986; Trevis i drugi, 1987), hitno upravljanje opasnostima, kao što su nuklearne ili prirodne katastrofe (Petak, 1985), povećanje javnog duga (Aghion i Bolton 1990) i prenošenje informacija o rizicima u javnost (Otwaz i Wzanne, 1989). Kao odgovor na ove rizike, fokus je bio na to da se osigura, da su na snazi odgovarajući krizni procesi i procesi za hitne slučajeve, a još više na načine na koje će vlade obuhvatiti odgovarajuću osiguravajuću pokrivenost za njihove odgovornosti u momentu krize i na koji način da se ostvari komunikacija sa javnošću, pre i za vreme krize.

Dok je opseg menadžmenta rizicima u vladama bio još limitiran na literaturu iz sedamdesetih i osamdesetih godina, razvijalo se saznanje da fundamentalne razlike između vlada nose odluke koje se odnose na rizik. 1977. godine, V. Pfenigstorf je identifikovao neke od ovih razlika:

„Prvo, jedan vladin entitet ne može da bude uništen od velikog neosiguranog gubitka na isti način kao kod privatnog biznisa, kod kojeg ga goni ka likvidaciji i kraju njegovog postojanja. Preživljavanje vladinih jedinica je predmet političkih, a ne ekonomskih sila, kao organizacije i kao nosioce javne moći i obaveza one mora da postoje i da funkcionišu čak i ako njihove odgovornosti primenjuju njihove resurse i čak ako nisu u mogućnosti da isplate svoje kreditore.

Drugo, vlade za razliku od privatnih biznisa nisu vođene principom maksimizacije profita i dok je ekonomija jedan od ciljeva odgovornih vlada, ona nije jedini cilj, pa čak ni najvažniji.

Treća karakteristika vladinog menadžmenta je, da politička klima u kojoj vlade rukovode, ohrabruje pokušaje da se pogrešno utiče na odluke. Postoje elaborirana pravila i procedure za osiguranje integriteta, često puta na račun ekonomije i efikasnosti“ (Pfaenigstorf, 1977).

Ovi nalazi igraju važnu ulogu u postavljanju scene za kasniju debatu o tome kako vlade upravljaju rizicima i kako one treba da upravljaju rizicima, preko prepoznavanja unikatnih faktora za javni sektor, koji utiče na to kako se upravlja rizik.

Devedesete godine 20. veka

Devedesetih godina, akademska literatura o menadžmentu rizicima, sve više se fokusirala na regulatorne režime i kontrole (Pollack, 1996) zato što je rizik počeo da se shvata sve manje kao specifična opasnost, već kao potencijalni događaji u budućnosti. Imajući ovo u vidu, tokom devedesetih godina, menadžment kriza posle određene katastrofe nastavlja da bude u fokusu literature. Opšta tehnološka eksplozija posle Drugog svetskog rata bila je snažni pokretač produžene pažnje na potencijalne opasnosti od primene novih tehnologija i uticaja regulatornih režima na minimiziranje rizika u javnosti (Terry, 1998).

Komunikacija (saopštavanje) rizika je funkcija koja se smatra ključnom u vladinoj ulozi regulatora i menadžera kriza, nastavlja da drži pažnju devedesetih godina. Ovo polje se razvilo iz psiholoških studija o percepciji rizika sedamdesetih i osamdesetih godina. Slovik (1993) prikazuje važnost percepcije rizika, komunikaciju rizika i poverenje javnosti u sopstvenu vladu u zapadnim demokratijama, koristeći primer poverenja u nuklearnu energiju u Francuskoj i u Sjedinjenim Američkim Državama.

„Francuska je lider u svetu prema procentu električne energije dobijene preko nuklearne energije (73% u 1991., u odnosu na 21% za SAD). Danas, percepcija rizika od nuklearne energije ostaje ekstremno visoka u Francuskoj, podjednako kao i u SAD. Bilo kako bilo, francuski građani iako smatraju da imaju malu kontrolu na rizike za njihovo zdravlje i bezbednost, imaju visok nivo poverenja u svoju vladu i u eksperte koji dizajniraju i rukovode nuklearnim centralama. Amerikanci, nasuprot tome, kombinuju jedan približan nivo percepcije rizika sa nepoverenjem u vladu, nauku i industriju i verovanje da imaju određenu sposobnost da kontrolišu rizike“ (Slovik 1993).

Stepen do kojeg su javni i privatni sektor počeli da se gledaju kao „jedno“ najbolje je prikazan u studiji Ingera Boyett-a pod naslovom „Preduzetnik iz javnog sektora“ (Boyett, 1996). On smatra da: “

„Ekonomska literatura sugeriše da ako se želi da tržišta funkcionišu na svom maksimalnom nivou, ne postoji prevelika potreba za preduzetničkim aktivnostima. Ne postoje najave, da, kod današnjih novih kvazi marketa iz javnog sektora, treba da bude drugačije.

Sa ove tačke gledišta preduzetnik u javnom sektoru se ne smatra drugačijim od njegovog kolege u privatnom sektoru; on prvenstveno preuzima rizik.

Delimično, možda kao reakcija na ovaj donekle ideološki motivisan pogled na menadžment rizicima u javnom sektoru, pojavila su se brojna akademska istraživanja koja žele bolje da razumeju unikatni tekst u koji se upravlja rizik od strane vlada.

Da bi menadžer iz javnog sektora mogao da upravlja rizikom na isti način kao što to čini njegov kolega iz privatnog sektora, on mora prema menadžmentu da se odnosi „naučno“. Opšte prihvaćen način da se izračuna rizik je kao funkcija uticaja i verovatnoća.

Tako, menadžer mora da bude sposoban da, na osnovu numeričkih podataka za verovatnoće pretpostavljene za nesigurne događaje, odluči u kojim slučajevima potencijalna korist (primer, uticaji na profit) nadmašuje izmerene potencijalne gubitke od uticaja i da donese odluke koje omogućavaju njegovoj/njenoj organizaciji da postigne neto pozitivne efekte (Vose, 2008).

Nakon dvehiljadite godine

Finansijska kriza iz 2008. skrenula je značajnu akademsku pažnju na menadžment rizicima i preciznije na njegov neuspeh u finansijskoj, osiguravajućoj i računovodstvenoj oblasti, upravo na one sektore u kojima je rođen moderan menadžment rizicima. Neki autori, kao što je (Stulz, 2008), požurili su da odbrane finansijski sektor optužbe za pogrešan, pa čak i za nekompetentan menadžment rizicima tvrdeći da treba „da se pravi razlika između pogrešnih procena menadžera rizicima i korporativnih odluka za preuzimanje rizika, koji su, iako su proizveli gubitke, bili temeljno razumni za vreme u kojem su doneti“ (Stulz, 2008).

Ostali autori kategorično upiru prstom ka finansijskoj industriji i regulatornim telima. U jednoj studiji iz 2009. godine pod naslovom „Upravljanje rizicima ni na šta“, M. Pauer zaključuje da:

„Meka koncepcija za „apetit za rizik“ koja se uglavnom fokusira na kapital umesto na ljudsko ponašanje je važan izvor „intelektualnog neuspeha“ u Modelu korporativnog upravljanja rizicima koji treba da bude razmatran od regulatora, visokog menadžmenta i bordova“ (Power, 2009).

U tabeli 4.1 (delovi a i b) date su informacije o svetskim katastrofama preuzete sa godišnjih izvještaja Wikipedije.

Tabela 4.1a: Informacije o svetskim katastrofama

1980e	1990e	2000	2001	2002	2003	2004
-IBM PC `81 -Mobilni telefoni `83 -Chernobyl `86 -Pad Berze `87 -COSO počinje sa istraživanjima prevara finansijskih izvještaja `87 -Bazel I `88 -Pad Berlinskog zida `89	-COSO predstvalja Okvir interne kontrole `92 -Internetska revolucija dot-com počinje `94 -Prvi standard za upravljanje rizicima AS/NZS 4360:1995 -Pad Barings banke `95	-Najgora poplava u poslednjih 50 godina u Mozambiji sa 800 žrtava -Globalni internet virus I LOVE YOU -Požar u šoping centru u Kini sa 309 žrtava	-Pad Enrona - 9/11 - Predstavljen Bazel II sa posebnim fokusom na rizike -Zemljotres Gujarat, India, 12 000 žrtava -Tropska oluja Allison u Texasu, 5 biliona \$ štete	-Pad MCI WorldCom -Pad telekomunikacija -Sarbanes-Oxley Akt donosi zakon o rizicima -Američki rat u Afganistanu sa sve većim brojem žrtava -Povećan broj bombaša-samoubica i auto-bombi	-Rat u Iraku počinje sa invazijom U.S.vojske -Nezapamćeni toplotni talas u Parizu sa 44 stepena -Celzijusa -Povećanje cena nafte -Zemljotres u jugoistočnom Iranu sa 27000 žrtava -Virus H5/N1 „ptičija gripa“	-COSO ERM -Sumatra, Indonesia zemljotres (cunami) 230 000 žrtava -Iran, teška nesreća vozova, 320 žrtava -Teroristički napad u Madridu 119 žrtava

Tabela 4.1b: Informacije o svetskim katastrofama

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
-Severna Korea objavljuje posedovanje nuklearnog oružja	-Rusija zatvara pristup prirodnom gasu Ukrajini zbog dugova	-Grčki brod ispušta 200 tona sirove nafte	-Potres u Kini, 69 197 žrtava	-Rusija zatvara plin za celu Evropu preko Ukrajine	-Zemljotres na Haitiju najsmrtonosniji do tada, sa 230 000 žrtava	-Poplave u Brazilu odnose 800 života
-Nastavljaju se teroristički napadi, pogoden i London	-Potonuće egipatskog trajekta sa 1400 ljudi	-Posle najvećeg toplotnog talasa u Grčkoj tokom ovog veka, usledilo je mnoštvo požara	-Cena nafte prelazi 100\$	-Rat u Gazi	-Zemljotres u Čileu, jedan od najvećih zabeleženih	-Zemljotres i cunami u Japanu sa 15 350 žrtava i 8000 nestalih
-Uragan Katrina nanosi veliku štetu i odnosi 1836 života	-Sadam Husein osuđen na smrt	-Recesija u Americi	-Poplave u Santa Catrini primoravaju 78 000 ljudi na evakuaciju	-Zemljotres u Italiji (L'Aquila) ubija 300 ljudi	-Vulkanski pepeo na Islandu zaustavlja vazduhoplovni promet	-Zbog nemira raste cena nafte na svjetskom tržištu
-Zemljotres u Pakistanu (Kašmir) sa 80 000 žrtava	-Zemljotresi na Javi, (Indonesija) u dva navrata odnose preko 6000 života i nanose veću materijalnu štetu stanovništvu	-Globalna finansijska kriza počinje	-Političke krize u Tajlandu i Kanadi	-Globalno širenje virusa H1/N1 poznatog pod nazivom „svinjski grip“	-Grčka kriza potresa evro i Evro-zonu	-Ubijen Osama Bin Laden

Jedina konstanta u ovim događanjima jeste njihova očigledna nepredvidljivost i razorne posledice. Prirodne katastrofe i dalje čovečanstvu nanose najviše štete, ali svest o preventivnom delovanju izostaje iz razloga što se rizici ne shvataju isuviše ozbiljno.

U poslednjih nekoliko godina, praksa menadžment rizicima je napredovala. Prvo, došlo je do specijalizovanih grana menadžmenta rizika koje su uključivale projekte, energiju, finansije, operativne rizike i kliničko upravljanje rizicima. Drugo, organizacije su povećale zahteve za širim pristupima upravljanja rizicima. Različiti termini se koriste za opisivanje ovog šireg pristupa uključujući holistički, integrirani, strateški i Enterprise Risk Management (ERM).

.2 Pojmovi i definicije rizika

Rizik se u literaturi različito definiše. Najčešće se definiše u užem i u širem smislu. U poslovnoj ekonomiji rizik u užem smislu, prema tradicionalnom shvatanju, je opasnost gubitka ili štete. U širem smislu rizik opisuje mogućnost drugačijeg ishoda od onog koji se očekivao, boljeg ili lošijeg.

Nemački standard za izveštavanje o rizicima rizik definiše kao „ ... mogućnost budućeg negativnog uticaja na ekonomski položaj...“ pri čemu ekonomski položaj

uključuje činioce koji utiču na sposobnost da se generiše pozitivan novčani tok u budućnosti (Frosidick, 1997).

Nemačka je prva zemlja koja je donela standard za izveštavanje o rizicima. Standard je utemeljen 2001. godine i određuje sadržaj i strukturu podataka o rizicima. Odnosi se na sve ekonomske delatnosti. Nastao je iz potrebe i zahteva ulagača koji od upravnih odbora kompanija uvrštenih na berzu traže uspostavljanje sistema, praćenja koji će u početnom stadijumu ustanoviti rizične tačke koje mogu ugroziti poslovanje i opstanak kompanije.

„Rizik je rezultat interakcije intenziteta opasnosti, izloženosti, otpornosti, verovatnosti i nastanka ugrožavanja zajedno s posledicama.“(Bešker,2006)

Rizik je, takođe, „...šansa da se nešto dogodi što će imati uticaj na naše ciljeve poslovanja.“ (AS/NZS 4360, 2007)

Postoje mnoge definicije rizika, koje se razlikuju prema određenom području i kontekstu na koji se odnosi. Različiti autori stavljaju naglasak na različitim elementima koji su karakteristični za pojam i proces upravljanja rizicima. Rizik je posvuda i proizilazi direktno iz nepredvidivosti i neizvesnosti. U tom kontekstu, rizik se koristi da označi negativne posledice. Međutim, preuzimanjem rizika se može doći i do pozitivnog ishoda ili da je rizik povezan sa neizvesnošću ishoda. Međunarodni priručnik koji obuhvata definicije vezane za rizike, ISO Priručnik 73, definiše rizik kao „efekat neizvesnosti u odnosu na ciljeve“. Ovaj priručnik objašnjava da efekat može biti pozitivan, negativan ili predstavlja odstupanje od očekivanog. Ove tri vrste događaja povezane sa rizicima mogu biti opisane kao prilika (mogućnost), hazard (opasnost) ili neizvenost.

U (tabeli 4.2) date su neke od definicija koje se široko primjenjuju u poslovnom svetu rizika.

Tabela 4.2: Definicije rizika

ORGANIZACIJE	DEFINICIJE RIZIKA
ISO Priručnik 73 ISO 31000	Uticaj neizvesnosti na ciljeve. Ti efekti mogu biti pozitivni, negativni ili mogu odstupati od očekivanog. Takođe, rizik se često opisuje na osnovu događaja, promene u okolnostima, ili kao posledica aktivnosti.
Institut za rizik menadžment (IRM)	Rizik je kombinacija verovatnoće događaja i njihovih posledica. Posledice mogu varirati od pozitivnih do negativnih.
„Orange Book“ iz HM Treasury	Neizvesnost ishoda, u rasponu izloženosti, koja proizilazi iz kombinacije uticaja i verovatnoće potencijalnih događaja.
Institut internih revizora (IIA)	Neizvesnost događaja koji bi se mogao desiti i uticati na ostvarivanje ciljeva. Rizik se meri u smislu posledica i verovatnoće.
Alternativna definicija	Događaj sa mogućnošću uticaja (sprečavanja, povećavanja ili uzrokovanja sumnje) na ispunjenje misije, strategije, projekata, rutinskih operacija, ciljeva, temeljnih procesa, zahteva stakeholdera.

U novije definicije (jedan od njih je usvojila I „CAS Komitet za Enterprise Risk Management“) dominira stav da menadžment rizikom može biti stvaranje vrednosti, kroz proces ublažavanja štete i gubitaka, izazvanih rizicima koji utiču na kompaniju (IRM,2009).

Kao ključni elementi prikazanih u gornjim definicijama su:

1. Rizik kao događaj koji predstoji;
2. Događaj je opasnost, pretnja (što može da se desi, ali ne mora);
3. Ukoliko se pretnja manifestuje nužno prouzrokuje štetu i gubitke;
4. Gubici su uglavnom materijalni (mogućnost oštećenja imovine), ali pretnja može biti usmerena na ljude, kao i na sisteme menadžmenta i slično.
5. Iznos gubitka je proporcionalan sa nekoliko drugih faktora: intenzitet i ozbiljnost pretnje.

.3 Osnovni pojmovi u vezi sa rizikom

Kako je upravljanje rizicima poslednjih godina dobilo značajno mesto u svetu ekonomije, tako se povećala i kompleksnost shvatanja šta se u stvari podrazumeva pod terminom rizik menadžmenta. Većina objavljenih dokumenata i materijala koji se odnose na tu temu predstavljaju ovaj proces na zaseban način koristeći različite reči za opisivanje istih pojmova. Time su se stvorile komplikacije oko terminologije. Organizacije su uspevale sklopiti listu termina u vezi sa rizikom na internom nivou, ali tek sa standardizacijom menadžmenta rizicima došlo je do značajnih pomaka u stvaranju zajedničkog jezika. Veliki broj materijala, smernica, okvira i standarda je doveo do toga da se isti koncept opisuje različitim terminima, što je ispalo vrlo zbunjujuće za većinu organizacija. ISO Guide 73 je predstavio ozbiljniji pokušaj razvoja standardizovanog jezika rizika, zasnovanog na zajedničkoj terminologiji korišćenoj u svim ISO standardima. Time se poboljšava komunikacija između organizacija i izbegava se korišćenje različitih pojmova za istu funkciju.

ISO/IEC Guide 73 Risk Management – Vocabulary – Guidelines for use in standards
- Osnovni pojmovi:

1. Opasnost (hazard): izvor potencijalne štete.
2. Događaj (event): ishod skupa određenih okolnosti.
3. Posledica (consequence): ishod nekog događaja koji utiče na ciljeve.
4. Verovatnost (likelihood, probability, frequency): stepen mogućnosti da se neki događaj desi.
5. Izvor rizika (risk source): elemenat koji sam ili u kombinaciji ima unutrašnji potencijal da dovede do rizika. Izvor rizika može biti materijalni ili nematerijalni.
6. Izloženost: stepen u kojoj je organizacija i/ili zainteresovana strana objekat nekog događaja.
7. Menadžment rizikom (risk management): koordinisane aktivnosti za vođenje i kontrolu organizacije u vezi rizika.

8. Sistem menadžmenta rizikom (risk management system): set elemenata organizacijskog sistema upravljanja, koji se odnose na menadžment rizikom.

4.2.2 Tipologija rizika

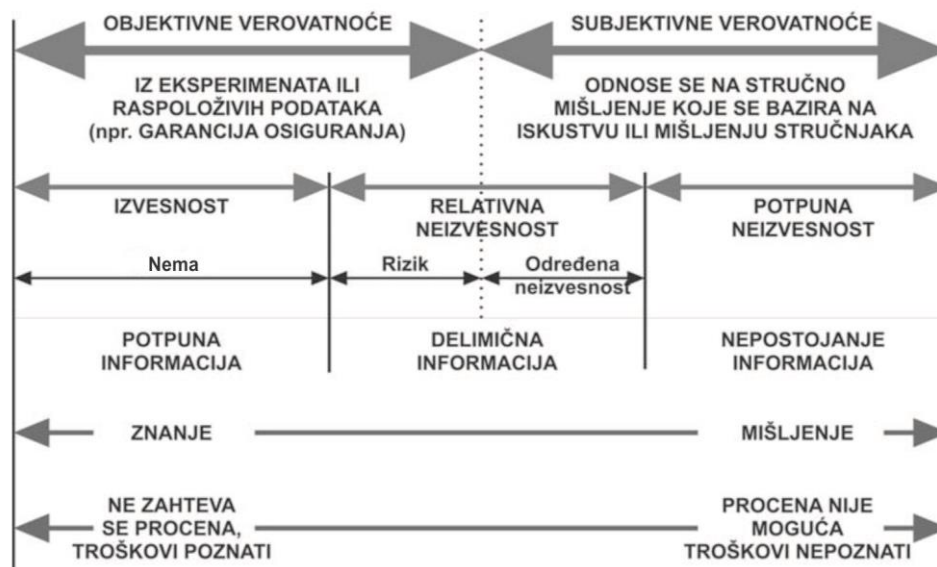
.1 Osnovni tipovi rizika

Rizici se mogu klasifikovati na različite načine. Pojavljuju se različite klasifikacije od strane različitih organizacija. Prema tome nemoguće ih je razvrstati prema jedinstvenom kriterijumu. I pored specifičnih rizika koji se pojavljuju samo u nekim finansijskim institucijama npr. rizik polisa osiguranja specifičan za osiguravajuća društva, takođe postoji mnoštvo zajedničkih rizika prisutnih u svim poslovnim aktivnostima različitih finansijskih institucija, na (slici 4.1) dat je spektar rizika i neizvesnosti (IRM, 2009).

Ekonomija, posebno industrija, svakodnevno se suočava sa različitim rizicima, mnogi od njih mogu da poremete njene aktivnosti i poslovanje, a neki su čak i pretnja koja može kompaniju da dovede u stečaj. Rizik uvek prati poslovanje. Svi rizici se ne mogu eliminisati, niti se svi mogu prepoznati. Rizici i troškovi u privredi zahtevaju racionalni proces donošenja odluka.

Rizici, koji utiču, na industriju imaju različitu genezu: neizvesnost na finansijskim tržištima, projektni neuspesi (u bilo kojoj fazi), zakonske obaveze, kreditni rizik, nesreća, katastrofe i napad od strane kriminalnih bandi ili zločina koje pokreću konkurencije. Kompanije su izložene velikom broju rizika (Drljača i Bešker, 2010).

SPEKTAR RIZIKA I NEIZVESNOSTI

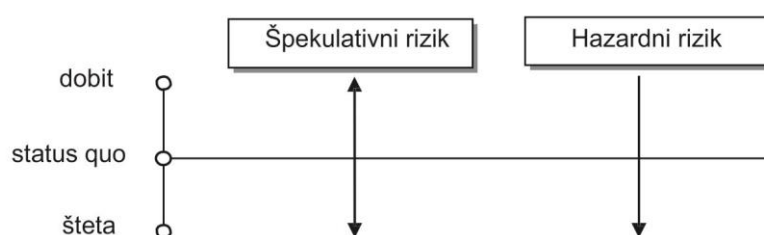

Slika 4.1: Spektar rizika i neizvesnosti

U literaturi se može naći gruba podela rizika na špekulativni i hazardni rizik.

Za **špekulativne rizike** karakteristična je mogućnost da rezultat bude ostvaren u dva smera: može se ostvariti dobit, a s druge strane, pretrpeti šteta, odnosno ostvariti gubitak. Tipičan primer za ovu vrstu rizika je kockanje, kartanje, igranje na ruletu, klađenje i sl. U svim ovim slučajevima postoji određena verovatnoća za ostvarivanje dobiti, odnosno gubitka.

Hazardni rizik kao posledica odluke, ne sadrži verovatnoću dobitka već isključivo nastanka štete, odnosno gubitka. Tipični primjeri su: otuđenje stvari, požar u stanu, elementarna nepogoda koja uništava. (Drljača i Bešker, 2010)

Slika 4.2: Podela rizika (Drljača i Bešker, 2010)

Opšte uzeto, rizici mogu biti sa pozitivnim, negativnim ili neutralnim ishodom. U slučaju pozitivnog ishoda, rizik je predstavljen kao prilika, dok je za situaciju gde se očekuje negativni ishod obično određen pojmovima gubitka ili neutralnog delovanja (ako se događaj ne desi). Svaki rizik ima svoje karakteristike koje zahtevaju određeni vid analiza ili upravljanja, pa se u literaturi sreću i sledeće tri kategorije (IRM, 2009):

- kontrolni (ili neizvesni) rizici,
- rizici prilike (ili špekulativni rizici) i
- hazardni (ili čisti) rizici.

Kontrolni ili neizvesni rizici ili rizici kontrole povezani su s nepoznatim i neočekivanim događajima nesigurnog ishoda. Nije moguće kontrolisati ih, predvideti i kvantifikovati, pa ih se organizacije posebno boje, jer na njih ne mogu uticati. Primeri ovih rizika su štete koje nastaju poplavom ili vatrom, finansijskim gubicima, gubitkom najvažnijeg dobavljača, gubitkom tržišnog udela i slično. S obzirom na prirodu ovih rizika, preduzeće treba dobro da isplanira svoje postupanje u slučaju da se neki od njih pojavi, a u cilju smanjenja štete.

Rizici prilike ili špekulativni rizici povezani su s događajima koji mogu imati pozitivan ishod. Preduzeće ih sagledava dvojako: kao rizik koji se odnosi na opasnost prihvatanja mogućnosti ili kao rizik propuštanja prilike. Ovi rizici nisu vidljivi ili materijalni.

Hazardni ili čisti rizici povezani su sa događajima koji imaju samo negativan ishod. Krađa ili požar su jednostavan primer čistog rizika s kojim se suočavaju mnoga preduzeća.

.2 Vrste poslovnih rizika

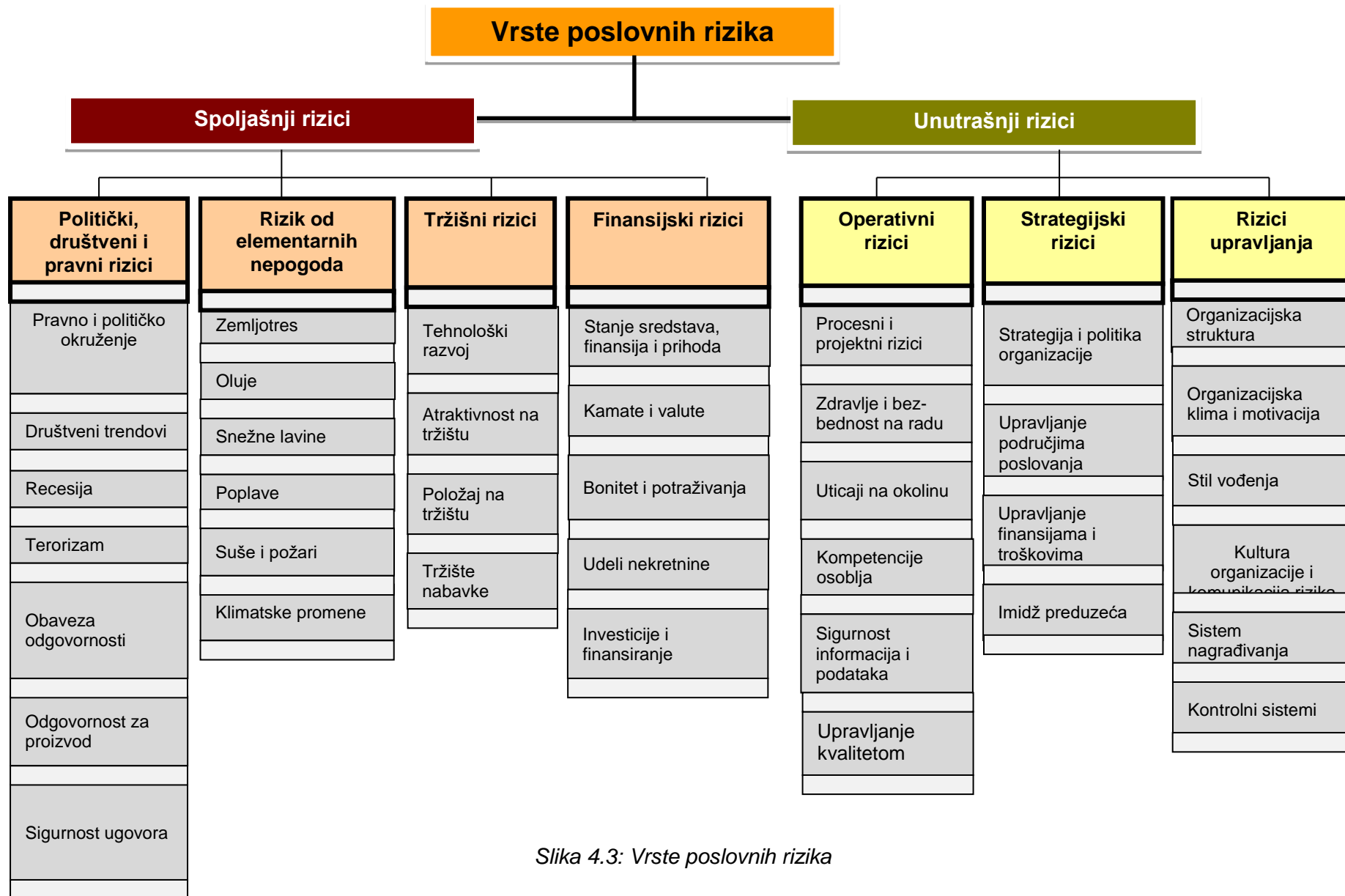
Po pitanju ERM-a, potrebno je istaknuti tzv. poslovni rizik (enterprise risk) kao noviji termin za sve rizike čije delovanje direktno utiče na poslovanje preduzeća. Poslovni rizik obuhvata čiste, špekulativne, finansijske, strategijske i rizike poslovanja. Kako su čisti i špekulativni rizici objašnjeni prethodno, potrebno je za ovu klasifikaciju pojasniti finansijske i strategijske, kao i poslovne (operativne) rizike.

Finansijski rizici se odnose na neizvesnost gubitka radi negativnih promena u cenama, kamatnim stopama, deviznom kursu i vrednosti novca.

Strategijski rizik predstavlja neizvesnost u pogledu realizacije finansijskih ciljeva i instrumenata preduzeća.

Operativni rizici ili **poslovni rizici** proizilaze iz poslovanja preduzeća i odnose se na gubitke koji proističu iz neadekvatnih ili neuspešnih internih procesa, ljudi i sistema. Poslovni rizik postao je najvažniji u upravljanju komercijalnim rizicima. ERM unosi novitet da menadžeri koji upravljaju rizicima razmatraju sve vrste rizika u nekom programu. Upravljanje rizicima u preduzećima (ERM) podrazumeva da se jedinstvenim programom obuhvate svi važniji rizici sa kojima se preduzeće suočava. Ako grupiše važnije rizike u taj program, preduzeće može da neutrališe odnosno da izjednači dejstvo jednog rizika sa dejstvom drugih rizika. Rizici koji ne uslovljavaju jedni druge, koji nisu ni u kakvoj vezi, se mogu kombinovati i time umanjiti ukupne posledice rizika, naročito ako se kombinuju rizici koji se međusobno isključuju.

Grafička predstava navedene podele rizika, prikazana je na slici 4.3.

Slika 4.3: Vrste poslovnih rizika

Rizici sa kojima se suočavaju organizacije najčešće su kategorizovani u odnosu na ono što organizacije rade. Kategorizovanje rizika daje okvir za identifikaciju rizika, planiranje povezanih aktivnosti i komunikaciju informacija o riziku. Razumevanje kategorija rizika, pored ostalog, pomaže menadžerima da odaberu najprikladnije tehnike i alate za identifikaciju i analizu rizika.

Rizici se mogu podeliti i na one koji su uslovljeni unutrašnjim i na one koji su uslovljeni spoljašnjim okolnostima. To su, znači, direktni i indirektni rizici. Često se previde događaji koji nisu direktno u vezi sa poslovanjem preduzeća. Na primer, možda organizacija nije direktno pogođena prirodnom katastrofom, ali možda su pogođeni njeni dobavljači, a možda i kupci.

Zatim, neki od direktnih rizika uslovljeni su prirodnim elementarnim nepogodama, regulatornim i vladinim politikama, tehnologijom, ekonomskim i finansijskim promenama, pravnim propisima, recesijom, atraktivnošću na tržištu itd.

4.2.3 Menadžment rizikom

Prema standardu ISO 31000:2009 Sistem menadžmenta rizicima je: „Skup komponenata koje pružaju temelje i organizacijske aranžmane za projektovanje, implementaciju, monitoring, nadzor i stalno poboljšanje menadžmenta rizicima u celoj organizaciji“.

Menadžment rizicima se ne ograničava na pojedinačnu zaštitu ljudi, sredstava ili životne sredine, već se kao univerzalni alat može koristiti pri izgradnji integrisanog sistema menadžmenta. U teoriji je ovaj pojam skoro u potpunosti definisan, dok je u praksi tek na početku razvoja i primene. Zbog toga je potrebno dati vremena ovom pristupu da se otkriju sve prednosti i nedostaci, i na osnovu iskustva i praktične primene poboljšaju i unaprede početne ideje.

Sistem menadžmenta rizicima treba posmatrati kao podsistem sistemima upravljanja organizacije, koji zajedno s drugima sistemima menadžmenta čini jednu složenu interakciju, tj. sistem upravljanja organizacije, jer tu su još i sistem menadžmenta kvalitetom, životne sredine, društvene odgovornosti i itd. „Sistem menadžmenta rizicima se može definisati kao celovit proces obuhvatanja, merenja i nadziranja relevantnih i potencijalnih rizika, kao i analize s tim u vezi potencijalnih gubitaka.“ (Osmanagić, 2003).

Promene u okruženju su dovele do razmatranja svih sistema menadžmenta rizicima, naročito na globalnom nivou. Dešavanja na jednoj strani sveta, mogu uticati na organizaciju na drugoj strani sveta (koja npr. ima važne distributere u pogođenoj zoni ili filijale preko kojih ostvaruje neophodan prihod). To je dovelo do snažne potrebe za uspostavljanjem procesa za ublažavanje ili predviđanje moguće štete kroz obuhvatanje svih rizika koji se tiču organizacije i njenog delovanja. Tu nastupa ideja o menadžmenu rizicima na sveobuhvatan način kroz proces ERM koji ne pokušava samo eliminisati rizike već i upravljati njima. Upravo to se može navesti kao razlog da se ovaj proces ne shvata „svemogućim“ po pitanju rizika i njihovog delovanja.

Za definiciju menadžmenta rizicima često se koristi PMBOK-ova definicija procesa menadžmenta rizicima koja upravljanje rizicima definiše kao „...sistemski proces identifikovanja, analiziranja i odgovaranja na rizike, a što uključuje maksimiziranje

verovatnosti i uticaja pozitivnih događaja i minimiziranje verovatnoće i uticaja negativnih događaja na ispunjenje ciljeva“ (PMBOK & Guide, 2000).

Menadžment rizicima se definiše i kao: „Ukupnost svih organizacijskih pravila i mera koje se odnose na prepoznavanje rizika i odnos prema rizicima poduzetničke aktivnosti“ (Osmanagić, 2003).

Jedno od istraživanja u ovoj oblasti, sprovedeno je na uzorku od 153 organizacije koje kotiraju na Frankfurtskoj berzi, a čija prodaja je 1997. godine iznosila više od 400 miliona DEM. Ispitanici su klasifikovali rizike po važnosti. Dobijeni su sledeći rezultati rizika po važnosti:

- industrijski rizik (rizik konkurentnosti) – prosečna ocena 3,97;
- finansijski rizik – prosečna ocena 3,43;
- operativni rizici – prosečna ocena 3,30;
- opšti rizik okruženja – prosečna ocena 2,98.

Rezultati pokazuju da je najvažniji rizik – industrijski rizik, nema dovoljno izgrađenih instrumenata osiguranja, odnosno razvijene prakse zaštite. Najvažnijim ciljem menadžmenta rizikom u organizaciji smatra se njen opstanak (Osmanagić, 2003) i to ukazuje na potrebu definisanja zaštite od rizika na nekom opštem, konceptualnom nivou. U nastavku je prikazana tabela sa različitim konceptima sprovođenja procesa zaštite od rizika.

Tabela 4.3: Različitost konceptualizacije pojma menadžmenta rizicima (Drljača i Bešker, 2010)

British Standard	Steve Frostdick	College Simmons	Stipe Baljkas	Jonathan Strutt	Marko Bešker
Identifikacija Rizika	Identifikacija Rizika	Identifikacija rizika	Identifikacija rizika	Identifikacija rizika	Analiza i procena rizika
Analiza rizika	Kvantifikacija Rizika	Procena verovatnosti	Procena rizika	Procena rizika	Izrada plana i priprema
Postavljanje kriterijuma	Postojanje praga tolerancije	Razvoj <i>risk management</i> planova	Upravljanje rizicima	Postojanje praga tolerancije	Implementacija plana
Postavljanje praga tolerancije		Praćenje <i>risk management</i> napora	Kontrola rizika	Iznalaženje metoda za snižavanje rizika	Vrednovanje i kontrola
			Završna analiza		Poboljšanje procesa

4.2.4 Ključni indikatori performansi (KPI) i Ključni indikatori rizika (KRI)

Termini ključni indikatori rizika (KRI) (key risk indicators KRIs) i ključni indikatori performansi (KPI) (key performance indicators KPIs) mogu se upotrebljavati naizmenično kao indikator performansi, ali se oni donekle razlikuju sa aspekta ranog, blagovremenog upozorenja.

Aspekti koji se u ovom istraživanju posmatraju su performanse na koje rizici utiču negativno. Sa tog aspekta neophodno je prikazati kako se indikatori i metrika mogu koristiti u upravljanju rizicima.

Enterprise Risk Management (ERM) - Menadžment rizika preduzeća predstavlja rukovodstvo koje se bavi neizvesnostima u radu preduzeća. Preko ERM svaka kompanija će biti u mogućnosti da ima potpuni uvid u potencijalne događaje koji mogu uticati na ostvarenje ciljeva organizacije. (Emil Scarlet, 2012)

Efikasno upravljanje će se postići pomoću implementacije indikatora/metrike u cilju praćenja promena u uslovima rizika i identifikovanja novih rizika. Ovaj pristup će omogućiti bolje upravljanje rizičnim događajima. Menadžment rizicima podrazumeva pažnju, koja je usmerena ka budućnosti. Implementacija ključnih indikatora rizika je preduslov za postizanje ciljeva.

Metrika su veličine (dimenzija). Metrika rizika može se smatrati KRI, koji pomažu da se odredi pravac iz koga rizici dolaze, tako da su veoma korisni u svakom preduzeću. Ključni indikator rizika je mera koja pokazuje nivo ili trend rizika. (Emil Scarlet, 2012)

Metrikom se može identifikovati odstupanje ili moguća odstupanja od cilja za strateški cilj preduzeća. Veoma je važno da se izabere pravi obim metrike. Ako preduzeće koristi previše metrike, upravljanje njime će potrošiti vreme predviđeno za druge zadatke. Sa druge strane, ako se koristi premalo metrike, proces donošenja odluka će biti težak, jer nema ključnih potrebnih informacija.

Ključni indikatori performansi (KPI)

COSO definicija: „**KPI se dizajniraju da bi obezbedili visok nivo pregleda istorijskih pokazatelja organizacije ili njihovih operacionih jedinica, pre svega fokusiranih na istorijskim podacima**“.

Što se tiče gore napisanog, KPI su fokusirani posebno na istorijske performanse preduzeća ili njegove ključne operacije, važne za uspešno upravljanje.

Ključni indikatori rizika (KRI)

Sva preduzeća imaju težak zadatak da razvijaju ključne rizik indikatore – KRI, koji nude sistem mogućih budućih problema i njihovog ranog upozoravanja. KRI su kamen temeljac efikasnog upravljanja rizicima, oni su kritični deo procesa menadžmenta rizicima, zato je neophodno da se izdvoji vreme kako bi se stvorio skup pouzdanih KRI.

Postoje mnoge definicije KRI pojma koje će biti iznete u ovoj tački.

Indikator rizika unapred obezbeđuje informacije o riziku koji možda i postoji, a možda i ne postoji, i koristi se kao sistem upozorenja za buduće akcije. Sa KRI se može pratiti specifičan rizik i mogu se preduzeti akcije za njegovo ublažavanje. Metrika se koristi kao znak za rano upozoravanje o povećanoj izloženosti riziku u različitim aspektima preduzeća.

COSO definicija za KRI: **Ključni indikatori rizika su metrika koja se koristi od strane organizacija za obezbeđivanje ranih signala o povećanju izloženosti rizicima u različitim oblastima preduzeća.**

Ključni indikatori rizika su „Statistike ili merenja koja mogu da obezbede perspektivu na poziciji rizika kompanije, imaju tendenciju da se periodično revidiraju (mesečno ili kvartalno), da upozore kompaniju o promenama koje mogu da ukažu na rizike“, (Coleman, 2009).

Ključni indikatori rizika su metrika koja se koristi od strane rukovodstva s ciljem da pokaže u kojoj meri je rizična određena aktivnost ili investicioni projekat.

Važno je uzeti u obzir događaje sa niskom verovatnoćom nastanka, a koji mogu biti ekstremno rizični. Još jedna greška koja može da promakne je fokusiranje samo na verovatnoću pojave bez da se posledice uzmu u obzir, (Bostrom i drugi, 2008).

Udruženje za menadžment rizicima u SAD rukovodi inicijativom koja je dizajnirana za preduzeća koja nastoje da unaprede svoje upravljanje rizikom. Ovaj projekat se zove „Library Services and Key Risk Indicators“ (Biblioteka usluga i ključni indikatori rizika), a ima za cilj postizanje konzistencije i standardizacije koja će omogućiti poređenje, analizu i izveštavanje o ključnim indikatorima rizika na korporativnom nivou. Biblioteka sadrži preko 2500 indikatora koji su razvijeni za merenje i praćenje različitih vrsta rizika. Svoj doprinos u stvaranju ovih pokazatelja dalo je 50 finasijskih institucija širom sveta i brojni timovi stručnjaka.

Izgradnja seta ključnih indikatora rizika zahteva veštinu i stručnost. Svaka osoba koja je odgovorna za upravljanje rizikom mora izgraditi odgovarajući set KRI za to. Oni koji su uključeni u prikupljanje podataka i agregiranja podataka za KRI, moraju znati sve definicije, konverzije i standardizacije koje će se koristiti.

Razlike između ključnih indikatora performansi (KPI) i ključnih indikatora rizika (KRI)

Razlike između KPI i KRI su u tome što KPI ukazuje na to da li će se ostvariti ciljevi, a KRI pomaže da se razumeju promene u rizik profilu, uticaji i verovatnoća da se ostvare ciljevi.

Sa druge strane KRI obezbeđuju indikatore koji, u pravo vreme, nude informacije o nastajanju rizika. KRI mogu biti ključne veze koje lociraju nastajanje rizika i mogućnosti da signaliziraju potrebu za delovanje.

Primer (COSO, 2010):

CILJ: Upravljanje grupom nenaplativih računa i smanjenje gubitaka zbog otpisa (rashoda)

Tabela 4.4: Razlike KPI-KRI (izvor COSO, 2010)

Ključni indikatori performansi (KPI)	Ključni indikatori rizika (KRI)
Broj otpisa računa mesečno, kvartalno, godišnje	Analiza prijavljenih finasijskih rezultata za 25 najvećih korisnika kompanije ili generalni prikaz industrije koja ističe trendove koji signaliziraju zabrinutost za buduću naplatu.

Jasno je da su KRI čvrsto povezani sa KPI, s tim što prvi gleda u prošlost (KPI) a drugi u budućnost (KRI).

Merenje, praćenje rizika i izgradnja korelacije rizika

Indikatori rizika prate izloženost riziku i služe kao sistem za rano upozoravanje: iniciraju vršenje aktivnosti u cilju minimiziranja gubitaka. Praćenje rizika u preduzeću može se vršiti preko tabele interfejsa. Svrha tabele je da prikaže sve potrebne informacije na jednom ekranu, jasno i bez ometanja, kako bi ih svaki korisnik razumeo. Koristeći instrument table za upravljanje rizicima pretpostavlja se da je jasno šta se meri, a naročito ključni pokazatelji rizika. (Emil Scarlet, 2012)

Rizik se generiše iz nesigurnosti i mora da se prati pomoću ključnih pokazatelja rizika dok se istovremeno implementira odabrana strategija. Pragovi su postavljeni za KRI s ciljem da bi se pokrenule aktivnosti za prilagođavanje odabrane strategije za borbu protiv rizika. Kada se strategija preispituje uspostavljaju se novi indikatori rizika i nove tačke pokretanja. Ovaj postupak povećava šanse za ostvarivanje ciljeva i strategije odabrane (COSO, 2010).

Veliki izazov za menadžere rizika, predstavlja rano otkrivanje rizika u preduzeću, rizika koji proizvode negativne efekte, kao i rizika koji stvaraju nove rizike.

U daljem tekstu skicirana je mapa specifičnih rizika koji mogu uticati na poslovanje svakog odeljenja kompanije: računovodstvo, blagajna, porez, pravna služba, kadrovsko, informatičko tehnološko (IT), poslovno planiranje, nabavka, prodaja i marketing, proizvodnja, planiranje proizvodnje i kontrola, inženjering, prijem, kontrola inventara, kontrola kvaliteta, odeljenja proizvodnje, pakovanje i skladištenje, špedicija i logistika, finansije, dugovi i menadžment.

Izabrani su značajniji rizici iz svakog odeljenja i date su njihove korelacije. (Emil Scarlet, 2010)

Tabela 4.5: Značajni rizici iz svakog odeljenja

R.br.	Sektor	KRI	Rizik
1	Računovodstvo	Neujednačena salda	Manipulacija računovodstvenim podacima
2	Blagajna	Kamatna stopa dugova	Kreditni troškovi
3	Porez	Revalorizacija	Tačnost računovodstvenih evidencija
4	Pravna služba	Broj spornih predmeta	Broj spornih predmeta
5	Kadrovsko	Fluktuacija zaposlenih	Fluktuacija zaposlenih
6	Informatička tehnologija	Prekid mreže	Zastarela tehnologija
7	Poslovno planiranje	Povratak investicija	Loše investicije
8	Nabavka	Višak zaliha	Višak materijala
9	Prodaja i marketing	Žalbe i gubitak kupaca	Gubitak kupaca
10	Proizvodnja, planiranje i kontrola	Procenat neupotrebljivih kapaciteta	Procenat neupotrebljivih kapaciteta
11	Inženjering	Zahtev za garancije/prosečan vek korišćenja/žalbe korisnika	Žalbe
12	Prijem	Nepredviđen nedostatak zaliha sirovina/manjak	Loš prijem
13	Popisna kontrola	Zastareli i sporo evidentiranje manjka u zalihama	Slab obrt zaliha

R.br.	Sektor	KRI	Rizik
14	Obezbeđenje kvaliteta	Udeo na tržištu	Gubitak udela na tržištu
15	Sektor proizvodnje	Neto proizvedena količina u odnosu na zahtevanu	Proizvedena količine koja ne korespondira potražnji
16	Pakovanje i skladištenje	Troškovi oštećene robe	Troškovi oštećene robe
17	Transport i logistika	Troškovi oštećene robe za vreme transporta	Troškovi oštećene robe za vreme transporta
18	Finansije	Opadanje prosečne jedinične prodajne cene	Opadanje cene
19	Dugovi	Ukupan koeficijent likvidnosti	Nelikvidnost
20	Menadžment	Menadžerski kapacitet	Slabi menadžeri

U literaturi se mogu naći tehnike ocenjivanja i analize rizika i pojedinih procesa, kao što je prikazano u radu Džordža Židisa (George A. Zsidisn), koji analizira rizike nabavke.

Organizacije koje sprovode nabavku podložne su rizicima u njihovoj interakciji sa dobavljačima, bez razlike da li je taj rizik priznat/prepoznatljiv i upravljani, njemu se prilazi na površan način ili je sasvim ignorisan. S ciljem da se uoče postojeći rizici nabavke, organizacije koje sprovode nabavku mogu proaktivno da ocenjuju verovatnoću i uticaj rizika nabavke, i to unapred ili retroaktivno od trenutka kada se dođe do konkretnog događaja. Studija Džordža Židisa (Georgea A. Zsidisn), istražuje, analizira i izvlači najčešće postavljana pitanja o tehnikama za ocenu rizika nabavke. Nalazi/rezultati ovog istraživanja pokazuju da organizacije koje sprovode nabavku mogu da ocene rizike nabavke pomoću tehnika koje se fokusiraju na rešenju / razmatranje pitanja u vezi kvaliteta dobavljača, poboljšavajući procese nabavke i smanjujući verovatnoća za poremećaj - prekid nabavke. Ove tehnike za ocenu rizika olakšavaju dobijanje informacija od strane organizacije koje nabavljaju i verifikovanje nabavljača, promovisući cilj usaglašenosti između firme koje kupuju i onih koji prodaju i kao smanjenje nesigurnosti rezultata koji se odnosi na ulaznu nabavku.

U radu (Židisin i drugi, 2004) dato je nekoliko principa koji mogu da obezbede teoretsku osnovu razumevanja o tome kako i zašto organizacije sprovode ocenu rizika nabavke. U vezi kupac-dobavljač organizacija koja sprovode nabavku služi kao rukovodni kadar, a dobavljač kao agent. Neke od varijabla koje imaju uticaj na ugovor ili odnos između kupca i dobavljača, uključuju informacijske sisteme, nesigurnost ishoda, sukob ciljeva, dužinu odnosa, suprotstavljeni izbor i moralnu opasnost. Opisi i navodi za ove varijabile mogu se naći u tabeli 4.6.

Tabela 4.6: Opisi varijabile u procesu nabavke (Židisin i drugi, 2004)

Varijabile	Opis	Citat
Informacioni sistemi koji monitoriraju performanse dobavljača	Mehanizmi koji informišu organizaciju koja nabavlja o aktivnosti dobavljača	Ajzenhart (1989a); Vasti i Liker (1997)
Nesigurnost-nepouzdanost rezultata	Stepen nesigurnosti u vezi dobijanja željenog rezultata	Ajzenhart (1989a); i Liker (1997), Droge et al. (1999); Koufteros et a
Konflikt ciljeva	Postoji određen stepen konflikata između ciljeva organizacije koja nabavlja i ciljeva dobavljača	Ajzenhart (1989a); Hartley et al. (1997); Wynstra et al. (2001)
Dužina odnosa	Angažovanje u dugoročne odnose u kojima će organizacija koja nabavlja naučiti mnogo o dobavljačima, pa će prema tome biti sposobnija, spremnije će oceniti njeno ponašanje	Ajzenhart (1989a)
Nepovoljan izbor	Netačno iznošenje-lažno predstavljanje sposobnosti dobavljača koji rezultiraju njegov izbor	Ajzenhart (1989a); Kannan i Tan (2002); Baiman et al. (2000)
Moralna opasnost	Dešava se kad agent (dobavljač) ne uspe da ispuni zahteve rukovodnog kadra	Ajzenhart (1989a); Kannan i Tan (2002); Baiman et al. (2000)

Postoji 13 kategorija koje se razvijaju u okvirima ocena rizika nabavke i mernog procesa:

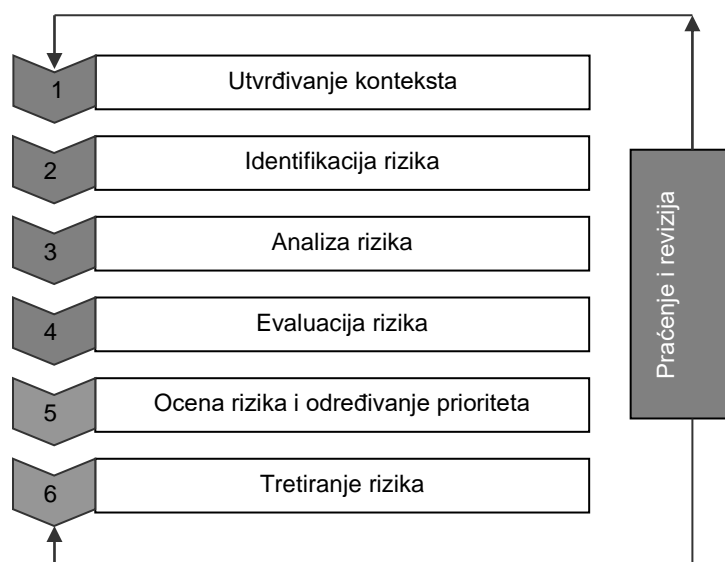
1. Dopunski troškovi za otkazivanje zbog nedostatka planiranja,
2. Dopunski troškovi za transport zbog nedostatka planiranja,
3. Dopunski troškovi za zastarelost materijala,
4. Neočekivano povećanje cene materijala kao rezultat alokacije/izdvajanja,
5. Neočekivano povećanje cene materijala kao rezultat problema sa prihodom,
6. Neočekivano povećanje cene materijala kao rezultat promene specifikacije,
7. Delovi koji nedostaju kao rezultat kasne isporuke,
8. Delovi koji nedostaju kao rezultat nedostatka kvaliteta kod dobavljača,
9. Delovi koji nedostaju kao rezultat u državi dobavljača,
10. Dopunski troškovi za metrijale kao rezultat jedinstvenosti izvora u toku faze uhodavanja,
11. Ugovorni rizik,
12. Ulaganje u poboljšanje dobavljača,
13. Valutni rizik.

4.3 Standardi menadžmenta rizikom

Standardi menadžmenta rizika predstavljaju smernice za uspostavljanje i poboljšanje procesa za menadžmet rizicima u organizaciji i ne moraju biti sertifikacijski. Oni ne obavezuju organizacije na primenu, ali kako je u njima obično sadržana najbolja praksa i višegodišnja proverenost od strane niza organizacija, postavlja se pitanje zašto izmišljati svoj proces upravljanja rizicima kada postoje opštepriznati, u praksi dokazani i prihvaćeni procesi.

Standard koji prethodi standardu ISO 31000 i koji je od njega preuzeo brojna rešenja iz metodologije i procesne orijentacije u sistemu menadžmenta je australijski/novozelandski standard AS/NZS 4360. AS/NZS 4360 spominje se prvenstveno zato što je AS/NZS 4360 usvojen i primenjen u hiljadama organizacija u Australiji i Novom Zelandu, kao i širom sveta, u proteklih gotovo četvrt veka. Uspostavljen je kako bi omogućio praktični pristup upravljanju rizicima i široku primenu. Pojavljivanje ovog standarda ima svoju genezu. Najpre se pojavio kao nacrt DR 98549. Nakon toga objavljen je kao AS/NZS 4360:1995 - Risk Management. Nakon revizije sprovedene 1999. godine pojavljuje se drugo izdanje pod nazivom AS/NZS 4360:1999 - Risk Management, da bi, nakon ponovne revizije bilo objavljeno treće izdanje pod nazivom AS/NZ 4360:2004 - Risk Management.

Radi se o zajedničkom standardu Australije i Novog Zelanda, u čijem stvaranju je učestvovao Udruženi tehnički odbor OB/7 - upravljanje rizicima. Standard je odobren u interesu Saveta za standarde Australije i Novog Zelanda, 12.04.1999. godine. Prilikom izrade i donošenja ovo standarda, Odbor OB/7 je vodio računa o zastupljenosti brojnih interesa.

Slika 4.5: Faze u procesu menadžmenta rizikom – Model sa 6 faza (AS/NZS 4360:2004)

Pregled važnih nacionalnih i međunarodnih dokumenata za menadžment rizicima dat je u (tabeli 4.7).

Tabela 4.7: Pregled važnih nacionalnih i međunarodnih standarda i standardizacijskih dokumenata za menadžment rizicima

Izdavač	Naziv dokumenta
ISO/IEC	ISO 31000:2009 Risk management - Principles and guidelines (Upravljanje rizicima – Načela i smjernice)
	ISO/IEC Guide 73:2002 Risk Management - Vocabulary - Guidelines for use in standards (Vodič 73:2002 Upravljanje rizicima - Rečnik - Smjernice za primjenu norme)
	ISO/IEC Guide 51:1999 Safety aspects - Guidelines for their inclusion in standards (Vodič 51:1999 Sigurnosni aspekti - Smjernice za njihovo uključivanje u normu)
	ISO 14971:2000 Medical devices - Application of risk management to medical devices (Medicinska oprema - aplikacija za upravljanje rizicima kod medicinske opreme)
	ISO 17776:2000 Petroleum and natural gas industries - Offshore production installation - Guidelines on tools and techniques for hazard identification and risk assessment (Industrija nafte i prirodnog plina - Instalacije za proizvodnju u podmorju - Primena alata i tehnika za procjenu opasnosti i ocjenu rizika)
	ISO 10006 Quality management systems - Guidelines for quality management in projects (Sustav upravljanja kvalitetom - Smjernice za upravljanje kvalitetom u projektima)
	IEC 62198 Project Risk management - Application guidelines (Projekt upravljanja rizicima - smjernice aplikacije)
CSA	IEC 60300-3-9 Risk analyses of technological systems - Application guide (Analiza rizika tehnoloških sustava - vodič aplikacije)
	CSA Q 850:1997 Risk Management Guidelines for Decision Makers (Smernice za upravljanje rizicima za nosioce odluka)
JSA	JIS Q 2001:2001 Guidelines for development and implementation of risk management system
AS/NZS	AS/NZS 4360:2004 Risk management (Upravljanje rizicima).
	AS/NZS HB 436:2004 Risk Management Guidelines Companion to ASA/NZS 436:2004
	AS/NZS HB 203:2004 Environmental Risk Management - Principles and process (Upravljanje rizicima okoliša - Načela i proces)
	AS/NZS HB 221:2004 Business Continuity Management (Upravljanje kontinuitetom poslovanja)
	AS/NZS HB 240:2004 Guidelines for managing risk in outsourcing utilizing the AS/NZS 4360 process (Smernice za upravljanje rizikom kod outsourcinga AS/NZS 4360 procesa)
	AS/NZS 4810.1 Medical devices - Risk management - Application of risk analysis (Medicinska oprema - upravljanje rizikom - Aplikacija za analizu rizika)
AS	AS HB 205:2004 OHS Risk Management Hand Book (Priručnik upravljanja rizicima)
	AS HB 254:2004 Guide to control assurance and risk management (Vodič za kontrolu osiguranja i upravljanje rizicima)
BSI	PAS 56:2003 Guide to Business Continuity (Smernice za kontinuirano poslovanje)
	BS 31100:2008 Code of practice for risk management (Kodeks za upravljanje rizicima)
	BS 6079-3 Project Management - Part 3: Guide to the management of business related project risk (Upravljanje projektima - Dio 3: Smernice za upravljanje rizicima u projektu)
	PD 6668 Managing Risk for Corporate Governance (Upravljanje rizikom kod upravljanja korporacijom)

ÖN	ONR 49000 Risk management for organizations and systems - Terms and principles (Upravljanje rizicima za organizacije i sastave – Pojmovi i načela)
	ONR 49001 Risk management for organizations and systems - Elements of the risk management systems (Upravljanje rizicima za organizacije i sastave - elementi sastava upravljanja rizicima)
	ONR 49002-1 Risk management for organizations and systems-Part 1: Guidelines for risk management (Upravljanje rizicima za organizacije i sastave-Dio 1: Smernice za upravlj. rizicima)
	ONR 49002-2 Risk management for organizations and systems-Part 2: Guidelines for the integration of risk management into the general management system (Upravlj. rizicima za organizacije i sastave-Dio 2: Smernice za integraciju upravlj. rizicima u sustav upravlj. org.)
	ONR 49003 Risk management for organizations and systems - Qualification of the risk manager (Upravljanje rizicima za organizacije i sastave - kvalifikacija za menadžere rizika)
	ONORM S 2300 Risk, security and crisis management - Concepts (Rizik, sigurnost i upravljanje krizom - koncepcija)
	ONORM S 2310 Risk, security and crisis management - Selection and verification criteria for persons appointed for crisis management (Rizik, sigurnost i upravljanje krizom - Izbor i potvrđivanje kriterija za osobe ovlaštene za upravljanje krizom)
SNZ	SNZ HB 8669:2004 Guideline for Risk Management in Sport and Recreation (Smernice za upravljanje rizikom u sportu i rekreaciji)
IRM/AIR MIC	A Risk Management Standard 2002 (Norma za upravljanje rizicima)

CSA – Canadian Standards Association (Kanadsko društvo za normizaciju); JAS – Japanese Standards Association (Japansko društvo za normizaciju); ASA – American Standards Association (Američko društvo za normizaciju); OHS – Occupational Health and Safety (Zaštita na radu i sigurnost); BSI – British Standard Institution (Britanski zavod za norme).

U nastavku će se detaljno razmotriti ISO 31000:2009 i COSO ERM (2004), a u (tabeli 4.8) data je njihova komparacija.

Tabela 4.8: Opis i delokrug standarda o menadžmentu rizikom

IME	SVRHA/OPIS	DELOKRUG
AS/NZS 4360: Risk Management (1995) AS/NZS 4360: Upravljanje rizicima (1995)	AS/NZS 4360 pruža generički vodič za identifikaciju, analizu, procenu, tretiranje, praćenje, komuniciranje i upravljanje rizicima kako bi se postigla pouzdanija i strožija osnova za donošenje odluka i planiranje kao i efikasniju alokaciju i raspodelu sredstava. Ovaj standard se primenjuje dobrovoljno.	Odnosi se na širok niz aktivnosti, odluka ili operacija bilo kojeg javnog, privatnog ili društvenog preduzeća, grupe ili pojedinca.
COSO ERM (2004) COSO Upravljanje rizicima u preduzećima (2004)	COSO ERM je okvir koji pruža integrisane principe, zajedničku terminologiju i praktičnu implementaciju smernica koje podržavaju programe subjekata za razvoj ili merenje performansi u procesu upravljanja rizicima preduzeća. Ovaj standard se primenjuje dobrovoljno.	Odnosi se na menadžment, direktore, regulatorna tela, naučnike i druge koji su zainteresovani za bolje razumevanje upravljanja rizicima u preduzećima.
ISO 31000: Risk Management (2009)	ISO 31000 pruža principe i opšte smjernice o upravljanju rizicima. Odnosi se na bilo koju vrstu rizika, bez obzira na njegovu prirodu,	Odnosi se na sva javna, privatna ili društvena preduzeća, asocijacije, grupe ili pojedince.

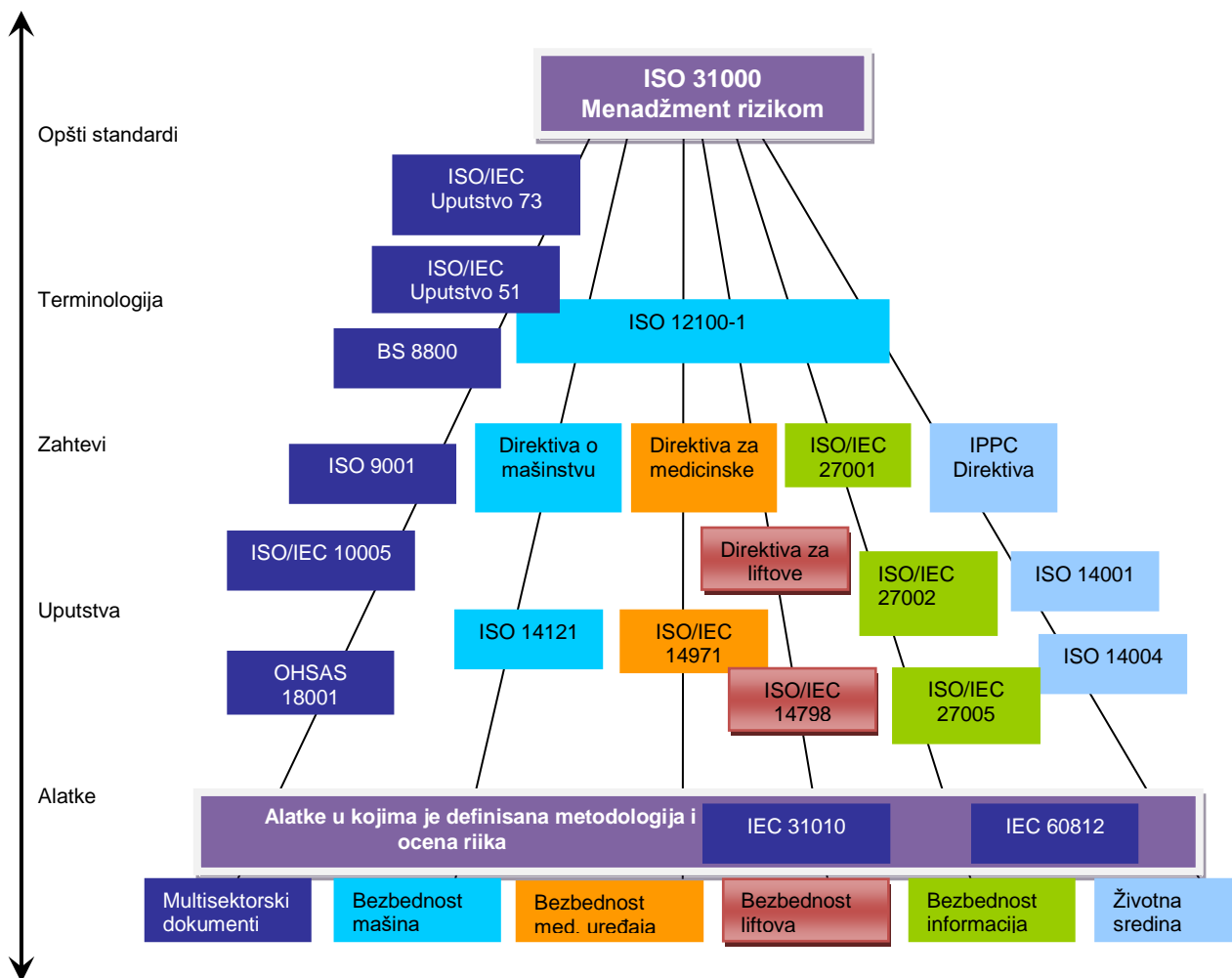
IME	SVRHA/OPIS	DELOKRUG
ISO 31000: Upravljanje rizicima (2009)	pozitivne ili negativne posledice. Primena je dobrovoljna.	Dakle, nije specifičan za određenu industriju ili sektor.
ISO/IEC 31010: Risk Management - Risk Assessment Techniques (2009) ISO/IEC 31010: Upravljanje rizicima - Tehnike procene rizika (2009)	ISO 31010 pomaže organizacijama u implementaciji načela rizik menadžmenta i smernica koje je nedavno objavio ISO 31000:2009, koji je dopunjen od strane ISO Guide 73:2009 što se odnosi na rečnik upravljanja rizicima. Ovaj standard se bavi konceptima procene rizika, procesima procene i odabirom tehnika procene rizika. Ovaj standard nije namenjen za sertifikaciju, regulatorne ili ugovorne primene.	Odnosi se na sva javna, privatna ili društvena preduzeća, asocijacije, grupe ili pojedince. Dakle, nije specifičan za određenu industriju ili sektor.
ISO/IEC Guide 73: Risk Management Guidelines (2009) ISO/IEC Guide 73: Smernice za upravljanje rizicima (2009)	Ovaj vodič pruža definicije opštih pojmova vezanih za rizik menadžment. To ima za cilj da podstiče uzajamna i dosledna shvatanja koherentnog pristupa i opisa aktivnosti koje se odnose na upravljanje rizicima, te korišćenje jedinstvene terminologije upravljanja rizikom u poslovnim procesima i okvirima koji se bave menadžmentom rizika.	Odnosi se na one koji se bave upravljanjem rizicima, one koji su uključeni u aktivnosti ISO i IEC, i na one koji razvijaju nacionalne ili specifične standarde, vodiče, procedure i pravila postupanja koji se odnose na upravljanje rizicima.
BS 31100 (Risk Management) BS 31100 (Upravljanje rizicima)	BS 31100 pruža temelj za organizacije da bi mogle da razumiju, kreiraju, integrišu i održavaju programe upravljanja rizicima dajući preporuke određenom modelu, okviru i procesu, sa ciljem povećanja mogućnosti organizacije za ispunjenje njenih zadataka.	Odnosi se na bilo koju organizaciju bilo koje veličine.

Koncept standardizacije u oblasti rizika koji se sprovedi od strane Međunarodne organizacije za standardizaciju ISO i evropskih tela za standardizaciju (CEN i CENELEC) ima hijerarhijsku strukturu standarda koja je predstavljena na slici 4.6. Koncept polazi od činjenice da je za uspešnu implementaciju menadžmenta rizika u bilo kojoj organizaciji potrebna struktura standarda koja polazi od opštih standarda, preko standarda koji definišu terminologiju, standarda u kojima su postavljeni zahtevi za analizu i ocenu rizika u pojedinim poslovnim procesima i/ili funkcijama, zatim standardi u kojima se nalaze uputstva kako da se te analize i ocene urade i na kraju standardi koji definišu alatke koje će se koristiti prilikom analize i ocene rizika.

Tako, sledeći prethodno opisanu hijerarhijsku strukturu standarda, vidi se da se na najvišem generičkom nivou nalazi standard ISO 31000:2009: Risk management — Principles and guidelines, koji daje opšte uputstvo i principe za razvoj i implementaciju menadžmenta rizika u bilo kojoj organizaciji, i o njemu će biti reči u (poglavlju 4.3.2).

Na sledećem nivou nalaze se standardi i uputstva u kojima su dati rečnici pojmova. To su ISO/IEC Guide 73:2009 - Risk management – Vocabulary i ISO/IEC Guide 51:1999 – Safety aspects -- Guidelines for their inclusion in standards. ISO/IEC 73:2009 predstavlja rečnik pojmova i opštih termina koji su vezani za menadžment rizika. Njegova namena je da unapredi uzajamno i konzistentno razumevanje osnovnih pojmova, da omogući koherentan pristup opisu aktivnosti koje su u vezi sa menadžmentom rizika i korišćenje terminologije menadžmenta rizika u procesima i radnim okvirima koji se odnose na operativno upravljanje rizicima.

U grupu standarda u kojima su definisani termini, delom je moguće uključiti i standard ISO 12100-1:2010 Safety of machinery — Basic concepts, general principles for design, Part 1: Basic terminology, methodology, jer daje osnovnu metodologiju za projektovanje mašina. Iako je namena ovog standarda da unapredi proces projektovanja mašina on se uspešno može koristiti kod projektovanja ostalih tehničkih proizvoda kao što su liftovi, medicinski uređaji itd. U taj standard je ugrađen postupak smanjenja rizika naveden u direktivama Novog pristupa.

Slika 4.6: Hijerarhijska struktura standarda u oblasti menadžment rizikom (izvor CEN BTWG160)

Zahtevi za bezbednost tehničkih proizvoda i zaštitu okoline koji su obuhvaćeni zakonodavstvom EU dati su u direktivama (za mašine, liftove, medicinske uređaje, ATEX, IPPC, ...). Ovi zahtevi su definisani u opštem obliku tako da ne zastarevaju tako brzo. Sa stanovišta rizika ovako definisani zahtevi predstavljaju ciljeve upravljanja rizikom u procesu razvoja proizvoda koji se odnose na bezbednost proizvoda i zaštitu okoline. Isto tako, pojedini zahtevi koji su dati u standardima za sisteme menadžmenta kao što su ISO 9001:2015, ISO 14001:2015 ili BS 8800:2004 takođe mogu da budu prepoznati kao ciljevi operativnog upravljanja rizikom.

Tokom razvoja proizvoda projektanti se nalaze u dilemi kako da odrede da li je neki proizvod bezbedan ili ne, odnosno kako da sprovedu analizu i ocenu rizika i kako na osnovu toga da unaprede konstrukciju. U praksi je teško utvrditi bezbednost nekog nestandardizovanog proizvoda, ako ne postoji odgovarajuća referenca u odnosu na koju će se to obaviti.

U vezi sa ovim problemom, Evropska komisija je kod CEN-a pokrenula razvoj generičkih harmonizovanih standarda koji omogućavaju sistematičan pristup i daju smernice za:

- identifikaciju opasnosti;
- ocenu rizika zbog tih opasnosti, i
- ocenu prihvatljivosti odabranih bezbednosnih mera.

Tako je nastao niz generičkih standarda za ocenu rizika u direktivama Novog pristupa kao što su:

- ISO 14121-1 – Bezbednost mašina – Ocena rizika – Deo 1 Principi
- EN ISO 14971, Medicinski uređaji - Primena menadžmenta rizika kod medicinskih uređaja
- ISO TR 14798:2006 Liftovi, elevatori - Ocena rizika i metodologija redukcije
ISO/IEC 31010:2009 - Risk management -- Risk assessment techniques u kome je dat veliki broj tehnika koje se mogu primeniti u analizi i oceni rizika (Đapić i drugi, 2012).

4.3.1 COSO Okvir

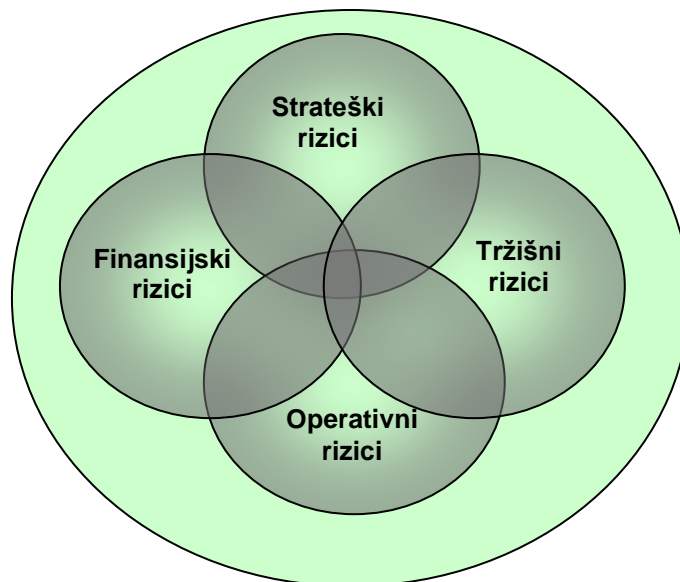
The Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission (COSO) ili Komitet za finansiranje organizacija Treadway komisije, je privatni sektor osnovan 1985. godine, na inicijativu pet profesionalnih finansijskih organizacija. One su izvorno formirale studiju uzročnih faktora koji mogu da dovedu do lažnog finansijskog izveštavanja. Prihvaćen je kao najvažnija smernica za implementaciju menadžmenta rizicima u organizacijama. Daje integrisane principe, zajedničku terminologiju i praktičnu implementaciju smernica koje podržavaju programe razvoja ili merenje performansi u procesu menadžmenta rizicima u organizacijama.

COSO ima za cilj poboljšanje kvaliteta finansijskog izveštavanja kroz fokusiranje na korporativno upravljanje, etičke prakse i internu kontrolu. Ključni ciljevi se odnose na:

- delotvorno i efikasno poslovanje,
- pouzdano finansijsko izveštavanje i
- poštovanje postojećih zakona i propisa.

COSO razvija concept Enterprise Risk Management (ERM) sredinom 90-tih godina. Od tada pa do danas, širom sveta je kreirano više smernica koje su nastojale da olakšaju primenu menadžmenta rizicima u preduzećima. Temeljna ideja ERM-a je udaljiti se od prethodno korišćenog koncepta upravljanja pojedinačnim rizicima ili tzv. silos pristupa. To se odnosi na činjenicu da je većina rizika međusobno povezana, dok tradicionalno upravljanje rizicima ne uspeva da odredi odnos između rizika i njihovu korelaciju. Sa ERM pristupom veze između rizika se identifikuju na osnovu

činjenice da dva ili više rizika mogu da imaju uticaj na istu aktivnost ili cilj. Enterprise Risk Management je proces koji se koristi od strane upravnog odbora organizacije, menadžmenta i ostalog osoblja, primenjen je širom preduzeća u postavkama strategije, dizajniran je tako kako bi se identifikovali potencijalni događaji koji bi mogli uticati na organizaciju, kreiran je za menadžment rizicima u skladu sa sklonošću prema riziku kako bi se pružilo razumno osiguranje u pogledu ostvarivanja ciljeva preduzeća.

Slika 4.7:ERM-Menadžment rizika preduzeća

COSO okvir za ERM definiše ERM na sledeći način: „Menadžment rizikom preduzeća je proces koji vrši odbor direktora na subjekat, menadžment i ostalo osoblje, koji se primenjuje na postavljenu strategiju i preko preduzeća, dizajniran da identifikuje potencijalne događaje koji mogu uticati na subjekat, tako da upravljanje rizikom bude u okviru apetita rizika, da pruži razumno uveravanje o ostvarivanju ciljeva subjekta.“

ERM se sastoji od osam međusobno povezanih komponenti. One su izvedene iz načina po kojem menadžment upravlja preduzećem i integrisane sa procesom upravljanja. Te komponente su: (1) Interno okruženje, (2) Postavljanje ciljeva, (3) Identifikacija događaja, (4) Procena rizika, (5) Odgovor na rizik, (6) Kontrolne aktivnosti, (7) Informacije i komunikacija, (8) Monitoring.

Postoji direktan odnos između ciljeva, kao npr. ono što jedan entitet želi da postigne, i ERM komponente koje predstavljaju ono što je potrebno da se ti ciljevi postignu. Ovaj odnos je opisan trodimenzionalnom matricom u obliku kocke.

Četiri kategorije ciljeva – strategije, operacije, izveštavanje i usklađenost - su predstavljene u vertikalnim stubovima, osam komponenti u horizontalnim redovima a jedinice entiteta u trećoj dimenziji. Ovom slikom se pokazuje sposobnost fokusiranja na celovitost primene ERM-a.

Slika 4.8: COSO kocka

4.3.2 ISO 31000 – Menadžment rizikom – principi i uputstva

U martu 2005. godine, Međunaroda Organizacija za standardizaciju (ISO) lansirala je razvoj internacionalnog standarda za menadžment rizicima. Standard ISO 31000 za menadžment rizicima publikovan je u novembru 2009. godine, posle nekoliko odlaganja.

Tokom 2010. godine, doživljava svoju primenu kao prvi međunarodni standard za menadžment rizicima, u svetu, što će pomoći onim organizacijama koje nisu ranije primenile menadžment rizicima, a takođe i kompanijama koje su prilagodile svoje strategije potrebi menadžmenta rizicima, ali još nisu postigle očekivani rezultat.

Pri pisanju ovog standarda uzet je u obzir širok raspon interesa različitih organizacija. Ne daje samo informacije o tome da poslovni procesi treba da budu opšte prilagođeni menadžmentu rizicima, već, sadrži i preporuke kako ti poslovni procesi mogu biti implementirani kroz primenu i implementaciju sa aspekta menadžmenta rizicima. Kao okvir za integraciju menadžmenta rizicima u organizaciji standard podrazumeva ovlašćenja, resurse i sistem menadžmenta koji omogućava efikasno upravljanje rizicima da zauzme svoje mesto, poboljšava se i prilagođava zahtevima vremena.

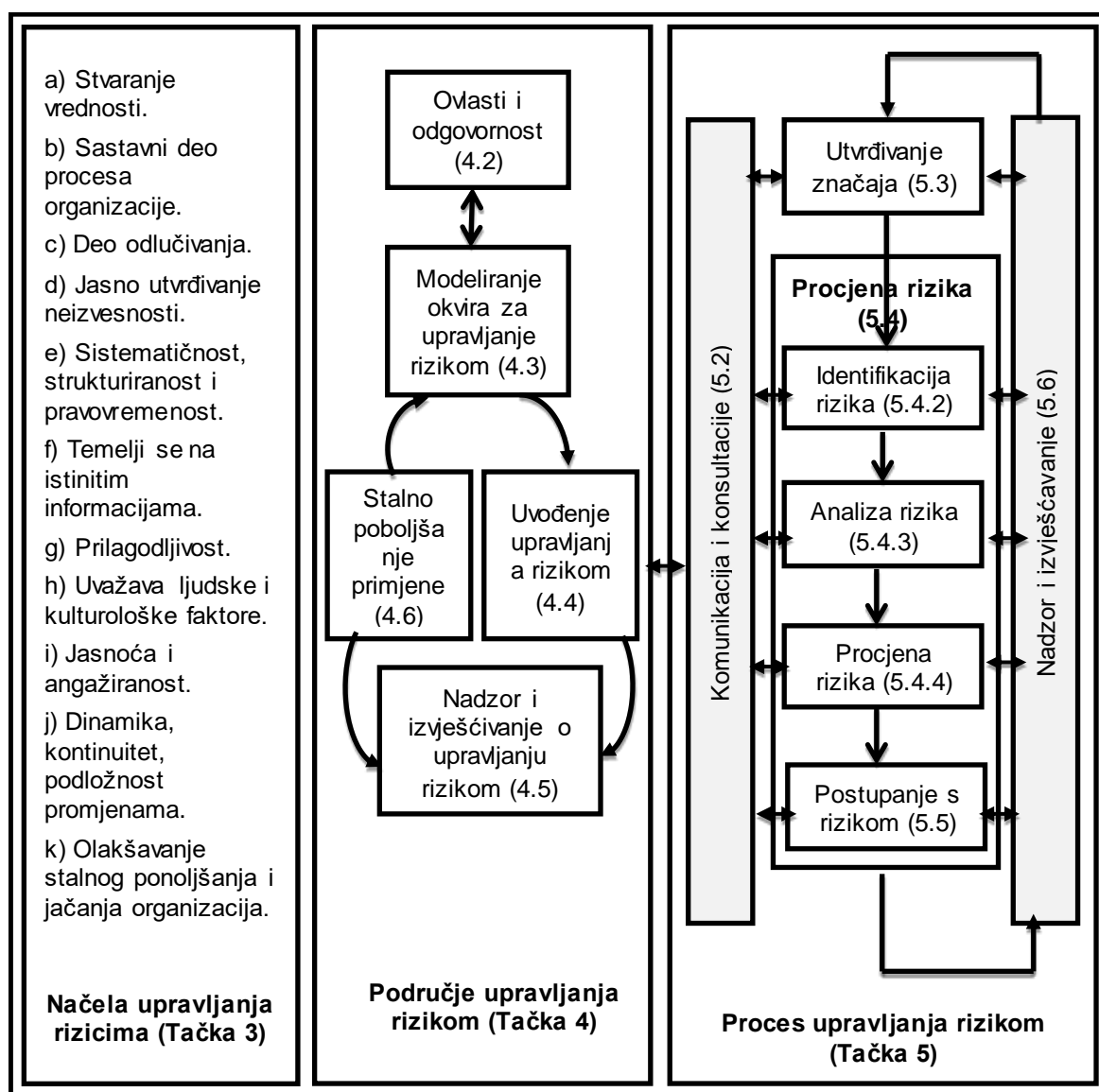
Sistem menadžmenta rizicima treba posmatrati kao podsistem sistema menadžmenta organizacije, koji zajedno s drugima čini jednu složenu interakciju, tj. sistem menadžmenta organizacije. „Sistem menadžmenta rizicima može se definisati kao celovit proces obuhvaćanja, merenja i monitoring relevantnih i potencijalnih rizika kao i analize s tim u vezi potencijalnih gubitaka.“ (Osmanagić,2003)

Prema normi ISO 31000:2009 Sistem menadžmenta rizicima je „Skup komponenata koje pružaju temelje i organizacijske aranžmane za projektovanje, implementaciju, monitoring, pregled i stalno poboljšanje upravljanja rizicima u celoj organizaciji.“

Sistem menadžmenta rizicima temelji se na načelima čiji obuhvat seže do utvrđivanja okvirnih načela, procesa menadžmenta rizicima, kategorizacije rizika i organizacije sistem menadžmenta rizicima. Okvirnim načelima utvrđuju se i dokumentiraju

smernice za politiku rizika, kao prvog strukturnog elementa sistem menadžmenta rizicima. U okviru politike utvrđuje se odgovornost za sistem menadžmenta. Okvirna načela pomažu u definisanju organizacijskog uređenja i odnosa, u okviru organizacije kao drugog strukturnog elementa sistem menadžmenta rizicima, a utvrđuje se i sklonost organizacije ka riziku. Okvirna načela menadžmenta rizicima su (Drljača,2010):

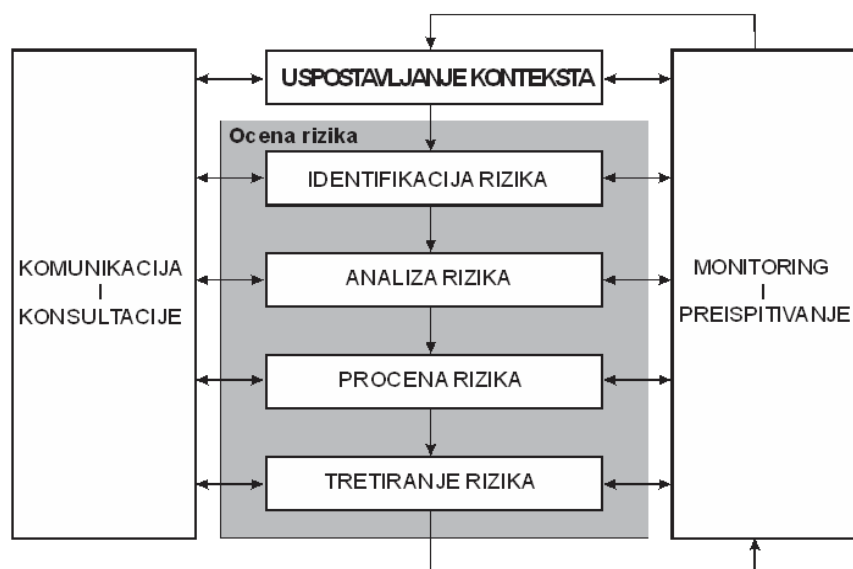
1. rizici su nužno povezani s postizanjem ekonomskog uspeha;
2. niti jedna aktivnost ili odluka ne smeju povlačiti rizik opstanka organizacije;
3. rizici prihoda moraju biti primereno nagrađeni nastalom rentom;
4. rizike treba usmeravati putem instrumenata sistem menadžmenta rizicima.

Slika 4.9: Odnos između načela menadžmenta rizicima, područje primene i procesa

Proces menadžmenta rizicima je strukturni element sistema menadžmenta rizicima, što znači da bez njega sistem ne postoji i ne može delotvorno da funkcioniše. Proces menadžmenta rizicima takođe se odvija u neprekinutim ciklusima. Svaki novi ciklus, je na višem stepenu pouzdanosti procesa.

Kada neka organizacija odluči da implementira menadžment rizikom u svoj svakodnevni život, prvo se donosi odluka o organizovanju sistema za upravljanje rizicima koji se odvija putem procesa prikazan na slici 4.10.

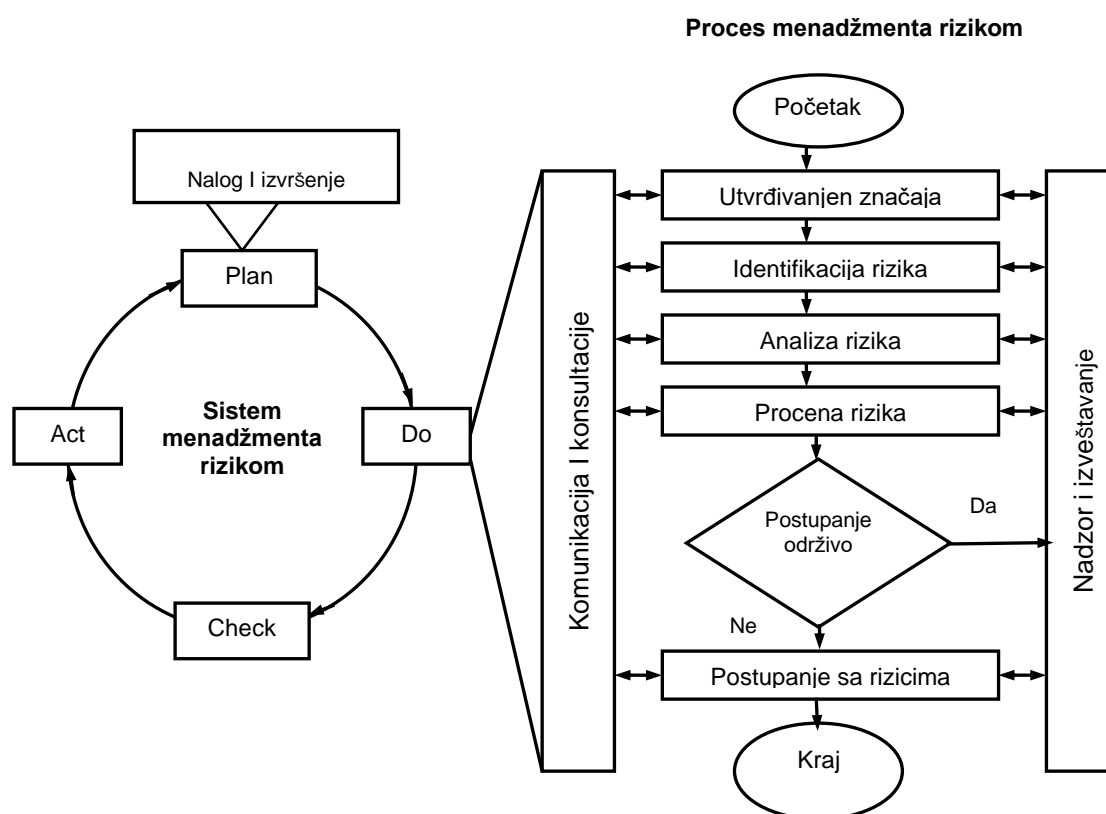
Slika 4.10: Faze u procesu menadžmenta rizicima ISO 31000

Elementi procesa menadžmenta rizikom dati na (slici 4.10) su:

- *Komunikacija i konsultacija*: Komunikacija i konsultacija sa internim i eksternim zainteresovanim stranama, kako je primereno (tehnološki), na svakom stepenu procesa menadžmenta rizikom i razmatranje procesa kao celine.
- *Utvrđivanje konteksta*: Utvrđivanje eksternog, internog i konteksta menadžmenta rizikom u kojem će se odvijati ostatak procesa. Treba utvrditi kriterijume prema kojima će se procenjivati rizik i definisati struktura analize.
- *Identifikacija rizika*: Identifikacija gde, kada, zašto i kako bi događaji mogli sprečiti, umanjiti, odložiti ili poboljšati postizanje ciljeva.
- *Analiza rizika*: Identifikacija i procena postojećih kontrola. Određivanje posledica i verovatnoće, a zatim nivoa rizika. Ova analiza treba da razmotri područje potencijalnih posledica i njihovu pojavu.
- *Vrednovanje rizika*: Poređenje procenjenih nivoa rizika sa prethodno utvrđenim kriterijumima i razmatranje ravnoteže između potencijalnih koristi i nepovoljnih rezultata. To omogućuje donošenje odluka o obimu i prirodi potrebnih obrada i o prioritetima.
- *Obrada rizika*: Izrada i primena specifičnih troškovno-efikasnih strategija i akcijskih planova za povećanje potencijalnih koristi i smanjenje potencijalnih troškova.

- *Monitoring i pregled*: Neophodno je pratiti efikasnost svih koraka procesa upravljanja rizikom. To je važno za stalno poboljšavanje. Potrebno je pratiti rizike i efikasnost mera obrade kako bi se osiguralo da promena uslova ne menja prioritete.

Sistem menadžmenta rizicima sastoji se od strukturnih elemenata koje ima svaki sistem menadžmenta i ima zadatak da omogući upravljanje rizicima. U tom smislu menadžment rizicima treba obuhvatiti: (Plan) planiranje, (Do) delovanje, (Check) kontrolu i (Act) poboljšanje. Ove aktivnosti se ponavljaju u ciklusima, uvek na višem stepenu kvaliteta sistema menadžmenta rizicima, odnosno veći stepen sigurnosti od štetnih posledica eventualnih događaja (Slika 4.11).

Slika 4.11: Sistem menadžmenta rizicima

ISO 31000 navodi da menadžment rizicima treba poštovati sledeće principe:

- učešće u stvaranju dodatne vrednosti,
- sastavni deo ostalih poslovnih procesa,
- učešće u donošenju odluka,
- izričito usmereno na neizvesnost,
- sistematičnost, strukturiranost i pravovremenost,
- organiziranje i sprovođenje najbolje dostupne informacije,
- prilagođenost potrebama organizacije i delatnosti gde se koristi,

- h. uzimanje ljudskih i kulturnih elemenata u obzir,
- i. transparentnost i sveobuhvatnost,
- j. dinamičnost, iterativnost i podložnost promenama i
- k. omogućavanje stalnog unapređenja i poboljšanja organizacije.

4.3.3 IEC/ISO 31010 – Menadžment rizikom – tehnike za procenu rizika

ISO 31010 je standard koji podržava ISO 31000 i pruža uputstva pri izboru i primeni sistematskih tehnika za procenu rizika. Procena rizika sprovedena u skladu sa ovim standardom doprinosi lakšem sprovođenju svih ostalih aktivnosti pri menadžmentu rizikom.

Procena rizika je onaj deo menadžmenta rizikom koji obezbeđuje strukturirani proces za prepoznavanje neželjenih uticaja na ciljeve organizacije i analizira rizike sa aspekta verovatnoće njihovog nastanka i posledica koje oni mogu da izazovu, pre nego što se donese odluka o potrebi sprovođenja bilo kakvih mera.

Menadžment rizikom obuhvata primenu logičkih i sistematskih metoda za:

- komunikaciju i konsultacije tokom ovog procesa,
- uspostavljanje konteksta za identifikaciju, analizu, ocenjivanje i tretiranje rizika povezanih sa bilo kojom aktivnošću, procesom, funkcijom ili proizvodom,
- praćenje i preispitivanje rizika,
- adekvatno izveštavanje i zapisivanje rezultata.

Proces procene rizika pokušava da pruži odgovor na sledeća fundamentalna pitanja:

- šta se može desiti i zbog čega? (identifikacija rizika)
- koje su posledice?
- koja je verovatnoća njihove pojave u budućnosti?
- da li postoje faktori koji mogu ublažiti posledice rizika, ili umanjiti verovatnoću pojave rizika?

Tehnike za procenu rizika

Sprovođenje procene rizika može se izvršiti u različitom opsegu što se tiče dubine i detalja. U tu svrhu mogu se koristiti metode različite složenosti, kao i njihova kombinacija.

Kada se donese odluka o sprovođenju postupka procene rizika i kada se definišu ciljevi i obim procene, potrebno je izvršiti izbor tehnika za procenu, na osnovu sledećih faktora (Vulanović,2015):

- Definisanih ciljeva studije. Osnovni ciljevi procene rizika imaju direktan uticaj na izbor tehnika (za pojedine delove sistema mogu se koristiti različite tehnike);

- Potreba donosioca odluka. U nekim slučajevima potrebno je poznavati puno detalja da bi se donela ispravna odluka, dok je u drugim dovoljno poznavanje opštih principa odvijanja procesa;
- Vrste i opsega analiziranih rizika;
- Potencijalne ozbiljnosti posledica. Odluka o tome koliko će se duboko ići prilikom procene rizika, zavisi najviše od inicijalnog prepoznavanja mogućih posledica (iako se ova odluka mora preispitati nakon preliminarne evaluacije posledica);
- Potrebno nivoa stručnosti učesnika u proceni i drugih neophodnih resursa. Adekvatna primena jednostavne metode neretko daje bolje rezultate od loše sprovedene komplikovane metode, sve dok su ispoštovani ciljevi i planirani opseg procene. Trud uložen u procenu najčešće treba da bude usklađen sa potencijalnim nivoom rizika koji se analizira;
- Raspoloživosti informacija i podataka. Neke tehnike procene zahtevaju više podataka od drugih;
- Potrebe za modifikacijama/ažuriranjem procene rizika. Kod nekih tehnika se izmene lakše sprovode nego kod drugih;
- Postojećih zakonskih ili ugovornih obaveza;

U standardu ISO 31010 opisana je 31 tehnika (tabela 4.9) za procenu rizika, koje su prikazane u sledećem nabrajanju:

Tabela 4.9: Prikaz tehnika za procenu rizika

Rb	Naziv
1.	Oluja mozgova (Brainstorming),
2.	Intervju sa potpuno ili delimično definisanom strukturom,
3.	Delfi (Delphi),
4.	Kontrolne liste (Check-lists),
5.	Osnovna analiza opasnosti (Primary Hazard Analysis),
6.	Studije opasnosti i operabilnosti (HAZOP),
7.	Analiza opasnosti i kritične kontrolne tačke (HACCP),
8.	Procena rizika po životnu sredinu,
9.	Struktura „ŠTA AKO“ (SWIFT),
10.	Scenario analiza,
11.	Analiza uticaja na poslovanje (Business impact analysis),
12.	Analiza osnovnog uzroka (Root Cause Analysis),
13.	Analiza vrsta odstupanja i njihovih posledica (FMEA),
14.	Analiza stabla otkaza (FTA),
15.	Analiza stabla događaja (ETA),
16.	Analiza uzroka i posledica,
17.	Analiza uzroka i efekata (Cause-and-effect analysis),
18.	Analiza zaštite zona (LOPA),
19.	Stablo odlučivanja,
20.	Analiza pouzdanosti ljudskih resursa,
21.	Analiza „Leptir mašna“,
22.	Održavanje zasnovano na pouzdanosti,
23.	Analiza na osnovu „tajnog obilaska“ (Sneak circuit analysis),
24.	Markovljeva analiza,
25.	Monte Carlo simulacija,

26.	Bajesova statistika i Bajesove mreže,
27.	FN krive,
28.	Pokazatelji rizika,
29.	Matrica posledice/verovatnoća,
30.	Analiza troškovi/profit i
31.	Analiza multikriterijumske odluke (MCDA).

4.4 Pojam rizika u međunarodnim organizaciono-upravljačkim standardima

4.4.1 Sistem menadžmenta kvalitetom (standard ISO 9001:2015)

Međunarodni standard ISO 9001:2015 i menadžment rizicima

Mnogi korisnici koji su zadovoljni ISO 9001 standardom u njegovom trenutnom obliku, mogu da se zapitaju „zašto da se popravlja, ako nije slomljeno“? Ipak, ova poslednja revizija je odgovor na ogromne promene u tehnologiji, raznovrsnost biznisa i globalne trgovine u petnaestak godina od usvajanja ISO 9001:2000.

ISO 9001:2015 prepoznaje uvećanu važnost uslužnog sektora i njegovu potrebu za upravljanjem kvalitetom. Takođe, osvrće se na potrebu za većim udruživanjem i integracijom QMS (sistem menadžmenta) sa organizacionim biznisima i strateškim pravcima, ali i olakšava prihvatanje različitih ISO biznis menadžment standarda kao što su ISO 14001 i sektorski specificirani QMS kakav je AS9100 u vazduhoplovnoj industriji.

U svom osvrtu na vazduhoplovnu industriju, Alan Daniels (Alan Daniels,2015) takođe podvlači promene u biznis modelima, mnogim kompleksnim lancima snabdevanja i povećanim očekivanjima potrošača kao i dodatne relevantne razloge za prilagođavanje standarda prema svetu koji se menja. Smatra da ISO 9001 mora da ojača sposobnost organizacije da zadovolji svoje potrošače, istovremeno osvrćući se na sve kompleksnije sredine u kojima organizacije deluju. Takođe, standard treba da prepozna potrebe svih zainteresovanih strana i da se usaglasi sa drugim sistemima menadžmenta, otuda dolazi i potreba za opširnijom i detaljnom revizijom.

Da li su se promene pokazale uspešnim? Prema Ani Kubek, upravniku odeljenja za inovacije Quality Austria, verzija standarda iz 2015. godine, se „jasno uklapa u globalno, dinamično, kompleksno, internet i IT biznis okruženje u kome treba da radi više organizacija, mnogo više nego verzija iz 2008. godine“ (ISO focus Magazin, 2015)

Šta se promenilo?

Prvi deo dobrih vesti je da će ISO 9001:2015 biti lakši za upotrebu, posebno u odnosu na druge standarde sistema za upravljanje, a biće i manje preskriptivan, na primer, dokumentacija će sadržati manje instrukcija i biće lakša za korišćenje, a i jezik je jednostavniji. Standard takođe sledi osnovnu filozofiju da je „output važan“, pa će zato postaviti pitanje da li procesi organizacije postižu planirane rezultate i da li sistem ispunjava obećano, što je ključno za implementiranje ISO 9001, za

„obezbeđivanje sigurnosti u sposobnosti za stalno snabdevanje odgovarajućim proizvodima i uslugama“, objašnjava (Nigel Croft,2015), predsedavajući ISO potkomiteta koji je revizirao ovaj standard.

„ISO 9001:2015 je u velikoj meri baziran na izvođenju, sa fokusom na to šta treba da se uradi nego na to kako treba da se uradi“, dodaje Kroft. Nova verzija kombinuje uspešnost „procesni pristup“ sa jednim novim ključnim konceptom **„razmišljanje bazirano na riziku“** da bi se dala prednost procesima, upotrebljavajući Demingov PDCA ciklus na svim nivoima u organizaciji da bi se vodili procesi i sistem kao celina i da bi se podstaklo poboljšanje. Ovaj novi fokus koji je baziran na rizicima je namenjen sprečavanju neželjenih ishoda kao što su neodgovarajući proizvodi i usluge.

Verzija 2015 sadrži novu strukturu visokog nivoa standarda za ISO menadžment sisteme – baziranog na Annex SL . Očekuje se da ima značajan uticaj na organizacije, trenere, konsultante, tela za sertifikaciju i akreditaciju, revizore i kreatore standarda. Annex SL nudi identičnu strukturu, tekst i zajedničke termine i definicije za sve buduće standrade ISO upravljanja sistemima (MSS), dajući svima sličan „izgled, dodir i osećaj“ i čineći lakšim implemetiranje više standarda u jednoj organizaciji.

Da bi obezbedili konzistentnost i kompatibilnost svi novi ISO MSS standardi će slediti ovaj okvir, na taj način ukidajući neke ranije zabune koje su se javljale tokom implementacije. Mark Braham (Mark Braham, ISO focus, 2015), CQI Category Liaison za ISO/TC 176, *Upravljanje kvaliteta i osiguranja kvaliteta*, vidi „ogromnu korist“ u pridruživanju Annex SL okviru da bi se uključili drugi standardi za upravljanje sistema i da se pomogne u skraćivanju vremena i smanjenju napora u menadžiranju za zadovoljavanje zahteva, dok Šeronda Džefris (Sheronda Jeffries, ISO focus,2015) kaže da uključivanje u novi aneks organizacijama više omogućava da uoče razlike i sličnosti ISO 9001:2015 sa drugim MSS.

Kakva je korist od izmena?

„ISO 9001:2015 prepoznaje važnost biznisa organizacije u pogledu vrste proizvoda i usluga koje nudi, njihove važnosti i spoljnih i unutrašnjih faktora koji utiču na njeno funkcinisanje“, kaže Najdžel Kroft. Poslednja verzija obavezuje svaku organizaciju da razmišlja o svojim specifičnim okolnostima, a ne da prepisuje „recept“ za to kako da se dizajnira sistem za menadžiranje kvaliteta. Dakle, organizacije će imati veću fleksibilnost u načinu na koji će implementirati standard, kao i u obimu i prirodi potrebne dokumentacije.

Veoma važan faktor predstavlja veće usaglašavanje strukture, sadržine i terminologije za sve ISO menadžment systemske standarde, što je posebno upečatljivo kada su u pitanju nove verzije ISO 9001 i ISO 14001, kaže Kroft, aludirajući na SL. Ovo je s namerom da se olakša život organizacijama koje treba da konsultuju više standarda u jednom jedinstvenom menadžment sistemu.

Prednosti razmišljanja baziranog na riziku

Nova verzija će, prema Alanu Danielsu, dovesti do robusnijih QMS jer povezuje procesni pristup sa Demingovim PDCA i razmišljanje bazirano na riziku i povezuje QMS sa strateškim planiranjem i biznis procesima. „Identifikovanje rizika dodaje važnost i mogućnost poboljšanja, a uključivanje najvišeg menadžmenta povećava šanse za uspeh na svim nivoima“. Za Šeronda Džefris uvođenje termina „razmišljanje bazirano na rizicima“ zajedno sa terminom „rizici i mogućnosti“ ohrabriće organizacije da budu proaktivnije.

„Razmišljanje bazirano na rizicima pomoći će organizacijama da donose biznis odluke bazirane na riziku preko omogućavanja strukture za upravljanje istim“, kaže Lori Hant (Lorri Hunt, ISO focus, 2015) iz američkog trening sistema za upravljanje kvaliteta, firme za verifikaciju i konsalting Lorri Hunt & Associates Inc. Ani Kubek na ovo takođe gleda kao na najvažniju promenu u novoj verziji 2015, i dodaje da nije samo u pitanju jedan elemenat koji ovaj standard čini drugačijim od verzije 2008; „ono što može da se primeti kroz ceo standard je stalna orijentacija prema rezultatima i određena fleksibilnost prema izgradnji sistema za upravljanje“

Jedna od ključnih promena u reviziji standarda ISO 9001 iz 2015. jeste da se uspostavi sistematski pristup menadžmentu rizika, pre nego da se prema njemu postupa kao prema pojedinačnoj komponenti sistema menadžmenta kvalitetom. U prethodnim izdanjima standarda ISO 9001, tačka o preventivnoj meri je izdvojena iz celine. Sada je rizik razmatran i uključen kroz ceo standard. U standardu ISO 9001 rizik se razmatra od početka i kroz ceo standard, što čini preventivne mere delom strateškog planiranja, kao i funkcionisanja i preispitivanja, (Tabela 4.10).

Tabela 4.10: Razmatranje rizika u standardu ISO 9001:2015

ISO 9001:2015	Standard ISO 9001: 2015 koristi razmišljanje zasnovano na riziku
Tačka 3.09 (Termini i definicije)	Rizik efekat neizvesnosti
Tačka 4 (Kontekst) 4.4.2 Procesni pristup	d) utvrdi rizike po usaglašenost robe i usluga i zadovoljstvo korisnika ukoliko se nenamerno isporuče neusaglašeni proizvodi ili ukoliko je proces neefikasan;
Tačka 5 (Liderstvo) 5.1.2 Liderstvo i posvećenost u odnosu na potrebe i očekivanja korisnika	a) rizici koji mogu uticati na usaglašenost robe i usluga i zadovoljstvo korisnika su identifikovani i obrađeni;
Tačka 6 (Planiranje) 6.1 Mere za postupanje sa rizicima i mogućnostima	Prilikom planiranja sistema menadžmenta kvalitetom, organizacija razmatra pitanja iz 4.1 i zahteve iz 4.2 i utvrđuje rizike i mogućnosti sa kojima treba da postupa.
6.3 Planiranje izmena	Organizacija mora da preduzme promene na planski i sistematski način, identifikujući rizike i mogućnosti i razmatrajući moguće posledice tih izmena.

ISO 9001:2015	Standard ISO 9001: 2015 koristi razmišljanje zasnovano na riziku
Tačka 8 (Funkcionisanje)	
8.3 Operativno planiranje procesa	U pripremi za realizaciju dobara i usluga, organizacija će sprovesti proces utvrđivanja, ukoliko je primenljivo: b) mera za identifikovanje i rešavanje rizika vezanih za postizanje usaglašenosti proizvoda i usluga sa zahtevima;
8.4.2 Vrsta i obim upravljanja nabavkom dobara i usluga	Vrsta i obim upravljanja koji se primenjuju na dobavljače i spoljno nabavljene procese, dobra i usluge mora da zavisi od: a) identifikovanih rizika i potencijalnih uticaja;
8.6.5 Aktivnosti nakon isporuke	Obim aktivnosti nakon isporuke koje su potrebne uzeti u obzir: a) rizici povezani sa dobrima i uslugama;
Tačka 9 (vrednovanje performansi)	
9.1 Praćenje, merenje, analiza i vrednovanje	Organizacija mora utvrditi uzeti u obzir određene rizike i mogućnosti i mora: a) vrši vrednovanje performansi procesa (videti 4.4),
9.1.1 Opšte odredbe	a) vrednuje performanse dobavljača (videti 8.4);
Tačka 10 (Poboljšavanje)	
10.2 Unapređenje	Organizacija mora da, po potrebi, unapredi sistem menadžmenta kvalitetom, procesa i dobara i usluga kroz reagovanje na: a) promene u identifikovanim rizicima (videti 6.1);

4.4.2 Sistem menadžmenta zaštitom životne sredine (standard ISO 14001)

Organizacije iz svih grana privrede se sve više trude da postignu i jasno pokažu svoj valjan učinak u oblasti zaštite životne sredine putem kontrole uticaja svojih aktivnosti, proizvoda ili usluga na životnu sredinu, u skladu sa svojom politikom i ciljevima zaštite životne sredine. One tako postupaju zbog sve strožih zakona, razvoja ekonomskih i drugih mera koje podstiču unapređenje životne sredine, kao i zbog opšteg porasta brige za pitanja zaštite životne sredine i održivog razvoja.

Mnoge organizacije pokušavaju samostalno da izvrše ocenjivanje svog učinka u zaštiti životne sredine. Međutim, te samoinicijativne provere nisu uvek dovoljne da bi se aspekti zaštite životne sredine te organizacije, držali pod kontrolom. Da bi provere bile delotvorne, treba ih obavljati redovno u okviru strukturisanog sistema upravljanja integrisanog u samu organizaciju.

Međunarodni standard ISO 14001 za upravljanje zaštitom životne sredine, zajedno sa pratećim ISO 14004 treba organizacijama da obezbede elemente za delotvoran sistem upravljanja zaštitom životne sredine, koji se mogu integrisati sa drugim zahtevima upravljanja (u prvom redu sa zahtevima sistema menadžmenta kvalitetom), kako bi se organizacijama pomoglo da postignu i ciljeve zaštite životne sredine i svoje ekonomske ciljeve.

Ovaj međunarodni standard zahteva od organizacije da:

- a) uspostavi politiku zaštite životne sredine koja njoj samoj odgovara;
- b) identifikuje aspekte životne sredine prošlih, tekućih ili planiranih aktivnosti, proizvoda ili usluga organizacije, radi određivanja značajnih uticaja na životnu sredinu;
- c) identifikuje odgovarajuće zahteve zakona i propisa s kojima je saglasna;
- d) identifikuje prioritete i postavi odgovarajuće opšte i posebne ciljeve zaštite životne sredine;
- e) uspostavi organizacionu strukturu i programe uvođenja politike i postizanja opštih i posebnih ciljeva;
- f) olakša planiranje, kontrolu, monitoring, korektivne mere, proveravanje i preispitivanje, kako bi se obezbedilo i da se poštuje politika i da sistem upravljanja zaštitom životne sredine ostane odgovarajući;
- g) bude sposobna da se prilagođava okolnostima koje se menjaju.

Iako se pri nabrojanju fundamentalnih zahteva standarda ISO 14001, rizik nigde eksplicitno ne spominje, neke od ovih zahteva potpuno je nemoguće ostvariti bez temeljne procene rizika. Ne postoji nijedna metoda za određivanje značajnih uticaja na životnu sredinu, koja u svojoj osnovi ne sadrži procenu rizika, pa se može ustvrditi da implementacija standarda ISO 14001 ima za cilj da organizacija kontroliše i upravlja rizicima koji mogu da dovedu do degradacije životne sredine.

Uticaj koji jedna organizacija može imati na životnu sredinu može biti i pozitivan i negativan, a predstavlja rezultat aspekata životne sredine te organizacije.

Aspekti životne sredine se u standardu ISO 14001 definišu kao elementi aktivnosti, proizvoda ili usluga date organizacije, koji mogu da budu u uzajamnom odnosu sa životnom sredinom, pri čemu se značajnim aspektom životne sredine smatra onaj koji ima, ili može imati značajan uticaj na životnu sredinu.

Iako ne postoji jedinstven prilaz za određivanje aspekata životne sredine, odabrani prilaz bi mogao, na primer, sadržati:

- a) emisije u vazduh;
- b) ispuštanja u vodu;
- c) zagađivanje zemljišta;
- d) upotrebu sirovina i prirodnih resursa;
- e) korišćenje energije;
- f) emitovanje toplote, buke, radijacije, vibracija itd;
- g) generisanje otpada i nusproizvoda i
- h) fizički atributi same organizacije ili njenih proizvoda (npr. veličina, boja, izgled).

Ovim aspektima životne sredine koje organizacija može direktno da kontroliše, treba dodati i one aspekte na koje može da utiče posredno, tj. one vezane za robu i usluge koje organizacija koristi, kao i one vezane za proizvode i usluge koje organizacija

pruža. U svakom slučaju organizacija je ta koja određuje stepen kontrole svojih uticaja.

Aspektima životne sredine je u standardu ISO 14001 posvećeno jedno poglavlje u kome se navodi sledeće:

Organizacija mora da uspostavi i održava postupke:

- a) za identifikovanje aspekata životne sredine u odnosu na svoje aktivnosti, proizvode ili usluge unutar definisanog područja sistema upravljanja zaštitom životne sredine koje može da kontroliše i na koje može da utiče uzimajući u obzir planiranje, razvoj, nove ili modifikovane aktivnosti, proizvode i usluge;*
- b) za utvrđivanje onih aspekata koji imaju, ili mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu.*

Organizacija mora stalno da dokumentuje i ažurira ove informacije.

Organizacija mora da obezbedi da se prilikom uspostavljanja i održavanja sistema upravljanja zaštitom životne sredine uzmu u obzir značajni aspekti životne sredine.

Prilikom zadovoljenja zahteva iz navedene tačke standarda, organizacija treba da se pridržava sledećih koraka:

- razumevanje aktivnosti, proizvoda i usluga organizacije,
- identifikovanje aspekata životne sredine,
- razumevanje aspekata životne sredine i
- utvrđivanje značajnih aspekata životne sredine.

Značajnost aspekata životne sredine je relativan koncept. Ono što je značajno za jednu organizaciju, ne mora biti značajno za drugu. Vrednovanje značajnosti uključuje primenu tehničke analize i rasuđivanja od strane organizacije. Korišćenje kriterijuma treba da pomogne organizaciji da obezbedi stalnost i ponovljivost pri oceni značajnosti.

Standard ne sugeriše konkretnu metodu za procenu značajnosti pojedinih aspekata, ali se kao kriterijumi za njihovo ocenjivanje mogu pojaviti sledeći faktori:

- verovatnoća pojavljivanja,
- učestalost pojavljivanja,
- uticaj na životnu sredinu,
- uticaj na zdravlje zaposlenih,
- vrednosti posmatranog parametra u odnosu na zakonsku regulativu,
- odnosi sa okruženjem (interesi zainteresovanih strana),
- količina emisije posmatranog parametra i
- trajanje uticaja itd.

Nakon evaluacije svih odabranih kriterijuma, organizacija treba da napravi listu sa ocenama uticaja svih identifikovanih aspekata životne sredine, kako bi se na najlakši

način izvršilo njihovo poređenje. Izbor značajnih aspekata vrši se postavljanjem odgovarajuće granične vrednosti.

Nakon identifikacije značajnih aspekata, organizacija je u obavezi da formuliše opšte i posebne ciljeve kako bi postojeće uticaje smanjila na prihvatljiv nivo, odnosno dovela ispod definisane granične vrednosti. Ukoliko je potrebno, organizacija definiše detaljne programe realizacije za svaki od ciljeva, kako bi se evidentirali potrebni resursi, rokovi i odgovornosti za svaku aktivnost pri njihovoj realizaciji.

Postavljanje ciljeva je u potpunosti prepušteno samoj organizaciji koja treba da nađe odgovarajuću meru. Nakon sprovođenja definisanih ciljeva, mora se izvršiti ponovna procena uticaja svih aspekata prema ranije definisanim kriterijumima, kako bi se mogao kvantifikovati učinak zaštite životne sredine date organizacije.

4.4.3 Sistem menadžmenta zaštite zdravlja i bezbednosti na radu (standard OHSAS 18001)

Standard OHSAS 18001, u tački 4.3.1, nalaže da bi organizacija trebalo da ustanovi, implementira i održava proceduru za tekuću identifikaciju opasnosti, procenu rizika i utvrđivanje neophodnih upravljačkih mera koja bi trebalo da uzme u obzir:

- a) rutinske i nerutinske aktivnosti;*
- b) aktivnosti celokupnog osoblja koje ima pristup radnom mestu (uključujući ugovarače i posetioce);*
- c) ljudski faktor (ponašanje, sposobnosti i druge faktore);*
- d) identifikovane opasnosti koje potiču van radnog mesta a koje mogu nepovoljno uticati na zdravlje i bezbednost osoba koje su pod kontrolom organizacije na radnom mestu;*
- e) opasnosti nastale u blizini radnog mesta, usled radnih aktivnosti koje su pod kontrolom organizacije;*
- f) infrastrukturu, opremu i materijale na radnom mestu, nezavisno od toga da li pripadaju organizaciji ili nekom drugom;*
- g) izmene ili predložene izmene u okviru organizacije, njenih aktivnosti ili materijala;*
- h) izmene OH&S sistema upravljanja, uključujući i privremene izmene, i njihov uticaj na operacije, procese i aktivnosti;*
- i) sve primenljive zakonske obaveze u vezi sa ocenom rizika i primenom neophodnih upravljanja;*
- j) uređenje radnog mesta, procesa, instalacija, mašina/opreme, radnih postupaka i organizacija rada, uključujući njihovu prilagođenost ljudskim sposobnostima.*

Standard OHSAS 18001 ne definiše konkretnu metodu za procenu rizika, ali daje okvir za postupak procene koja bi trebala da:

- a) bude definisana u odnosu na područje primene, prirodu i vreme kako bi se obezbedilo da bude proaktivna, a ne reaktivna i*

b) obezbedi identifikaciju, određivanje prioriteta i dokumentovanost rizika, kao i primenu kontrole, kada je to prikladno.

U skladu sa tim, rizik se uvek sastoji od dve komponente:

- verovatnoće da će doći do opasnog događaja i
- posledice usled opasnog događaja.

Efikasna procena rizika, pored ekspertskog znanja ljudi koji obavljaju procenu, zavisi i od usklađenosti izabranog metoda procene rizika sa tehnologijom i procesima rada u preduzeću. Ne postoje precizni kriterijumi za izbor najpogodnijeg metoda, ali analitičari treba da poštuju sledeće preporuke:

- metod mora da bude priznat u stručnim krugovima i mora odgovarati grupi problema na koju se primenjuje;
- metod mora dati rezultate koji unapređuju razumevanje i kontrolisanje analiziranog rizika;
- metod treba da bude proveriv i dovoljno jednostavan za upotrebu, kako bi se obezbedila pouzdanost i ponovljivost u sledećim iteracijama procene rizika.

Postoji veliki broj raznovrsnih metoda za procenu rizika, koje su nastale iz potrebe raznih grana ljudskog delovanja. Tako su neke od njih razvila vojska, neke automobilska industrija, a neke pak osiguravajuća društva, pa je i njihova primena optimizovana upravo za spomenute grane. Neke od najčešće korišćenih metoda za procenu rizika su: *FMEA, FMECA, FTA, HAZOP, AUVA, Australijski savetodavni standard 2000, KINNEY, WKÖ, BG, SME, SR, CL, PHA i druge.*

Postupak procene rizika, prema bilo kojoj metodi, sastoji se iz nekoliko osnovnih koraka, navedenih u nastavku:

- a) identifikacija opasnosti,
- b) procena rizika (ocena verovatnoće pojave i ozbiljnosti mogućih posledica),
- c) odluka o tome da li se rizik može tolerisati i
- d) definisanje mera za snižavanje rizika koji se ne mogu tolerisati.

Ovaj postupak je, shodno zahtevima standarda OHSAS 18001, potrebno primeniti na sva radna mesta i sve radne aktivnosti, pri čemu se smanjivanje rizika mora vršiti u skladu sa sledećom hijerarhijom:

- a) eliminacija opasnosti,
- b) supstitucija (zamena opasnih materija, ili rizičnih radnih aktivnosti),
- c) tehničko-tehnološke mere,
- d) postavljanje upozorenja i druge administrativne mere i
- e) upotreba sredstava i opreme za ličnu zaštitu na radu.

4.4.4 Sistem menadžmenta bezbednošću hrane (ISO 22000, HACCP principi i drugi standardi)

Sve kodekse i standarde za bezbednost hrane, kao što su HACCP, ISO 22000, HALAL, KOSHER, IFS, BRC i druge, odlikuje preventivni pristup. Rizik po zdravlje potrošača se najefikasnije može smanjiti ako se tačke opasnosti na vreme identifikuju i konstatno kontrolišu.

Verovatno najpoznatiji, a sasvim sigurno i najstariji od nabrojanih kodeksa jeste HACCP koncept (**H**azard **A**nalyses and **C**ritical **C**ontrol **P**oints) koji je prvi put bio uveden šezdesetih godina dvadesetog veka u Armiji SAD i u NASA, kao pomoćno sredstvo u proizvodnji bezbedne hrane za svemirski program SAD. NASA je želela program „nultog odstupanja“ koji bi garantovao bezbednost hrane koju će astronauti koristiti u svemiru. Od tada do danas HACCP je postao sinonim za bezbednost ishrane. On predstavlja svetski priznat sistematski i preventivni pristup koji se prvenstveno bavi rizicima biološkog, hemijskog i fizičkog karaktera putem predviđanja i prevencije, umesto putem kontrole i testiranja gotovog proizvoda, uz uzimanje u obzir relevantnih karakteristika posmatranih procesa.

Evropska Unija je uvrstila HACCP koncept u svoje direktive, a zatim i Republika Srbija u svoje pravne regulative. Zakon o bezbednosti hrane jasno navodi sledeće: „Subjekti u poslovanju hranom dužni su da uspostave sistem za osiguranje bezbednosti hrane u svim fazama proizvodnje, prerade i prometa hrane u skladu sa principima dobre proizvođačke i higijenske prakse i analize opasnosti i kritičnih kontrolnih tačaka“ (HACCP).

HACCP sistem se sastoji od sledećih sedam principa :

Princip 1. Sprovođenje analize opasnosti

Identifikacija potencijalnih rizika pojave opasnosti, povezanih sa proizvodnjom hrane, u svim fazama, od primarne proizvodnje, obrade, prerade i distribucije sve do tačke potrošnje. Procena verovatnoće pojave opasnosti i identifikacija mera za njihovu kontrolu.

Princip 2. Određivanje kritičnih kontrolnih tačaka (CCP)

Određivanje tačaka, procedura ili operativnih koraka koji se mogu kontrolisati za eliminaciju rizika pojave opasnosti ili za smanjenje verovatnoće njihove pojave.

„Korak“ znači bilo koju fazu u preradi i/ili proizvodnji hrane, uključujući prijem i/ili obradu sirovina, berbu, prevoz, formulaciju, obradu, skladištenje itd.

Princip 3. Utvrđivanje kritičnih granica

Utvrđivanje kritičnih granica koje se moraju zadovoljiti kako bi se garantovalo da je CCP pod kontrolom.

Princip 4. Definisane sistema praćenja CCP

Definisane sistema praćenja CCP putem planiranog testiranja ili praćenja.

Princip 5. Definisane korektivnih akcija koje treba da se preduzmu kad se putem praćenja opazi da je određeni CCP izmakao kontroli.

Princip 6. Određivanje procedura za verifikaciju potvrde da HACCP sistem radi efikasno.

Princip 7. Definisanje dokumentovanja svih procedura i zapisa koji su u skladu sa ovim principima i njihovom primenom.

Sve je veći pritisak na proizvođače i distributere hrane da pored HACCP-a implementiraju i ostale sisteme za upravljanje bezbednošću hrane, koji se manje ili više pridržavaju HACCP principa. U nastavku će biti spomenuti neki od njih.

ISO 22000:2005

ISO 22000:2005 je prvi internacionalni standard koji obezbeđuje zdravstveno ispravnu hranu u procesu njene proizvodnje i prerade. On se može implementirati u svaku organizaciju koja se nalazi u lancu proizvodnje hrane i omogućuje organizacijama da sa lakoćom implementiraju HACCP principe, uz primenu usvojenih opštih procedura sistema menadžmenta kvalitetom.

ISO 22000 dinamično kombinuje HACCP principe i primenu Prethodno potrebnih programa (osnovni uslovi i aktivnosti neophodni za održavanje higijene u celom lancu hrane) i koristi analizu rizika kako bi se odredila strategija koja se može primeniti u cilju osiguranja kontrole rizika.

HALAL

Sertifikacija po HALAL principima predstavlja priznanje da su prehrambeni proizvodi neke organizacije u skladu sa islamskim (šerijatskim) zakonom, a takođe usklađeni i sa dobrom higijenskom praksom i osnovnim HACCP principima. Ovakvi proizvodi su na taj način zdravstveno bezbedni za sve korisnike i ispravni (podobni) za konzumaciju od strane muslimanskih vernika.

HALAL principi se primenjuju prvenstveno u proizvodnji i preradi prehrambenih proizvoda (naročito u klanicama), ali i u farmaceutskoj i kozmetičkoj industriji. Zahtev za HALAL sertifikat mogu podneti čak i hoteli koji imaju nameru da privuku goste iz islamskih zemalja.

KOSHER

Posebna pravila ispravnosti hrane za ljudsku konzumaciju odnose se na religiozne pripadnike jevrejske nacije. Ova pravila sadržana su u KOSHER principima, koji definišu restrikcije u izboru stoke i od njih dobijenog mleka, ptica i njihovih jaja, voća, povrća, žitarica, ribe i pića, kao i u načinu prerade svih prehrambenih proizvoda.

Preduslov da bi bilo koji prehrambeni proizvod dobio KOSHER sertifikat, jeste ispunjenost osnovnih HACCP principa.

IFS (International Food Standard)

Veliki lanci hipermarketa postavili su novi zahtev za svoje mnogobrojne dobavljače – implementaciju IFS-a, koji se primenjuje u sledećim oblastima:

1. IFS Food - je standard za proveru organizacija koje proizvode hranu.
2. IFS Cash&Carry/Wholesale - je standard koji pokriva aktivnosti rukovanja prehrambenim proizvodima u hipemarketima i veleprodajnim objektima.
3. IFS Logistics – je standard koji pokriva aktivnosti logistike (utovar, istovar, transport, rukovanje i dr.)

BRC (British Retail Standard)

Prvo izdanje BRC-a datira iz 1998. godine i nastao je kao potreba da se dobavljači hrane proveravaju od strane sertifikacionih tela u skladu sa jedinstvenim setom zahteva, čime bi se izbeglo dupliranje i dodatni posao prilikom provera dobavljača. BRC omogućuje distributerima hrane da se fokusiraju na tržišnu borbu ne brinući pri tome za bezbednost hrane. BRC je izgrađen na setu zahteva zasnovanih na riziku.

Jasno je da se upravljanje zdravstvenom bezbednošću, bez obzira na izabrani kodeks, bazira na kompleksnom upravljanju rizicima, koji u kontekstu bezbednosti hrane, označava funkciju verovatnoće štetnog delovanja na zdravlje i intenziteta takvog delovanja prilikom izlaganja utvrđenoj opasnosti.

4.4.5 Sistem upravljanja bezbednošću informacija (Standard ISO/ IEC 27001)

Upravljanje bezbednošću informacija je izuzetno važan deo sveukupnog procesa upravljanja bilo kojom organizacijom, koji svakim danom dobija sve veći značaj. Razlog za to ne leži samo u eksponencijalnom razvoju informacionog društva i razvoju svesti o posledicama ugrožavanja informacija, već i sve češćim pretnjama po bezbednost informacija.

Na ukupnu bezbednost informacija prvenstveno utiče stepen razvoja informacionog sistema koji se u organizaciji primenjuje, kao i način njegovog funkcionisanja, ali zapravo ne postoji organizacija koja nema informacioni sistem (čak i ako nema ni jedan jedini računar). Informacioni sistemi postoje hiljadama godina, a informatički, u današnjem smislu poimanja, tek pedesetak godina. Ključne resurse u svakom informacionom sistemu predstavljaju same informacije, zbog kojih se i uspostavlja odgovarajući sistem upravljanja.

Prema standardu ISO 27001 svaka informacija kao i bilo koja druga imovina u organizaciji, ima svoju vrednost. Kolika je ta vrednost? Odgovor na to pitanje najbolje zna vlasnik, odnosno korisnik informacije. Ali sigurno je jedno: kao i svaka imovina u organizaciji, i informacije se moraju čuvati, upravo zato što imaju vrednost.

Informacije mogu biti zapisane u elektronskom obliku, na papiru, memorisane u glavama ljudi, ali i na kamenu (hijeroglifi), čvorovima na kanapu, itd. Zbog toga u svakom konkretnom slučaju treba biti pažljiv kod definisanja šta je informacioni sistem. On mora obuhvatiti sve resurse iz prakse neke organizacije, zajedno sa funkcijama koje su navedene u definiciji.

Sledeći, vrlo važan problem, javlja se kod definisanja ugrožene, odnosno bezbedne informacije. Po tom pitanju najbolje je držati se definicije iz standarda ISO 27001 koja navodi da se bezbednost informacije ogleda u zadovoljavanju tri kriterijuma :

- **Tajnost (Confidentiality)** - do informacije može doći samo ovlašćeni korisnik.
- **Celovitost (Integrity)** - informacija ne sme promeniti sadržaj bez znanja vlasnika. Tu se ne misli samo na informaciju, već i na metode obrade informacija.
- **Dostupnost (Availability)** - do informacije se može doći kada i gde je potrebno.

Za ova tri kriterijuma se često, naročito u stranoj literaturi, koristi se akronim *CIA*, nastao od početnih slova navedenih pojmova na engleskom jeziku.

Osnovna funkcija sistema za upravljanje bezbednošću informacija (ISMS) je da mora osigurati zadovoljavanje željenog nivoa kvaliteta sva tri navedena aspekta bezbednosti informacija. U stvari, treba brinuti o onim aspektima čije narušavanje izaziva štetu za organizaciju.

Da bi se osigurala bezbednost informacija kroz kvalitet gornja tri aspekta, može se koristiti niz metoda u raznim organizacionim i tehničko-tehnološkim područjima. Sistematizacija svih, u praksi dokazanih načina za ostvarenje bezbednih informacija, prikazana je u Aneksu A standarda ISO 27001. Detaljniji opis predloženih bezbednosnih mera, sa sugestijama za njihovu implementaciju, dat je u standardu ISO 27002. U standardima se predlaže veliki broj bezbednosnih mera (134), a pruža se mogućnost i da korisnik sam uvede svoje sigurnosne mere, ako smatra da su potrebne, ali pri tom mora dokazati da predložene mere nisu dovoljne.

Konačna odluka, koja bezbednosna mera će se i kako koristiti zavisi opsežne analize korisnika. Osnovni alat pomoću kog se vrši izbor bezbednosnih mera, jeste procena rizika, kako to zahteva standard ISO 27001. Kao konačni rezultat te procene rizika, koja se temelji na bezbednosnoj politici organizacije i opsegu informacionog sistema, dobija se lista odabranih bezbednosnih mera koje se moraju sprovesti u organizaciji kako bi se postiga planirani nivo *CIA*. Dokument u kom se to navodi i službeno potpisuje od strane direktora, naziva se Izjava o primenljivosti.

Šta je to procena rizika? Prema objašnjenju pojma u normi ISO 27001, procena rizika je celokupan proces analize rizika i njegovog vrednovanja ISO/IEC Guide 73:2002. Pojednostavljeno, prema toj definiciji pod procenom rizika se smatra definisanje pravila i postupku za procenu i vrednovanje rizika u konkretnoj organizaciji.

Iz gore navedenog proizlazi zaključak: stvarna implementacija ISMS u neku organizaciju je u suštini sprovođenje bezbednosnih mera definisanih u Izjavi o primenljivosti, a odabranih na temelju procene rizika. Ako je procena rizika kvalitetna, i sve se sprovede kako je planirano, može se očekivati i kvalitetno uspostavljeni ISMS. S druge strane, ako je procena rizika loše ili delimično napravljena (samo na delu imovine informacionog sistema), sigurno je da kako god da se kvalitetno sprovedu planirane bezbednosne mere, uspostavljeni ISMS neće biti dobar. Takav sistem je osuđen na probleme vezane za zadovoljavanje aspekata bezbednosti *CIA*, pa čak i do katastrofa u radu i prekida kontinuiteta.

4.5 Implementacija integrisanog sistema menadžmenta na osnovu procene rizika

4.5.1 Integracija sistema menadžmenta i smernice za integraciju

Sistem koji u sebe integriše zahteve više standarda prvenstveno obezbeđuje zadovoljenje zahteva više zainteresovanih strana zato što je čest slučaj da različite zainteresovane strane zahtevaju različite sisteme upravljanja, tj. sisteme upravljanja usaglašene samo sa određenim standardom ili standardima.

Mnoge organizacije su usvojile ili usvajaju formalni sistem menadžmenta u skladu sa zahtevima standarda kao što su ISO 9001, ISO 14001, ISO/IEC 27001, ISO 22000, ISO/IEC 20000 i OHSAS 18001.

Vrlo često ovi sistemi menadžmenta funkcionišu nezavisno. U svim sistemima menadžmenta, svakako postoje određeni zajednički elementi kojima se može upravljati na integrisani način. Osnovni zajednički imenitelj svih ovih sistema može se prepoznati i iskoristiti na najbolji način. Zato organizacije preispituju prilaz implementacije zasebnih sistema.

Da bi uvažila narastajuće interesovanje za integrisani prilaz u implementaciji sistema menadžmenta i upravljanju organizacionim rizicima, specifikacija PAS 99 definiše zajedničke zahteve sistema i može se koristiti kao okvir za implementaciju zajedničkih zahteva standarda na integrisani način.

PAS 99 je primarno projektovan za organizacije koje uvode zahteve dva ili više standarda. Usvajanjem specifikacije PAS uprošćava se implementacija više standarda i pripadajućih procena usaglašenosti.

Organizacije koje koriste PAS 99 treba kao ulazne veličine da uvrste specifične zahteve standarda ili specifikacija kao što su ISO 9001, ISO 14001, ISO/IEC 27001, ISO 22000, ISO/IEC 20000 i OHSAS 18001.

Iako su mišljenja akademske zajednice o efektima menadžmenta kvalitetom na performanse organizacije podeljena, referentna literatura ukazuje na određene sličnosti u prilazima istraživača.

Karakteristika dobro zamišljenih projekata integracije više standarda je opisana u mnogim stručnim knjigama i seminarima (Vulanović i drugi, 2012; Vulcanović, 2015; Kamberović, 2008). Iz tog razloga autor ove disertacije se neće fokusirati na integrisani pristup standarda sistema menadžmenta.

Ono što bih samo naglasila je to da je od 2015. godine, podrška za integraciju menadžmenta sistema, data u Anex SL, i daje osnove za sve sisteme menadžmenta koji će se kreirati (ISO/DIS 45001) kao i za sisteme koji se revidiraju.

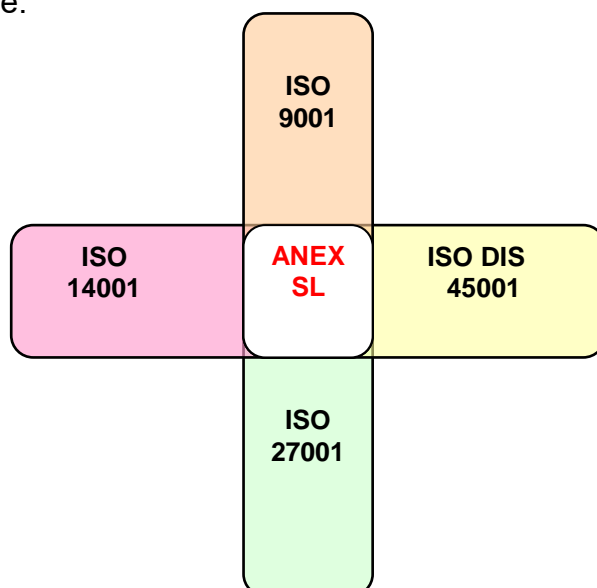
Podrška integraciji kroz Aneks SL

Podrška za integraciju sistema menadžment je data kroz Aneks SL koji daje osnovu za sve standarde sistema menadžmenta koji će međunarodne i evropske organizacije za standardizaciju kreirati ili revidirati postojeće standarde. Primarno je namenjen tehničkim komitetima ISO organizacije, koji pišu standarde (slika 4.12).

Ovo će pomoći organizacijama da lako prate zahteve iz svih standarda, jer će biti formirani i organizivani na standardizovan i sistematičan način. Neće biti konflikta između više vrsta organizacionih standarda.

Deo zajedničke strukture svih standarda prema Aneksu SL je od poglavja 4 do 10 poglavja standarda a to su:

4. Kontekst organizacije;
5. Liderstvo;
6. Planiranje;
7. Podrška
8. Poslovanje;
9. Vrednovanje performansi;
10. Poboljšavanje.

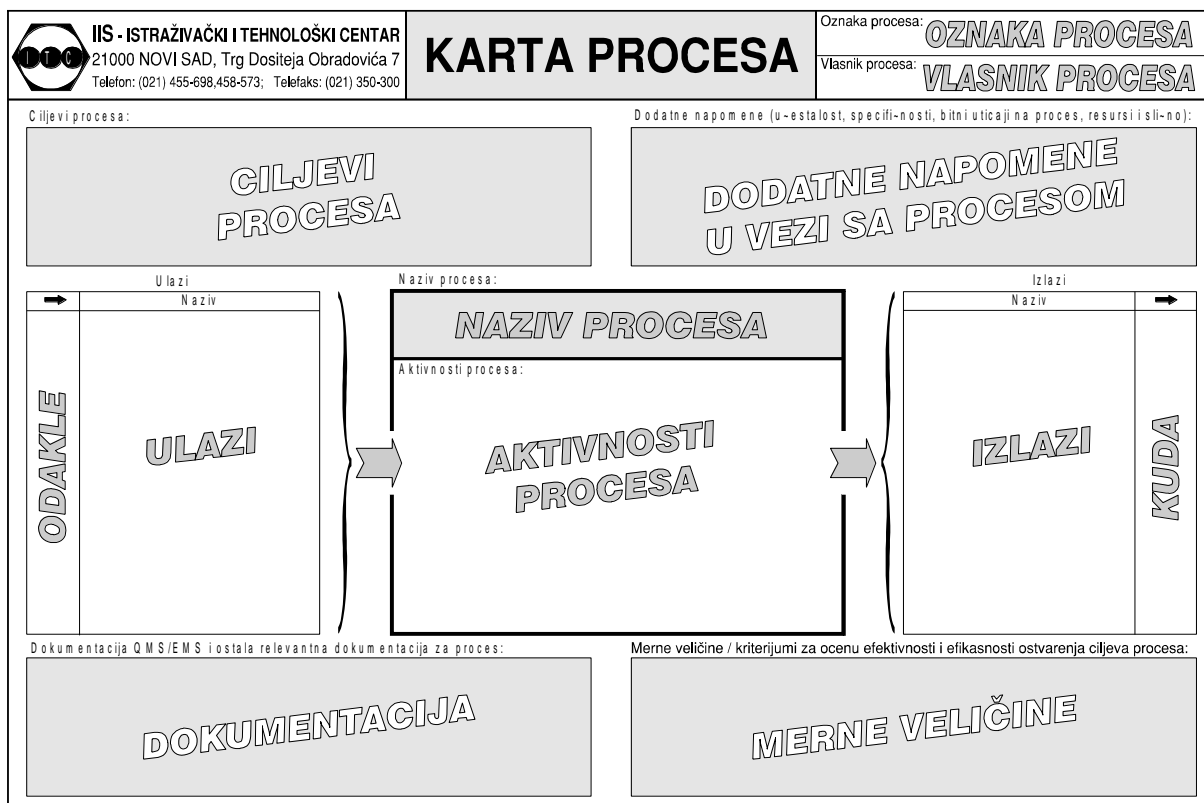
Slika 4.12: Aneks SL i standarde sisteme menadžmenta

4.5.2 Procesni pristup kao opšti-univerzalni model

Opis procesnog modela kao i principi primene procesnog modela, su preuzeti iz literature Vulanović i drugi, 2012; radni materijal seminara Kamberović i drugi, 2008; u doktorska disertacija Vulanović, 2015.

Opis procesnog modela

Procesni prilaz podrazumeva kreiranje modela procesa rada, u kome se aktivnosti u organizaciji posmatraju kao niz procesa kod kojih izlazi iz jednih čine ulaze u druge (kako to promovise standard ISO 9001). Naravno, neki procesi mogu imati ulaze iz okruženja organizacije, a neki svoje izlaze šalju u okruženje. Elementi potrebni za definisanje procesa mogu se obuhvatiti alatom koji se u literaturi naziva karta procesa (slika 4.13).

Slika 4.13: Karta procesa

Procesni prilaz, dalje, podrazumeva da se proces rada posmatra kao sistem u kome elemente čine procesi, a veze između elemenata čine tokovi materijala, informacija, energije i novčani tokovi (pri uvođenju procesnog prilaza u centru pažnje od nabrojanih treba da su samo **informacioni** tokovi jer su oni nosioci osnovnih elemenata potrebnih menadžmentu da donosi odluke, odnosno da vrši svoju osnovnu funkciju - upravljanje).

Procesni prilaz prvenstveno ima za cilj olakšavanje upravljanja aktivnostima procesa rada. To čini posredstvom kreiranog modela procesa koji, pružajući informacije o elementima procesa rada i vezama između njih na način koji omogućava sticanje celovitog uvida u način odvijanja aktivnosti procesa rada, obezbeđuje i:

- efikasnu komunikaciju u procesu rada kako unutar organizacije, tako i sa subjektima van nje (korisnici, ocenjivači, ostale zainteresovane strane), tj.
- pravovremeno reagovanje na stanja u sistemu (efektivno upravljanje procesima) i
- efikasno uvođenje izmena u proces (uslovljenih promenama u organizaciji i okruženju, što obezbeđuje fleksibilnost sistema; ova pogodnost je posebno značajna pri uvođenju **integrisanih menadžment sistema** - jednostavno se uočavaju mesta u procesu koja zahtevaju intervenciju i time se dobijaju podloge za efikasnu i efektivnu integraciju novih zahteva u sistem menadžmenta).

Model procesa koji proizlazi iz procesnog pristupa, pored pomenutih primarnih funkcija može poslužiti kao podloga za (Kamberović i drugi, 2008; Vulanović i drugi 2012):

- dalju sistematičnu razradu procesnog modela i izradu detaljnijih prikaza koji bi omogućili dublji uvid u način odvijanja aktivnosti procesa u organizaciji,
- formalizaciju veza između procesa za potrebe detaljnog opisa informacionih tokova u organizaciji pre izrade ili reinženjeringa informacionog sistema i
- izradu sistema za praćenje performansi sistema upravljanja,

što obezbeđuje:

- efikasnost preispitivanja od strane rukovodstva, usled postojanja definisanih parametara koje različiti nivoi menadžmenta prate sa svrhom sticanja uvida u efikasnost i efektivnost poslovanja,
- efikasno projektovanje korektivnih, preventivnih mera, odnosno mera unapređenja (jer postojanje detaljnih opisa procesa omogućava menadžmentu pristup potrebnim informacijama i bržu identifikaciju kritičnih tačaka u procesu),
- efektivno sprovođenje i praćenje korektivnih i preventivnih mera i
- bezbolno uvođenje promena tipa **integracije novih zahteva u sistem menadžmenta**, reinženjeringa procesa, reorganizacije, uvođenja nove opreme i sličnih,

kao i niz drugih pogodnosti za upravljanje procesom na različitim nivoima organizacione strukture.

Principi primene procesnog modela

Primena procesnog modela, ukratko rečeno, podrazumeva da se u organizaciji:

- uoče procesi,
- definišu svi relevantni elementi potrebni za opis tih procesa i odrede vlasnici tih procesa,
- da se uočeni procesi spregnu informacionim tokovima u jedinstven sistem i
- da se tako formiran model jasno grafički prikaže.

Prva dva koraka podrazumevaju poštovanje izvesnog niza pravila koji se, u skladu sa specifičnostima svakog konkretnog procesa, moraju prilagođavati. Ova okvirna pravila prikazana su u nastavku teksta.

Proces obuhvata sistem aktivnosti koji ima:

- jasno definisan cilj/ciljeve,
- aktivnosti koje čine funkcionalnu celinu,
- aktivnosti koje se mogu jasno međusobno razdvojiti,
- definisane ulaze i izlaze, tj. tokove informacija na ulazu i izlazu,

- poznate izvore informacija na ulazu i korisnika informacija sa izlaza - drugi proces, korisnik dobavljač, podugovarač, ili neki drugi subjekt,
- jasno uočljive merne veličine koje služe za merenje nivoa ostvarenosti ciljeva procesa i
- jasno uočljive resurse potrebne za nesmetano odvijanje aktivnosti procesa.

Proces mora da ima svog vlasnika - vlasnik procesa je odgovoran za obavljanje aktivnosti procesa i ima ovlašćenja za:

- određivanje ciljeva procesa,
- koordinaciju pripadajućih aktivnosti i brigu o optimalnom odvijanju procesa,
- pružanje podrške zaposlenima za sprovođenje aktivnosti procesa,
- delegiranje odgovornosti za donošenje odluka u vezi sa procesom,
- određivanje mernih veličina za ocenu valjanosti procesa,
- određivanje granica u kojima se vrednosti merenih veličina smeju kretati,
- određivanje vrednosti merenih veličina i, na osnovu njih, obavljanje ocenjivanja efektivnosti i efikasnosti procesa,
- komuniciranje sa višim organizacionim strukturama u vezi sa procesom i
- ostale aktivnosti koje mu pripadaju po osnovu opisa radnog mesta i, na drugi način, definisanih ovlašćenja.

U slučaju da više organizacionih celina imaju procese koji su slični do te mere da se mogu prikazati na jedinstven način, može se sačiniti prikaz karakterističnog procesa uz prikaz odgovarajućih napomena.

Gde god je to primenjivo, aktivnosti izveštavanja nadređenih upravljačkih struktura o efektivnosti i efikasnosti procesa moraju se opisati u procesnom modelu.

Ulazi u proces i izlazi iz procesa su tokovi informacija oličeni u zapisima (u procesnom modelu se oni mogu prikazivati po grupama radi racionalizacije prikaza; na primer, ako neki proces šalje procesu upravljanja niz dnevnih, nedeljnih, mesečnih, kvartalnih i godišnjih izveštaja u modelu se može jednostavno uneti tok „izveštaji“. Treba, sa druge strane, voditi računa o tome da čitalac ipak bude obavešten o osnovnim činjenicama u vezi sa izveštajima, pa se u tok može uneti „periodični izveštaji“ da bi se čitalac asociirao na činjenicu da ih ima više i da imaju različitu svrhu, sadržinu i period izdavanja).

Ciljevi procesa i merne veličine treba da su u tesnoj sprezi - lista mernih veličina mora na direktan način pružati informaciju o efektivnosti i efikasnosti procesa (očemi, u skladu sa rečenim, brigu mora da vodi vlasnik procesa).

Merne veličine treba, gde god je to moguće, definisati tako da se njihove vrednosti mogu predstaviti kvantitativno.

Resursi procesa treba da obuhvate i dokumente sistema koji opisuju njegove aktivnosti.

Nazive procesa treba prilagoditi prirodi procesa, a ne nazivu organizacione jedinice kojoj pripada njegov vlasnik.

Jednom vlasniku procesa ne bi trebalo, bez preke potrebe dodeljivati više od jednog procesa,

Procesi bi, po svojoj složenosti, trebalo da su u okviru modela ujednačeni.

Broj izvršilaca aktivnosti procesa nije opredeljujući faktor da li nešto treba smatrati procesom ili ne. Proces proizvodnje može zapošljavati više stotina radnika, a proces informatičke podrške može zapošljavati daleko manje - na primer desetak radnika.

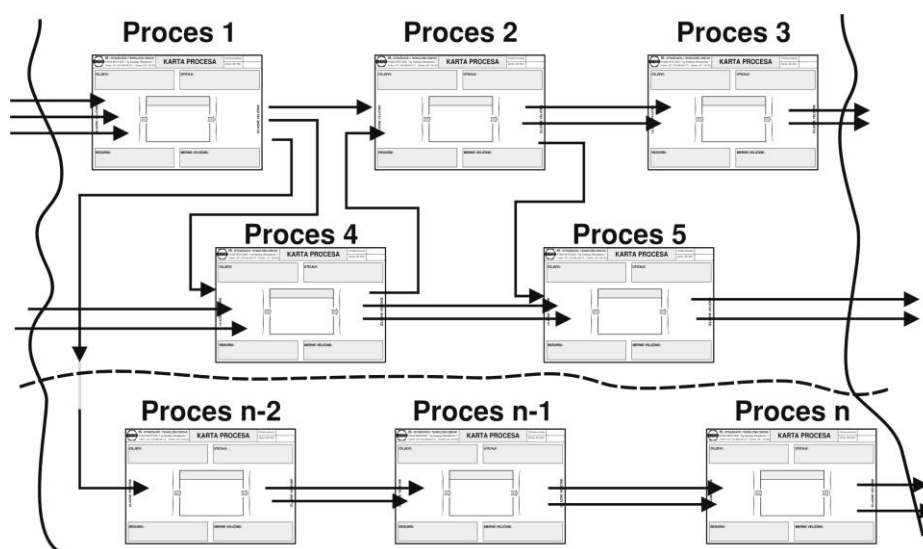
Složenije procese ne treba razvijati do sitnih detalja, odnosno, jedan proces ne bi trebalo da ima prevelik broj aktivnosti; nepoštovanje ovog principa moglo bi dovesti do glomaznog modela, što bi opteretilo njegov jasan prikaz (na primer, u nekim procesima radni nalog može biti sastavljen od niza zapisa - tada ih obično ne treba prikazivati pojedinačno).

Za potrebe prikaza celine procesnog modela ne treba detaljno analizirati sve aktivnosti i njihove međusobne veze unutar procesa, jer i to može dovesti do glomaznih modela (Čerepnalkovska i drugi, 2014).

Nakon definisanja liste procesa u organizaciji sledi sakupljanje elemenata koji ih definišu. Popunjavanje karti procesa u iole složenijim organizacijama treba da provodi tim sastavljen od zaposlenih kojima je dodeljena uloga vlasnika procesa.

Nakon popunjavanja karti procesa potrebno ih je spregnuti na način koji obezbeđuje njihovo povezivanje u sistem, preko tokova informacija. To bi omogućilo kreiranje grafičkog prikaza procesnog modela procesa rada, čiji je prikaz u opštem slučaju šematski dat na (slici 4.14).

Umesto karti procesa, prikaz procesnog modela može sadržati samo pravougaonike sa nazivom procesa ili nazivom i aktivnostima procesa ukoliko to složenost modela i raspoloživi prostor omogućavaju. U tom slučaju bi detaljne karte procesa mogle biti u prilogu posmatranog prikaza.

Slika 4.14: Karta procesa

4.5.3 Primena FMEA kao univerzalne metode za procenu rizika

FMEA (Failure Mode and Effect Analysis) je metoda koja se koristi za analizu potencijalnih otkaza i njihovih posledica, FMEA je sistematska metoda za identifikaciju i sprečavanje problema pre nego što oni nastanu, kako kod proizvoda tako i u procesima. Iako se prvenstveno pojavila kao induktivna metoda koja ima primenu u oblasti održavanja i pouzdanosti proizvoda i sistema (otuda termin otkaz u njenom nazivu). Prema referentnom izvoru (*Robin i drugi, 2009*), FMEA metoda je fokusirana na prevenciju odstupanja, poboljšanje bezbednosti i povišenje zadovoljstva korisnika, pa se i spomenuti termin „otkaz može šire posmatrati kao bilo koja vrsta odstupanja.

Za razliku od mnogih metoda koje se koriste za unapređenje procesa ili proizvoda, FMEA ne zahteva upotrebu komplikovanih statističkih alata, a ipak može da donese značajne uštede za preduzeće. Osnovni izlazni rezultat nakon sprovođenja FMEA metode, jeste procenjena visina rizika koja se kvantifikovano izražava RPN brojem. RPN broj se generalno koristi za određivanje prioriteta pri definisanju i sprovođenju adekvatnih mera u cilju snižavanja rizika, dok će se u disertaciji koristiti kao indikator za određivanje vrste dokumentacije potrebne za opisivanje posmatrane rizične aktivnosti.

Za sprovođenje FMEA metode potrebni su vreme i ljudski resursi. Kako se FMEA zasniva na timskom radu, više ljudi treba da bude uključeno u proces njene realizacije. FMEA metoda se najviše bazira na iskustvima, znanju i idejama članova tima, kao i na ulaznim podacima koje oni obezbeđuju tokom postupka sprovođenja ove metode. Preduzeća moraju biti spremna da obezbede izabranom timu dovoljno vremena da temeljno obave svoj posao. FMEA metod se ne može efektivno realizovati od strane jedne osobe koja bi, sedeći u kancelariji, samostalno popunjavala FMEA obrasce.

FMEA kao deo sistema menadžmenta kvalitetom

Formalni FMEA proces bi trebalo da bude deo transparentnog i sveobuhvatnog sistema kvaliteta. Sve dok se FMEA koristi nezavisno od postojećeg sistema menadžmenta kvalitetom, preduzeće neće imati maksimalnu korist od nje. Sistem će olakšati njenu primenu i podržati sprovođenje unapređenja koja su rezultat FMEA metode. Na primer, jedan element transparentnog sistema menadžmenta kvalitetom je efektivno korišćenje podataka i informacija. Bez pouzdanih podataka o procesima ili proizvodima, FMEA postaje „igra“ nagađanja, bazirana više na subjektivnim mišljenjima nego na stvarnim činjenicama. Rezultat može biti taj, da se FMEA tim fokusira na pogrešnu vrstu odstupanja, propuštajući šansu da se pozabavi onim vrstama odstupanja koji zaista predstavljaju najveći problem. Još jedan primer koji ukazuje na potrebu postojanja efektivnog sistema menadžmenta kvalitetom jeste prednost postojanja dokumentovanih procedura. U odsustvu dokumentovanih procedura, zaposleni mogu, u svakom novom radnom ciklusu, bitno menjati svoj postupak rada i tako uticati na stabilnost procesa. Na ovaj način bi FMEA metod bio usmeren ka „pokretnoj meti“, pošto se nakon svake nove iteracije procesa rada, dobijaju različiti rezultati.

Ocenjivanje rizika od odstupanja

Relativni rizik od nastanka odstupanja, određuje se na osnovu tri faktora (*Robin i drugi, 2009*):

1. **Ozbiljnost posledica** - potencijalne posledice odstupanja, ukoliko dođe do nje.
2. **Verovatnoća pojave** - verovatnoća da će doći do odstupanja ili učestanost njegovog ponavljanja.
3. **Mogućnost otkrivanja** - verovatnoća da će odstupanje biti otkrivena pre nego što se ispolje njene posledice.

Izračunavanje numeričkog prioriteta rizika RPN (Risk Priority Number)

Koristeći podatke i znanje o procesima ili proizvodima, svaka potencijalna vrsta odstupanja i njegove posledice se vrednuju na osnovu sva tri parametra navedena u prethodnom poglavlju, na skali koja se kreće od 1 do 10 (od najmanje ocene ka najvećoj, koje nije obavezno).

Množenjem procenjenih vrednosti za sva tri faktora (ozbiljnost posledica x verovatnoća pojave x mogućnost otkrivanja) određuje se numerički prioritet rizika (RPN) za svaku pojedinačnu vrstu odstupanja i njegove posledice.

Numerički prioritet rizika (RPN može da se kreće od 1 do 1000 za svaku vrstu odstupanja) se koristi da bi se rangirale potrebe za sprovođenjem korektivnih mera u cilju eliminacije ili smanjenja nastanka potencijalnih vrsta odstupanja. Trebalo bi se najpre pozabaviti onim vrstama odstupanja sa najvećim RPN brojem.

Kada se korektivna mera jednom sprovede, određuje se novi RPN broj ponovnim ocenjivanjem vrednosti za ozbiljnost posledica, verovatnoću pojave i mogućnost otkrivanja odstupanja. Ovaj novi RPN broj se naziva „rezultujući RPN“. Unapređenja i korektivne mere se moraju nastaviti sve dok „rezultujući RPN“ ne bude unutar dozvoljenih granica za sve potencijalne vrste odstupanja.

Procesna FMEA

Upotrebom FMEA metode u procesima, ocenjuju se problemi vezani za proizvodnju ili pružanje usluga. Na primer, mala odstupanja u podešavanju automatizovane linije za montažu može prouzrokovati neupotrebljiv finalni proizvod. Kod hemijskog proizvodnog procesa, na primer, poremećaj postignute temperature ili vremena mešanja komponenta, mogu prouzrokovati loš kvalitet proizvoda.

Prilikom sprovođenja procesne FMEA metode, uvek treba imati na umu pet elemenata procesa: **ljude, materijale, opremu, metode rada i okruženje**. Sa ovih pet elemenata na umu, treba se zapitati kako odstupanje u procesu može da utiče na proizvod, efikasnost samog procesa, bezbednost, ili životnu sredinu.

Obe vrste FMEA metode (proizvodna i procesna) pri proceni rizika koriste ocenjivanje ozbiljnosti posledica, verovatnoće pojave i mogućnosti otkrivanja odstupanja, iako definicije u skali za ocenjivanje mogu da se razlikuju. Mnoge organizacije imaju različito formirane skale za ocenjivanje pri korišćenju svoje procesne i proizvodne FMEA metode, pa će i za potrebe razvoja opšteg modela za

implementaciju integrisanog sistema menadžmenta na osnovu procene rizika, biti formirana specifična skala za ocenjivanje.

Prema IEC 60812:2006, svaki FMEA postupak sastoji se od sledećih deset koraka:

- Korak 1 Preispitivanje procesa ili proizvoda
 - Korak 2 Ustanovljavanje potencijalnih odstupanja uz pomoć Brainstorming metode
 - Korak 3 Formiranje liste potencijalnih efekata svakog odstupanja
 - Korak 4 Ocenjivanje ozbiljnosti posledica
 - Korak 5 Ocenjivanje verovatnoće pojave odstupanja
 - Korak 6 Ocenjivanje mogućnosti otkrivanja odstupanja
 - Korak 7 Proračun RPN broja za svaki mogući efekat
 - Korak 8 Određivanje prioriteta za odstupanja koje zahtevaju primenu određenih mera
 - Korak 9 Sprovođenje mera u cilju eliminacije ili smanjivanja odstupanja sa visokim nivoom rizika
 - Korak 10 Proračun preostalog rizika nakon sprovođenja predviđenih mera
- U tekstu koji sledi, dato je detaljno objašnjenje svih 10 koraka FMEA metode

Korak 1 Preispitivanje procesa ili proizvoda

FMEA tim bi trebalo da preispita projekat ili tehnički crtež proizvoda, odnosno detaljan dijagram toka procesa koji se ispituje. To bi trebalo da osigura da svaki pojedinac FMEA tima stekne odgovarajući uvid u proces, odnosno proizvod na kom će tim raditi.

Ukoliko tehnički crtež proizvoda, odnosno dijagram toka procesa, nisu dostupni, FMEA tim bi morao da ga sam sačini, pre nego što započne FMEA proces.

Kada, na bilo koji način, članovi FMEA tima dođu do odgovarajućih podloga, moraju se detaljno upoznati sa predmetnim proizvodom, odnosno procesom. Kod „proizvodne“ FMEA, tim bi morao da ima pristup konkretnom proizvodu, ili njegovom prototipu, kako bi ga video i ispitao. Kod „procesne“ FMEA tim bi trebalo da u realnim uslovima prođe kroz sve faze procesa, na onaj način kako je to prikazano dijagramom toka.

U ovoj fazi rada, veoma je korisno da FMEA timu stoji na raspolaganju ekspert za konkretan proizvod ili proces, koji je u stanju da članovima tima da odgovore na sva moguća pitanja.

Korak 2 *Ustanovljavanje potencijalnih odstupanja pomoću Brainstorming metode*

Kada svi članovi tima razumeju sve detalje procesa (ili proizvoda), oni mogu početi da razmišljaju o potencijalnim odstupanjima koje mogu negativno uticati na kvalitet proizvoda, odnosno procesa. Nakon prve Brainstorming sesije, članovi tima treba da zapišu sve ideje koje im padnu na pamet, bez obzira na njihovu logičnost. Na brainstorming sastanak, članovi tima dolaze sa listom svojih ideja, koja se u toku sesije uvećava kao rezultat zajedničke rasprave. Zbog kompleksnosti većine procesa koji se razmatraju, često je potreban niz brainstorming sastanaka, svaki fokusiran na pojedinu aktivnost procesa, ili se fokus može odnositi na pojedine elemente procesa: ljude, materijale, opremu, metode rada, okruženje i drugo. Fokusiranje na svaki od nabrojanih elemenata posebno, rezultiraće mnogo detaljnijom listom potencijalnih odstupanja u procesu. Nije neuobičajeno da se u toku Brainstorming procesa generiše na desetine korisnih ideja, što zapravo i predstavlja cilj u ovom koraku.

Kada se sve ideje prikupe, one se, prema sličnosti, moraju svrstati u odgovarajuće kategorije. Prilikom grupisanja može se uočiti potreba za kombinovanjem određenih grupa odstupanja ukoliko su vrlo slične ili se preklapaju. Pošto se izvrši grupisanje i kombinovanje grupa odstupanja, potrebno ih je uneti u FMEA matricu.

Kompletna FMEA matrica koja prati opisani postupak, preuzeta je iz referentne literature (Beker i Vulcanović, 2011) u (tabeli 4.11).

Korak 3 *Ustanovljavanje potencijalnih efekata za svaku grupu odstupanja*

Nakon unošenja svih grupa odstupanja u FMEA matricu, tim razmatra sve efekte do kojih bi moglo doći pojavom odstupanja. Pojedine grupe odstupanja mogu izazvati samo jedan efekat, dok se kod drugih mogu pojaviti višestruki efekti. Ovaj korak FMEA postupka mora biti studiozno izvršen, pošto se dobijene informacije kasnije koriste za dodeljivanje nivoa rizika određenim odstupanjima. Prilikom sprovođenja ovog koraka, trebalo bi razmišljati prema „AKO – TADA“ obrascu (AKO dođe do odstupanja, koje će TADA biti posledice?)

Ocenjivanje ozbiljnosti posledica, verovatnoće pojave odstupanja i mogućnosti otkrivanja odstupanja

Ocenjivanje ozbiljnosti posledica, verovatnoća pojave odstupanja i mogućnosti otkrivanja odstupanja vrši se uz pomoć skala za ocenjivanje, gde je 1 najniža, a 10 najviša ocena.

Važno je formulisati jasne i koncizne opise za svaku pojedinu ocenu u sve tri skale, kako bi ih svi članovi tima tumačili na isti način. Skale treba da budu definisane pre nego što tim započne proces ocenjivanja. Što su opisi za svaku ocenu precizniji, to će timu biti lakše da postigne konsensus i izvrši pravilno ocenjivanje. Generičke skale za ocenjivanje prikazane su u (tabelama 4.12, 4.13 i 4.14). Ove skale se mogu prilagođavati potrebama organizacije, vrsti FMEA analize koja se sprovodi (za procese ili za proizvode), kao i problemu koji se posmatra, što je takođe obaveza FMEA tima. Korišćenje istih skala u svim FMEA procesima ima svoje prednosti, jer se ocene po svim kriterijumima, kao i RPN brojevi mogu međusobno porediti. Na taj način mogu se odrediti prioriteti za sprovođenje preventivnih i korektivnih mera u cilju snižavanja rizika, na nivou cele organizacije.

Tabela 4.11: FMEA matrica

Proces:								Datum početne analize:									
FMEA proces																	
R. br.	Aktivnost	Moguće vrste odstupanja	Moguće posledice odstupanja	Ozbiljnost posledica	Mogući uzroci odstupanja	Verovatnoća pojave	Postupci za otkrivanje/ odstupanja	Mogućnost otkrivanja	RPN	Preporučene mere	Potrebni resursi	Rok za sprovođenje	Odgovorno lice	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	Mogućnost otkrivanja	RPN

Korak 4 Ocenjivanje ozbiljnosti posledica za svaku vrstu odstupanja

Ovaj korak predstavlja procenu posledica do kojih može dovesti pojava određenog odstupanja. Ponekad je to jednostavno, naročito ako postoje iskustva iz ranijeg perioda, ali se ponekad ozbiljnost posledica utvrđuje na osnovu znanja i stručnosti članova tima. Treba imati na umu da svako identifikovano odstupanje može imati više različitih efekata, a svaki efekat može imati svoju ozbiljnost posledice. Nije odstupanje to koje se ocenjuje, već njegov efekat. Zbog toga se svakom efektu mora dodeliti ocena za težinu posledice koju može izazvati.

Generička skala za ocenjivanje ozbiljnosti posledica prikazana je u (tabeli 4.12).

Tabela 4.12: Skala za ocenjivanje ozbiljnosti posledica

Ocena	Efekat	Ozbiljnost posledice
10	Opasno visok	Pojava odstupanja može da dovede do vanredne situacije, prestanka rada organizacije, ili fatalnog ishoda kod neke od zainteresovanih strana
9	Ekstremno visok	Pojava odstupanja može da dovede do nenadoknadivih gubitaka kod organizacije ili neke od zainteresovanih strana, ili grube povrede pravne regulative i ozbiljnih sankcija od strane države
8	Veoma visok	Pojava odstupanja može da izazove veoma visok <i>uticaj na organizaciju i zainteresovane strane*</i> čije se posledice mogu nadoknaditi samo delimično i uz velike napore
7	Visok	Pojava odstupanja može da dovede do velikog nezadovoljstva zainteresovanih strana sa neizbežnim posledicama po organizaciju
6	Srednji	Pojava odstupanja može da dovede do prekida procesa ili otkaza na isporučenom proizvodu, uz opravdane žalbe zainteresovanih strana
5	Mali	Pojava odstupanja može da dovede do značajnog pada performansi procesa ili proizvoda, što bi prouzrokovalo žalbe zainteresovanih strana
4	Veoma mali	Odstupanje može da dovede do manjeg pada performansi procesa ili proizvoda i može se korigovati, čime bi se izbeglo nezadovoljstvo zainteresovanih strana
3	Neznatan	Pojava odstupanja može da izazove mali <i>uticaj na organizaciju i zainteresovane strane*</i> , ali ih organizacija može prevazići bez gubitka performansi.
2	Zanemarljiv	Odstupanja ne moraju imati očigledan <i>uticaj na organizaciju i zainteresovane strane*</i> , iako postoje neznatni poremećaji performansi proizvoda ili procesa.
1	Nepostojeći	Odstupanja imaju neprimetan <i>uticaj na organizaciju i zainteresovane strane*</i> i ne utiču na performanse proizvoda ili procesa.

Korak 5 Ocenjivanje verovatnoće pojave za svaku vrstu odstupanja

Najbolji metod za određivanje verovatnoće je korišćenje stvarnih podataka iz procesa. To je posebno olakšano, ako postoji dnevnik otkaza, ili bar podaci o sposobnosti ili stabilnosti procesa.

Sposobnost procesa se često ispituje, analizira i ocenjuje korišćenjem statističkih pokazatelja sposobnosti kao što su:

- indeks preciznosti procesa C_p (mera rasipanja procesa) i
- indeks tačnosti procesa C_{pk} (mera podešenosti procesa).

Indeks tačnosti procesa C_{pk} uzima u obzir rasipanje izlaznih vrednosti jednog procesa i položaj srednje vrednosti uzorka u odnosu na granicu tolerancije. Indeks tačnosti procesa se, za realne vrednosti iz procesa, može izračunati pomoću formule:

$$C_{pk} = \frac{GGT - \bar{X}}{3\sigma}$$

Gde je: GGT - Gornja granica tolerancije

\bar{X} - Srednja vrednost (aritmetička sredina)

σ - Standardna devijacija

Generalno je usvojena sledeća konvencija o tačnosti procesa:

$C_{pk} < 1 \Rightarrow$ proces je netačan

$1 < C_{pk} < 1,33 \Rightarrow$ proces je kritično tačan (granično područje tačnosti)

$C_{pk} > 1,33 \Rightarrow$ proces je tačan

Ako ne postoje realni podaci iz procesa, tim mora da proceni koliko često može da se pojavi svaka vrsta odstupanja. Članovi tima mogu bolje da procene verovatnoću i učestanost pojave za svaku vrstu odstupanja, ukoliko su im poznati mogući uzroci odstupanja. Kada se potencijalni uzroci identifikuju za sve vrste odstupanja, ocenjivanje verovatnoće može se izvršiti čak i ako ne postoje podaci o ranijim odstupanjima u procesu.

Generička skala za ocenjivanje verovatnoće pojave za svaku vrstu odstupanja prikazana je u (tabeli 4.13).

Tabela 4.13: Skala za ocenjivanje verovatnoće pojave

Ocena	Verovatnoća pojave odstupanja	Moguća učestanost odstupanja
10	Ekstremno visoka: Pojava odstupanja je gotovo neizbežna	Više od jedne pojave dnevno, odnosno preko 3 pojave u 10 slučajeva ($C_{pk} < 0.33$).
9	Opasno visoka: Podjednaka verovatnoća da će doći do odstupanja, kao i da neće	Jedna pojava svaka 3 do 4 dana, odnosno 3 pojave u 10 slučajeva ($C_{pk} \approx 0.33$).
8	Veoma visoka: Često ponavljanje istih odstupanja	Jedna pojava nedeljno ili 5 pojava u 100 slučajeva ($C_{pk} \approx 0.67$).
7	Visoka: Odstupanja se često pojavljuju	Jedna pojava mesečno ili 1 pojava u 100 slučajeva ($C_{pk} \approx 0.83$).
6	Umereno visoka: Umerena učestalost pojavljivanja odstupanja	Jedna pojava svaka tri meseca ili 3 pojave u 1.000 slučajeva ($C_{pk} \approx 1.00$).
5	Umerena: Povremena odstupanja	Jedna pojava svakih šest meseci do godinu dana ili 5 pojava u 10.000 slučajeva ($C_{pk} \approx 1.17$).
4	Mala: Proređena pojava odstupanja	Jedna pojava godišnje ili 6 pojava u 100.000 slučajeva ($C_{pk} \approx 1.33$).

Ocena	Verovatnoća pojave odstupanja	Moguća učestanost odstupanja
3	Veoma mala: Relativno mali broj odstupanja	Jedna pojava u 3 godine ili 6 pojava u 10 miliona slučajeva ($C_{pk} \approx 1.67$).
2	Neznatna: Odstupanja se pojavljuju veoma retko i sa velikim razmacima	Jedna pojava svakih 3 do 5 godina ili 2 pojave u 1 milijardi slučajeva ($C_{pk} \approx 2.00$).
1	Zanemarljiva: Pojava odstupanja nije verovatna	Jedna pojava u više od 5 godina ili manje od 2 pojave u 1 milijardi slučajeva ($C_{pk} > 2.00$).

Korak 6 Ocenjivanje mogućnosti otkrivanja odstupanja za svaku vrstu odstupanja i/ili njenog efekta

U ovom koraku procenjuje se mogućnost otkrivanja odstupanja u procesu, ili njenog efekta. Ovaj korak započinje identifikovanjem postojećih upravljačkih mera pomoću kojih se može otkriti odstupanje ili njegova posledica. Ukoliko ne postoje odgovarajuće mere, verovatnoća da se odstupanje na vreme otkrije biće mala, pa bi u tom slučaju ocena bila vrlo visoka (9 ili 10). Prvo bi trebalo napraviti listu mera za sve vrste odstupanja ili njihovih efekata, a zatim izvršiti ocenjivanje.

Generička skala za ocenjivanje mogućnosti otkrivanja odstupanja preuzeta je iz referentne literature i prikazana u (tabeli 4.14).

Tabela 4.14: Skala za ocenjivanje mogućnosti otkrivanja odstupanja

Ocena	Verovatnoća otkrivanja odstupanja	Opis
10	Potpuno nemoguće	Proces se teško kontroliše, ili se efekat odstupanja ne može otkriti.
9	Postoji neznatna verovatnoća	Vrsta i uzrok odstupanja se teško otkrivaju, sprovode se sporadične kontrole procesa, odnosno proizvoda.
8	Zanemarljiva	Neposredni izvršioци vrše kontrolu na kraju procesa, putem vizuelnih, taktilnih i auditornih pregleda.
7	Veoma mala	Neposredni izvršioци vrše procesnu kontrolu putem vizuelnih, taktilnih i auditornih pregleda, ili kontrolu atributivnih veličina na kraju procesa (ide-ne ide, dobro-loše, radi-ne radi).
6	Mala	Neposredni izvršioци vrše merenja numeričkih veličina na kraju procesa, ili procesnu kontrolu atributivnih (prebrojivih) veličina.
5	Umerena	Neposredni izvršioци vrše procesnu kontrolu merenjem numeričkih veličina, ili se vrši automatska kontrola delova uz svetlosna ili zvučna upozorenja izvršioциma. Vrše se merenja prilikom podešavanja i kontrola prvog komada (radi otkrivanja potencijalnih odstupanja prouzrokovanih podešavanjima).
4	Umereno visoka	Korišćenje automatske kontrole na kraju procesa koja će otkriti neusaglašen deo i odstraniti ga iz dalje upotrebe.
3	Visoka	Korišćenje automatske procesne kontrole koja će otkriti neusaglašen deo i odstraniti ga iz daljeg procesa.
2	Veoma visoka	Otkrivanje uzroka odstupanja vršenjem automatske procesne kontrole koja će sprečiti nastanak neusaglašenog dela.
1	Skoro sigurna	Prevenција odstupanja zahvaljujući konstrukciji pribora, mašine, ili samog dela. Onemogućen je nastanak neusaglašenih proizvoda.

Korak 7 Računanje RPN broja za svaku vrstu odstupanja

Numerički prioritet rizika (RPN broj) se jednostavno računa množenjem ocena sva tri faktora.

$$\text{RPN} = \text{POSLEDICA} \times \text{VEROVATNOĆA} \times \text{MOGUĆNOST OTKRIVANJA}$$

Na osnovu dobijenog RPN broja određuju se prioriteti za pojedina odstupanja, a njegovo snižavanje nakon sprovođenja preporučenih mera predstavlja pokazatelj uspešnosti celokupne FMEA analize.

Korak 8 Određivanje prioriteta za odstupanja radi sprovođenja odgovarajućih mera

Odstupanja se, nakon izračunavanja RPN brojeva, mogu poređati prema dodeljenim RPN brojevima, od najvišeg do najnižeg. Velike su šanse da će pravilo „80/20“ moći da se primeni na dobijene RPN brojeve, baš kao što je primenljivo i na ostale merljive parametre unapređenja kvaliteta. Ovo bi bukvalno značilo da 80% od ukupno dobijenih RPN brojeva, potiče od svega 20% potencijalnih odstupanja, odnosno njihovih efekata.

U ovom trenutku FMEA tim mora da donese odluku kojim rizicima se treba posvetiti pri čemu im od pomoći može biti grafički prikaz dobijenih rezultata u vidu Pareto dijagrama, na kom bi se slikovito prikazale razlike u rangiranju odstupanja i njihovih efekata.

Najčešće se definiše granični RPN broj, gde treba definisati odgovarajuće mere za sva odstupanja sa RPN brojem većim od graničnog. Onima sa RPN brojevima ispod graničnog se, u prvo vreme, ne posvećuje pažnja. Organizacija, na primer, može odlučiti da svaki RPN iznad 200 predstavlja neprihvatljiv rizik, pa je samim tim granični RPN broj 200.

Korak 9 Sprovođenje mera u cilju eliminacije ili smanjivanja vrsti odstupanja sa visokim nivoom rizika

Koristeći organizovan proces za rešavanje problema, treba ustanoviti i primeniti mere za eliminaciju ili smanjenje vrsti odstupanja sa visokim nivoom rizika. Idealno bi bilo izvršiti potpunu eliminaciju određene vrste odstupanja.

Ponekad je za efektivno rešavanje određenog problema, potrebna saradnja više zainteresovanih strana. Na primer, na eliminaciji potencijalnog odstupanja pri pretakanju bezolovnog benzina, zajednički su učestvovala naftne kompanije, proizvođači automobila i proizvođači benzinskih pumpi. Cilj je bio onemogućiti točenje olovnog benzina u automobile koji koriste bezolovni benzin. Cilj je postignut proizvodnjom malih otvora za točenje goriva na automobilima koji troše bezolovni benzin, kako pištolji za točenje olovnog benzina ne bi mogli stati u njih. Kada je, na ovaj način, eliminisana mogućnost odstupanja, novi RPN broj doveden je na nulu, pošto je verovatnoća pojave takođe smanjena na nulu. Ipak potpuna eliminacija odstupanja nije uvek moguća. U takvom slučaju treba se posvetiti snižavanju ocenjenih parametara. Treba razmisliti na koji način je moguće smanjiti posledice, verovatnoću i mogućnost otkrivanja odstupanja. Često je, u cilju unapređenja procesa, najlakše povećati mogućnost otkrivanja odstupanja, čime bi se ocena po ovom kriterijumu snizila. Na primer, kafemat koji svakih 10 minuta ispušta ton

upozorenja, kako bi korisnike podsetio da bi ga trebalo isključiti, ili računar koji svom korisniku „javlja“ ukoliko ima malo prostora na hard disku.

Bilo kako bilo, ovo su kurativne mere koje su često skupe i ne unose nikakva unapređenja u sam proces.

Smanjenje ozbiljnosti posledica je važno, naročito u situacijama koje mogu da dovedu do povreda. Najočigledniji primer za ovu vrstu mere je svakako vezivanje pojasa pri vožnji automobila, čijim se nošenjem umanjuje ozbiljnost moguće povrede prilikom sudara.

Ipak, najveće mogućnosti za smanjenje rizika, leže u redukovanju verovatnoće nastanka odstupanja, a primena odgovarajućih mera najviše utiče na unapređenje samog procesa. Posle svega, ukoliko postoji mala verovatnoća da do odstupanja dođe, manja je i potreba za njenim detektovanjem.

Korak 10 Proračun preostalog rizika nakon sprovođenja predviđenih mera

Posle sprovođenja mera za snižavanje posledice, verovatnoće i mogućnosti otkrivanja odstupanja, potrebno je ponovo izračunati RPN broj.

Za one vrste odstupanja na kojima su primenjene predviđene mere, trebalo bi da postoji značajno smanjenje RPN broja. Ukoliko do smanjenja nije došlo, znači da definisane mere nisu bile adekvatne.

Rezultujući RPN brojevi mogu se ponovo prikazati Pareto dijagramom i uporediti sa početnim RPN brojevima. Dodatno se može napraviti dijagram koji će prikazati razlike u izračunatim RPN brojevima, pre i posle sprovedenih mera. Trebalo bi očekivati redukciju rizika od najmanje 50% nakon sprovođenja FMEA metode.

FMEA ne podrazumeva definisanje ciljnih vrednosti za RPN brojeve. Samo od FMEA tima i organizacije zavisi koliko daleko treba ići sa unapređenjima procesa. Mogućnost da se pojavi odstupanje u procesu uvek će postojati, ali je pitanje koja je visina rizika koju organizacija može da toleriše. Odgovor na ovo pitanje zavisi od privredne grane preduzeća i ozbiljnosti mogućih posledica. Na primer, u nuklearnoj industriji nema prostora za grešku, jer se ne sme rizikovati pojava vanredne situacije koja bi dovela do katastrofe. U drugim sektorima, opet, mogu biti dozvoljeni daleko viši relativni rizici (pri ovome se smatra da svaka organizacija ima svoje skale za ocenu rizika, tako se na osnovu tih skala dobija rizik koji nije uporediv među različitim organizacijama – relativni rizik). Ako je tim zadovoljan postignutim RPN brojevima, trebalo bi da rezultate FMEA analize prezentuje rukovodstvu, koje će doneti odluku da li je potrebno uložiti napor za dodatno snižavanje rizika.

Koristi od FMEA

U nastavku teksta date su neke od detaljnih aplikacija i koristi od FMEA, IEC 60812:

- da se izbegnu skupe modifikacije preko rane identifikacije nadostataka u dizajnu;
- da se identifikuju neuspesi koji kada se javljaju samostalno ili u kombinaciji, imaju neprihvatljive ili značajne efekte; i da se odrede metode za neuspeh koje ozbiljno mogu da utiču na očekivanu ili potrebnu operaciju;

- da se odredi potreba za dizajnerskim metodama za poboljšanje poverljivosti (višak, operativni stresovi, bezopasni defekti, selekcija komponenata i smanjenje moćnosti itd.);
- da obezbedi potrebni logički model za evaluaciju verovatnosti ili stepena pojave anomalnih operativnih uslova sistema u pripremi za ključne analize;
- da obelodani problematčna područja za sigurnosne i proizvodne odgovornosti ili nepridržavanja regulatornim zahtevima;
- da osigura da razvojni test program može da detektira potencijalne metode neuspeha;
- da se fokusira na ključna područja u kojima će koncentrirati kontrolu kvaliteta, inspekcije i kontrole proizvodnog procesa;
- da asistira u definisanju različitih aspekata generalne preventivne održive strategije i rasporeda;
- da olakša ili podrži određivanje kriterijuma za testiranje, planova za testiranje i dijagnostičke procedure, na primer: testiranje izvođenja, testiranje poverljivosti;
- da podrži dizajn sekvenci za izolaciju grešaka i da podrži planiranje alternativnih metoda operacije i rekonfiguracije;
- da obezbedi dizajnere koji razumeju faktore koji utiču na poverljivost sistema;
- da obezbedi finalni dokument kao dokaz za činjenicu da (i za stepen do koji) je preuzeta briga da se osigura da će dizajn ispuniti svoje specifikacije u službi. (ovo je posebno važno u slučajevima odgovornosti u proizvodnji).

**5. ANALIZA STANJA IMPLEMENTACIJE
INTEGRISNOG SISTEMA U
ORGANIZACIJAMA, IMPLEMENTACIJA
MENADŽMENTA RIZIKOM I
PERFORMANSE ORGANIZACIJE**

Istraživanja zasnovana na empirijskom prilazu u oblasti menadžmenta, mnogi istraživači (npr. Flynn i drugi, 1994; Ahire i drugi, 1996; Black i Porter, 1996) smatraju poželjnim. Za razliku od njih, prethodna istraživanja su se uglavnom zasnivala na studijama slučaja i teorijskim pretpostavkama. Iako takva istraživanja čine osnovu i doprinose razvoju teorije menadžmenta kvalitetom, mnogi istraživači ih kritikuju zbog manjka ili potpunog odsustva egzaktnih metoda potvrde teorijskih pretpostavki.

Pretpostavlja se da su takvi nedostaci prouzrokovani odsustvom adekvatnih prilaza i ideja o načinima merenja efekata menadžmenta kvalitetom, pogotovo u slučajevima kada je potrebno izmeriti teško merljive, „neopipljive“ aspekte i takvo istraživanje sprovesti na većem broju organizacija. Šta meriti? Kako meriti? Bila su samo neka od pitanja tadašnjih smernica razvoja ovakvih istraživanja.

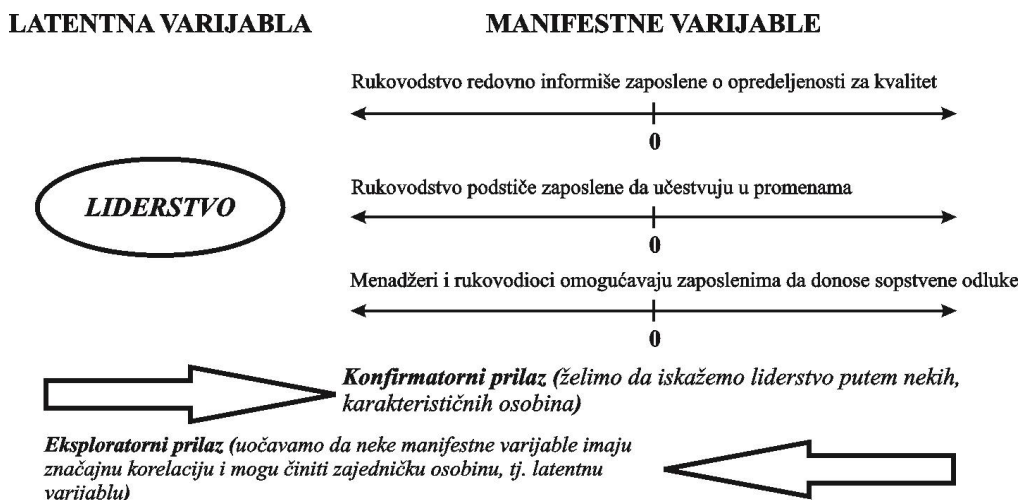
Vremenom, psihometrijske metode (želja da se psihičko predstavi matematičkim putem), našle su veliku primenu u istraživanjima menadžmenta kvalitetom. Istraživači u ovoj oblasti verovali su da na sličan način, kao psiholozi u psihologiji, primenom testova nad menadžerima i zaposlenima mogu oceniti subjektivne stavove ispitanika i doći do značajnih otkrića (Delić, 2013).

Istraživački naponi u ovom radu su usmereni ka konstrukciji adekvatnog instrumenta za ispitivanje, tj. upitnika. Predmet daljeg istraživanja su međusobne veze menadžmenta integrisanog sistema, menadžmenta rizika i performansi organizacije.

5.1 Teorijski aspekti konstrukcije instrumenta za ispitivanje

Među prvima, (Saraph i drugi, 1989) na osnovu teorijskih postavki „gurua kvaliteta (Adam i drugi, 1981; Crosby, 1979; Deminga, 1981; Jurana, 1974; Garvina, 1983 i drugih) sprovode empirijsko istraživanje na osnovu upitnika (instrumenta) i identifikuju osam kritičnih faktora (konstrukata) menadžmenta kvalitetom. To su: liderstvo, uloga odeljenja za kvalitet, obuka zaposlenih, dizajn proizvoda i usluge, menadžment kvalitetom isporučilaca, menadžment procesima, podaci u vezi sa kvalitetom, izveštavanje i odnosi među zaposlenima. Saraph i drugi (1989) ističu da je njihovo istraživanje među prvima kojim se sistematično obrađuju načini primene i mere efekti menadžmenta kvalitetom u organizacijama. Dalje, identifikacija ključnih faktora je od važnosti, kako za istraživače, tako i za menadžere u privredi. Identifikovane ključne faktore istraživači mogu koristiti u istraživanjima, u cilju daljih izučavanja, dok menadžeri organizacija mogu delovanjem na te faktore ostvariti poboljšanja efekata menadžmenta kvalitetom.

Ovakav prilaz merenju odavno se koristi u oblasti menadžmenta kvalitetom, a u cilju iskazivanja mišljenja i stavova korisnika o proizvodu, usluzi, organizaciji itd. Slično tome, moguće je iskazati mišljenja, stavove menadžera i zaposlenih o nekim faktorima sistema menadžmenta u organizaciji. Ovakve osobine direktno merene manifestuju neko svojstvo posmatranog objekta. Varijable koje se dobijaju njihovim direktnim merenjem nazivaju se *manifestnim varijablama*. Pored ovih, postoje i latentne. Latentna varijabla ne može se direktno meriti, već se iskazuje putem manifestnih (Fajgelj, 2003). Značajna korelacija između manifestnih varijabli može ukazivati na postojanje zajedničkog latentnog faktora. Iskazivanje latentne varijable iziskuje više manifestnih, jer se ne može biti siguran da samo jedna manifestna varijabla u potpunosti, tačno i precizno iskazuje latentnu osobinu, (slika 5.1).

Slika 5.1: Od latentne varijable ka manifestnim i suprotno

U upitniku se koristi i izraz „skala“ koji objedinjava identične skale nivoa merenja kojima se meri konstrukt. U ovom upitniku koristi se Likertova skala, koja se u literaturi tretira kao intervalna (Nunnally, 1994) i data je na (slici 5.2).

Rukovodstvo redovno informiše zaposlene o opredeljenosti za kvalitet:

1 - uopšte nije tačno, 2 - tačno u manjoj meri, 3 - polovično tačno, 4 - uglavnom tačno, 5 - apsolutno tačno

1 2 3 4 5

Slika 5.2: Primer Likertove petostepene skale

Kod intervalnog nivoa članovi uzorka svrstavaju se u niz koji opada ili raste po merenom svojstvu, pri čemu su rastojanja između članova poznata (Bukvić, 2007). U upitniku je uzeta sedmostepena skala data na (slici 5.3).

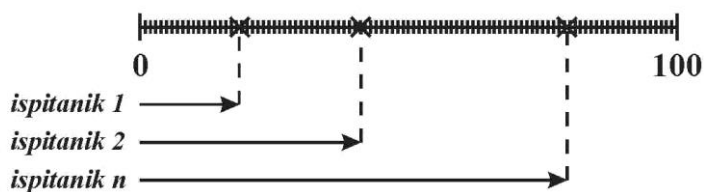
1 – uopšte se ne slažem / **7** – slažem se u potpunosti

1 2 3 4 5 6 7

Slika 5.3: Primer Likertove sedmostepene skale

Objektima se dodeljuju numerali (brojevi) na takav način da razlike između brojeva reflektuju razlike u stepenu zastupljenosti ispitivane osobine (Fajgelj, 2003). Primer je dat na (slici 5.4). U istraživanju Kaynak (2003) koristi se intervalna skala pri ispitivanju efekata menadžmenta kvalitetom.

*Na skali od 0 do 100,
ocenite redovnost informisanja zaposlenih o opredeljenosti
rukovodstva za kvalitet:*

Slika 5.4: Primer intervalnog nivoa

U upitniku su primenjena pitanja koja se svrstavaju u nominalni i ordinalni nivo merenja.

U okviru nominalnog nivoa, vrši se svrstavanje članova uzorka po nekoj karakteristici, u dve ili više kategorija. Objektima će biti dodeljen isti broj ukoliko oni poseduju istu vrednost atributa, tj. osobine (Fajgelj, 2003). Svrtavanje u dve kategorije po zastupljenoj karakteristici vrši se po principu isključivosti (npr. 1 = muškarac, 2 = žena), dok se mogu javiti slučajevi objekata koji se po zastupljenoj karakteristici mogu svrstati u više kategorija (npr. 1 = osnovno obrazovanje, 2 = srednja škola, 3 = fakultet). Primer ovakvog nivoa merenja u istraživanjima menadžmenta kvalitetom dat je na (slici 5.5).

***Osoba koja je popunila upitnik deo je
rukovodstva organizacije (unesite krstić)***

DA / NE

Moja organizacija je (unesite krstić):

može biti proizvodna i uslužna

proizvodna / uslužna

Slika 5.5: Primeri nominalnog nivoa merenja

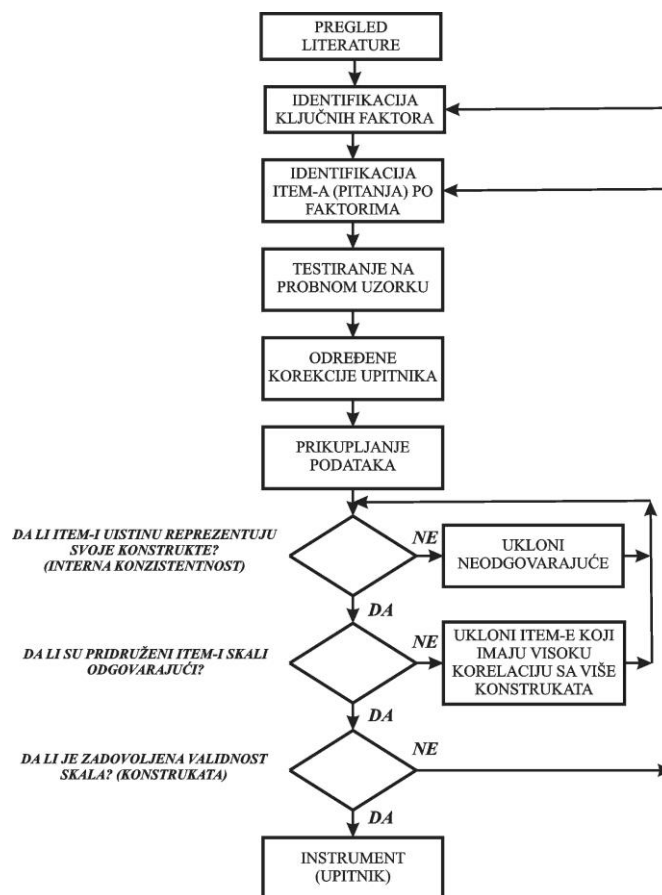
Primeniti ordinalni nivo merenja znači sačiniti niz od članova uzorka koji raste ili opada po zastupljenosti posmatranog svojstva (Bukvić, 2007). Kod ordinalnog nivoa objektima se dodeljuju brojevi, tako da poredak brojeva odražava poredak definisan relacijom poređenja prisutnosti atributa, tj. osobine (Fajgelj, 2003). Pri tome, ne traži se utvrđivanje količine svojstva za svakog člana u nizu. Poznato je da je kod nekog objekta neka osobina više zastupljena, nego kod drugih, ali se ne utvrđuje za koliko (slika 5.6).

***Broj zaposlenih u vašoj organizaciji je
(unesite krstić):***

između 1 i 9 / između 10 i 49 između 50 i 249 / više od 250

Slika 5.6: Primer ordinalnog nivoa merenja

Konstrukcija upitnika može se opisati dijagramom toka prikazanim na (slici 5.7).

Slika 5.7: Aktivnosti konstrukcije upitnika (instrumenta) za ispitivanje (Saraph i drugi, 1989)

Slično dijagramu, na konstrukciju upitnika u radu je primenjen konformiran prilaz, koji obuhvata sledeće faze:

- pregled teorijskih pretpostavki o tome šta mogu biti ključni faktori,
- identifikacija ključnih faktora za potrebe istraživanja,
- konstrukcija elemenata koja iskazuje ispitivane faktore,
- odabir odgovarajućeg nivoa merenja (skale) za svaki ispitivani faktor i
- testiranje validnosti i pouzdanosti upitnika.

Izraz „faktor“ često se koristi u literaturi i ukoliko je faktor latentne prirode, a jeste, izraz „faktor“ se može zameniti izrazom „konstrukt“ jer „konstrukt“ označava latentnu varijabilu.

5.2 Identifikacija ključnih faktora (konstrukta) ispitivanih elemenata

5.2.1 Ključni faktori (konstrukti) menadžmenta kvalitetom (QMS)/Integrisanog Sistema Menadžmenta (IMS)

Elementi sistema menadžmenta su grupisani u 8 konstrukta koji su opisani u nastavku teksta, a preuzeti su iz doktorske disertacije (Delić, 2013).

.1 Liderstvo

Uloga rukovodioca kao lidera je ključna u menadžmentu kvalitetom (Ahire i drugi, 1996; Tari i drugi, 2007; Pečujlija i drugi, 2011). Rukovodstvo treba da obezbedi povoljnu „klimu“ za implementaciju i razvoj menadžmenta kvalitetom i da angažuje sve zaposlene, uključujući ih u realizaciju politike, planova i ciljeva kvaliteta.

.2 Planiranje kvaliteta

Shodno zahtevima korisnika i mogućnosti organizacije, rukovodstvo treba da planira razvoj i implementaciju unapređenja menadžmenta kvalitetom. Između ostalog, to znači da rukovodstvo, zajedno sa zaposlenima treba da definiše ciljeve kvaliteta na svim nivoima organizacije i da vrši njihovu evaluaciju (Conca i drugi 2004).

.3 Menadžment zaposlenima

Pokazalo se da uključivanje timova pozitivno utiče na privrženost zaposlenih kvalitetu (Oliver 1988; Ahire i drugi, 1996). Shodno tome, organizacija treba da uspostavi sistem praćenja, merenja, ocenjivanja i nagrađivanja zaposlenih za ostvareni učinak u realizaciji planova i ciljeva kvaliteta, tj. za doprinos unapređenju kvaliteta (Ahire i drugi, 1996). Sistem priznavanja doprinosa i nagrađivanja zaposlenih je važan, jer obuhvata merenje učinka zaposlenih, pruža povratne informacije od zaposlenih i pokazuje zaposlenima da organizacija uvažava i poštuje njihov uloženi trud (Zhang, 2001).

.4 Orijentacija na korisnika

Organizacija uključuje zahteve korisnika u kvalitet proizvoda i/ili usluga (Conca i drugi, 2004), jer bi zanemarivanje tih zahteva moglo uticati negativno na poslovanje (Ahire i drugi, 1996). Shodno tome, organizacija teži da analizira mišljenja i očekivanja korisnika u vezi sa kvalitetom proizvoda i/ili usluga, kako bi unapredila proces proizvodnje, kvalitet proizvoda i/ili usluge (Flynn, 1994; Tari i drugi, 2007), odnose sa korisnicima i povećala zadovoljstvo korisnika.

.5 Menadžment procesima

Za procese je ključno da stabilno i neprekidno ostvaruju funkciju cilja. Iz tog razloga, organizacija treba redovno da sprovodi interne provjere, a u slučaju pojave sistemskih neusaglašenosti i korektivne mere. Pored korektivnih, organizacija treba da sprovodi i preventivne mere. Pokazalo se da preventivnim delovanjem organizacija povišava pouzdanost sistema, što pozitivno utiče na kvalitet proizvoda (Kaynak, 2003). U cilju ostvarivanja funkcije upravljanja, za svaki proces treba da postoje definisani indikatori performansi na osnovu kojih je moguće izvršiti njegovu ocenu kvaliteta rada.

.6 Menadžment nabavkom

Kvalitet nabavljenih proizvoda/usluga značajno utiče na efektivnost procesa proizvodnje (Tarí i drugi, 2007) i kvalitet finalnog proizvoda (Flynn, 1994). Iz tih razloga, organizacija treba da ima jasno utvrđene specifikacije za nabavku i da vrši procenu kvaliteta isporučilaca. Unapređenje poslovnih odnosa sa isporučiocima utiče pozitivno na performanse kako organizacije, tako i isporučilaca (Tarí, i drugi 2007), pa organizacija treba da ostvari tesnu saradnju sa isporučiocima. Brzina i fleksibilnost kojom isporučioци mogu da odgovore na potrebe organizacije može biti ključna za njeno poslovanje (Ahire i drugi, 1996), pa organizacija treba da pruža tehničku podršku isporučiocima i po mogućnosti da poboljšava performanse isporučilaca.

.7 Kontinualna unapređenja

Stabilnost procesa je u vezi sa stalnim unapređenjima (Tarí i drugi, 2007). Sprovođenjem stalnih unapređenja organizacija, između ostalog, preventivno deluje na pojavu neusaglašenosti. Rezultati istraživanja (Huang i drugi, 2002) pokazuju da sprovođenjem stalnih unapređenja organizacija može skratiti ciklus proizvodnje, što pozitivno utiče na produktivnost, a time i na učinak. Rukovodstvo može sprovesti stalna unapređenja putem specifičnih struktura organizacije, npr. odbor za kvalitet (Conca i drugi, 2004). U tom slučaju, organizacija treba da identifikuje oblasti u kojima je moguće sprovesti unapređenja.

.8 Učenje

Uključivanje zaposlenih podrazumeva da oni imaju odgovarajuća znanja i veštine, koje su potrebne u svakodnevnom radu i koje organizacija treba da obezbedi putem obuka i razmenom znanja između zaposlenih (Tarí i drugi, 2007). Aktivno učešće menadžera u takvim obukama poboljšava razmenu znanja unutar organizacije i smanjuje jaz, ukoliko on postoji, između zaposlenih i njihovih pretpostavljenih (Ahire i drugi, 1996). Po potrebi, zaposleni se obučavaju da koriste specijalizovane metode i tehnike (alate) kvaliteta (Conca i drugi, 2004).

Prikazanih 8 konstrukata imaju značajnih sličnosti sa konstruktima korišćenim u mnogim drugim istraživanjima u oblasti menadžmenta i u tabeli 5.1 su prikazane samo neke od identifikovanih sličnosti.

Tabela 5.1 : Sličnosti korišćenih faktora menadžmenta sa drugim istraživanjima

KONSTRUKTI	SLIČNOSTI SA DRUGIM ISTRAŽIVANJIMA I MODELIMA
LIDERSTVO	Predanost rukovodstva (Powell, 1995); Liderstvo (Grandzol i Gershon, 1998); Liderska pozicija rukovodstva (Kaynak, 2003); Predanost rukovodstva i liderstvo (Claver i drugi 2003); Liderstvo (EFQM model).
PLANIRANJE KVALITETA	Uloga službe kvaliteta (Kaynak, 2003); Planiranje kvaliteta (Claver i drugi 2003); Politika i strategija (EFQM model).
MENADŽMENT ZAPOSLENIMA	Obuka (Powell, 1995); Obuka, odnosi između zaposlenih (Kaynak, 2003); Planiranje kvaliteta (Claver i drugi 2003); Ljudi, rezultati za ljude (EFQM model).

KONSTRUKTI	SLIČNOSTI SA DRUGIM ISTRAŽIVANJIMA I MODELIMA
MENADŽMENT NABAVKOM	Odnosi sa dobavljačima (Powell, 1995); Interna/eksterna kooperacija (Grandzol i Gershon, 1998); Menadžment nabavkom (Kaynak, 2003); Saradnja sa dobavljačima (Claver i drugi 2003); Partnerstva i resursi (EFQM model).
ORIJENTACIJA NA KORISNIKA	Odnosi sa korisnicima (Powell, 1995); Orijentacija na korisnika (Grandzol i Gershon, 1998); Podaci u vezi sa kvalitetom i izveštavanje, men. procesima (Kaynak, 2003); Prilaz orijentisan ka korisniku (Claver i drugi 2003); Rezultati za kupce, rezultati za društvo (EFQM model).
MENADŽMENT PROCESIMA	Menadžment procesima (Grandzol i Gershon, 1998); Razvoj proiz. i usluga, menadžmenta procesima (Kaynak, 2003); Menadžment procesima (Claver i drugi, 2003); Procesi (EFQM model).
KONTINUALNA UNAPREĐENJA	„Otvorena“ organizacija, poboljšavanje procesa (Powell, 1995); Kontinualna poboljšavanja (Grandzol i Gershon, 1998); Podaci u vezi sa kvalitetom i izveštavanje, men. procesima (Kaynak, 2003); Kontinualna poboljšavanja (Claver i drugi, 2003); Rezultati, ključni rezultati performansi (EFQM model).
UČENJE	Učenje (Grandzol i Gershon, 1998); Obuka, odnosi između zaposlenih (Kaynak, 2003); Učenje (Claver i drugi, 2003); Ljudi (EFQM model).

Gorenavedeni konstrukti su osnova za dalju razradu konstrukta sistema menadžmenta i njihovih elemenata koji su primenjeni u upitniku (tabela 5.2).

Tabela 5.2: Elementi konstrukta sistemima menadžmenta

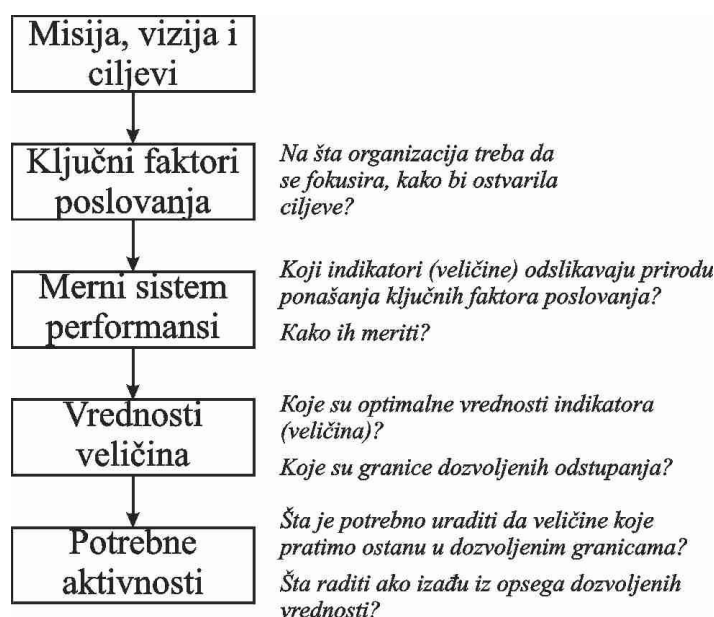
ELEMENTI SISTEMA MENADŽMENTA	
KONSTRUKTI	OZNAKA I NAZIV ELEMANTA
LIDERSTVO	B01 Uspostavljanje politike (Sistem menadžmenta kvalitetom) QMS / (Integrisan Sistem Menadžmenta) IMS
	B02 Praćenje realizacije ciljeva QMS/IMS
	B03 Praćenje pokazatelja učinka QMS/IMS
	B04 Aktivno komuniciranje sa zaposlenima u vezi pitanja kvaliteta
	B05 Delegiranje donošenje dela operativnih odluka na svoje zaposlene
	B06 Uspostavljanje sistema motivisanja zaposlenih za kvalitetno izvršavanje radnih zadataka
PLANIRANJE KVALITETA	B07 Godišnje planove i strategiju rukovodstva bazira na podacima o zahtevima korisnika i mogućnosti organizacije
	B08 Definisane strateških ciljeva
	B09 Informisanje svih zaposlenih u vezi sa strategijom i ciljevima organizacije
	B10 Uključivanje svih zaposlenih u proces postavljanja strategije i planova organizacije

ELEMENTI SISTEMA MENADŽMENTA	
KONSTRUKTI	OZNAKA I NAZIV ELEMANTA
MENADŽMENT ZAPOSLENIMA	B11 Ostvareni rezultati organizacije se ocenjuju upoređivanjem sa planiranim rezultatima
	B12 Nagrađivanje zaposlenih za postignuta poboljšanja kvaliteta
	B13 Timski rad i duh
	B14 Zadovoljstvo zaposlenih
	B15 Učinak zaposlenih
ORIJENTACIJA NA KORISNIKA	B16 Sistem direktne komunikacije sa korisnicima radi prikupljanja njihovih zahteva, informacija i žalbi
	B17 Analiziranje zahteva, informacija i žalbi od korisnika
	B18 Gubitak korisnika usled lošeg kvaliteta proizvoda/usluga
	B19 Kriterijumi kvaliteta proizvoda/usluga
	B20 Upravljanje svih procesa
MENADŽMENT PROCESIMA	B21 Organizacija meri performanse svih procesa
	B22 Srovođenje korektivne mere
	B23 Sprovođenje interne provere
MENADŽMENT NABAVKOM	B24 Bolje performanse i održavanje usaglašenosti procesa sa potrebama i ciljevima poslovanja
	B25 Saradnja sa dobavljačima
	B26 Procena kvaliteta dobavljača u cilju njihovog rangiranja
	B27 Utvrđivanje specifikacije i zahteva za nabavku
	B28 Tehnička podrška dobavljača u cilju poboljšanja njihovih performansi
KONTINUALNA UNAPREĐENJA	B29 Identifikacija oblasti u kojima je moguće sprovesti poboljšanja
	B30 Programi identifikacije i smanjenja vremenskih gubitaka i troškova
	B31 Unapređenje svih proizvoda, usluga i procesa
	B32 Preispitivanje izvedenih poboljšanja
	B33 Sprovođenje obuke za zaposlene
UČENJE	B34 Razumevanje osnovnih procesa razvoja proizvoda-usluga
	B35 Menadžeri i rukovodioci učestvuju u specijalističkim obukama
	B36 Razmena stručnog znanja i radnog iskustva između zaposlenih

5.2.2 Ključni faktori (konstrukti) performansi organizacije

Važeće teorije o merenju performansi

Po Brown-u (1996), uspostavljanje odgovarajućih performansi je strateško opredeljenje organizacije. To znači da ključne performanse moraju biti izvedene na osnovu misije, vizije i ciljeva, a operacionalizacija, pored mernog sistema veličina, treba da obuhvata i definisanje aktivnosti potrebnih za ostvarivanje željenih vrednosti veličina (slika 5.8).

Slika 5.8: Strateški orijentisan model performansi (Brown, 1996)

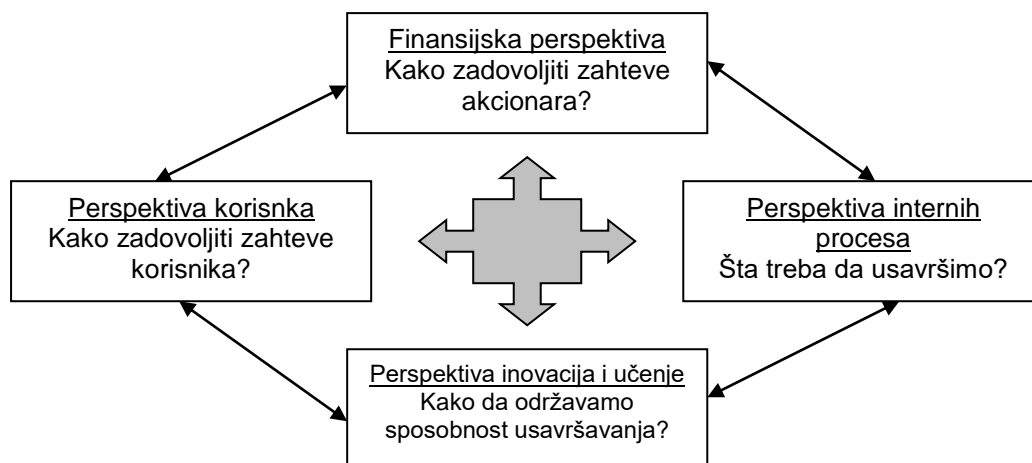
Značajni doprinos ka poboljšanju postojećih i razvoju novih pokazatelja performansi preduzeća, daju Kaplan i Norton. U produžetku dat je pregled perspektiva indikatora performansi (Kaplan i Norton, 1992).

Po pisanjima ovih autora, indikatori performansi treba da se izvode iz misije, vizije i ciljeva organizacije. Svi tipovi indikatora performansi trebaju biti ravnomerno zastupljeni u organizaciji, od čega i potiče naziv ovog modela, BSC - balanced scorecard.

Uticao globalizacija i tehnološki napredak rezultiraju razvojem novih tipova pokazatelja uspešnosti poslovanja, jer tradicionalni sistem merenja performansi preduzeća zasnovan pretežno na finansijskim parametrima ne zadovoljava potrebe savremenih metoda upravljanja procesima organizacije. Vremenom, organizacije su razvile načine da prikažu njihov učinak, pošto to nije bilo moguće ostvariti „tradicionalnim“, finansijskim pokazateljima uspešnosti poslovanja. BSC model Kaplana i Nortona prikazan je na (slici 5.9).

Po Kaplanu i Nortonu, indikatori performansi mogu se posmatrati iz četiri perspektive: finansijske, perspektive potrošača/korisnika, perspektive internih poslovnih procesa i perspektive učenja i inovacija.

Ove perspektive su osnova za dalju razradu dimenzija performansi organizacije.

Slika 5.9: BSC model (izvor Kaplan i Norton, 1996a)

Perspektiva korisnika

Perspektiva korisnika usmerava menadžere na ključne faktore koji treba verodostojno da reflektuju ove zahteve i očekivanja. Kako bi ostvarili odgovarajući učinak primene BSC modela, organizacije moraju uspostaviti ciljeve i odgovarajuće indikatore za ove faktore. Organizacija treba da ima sposobnost posmatranja proizvoda „očima“ korisnika. U ovu grupu indikatora performansi spadaju (Pešalj, 2006):

- broj žalbi korisnika,
- reputacija proizvoda/usluge,
- subjektivna ocena kvaliteta proizvoda/usluge koju je dao korisnik,
- odnosi sa korisnicima,
- udeo na tržištu itd.

Perspektiva internih procesa

Perspektiva internih procesa opisuje načine angažovanja odgovarajućih organizacionih resursa u cilju zadovoljenja zahteva i očekivanja korisnika. Značajniji indikatori performansi internih procesa mogu biti (Pešalj, 2006; Tufan, 2007; Maksoud i drugi, 2005):

- trajanje isporuke proizvoda,
- trajanje izrade proizvoda i/ili realizacije usluge,
- trajanje projektovanja proizvoda i/ili usluge,
- procenat škarta i/ili dorade,

- procenat reklamacija na proizvode i/ili usluge,
- troškovi lošeg kvaliteta proizvoda i/ili usluge,
- troškovi izmena projekta tokom proizvodnje proizvoda i/ili pružanja usluge i slično.

Perspektiva inovacija

Perspektiva inovacija i učenja obuhvata sposobnost organizacije da uči i inovira, a koje ima direktan uticaj na procese stvaranja vrednosti (Kaplan i Norton, 1992), što dalje može biti preduslov za sticanje održive konkurentne prednosti i unapređenje performansi organizacije (Juran i Gryna, 1993).

U ovu grupu spada najveći broj „neopipljivih“ indikatora preduzeća. To može biti:

- sposobnost obuhvatanja i sistematizacije potrebnih znanja;
- efektivnost distribucije i interpretacije znanja između zaposlenih;
- prepoznavanje potreba tržišta i načina primene znanja kod menadžmenta i
- sposobnost efektivnog uvođenja inovacija proizvoda/usluga i procesa.

BSC model je naširoko prihvaćen prilaz, kako u akademskim krugovima, tako i u privredi. To je uticalo na dalji razvoj BSC modela, od sistema za identifikaciju ključnih indikatora performansi (Pešalj, 2006), do okvira za implementaciju strategija i strateškog upravljanja (Kaplan i Norton, 1996). Putem okvira BSC modela organizacije lako mogu utvrditi usklađenost ljudskih, informatičkih i ostalih resursa organizacije sa strateškom orijentacijom preduzeća (Kaplan i Norton, 2004).

Menadžment rizikom smatra se važnim aspektom dobrog korporativnog vođenja jedne uspešne institucije. U akademski sredinama i industriji uopšte, prihvata se potreba za efektivnim okvirom za menadžment rizicima kako bi se upravljalo svim vrstama rizika sa kojima se suočava jedna organizacija.

Na osnovu pregleda literature i ERM okvira COSO i ISO 31000:2009, za organizacije predlaže se upravljanje rizicima, politikama rizika, kontekstom rizika, tretmanom rizika, komunikacijama i konsultacijama, identifikacijom rizika, analizom rizika, evaluacijom rizika i monitoringom i pregledom procesa upravljanja rizicima, alatkama i tehnologijom i kontinuirano poboljšanje načina upravljanja rizicima. Organizacije koje su implementirale načine sistematskog upravljanja rizicima imaju visok nivo organizacijskih performansi. Dakle, potrebna je specifična mera za performanse koja bi povezala načine upravljanja rizicima i uticaj na organizacijske performanse. Pregled mera organizacijskih performansi u vezi sa rizikom sugeriše da finansijske i nefinansijske performanse mogu da posluže kao konstrukcija organizacijskih performansi za organizacije i sve vrste institucija.

Ključni faktori (konstrukti) performansi organizacije

Ove perspektive su osnova za dalju razradu konstrukta performansi organizacije. Performanse su u saglasnosti sa modelom Kaplana i Nortona (1992). One su prilagođene potrebama ovog istraživanja, jer u upitniku elementi konstrukta su vezani za performanse procesa i grupisani su u 7 konstrukta. Svaki elemenat sadrži dva pitanja od kojih se jedno odnosi na mišljenje anketiranog o tome da li je to bitan

parametar, a drugo pitanje se odnosi na to da li se taj parametar u organizaciji redovno prati ili ne. Primer je dat na (slici 5.10).

Ovo je bitan parametar za upravljanje uopšte nisam saglasan 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐	u potpunosti sam saglasan 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐	U našoj organizaciji se ovaj parametar uopšte ne prati 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐	redovno se prati 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐

Slika 5.10: Primer skale

U (tabeli 5.3) dat je pregled svih elemenata konstrukta performansi organizacije.

Tabela 5.3: Elementi konstrukta performansi organizacije

ELEMENTI PERFORMANSI ORGANIZACIJE PO GRUPAMA PROCESA	
KONSTRUKTI	OZNAKA I NAZIV ELEMENATA
OPERATIVNO UPRAVLJANJE	C01 Trendovi ostvarenja dobiti (profita): Stepen izvršenja poslovnog plana (iskazan procentualno ili na drugi pogodan način) - u toku planskog perioda
	C02 Odnos utroška resursa planirano/ostvareno
	C04 Broj korektivnih i preventivnih mera (sa trendovima)
	C05 Ocene zadovoljenja zahteva korisnika, zaposlenih i ostalih zainteresovanih strana
MARKETING	C06 Troškovi istraživanja tržišta
	C07 Zadovoljstvo korisnika
	C08 Stepenn prepoznatljivosti proizvoda/usluge na tržištu
	C09 Troškovi promocije
	C10 Uspešnost promocije
	C11 Procenat (broj) stalno zaposlenih u funkciji razvoja u odnosu na sve zaposlene
RAZVOJ	C12 Prosečno vreme trajanja razvoja novog proizvoda/usluge (od ideje do realizacije)
	C13 Udeo novih proizvoda/usluga u ukupnom asortimanu za godinu dana
	C14 Udeo unapređenih proizvoda/usluga u ukupnom asortimanu za godinu dana
	C15 Odnos investicija u razvoj novih/unapređenih proizvoda/usluga i ukupnog prihoda
KOMERCIJALNI	C16 Procentualno izvršenje zahteva za nabavku u roku, bez reklamacije
	C17 Vreme kašnjenja nabavke
	C18 Troškovi procesa rada u nabavci
	C19 Stepenn ostvarenja plana prodaje
	C20 Broj i vrednosti realizovanih ponuda/ukupan broj ponuda
GLAVNI	C21 Odnos planirani/ostvareni ukupni troškovi
	C22 Ukupna vrednost zaliha

ELEMENTI PERFORMANSI ORGANIZACIJE PO GRUPAMA PROCESA

KONSTRUKTI	OZNAKA I NAZIV ELEMENATA
INTEGRALNA SISTEMSKA PODRŽKA	C23 Stepen izvršenja operativnog (mesečnog ili nedeljnog) plana
	C24 Troškovi neplaniranih radova (škart, dorada...)
	C25 Broj otkaza opreme i infrastrukture
	C26 Trajanje stanja u otkazu opreme i infrastrukture
	C27 Troškovi održavanja opreme i infrastrukture
	C28 Broj netačnih stavki utvrđenih prilikom provere stanja zaliha u skladištu
	C29 Direktni troškovi skladištenja
	C30 Obrt zaliha
	C31 Troškovi transporta
	C32 Broj uočenih neusaglašenosti
KVALITET	C33 Broj korektivnih/preventivnih mera godišnje
	C34 Odnos troškova korektivnih/preventivnih mera i ostvarene koristi
	C35 Procenat radnika koji učestvuju u rešavanju problema, putem korektivnih i preventivnih mera (za prethodnu godinu)
	C36 Broj žalbi korisnika
	C37 Vreme rešavanja reklamacija korisnika

5.2.3 Kjučni faktori (konstrukti) menadžmenta rizikom

Menadžment (upravljanje) rizicima smatra se važnim aspektom dobrog korporativnog vođenja jedne uspešne institucije. U akademskim sredinama i industriji uopšte, prihvata se potreba za efektivnim okvirom za upravljanje rizicima kako bi se upravljale sve vrste rizika sa kojima se suočava jedna organizacija. Bilo kako bilo, prakse za upravljanje rizika u neprofitnoj sferi, uključujući i javne institucije u visokom obrazovanju, čini se da su značajno manje razvijene u poređenju sa onim u svetu biznisa (Ariff, 2014). Na osnovu pregleda literature i ERM okvira COSO i ISO 31000:2009, za organizacije, predlaže se upravljanje rizicima, uspostavljanje politika rizika, kontekst rizika, tretman rizika, komunikacija i konsultacija, identifikacija rizika, analiza rizika, evaluacija rizika i monitoring i pregled procesa upravljanja rizicima, alatima i tehnologijom i kontinuirano poboljšanje načina upravljanja rizika. Organizacije, koje su implementirale načine sistematskog upravljanja rizika imaju visok nivo organizacijskih performansi. Dakle, potrebna je specifična mera za performanse koja bi povezala načine upravljanja rizicima i uticaj na organizacijske performanse. Pregled mera organizacijskih performansi u vezi sa rizikom sugerše da finansijske i nefinansijske performanse mogu da posluže kao konstrukcija organizacijskih performansi za organizacije i sve vrste institucija (Ariff,2014).

Fokus ovog istraživanja je ISO 31000:2009 poglavlje 5, Proces upravljanja rizikom. Proces sadrži pet integrisanih segmenata. U samim procesima upravljanja rizicima postoji visok nivo integracije i ponavljanja. Poglavlje 5.2, Komunikacija i konsultacija, poziva na kontinuirano sakupljanje i širenje informacija o rizicima preko uključivanja

svih akcionara. Poglavlje 5.3, Postavljanje konteksta, konstatuje ciljeve i postavlja osnovu (na primer, kultura, organizacija, resursi, odgovornosti itd.) za ostvarivanje tih ciljeva (Curković, 2013).

Poglavlje 5.4, Procena rizika, prikazuje tri međusobno zavisne aktivnosti: identifikovanje rizika, analiziranje rizika i evaluiranje rizika. Identifikacija rizika (5.4.2) je sistematski proces za razumevanje i kategorizaciju rizika kao i za identifikovanje pokretača rizika. Analiza rizika (5.4.3) uključuje evaluaciju uticaja na rizike i na verovatnost njihove pojave. Evaluacija rizika (5.4.4) daje prednost rizicima i identifikuje one rizike za koje je potreban tretman. Neki rizici mogu da budu prihvatljivi, a neki ne. „Prihvatljiv rizik“ je onaj za koji pretpostavljena korist ne premašuje troškove mogućeg tretmana.

Tretman rizika (5.5) bira odgovarajuće opcije za tretiranje ili modifikovanje rizika. Takve opcije uključuju: prihvatanje rizika za ostvarivanje nekih kompetitivnih prednosti; izbegavanje rizika preko neuključenosti u aktivnosti; smanjenje ili eliminisanje uticaja ili verovatnoće rizika; ili distribuciju rizika preko podele ili transferiranja rizika. Monitoring i pregled (5.6) uključuje tekuće analize sprečenih rizika i procenu efektivnosti mera za tretiranje rizika.

U tabeli 5.4 prikazan je pregled istraživanja u oblasti koju pokriva standard ISO 31000 i prikazani su delovi procesa menadžmenta rizikom koji su istraživani.

Tabela 5.4: Lista istraživanja Risk menažment procesa (Shoki Bin, 2014)

Istraživanja/Standard	Utvrđivanje konteksta	Identifikacija rizika	Analiza rizika	Procena rizika	Tretiranje rizika	Komunikacija i konsultacije	Praćenje i preispitivanje
ISO 31000:2009	/	/	/	/	/	/	/
Kululanga and Kuotcha (2009)		/	/	/	/		/
Chapman (1997)		/					
Tchankova (2002)		/					
Cerevon (2006)		/					
Ahmad et. al (2007)			/	/	/	/	
Kinch et. al (2007)			/				
Elkington et. al (2010)				/			
Lee and Azlan (2002)		/		/	/		

U (tabeli 5.5) dati su elementi konstrukta menadžmenta rizikom koji su korišćeni u ovom istraživanju.

Tabela 5.5: Elementi konstrukta menadžmenta rizikom

ELEMENTI MENADŽMENTA RIZICIMA	
KONSTRUKTI	OZNAKA I NAZIV ELEMENATA
KOMUNIKACIJA I KONSULTACIJE	D01 Organizacija komunicira i konsultuje sve zainteresovane strane u svim fazama procesa menadžmenta rizika.
	D02 Putem konsultacija sa zainteresovanim stranama osigurava se da su njihovi interesi razmatrani i prihvaćeni.
	D03 Putem konsultacija sa zainteresovanim stranama osigurava se da su rizici po interese zainteresovanih strana adekvatno identifikovani.
	D04 Putem konsultacija sa zainteresovanim stranama osigurava se da su usaglašeni kriterijumi za vrednovanje rizika.
	D05 Putem konsultacija sa zainteresovanim stranama osigurava se da je usaglašen plan za spoljnu i unutrašnju komunikaciju.
USPOSTAVLJANJE KONTEKSTA	D06 Prilikom definisanja sistema menadžmenta rizika, organizacija definiše spoljni kontekst koji uključuje uticaje društvene, kulturološke, političke, pravne, regulatorne, finansijske, tehnološke, ekonomske, prirodne i kompetitivne sredine.
	D07 Organizacija identifikuje ključne uticaje i trendove u okruženju, koji mogu imati posledice po ostvarivanje ciljeva organizacije i njenih zainteresovanih strana.
	D08 Za menadžment rizika postoji jasno definisana organizaciona struktura, uloge, ovlašćenja i odgovornosti.
	D09 Organizacija ima definisanu politiku, ciljeve i strategiju za menadžment rizika.
	D10 Organizacija ima uspostavljen informacioni sistem, definisan tok informacija i proces donošenja odluka, koji podržavaju sistem menadžmenta rizika.
	D11 Organizacija utvrđuje aktivnosti i ciljeve procesa menadžmenta rizika.
DEFINISANJE KRITERIJUMA RIZIKA	D12 Organizacija vrši identifikaciju pretnji koje mogu negativno uticati na ostvarivanje ciljeva procesa u organizaciji.
	D13 Organizacija utvrđuje prirodu i vrstu uzroka bitnih događaja i pojava, kao i način merenja težine njihovih posledica.
	D14 Organizacija ima definisan način utvrđivanja verovatnoće nastajanja posmatranih pojava ili događaja.
	D15 Organizacija utvrđuje vremenski interval za koji će određivati učestalost i težinu posledica posmatranih pojava.
	D16 Organizacija utvrđuje način određivanja nivoa rizika.
	D17 Organizacija utvrđuje rizike od kombinovanog uticaja više pojava ili događaja.
	D18 Organizacija kontinualno utvrđuje odstupanja koja mogu negativno uticati na procese organizacije.
OCENA RIZIKA	D19 Organizacija procenjuje posledice pojava ili događaja, čak i ako izvor ili uzrok rizika nisu očigledni.
	D20 Organizacija razmatra moguće uzroke rizika i scenarije njihovih pojava.
	D21 Organizacija određuje učestalost pojave odstupanja u svojim procesima.
	D22 Organizacija ima uspostavljen sistem za utvrđivanje prioriteta tretiranja rizika.

ELEMENTI MENADŽMENTA RIZICIMA	
KONSTRUKTI	OZNAKA I NAZIV ELEMENATA
TRETIRANJE RIZIKA	D23 Organizacija na osnovu liste prioriteta rizika pravi i poštuje plan eliminisanja/ublažavanja (tretiranja) rizika.
	D24 Organizacija ocenjuje uspešnost tretiranja rizika.
	D25 Nakon tretiranja rizika, organizacija ponovo određuje prioritet rizika posmatrane pojave i u skladu sa tim podešava plan tretiranja rizika.
	D26 Organizacija vrši ocenjivanje efektivnosti svakog pojedinačnog tretiranja rizika.
PRAĆENJE I PREISPITIVANJE	D27 Organizacija je definisala dinamiku, sadržaj, odgovornosti i ovlašćenja za praćenje i preispitivanje sprovođenja aktivnosti menadžmenta rizika.
	D28 Rezultate praćenja i preispitivanje procesa menadžmenta rizika, organizacija saopštava svojim zaposlenima i zainteresovanim stranama.
	D29 Organizacija prati i preispituje da li zaposleni doslovno sprovede mere za eliminisanje/ublažavanje rizika.
	D30 Organizacija prati i preispituje sve promene koje mogu imati uticaj na identifikovane rizike, definisane mere za ublažavanje/eliminisanje rizika, kao i nastajanje novih rizika.

5.3 Postupci sprovođenja istraživanja

5.3.1 Upitnik

Sadržaj instrumenta za istraživanja je proveren od strane profesora Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu. Na osnovu njihove ekspertize učinjene su manje korekcije.

Upitnik je sastavljen od pet grupa koje sadrže:

(A) Grupa: Obuhvaćene su „kontrolne varijable“, a to su:

- delatnost i tip organizacije,
- broj zaposlenih,
- kvalifikaciona struktura,
- pol ispitanika,
- starost ispitanika,
- varijable koje daju informacije o sistemu menadžmenta itd.

(B) Grupa: Elementi sistema menadžmenta, prikazano u poglavlju 5.2.1

(C) Grupa: Performanse organizacije, prikazano u poglavlju 5.2.2

(D) Grupa: Elementi menadžmenta rizikom, prikazano u poglavlju 5.2.3

(E) Grupa: Komentari ispitanika, ako ih ima.

5.3.2 Postupak prikupljanje podataka

Prvo je bilo neophodno napraviti analizu organizacija koje imaju implementiran neki od organizaciono upravljačkih standarda u Republici Makedoniji. Kontaktirani su Ministarstvo ekonomije i Privredna komora Makedonije. U Ministarstvu ekonomije ne postoji registar organizacija, međutim iz Privredne komore Makedonije su dobijeni podaci (koje ova institucija poseduje), a odnose se na broj izdatih sertifikata. Pregled je dat u (tabeli 5.6).

Tabela 5.6: Prikaz broja izdatih sertifikata

ISO 9001	ISO 14001	HACCP	ISO 27001	UKUPNO
126	30	6	15	177

Nakon toga, na uzorku od 57 ispitanika izvršeno je ispitivanje. Instrument je elektronskim putem distribuisan menadžerima kvaliteta i/ili direktorima ili rukovodstvu organizacija. Pre toga ispitanici su kontaktirani lično, zatim je i-mejlom poslat upitnik, pa su ponovo kontaktirani oko toga da li su dobili upitnik i razumeju li sva pitanja. Na taj način obezbeđen je zadovoljavajući broj odgovora, koji iznosi 32,20% od ukupnog broja organizacija koje imaju implementiran neki od organizaciono upravljačkih standarda.

Anonimnost upitnika je obezbeđena time što svaka organizacija dobija svoju jedinstvenu oznaku „ORX“, koja se u daljoj obradi pojavljuje.

Podaci ovog upitnika prikupljeni su u periodu od četiri meseca, elektronskim putem.

5.3.3 Merenje i validnost upitnika

Sve analize upitnika rađene su pomoću softverskog paketa preko „SPSS statistic“. Obuhvaćene su sledeće analize:

1. Deskriptivna statistika – opis uzorka;
2. Statistička analiza – ocena pouzdanosti skale koja se koristi u procesu zaključivanja i
3. Kompozitni prikaz svih elmenata.

.1 Deskriptivna statistika

Deskriptivna analiza kontrolne varijable – Grupa (A)

Na osnovu teorijskih pretpostavki koje govore u prilog tome da standardi menadžmenta mogu biti implementirani u bilo kojoj organizaciji, instrumentom su obuhvaćene i proizvodne i uslužne organizacije, prikazano (u tabeli 5.7). Takođe, obuhvaćene su organizacije na osnovu zastupljenosti kapitala i tipova vlasništva, dato (u tabelama 5.8 i 5.9).

Tabela 5.7: Tipovi organizacije

Proizvodna/uslužna				
	Frekvencija	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
	1	1.8	1.8	1.8
Proiz. i usluž.	13	22.8	22.8	24.6
Proiz.	17	29.8	29.8	54.4
Usluž.	26	45.6	45.6	100.0
Ukupno	57	100.0	100.0	

Tabela 5.8: Zastupljenost organizacije po poreklu kapitala

Poreklo kapitala				
	Frekvencija	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
	1	1.8	1.8	1.8
Domaći	43	75.5	75.5	77.3
Mešovit	11	19.2	19.2	96.5
Strani	2	3.5	3.5	100.0
Ukupno	57	100.0	100.0	

Tabela 5.9: Zastupljenost organizacije po tipovima vlasništva

Privatna/državna/društvena				
	Frekvencija	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
	3	5.3	5.3	5.3
Državna	9	15.8	15.8	21.1
Privatna	45	78.9	78.9	100.0
Ukupno	57	100.0	100.0	

U cilju ostvarenja reprezentativnosti, uzorkom su obuhvaćene organizacije raznih delatnosti. U (tabeli 5.10) prikazana je struktura uzorka po delatnostima.

Tabela 5.10: Zastupljenost organizacije po delatnostima

Delatnost				
	Frekvencija	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
Bankarstvo	1	1.8	1.8	1.8
Drž.administracija	4	7.1	7.1	8.9
Građevina	1	1.8	1.8	10.7
Hemija i farmacija	1	1.8	1.8	12.5
Industrija	26	45.1	45.1	57.6
Inf.tehnol.	7	12.4	12.4	70.0
Jav.preduzeće	1	1.8	1.8	71.8
Obrazovanje	2	3.5	3.5	75.3
Ostalo	5	8.8	8.8	84.1
Ostalo(regulatorno telo)	1	1.8	1.8	85.9
Trgovina	7	12.3	12.3	98.2
Poljoprivreda	1	1.8	1.8	100.0
Ukupno	57	100.0	100.0	

U (tabeli 5.11) prikazana je zastupljenost u uzorku po broju zaposlenih.

Tabela 5.11: Zastupljenost organizacije po broju zaposlenih

Broj zaposlenih				
	Frekvencija	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
1 do 9	6	10.5	10.5	10.5
10 do 49	15	26.3	26.3	36.8
50 do 249	21	36.8	36.8	73.7
51 do 249	1	1.8	1.8	75.4
Više od 250	14	24.6	24.6	100.0
Ukupno	57	100.0	100.0	

Podaci o zastupljenosti polova dati su u (tabeli 5.12).

Tabela 5.12: Zastupljenost polova ispitanika

Pol ispitanika				
	Frekvencija	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
M	25	43.9	43.9	43.9
Ž	32	56.1	56.1	100.0
Ukupno	57	100.0	100.0	

Podaci o starosti ispitanika data je u (tabeli 5.13).

Tabela 5.13: Podaci o starosti ispitanika

Starost				
	Frekvencija	Procenat	Validni procenat	Kumulativni procenat
30	9	15.7	15.7	15.7
31-40	15	26.3	26.3	42
31-41	1	1.8	1.8	43.8
41-50	16	28.1	28.1	71.9
41-51	1	1.8	1.8	73.7
51 i više	15	26.3	26.3	100
Ukupno	57	100.0	100.0	

U (tabeli 5.14) prikazani su podaci o zastupljenosti tipova standarda koji su implementirani u organizacijama.

Tabela 5.14: Zastupljenost ISO standarda u organizaciji

\$QM Frekvencija				
		Odgovori		Odsto slučajeva
		N	Procenat	
QM ^a	Implementiran ISO 9001	50	47.6%	94.3%
	Implementiran ISO 14001	25	23.8%	47.2%
	Implementiran ISO 27001	6	5.7%	11.3%
	Implementiran ISO 17025	7	6.7%	13.2%
	Implementiran ISO 17020	3	2.9%	5.7%
	Implementiran OHSAS 18001	14	13.3%	26.4%
Ukupno		105	100.0%	198.1%

Deskriptivna analiza kontrolne varijable – Grupa (B) i Grupa (D) Upitnika

Deskriptivna statistika po elementima grupe (B) upitnika data je u (tabeli 5.15).

M – aritmetička sredina skale - kao mera centralne tendencije skale,

SD – standardna devijacija skale – kao mera rasipanja, tj disperzije rezultata skale,

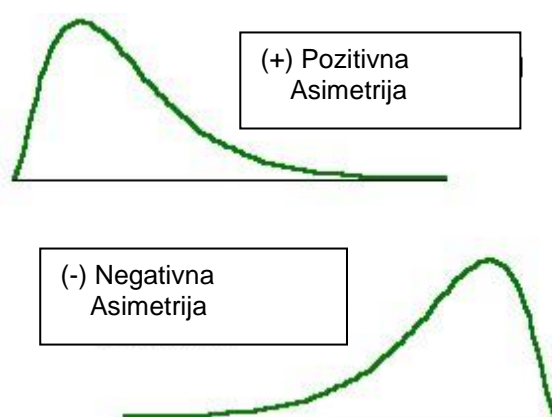
Me – medijana skale – još jedna mera centralne tendencije skale, često se koristi pored aritmetičke sredine. To je vrednost koja polovi skup na dva jednaka dela,

min – broj slučajeva u kojima je od strane ispitanika data najmanja vrednost na skali,

max – broj slučajeva u kojima je od strane ispitanika data najveća vrednost na skali,

Asimetrija

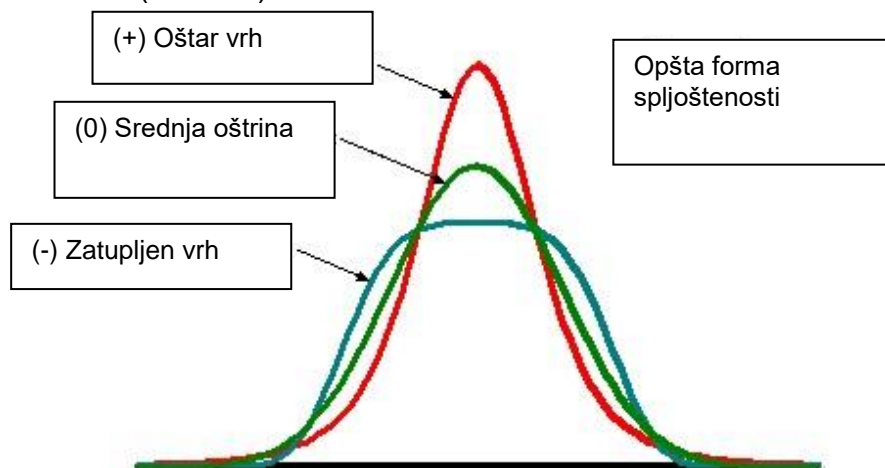
Kao što i sama reč kaže „asimetričnost“ je mera odstupanja od simetrije. Slika 5.11 pokazuje šta znači ako je vrednost ovog koeficijenta negativna tj. pozitivna. U slučajevima težih oblika asimetrije, može se reći da postoji nagomilavanje vrednosti, tj. jedinstvo mišljenja ispitanika po pitanju nekog iskaza.

Slika 5.11: Asimetrija

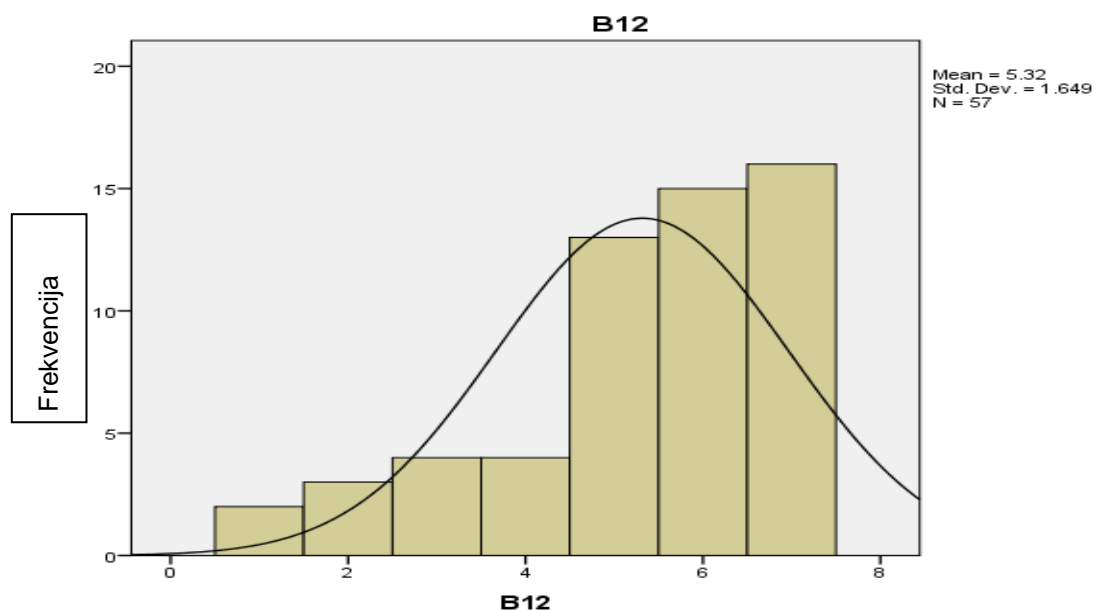
Spljoštenost

Spljoštenost je mera oštine vrha raspodele. Pozitivno veće vrednosti ukazuju na oštiji vrh distribucije odgovora ispitanika po skali. Što je vrednost ovoga parametra manja, distribucija odgovora ispitanika po skali je manje oštra, vrh je zastupljen. Obično kada postoji nagomilavanje odgovora ispitanika na skali, to rezultuje oštrijim vrhom. Nasuprot tome, ako je vrh zastupljen, mišljenje ispitanika po pitanju nekog iskaza je razređen (slika 12).

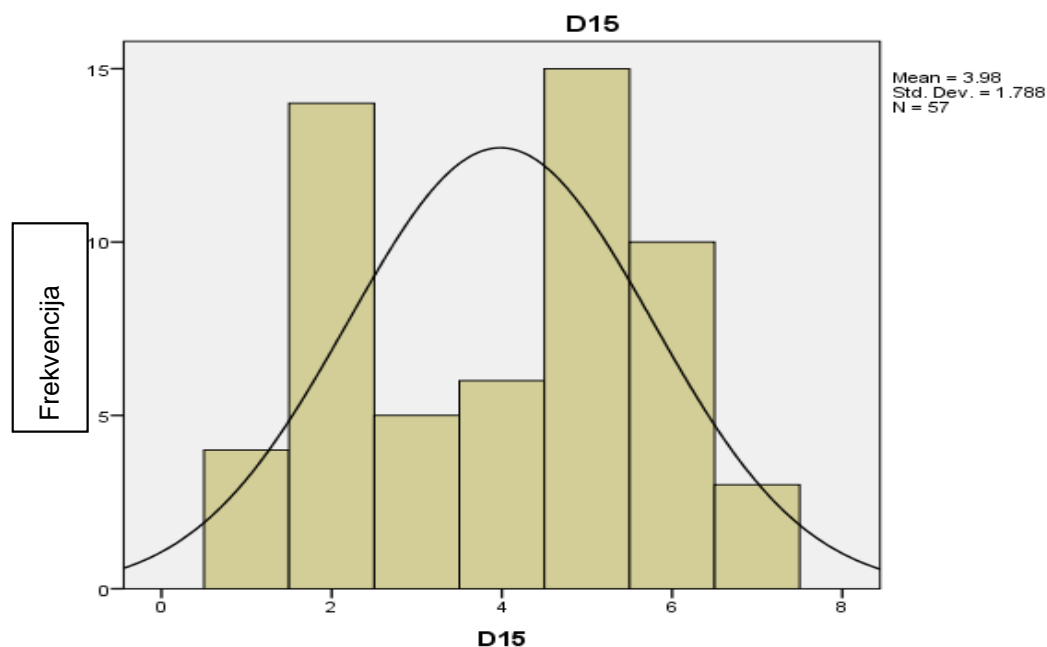
Slika 5.12: Spljoštenost

Na osnovu analize „asimetrije“ skale za grupu elemenata (B) dato (u tabeli 5.15), može se zaključiti da je vrednost „asimetrije“ za sve elemente izrazito negativna, što znači da postoji nagomilavanje mišljenja na desnoj strani. Pošto su vrednosti istaknuto negativne, može se zaključiti da ispitanici imaju jedinstven stav o tome da im je ovaj faktor itekako bitan (ocene su dosta blizu desnom kraju skale, tj. 5, 6, 7). To u suštini znači da postoji jedinstvo svesti o elementima sistema menadžmenta. Na (slici 5.13) prikazan je primer mere asimetrije za element B12.

Slika 5.13: Primer mere asimetrije elemenata B12

Što se tiče analize „asimetrije“ skale za grupu elemenata (D) dato (u tabeli 5.16), može se zaključiti da je izražena asimetrija, a time da mišljenje ispitanika po pitanju ocene ključnih elemenata datim u menadžmentu rizika postoji polaritet, tj. razuđenost mišljenja kod ispitanika. A, to se može videti na (slici 5.14) gde je prikazan primer mere asimetrije za element D15.

Slika 5.14: Primer mere asimetrije elemenata D15

Tabela 5.15-1: Deskriptivna statistika ocena ključnih elemenata grupe (B)

		Statistika																	
N		B01	B02	B03	B04	B05	B06	B07	B08	B09	B10	B11	B12	B13	B14	B15	B16	B17	B18
	Validnost	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	56
	Nedostaje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	Aritm. sredina	5.98	5.88	5.63	5.63	5.26	5.32	5.74	6.21	5.53	5.33	5.68	5.32	5.46	4.75	4.91	5.75	5.95	5.75
	Medijana	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	7.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	5.00	5.00	6.00	7.00	6.00
	Standardna devijacija	1.275	1.297	1.397	1.277	1.370	1.549	1.446	.995	1.477	1.443	1.454	1.649	1.513	1.618	1.596	1.573	1.457	1.632
	Varijacija	1.625	1.681	1.951	1.630	1.876	2.398	2.090	.991	2.182	2.083	2.113	2.720	2.288	2.617	2.546	2.474	2.122	2.664
	Asimetrija	-1.575	-1.496	-1.014	-.492	-.540	-.912	-1.247	-1.118	-.777	-.762	-1.085	-1.024	-.763	-.530	-.535	-1.175	-1.594	-1.506
	Spljoštenost	3.207	2.740	.836	-.996	-.660	.157	1.481	.667	-.466	-.010	.435	.367	-.168	-.377	-.631	.628	2.345	1.733
	Minimum	1	1	1	3	2	1	1	3	2	2	2	1	2	1	1	1	1	1
	Maksimum	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7

Tabela 5.15-2: Deskriptivna statistika ocena ključnih elemenata grupe (B)

		Statistika																	
N		B19	B20	B21	B22	B23	B24	B25	B26	B27	B28	B29	B30	B31	B32	B33	B34	B35	B36
	Validnost	57	55	57	57	57	57	57	57	57	57	57	56	57	56	57	57	57	57
	Nedostaje	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0
	Aritm. sredina	5.93	5.86	5.56	6.05	5.98	5.93	5.82	5.93	6.19	5.54	5.77	5.05	5.45	5.58	5.61	5.60	5.63	5.70
	Medijana	6.00	6.00	6.00	6.00	7.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	5.00	5.00	5.00	6.00	6.00	6.00	6.00
	Standardna devijacija	1.266	1.329	1.488	1.260	1.369	1.280	1.325	1.294	.953	1.310	1.464	1.407	1.292	1.295	1.557	1.280	1.459	1.439
	Varijacija	1.602	1.766	2.213	1.586	1.875	1.638	1.754	1.674	.909	1.717	2.143	1.979	1.670	1.677	2.425	1.638	2.130	2.070
	Asimetrija	-1.397	-1.059	-.951	-1.603	-1.179	-1.242	-1.672	-1.507	-1.044	-1.111	-1.464	-.415	-.743	-.692	-.896	-.885	-1.110	-1.428
	Spljoštenost	2.008	.281	.454	2.455	.347	1.292	3.539	2.409	.764	1.143	1.881	-.233	.398	.295	-.152	.509	.593	2.122
	Minimum	2	2	1	2	2	2	1	2	3	2	1	2	2	2	2	2	2	1
	Maksimum	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7

Tabela 5.16-1: Deskriptivna statistika ocena ključnih elemenata grupe (D)

		Statistika														
		D01	D02	D03	D04	D05	D06	D07	D08	D09	D10	D11	D12	D13	D14	D15
N	Validnost	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57
	Nedostaje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arutmetička sredina		4.75	4.74	4.54	4.37	4.35	4.35	4.40	4.39	4.30	4.25	4.23	4.32	4.23	4.09	3.98
Medijana		5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	4.00	4.00	4.00	5.00	5.00	4.00	4.00
Standardna devijacija		1.735	1.788	1.712	1.829	1.856	1.788	1.841	1.790	1.908	1.930	1.763	1.956	1.964	1.745	1.788
Varijacija		3.010	3.197	2.931	3.344	3.446	3.196	3.388	3.206	3.642	3.724	3.108	3.827	3.858	3.046	3.196
Asimetrija		-.457	-.423	-.288	-.154	-.190	-.106	-.286	-.068	.147	.163	.004	-.047	-.009	-.097	-.128
Spljoštenost		-.991	-1.101	-1.098	-1.233	-1.312	-1.084	-1.028	-1.150	-1.336	-1.445	-1.090	-1.448	-1.487	-1.152	-1.284
Minimum		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Maksimum		7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7

Tabela 5.16-2: Deskriptivna statistika ocena ključnih elemenata grupe (D)

		Statistika														
		D16	D17	D18	D19	D20	D21	D22	D23	D24	D25	D26	D27	D28	D29	D30
N	Validnost	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57	57
	Nedostaje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aritmetička sredina		3.98	3.96	3.86	3.89	4.00	3.95	3.86	3.88	3.84	3.82	3.75	3.77	3.56	3.72	3.81
Medijana		4.00	4.00	4.00	4.00	5.00	5.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	4.00	3.00	4.00	4.00
Standardna devijacija		1.847	1.792	1.777	1.819	1.936	1.884	1.903	1.881	1.781	1.814	1.776	1.852	1.823	1.830	1.767
Varijacija		3.410	3.213	3.159	3.310	3.750	3.551	3.623	3.538	3.171	3.290	3.153	3.429	3.322	3.348	3.123
Asimetrija		.185	.035	.002	-.023	-.031	-.087	.063	.050	-.087	-.139	-.030	.015	.301	.106	.002
Spljoštenost		-1.173	-1.365	-1.300	-1.378	-1.480	-1.318	-1.221	-1.151	-1.310	-1.272	-1.250	-1.208	-1.055	-1.256	-1.198
Minimum		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Maksimum		7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7

.2 Statistička analiza – ocena pouzdanosti skala

U statistici Kronbah alfa za procenu pouzdanosti koriste se psihometrijski testovi (Bukvić,2007). To se najčešće koristi kada postoji više Likertovih pitanja u anketi/upitniku koja formiraju skalu i treba da se utvrdi da li je skala pouzdana.

Da bi pitanje bilo pouzdano koeficijent α treba da bude veći od 0,7($\alpha \geq 0.7$) (Nunnally, 1994)

Kronbah alfa je:

- $\alpha \geq 0.9$ Odlično
- $0.9 > \alpha \geq 0.8$ Dobro
- $0.8 > \alpha \geq 0.7$ Prihvatljivo
- $0.7 > \alpha \geq 0.6$ Diskutabilno
- $0.6 > \alpha \geq 0.5$ Slabo
- $0.5 > \alpha$ Neprihvatljivo

Svi konstrukti u upitniku su podvrgnuti testu pouzdanosti. Testovi su pokazali zadovoljavajuće vrednosti za sve konstrukte ($\alpha \geq 0.7$). Ovi rezultati su dati (u tabeli 5.17).

Tabela 5.17: Rezultati pouzdanosti konstrukta grupe (B) i grupe (D)

Skala: Liderstvo

Pregled slučaja		
	N	%
Slučajevi Ispravni	57	100.0
Slučajevi Isključeni ^a	0	.0
Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku

Pouzdanost		
Kronbah alfa	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
.876	.879	6

Skala: Planiranje kvaliteta

Pregled slučaja		
	N	%
Slučajevi Ispravni	57	100.0
Slučajevi Isključeni ^a	0	.0
Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku

Pouzdanost		
Kronbah alfa	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
.858	.863	5

Skala: Menadžment zaposlenima

Pregled slučaja			
		N	%
Slučajevi	Ispravni	57	100.0
	Isključeni ^a	0	.0
	Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku.

Pouzdanost		
Kronbah alfa	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
.922	.922	4

Skala: Orientacija na korisnika

Pregled slučaja			
		N	%
Slučajevi	Ispravni	56	98.2
	Isključeni ^a	1	1.8
	Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku.

Pouzdanost		
Kronbah alfa	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
.893	.891	4

Skala: Menadžment procesima

Pregled slučaja			
		N	%
Slučajevi	Ispravni	55	96.5
	Isključeni ^a	2	3.5
	Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku.

Pouzdanost		
Kronbah alfa	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
.912	.913	5

Skala: Menadžment nabavkom

Pregled slučaja			
		N	%
Slučajevi	Ispravni	57	100.0
	Isključeni ^a	0	.0
	Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku

Pouzdanost		
Kronbah alfa	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
.789	.802	4

Skala: Kontinualna unapređenja

Pregled slučaja			
		N	%
Slučajevi	Ispravni	56	98.2
	Isključeni ^a	1	1.8
	Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku.

Pouzdanost		
Kronbah alfa	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
.891	.894	4

Skala: Komunikacija i konsultacije

Pregled slučaja			
		N	%
Slučajevi	Ispravni	57	100.0
	Isključeni ^a	0	.0
	Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku.

Pouzdanost		
Kronbah alfa	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
.975	.976	5

Skala: Uspostavljanje konteksta

Pregled slučaja			
		N	%
Slučajevi	Ispravni	57	100.0
	Isključeni ^a	0	.0
	Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku

Pouzdanost		
Kronbah alfa	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
.972	.972	6

Skala: Definisanje kriterijuma rizika

Pregled slučaja			
		N	%
Slučajevi	Ispravni	57	100.0
	Isključeni ^a	0	.0
	Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku.

Pouzdanost		
Kronbah alfa	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
.978	.978	6

Skala: Ocena rizika

Pregled slučaja			
		N	%
Slučajevi	Ispravni	57	100.0
	Isključeni ^a	0	.0
	Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku.

Pouzdanost		
Kronbah alfa	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
.984	.984	5

Skala: Tretiranje rizika

Pregled slučaja			
		N	%
Slučajevi	Ispravni	57	100.0
	Isključeni ^a	0	.0
	Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku

Pouzdanost		
Kronbah alfa	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
.983	.983	4

Skala: Praćenje i preispitivanje

Pregled slučaja		
	N	%
Slučajevi		
Ispravni	57	100.0
Isključeni ^a	0	.0
Ukupno	57	100.0

a. Lista brisanja na osnovu svih varijabli u postupku.

Pouzdanost		
	Kronbah alfa zasnovana na standardizovanim elementima	N Broj elemenata
Kronbah alfa	.983	4

.3 Deskriptivna statistika kompozitnih promenljivih, menadžment kvalitetom i menadžment rizikom

Deskriptivna statistika kompozitnih promenljivih, tj. ključnih dimenzija sabiraju se u jedan reprezentativni rezultat „QM“, ključne dimenzije menadžmenta kvalitetom, kao i svi konstrukti menadžmenta rizikom u rezultat „RISKM“, ključne dimenzije menadžmenta rizikom. Deskriptivna statistika ± testiranje je izvršeno putem „ANOVA“.

Postoji više kriterijuma za testiranje, ali u ovoj analizi primenjuje se test homogenosti varijansi. Testiranje je izvršeno na osnovu praga značajnosti 0,05.

Na osnovu analize rezultata datih (u tabeli 5.18, 5.19 i 5.20), može se zaključiti da ne postoji statistički značajna razlika ocena kada se govori o sistemima menadžmenta „QM“, što znači da je nebitno da li su firme implementirale 9001, 9001+14001 ili 9001+ 14001+18001, u svakom slučaju, ocene su visoke.

Za razliku od „QM“, „RISKM“ nije isto da li je firma implementirala samo 9001 ili standarde IMS. Ocene su bolje i upravljanje rizikom je bolje ukoliko je organizacija implementirala više standarda IMS-a, što znači više implementiranih sistema bolje upravljanje rizikom.

Tabela 5.18: Kompozitni prikaz svih elemenata sistema menadžment

	Liderstvo	Planiranje kvaliteta	Menadžment zaposlenima	Orijentacija na korisnika	Menadžment procesima	Menadžment nabavkom	Kontinualna unapređenja	Učenje	QM
N Validnost	57	57	57	56	55	57	56	56	52
Nedostaje	0	0	0	1	2	0	1	1	5
Kronbah alfa	0.876	0.858	0.922	0.893	0.912	0.789	0.891	0.908	-
Aritm.sredina	33.7018	28.4912	20.4386	23.4107	29.4364	23.4912	21.8036	22.4821	202.3846
Medijana	36.0000	30.0000	22.0000	25.0000	31.0000	24.0000	22.0000	24.0000	209.5000
Srednja vrednost	36.00 ^a	32.00	19.00	28.00	35.00	28.00	28.00	28.00	195.00
Std.Devijacija	6.43085	5.49390	5.74151	5.20761	5.82066	3.85043	4.76128	5.09899	38.30075
Varijacija	41.356	30.183	32.965	27.119	33.880	14.826	22.670	26.000	1466.947
Asimetrija	-.752	-.903	-.867	-1.455	-.941	-1.094	-.763	-1.109	-.882
Spljoštenost	-.222	.138	.334	2.304	.002	2.105	.654	.949	.431
Opseg	24.00	21.00	23.00	22.00	22.00	19.00	20.00	20.00	156.00
Minimum	18.00	14.00	5.00	6.00	13.00	9.00	8.00	8.00	95.00
Maksimum	42.00	35.00	28.00	28.00	35.00	28.00	28.00	28.00	251.00

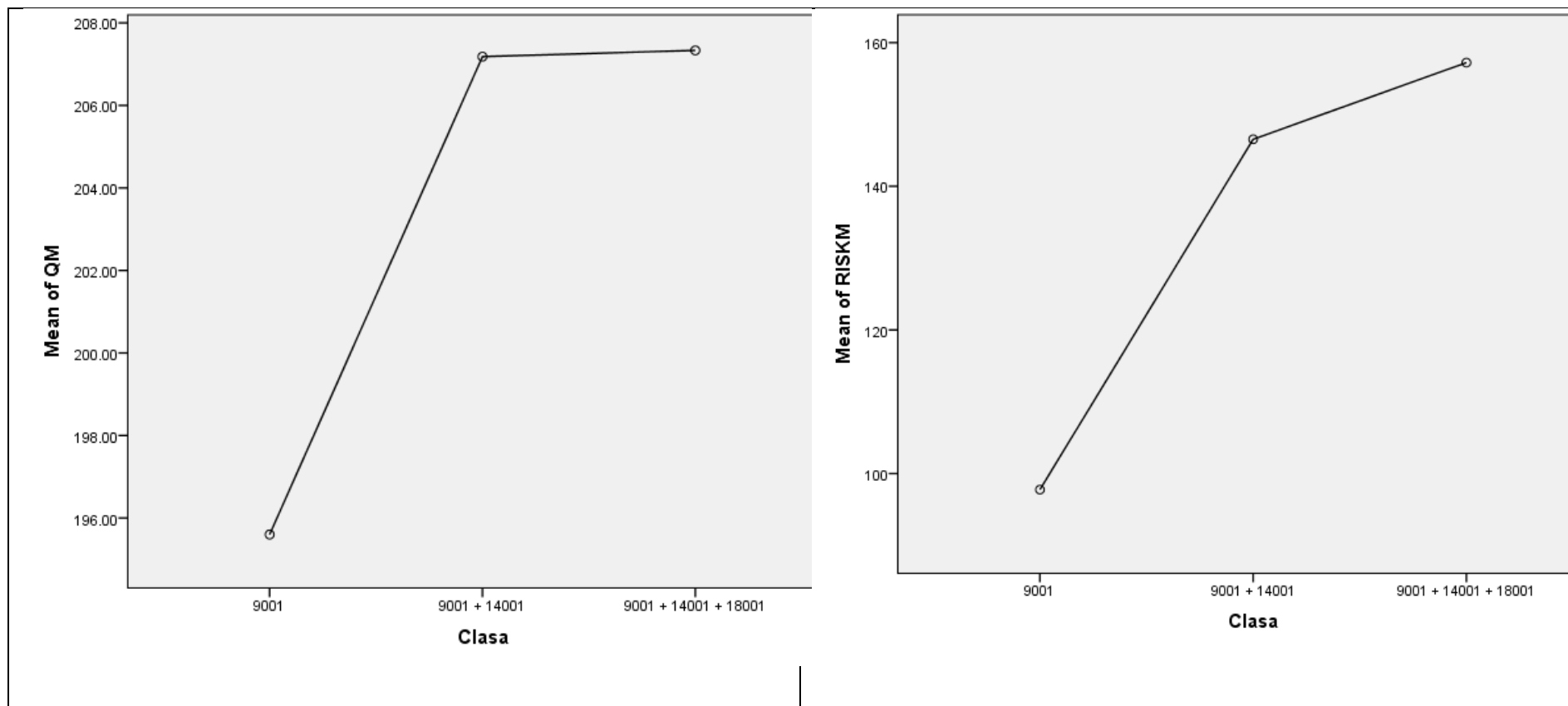
Tabela 5.19: Kompozitni prikaz svih elemenata menadžmenta rizikom

	Komunikacija i konsultacije	Uspostavljanje konteksta	Definisanje kriterijuma rizika	Ocena rizika	Tretiranje rizika	Praćenje i preispitivanje	RISKM
N	57	57	57	57	57	57	57
Validnost	57	57	57	57	57	57	57
Nedostaje	0	0	0	0	0	0	0
Kronbah alfa	0.975	0.972	0.978	0.984	0.983	0.983	-
Aritmetička sredina	22.7544	25.9123	24.5614	19.5614	15.2982	14.8596	122.95
Medijana	25.0000	28.0000	26.0000	22.0000	17.0000	16.0000	136.00
Srednja vrednost	25.00	12.00	12.00	10.00	8.00	8.00	62
Std. Devijacija	8.51318	10.33247	10.53568	9.03568	7.07098	7.08983	50.540
Varijacija	72.474	106.760	111.001	81.643	49.999	50.266	2554.336
Asimetrija	-.379	-.094	-.094	-.036	-.109	.094	-.130
Spljoštenost	-1.130	-1.314	-1.376	-1.391	-1.239	-1.156	-1.369
Opseg	30.00	35.00	36.00	30.00	24.00	24.00	174
Minimum	5.00	7.00	6.00	5.00	4.00	4.00	36
Maksimum	35.00	42.00	42.00	35.00	28.00	28.00	210

Tabela 5.20: Kompozitni prikaz svih elemenata sistema menadžmenta i menadžmenta rizikom

		Deskriptivni									
		N	Art. sredina	Std. Devijacija	Std. greška	95% Interval pouzdanosti		art.sred.	Minimum	Maksimum	Između - komponente varijanse
						Donja granica	Gornja granica				
QM	9001	25	195.6000	43.64631	8.72926	177.5837	213.6163		95.00	251.00	
	9001 + 14001	11	207.1818	41.68409	12.56823	179.1781	235.1856		106.00	249.00	
	9001 + 14001 + 18001	9	207.3333	24.65259	8.21753	188.3837	226.2830		159.00	237.00	
	Ukupno	45	200.7778	39.73371	5.92315	188.8404	212.7151		95.00	251.00	
	Model										
	Fiksni efekti			40.22486	5.99637	188.6766	212.8789				
	Slučajni efekti				5.99637 ^a	174.9775 ^a	226.5781 ^a				-64.90580
RISKM	9001	25	97.76	50.833	10.167	76.78	118.74		36	210	
	9001 + 14001	11	146.55	41.375	12.475	118.75	174.34		62	207	
	9001 + 14001 + 18001	14	157.21	31.863	8.516	138.82	175.61		63	204	
	Ukupno	50	125.14	51.610	7.299	110.47	139.81		36	210	
	Model										
	Fiksni efekti			44.323	6.268	112.53	137.75				
	Slučajni efekti				21.296	33.51	216.77				1099.335

a. Upozorenje : Između - komponente varijanse je negativan . Zamenjen ja 0.0 za izračunavanje ove slučajnih efekata mera

Slika 5.15: Primer mere asimetrije elementa B1

6. RAZVOJ MODELA UNAPREĐENJA INTEGRISANOG SISTEMA MENADŽMENTA NA OSNOVU RIZIKA

6.1 Područje primene

U ovom poglavlju predstavljen je razvijeni model unapređenja integrisanog sistema menadžmenta na osnovu rizika.

U opštem slučaju, model mora posedovati sledeće karakteristike:

- opštost primene – uz izmene manjeg obima i eventualno prilagođavanje terminologije, model treba da je moguće primeniti kako u proizvodnim, tako i u uslužnim organizacijama, kako u manjim i srednjim, tako i u velikim organizacijama, bez obzira na delatnost; primena modela u malim organizacijama podrazumevala bi u najvećem broju slučajeva redukciju broja procesa i informacionih tokova i njihovo integrisanje, ili izostavljanje (što bi zavisilo od konkretnog slučaja);
- fleksibilnost – procesni model treba da je moguće nadograđivati dodavanjem novih aktivnosti i informacionih tokova u model, pretnji i uzroka; drugi aspekt fleksibilnosti se odnosi na primenu u realnim sistemima – treba da je moguće izvršiti izdvajanje samo onih procesa koji postoje u realnom sistemu i jednostavno izbaciti sve aktivnosti ili procese koji nisu prisutni (uz eventualno dopunjavanje modela manjeg obima);
- postojanje jasnih smernica za ocenu efektivnosti i efikasnosti preko ključnih pokazatelja performansi (KPI) – model treba da omogući ocenu efikasnosti i efektivnosti sistema menadžmenta, odnosno treba da sadrži, ciljeve i merne veličine u opštem slučaju;
- celovitost – procesni model treba da sadrži aktivnosti i veze kroz koje su uočljivi poznati principi menadžmenta organizacijama, tj. može biti smernica praktičnim sistemima za reinženjering dela ili procesa u celini sa ciljem povišenja efikasnosti i efektivnosti procesa rada i
- postojanje jasnih smernica za ocenu rizika – model treba da omogući proračun RPN faktora, odnosno, treba da sadrži ozbiljnost posledica i verovatnoću pojave.

Prikaz svih pojedinosti procesnog modela na jednom mestu nije moguće jednostavno tehnički izvesti usled mnoštva informacija koje model sadrži.

Model nije građen da diktira organizacionu strukturu, pa u realnim uslovima primene, potrebno je izvršiti određene izmene.

Primena modela u konkretnom slučaju

U zavisnosti od sistema primena ovog modela u konkretnom slučaju može da podrazumeva dodavanje novih procesa i aktivnosti informacionih tokova, nove pretnje i uzroke nastajanja tih pretnji, kao i izuzimanje nekih informacionih tokova ili procesa koji se nalaze u modelu.

Transformacije modela mogu da se odnose i na prebacivanje čitavih podprocesa iz jednog u drugi proces. Ako se neki od nabrojanih procesa realnog sistema nalazi u outsource-u i taj proces će biti prikazan u procesnom modelu. Najčešći slučajevi outsource-a su procesi pravne podrške, računovodstva, održavanja, informatičke

podrške, dela ili delova proizvodnih procesa koji se obavljaju uslužno, kontrolisanje uzoraka proizvoda za potrebe zadovoljenja odredbi zakonske regulative itd.

S obzirom da je model nastao analizom raznorodnih realnih procesa, korišćenjem literature i sintezom izdvojenih elemenata, (Radlovački, 2007; Vulanović, et.al.,2012; Dukovski, 2003), može se smatrati da su u principima izrade modela obuhvaćene ključne pretpostavke za efektivan i efikasan sistem menadžmenta u realnim procesima u opštem slučaju, na bazi rizika.

6.2 Opis određenih pojmova

Rizici postoje zato što organizacije imaju „imovinu“ materijalne ili nematerijalne prirode koja može da bude predmet oštećenja koja nose posledice po organizaciju o kojoj je reč.

Ovde su važni sledeći pojmovi i koncepti definisanja:

- imovina, termin koji se često koristi u polju „IT“ bezbednosti;
- oštećenje imovine i posledice po organizaciju;
- pretnje;
- uzroci;
- rizik;
- ključni indikatori performansi (KPI) i
- ključni indikatori rizika(KRI).

6.2.1 Opis i definisanje imovine

Opšte uzeto, imovina može da se definiše kao bilo šta, što može da bude vredno ili važno za organizaciju.

U informatičkoj bezbednosti, standard ISO/IEC 27005 pravi razliku između:

- primarnih imovina, uključujući:
 - procese i aktivnosti (koji se razrađuju u ovom radu),
 - informacije.
- imovina podrške, uključujući:
 - opremu,
 - softver,
 - mreže,
 - personal,
 - prostorije,
 - organizacionu podršku.

Ovo je, svakako, generalna definicija koja i pored toga što je uobičajena za sve metode, u praksi se primenjuje na mnogo različitih načina.

U ovom radu biće razrađeni procesi i aktivnosti procesa koji, saglasno standardu ISO/IEC 27005, predstavljaju deo primarne imovine.

6.2.2 Oštećenja imovine i posledice po organizaciju

Jasno je da se rizici (i njihove posledice) razlikuju prema tome kakvu vrstu štete nose.

Različite kategorije imovine oštećuju se na različite načine i, iako je lako nabrojati načine na koje može da se oštete informacije (da se izgube, da se zloupotrebe ili izlože javnosti između ostalog), postoji nekoliko standardnih klasifikacija procesa ili određenih imovina podrške.

Vrsta štete (koju ima) nije jasno određena u standardu ISO/IEC 27005, koji ne pravi razliku između štete i posledice. Ipak, važno je napraviti razliku između direktnih posledica oštećenja imovine i sekundarnih ili indirektnih posledica, koje utiču na procese i aktivnosti organizacije.

Priroda posledica može mnogo da varira u zavisnosti od toga da li je organizacija o kojoj je reč, komercijalni biznis, javna organizacija ili asocijacija.

Jasno je da se rizici (i njihove posledice) razlikuju prema tome kakvu vrstu štete nose.

Različiti procesi oštećuju se na različite načine, a posledice će biti kategorizovane prema različitim grupama odstupanja u zavisnosti od toga na šta se fokusiraju upravljački standardi implementirani u organizaciji. Prema tome, u zavisnosti od broja standarda koji se primenjuju u organizacijama, moraju se imati na umu sledeće smernice:

- standard ISO 9001 (sistem menadžmenta kvalitetom) promoviše sistem čiji je osnovni cilj efektivni menadžment rizicima koji mogu da degradiraju kvalitet procesa u organizaciji i na taj način negativno da utiču na efektivnost i efikasnost organizacije, kao i na zadovoljstvo korisnika;
- standard ISO 14001 (sistem upravljanja zaštitom životne sredine) ima za cilj da kontroliše rizike koji mogu da dovedu do degradacije životne sredine putem emisije zagađivača u vodu, vazduh, ili zemlju; neadekvatnog upravljanja otpadom, kao i nekontrolisanom potrošnjom energije;
- standard OHSAS 18001 (sistem zaštite zdravlja i bezbednosti na radu) definiše zahteve čija implementacija ima za cilj smanjenje rizika od povreda na radu, profesionalnih bolesti i oboljenja u vezi sa radom;
- standard ISO 27001 (sistemi menadžmenta sigurnošću informacija) definiše zahteve čija implementacija ima za cilj smanjenje rizika koji imaju uticaj na sigurnost informacija;

Jedina važna činjenica koju je potrebno imati u vidu u ovoj fazi je to da će se evaluacija ovih posledica fokusirati na entitet, a ne na njegove informacijske sisteme

ili tehnički opseg analize; i da evaluacija rizika mora da uključuje procenu uticaja štete određenog procesa na entitet.

6.2.3 Opis i definisanje pretnji

Serijski standardi menadžmenta sigurnošću informacija ISO/IEC 27000 koji tretiraju rizik, daju ideju o „pretnji”. Pretnja nije potpuno definisana, osim što kaže da „pretnja” ima potencijal da ugrozi imovinu kao što su informacije, procesi i sistemi, a samim tim organizaciju“ (ISO/IEC 27005).

Moguće je pomisliti da je pretnja slična „uzrocima“, ali zapravo je vrlo različita: pretnje mogu da se odnose na širok opseg aspekata, naime:

- događaji i dejstva koja mogu da dovedu do pojave rizika (na primer nesreća, požar, krađa itd.);
- dejstva ili metode koje omogućavaju pojavu rizika bez bilo kakvog izazova (na primer zloupotreba privilegija, nelegalna pristupna prava ili krađa identiteta);
- efekti koji su povezani ili iniciraju neodređene uzroke (na primer zasićenost informacijskog sistema);
- ponašanje (na primer neovlašćena upotreba opreme) koje samo po sebi nije događaj koji vodi do pojave rizika.

Ovi primeri pokazuju da pretnja ne mora da je tesno povezana sa uzrokom za rizik, ali ipak čini mogućim definisanje vrsta rizika preko upotrebe liste tipičnih pretnji.

6.2.4 Opis i definisanje uzroka

Definicije rizika obično se osvrću na uzroke ili vrstu uzroka – koja je u svakom slučaju nesigurna/neizvesna – oštećenja imovine. Vodič ISO 73 koristi termin „događaj“ da bi opisao ovu definiciju uzroka.

Generalno:

- rizik (suprotno opservaciji ili sigurnost) postoji samo ako dođe do nesigurnog dejstva ili događaja koji vode do pojave tog rizika – drugim rečima, štete na imovini o kojoj je reč;
- evaluacija rizika mora da uključuje procenu verovatnosti ovog dejstva ili verovatnosti da se dogodi;
- iako upotreba termina „uzrok“ može da bude dvosmislena u smislu da postoje direktni uzroci (koje Vodič 73 naziva „događajima“) i indirektni uzroci (koje isti vodič naziva „izvorima“), ona dobro predstavlja generalnu ideju za nešto što vodi do oštećenja.

6.2.5 Opis i definisanje rizika

Pojam rizik generalno nije problematičan, i o njemu se govori u Poglavlju 4, ali poteškoće dolaze ako se traži formalna definiciju koja identifikuje svaki elemenat rizika. Ovi elementi ulaze u igru za vreme procesa identifikacije rizika i kasnije u procesu procene.

Moguće definicije spadaju u jednu od dve glavne kategorije:

- *definisanje rizika bazirano na „imovini/pretnji“ i*
- *definicije rizika koji su bazirane na određenim scenarijima.*

Definisanje rizika bazirano na „imovini/pretnji“

Rizik se u početku može definisati kao:

Kombinacija imovine i pretnje koja može da naštetiti toj imovini.

Metode za menadžment rizikom, koje upotrebljavaju ovu definiciju, često nude tipologiju različitih vrsta pretnji.

Drugi pristup, koji se upotrebljava u nekim metodama, podrazumeva da se u definicijama rizika uključe određene ranjivosti koje su iskorišćene iz neke pretnje. Ideja je da rizik postoji samo u prisustvu ranjivosti koja može da se iskoristi.

Rizik se u tom slučaju definiše kao:

Kombinacija imovine, pretnje koja može da naštetiti toj imovini i ranjivosti koje su iskorišćene (eksploatacije) iz pretnje da bi se naštetilo imovini.

Iz ovih definicija javljaju se određeni „uobičajeni“ ili „tipični“ rizici bazirani na vrstama pretnji, vrstama imovine i u nekim slučajevima na ranjivosti.

Ovo je „**statičan**“ model rizika u kome elementi koji se razmatraju ne uključuju vreme kao promenljivo i nemoguće je opisati redosled događaja, uzroke ili posledice.

Definisanje rizika bazirano na određenom scenariju

Druga definicija rizika uključuje oštećenja imovine i opis okolnosti u kojima je nastalo oštećenje.

Okolnosti mogu da se odnose na:

- mesto (na primer, krađa jedne ili druge vrste lokacije);
- vreme (na primer, dejstvo koje se odvijalo za vreme, ili van radnog vremena);
- procese ili faze procesa (na primer, smena datoteka pri usavršavanju).

U tom slučaju rizik se definiše kao:

Kombinacija imovine, vrste oštećenja koje mogu da se pojave kod imovine i okolnosti pri kojima može da se pojavi ovo oštećenje.

Pojam pretnja još uvek može da se upotrebi ukoliko označava generalni opis vrste okolnosti pri kojima može da se pojavi rizik. Otuda su okolnosti opisane kao:

- generička pretnja koja opisuje tipologiju okolnosti, i
- određene okolnosti koje identifikuju generičku pretnju.

U praksi, ova definicija vodi do definicije o „**rizičnim situacijama**“ ili „**rizičnim scenarijima**“ koje istovremeno opisuju štetu i okolnosti u kojima se pojavilo oštećenje.

Upravo, na ovaj način je opisan rizik u Vodiču ISO 73 prema kojem se rizik sastoji od opasnih izvora ili fenomena u (okolnosti) kojima podstiču događaje i posledice.

Ovo je „**dinamični model rizika**“ u kome vreme igra ulogu i kao rezultat različitih faza rizičnog scenarija o kome je reč, rezultuju različitim vrstama dejstva. Ovaj dinamični model omogućava da se opišu i da se uzmu u obzir lanci događaja, uzroci i posledice. Ovaj pristup definisanja rizika, primenjen je u razvijenom modelu.

6.2.6 Ključni indikatori performansi (KPI) i Ključni indikatori rizika (KRI)

Termini ključni indikatori rizika (KRI) (key risk indicators KRIs) i ključni indikatori performansi (KPI) (key performance indicators KPIs) mogu se upotrebljavati naizmenično kao indikator performansi, ali se oni donekle razlikuju sa aspekta ranog, blagovremenog upozorenja. KRI su metrički sistem koji organizacije koriste kako bi dobile blagovremen, rani signal o povećanoj izloženosti riziku u raznim oblastima kompanije. U nekim slučajevima mogu da predstavljaju ključne razmere koje menadžment kroz celu organizaciju sledi kao indikatore rizika koji se razvijaju i potencijalne mogućnosti koje signalizuju potrebu za aktivnostima koje treba da se preduzmu. Mere događaja ili izazivačkih tačaka koje mogu da signalizuju probleme koji se razvijaju unutar operacija organizacije ili potencijalnih rizika koji se javljaju pod uticajem spoljnih događaja kao što su makroekonomske promene koje utiču na potražnju proizvoda i usluga organizacije, mogu da obezbede bogatstvo informacija menadžmentu i bordovima pri njihovom odlučivanju o strategijama organizacije (COSO, 2010).

Kada se govori o ključnim indikatorima rizika (KRI) i ključni indikatori performansi (KPI) neophodno je spomenuti i apetit za rizik.

Apetit za rizik i tolerancija rizika su termini koji se, često puta, upotrebljavaju naizmenično. Ne postoji jedinstvena i opšteprihvaćena definicija za ove termine. Oni se definišu prema kontekstu: industrijski sektor; perspektiva akcionara; tip rizika. ERM okvir COSO-a nudi dve malo drugačije verzije: 1) stepen rizika na širokom nivou koji je neka kompanija ili drugi entitet spreman da prihvati u potrazi za svojim ciljevima, 2) količina rizika koji je neki entitet spreman da prihvati u potrazi za vrednošću. Najjednostavnije definicije apetita za rizik objašnjavaju kao ukupnu maksimalnu količinu rizika (Metju, 2009). Postavljanje apetita za rizik počinje analizom biznis strategije organizacije i treba da odgovori na pitanja kao što su: koji rizici se poklapaju sa ukupnom strategijom, limiti koje je organizacija spremna da prihvati i/ili da posmatra i kontroliše, koji rizici se ne poklapaju i zato treba da se izbegnu, neplanirani rizici koji će se pojaviti kao deo vođenja biznisa i koji treba da se iskontrolišu i/ili minimiziraju. Apetit za rizik može da se postavi na nivo svakog individualnog rizika u svakoj rizičnoj kategoriji ili može da se postavi na nivo same rizične kategorije.

6.3 Postupak kreiranja modela

Pošto je FMEA metoda sastavni deo ovog modela, prvo će biti reče i njoj. Da bi na osnovu standarda IEC 60812 organizacija primenila FMEA metodu, potrebno je sledeće:

- a) jasna definicija cilja procesa, odnosno ako je proces kompleksan, cilj procesa može da se podeli na više ciljeva ili proizvoda procesa, na ciljeve ili proizvode aktivnosti procesa;
- b) razumevanje pojedinačnih koraka/aktivnosti u procesu;
- v) razumevanje potencijalnih grešaka u svakom koraku procesa;
- g) razumevanje efekta koji svaka potencijalna greška (potencijalni neuspeh) može da ima na proizvod/uslugu procesa;
- d) razumevanje potencijalnih razloga koji utiču na svaku grešku ili potencijalni neuspeh/defekt procesa.

Ako neki proces ima više od jednog proizvoda onda isti može da bude analiziran sa određenim proizvodom, uzetim u obzir; odnosno pravi se FMEA za pojedinačne proizvode.

Da bi se pristupilo kreiranju modela saglasno standardu potrebno je predstaviti izbor alata za prikaz postojećih procesa u organizacijama, a zatim prikazati proces identifikacije rizika/pretnji i uzroka nastajanja pretnji kao i merne veličine za prikazivanje efikasnosti i efektivnosti procesa organizacije. Postupak formiranja modela je dat u osam koraka:

1. Definisanje i prikaz procesa, korak 1;
2. Merenje performansi procesa, korak 2;
3. Proces identifikacije pretnji, korak 3;
4. Proces definisanje pretpostavki i ograničenja i identifikacija uzroka pretnji, korak 4;
5. Ocena rizika - Izrada FMEA matrice, korak 5;
6. Redefinisanje procesa-ublažavanje rizika, korak 6;
7. Provera sprovedenih mera, korak 7;
8. Preispitivanje – unapređenje uspostavljenog sistema, korak 8.

6.3.1 Definisanje i prikaz procesa - Korak 1

Prvi korak pri uspostavljanju integrisanog sistema menadžmenta, zasnovanog na proceni rizika jeste definisanje procesa koji se odvijaju u organizacijama.

Procesi su sistemi aktivnosti sa jedinstvenim ciljem ili skupom ciljeva, definisanim ulazima i izlazima, definisanim veličinama za merenje efikasnosti i efektivnosti, resursima i ostalim relevantnim karakteristikama, pri čemu u modelu izlazi jednih procesa čine ulaze u druge procese, čime se procesi vezuju u jedinstven sistem – organizaciju, sa opštim ciljem plasmana proizvoda/usluga koje prati zadovoljenje

zahteva i očekivanja korisnika i ostalih zainteresovanih strana, uz obavezno ostvarenje viška vrednosti koji obezbeđuje opstanak i razvoj organizacije (tj. osnovne interese organizacije – ostvarenje njenih osnovnih ciljeva) (Radlovački, 2011).

.1 Osnovni tokovi u procesima rada

Posmatrajući proces kao skup međusobno povezanih aktivnosti koje pretvaraju ulazne elemente u izlazne, dijagram toka koji se koristi u svrhu identifikacije pretnji u integrisanom sistemu menadžmenta, mora sadržati prikaz sva tri osnovna toka prisutna u procesima rada koji doživljavaju transformacije tokom realizacije procesa. Prema referentnoj literaturi (Zelenović, 1995) reč je o:

- toku materijala,
- toku informacija i
- toku energije.

prikazano (na slici 6.1).

Slika 6.1: Osnovni tokovi u procesima rada

U uslovima primene modela u realnim sistemima, usled zahteva realnih procesa organizacija, biće potrebno izvršiti i određene izmene.

Pošto se u klasičnom dijagramu toka prati samo tok informacija, prikazom ulaznih i izlaznih dokumenata za svaku aktivnost, za potrebe izrade disertacije, uzeti su dodatni simboli koji će se koristiti za prikazivanje tokova energije i tokova materijala. (Vulanović, 2014).

Ovi simboli prikazani su u (tabeli 6.1).

Tabela 6.1: Dodatni simboli za crtanje modifikovanog dijagrama toka

Dodatni simboli koji se koriste pri izradi dijagrama toka	
	• Tok materijala
	• Tok energije

.2 Dijagram toka kao univerzalna alatka za prikaz procesa

Način odvijanja nekog procesa grafički se najčešće prikazuje pomoću dijagrama toka. Za prikaz procesa u modelu je odabran dijagram toka, iz razloga što konsultovana literatura ukazuje da je dijagram toka procesa najpogodnija alatka za slikovito prikazivanje procesa, alatka za identifikaciju pretnji i najpogodniji ulazni element za primenu „procesne” FMEA metode. Ova tehnika je usvojena u daljem radu na razvoju opšteg modela za unapređenje integrisanog sistema menadžmenta na osnovu rizika.

Ova tehnika daje najneophodnije informacije o pojedinim aktivnostima u procesu, kao što su (Vulanović, 2012):

- ulazni dokumenti potrebni za obavljanje aktivnosti,
- izlazni dokumenti koji nastaju kao rezultat aktivnosti i
- odgovorne osobe za obavljanje aktivnosti.

Pri izradi dijagrama toka preporučuje se pridržavanje sledećeg redosleda:

1. utvrđivanje početka i kraja procesa;
2. definisanje aktivnosti u procesu;
3. analiza pojedinih aktivnosti (utvrđivanje odgovornosti, ulaznih i izlaznih elemenata);
4. crtanje dijagrama toka i
5. kontrola dijagrama toka.

1. Utvrđivanje početka i kraja procesa

U ovoj fazi treba jasno utvrditi granice procesa – na osnovu čega proces započinje (šta je ulazni dokument, ili koja je aktivnost na ulazu u proces), a čime se završava (šta je izlazni rezultat iz procesa, ili koja je aktivnost na izlazu iz procesa).

2. Definisanje aktivnosti u procesu

Proces treba posmatrati kao celinu i utvrditi koje aktivnosti se u njemu obavljaju od početka do kraja. Pri tome, pod aktivnošću podrazumevati svaki zaokruženi deo procesa za koji se može utvrditi:

- početak – nakon čega se obavlja i šta je na ulazu;
- kraj – čime se završava i šta dalje sledi;
- ko obavlja aktivnost – treba nastojati da se obavljanje aktivnosti locira na konkretno radno mesto.

3. Analiza pojedinih aktivnosti

Za svaku aktivnost treba utvrditi:

- ko obavlja aktivnost;
- šta je na ulazu – koji dokumenti se koriste za obavljanje aktivnosti;
- šta je na izlazu – koji dokumenti nastaju kao rezultat obavljene aktivnosti;
- da li je rezultat aktivnosti neka odluka tipa DA/NE – ako ima odluke sledeći simbol će biti simbol odluke i onda ide grananje.

4. Crtanje dijagrama toka

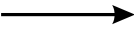

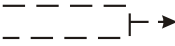

Crtanje dijagrama toka započinje simbolom za početak procesa, nakon čega sledi prva, druga itd. aktivnost.

Dijagram toka se završava simbolom za kraj procesa. (Dati u tabeli 6.2).

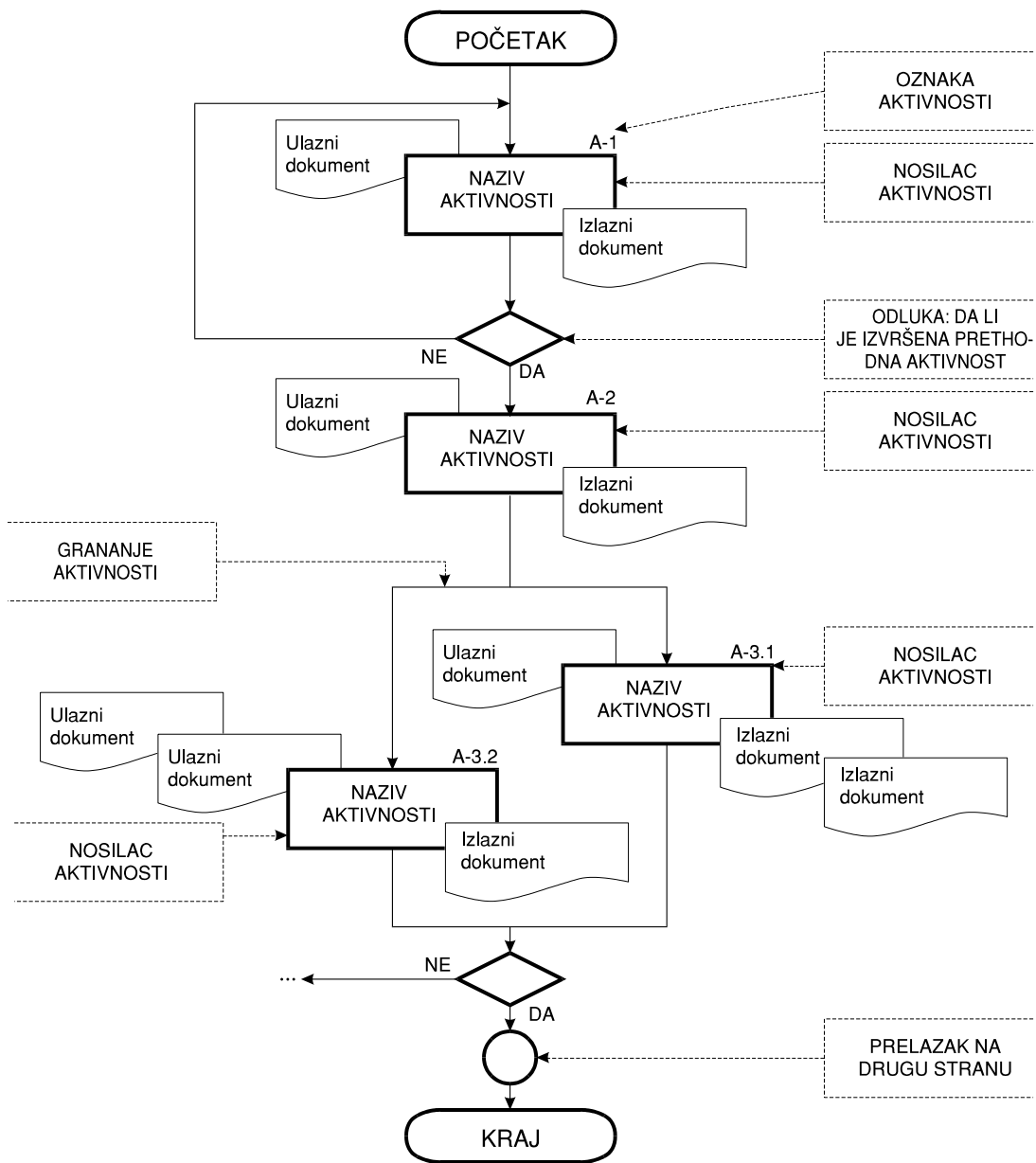
Ne postoje kruta pravila za crtanje dijagrama. Važno je napomenuti da ne sme da postoje grane koje nisu okončane. Grananje dijagrama toka nastaje nakon aktivnosti u kojoj je rezultat odluka tipa DA/NE. Grananje, isto tako, može nastati i nakon izlaza iz aktivnosti, ako nakon nje slede dve ili više aktivnosti koje se odvijaju paralelno.

Za crtanje dijagrama toka koriste se standardni simboli prikazani u (tabeli 6.2). (Vulanovi i drugi, 2003).

Tabela 6.2: Simboli za crtanje dijagrama toka

Osnovni simboli koji se koriste pri izradi dijagrama toka	
	• Početak procesa
	• Aktivnost
	• Odluka
	• Priključna tačka
	• Linija odvijanja toka
	• Dokument
	• Napomena
	• Kraj procesa
	• Tok materijala
	• Tok energije

Primer jednog opšteg dijagrama toka dat je na (slici 6.2) (Vulanović, et al., 2003).

Slika 6.2: Opšti izgled dijagrama toka

Izabrana FMEA metoda ističe pet elemenata procesa na koje, se prilikom njene primene, mora obratiti pažnja, a to su (Vulanović, 2014):

1. ljudi,
2. materijali,
3. oprema,
4. metode rada i
5. okruženje.

Zbog toga, bilo bi poželjno i njih prikazati dijagramom toka koji će se koristiti za prikaz procesa čije rizike treba proceniti FMEA metodom.

U okviru same aktivnosti prikazuju se preostali elementi procesa: ljudi, oprema i okruženje.

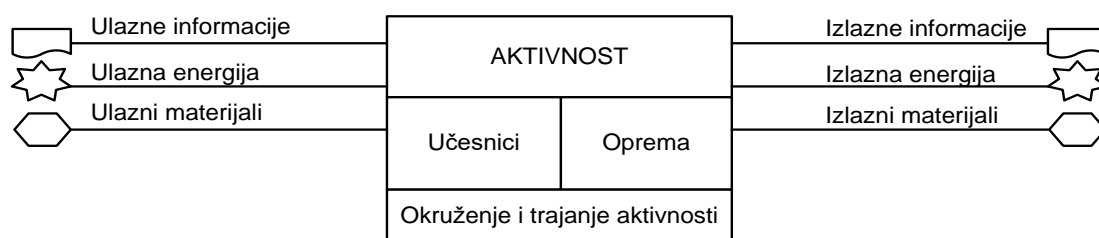
Od velike koristi bi bilo prikazati i trajanje posmatrane aktivnosti, budući da ovaj parametar igra izuzetno važnu ulogu u postupku procene rizika (naročito za određivanje verovatnoće, a ponekad i posledice odstupanja) (Vulanović, 2014).

Zbog toga bi analiza pojedinih aktivnosti u ovoj fazi izrade modifikovanog dijagrama toka trebalo da dá odgovor na sledeća pitanja:

- ko obavlja aktivnost (ne samo odgovorne osobe, nego i drugi neposredni učesnici koji su izloženi rizicima);
- koja oprema se koristi prilikom obavljanja aktivnosti;
- gde se aktivnost obavlja i koliko traje;
- šta je na ulazu aktivnosti - koje informacije, energija i materijali se koriste za obavljanje aktivnosti i
- šta je na izlazu aktivnosti - koje informacije, energija i materijali nastaju kao rezultat obavljene aktivnosti.

Rezultat bi trebala da bude primena dijagrama toka koji bi u sebi nosio sve informacije potrebne za objektivnu identifikaciju opasnosti i preciznu procenu rizika predstavljenih aktivnosti.

Generički prikaz jedne aktivnosti u skladu sa modifikovanim dijagramom toka dat je na (slici 6.3).

Slika 6.3: Prikaz aktivnosti u skladu sa modifikovanim dijagramom toka

.3 Definisane procesa

Prilikom izgradnje modela opšteg karaktera u kome je potrebno definisati procese nemoguće je osloniti se na neku definisanu organizacionu strukturu, jer se one razlikuju od sistema do sistema. Da bi se došlo do liste procesa koji bi činili elemente ovog modela trebalo bi poći od strukture koja je opšteg karaktera, a obuhvata sve aspekte poslovanja organizacija. Definisani procesi će imati široku primenu i opšt karakter i mogu se primeniti kako u malim i srednjim, tako i u velikim organizacijama, bez obzira na delatnost.

Model će biti razvrstan na 20 procesa grupisanih u 8 grupa, a to su:

Grupa procesa: UPRAVLJANJE

- P01 – OPERATIVNO UPRAVLJANJE
- P02 – PREISPITIVANJE OD STRANE RUKOVODSTVA
- P03 – PLANIRANJE I ANALIZA POSLOVANJA

Grupa procesa: MARKETING

- P04 – PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA
- P05 – PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA

Grupa procesa: RAZVOJ

- P06 – RAZVOJ PROIZVODA, USLUGA I ORGANIZACIJE

Grupa procesa: KOMERCIJALNI PROCESI

- P07 – NABAVKA
- P08 – PRODAJA

Grupa procesa: PROIZVODNJA (GLAVNI PROCESI)

- P09 – PLANIRANJE, PRIPREMA I UPRAVLJANJE PROIZVODNjom/
PRUŽANJEM USLUGA
- P10 – PROCES PROI
ZVODNJE/PRUŽANJA USLUGA

Grupa procesa: INTEGRALNA SISTEMSKA PODRŠKA

- P11 – ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE
- P12 – SKLADIŠTENJE
- P13 – PROCES INFORMATIČKE PODRŠKE

Grupa procesa: KVALITET

- P14 – PROCES INTERNE PROVERE
- P15 – REŠAVANJE NEUSAGLAŠENOSTI
- P16 – KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE
- P17 – PROCES PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH
PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA

Grupa procesa: OPŠTI POSLOVI

- P18 – PROCES UPRAVLJANJA DOKUMENTACIJOM „MS”
I DOKUMENTACIJOIM SPOLJNOG POREKLA
- P19 – PROCES UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA
- P20 – PROCES PRAVNOG REGULISANJA POSLOVANJA

.4 Dekompozicija procesa

U ovom prvom koraku, odnosno, fazi razrade modela, pored toka dijagrama, neophodno je kreirati i tabelarni prikaz aktivnosti procesa, kao i cilj procesa i ciljeve aktivnosti. Tabela procesa „PXX.1” će imati 4 kolone, ali u ovoj fazi modela tabela će imati tri kolone prikazano u (tabeli 6.3).

Prva kolona „Oznaka aktivnosti” definiše redni broj aktivnosti u datom procesu. Broj aktivnosti procesa predstavlja redni broj pojavljivanja aktivnosti u datom procesu. Na primer: proces operativnog upravljanja **P01** ima 6 aktivnosti, broj aktivnosti procesa **P01A05** je „Komunikacija sa zainteresovanim stranama”. (Vidi tačku 6.4.1).

Druga kolona „Naziv aktivnosti” prikazuje ime aktivnosti i preuzeta je i identična sa dijagramom toka istog procesa.

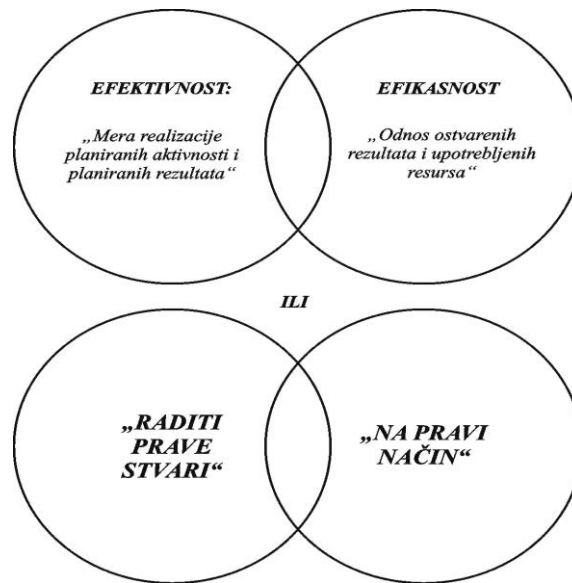
U trećoj koloni su prikazani ciljevi aktivnosti.

Tabela 6.3: Tabela PXX.1(prve tri kolone)

Proces: Oznaka i naziv procesa PXX		
Cilj procesa:		
Oznaka Aktivnosti	Naziv aktivnosti	Cilj aktivnosti
1	2	3
A01		
A02		
A03		
A04		
A05		
AXX		

6.3.2 Merenje performansi procesa – Korak 2

Pojmovi efektivnosti i efikasnosti biće korišćeni na način kako ih prihvata serija standarda ISO 9000. Efektivnost i efikasnost su dva komplementarna pokazatelja, prema kojima efektivnost je mera realizacije planiranih aktivnosti i planiranih rezultata, a efikasnost je odnos ostvarenih rezultata i upotrebljenih resursa. Odnos efektivnosti i efikasnosti prikazan je na slici 6.4 (Vulanović, i drugi, 2012).

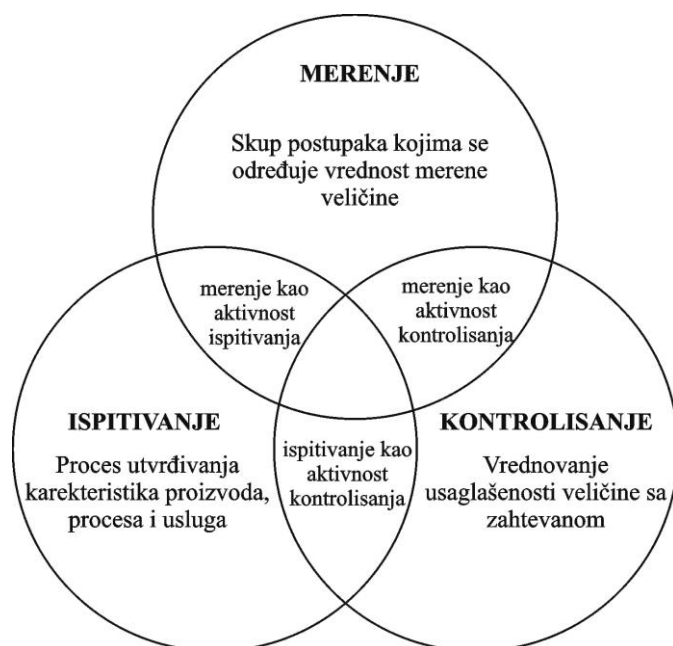

Slika 6.4: Odnos efikasnosti i efektivnosti

Mora da postoji i odgovarajući merni sistem na osnovu kojeg je moguće dobiti uvid u trenutno stanje poslovnog sistema, tj. njegovih procesa.

Pod pojmom merenja performansi često se u literaturi podrazumeva i kontrola. Iako su ovi pojmovi usko povezani, ipak postoji suštinska razlika (slika 6.5):

- merenje je skup postupaka kojima se određuje vrednost merene veličine;
- kontrola (kontrolisanje) – vrednovanje usaglašenosti veličine sa zahtevanom i
- ispitivanje – proces utvrđivanja karakteristika proizvoda, procesa i usluge po nekom postupku.

Slika 6.5: Veza između merenja, kontrolisanja i ispitivanja (Kamberović, 2006)

Proces merenja indikatora performansi može se svrstati u grupu upravljačkih procesa, jer se kontrolom merene veličine, tj. praćenjem performanse dobijaju informacije na osnovu kojih je moguće ostvariti upravljanje procesima organizacije (Zelenović, 2004).

Definisanje performansi aktivnosti

Ipak, nije moguće pratiti baš sve parametre rada procesa, već one ključne, tj. kritične. Postoji mnoštvo načelnih okvira za razvoj i primenu, kako performansi, tako i mernih sistema organizacije. Većina ističe da (Brown, 1996):

- mereni indikatori performansi trebaju biti u tesnoj vezi sa ključnim faktorima uspeha organizacije;
- odlučivanje treba sprovoditi na osnovu prethodnih i trenutnih informacija, a po mogućnosti obuhvatiti i buduća stanja;
- zadovoljstvo korisnika i ostalih zainteresovanih strana mora biti obuhvaćeno merenjem indikatora performansi;
- merenja treba sprovoditi na svim nivoima organizacije;
- treba težiti objedinjavanju većeg broja jednim indikatorom, kako bi se dobila što obuhvatnija ocena učinka i
- za indikatore performansi moraju postojati propisane vrednosti odstupanja, shodno definisanoj funkciji cilja.

U ovoj fazi drugog koraka kreiranja modela, tabela koja nositi oznaku „PXX.1” će imati još jednu kolonu:

Kolona 4 sa nazivom „Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)“ kao što je prikazano na (tabeli 6.4). U ovoj koloni će biti prikazani ključni faktori uspeha procesa, što znači da će se merenje sprovoditi na svim procesima shodno

definisanim ciljevima procesa. Izrađen je katalog „Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)“ i prikazan na tabeli

Tabela 6.4: Tabela PXX.1

Proces: Oznaka i naziv procesa PXX			
Cilj procesa:			
Oznaka Aktivnosti	Naziv aktivnosti	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
1	2	3	4
A01			
A02			
A03			
A04			
A05			
AXX			

6.3.3 Proces identifikacije pretnji – Korak 3

Priroda faze identifikacije rizika zavisi od toga kako je definisan rizik.

Kakva god da je definicija, rizik se javlja u prisustvu elemenata vrednosti ili procesa koji predstavljaju udeo u kompaniji ili organizaciji; tamo gde treba da se zadrže određeni kvaliteti da bi organizacija odgovarajuće funkcionisala.

U ovom koraku identifikacije rizika/pretnji postoje 2 faze:

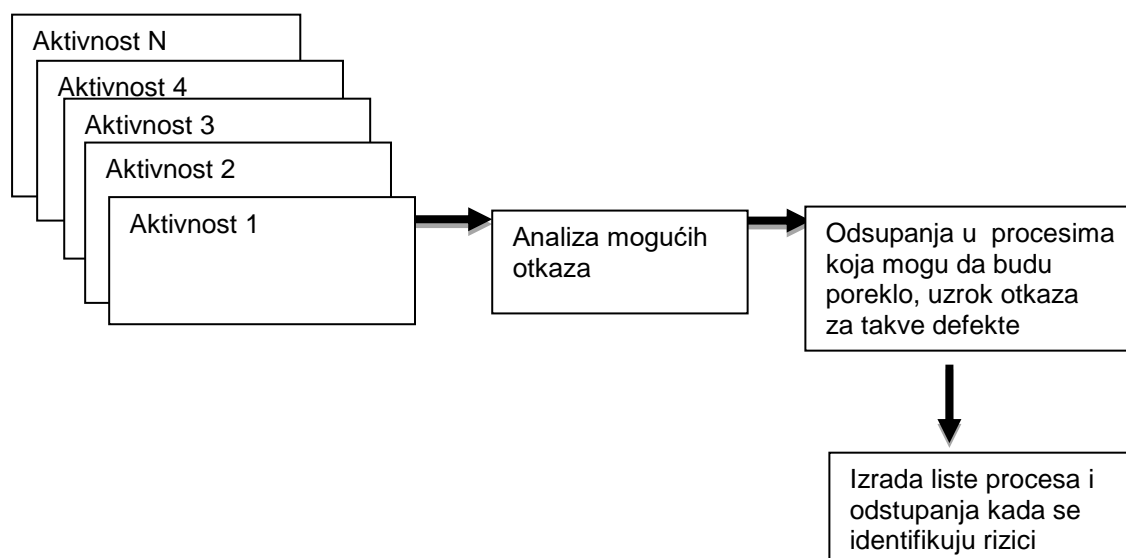
1. Identifikacija potencijalnih kritičnih procesa, prva faza, posle čega sledi
2. Identifikacija pretnji i identifikacija rizičnih scenarija – druga faza.

.1 Identifikovanje kritično važnih (ili potencijalno kritičnih) procesa – Prva faza

Ovo je nesumnjivo esencijalna faza u identifikaciji rizika koja uključuje (slika 6.6)(Clusif, 2008-2009):

- analizu procesa i aktivnosti organizacije i potragu po bilo kakvim otkazima u procesima koji bi mogli da utiču na ciljeve i očekivane rezultate organizacije;
- potragu za procesima ili oštećenjima na ovim procesima koja bi mogla da budu razlog za takve otkaze;
- izradu liste procesa i odstupanja (bilo bi korisno da se izvrši specifikacija kritičnih da bi se izbegla preopterećenost u ostalim fazama menadžmenta rizičima).

Ovaj pristup se fokusira na važnost raznih aktivnosti entiteta i u idealnim uslovima trebalo bi da se sprovede od strane višeg menadžmenta.

Slika 6.6: Prikaz prvog pristupa

Ovaj pristup će se primeniti u radu, jer može da se sprovede bez pomoći višeg menadžmenta. Takođe, ovaj pristup doprinosi u potrazi za mogućim rizicima po procesima i u identifikaciji rizika baziranih na pretnjama.

.2 Identifikovanje pretnji – Druga faza

U zavisnosti od toga kako je definisan rizik, ova faza uključuje potragu za:

- A. pretnjama koje mogu da oštete (odstupanja) procese (tamo gde se rizik identifikuje na bazi pretnji), ili
- B. štete (odstupanja) koja može da utiče na procese i okolnosti u kojima može da dođe do ovakve štete (gde se rizik identifikuje na bazi situacija/scenario).

A – identifikacija rizika na bazi pretnji

Definicije rizika baziranih na pretnjama uključuju (sa liste tipičnih pretnji) standardne elemente koji su relevantni za proces o kome je reč.

Za sledeće elemente procesa, biće (bazirano na samo nekoliko primera iz ISO/IEC 27005):

1. Strateški dokument
Povezane pretnje
 - Krađa dokumenata ili medijuma
 - Objavljivanje
2. Baza podataka
Povezane pretnje

- Upad pomoću softvera
 - Defekti na softveru
3. Server podataka
- Povezane pretnje
- Požar
 - Oštećenje od vode
 - Ozbiljna nesreća
 - Uništavanje opreme
 - Poplava
 - Itd.

B – identifikovanje rizičnih scenarija

Sastoji se od analiziranja procesa koji uključuje aktivnosti procesa o kojima je reč, njihovu strukturu i ciljeve da bi se videlo šta može da dovede do rizika.

Ova lista se izrađuje direktno ili upotrebom baze znanja, (ako je to moguće) koja ređa rizične scenarije koji se često sreću (u zavisnosti od metode koja se koristi).

Unastavku će biti prikazan primer - jedan proces iz modela:

Primer, proces P013 INFORMATIČKE PODRŠKE.

Ako se vrši identifikovanje pretnji na bazi scenarija, poziva se na analizu niza aktivnosti (koje uključuju informatičku podršku) koje mogu da dovedu u pitanje njen integritet. Moguće je nabrojati niz okolnosti koje dovode do specifičnih pretnji, i to:

- kada se bazi podataka pristupa istovremeno (softverski rizici);
- u slučaju neprijateljskog pristupa;
- za vreme usavršavanja softvera;
- za vreme razvoja ili testova za održavanje-usavršavanje;
- za vreme operacije za usavršavanje.

1. Server podataka koji mora da ostane dostupan

Takođe, poziva na analizu i izradu liste vrsta mogućih pretnji i unutrašnjih procesa koje bi, uključene u ovaj element procesa, mogle da učine nedostupnim:

- uobičajene i manje uobičajene defekte i specifične uslove pod kojim se javljaju,
- odricanje servisnih napada;
- fizičke nesreće (požar, oštećenje od vode, itd.) i njihovo poreklo;
- greške na opremi ili na softverskim usavršavanjima.

.3 Definisanje pretnje procesa i izrada kataloga pretnji

U ovoj fazi (treći korak kreiranja modela), formira se nova tabela koja će nositi oznaku procesa tabela „PXX.2”, koja ima 5 kolona, ali u ovoj fazi se kreiraju tri kolone, kao što je prikazano na (tabeli 6.5).

U prvoj koloni su preuzete oznaka i naziv aktivnosti iz (*Tabela 6.4: Tabela PXX.1*).

Kolona 2 je oznaka pretnje. Broj, odnosno oznaka pretnje je njegova jednoznačna identifikacija i predstavlja redni broj pojavljivanja pretnje u procesu u fazi kreiranja modela. Međutim, ista pretnja se može javiti u više procesa, a takođe jedna ista pretnja se može javiti više puta i u jednom procesu. Ona je uvek jednoznačno numerirana. Lista pretnji je otvorena lista i ona se može nadopunjavati, što znači da je moguća i pojava novog rednog broja pretnji.

Kolona 3 su pretnje vezane za aktivnost procesa, koje mogu dovesti do odstupanja cilja aktivnosti. Nakon izrade pretnji svih dvadeset procesa u modelu sačinjen je katalog ili lista pretnji svih procesa, za koje se pretpostavlja da će imati široko područje primene i da će obuhvatiti sve aspekte poslovanja.

Lista ili katalog pretnji data je u (Prilogu 2).

Tabela 6.5: Tabela PXX.2(prve tri kolone)

Proces: Oznaka i naziv procesa PXX		
Cilj procesa:		
Oznaka Aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje
1	2	3
A01	Z1	
A02	Z2	
A03	Z3	
	Z4	
	Z5	
A04	Z6	
	ZX	

6.3.4 Proces definisanje pretpostavki i ograničenja i identifikacija uzroka – Korak 4

.1 Pretpostavke i ograničenja

Organizacija treba da zna kako unutrašnji i spoljašnji izazovi mogu uticati na njenu sposobnost za ispunjavanje očekivanja svih zainteresovanih strana.

Veoma važno za uspostavljanje i uvođenje sistema menadžmenta i menadžmenta rizikom, jeste poznavati organizaciju, što će se postići uspostavljanjem konteksta organizacije, njenog značaja i razloga za postojanje. Novi standard ISO 9001:2015 i Aneks SL, navodi da kontekst organizacije zainteresovane strane i njihovi zahtevi, moraju biti jasni.

Uspostavljanjem konteksta organizacija određuje svoje ciljeve, definiše spoljašne i unutrašnje parametre koji treba da se imaju u vidu pri upravljanju rizicima.

Spoljašnji kontekst predstavlja okolinu u kojoj organizacija nastoji da ostvari svoje ciljeve.

Shvatanje spoljašnjeg konteksta je važno kako bi se osiguralo da su ciljevi i problemi eksternih zainteresovanih strana uzeti u obzir prilikom razvijanja kriterijuma za procenu rizika. Shvatanje je bazirano na kontekstu celokupne organizacije, ali sa specifičnim detaljima za pravna i regulatorna potraživanja, percepcije zainteresovanih strana i drugih aspekata rizika specifičnih za područje procesa menadžmenta rizikom.

Spoljašnji kontekst može da uključi, ali nije ograničen na (ISO 31000):

- društvenu i kulturnu, političku, pravnu, regulatornu, finansijsku, tehnološku, ekonomsku, prirodnu i kompetitivnu okolinu, bez obzira na to da li je reč o međunarodnoj, nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj (organizaciji);
- ključni pokretači i trendovi koji vrše uticaj na ciljeve organizacije i
- veze sa percepcijama i vrednostima eksternih zainteresovanih strana.

Unutrašnji kontekst predstavlja unutrašnji ambijent u kome se organizacija trudi da ostvari svoje ciljeve.

Proces menadžmenta rizikom treba da bude u saglasnosti sa organizacijskom kulturom, procesima, strukturom i strategijom. Unutrašnji kontekst obuhvata sve ono što u organizaciji može da utiče na način na koji organizacija upravlja rizicima. Unutrašnji kontekst treba da se uspostavi zato što se:

A) menadžment rizikom odvija u kontekstu ciljeva organizacije;

B) ciljevi i kriterijumi određenog projekta, procesa ili aktivnosti koji treba da budu razgledani u odnosu na ciljeve organizacije kao celine i

C) neke organizacije ne uspevaju da prepoznaju mogućnosti za ostvarivanje svojih strateških, projektnih ili biznis ciljeva i to utiče na tekuću organizacijsku posvećenost, na kredibilitet, poverenje i vrednost.

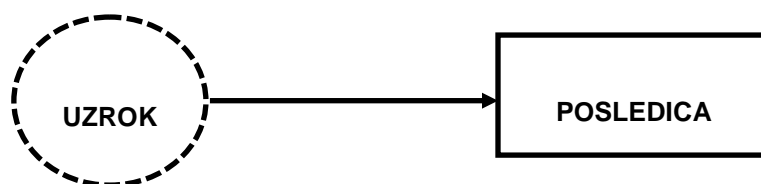
Neophodno je da se unutrašnji kontekst shvati. On može da uključi, ali nije ograničen na (ISO 31000):

- rukovođenje, organizacijsku strukturu, uloge i nadležnosti;
- politike, ciljeve i strategije koje se upotrebljavaju za njihovo postizanje;
- sposobnosti u pogledu resursa i znanja (na primer, kapital, vreme, ljudi, procesi, sistemi i tehnologije),
- veze sa unutrašnjim zainteresovanim stranama i njihove percepcije i vrednosti;
- organizacijska kultura;
- informacijski sistemi, protok informacija i procesi donošenja odluka (formalni i neformalni);
- standardi, direktive i modeli prihvaćeni u organizaciji i
- oblik i obim dogovorenih relacija.

U kontekstu organizacije potrebno je prikazati (za sve procese i aktivnosti) pretpostavke i ograničenja u kojima deluje.

.2 Identifikacija uzroka

Proces identifikacije uzroka, koji dovode do napred definisanog problema, sastoji se u oblikovanju pregleda svih mogućih uzroka problema koji se analizira. Očigledno je da dati pregled može biti rezultat rada pojedinca, grupe ili stručnog tima, ali se u ovoj fazi preporučuju rezultati prethodno održane Brainstorming analize. Pri tome, pregled uzroka treba da bude kompletan, odnosno da se unapred ne isključi ni jedan uzrok koji u kasnoj analizi može rezultirati osnovnom uzročnom-posledičnom fazom, slika 6.7 (Vulanović i drugi,2012)

Slika 6.7 Osnovni oblik uzročno-posledične veze

U daljem tekstu dat je jedan primer aktivnosti iz procesa P013 INFORMATIČKE PODRŠKE.

Primer: Server podataka koji mora da ostane dostupan

Primer: Server podataka koji mora da ostane dostupan, poziva na analizu i izradu liste vrsta mogućih uzroka i unutrašnjih aktivnosti, koji bi uključeni u ovaj element procesa, mogli da učine nedostupnim:

- Fizičke nesreće (požar, oštećenje od vode, itd.) i njihovo poreklo:
 - požar izazvan kratkim spojem u kablu,
 - unutrašnje izazvani požar (kanta za otpatke, sekundarni izvor topline, itd.)
- Uobičajeni i manje uobičajeni defekti i specifični uslovi pod kojim se javljaju:
 - Uobičajeni defekti koji se rešavaju održavanjem
 - Defekti koji traže eskalaciju
 - Itd.
- Greške na opremi ili na softverskim usavršavanjima
 - nedovoljan trening
 - nedovoljna dokumentacija
 - Itd.

.3 Tehnika 5 „Zašto“

„Pet Zašto“ (5 Whys) je ponavljajuća tehnika ispitivanja koja se upotrebljava u istraživanju uzročno-posledičnih veza, koje stoje iza određenog problema. Primarni cilj ove tehnike je da odredi osnovni (pravi) razlog nekog odstupanja ili problema

preko ponavljanja pitanja „zašto“. Svako pitanje postavlja osnovu za sledeće pitanje. Broj pet u nazivu dolazi od empirijske opservacije broja ponavljanja koja su obično potrebna za rešavanje problema (Serrat, 2009).

Tehnika „Pet zašto“ je formalno razvijena i upotrebljavala se u „Tojota Motor“ korporaciji u periodu evolucije njihovih proizvodnih metoda. U drugim kompanijama se javlja u različitim oblicima. Pod rukovodstvom Rikarda Semlera, „Semko“ korporacija primenjuje tehniku „Tri Zašto“ i proširuje primenu te tehnike, da bi pokrila postavljanje ciljeva i donošenje odluka.

Metod ne obezbeđuje stroga i brza pravila za to koja pitanja treba da se istražuju, ili koliko dugo da se produži potraga za osnovnim razlozima. Čak i kada se strogo drži metoda, ishod još uvek zavisi od znanja i istrajnosti ljudi koji su uključeni.

U daljem tekstu dat je jedan primer tehnike:

Problem: Vozilo ne startuje

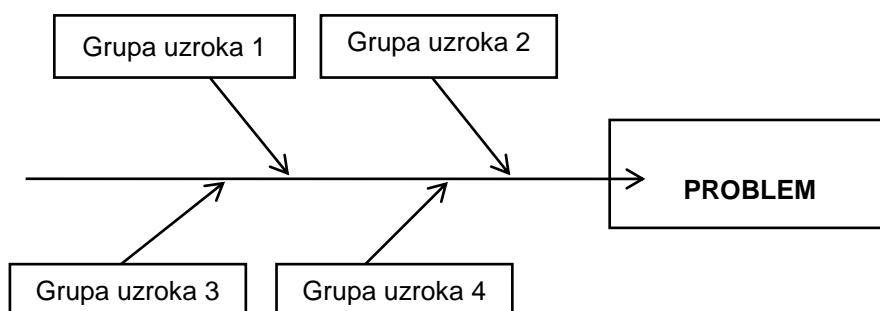
1. Zašto? – Baterija je prazna. (prvo zašto)
2. Zašto? – Alternator ne funkcioniše. (drugo zašto)
3. Zašto? – Remen na alternatoru je istrošen. (treće zašto)
4. Zašto? – Remen na alternatoru je dotrajavao i nije smenjen. (četvrto zašto)
5. Zašto? – Vozilo nije održavano prema preporučenom rasporedu za servisiranje. (peto zašto, razlog)

Ispitivanje može da se nastavi i na šesti, sedmi ili viši nivo, ali pet ponavljanja na pitanje Zašto najčešće je dovoljno da se dođe do osnovnog razloga. Ključno je da se ispitivač ohrabri da izbegava pretpostavke i logičke zamke i da umesto toga sledi lanac uzročnosti prema direktnim povećanjima efekta, preko bilo kojih slojeva ovlašćenja, do pravog razloga, koji još uvek ima nekakvu povezanost sa originalnim problemom. U ovom primeru može da se primeti da peto Zašto upućuje na pogrešan proces ili na promenljivo ponašanje, što je pokazatelj postizanja nivoa osnovnog razloga.

Zanimljiv je zaključak da poslednji odgovor upućuje na proces. Ovo je jedan od najvažnijih aspekata pristupa „Pet Zašto“ – pravi razlog treba da upućuje na proces koji ne radi dobro ili ne postoji. Zato je, možda umesto **Zašto**, bolje da se postavi pitanje „**Zašto proces nije uspeo?**“

.4 Klasifikacija uzroka prema karakteru, načinu dejstva i sličnim obeležjima

U ovoj fazi skup svih uzroka se razvrsta na osnovne grupe i svaki pojedinačni uzrok se locira u određenu grupu, pri čemu broj grupa nosi oznaku A, B, C, itd, (slika 6.8).

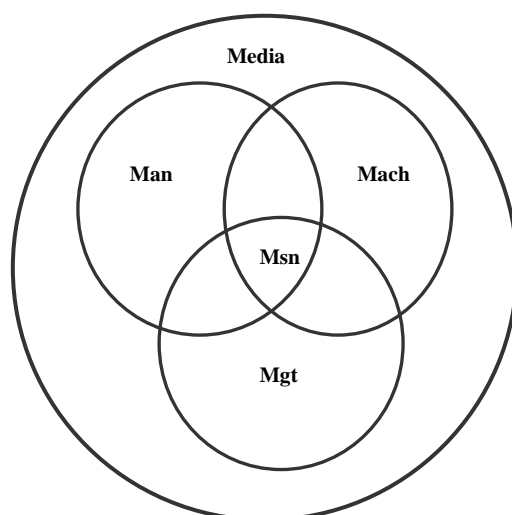

Slika 6.8.: Osnovna struktura dijagrama UZROCI-POSLEDICA

Broj grupa nije ograničen, ali postoje preporuke u literaturi kao, što je model „5-M“.

Model „5-M“ omogućava uslovno razgraničenje onih delova kompanije u kojima se sprovodi identifikacija rizika, pri čemu se dobija bolja preglednost, orijentacija i, pre svega metodičnost rada u prvoj fazi. Uspešni procesi u radu jedne kompanije, svakako, se ne dešavaju sami od sebe. Oni su, s jedne strane, pokazatelji koliko dobro sistem funkcioniše, a sa druge strane manifestuju njihove slabosti u sistemu, eksponirane opasnosti i probleme koji su pokazatelji uticaja rizika.

Faktori koji determinišu sistem su: 1. Čovek, 2. Radna sredina, 3. Mašina, 4. Proces rada i 5. Menadžment. Ovako postavljen sistem, u stručnoj literaturi je poznat kao model M5, šematski prikaz (slika 6.9) (FAA System Safety Handbook, Chapter 15 2000

Slika 6.9.: 5M Model

- Media - Ambijent (spoljna) i operativna radna sredina
 - Msn - Mission: radni procesi i funkcije u firmi
 - Man - Ljudski faktor
 - Mach - Mašine i industrijski park (hardver i softver)
 - Mgt - Menadžment
1. „Media“ – definisani su kao ambijent (spoljna) i operativna radna sredina ili radni uslovi, na primer: klimatski: vidljivost, temperatura, vlažnost, vetar, padavine; operativni: teren, flora i fauna, vegetacija, dnevna svetlost i dr.; higijenski uslovi za rad: ventilacija/kvalitet vazduha, buka/vibracije, prašina i zagađivači; prostori za kretanje: kolovozni/pešački: trotoar, podloga, led, blato, prašina, sneg, pesak, brdo.
 2. „MSN“ – procesi rada i funkcije u firmi koji su rezultat interakcije ljudskog faktora, ambijenta/okruženja, industrijskog parka i menadžmenta.

3. „Man“ – ljudski faktor, predstavlja najveću varijabilnost, samim tim izvor većeg dela rizika u kompaniji.
4. „Mach“ – mašine i industrijski park (hardver i softver) eksploatišu se u interakciji sa ljudskim faktorom. Industrijski park sa aspekta rizika nužno je da bude razmatran u odnosu: konstrukcije i performanse, ergonomije, održavanja; dostupnost, alatke i delova, logistike: nabavka, održavanje i popravke; tehnički podaci: tačni, korisni, raspoloživi.
5. „Mgt“ – menadžment proces unapređenja cilja procedurama, politikama i propisima; definiše standarde i kontrole. Iako upravljanje obezbeđuje procedure i pravila regulisanja interakcija među elementima u 5-M modelu, to ne može u potpunosti kontrolisati sistem.

5-M model, je adaptiran iz vojne doktrine proračuna operativnog rizika. U ovaj model, „Man“ – ljudski faktor – služi da označi učešće izvršilaca u aktivnosti, nezavisno od pola, uzrasta ili stručne spreme“. „Misija“ je vojni termin koji odgovara onome što se u industriji naziva radni proces – „operacija. Ovaj model obezbeđuje okvir analiziranja rizika i utvrđivanja odnosa među elementima koji rade zajedno kako bi se zadatak izvršio.

Iznos preklapanja ili interakcije među individualnim komponentama sistema je karakteristika svake grane industrije. „Mgt“ – menadžment – upravljanje, obezbeđuje regulisanje odnosa i primenu procedure i pravila koja se razvijaju među drugim elementima sistema.

Kada se radni proces odvija uspešno ili, suprotno, kada se desi neka nesreća, nužno je da sistem bude analiziran; interakciju među 5-M elementima treba temeljno istražiti. (FAA System Safety Handbook, 2000).

.5 Izrada kataloga uzroka odstupanja procesa

Iskustva u razvoju struktura industrijskih proizvodnih sistema – preduzeća i uslužnih organizacija, njihovoj izgradnji, organizaciji i upravljanju, omogućila su identifikaciju osnovnog skupa tehnoloških, upravljačkih i organizacionih uzroka – uticaja na degradaciju kvaliteta, životnu sredinu itd.

Posmatrani skup uzroka, ne uzimajući u obzir njihov karakter i način dejstva, je dat u (tabeli 6.6).

Tabela 6.6: Skup uzroka

Uzroci
Neobučenosť radnika
Neadekvatna zamena
Nedostatak ljudskih resursa
Politika, ciljevi i strategije koje su na snazi za njihovo postizanje
Interni akti
Interni odnosi
Defekt informacionog sistema i podataka
Softverski i hardverski defekt
Prekid struje
Oštećena oprema/rezervni delovi
Neadekvatna prostorija

Uzroci
Oštećenja telekomunikacijske opreme
Neiskustvo
Ne postoji
Nepotpuna
Izgubljena
Neispravna
Kulturno, socijalno, političko, pravno, regulatorno, finansijsko, tehnološko, ekonomsko, prirodno i konkurentno okruženje
Ključni pokretači i trendovi koji imaju uticaj na ciljeve organizacije
Odnosi sa zainteresovanim stranama
Klimatske promene
Upravljanje, organizaciona struktura i odgovornosti rukovodstva
Nesavesnost radnika
Nestručnost radnika
Hakerstvo

Klasifikacija napred navedenih uzroka (prethodno datih u obliku neuređenog skupa) izvršena je njihovim lociranjem u šest osnovnih grupa kako je dato u (tabeli 6.7). tako što uzroci nose oznaku grupe i redni broj unutar grupe.

Tabela 6.7: Katalog uzroka

Oznaka	Tip uzroka	Oznaka	Uzroci
A	Ljudski faktor	A1	Nesavesnost radnika
		A2	Nestručnost radnika
		A3	Neobučenosť radnika
		A4	Neadekvatna zamena
		A5	Nedostatak ljudskih resursa
		A6	Neiskustvo
B	Dokumentacija	B1	Nepostoji
		B2	Nepotpuna
		B3	Izgubljena
		B4	Neispravna
C	Spoljašnje okruženje	C1	Kulturno, socijalno, političko, pravno, regulatorno, finansijsko, tehnološko, ekonomsko, prirodno i konkurentno okruženje
		C2	Ključni pokretači i trendovi koji imaju uticaj na ciljeve organizacije
		C3	Odnosi sa zainteresovanim stranama
		C4	Klimatske promene
D	Unutrašnje okruženje	D1	Upravljanje, organizaciona struktura i odgovornosti rukovodstva
		D2	Politika, ciljevi i strategije koje su na snazi za njihovo postizanje
		D3	Interni akti
		D4	Interni odnosi
E	Tehnički	E1	Defekt informacionog sistema i podataka
		E2	Softverski i hardverski defekt
		E3	Prekid struje
		E4	Oštećena oprema/rezervni delovi
		E5	Neadekvatna prostorija
		E6	Oštećenja telekomunikacijske opreme

Oznaka	Tip uzroka	Oznaka	Uzroci
F	Namerni	F1	Korupcija
		F2	Krađa
G	Neovlašćena dejstva	G1	Neovlašćeno korišćenje opreme
		G2	Falsifikovanje
H	Ugrožavanje informacija	H1	Krađa
		H2	Špijunaža
		H3	Hakerstvo

.6 Definisane pretpostavke, ograničenja i uzroka

U ovoj fazi (četvrti korak kreiranja modela) u tabeli sa oznakom „PXX.2” dodaje se četvrta i peta kolona, kao što je prikazano na (tabeli 6.8).

Kolona 4 daje listu pretpostavki i ograničenja, koje služe da se dokumentuje trenutni kontekst u kojem se razvija sistem menadžmenta. Ovo se kasnije koristi prilikom preispitivanja i provere sistema, kao i prilikom definisanja zaštitnih mera.

Kolona 5 daje listu uzroka zbog kojih se pojavljuju odstupanja u procesu-aktivnosti. Uzroci se prikazuju oznakom preuzimanjem iz kataloga uzroka dati u (tabeli 6.7).

Tabela 6.8: Tabela PXX.2

Proces: Oznaka i naziv procesa PXX				
Cilj procesa:				
Oznaka aktivnosti	Oznaka Pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
1	2	3	4	5
A01	Z1			
A02	Z2			
A03	Z3			
	Z4			
A04	Z5			
	Z6			
	ZX			

6.3.5 Ocena rizika - Izrada FMEA matrice – Korak 5

Da bi se FMEA metoda uspešno prilagodila svakoj organizaciji u postupku procene rizika, a i da bi se olakšalo samim procenjivačima, potrebno je izvršiti određena prilagođavanja. Modifikovana FMEA matrica imaće izgled prikazan u (tabeli 6.9) i ista će se koristiti prilikom provere modela u realnim uslovima. FMEA matrica ima 9 kolona, ali u ovom koraku kreiraju se prvih 7 kolona.

Tabela 6.9: FMEA matrica (7 kolona)

Proces: Oznaka i naziv procesa PXX		Datum početne analize:				
Cilj procesa:		FMEA proces FM_X				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A01	Z1					
A02	Z2					
A03	Z3					
	Z4					
	Z5					
AXX	Z6					
	ZX					

Kolona 1 „Oznaka i naziv aktivnosti“ definiše redni broj i naziv aktivnosti u datom procesu i preuzeta je iz (tabele 6.3): Tabela PXX.1.

Kolona 2 i 3 „Oznaka pretnje“ i „Pretnje“, definišu oznaku i naziv pretnje i preuzete su iz (tabele 6.5): Tabela PXX.2.

Kolona 4 definiše uzroke i preuzeta je iz (tabele 6.8): Tabela PXX.2).

Kolona 5 definiše ocenu ozbiljnosti posledica, jer sve vrste odstupanja, koje su identifikovane pomoću FMEA metode mogu imati različite posledice. Tabela-skala sa ocenama je data u (tabeli 4.12 u poglavlju 4.5). Pretvaranja kvalitativnih veličina u kvantitativne je uvek u vezi sa subjektivnim stavom procenjivača rizika, pa je potrebno dati što preciznije smernice za ocenjivanje kriterijuma. (tabela 6.10)

Kolona 6 definiše ocenu verovatnoće pojave, odnosno moguću učestalost odstupanja. Skala za ocenjivanje verovatnoće pojave je data u (tabeli 4.13 u poglavlju 4.5). Ova skala će se koristiti prilikom provere modela u realnim uslovima, ali u praksi svaka organizacija može da definiše svoju skalu, ili da prilagodi predloženu svojim potrebama.

Kolona 7 je računanje RPN broja za svaku vrstu odstupanja. Dobija se množenjem ocena oba faktora:

$$\text{RPN} = \text{POSLEDICE} \times \text{VEROVATNOĆA}.$$

Tabela 6.10:Skala za ocenjivanje ozbiljnosti posledica

Oce- na	Efekat	Ozbiljnost posledice			
		Posledice usled narušavanja kvaliteta procesa (ISO 9001)	Posledice po životnu sredinu (ISO 14001)	Posledice po zdravlje i bezbednost (ISO 18001)	Posledice usled pojave zdravstveno neispravne hrane (ISO 22000 / HACCP principi)
10	Ekstre. visok	Pojava odstupanja može dovesti do prekida važnih operativnih funkcija na duži vremenski period. Neizbežne su tužbe od strane korisnika, a mogu se očekivati i ozbiljne sankcije od strane države. Može doći do prestanka rada organizacije.	Trajno uništavanje životne sredine na široj lokaciji sa mogućnošću proširenja kontaminacije putem nekontrolisane emisije u vazduh, vodu ili zemlju. Nivo zagađenja je toliki da neposredno ugrožava i zdravlje ljudi. Mogu se očekivati tužbe iz okruženja, a neizbežne su i ozbiljne sankcije od strane države. Može doći do prestanka rada organizacije.	Pojava odstupanja može da dovede do vanredne situacije sa višestrukim fatalnim ishodima kod zaposlenih i drugih zainteresovanih strana. Neizbežne su tužbe od strane zaposlenih i drugih zainteresovanih strana, kao i ozbiljne sankcije od strane države. Može doći do prestanka rada organizacije.	Odstupanje može dovesti do višestrukih fatalnih ishoda kod korisnika. Neizbežne su tužbe od strane korisnika, a mogu se očekivati i ozbiljne sankcije od strane države. Može doći do prestanka rada organizacije.
9	Kritičan	Pojava odstupanja može dovesti do prekida operativnih funkcija na duži vremenski period. Mogu se očekivati tužbe od strane korisnika i loš publicitet koji ugrožava opstanak organizacije. Finansijski gubici su ponekad nenadoknadivi.	Trajno uništavanje životne sredine na užoj lokaciji sa mogućnošću proširenja kontaminacije putem emisije u vazduh, vodu ili zemlju. Posredno je ugroženo i zdravlje ljudi. Mogu se očekivati sankcije od strane države i katastrofalan imidž preduzeća. Finansijski gubici su ponekad nenadoknadivi.	Pojava odstupanja može da dovede do fatalnog ishoda kod zaposlenih. Mogu se očekivati tužbe od strane zaposlenih, sankcije od strane države, kao i katastrofalan imidž preduzeća. Finansijski gubici su ponekad nenadoknadivi.	Pojava odstupanja može da dovede do fatalnog ishoda kod korisnika. Neizbežne su tužbe od strane korisnika, sankcije od strane države kao i katastrofalan imidž preduzeća. Finansijski gubici su ponekad nenadoknadivi.
8	Veoma visok	Pojava odstupanja dovodi do obustave isporuke/pružanja ugovorene usluge. Pored neposrednih finansijskih gubitaka, očekuje se trajni gubitak korisnika i pozicije na tržištu.	Lokalno uništavanje životne sredine bez mogućnosti proširenja zagađenja. Mogu se očekivati sankcije od strane države i loš publicitet.	Značajno narušavanje zdravlja zaposlenih koje je nemoguće nadoknaditi (trajna nemogućnost obavljanja radnih aktivnosti). Mogu se očekivati tužbe od strane zaposlenih i loš publicitet.	Značajno narušavanje zdravlja korisnika sa dugotrajnim posledicama. Mogu se očekivati tužbe od strane korisnika i loš publicitet. Finansijski gubici su veliki.
7	Visok	Pojava odstupanja dovodi do kratkotrajnog prekida operativnih funkcija i kašnjenja u realizaciji ugovora. Očekuju se finansijski gubici uz opravdane žalbe korisnika.	Konstantna degradacija životne sredine u dužem vremenskom periodu (više od godinu dana). Posledice se ne mogu u potpunosti sanirati.	Trajno narušavanje zdravlja i radne sposobnosti zaposlenih usled teške povrede ili hroničnog oboljenja (invaliditet do 30%)	Kratkotrajno narušavanje zdravlja velikog broja korisnika koje se može u potpunosti sanirati uz propisan medicinski tretman. Loš publicitet i finansijski gubici su neizbežni.

6	Umer. visok	Pojava odstupanja dovodi do velikog broja neusaglašenosti u procesima rada. Neusaglašeni proizvodi/usluge bivaju isporučeni krajnjim korisnicima, što dovodi do njihovog nezadovoljstva.	Posledice po životnu sredinu su evidentne, ali nisu pogubne po biljni i životinjski svet. Ne postoji mogućnost širenja negativnog uticaja, ali posledice nije moguće u potpunosti sanirati.	Povrede koje privremeno narušavaju radnu sposobnost, ali je moguć pun oporavak (bolovanje do 3 meseca).	Narušavanje zdravlja velikog broja korisnika koje se može u potpunosti sanirati i bez medicinskog tretmana. Loš publicitet je neizbežan.
5	Srednji	Sistemska odstupanja dovodi do skrivene mane na proizvodu/pruženoj usluzi, što dovodi do reklamacija u garantnom roku i nezadovoljstva korisnika.	Potrebno je uložiti napor da bi se, nakon završetka radnih aktivnosti, posledice po životnu sredinu u potpunosti sanirale.	Povrede koje privremeno narušavaju radnu sposobnost, ali je moguć pun oporavak (bolovanje do 1 meseca).	Narušavanje zdravlja malog broja korisnika koje se može u potpunosti sanirati uz propisan medicinski tretman. Finansijski gubici su neizbežni.
4	Umeren	Pojava odstupanja može da dovede do velikog broja neusaglašenosti u procesima rada, ali oni bivaju otkriveni pre isporuke. Pojava dovodi do finansijskih gubitaka.	Posledice zagađenja su prisutne u dužem vremenskom periodu i nakon prestanka obavljanja aktivnosti. Životna sredina je u stanju da se sama regeneriše u periodu od godinu dana.	Povreda/narušavanje zdravlja koje zahteva jednostavnu i kratkotrajnu medicinsku intervenciju (gubitak do tri radna dana).	Narušavanje zdravlja malog broja korisnika koje se može u potpunosti sanirati i bez medicinskog tretmana. Mogu se očekivati finansijski gubici.
3	Mali	Dolazi do pada performansi procesa, što prouzrokuje pojavu manjeg broja neusaglašenih proizvoda/usluga koji dolaze do krajnjih korisnika. Pojava dovodi do reklamacija i nezadovoljstva korisnika.	Posledice lokalnog zagađenja su prisutne u kraćem periodu i nakon prestanka obavljanja aktivnosti. Životna sredina je u stanju da se sama regeneriše u periodu od mesec dana.	Laka povreda/narušavanje zdravlja koja zahteva pružanje prve pomoći od strane obučenog lica (gubitak do jednog radnog dana).	Posledice po zdravlje korisnika su vrlo blage. Pojava dovodi do reklamacija i nezadovoljstva korisnika. Mogu se očekivati umereni finansijski gubici.
2	Veoma mali	Pad performansi procesa izaziva gubitak vremena i pojavu manjeg broja neusaglašenih proizvoda/usluga koji se otkrivaju pre isporuke. Štetni efekti su ograničeni.	Uticaj na životnu sredinu postoji samo dok traju kratkotrajne radne aktivnosti.	Povreda se može sanirati samostalnom intervencijom od strane povređenog, nakon čega se rad nesmetano nastavlja.	Posledice po zdravlje korisnika su neprimetne. Pojava dovodi do nezadovoljstva korisnika.
1	Neznatan	Pojava odstupanja je otkrivena bez posledica.	Pojava odstupanja je otkrivena bez posledica.	Pojava odstupanja je otkrivena bez posledica.	Pojava odstupanja je otkrivena bez posledica.

6.3.6 Redefinisanje procesa - ublažavanje rizika – Korak 6

U ovoj poslednjoj fazi kreiranja matrice, FMEA matrici datoj u (tabeli 6.9) dodaju se dve kolone 8 i 9 prikazano na (tabeli 6.11).

Tabela 6.11: FMEA matrica (9 kolona)

Proces: Oznaka i naziv procesa PXX		Datum početne analize:							
Cilj procesa:		FMEA proces FM_X							Korektivne mere (mere za ublažavanje -eliminaciju pretnji)
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN 7(5x6)	KPI/KRI 8		
								3	
A01	Z1								
A02	Z2								
A03	Z3								
	Z4								
AXX	Z5								
	Z6								
	ZX								

Kolona 8 definiše “Ključni indikatori performansi (KPI) i Ključni indikatori rizika (KRI)” - u daljem tekstu KPI/KRI. U modelu je za sve procese urađena predlog lista ključnih pokazatelja performansi procesa, s tim što kad se bude radila provera modela u organizacijama KPI/KRI, radiće se samo za one aktivnosti za koje je definisano i prihvaćeno da imaju rizike.

Kolona 9 definiše korektivne mere – mera za eliminaciju ili ublažavanje odstupanja, odnosno mere unapređenja.

U ovom trenutku FMEA tim mora da donese odluku kojim rizicima se treba posvetiti, pri čemu im od pomoći može biti grafički prikaz dobijenih rezultata u vidu Pareto dijagrama, na kom bi se slikovito prikazale razlike u rangiranju odstupanja i njihovih efekata.

Najčešće se definiše granični RPN broj, gde treba definisati odgovarajuće mere za sva odstupanja sa RPN brojem većim od graničnog. Onima sa RPN brojevima ispod graničnog se, u prvo vreme, ne posvećuje pažnja.

Neophodno je ustanoviti i primeniti mere za eliminaciju ili smanjenje vrsti odstupanja sa visokim nivoom rizika. Idealno bi bilo izvršiti potpunu eliminaciju određene vrste odstupanja. A to znači da novi RPN broj bude doveden na minimalnu, pošto je verovatnoća pojave takođe smanjena na nulu (ocena 1 - prevedeno u kvantifikovanu vrednost). Ipak, potpuna eliminacija odstupanja nije uvek moguća. U takvom slučaju

treba se posvetiti snižavanju ocenjenih parametara. Treba razmisliti na koji način je moguće smanjiti posledice, verovatnoću i mogućnost otkrivanja odstupanja.

Smanjenje ozbiljnosti posledica je važno, naročito u situacijama koje mogu da dovedu do povreda.

(Primer za ovu vrstu mere dato je u poglavlju 4.5).

Ipak, najveće mogućnosti za smanjenje rizika, leže u redukovanju verovatnoće nastanka odstupanja, a primena odgovarajućih mera najviše utiče na unapređenje samog procesa. Posle svega, ukoliko postoji mala verovatnoća da do odstupanja dođe, manja je i potreba za njenim praćenjem i detektovanjem.

6.3.7 Provera sprovedenih mera – Korak 7

Posle sprovođenja mera za snižavanje posledice, verovatnoće i mogućnosti otkrivanja odstupanja, potrebno je ponovo izračunati RPN broj.

Za one vrste odstupanja na kojima su primenjene predviđene mere unapređenja, trebalo bi da postoji značajno smanjenje RPN broja. Ukoliko do smanjenja nije došlo, znači da definisane mere nisu bile adekvatne.

Rezultujući RPN brojevi mogu se ponovo prikazati Pareto dijagramom i uporediti sa početnim RPN brojevima. Dodatno se može napraviti dijagram koji će prikazati razlike u izračunatim RPN brojevima, pre i posle sprovedenih mera.

Novе vrednosti ozbiljnosti i verovatnoće pojave posle preduzetih mera, kao i koja konkretna mera je dovela do njihovo smanjenje, biće prikazano dodavanjem nove 4 kolone u već postojećoj FMEA matrici, na način kao što je prikazano u (tabeli 6.12).

Kolona 10 za novo stanje zbog daljeg unapređenja procesa, date su nove pretpostavke i ograničenja za novo nastale okolnosti organizacije.

Kolona 11 definiše novu ocenu ozbiljnosti posledica.

Kolona 12 definiše novu ocenu verovatnoće pojave, odnosno moguću učestalost odstupanja.

Kolona 13 je računanje RPN broja za svaku vrstu odstupanja. Dobija se množenjem novih vrednosti ocena.

Postupak kreiranja modifikovane FMEA matrice je dat na (slici 6.10).

6.3.8 Prespitanje-unapređenje uspostavljenog sistema – Korak 8

Procena rizika u procesima organizacije je kontinuiran proces, pa bi trebalo izvršiti delimičnu ili potpunu reviziju procene rizika nakon realizacije mera postavljenih u cilju snižavanja postojećih rizika ili u sledećim slučajevima:

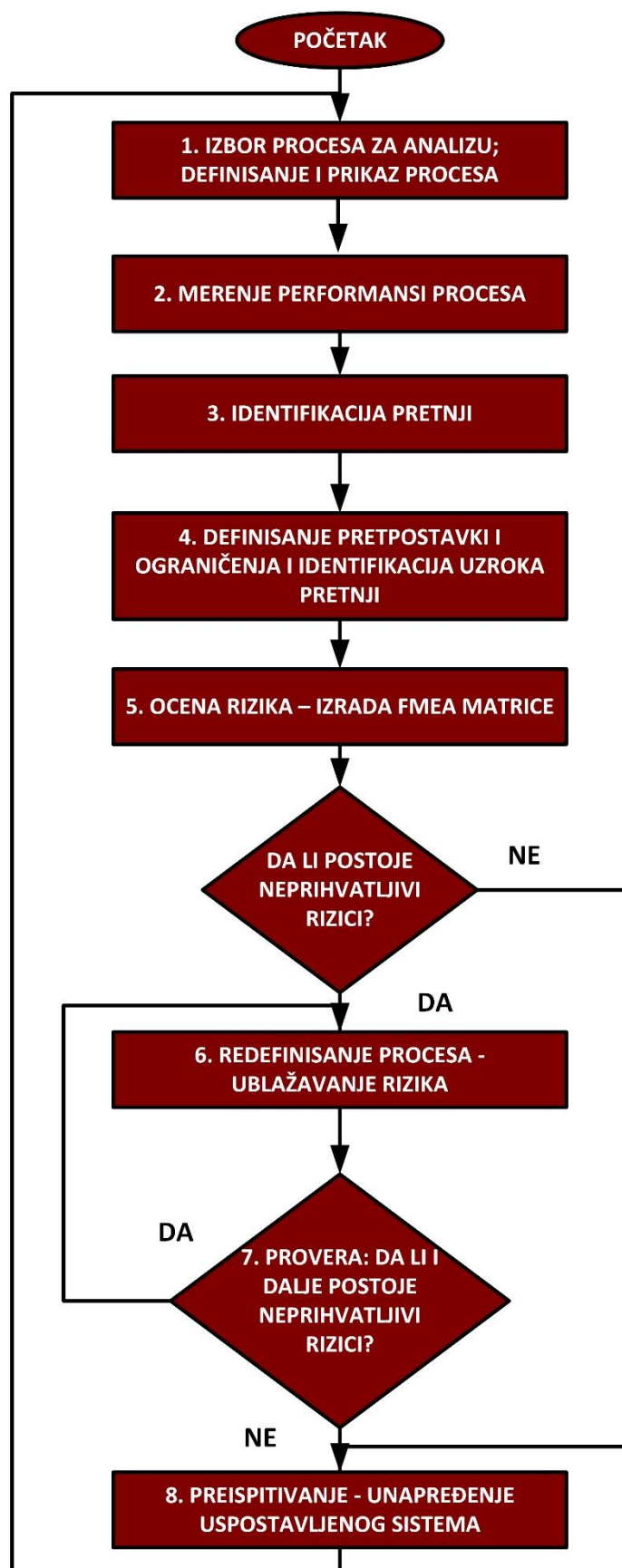
- 1) u slučaju pojave nove pretnje/odstupanja;
- 2) u slučaju promene podataka ili konteksta na kojima se zasnivala procena;
- 3) nakon pojave vanredne situacije, kao i rizika čije su posledice bile ekstremno visoke.

S obzirom da je kreirani model imao za cilj da smanji ili eliminiše određene rizike, poslednji korak u kreiranju modela jeste postupak preispitivanja uspostavljenog sistema unapređenja IMS-a.

Ukoliko se nakon preduzetih mera za sniženje posledica, analizom ustanovi da nije došlo do smanjenja rizika i da neke od dokumentovanih pretpostavki i ograničenja više ne važe, ta se činjenica mora uzeti u obzir prilikom definisanja novih zaštitnih mera. Takođe, ukoliko se tokom analiza ustanovi da su učinjene nove pretpostavke ili da su se pojavila nova ograničenja, neophodno je dokumentovati nove pretpostavke ili ograničenja za neke sledeće provere i analize.

Tabela 6.12: FMEA matrica sa preduzetim merama

Proces: Cilj procesa:									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
									Rezultati preduzetih mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13				
A01	P01															
A02	P02															
A03	P03															
	P04															
AXX	P05															
	P06															
	PXX															

Slika 6.10: Model predstavljen kroz algoritam

6.4 Model razvrstan po procesima

U naporima usmerenim ka poboljšanju procesa rada na osnovu rizika u proizvodnim i uslužnim organizacijama, predmetna metoda ima široko područje primene i opšteg je karaktera, a obuhvata sve aspekte poslovanja.

Radi lakše implementacije, korišćenjem literature (Radlovači, 2011, Vulcanović i dr.,2012, Vulcanović,2015) i sintezom izdvojenih elmenata modela (od tačke 4.3.1 do 4.3.7), model je razvrstan u 20 procesa prikazanih od tačke 6.4.1 do 6.4.20. Isto tako, radi lakše implementacije modela, svaki proces u daljem tekstu je obogaćen opisima o vlasniku procesa i opisom aktivnosti koje se sreću u realnim procesima.

U modelu je dat prikaz elemenata koji se uglavnom odvijaju u uslovima redovnog poslovanja. Pojavu raznih vrsta odstupanja u procesima ili van njih, model ne tretira detaljno. Pomenuta odstupanja mogu biti kao na pimer: nagle promene u okruženju organizacije (poremećaji tržišta, izmene zakonske regulative koja se odnosi na poslovanje).

6.4.1 Proces P01 – Operativno upravljanje (Grupa: Upravljanje)

Operativno upravljanje se obavlja svakodnevno u okviru planskih perioda operativnog upravljanja. U zavisnosti od tipa organizacije to može biti nedelju dana ili mesec dana, a, u izuzetnim slučajevima, i kraće.

.1 Vlasnik procesa

Vlasnik procesa je najviši poslovodni organ (najviši menadžment, direktor, ili organ sa drugim nazivom, u zavisnosti od veličine i tipa organizacione strukture). U slučaju manjih organizacija, vlasnik ovog procesa može biti jedna osoba.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa su:

- stabilno operativno upravljanje sistemom i
- efektivno i efikasno operativno upravljanje sistemom.

Proces operativnog upavljanja organizacijom sprovodi se svakodnevno s ciljem obezbeđenja održavanja parametara postavljene funkcije cilja u granicama dozvoljenih odstupanja u datom vremenu i datim uslovima okoline (Radlovački, 2011).

.3 Aktivnosti procesa

Operativno upravljanje bazira se na upoređenju poslovnog plana sa informacijama iz ostalih procesa, izvođenju aktivnosti operativnog upravljanja za naredni (kratkoročni) period operativnog planiranja s ciljem održavanja vrednosti ključnih parametara funkcionisanja sistema u okviru granica definisanih funkcijom kriterijuma (Radlovački, 2011), donošenju odluka i delovanje u skladu sa donetim odlukama i dokumentovanje procesa operativnog upravljanja (uglavnom čuvanje informacija o donetim odlukama, njihovim efektima i slično).

Aktivnosti procesa prikazane su u dijagramu toka, prikazan na (slici 6.11). Takođe, aktivnosti procesa, ciljevi procesa kao i ciljevi aktivnosti dati su u (tabeli 6.13)

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.14) date su pretnje i uzroci procesa operativnog upravljanja. Pretnje u ovom procesu su neadekvatna i nepotpuna analiza, nekompletan plan, pogrešna i nekompletna implementacija odluka, loša ocena efikasnosti i efektivnosti, loše komuniciranje sa zainteresovanim stranama kao i delimično i loše dokumentovanje procesa.

.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

U (tabeli 6.13) dati su ključni pokazatelji performansi procesa.

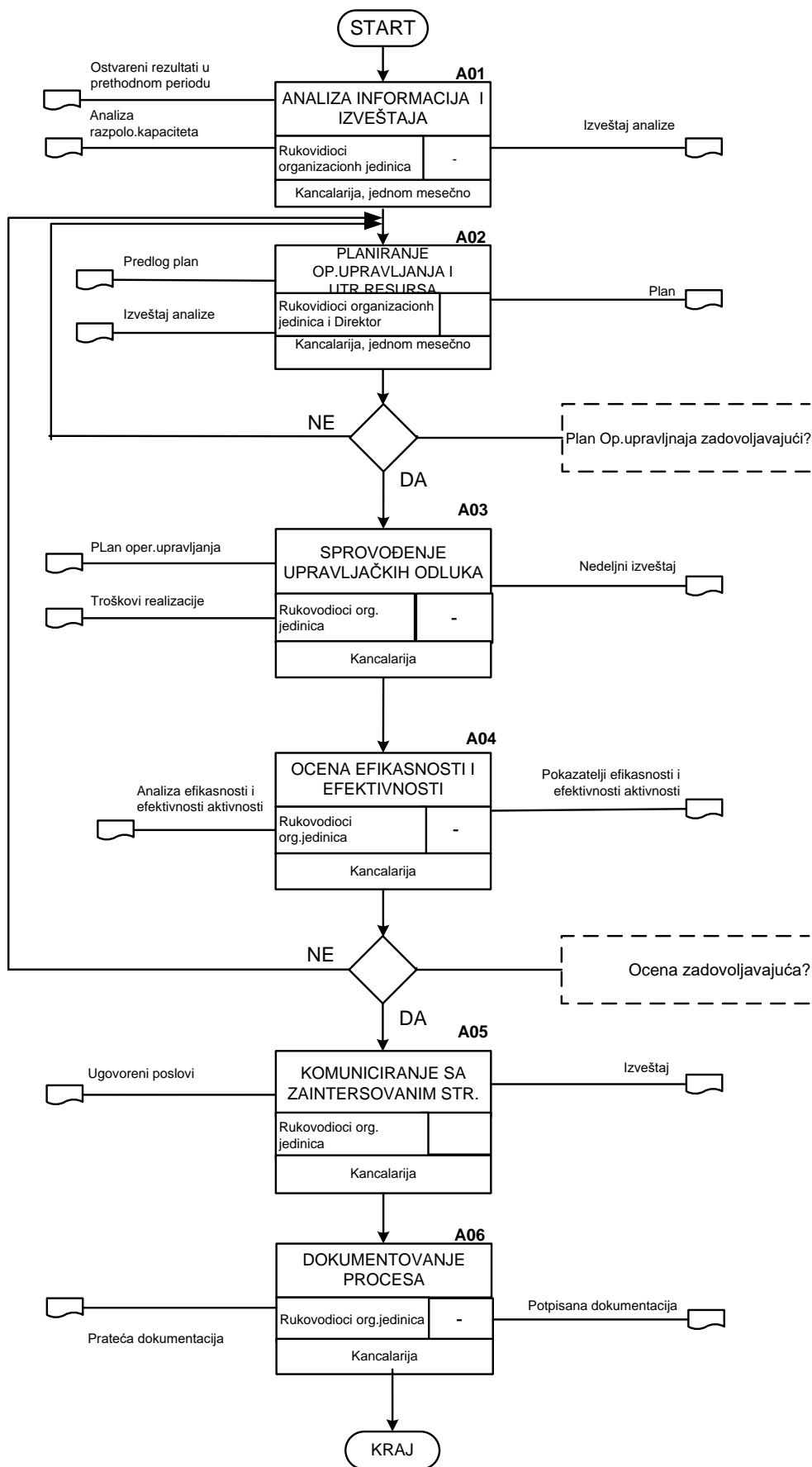
Većina tokova koji sadrže informacije o oceni efektivnosti/efikasnosti procesa P01 stižu se u procesu P02.

Ocena efektivnosti/efikasnosti procesa P01 može se u celosti obavljati na kraju planskog perioda i u sklopu određivanja ocene celokupnog sistema, a neki elementi te ocene se mogu određivati na mesečnom ili nedeljnom nivou. Sve to zavisi od specifičnosti konkretnog sistema.

Posmatranje trendova kretanja reprezentativnih vrednosti može biti predmet kvalitativne analize kojom se dobija uvid u uslove u kojima rukovodstvo adekvatno operativno upravlja sistemom i uslove u kojima se operativno upravljanje ne odvija kvalitetno. Takve analize bi mogle upućivati na projektovanje postupaka upravljanja u slučaju pojave uslova iz druge grupe čijom primenom bi se bolje pariralo nepovoljnim pojavama i uslovima.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P01, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.15).

Slika 6.11: Dijagram toka-Procesa OPERATIVNOG UPRAVLJANJA (P01)

Tabela 6.13: P01.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa OPERATIVNOG UPRAVLJANJA (P01)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Analiza informacija i izveštaja iz ostalih procesa	Dobijanje sveobuhvatne i detaljne informacije	Trendovi ostvarenja dodatne vrednosti
A02	Planiranje operativnog upravljanja i utroška resursa	Detaljan poslovni plan sa ciljevima poslovanja-ostvarivanje boljeg upravljanja Manji utrošak resursa	Stepen izvršenja poslovnog plana (iskazan procentualno ili na drugi pogodan način) u toku planskog perioda
A03	Sprovođenje upravljačkih odluka i praćenje utroška resursa	Implementacija plana upravljačkih odluka i praćenje utroška resursa Ostvarenje boljih poslovnih rezultata	Ostvaren finansijski bilans poslovanja (nedeljni / mesečni / kvartalni)
A04	Ocena efikasnosti i efektivnosti izvršenih aktivnosti	Poboljšanje efikasnosti i efektivnosti izvršavanja aktivnosti Povećanje učinka procesa	Troškovi rešavanja neusaglašenosti p proizvoda/usluga
A05	Komunikacija sa zainteresovanim stranama	Efikasna komunikacija rukovodstva sa korisnicima i zainteresovanim stranama Veće zadovoljstvo korisnika	Odnos utroška resursa planirano/ostvareno
A06	Dokumentovanje procesa	Efikasno i efektivno upravljanje procesom	

Tabela 6.14: P01.2-Utvrđivanje pretnji, pretpostavke i ograničenja i uzroka procesa
OPERATIVNOG UPRAVLJANJA (P01)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Analiza informacija i izveštaja iz ostalih procesa	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	Organizaciona struktura, uloge i odgovornosti	A, B, D
A02 Planiranje operativnog upravljanja i utroška resursa	Z2	Nekompletan plan	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C, C2, D
A03 Sprovođenje upravljačkih odluka i praćenje utroška resursa	Z3	Pogrešna i nekompletna implementacija odluka	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D
A04 Ocena efikasnosti i efektivnosti izvršenih aktivnosti	Z4	Loša i nekompletna ocena odluka	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D
A05 Komunikacija sa zainteresovanim stranama	Z5	Delimična i loša komunikacija	Ne postoji radnik - radno mesto posvećeno ovim poslovima, tako da te aktivnosti, između svih ostalih obaveza, obavlja direktor, kada nadje vreme za to	A, B, C3, D
A06 Dokumentovanje procesa	Z6	Delimično i loše dokumentovanje procesa	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B

Tabela 6.15: P01.3-FMEA matrica procesa OPERATIVNOG UPRAVLJANJA (P01) FM_01

Proces: OPERATIVNOG UPRAVLJANJA (P01) Cilj procesa: • stabilno operativno upravljanje sistemom, • efektivno i efikasno operativno upravljanje sistemom.				Datum početne analize:				Datum novog stanja:					
FMEA proces FM_01								Novo stanje – provera nakon mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN		
1	2	3	4	5	6	7 (5x6)	8	9	10	11	12	13(11x12)	
A01 Analiza informacija i izveštaja iz ostalih procesa	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A, B, D				KP1.1 KP1.2 KP1.3 KP1.4 KP1.5						
A02 Planiranje operativnog upravljanja i utroška resursa	Z2	Nekompletan plan	A, B, C, C2, D										
A03 Sprovođenje upravljačkih odluka i praćenje utroška resursa	Z3	Pogrešna i nekompletna implementacija odluka	A, B, D										
A04 Ocena efikasnosti i efektivnosti izvršenih aktivnosti	Z4	Loša i nekompletna ocena odluka	A, B, D										
A05 Komunikacija sa zainteresovanim stranama	Z5	Delimična i loša komunikacija	A, B, C3, D										
A06 Dokumentovanje procesa	Z6	Delimično i loše dok.proc.	A, B										

6.4.2 Proces P02 – Preispitivanje od strane rukovodstva (Grupa: Upravljanje)

.1 Vlasnik procesa

Vlasnik procesa preispitivanja IMS je rukovodstvo. Najznačajniju ulogu u odvijanju procesa preispitivanja ima predstavnik rukovodstva što direktno proizlazi iz zahteva standarda ISO 9001.

.2 Ciljevi procesa su:

- efikasno preispitivanje usaglašenosti načina odvijanja procesa sistema sa načinom koji je predviđen dokumentacijom,
- stalno poboljšavanje efikasnosti/efektivnosti sistema i
- stalno poboljšavanje zadovoljenja zahteva zainteresovanih strana.

Postojanje procesa P02 proizlazi iz zahteva 9.1 standarda ISO 9001:2015. Jasno je da je deo opšteg procesa upravljanja organizacijom. Ovaj proces za osnovni cilj ima trajno i neprekidno obezbeđenje zadovoljavajuće efektivnosti procesa i trajno i neprekidno obezbeđenje efikasnosti procesa, tj. kontrolu utroška resursa u procesu ispunjenja ciljeva. S obzirom da proces P02 određuje efikasnost i efektivnost sistema, čini jednu od presudnih karika u lancu postizanja osnovnih ciljeva organizacije: kontinuirano ostvaivanje viška vrednosti kroz plasman proizvoda/usluga i održavanje i poboljšanje zadovoljstva korisnika, čime se trajno održava proces rada i obezbeđuje njegov razvoj. (Radlovački, 2011).

.3 Aktivnosti procesa

Proces preispitivanja od strane rukovodstva je jedan od definisanih procesa u standardu ISO 9001:2015. Standard dosta detaljno definiše, kako njegove ulaze, tako i izlaze, pa i ciljeve. Na (slici 6.12) prikazan je dijagram toka koji sadrži aktivnosti potrebne za transformaciju ulaza u izlaza. Takođe, aktivnosti procesa, ciljevi procesa kao i ciljevi aktivnosti, dati su u (tabeli 6.16).

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.17) date su pretnje i uzroci datog procesa.

Ovako postavljene pretnje procesa vezane su za aktivnosti procesa, a to su neadekvatna i nepotpuna analiza, loše postavljene mere poboljšanja, povećani broj neusaglašenosti, nezadovoljstvo korisnika, povećani broj reklamacija i netačan i delimičan izveštaj.

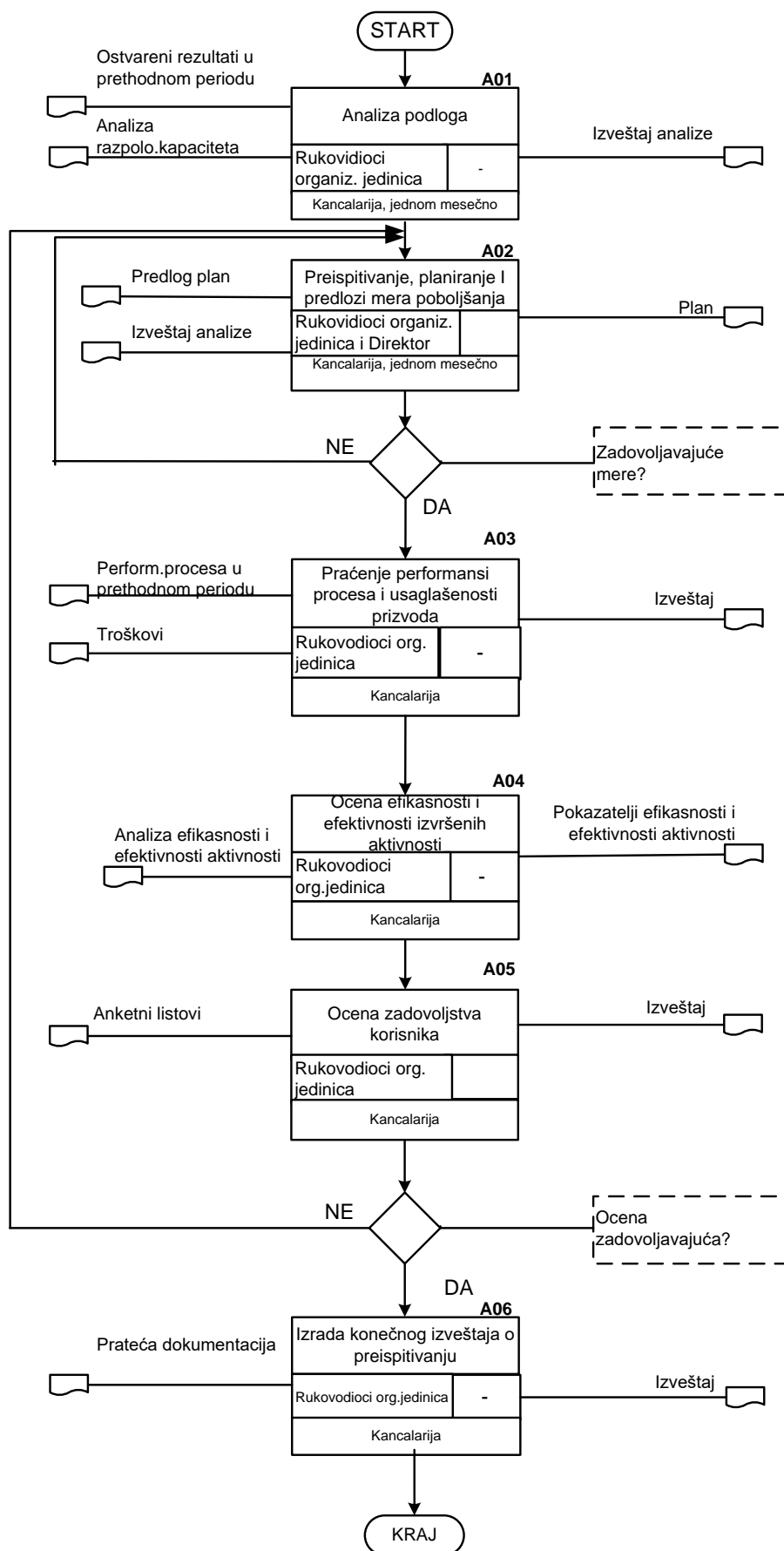
.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

U (tabeli 6.16) dati su ključni pokazatelji performansi procesa.

Ocena efektivnosti/efikasnosti do koje se dolazi u ovom procesu je ključna aktivnost. Pored dobijanja kvantitativne i/ili kvalitativne ocene efektivnosti/efikasnosti procesa i sistema u celini, omogućava menadžmentu uvid u stanje sistema i niz uzroka i relacija unutar sistema menadžmenta koji su doveli do dobijene ocene. Analize iz procesa se najčešće koristi za donošenje ocene efektivnosti/efikasnosti procesa i sistema.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P02, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.18).

Slika 6.12: Dijagram toka-Procesa PREISPITIVANJE OD STRANE RUKOVODSTVA (P02)

Tabela 6.16: P02.1 Utvrđivanje aktivnosti, ciljeve aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa
PREISPITIVANJE OD STRANE RUKOVODSTVA (P02)

Oznaka Aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesu (KPI)
A01	Analiza podloga	Dobijanje sveobuhvatne i detaljne analize procesa	Broj neusaglašenosti (sa trendovima i odnosom planirano/izvršeno uklanjanje neusaglašenosti)
A02	Preispitivanje, planiranje i predlozi mera poboljšanja	Stalno poboljšavanje efikasnosti/efektivnosti sistema	
A03	Praćenje performansi procesa i usaglašenosti proizvoda	Smanjenje pojava neusaglašenosti	Broj korektivnih i preventivnih mera (sa trendovima i odnosom planirano/izvršeno)
A04	Ocena efikasnosti/efektivnosti sistema	Postizanje ciljeva poslovnog plana Smanjenje pojava neusaglašenosti	
A05	Ocena zadovoljstva korisnika	Stalno poboljšavanje zadovoljenja zahteva zainteresovanih strana i kupaca	Ocena efektivnosti i efikasnosti sistema (po procesima i ukupna) Ocene zadovoljenja zahteva korisnika, zaposlenih i ostalih zainteresovanih strana
A06	Izrada konačnog izveštaja o preispitivanju sistema	Arhiviranje preispitivanja	

Tabela 6.17: P02 - Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PREISPITIVANJE OD STRANE RUKOVODSTVA (P02)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Analiza podloga	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	Uzeti u obzir regulativu, pravila i obavezne standarde vezane za organizaciju i okruženje	A, B, D
A02 Preispitivanje, planiranje i predlozi mera poboljšanja	Z7	Loše postavljene mere poboljšanja	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C1, C2, D
A03 Praćenje performansi procesa i usaglašenosti proizvoda	Z8	Loše postavljeni ciljevi	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D
	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	Primena dobrovoljnih standarda IMS	A, B, D
A04 Ocena efikasnosti/efektivnosti sistema	Z4	Loša i nekompletna ocena odluka	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D
	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D
A05 Ocena zadovoljstva korisnika	Z10	Nezadovoljstvo korisnika/zainteresovanih strana	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C3, D
	Z11	Povećanje broja reklamacija	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C3, D
A06 Izrada konačnog izveštaja o preispitivanju sistema	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D

Tabela 6.18: P02.3-FMEA matrica procesa

PREISPITIVANJE OD STRANE RUKOVODSTVA (P02) FMEA_02

Proces: PREISPITIVANJA OD STRANE RUKOVODSTVA(P02) Cilj aktivnosti: Efikasno preispitivanje usaglašenosti načina odvijanja procesa sistema sa načinom koji je predviđen dokumentacijom.									Datum početne analize: Datum novog stanja:				
FMEA proces FM_02									Novo stanje- provera nakon mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)	
A01 Analiza podloga	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A, B, D				KP2.1 KP2.2 KP2.3 KP2.4						
A02 Preispitivanje, planiranje i predlozi mera poboljšavanja	Z7	Loše postavljene mere poboljšanja	A, B, C1, C2, D										
A03 Praćenje performansi	Z8	Loše postavljeni ciljevi	A, B, D										

Proces: PREISPITIVANJA OD STRANE RUKOVODSTVA(P02)									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
Cilj aktivnosti: Efikasno preispitivanje usaglašenosti načina odvijanja procesa sistema sa načinom koji je predviđen dokumentacijom.													Novo stanje- provera nakon mera			
FMEA proces FM_02																
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
procesa i usaglašenosti proizvoda	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	A, B, D													
A04 Ocena efikasnosti/efektivnosti sistema	Z4	Loša i nekompletna ocena odluka	A, B, D													
	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	A, B, D													
A05 Ocena zadovoljstva korisnika	Z10	Nezadovoljstvo korisnika/zainteresovanih strana	A, B, C3, D													

Proces: PREISPITIVANJA OD STRANE RUKOVODSTVA(P02)									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
Cilj aktivnosti: Efikasno preispitivanje usaglašenosti načina odvijanja procesa sistema sa načinom koji je predviđen dokumentacijom.																
FMEA proces FM_02									Novo stanje- provera nakon mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
	Z11	Povećanje broja reklamacija	A, B, C3, D													
A06 Izrada konačnog izveštaja o preispitivanju sistema	Z12	Netačan/de limičan izveštaj	A, B, D													

6.4.3 Proces P03 – Planiranja i analiza poslovanja (Grupa: Upravljanje)

Dobro planiranje je preduslov za efektivnu i efikasnu realizaciju proizvoda. Prema tome, ne može se zamisliti uspešno i ozbiljno preduzeće iz bilo koje oblasti i bilo kog kapaciteta koje ne izrađuje godišnji plan i ne analizira rezultate iz prethodne godine.

Bez realno utvrđenog plana o tome šta će se proizvesti i prodati, odnosno koje će se usluge vršiti, bez planiranja potrebnih procesa za realizaciju plana i bez provere mogućnosti obezbeđenja resursa (sirovina, opreme, kadrova, usluga drugih itd.) nema efektivne i efikasne realizacije proizvoda ili usluga. Pri tome, pod efektivnom realizacijom se podrazumeva da se ono što je planirano i realizuje, a pod efikasnom realizacijom da se ono što je planirano realizuje uz najmanje korišćenje resursa i najmanje troškove.

Ako se planiranje realizacije proizvoda posmatra kao proces, i za to je moguće postaviti konkretne ciljeve čije ostvarivanje će se pratiti.

.1 Vlasnik procesa

Vlasnik procesa je rukovodstvo.

.2 Ciljevi procesa

- Utvrđivanje realnog plana na proverenim podlogama
- Povećanje stepena izvršenja plana
- Smanjenje zaliha sirovina, poluproizvoda i gotovih proizvoda
- Povećanje stepena iskorišćenja resursa
- Realizacija procesa i proizvoda (tačno na vreme)
- Smanjenje troškova realizacije proizvoda

.3 Aktivnosti procesa

Nije moguće zamisliti uspešno i ozbiljno preduzeće iz bilo koje oblasti i bilo kog kapaciteta koje ne izrađuje godišnji plan i ne analizira rezultate iz prethodne godine.

Dobro planiranje je preduslov za efektivnu i efikasnu realizaciju proizvoda i pružanje usluga. Bez realno utvrđenog plana šta će se proizvesti i prodati, odnosno koje će se usluge vršiti, bez planiranja potrebnih procesa za realizaciju plana i bez provere mogućnosti obezbeđenja resursa (sirovina, opreme, kadrova, usluga drugih itd.) nema efektivne i efikasne realizacije proizvoda ili usluga. Pri tome, pod efektivnom realizacijom podrazumeva se da se ono što je planirano i realizuje, a pod efikasnom realizacijom da se ono što je planirano realizuje uz najmanji utrošak resursa i najniže troškove.

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.20) date su pretnje i uzroci procesa.

.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

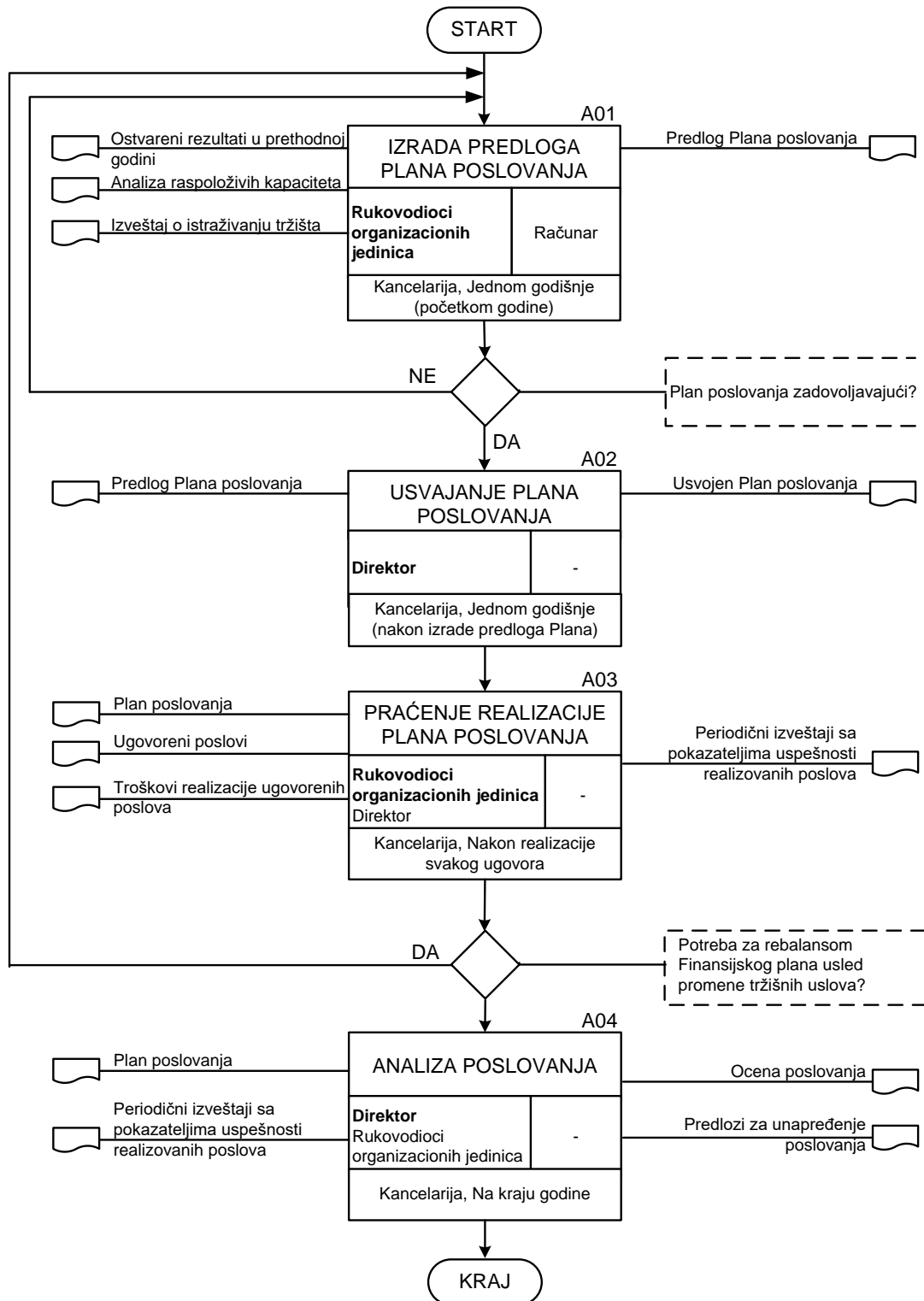
Proces poslovnog planiranja obavlja se na početku planskog perioda na osnovu realizacije prethodnog plana sadržanog u izveštaju o preispitivanju sistema, kao i različitih informacija iz procesa, planiranja trendova potražnje i dobrim menadžerima

koji poznaju način na koji funkcioniše sistem i najzad, sposobnosti sistema da izvede planirano.

U (tabeli 6.19) dati su ključni pokazatelji performansi procesa.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P03, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.21).

Slika 6.13: Dijagram toka-procesa PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA(P03)

Tabela 6.19: P03.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeve aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA (P03)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Izrada predloga plana poslovanja	Povećanje stepena realizacije plana	Stepen usaglašenosti poslovnog plana sa postignutim rezultatima, odnosno stepen realizacije ciljeva poslovanja
A02	Usvajanje plana poslovanja	Utvrdjivanje realnog plana na proverenim podlogama	Ostvaren finansijski bilans poslovanja u planskom periodu i poslovno-finansijski pokazatelji
A03	Praćenje realizacije plana poslovanja	Blagovremena realizacije procesa i proizvoda	Broj, obim i isplativost investicija
A04	Analiza poslovanja	Smanjenje troškova realizacije poslovanja	Plasman i udeo na tržištima po proizvodima/uslugama Kretanje zarada zaposlenih

Tabela 6.20: P03.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA (P03)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnji	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Izrada predloga plana poslovanja	Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	Promene i potrebe tržišta Aktuelna politička stanja (moguće embargo)	A6, C1, D1, D2
	Z14	Pogrešna procena obima posla za tekuću godinu	Ne postoje nikakve specificne pretpostavke i ograničenja	A6, C1, D1, D2
	Z15	Pogrešna procena obima i vrste posla	Ne postoje nikakve specificne pretpostavke i ograničenja	A6, C1, D1, D2
A02 Usvajanje plana poslovanja	Z16	Usvajanje pogrešnog plana	Ne postoje nikakve specificne pretpostavke i ograničenja	A6, D1, D2

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnji	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
	Z17	Odbacivanje dobrog finansijskog plana	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A6, D1, D2
A03 Praćenje realizacije plana poslovanja	Z18	Greška u obračunu troškova	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, F4, F6,
A04 Analiza poslovanja	Z19	Viši troškovi	Fiksna kamata. Redovna naplata nakon isporuke	A, F4, F6,

Tabela 6.21:P03.3-FMEA matrica procesa PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA (P03) FMEA_03

Proces: PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA (P03) Cilj aktivnosti: Donošenje realno ostvarivih planova poslovanja i efektivno praćenje njihove realizacije, smanjenje zaliha sirovina poluproizvoda; Obezbeđenje prihvatljivog standarda zaposlenih.									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_03									Novo stanje- provera nakon mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove postavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
A01 Izrada predloga plana poslovanja	Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	A6, C1, D1, D2				KP3.1 KP3.2 KP3.3 KP3.4 KP3.5									
	Z14	Pogrešna procena obima posla za tekuću godinu	A6, C1, D1, D2													
	Z15	Pogrešna procena obima i vrste posla	A6, C1, D1, D2													
A02 Usvajanje plana poslovanja	Z16	Usvajanje pogrešnog plana	A6, D1, D2													
	Z17	Odbacivanje dobrog	A6, D1,													

FMEA proces FM_03									Novo stanje- provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
		finansijskog plana	D3									
A03 Praćenje realizacije plana poslovanja	Z18	Greška u obračunu troškova	A, F4, F6,									
A04 Analiza poslovanja	Z19	Viši troškovi	A, F4, F6,									

6.4.4 Proces P04 – Praćenje i merenje zadovoljstva korisnika (Grupa: Marketing)

Potreba za procesom praćenja i merenja zadovoljstva korisnika proizilazi iz zahteva standarda ISO 9001 u kome se kaže: „... zahtevi za sistem menadžmenta kvalitetom, specificirani u ISO 9001, uz obezbeđenje kvaliteta proizvoda, imaju za cilj i povišenje zadovoljstva korisnika“.

Da bi organizacija imala predstavu o zadovoljstvu korisnika, potrebno je da ima proces kome je cilj prikupljanje i obrada odgovarajućih informacija, zatim da kroz izveštaje rukovodstvu i ostalim procesima prosledi te informacije i da, prateći ove informacije, pravovremeno uoči sve bitne promene stava o zadovoljstvu korisnika i ostalih zainteresovanih strana i o tome informiše rukovodstvo.

.1 Vlasnik procesa

Vlasnik procesa je rukovodilac organizacione jedinice koja se bavi marketingom. Moguće je i da su procesi marketinga pridruženi nekoj drugoj organizacionoj celini (na primer upravi ili komercijali). Dešava se i da procesi marketinga nisu razvijeni u organizaciji, već da su ta zaduženja dodeljena jednoj osobi. Neke organizacije uopšte i nemaju ove procese, pa ni aktivnosti koje su u vezi sa marketingom, što može biti uzrokovano prirodom posla kojim se bave (stalni korisnici u uslovima procesne proizvodnje, organizacije u državnoj svojini, organi vlasti i slično ili prema mišljenju nadležnih ovi procesi nisu potrebni ili se ne isplati uvoditi ih u proces), mada se u poslednje vreme sve više organizacija odlučuje za razvoj aktivnosti ili procesa u vezi sa marketingom. (Radlovački, 2011)

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa praćenja i merenja zadovoljstva korisnika su:

- efektivan obuhvat podataka od korisnika i ostalih zainteresovanih strana;
- održavanje efektivne i efikasne metode za obradu podataka od korisnika i ostalih zainteresovanih strana;
- pružanje kvalitetnih podloga za razvoj proizvoda/usluga prema zahtevima korisnika i
- informisanje rukovodstva o zahtevima korisnika.

.3 Aktivnosti procesa

Aktivnosti procesa prikazane su na dijagramu toka (slika 6.14). Takođe, aktivnosti procesa, ciljevi procesa kao i ciljevi aktivnosti dati su u (tabeli 6.22). Za merenje i praćenje zadovoljenja korisnika organizacija mora definisati:

- izvore informacija i
- metodu za praćenje, analizu i korišćenje podataka.

Organizacija mora da definiše izvore, pre svega, od korisnika i kupaca, a mogu biti u pisanoj ili usmenoj formi. Podrazumevaju se: interne informacije, ankete i upitnici, istraživanja tržišta, reklamacije korisnika itd.

Najbitnije su one informacije dobijene od korisnika/kupaca i one se mogu odnositi na: informacije o isporučenom proizvodu (rok, kvalitet, cena rezervni delovi, servis

itd.), informacije iz ugovora sa kupcem/korisnikom, zahtevi kupca/korisnika, potrebe tržišta, poređenje sa konkurencijom i drugo.

Organizacija mora da uspostavi proces za prikupljanje informacija kako bi mogla koristiti i analizirati podatke.

Opšti prilaz u primeni metoda aktivnosti A2 i A3 - obradi i analizi podataka sadrži sledeće aktivnosti:

- utvrđivanje problema;
- izdavanje i priprema podataka;
- obrada i analiza podataka;
- ocena stanja ili utvrđivanje efekata poboljšanja i
- smernice za izvođenje preventivnih ili korektivnih mera.

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.23) date su pretnje procesa.

Pretnje ovog procesa mogu biti neadekvatno anketiranje korisnika, neizvršena ili neadekvatna obrada prikupljenih podataka, neodgovornost rukovodstva.

.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

U (tabeli 6.22) dati su ključni pokazatelji performansi procesa

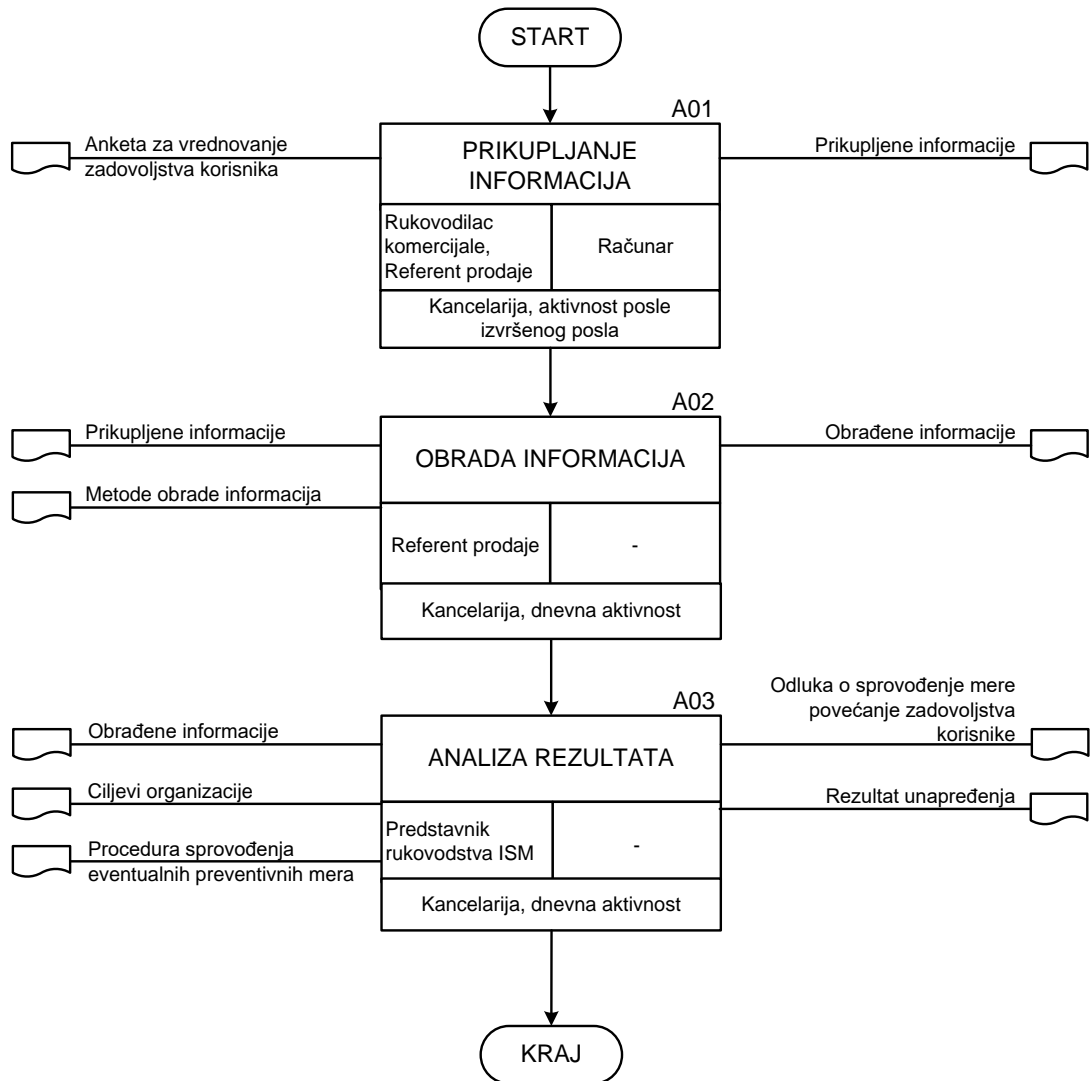
Atraktivnost upitnika kao i ostalih sredstava čijom se upotrebom može doći do informacija o mišljenju korisnika, su odraz veštine rada zaposlenih u procesu P04. Odaziv korisnika na upitnike je direktno uslovljen atraktivnošću upitnika i, eventualno, postojanjem nekih beneficija koje korisnik može da ima ako odgovori na upitnik.

Danas smo svedoci sve većeg značaja postojanja upotrebljivih informacija o zahtevima korisnika za uspeh poslovanja. Ostvarene korelacije između dobijene ocene zadovoljstva korisnika na osnovu upitnika i ostalih sredstava komunikacije sa jedne strane i ostvarene prodaje sa druge strane govori o tome da su pitanja bila upućena pravim ciljnim grupama (tj. reprezentativnom uzorku) i da su pitanja bila adekvatna svrsi.

Ako ove korelacije nema (na primer rezultat ispitivanja pokazuje da je korisnik zadovoljan, a prodaja pada), moguće je da proces koristi pogrešnu metodu obuhvata podataka ili se podaci ne dobijaju od reprezentativne grupe korisnika.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P04, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.24).

Slika 6.14: Dijagram toka-PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA (P04)

Tabela 6.22:P04.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA (P04)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Prikupljanje informacija	Efektivno obuhvatanje korisnika i ostalih zainteresovanih strana	Odaziv korisnika na upitnike poslate na (procentualni), i/ili publikovane na drugi način (internet, mediji i slično)
A02	Obrada informacija	Održavanje efektivne i efikasne metodologije za obradu podataka od korisnika	Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces Troškovi procesa
A03	Analiza rezultata	Pružanje kvalitetnih podloga za razvoj proizvoda/usluga prema zahtevima korisnika	Stepen saglasnosti zadovoljstva korisnika i ostvarene prodaje Postizanje pozitivnih trendova zadovoljstva korisnika

Tabela 6.23:P04.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA (P04)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Prikupljanje informacija	Z20	Ne vrši se adekvatno anketiranje korisnika	Veličina organizacija (broja zaposlenih)	A, B2, C2, C3, D1
A02 Obrada informacija	Z21	Ne vrši se obrada prikupljenih informacija	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B2, E2
A03 Analiza rezultata	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A2, A3, D, E2

Tabela 6.24:P04.3-FMEA matrica procesa PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA (P04) FM_04

Proces: PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA (P04) Cilj procesa: Efektivno i efikasno praćenje i merenje zadovoljstva korisnika; Informisanje rukovodstva o zahtevima korisnika.				Datum početne analize:					Datum novog stanja:				
FMEA proces FM_04									Novo stanje-provera nakon mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)	
A01 Prikupljanje informacija	Z20	Ne vrši se adekvatno anketiranje korisnika	A, B2, C2, C3, D1				KP4.1 KP4.2 KP4.3 KP4.4 KP4.5						
A02 Obrada informacija	Z21	Ne vrši se obrada prikupljenih informacija	A, B2, E2										
A03 Analiza rezultata	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A2, A3, D, E2										

6.4.5 Proces P05 – Promocija proizvoda/usluga (Grupa: Upravljanje)

.1 Vlasnik procesa

Vlasnik procesa je rukovodilac organizacione jedinice koja se bavi marketingom.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa su:

- efektivno i efikasno prezentovanje organizacije na tržištu;
- stvaranje i održavanje pozitivnog i prepoznatljivog imidža organizacije i
- praćenje seminara, sajmova i sličnih manifestacija u vezi sa delatnošću organizacije adekvatno zahtevima procesa.

Za razliku od prvog procesa iz grupe procesa Marketing (P04) koji se svojim delom direktno odnosi na zadovoljavanje zahteva o praćenju i merenju zadovoljstva korisnika, nijedan od ciljeva ovog procesa nije direktan zahtev standarda. Međutim, neke njegove aktivnosti čine podršku zadovoljenju određenih zahteva standarda, ili su indirektno u funkciji postizanja većeg zadovoljstva korisnika (što je i jedan od osnovnih ciljeva QMS). Tako, na primer, izrada kataloga proizvoda/usluga i web prezentacije sa bitnim informacijama o proizvodima/uslugama svakako, pored promocije organizacije, može uticati na postizanje ili povećanje zadovoljstva korisnika.

Razlog za uvrštavanje ovog procesa u model su i činjenice:

- da njegovi ciljevi sa ciljevima procesa P04 zaokružuju celinu koja se danas smatra osnovom dobrog marketinga organizacije i
- da su njegove aktivnosti danas često nezaobilazne u modernom poslovanju.

.3 Aktivnosti procesa

Aktivnosti procesa prikazane su dijagramom toka na (slici 6.15), kao i u (tabeli 6.23).

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.24) date su pretnje procesa. Za ovaj proces to bi bile neadekvatne i nekopletne informacije, pogrešna procena uslova i potreba tržišta, kao i pogrešna procena segmentacija tržišta, odluke koje nisu donete na bazi činjenica, kao i pogrešno tumačenje trenda prodaje.

.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

U (tabeli 6.25) dati su ključni pokazatelji performansi procesa.

Praćenje manifestacija (seminara, drugih vidova obuka, sajmova i slično) se obavlja u procesu, a kontroliše se i na osnovu informacija koje stižu iz ostalih

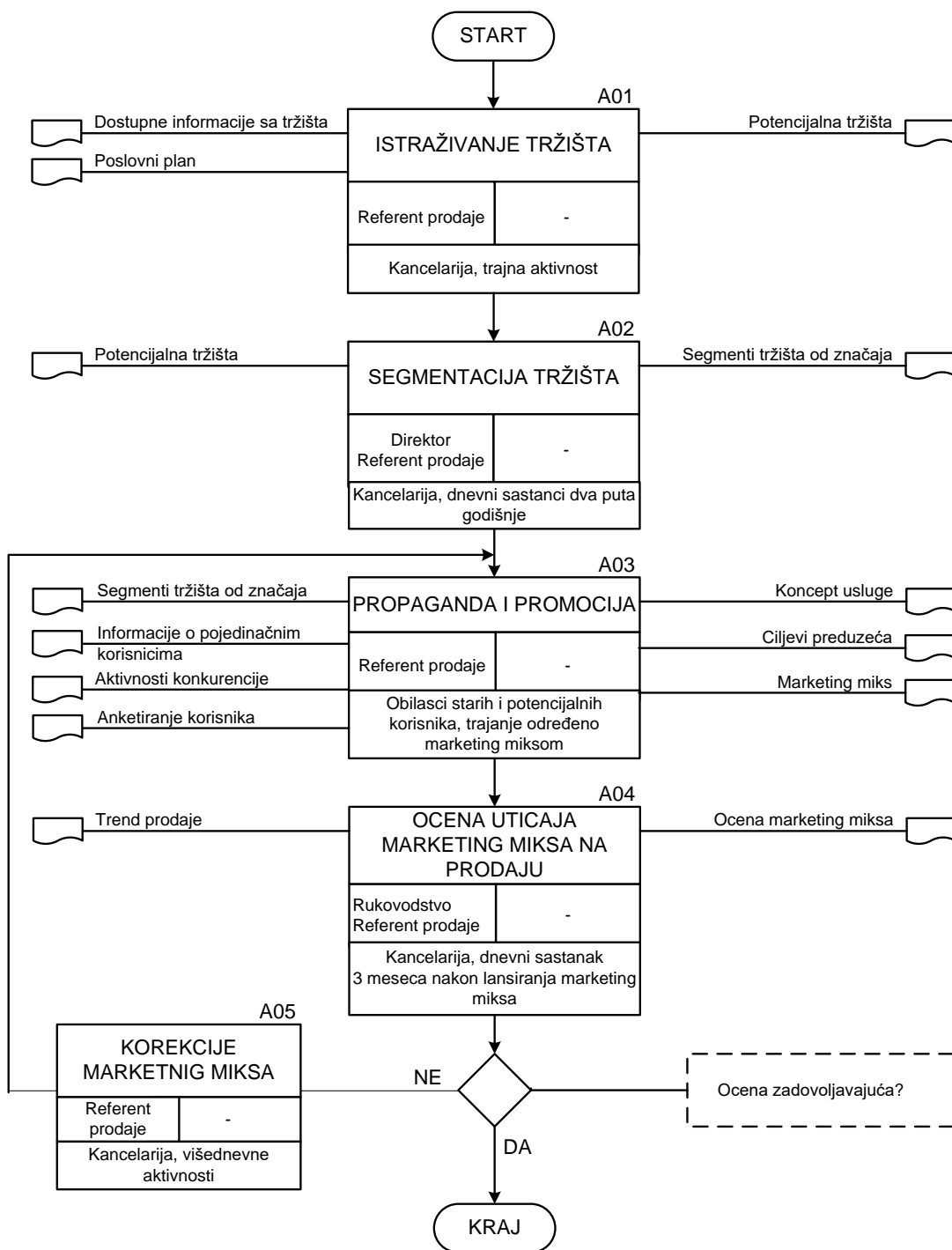
procesa u rukovodstvo - ako se informacije o svim bitnim manifestacijama sakupe van ovog procesa - on ne obavlja ovu aktivnost adekvatno.

Pored pomenutih za ocenu efikasnosti/efektivnosti procesa na raspolaganju su i sledeće merne veličine:

- odnos troškova marketinga i ostvarene prodaje;
- odnos ukupnih troškova marketinga i prihoda;
- odnos ukupnog troška promocije i prihoda;
- broj sati obuke po zaposlenom u marketingu (promociji i PR);
- procenat udela na tržištu koji se može pripisati novim korisnicima;
- procena broja novih korisnika ili udela na tržištu ostvarena zbog dobre promocije i niz drugih koji se mogu ustanoviti u skladu sa zahtevima procesa.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P05, korišćiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.27).

Slika 6.15: Dijagram toka – Proces PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA I ODNOSI SA JAVNOŠĆU (P05)

Tabela 6.25:P05.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA I ODNOSI SA JAVNOŠĆU (P05)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Istraživanje tržišta	Efektivno obuhvatanje tržišta, korisnika i zainteresovanih strana	Stepen ostvarenja plana Troškovi procesa
A02	Segmentacija tržišta	Formiranje ocene imidža organizacije i trendovi	Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces
A03	Propaganda i promocija	Praćenje seminara sajmova i sličnih manifestacija u vezi sa delatnošću organizacije adekvatno zahtevima procesa	Ocena imidža organizacije i trendovi Stepen ostvarenja plana
A04	Ocena uticaja marketing miksa na prodaju	Stvaranje pozitivnog i prepoznatljivog imidža organizacije	Informacije o potrebi za novim obukama,
A05	Korekcije marketing miksa	Povećanje prodaje	sajmovima i sličnim manifestacijama iz procesa

Tabela 6.26:P05.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa
PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA I ODNOSI SA JAVNOŠĆU (P05)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnji	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Istraživanje tržišta	Z22	Neadekvatne i nekompletne informacije	Veličina organizacije (nedovoljan broj ljudi) Ograničenja resursa	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2
	Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2
A02 Segmentacija tržišta	Z23	Pogrešna procena segmentacija tržišta	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2
A03 Propaganda i promocija	Z24	Odluka nije doneta na osnovu činjenica	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2
	Z25	Otsutnost/neadekvatne aktivnosti za propagandu i promociju	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2
A04 Ocena uticaja marketing miksa na prodaju	Z26	Pogrešno tumačenje trenda prodaje	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2
A05 Korekcije marketing miksa	Z24	Odluka nije doneta na osnovu činjenica	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2

Tabela 6.27:P05.3-FMEA matrica procesa PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA I ODNOSI SA JAVNOŠĆU (P05) FM_05

Proces:PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA I ODNOSI SA JAVNOŠĆU (P05) Cilj procesa:Efektivno i efikasno prezentovanje organizacije na tržištu.				Datum početne analize:				Datum novog stanja:					
FMEA proces FM_05								Novo stanje-provera nakon mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)	
A01 Istraživanje tržišta	Z22	Neadekvatne i nekompletne informacije	A6, C1, C2,C3, C5, D1, D2				KP5.1 KP5.2 KP5.3 KP5.4 KP5.5 KP5.6						
	Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2										
A02 Segmentacija tržišta	Z23	Pogrešna procena segmentacija tržišta	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2										
A03 Propaganda i promocija	Z24	Odluka nije doneta na osnovu činjenica	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2										
	Z25	Otsutnost/neadekvatne aktivnosti za propagandu i promociju	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2										

Proces: PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA I ODNOSI SA JAVNOŠĆU (P05) Cilj procesa: Efektivno i efikasno prezentovanje organizacije na tržištu.									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_05									Novo stanje- provera nakon mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
A04 Ocena uticaja marketing miksa na prodaju	Z26	Pogrešno tumačenje trenda prodaje	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2													
A05 Korekcije marketing miksa	Z24	Odluka nije doneta na osnovu činjenica	A6,C1,C2, C3, C5, D1,D2													

6.4.6 Proces P06 – Razvoj novog proizvoda i usluga (Grupa: Razvoj)

Pod novim proizvodom ili uslugom podrazumeva se svaki proizvod-usluga koji se iz ponude organizacije prvi put pojavi na tržištu, bez obzira da li se radi za poznatom ili nepoznatom kupcu.

Proces razvoja novih proizvoda ili usluga, obuhvata celokupan proces razvoja novih proizvoda ili usluga, odnosno sve aktivnosti od trenutka kada su ideje i zahtevi stigli u funkciju razvoja pa do izrađenog, preispitanog i verifikovanog projekta razvoja novog proizvoda ili usluge.

.1 Vlasnik procesa

Kod proizvodnih ili uslužnih organizacija koje imaju svoj proces razvoja (dosta čest slučaj u mašinskoj i hemijskoj industriji, ali i u bankarstvu, delatnosti osiguranja i slično), vlasnik procesa će biti rukovodilac organizacione jedinice koja obavlja razvoj proizvoda/usluga. Postoje slučajevi kada se ovakvim organizacionim celinama pridružuju još neki procesi (na primer procesi marketinga).

Mnoge organizacije svoju osnovnu delatnost obavljaju prema eksterno definisanoj tehnologiji (licence na primer - proizvodi/usluge se ne razvijaju), pa se proces razvoja svodi na razvoj organizacije. U ovakvim slučajevima procese razvoja najčešće obavlja rukovodstvo, odnosno vlasnik ovog procesa je obično direktor ili zaposleni iz rukovodstva koga on odredi. Kod ovih organizacija obično postoji mogućnost proširenja delatnosti na osvajanje svojih tehnologija, kada se može javiti potreba za uvođenjem nove organizacione celine koja će biti zadužena za razvoj.

U slučajevima malih organizacija (2-5 zaposlenih, pa čak i više) ključne odluke u vezi sa razvojem obično donosi direktor, pa je on vlasnik procesa razvoja.

Postoje organizacije kojima je razvoj osnovna delatnost (karakteristične delatnosti su: razvoj softvera, projektovanje, inženjering i slično, gde je svaki proizvod specifičan i zahteva razvoj). Kod njih se u okviru ovog procesa obavlja samo razvoj tehnologije za osnovnu delatnost (praktično - metoda rada). Ove metode se obično ne plasiraju na tržište već se koriste u organizaciji.

Vlasnik procesa u ovom slučaju može biti rukovodilac organizacione jedinice koja se bavi osnovnom delatnošću, ali i rukovodilac nekog od njenih delova, što zavisi od specifičnosti konkretnog slučaja (Radlovački, 2011).

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa P06 su:

- efektivan i efikasan razvoj proizvoda/usluga u skladu sa planom i odlukama;
- snižavanje troškova razvoja i
- skraćanje vremena projektovanja i razvoja.

.3 Aktivnosti procesa

Celokupan proces projektovanja tj. razvoja novog proizvoda ili usluge, počinje zahtevom koji može biti zahtev kupca ili sopstvena ideja. Proces se može uslovno podeliti u tri zaokružene faze ili aktivnosti (Vulanović, et.al.,2011)

.3.1 Faza predprojekta, koja obuhvata:

- Prijem i obrada zahteva i ideja za razvoj

Zahtevi i ideje za eventualan razvoj novog proizvoda mogu doći na više načina i iz više izvora: zahtevi kupaca/korisnika, ideje dobijene istraživanjem tržišta, ideje dobijene praćenjem proizvoda ili usluge kod kupaca ili korisnika, ideje dobijene na osnovu sopstvenih saznanja, ideje dobijene od strane bilo kog radnika.

Važno da se napomene je da zahtevi za proizvod ili uslugu moraju biti jasno definisani i preispitani.

- Razmatranje zahteva i ideja

Rukovodstvo ocenjuje ideje na osnovu unapred utvrđenih kriterijuma od kojih je ovde najznačajniji da li je razvoj novog proizvoda ili usluge u skladu sa politikom organizacije.

- Utvrđivanje ulaznih elemenata za razvoj

Projektni zadatak za razvoj novog proizvoda treba da sadrži:

- Tačno definisan zadatak,
- Rok za završetak projekta razvoja novog proizvoda ili usluge, po mogućstvu i međurokove za pojedine faze.

- Utvrđivanje plana projekta

Planom projekta treba obuhvatiti:

- sve aktivnosti koje treba izvršiti,
- nosioce pojedinih aktivnosti,
- rokove za izvršenje pojedinih aktivnosti,
- predviđene izlazne dokumente,
- troškovnik.

.3.2 Faza idejnog projekta obuhvata izradu, ispitivanje i verifikaciju idejnog rešenja.

Sadržaj i obim aktivnosti na izradi idejnog rešenja i izlazni rezultati koje treba ostvariti u okviru idejnog rešenja različiti su u zavisnosti od toga o kakvom se proizvodu ili usluzi radi. Širi pregled aktivnosti koje treba predvideti u okviru izrade idejnog rešenja, pri čemu sve aktivnosti neće biti potrebne za sve slučajeve proizvoda i usluga: razvoj iztraživanja, izrada koncepta proizvoda ili usluge, izrada idejnog rešenja, priprema za izradu prototipa, izrada prototipa, ispitivanje prototipa.

Verifikacijom idejnog rešenja rukovodstvo može doneti odluku da se prekidaju sve aktivnosti, da treba izvršiti određene korekcije i da se prihvata idejno rešenje, a time se prelazi u treću fazu. (Dukovski, 2003)

.3.3 Faza izrade glavnog projekta

Izrada glavnog projekta se najčešće svodi na izradu celokupne dokumentacije za proizvod ili uslugu. Pri tome se koriste rezultati i saznanja dobijeni na osnovu izrađenog i ispitnog idejnog rešenja proizvoda ili usluge.

Kada je u pitanju novi proizvod potrebno je uraditi i probni rad, a pod time se podrazumeva probna proizvodnja, odnosno izrada nulte serije.

Kad je u pitanju usluga pod probnim radom se podrazumeva ili simulira rad sa licima unutar organizacija, ili promotivni rad sa stvarnim korisnicima. Kod usluga probni rad istovremeno predstavlja i validaciju projekta, jer se njime proverava pružanje usluga u realnim uslovima.

Na kraju se vrši validacija projekta što podrazumeva potvrđivanje pružanjem objektivnog dokaza da su ispunjeni zahtevi za specifičnu predviđenu upotrebu ili primenu.

Ukoliko je sa kupcem/korisnikom tako ugovoreno, treba predvideti i validaciju projekta putem probne primene gotovog proizvoda (ili skoro završenog proizvoda) kod kupca/korisnika ili unutar organizacije i to u radnim uslovima.

Takođe, probnu primenu treba predvideti i u svim drugim slučajevima (ne samo kad je sa kupcem/korisnikom to ugovoreno), kad god je to moguće, kako bismo se uverili kako će se proizvod ponašati u realnoj primeni – u radnim uslovima.

Nakon izvršenog preispitivanja, verifikaciju svih dokumenata i obavljenog probnog rada i probne primene i ukoliko su zadovoljeni svi ulazni zahtevi, donosi se konačna odluka o početku proizvodnje, odnosno pružanju usluga.

.4 Pretnje i uzroci procesa

U (tabeli 6.29) date su pretnje procesa P(06), a to bi bile nedovoljna informiranost i pogrešna potreba za novim proizvodom, pogrešan plan, višak troškova kako i višak utrošenih resursa.

.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

Snižavanje troškova i skraćivanje vremena odvijanja razvojnih projekata su merne veličine koje se odnose na efikasnost procesa razvoja. Posebno je značajno uočiti da se podaci o reklamaciji korisnika i o troškovima razvoja kod rukovodstva stižu kao nezavisne informacije na osnovu kojih se ocenjuje proces razvoja. Ovaj princip se primenjuje na mnogim mestima prilikom ocenjivanja efektivnosti/efikasnosti u modelu (tabela 6.28).

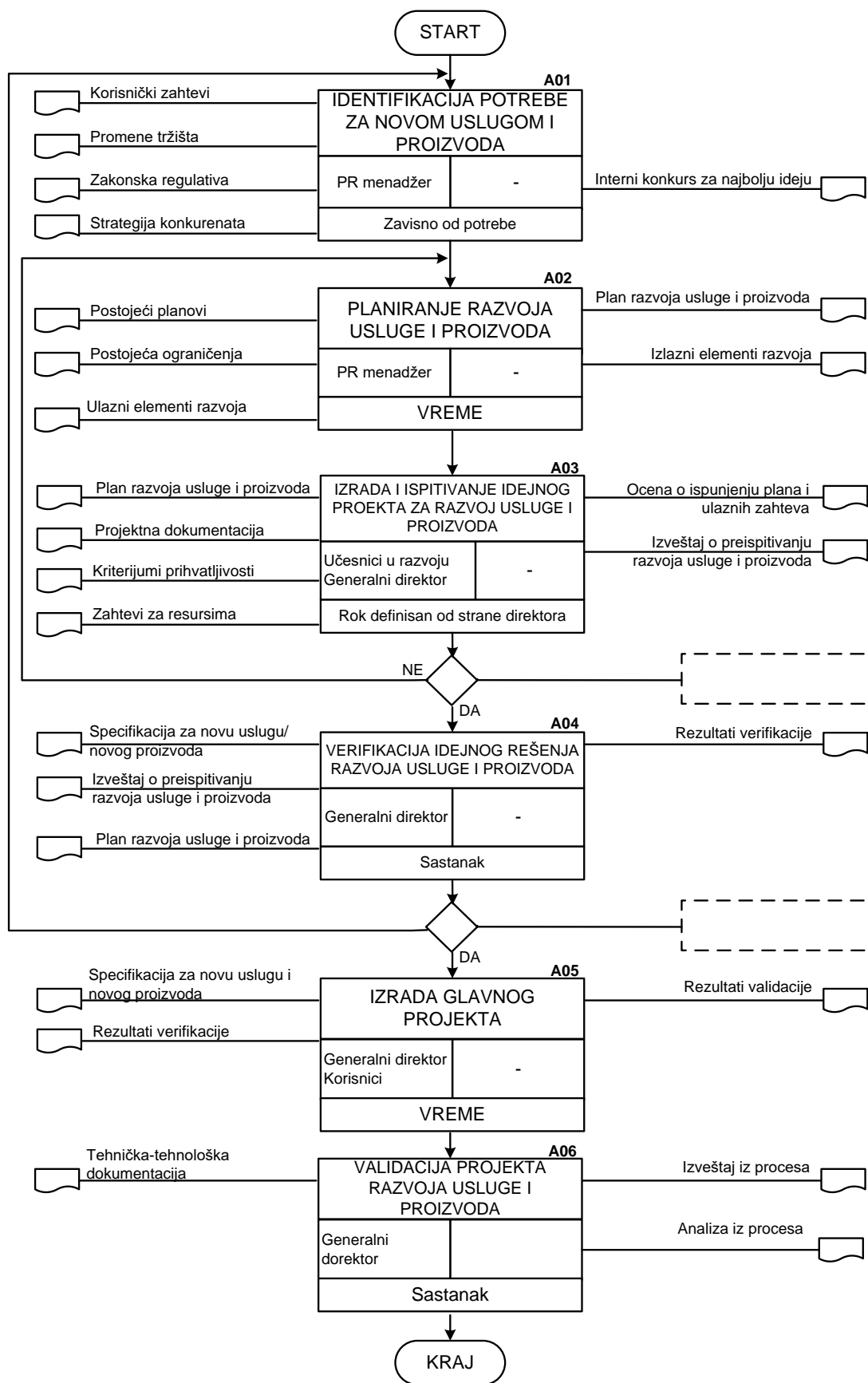
Pored pomenutih za ocenu efikasnosti/efektivnosti procesa na raspolaganju su i sledeće merne veličine:

- odnos broja zaposlenih u razvoju u odnosu na ukupan broj zaposlenih,
- broj čovek-godina po projektima,
- broj stalno zaposlenih u razvoju po jedinici prihoda,
- procentualno učešće u prodaji proizvoda lansiranih prošle godine,
- godišnji broj unapređenja proizvoda/usluga,

- godišnji broj nadograđivanja proizvoda/usluga,
- procenat postojećih proizvoda/usluga koji su ušli u redovan program na vreme,
- rast zarade od novih proizvoda,
- ocena uspešnosti novih proizvoda,
- vreme do profitabilnosti (vreme proteklo od prvog ulaganja u razvoj do momenta kada proizvod počne da otplaćuje svoj razvoj i „zarađuje” za organizaciju),
- vreme proteklo do izrade proizvođačke specifikacije,
- vreme proteklo do izrade prototipa,
- vreme proteklo do probne proizvodnje,
- procenat projekata u okviru/van okvira budžeta,
- procenat potrošenih sredstava po fazama projekta,
- procenat izmena projektne specifikacije i
- mnoge druge koje se mogu uvesti u skladu sa zahtevima procesa.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P06, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.30).

Slika 6.16: Dijagram toka-Procesa RAZVOJA NOVOG PROIZVODA ILI USLUGE (P06)

Tabela 6.28: P06.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa RAZVOJA NOVOG PROIZVODA ILI USLUGE (P06)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Identifikacija potrebe za novom uslugom i novim proizvodom	Potpuno zadovoljenje ulaznih zahteva za novi proizvod ili specifičnu uslugu	Primećeno povlačenje proizvoda sa tržišta uslovljeno razvojem proizvoda/usluga
A02	Planiranje razvoja usluge i proizvoda	Efektivno planiranje razvoja usluge i proizvoda	
A03	Izrada i ispitivanje idejnog projekta za razvoj usluge i proizvoda	Snižavanje troškova razvoja i utrošenih resursa	Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces
A04	Verifikacija idejnog rešenja razvoja usluge i proizvoda	Snižavanje troškova razvoja i utrošenih resursa	
A05	Izrada glavnog projekta	Snižavanje troškova razvoja i utrošenih resursa	Broj i obim žalbi korisnika novih proizvoda/usluga
A06	Validacija projekta razvoja usluge i proizvoda	Skraćenje vremena projektovanja, smanjenje mogućnosti pojave grešaka usled lošeg projektovanja, smanjenje troškova projektovanja i ukupnih troškova.	Utrošeni resursi za razvojni projekat (troškovi i ostalo) Vreme izrade projekta, razvoja proizvoda/usluga

Tabela 6.29: P06.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa RAZVOJA NOVOG PROIZVODA ILI USLUGE (P06)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Identifikacija potrebe za novom uslugom i novim proizvodom	Z22	Neadekvatne i nekompletne informacije	Veličina organizacije	A, B, C2, C3, C5
	Z13	Progrešna procena uslova i potreba tržišta		A, B, C2, C3, C5
A02 Planiranje razvoja usluge i proizvoda	Z16	Usvajanje pogrešnog plana	Obučeni kadar i resursi	A, B, C2
A03 Izrada i ispitivanje idejnog projekta za razvoj usluge i proizvoda	Z19	Viši troškovi	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, D1, D2
A04 Verifikacija idejnog rešenja razvoja usluge i proizvoda	Z27	Ne postoji ček-lista za verifikaciju usluge	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, D1, D2
A05 Izrada glavnog projekta	Z28	Višak utrošenih resursa	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, D1, D2
A06 Validacija projekta razvoja usluge i proizvoda	Z29	Neadekvatan proizvod ili usluga	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, D1, D2

Tabela 6.30: P06.3-FMEA matrica procesa RAZVOJA NOVOG PROIZVODA ILI USLUGE (P06) FM_06

Proces: RAZVOJA NOVOG PROIZVODA ILI USLUGE (P06) Cilj procesa: Efektivan razvoj proizvoda/usluga u skladu sa planom i odlukama				Datum početne analize:					Datum novog stanja:				
FMEA proces FM_06									Novo stanje-provera nakon mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)	
A01 Identifikacija potrebe za novom uslugom i novim proizvodom	Z22	Neadekvatne i nekompletne informacije	A,B,C2,C3,C5				KP6.1 KP6.2 KP6.3 KP6.4 KP6.5						
	Z13	Progrešna procena uslova i potreba tržišta	A,B,C2,C3,C5										
A02 Planiranje razvoja usluge i proizvoda	Z16	Usvajanje pogrešnog plana	A,B,C2,										
A03 Izrada i ispitivanje idejnog projekta za razvoj usluge i proizvoda	Z19	Veći troškovi	A,D1,D2										

Proces: RAZVOJA NOVOG PROIZVODA ILI USLUGE (P06) Cilj procesa: Efektivan razvoj proizvoda/usluga u skladu sa planom i odlukama				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_06									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A04 Verifikacija idejnog rešenja razvoja usluge i proizvoda	Z27	Ne postoji ček-lista za verifikaciju usluge	A,D1,D2									
A05 Izrada glavnog projekta	Z28	Višak utrošenih resursa	A,D1,D2									
A06 Validacija projekta razvoja usluge i proizvoda	Z29	Neadekvatan proizvod ili usluga	A,D1,D2									

6.4.7 Proces P07 - Nabavka (Grupa: Komercijalni procesi)

Proces nabavke se odnosi na sve nabavke koje se obavljaju u organizaciji. Nabavke mogu biti:

- nabavke proizvoda i
- nabavke usluga.

Nabavke proizvoda se odnose na:

- potrebe procesa proizvodnje/pružanja usluga (nabavka materijala i proizvoda, nabavka osnovnih sredstava, nabavka rezervnih delova, potrošnog materijala i ostalih proizvoda,
- nabavke osnovnih sredstava (na primer: računarske i ostale opreme za potrebe rada procesa opštih poslova, nabavke merne i druge ispitne opreme za laboratoriju, osnovnog sredstva za potrebe održavanja i slično) i
- nabavke kancelarijskog materijala, potrošnog materijala i ostalih proizvoda koji ne spadaju u osnovna.

Nabavke usluga se odnose na:

- proces proizvodnje / pružanja usluga - podugovaranje ispitivanja / etaloniranja u laboratorijama, uslužno obavljanje određenih zahvata na proizvodima, podugovaranje razvoja dela projekta za projektni biro, nanošenje zaštitnog sloga na određene proizvode i slično i
- za ostale procese - održavanje osnovnih sredstava, održavanje infrastrukture, usluge transporta, konsultantske usluge, fizičko-tehničko obezbeđenje, pravne i knjigovodstvene usluge, usluge ispitivanja tržišta, projektovanja promotivnih kampanja i slično.

.1 Vlasnik procesa

Vlasnik procesa nabavke može biti osoba u organizaciji zadužena za rad komercijalne službe. Ukoliko je komercijalna služba podeljena (npr. na odeljenje nabavke i odeljenje prodaje), tada je moguće da vlasnik bude osoba zadužena za rad nabavnog odeljenja. U nekim organizacijama je moguće da je pored komercijalnih, jedna organizaciona celina zadužena još za neke procese (na primer marketing). Tada je rukovodilac te organizacione jedinice ujedno i vlasnik procesa nabavke (ovakva rešenja su svojstvena manjim organizacijama kod kojih je više procesa, pa čak i grupa procesa iz ovog modela često integrisana u jedinstvenu organizacionu celinu, koja izvršava sve procese). Moguće je (u veoma malim organizacijama) da je cela nabavka pridružena rukovodstvu (čak da je za nju zadužen direktor). Bez obzira na način organizovanja komercijalnih procesa, neko iz organizacije mora biti ovlašćen da koordiniše rad procesa nabavke, tj. da bude njegov vlasnik.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa su:

- efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda/usluga i
- održavanje kvalitetne i ažurne liste dobavljača i podugovarača.

Pomenuti ciljevi se odnose na sve navedene nabavke.

.3 Aktivnosti procesa

Funkcija nabavke objedinjava sve procese rada u organizacijama koji se odnose na realizaciju nabavke i pritom izvršava sledeće aktivnosti (Vulanović, et.al., 2012):

- u cilju pronalaženja što povoljnijih izvora nabavke, neprekidno ispituje tržište i prati kretanje prilika na njemu;
- izrađuje plan nabavke;
- izvršavajući plan nabavke donosi odluke koje će količine, kada i kod kojih isporučilaca nabavljati;
- sklapa ugovore o kupovini robe i usluga;
- stara se o kvantitativnom i kvalitativnom preuzimanju isporuka;
- daje nalog za preuzimanje robe u skladištima organizacije i stara se o njenom smeštaju;
- vrši kontrolu faktura isporučioaca, upoređivanjem sa odredbama kupoprodajnog ugovora;
- vrši kalkulacije nabavnih cena i druge obračune;
- vodi evidencije koje su u vezi sa nabavnim poslovanjem organizacije i na osnovu njih vrši periodične analize nabavnog procesa.

Na osnovu analize tržišta i potreba organizacije, nabavna funkcija izrađuje plan nabavke materijala i usluga koji obavezno sadrži:

- vrste materijala i usluga koje treba da se nabave u narednom planskom periodu;
- potrebne količine;
- dinamiku snabdevanja/iskoruke;
- predlog izvora snabdevanja: uvoz ili domaće tržište;
- spisak mogućih isporučioaca za svaku vrstu nabavke, ukoliko se snabdevanje vrši od raznih isporučioaca;
- orijentacione troškove nabavke i
- ostale značajne podatke.

Za sprovođenje aktivnosti izbora isporučioaca, potrebno je sprovesti čitav niz dopunskih aktivnosti koje se moraju propisati a sastoje se u obezbeđivanju:

- podataka o mogućim isporučiocima;
- opisa izabranog postupka ocenjivanja;
- pripreme za ocenjivanje;
- ocenjivanja i
- obaveštavanja u rezultatima ocenjivanja.

Organizacija je dužna da utvrdi i specificira aktivnosti za verifikaciju nabavljenih proizvoda, na kraju je prijem robe i ukoliko ima neispravnosti sledi aktivnost reklamacije.

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.32) date su pretnje procesa nabavke.

Ovako postavljene pretnje procesa nabavke vezane su za aktivnosti procesa, tako da se u nekim slučajevima javlja i set pretnji vezanih za jednu aktivnost, npr. u vezi aktivnosti planiranje nabavke pretnja može biti pojava nepredviđenih potreba za nabavku, dok u aktivnosti prijem ponude i izbor najpovoljnijeg ponuđača pretnje mogu biti propust u postupku vrednovanja, kao i loše definisani parametri vrednovanja.

.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

U (tabeli 6.31) dati su ključni pokazatelji performansi procesa.

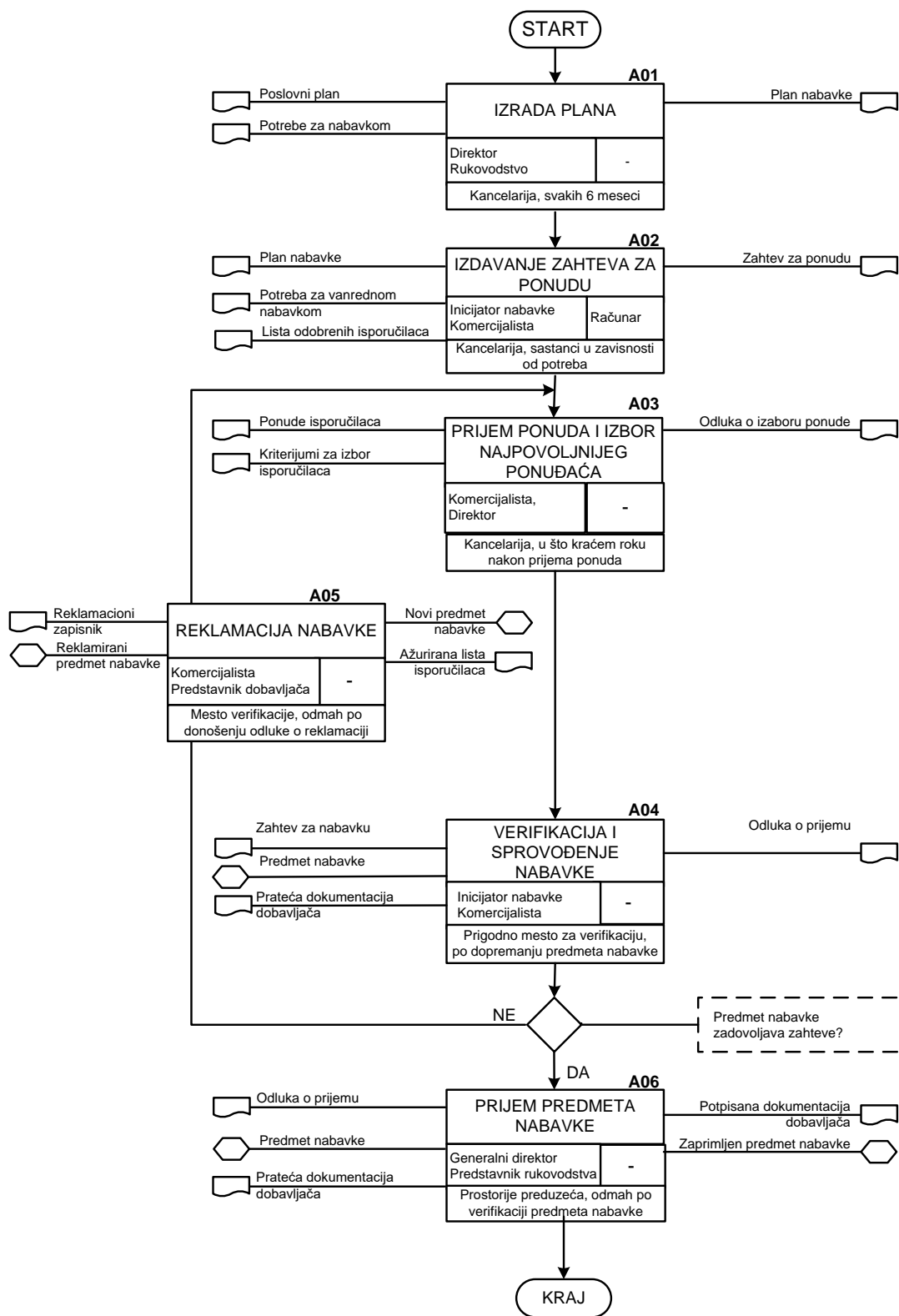
Većina mernih veličina može se, po potrebi, izražavati po vrstama proizvoda/usluge koji se nabavlja, količinama i vrednostima koje su predmet nabavke, ili prema nekoj drugoj sistematizaciji koja odgovara konkretnom slučaju. U slučaju većeg broja proizvoda/usluga koje se nabavljaju, za ovakve analize je potrebno imati sređenu bazu podataka i softver za generisanje adekvatnih izveštaja.

* * *

Ovako postavljen set mernih veličina za proces nabavke je prilagođen proizvodnim organizacijama. Za slučaj uslužnih organizacija kod kojih nabavka ne mora biti od većeg značaja, sistem mernih veličina treba prilagoditi potrebama. Prema zahtevima standarda ISO 9001 ipak ne oslobađa dužnosti da uslužne organizacije vode ažurne liste dobavljača, da ih na neki način rangiraju i da vode zapise o tom rangiranju.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P07, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.33).

Slika 6.17: Dijagram toka -Procesa NABAVKE (P07)

Tabela 6.31: P07.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa NABAVKE (P07)

Oznaka Aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Izrada plana nabavke	Nabavljanje proizvoda saglasno potrebama i zahtevima organizacije	Procentualno izvršenje zahteva za nabavku
A02	Izdavanje zahteva za ponudu	Precizno davanje informacija o nabavci kako ne bi došlo do zabune, nedoumica i pogrešnog razumevanja zahteva	Broj reklamacija na nabavljeni proizvod/usluge
A03	Prijem ponuda i izbor najpovoljnijeg ponuđača	Ocenjivanje sposobnosti potencijalnog isporučioaca da obezbedi zahtevani kvalitet predmeta isporuke	Broj reklamacija na nabavljeni proizvod/usluge Srednje vreme nabavke (od pokretanja do prijema)
A04	Verifikacija i sprovođenje nabavke	Sprečavanje upotrebe isporučenog proizvoda nezadovoljavajućeg kvaliteta	Ukupno vreme kašnjenja nabavke
A05	Reklamacije nabavke	Efikasno rešavanje reklamacija	Troškovi procesa
A06	Prijem predmeta nabavke	Da se obezbedi kvalitet nabavljenih proizvoda saglasno potrebama i zahtevima organizacije	Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces

Tabela 6.32: P07.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa NABAVKE (P07)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Izrada plana nabavke	Z30	Pojava nepredviđenih potreba	Veličina organizacije. Obučeni kadar. Regulativa.	A, B, C, D1
	Z31	Svi sektori nisu dostavili plan na osnovu godišnjeg Programa poslovanja		A, B, C, D2
	Z32	Nacrt Plana nabavke nije sačinjen u formi		A, B, C, D3
	Z33	Izostavljanje pojedinih stavki pri zajedničkom planu nabavke		A, B, C, D4
A02 Izdavanje zahteva za ponudu	Z34	Nekompletan/n ejasan zahtev u pogledu specifikacije	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C, D5
	Z35	Oglas o nabavci nije objavljen	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A,B,C,D6
	Z36	Zahtevom za nabavku nije precizirano da predmet nabavke mora da bude bezbedan po životnu okolinu	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C, D7
	Z37	Zahtevom za nabavku nije precizirano da predmet nabavke mora da bude bezbedan po zdravlje svih zainteresovanih strana	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C, D8
A03 Prijem ponuda i izbor najpovoljnijeg ponuđača	Z38	Loše definisani parametri vrednovanja	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z35	Oglas o nabavci nije objavljen	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
	Z39	Naručilac nije istovremeno sa objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda, objavio i konkursnu dokumentaciju na Portalu javnih nabavki i na svojoj internet stranici	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z40	Ponuda dostavljena elektronskim putem nije prispela na adresu naručioca	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z41	Ponuđačima koji učestvuju u postupku otvaranja ponude naručilac nije na vreme dostavio informaciju o tačnom vremenu i mestu gde se vrši otvaranje ponude	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z42	Nepotpuna komisija za otvaranje ponude	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z43	Ponuđačima koji nisu učestvovali u postupku otvaranja ponuda Naručilac nije dostavio zapisnik u roku	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z44	Neispravan ugovor	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
A04 Sprovođenje I verifikacija	Z27	Ne postoji ček-lista za verifikaciju usluge	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
	Z45	Odustajanje ponuđača čija je ponuda prihvaćena od podpisivanja ugovora	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z46	Nestanak kompletne konkursne dokumentacije	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z47	Isporučilac nije pravovremeno najavio isporuku	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z48	Nepoštovanje postavljenih rokova	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z49	Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količine, roba nije označena)	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z50	Nije kompletna ili nije dostavljena atestna dokumentacija zahtevana ugovorom	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z51	Atestna dokumentacija je kompletna ali nije usaglašena sa isporučenim materijalom	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z52	Račun dostavljen uz isporučena dobra nije usaglašen sa uslovima iz ugovora	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
A05 Reklamacija nabavke	Z53	Isporučilac ne želi da blagovremeno zameni dobra koja su pod reklamacijom i pokreće sudski postupak	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A06 Prijem predmeta nabavke	Z54	Prijem i skladištenje se ne vrši u svim delovima po proceduri prijema dobara	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A1, D1, E4
	Z55	Nepažnja prilikom preuzimanja predmeta nabavke	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A1, D1, E4

Tabela 6.33: P07.3-FMEA matrica procesa NABAVKE (P07) FM_07

Proces: NABAVKE (P07) Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podugovarača				Datum početne analize:					Datum novog stanja:				
FMEA proces FM_07									Novo stanje-provera nakon mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)	
A01 Izrada plana nabavke	Z30	Pojava nepredviđenih potreba	A,B,C,D1				KP7.1 KP7.2 KP7.3 KP7.4 KP7.5 KP7.6						
	Z31	Svi sektori nisu dostavili plan na osnovu godišnjeg Programa poslovanja	A,B,C,D2										
	Z32	Nacrt Plana nabavke nije sacinjen u formi	A,B,C,D3										
	Z33	Izostavljanje pojedinih stavki pri zajedničkom plana nabavke	A,B,C,D4										

Proces: NABAVKE (P07) Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podugovarača				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_07									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A02 Izdavanje zahteva za ponudu	Z34	Nekompletan/nejasan zahtev u pogledu specifikacije	A,B,C,D5									
	Z35	Oglas o nabavci nije objavljen	A,B,C,D6									
	Z36	Zahtevom za nabavku nije precizirano da predmet nabavke mora da bude bezbedan po životnu okolinu	A,B,C,D7									

Proces: NABAVKE (P07) Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podugovarača				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_07									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
	Z37	Zahtevom za nabavku nije precizirano da predmet nabavke mora da bude bezbedan po zdravlje svih zainteresovanih strana	A,B,C,D8									
A03 Prijem ponuda i izbor najpovoljnijeg ponuđača	Z38	Loše definisani parametri vrednovanja	A,B									
	Z35	Oglas o nabavci nije objavljen	A,B									
	Z39	Naručilac nije istovremeno sa objavljivanjem poziva za podnošenje	A,B									

Proces: NABAVKE (P07) Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podugovarača				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_07									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
		ponuda, objavio i konkursnu dokumentaciju na Portalu javnih nabavki i na svojoj internet stranici										
	Z40	Ponuda dostavljena elektronskim putem nije prispela na adresu narucioca	A,B									

Proces: NABAVKE (P07) Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podugovarača				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_07									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
	Z41	Ponuđačima koji učestvuju u postupku otvaranja ponude naručilac nije na vreme dostavio informaciju o tačnom vremenu i mestu gde se vrši otvaranje ponude	A,B									
	Z42	Nepotpuna komisija za otvaranje ponude	A,B									
	Z43	Ponuđačima koji nisu učestvovali u postupku otvaranja ponuda Naručilac nije dostavio	A,B									

Proces: NABAVKE (P07) Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podugovarača				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_07									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A04 Sprovođenje I verifikacija		zapisnik u roku										
	Z44	Neispravan ugovor	A,B									
	Z27	Ne postoji ček-lista za verifikaciju usluge	A,B									
	Z45	Odustajanje ponuđača čija je ponuda prihvaćena od podpisivanja ugovora	A,B									
	Z46	Nestanak kompletne konkursne dokumentacije	A,B									

Proces: NABAVKE (P07) Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podugovarača				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_07									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
	Z47	Isporučilac nije pravovremeno najavio isporuku	A,B									
	Z48	Nepoštovanje postavljenih rokova	A,B									
	Z49	Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količine, roba nije označena)	A,B									
	Z50	Nije kompletna ili nije dostavljena atestna dokumentacija zahtevana ugovorom	A,B									

Proces: NABAVKE (P07) Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podugovarača				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_07									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
	Z51	Atestna dokumentacija je kompletna ali nije usaglašena sa isporučenim materijalom	A,B									
	Z52	Račun dostavljen uz isporučena dobra nije usaglašen sa uslovima iz ugovora	A,B									

Proces: NABAVKE (P07) Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podugovarača				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_07									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A05 Reklamacija nabavke	Z53	Isporučilac ne želi da blagovremeno zameni dobra koja su pod reklamacijom i pokreće sudski postupak	A,B									
A06 Prijem predmeta nabavke	Z54	Prijem i skladištenje se ne vrši u svim delovima po proceduri prijema dobara	A1,D1,E4									
	Z55	Nepažnja prilikom preuzimanja predmeta nabavke	A1,D1,E4									

6.4.8 Proces P08 - Prodaja (Grupa: Komercijalni procesi)

Proces obavlja svu administraciju i komunikaciju sa direktnim korisnikom u vezi prodaje svih vrsta proizvoda i/ili usluga koje su rezultat procesa organizacije.

U nekim slučajevima može se dogoditi da više organizacionih jedinica obavlja proizvodnju ili pružanje usluga različitog karaktera. Na primer, organizacija pored prodaje svojih proizvoda, na tržište može plasirati i usluge. Za takve slučajeve uobičajeno je da su i nabavka i prodaja dodeljeni istim organizacionim jedinicama, tj. da su zajedničke i za proizvode i za usluge.

Naravno da je moguće da su procesi nabavke i prodaje odvojeni za proizvode i usluge. Ako je organizacija jedinstvena, ova dva procesa prodaje moraju imati, kao najznačajnije, zajedničko rukovodstvo i procese upravljanja finansija.

Proces prodaje iz modela pokriva oba slučaja, jer se odnosi i na plasman proizvoda i na plasman usluga, s tim da je u drugom pomenutom slučaju potrebno definisati dva različita procesa prodaje koji će biti organizaciono razdvojeni i dodeljeni različitim vlasnicima.

.1 Vlasnik procesa

Razmatranje u vezi sa vlasnikom procesa nabavke se u suštini odnosi i na vlasnika procesa prodaje.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa su:

- efektivno i efikasno vršenje prodaje i isporuke proizvoda i administriranje procesa pružanja usluga u skladu sa poslovnim planom;
- efektivno i efikasno rešavanje reklamacija korisnika i
- efektivno i efikasno povlačenje proizvoda sa tržišta (po potrebi).

.3 Aktivnosti procesa

Aktivnosti procesa nabavke prikazane su na dijagramu toka (slika 6.18) , kao i u (tabeli 6.34).

Proces obuhvata sve potrebne aktivnosti od evidentiranja zahteva korisnika i komunikacije sa korisnikom u vezi sa njegovim zahtevima, analizu zahteva, preispitivanje ugovaranja, izradu predlog ugovora, potpisivanje, distribuciju i arhiviranje ugovora, praćenje realizacije prodaje, analizu procesa prodaje i kao i kod svih ostalih procesa identifikaciju pretnji.

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.35) date su pretnje i uzroci procesa prodaje.

Ovako postavljene pretnje procesa prodaje vezane su za aktivnosti procesa. Postavljene pretnje utiču na degradaciju kvaliteta procesa i mogu biti nedostatak evidencije zahteva kupaca ili nekompletan zahtev, neusklađenost sa ponudom itd.

.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

Visoka efektivnost ovog procesa je jedan od najznačajnijih preduslova poslovnog uspeha, jer prodaja jedina direktno učestvuje u ostvarivanju osnovnog prihoda organizacije i kontaktira sa korisnikom po tom osnovu.

Ostvarenje prodaje nastaje u rezultatu sprege više procesa. Ova činjenica je bitna kod ocenjivanja efektivnosti/efikasnosti procesa, jer se ne može očekivati da prodaja dobro funkcioniše ako kvalitet proizvoda/usluge nije zadovoljavajući. Isto tako ako proizvod/usluga nije na adekvatan način praćena aktivnostima promocije, ne može se očekivati da prodaja dobro funkcioniše.

Obim i vrste reklamacija korisnika su jedni od glavnih parametara ovog procesa, koji se koriste za reagovanje upravljačke strukture u procesu, pa i najvišeg menadžmenta.

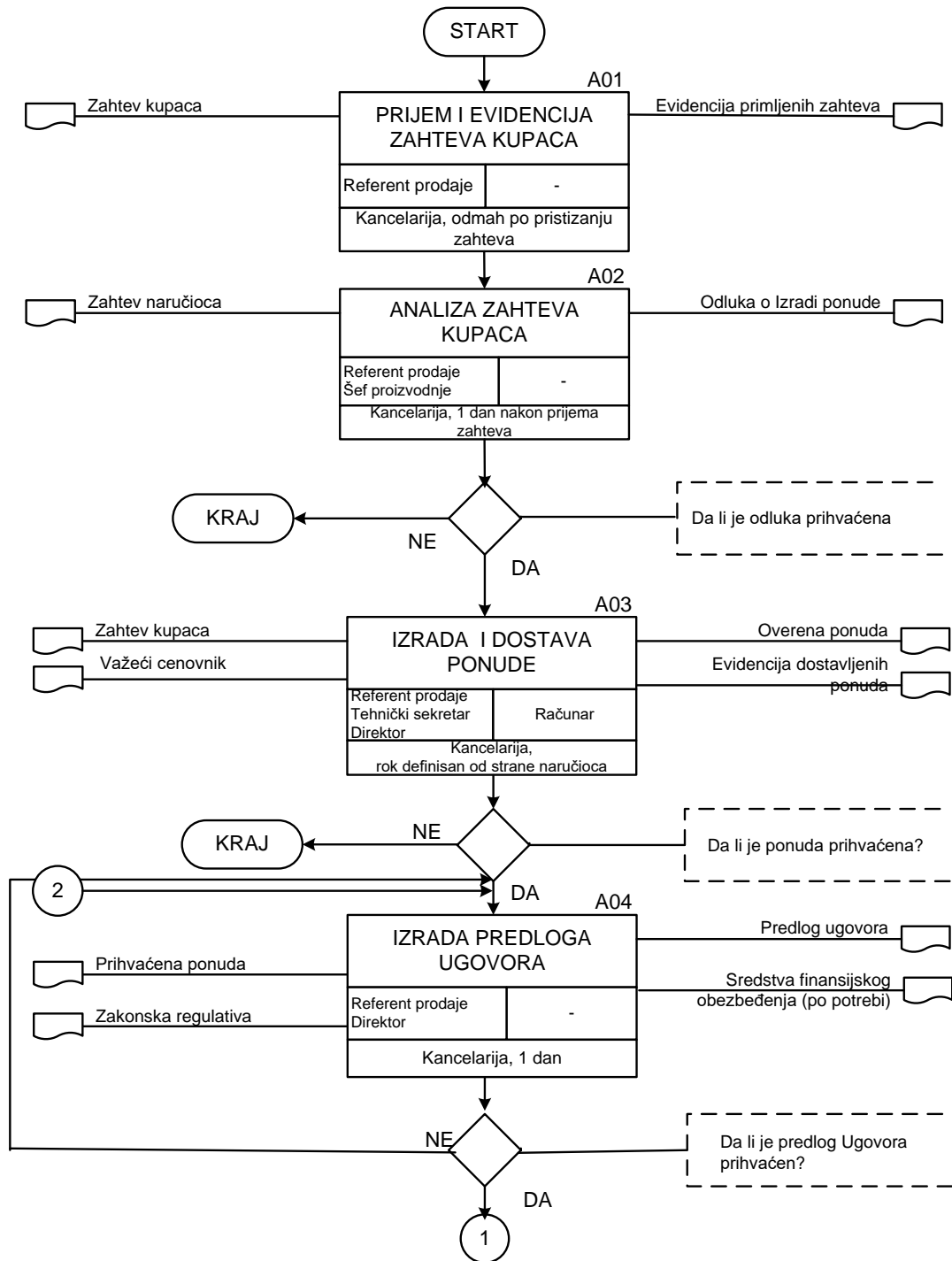
Pored pomenutih, za ocenu efikasnosti/efektivnosti procesa, na raspolaganju su i sledeće merne veličine:

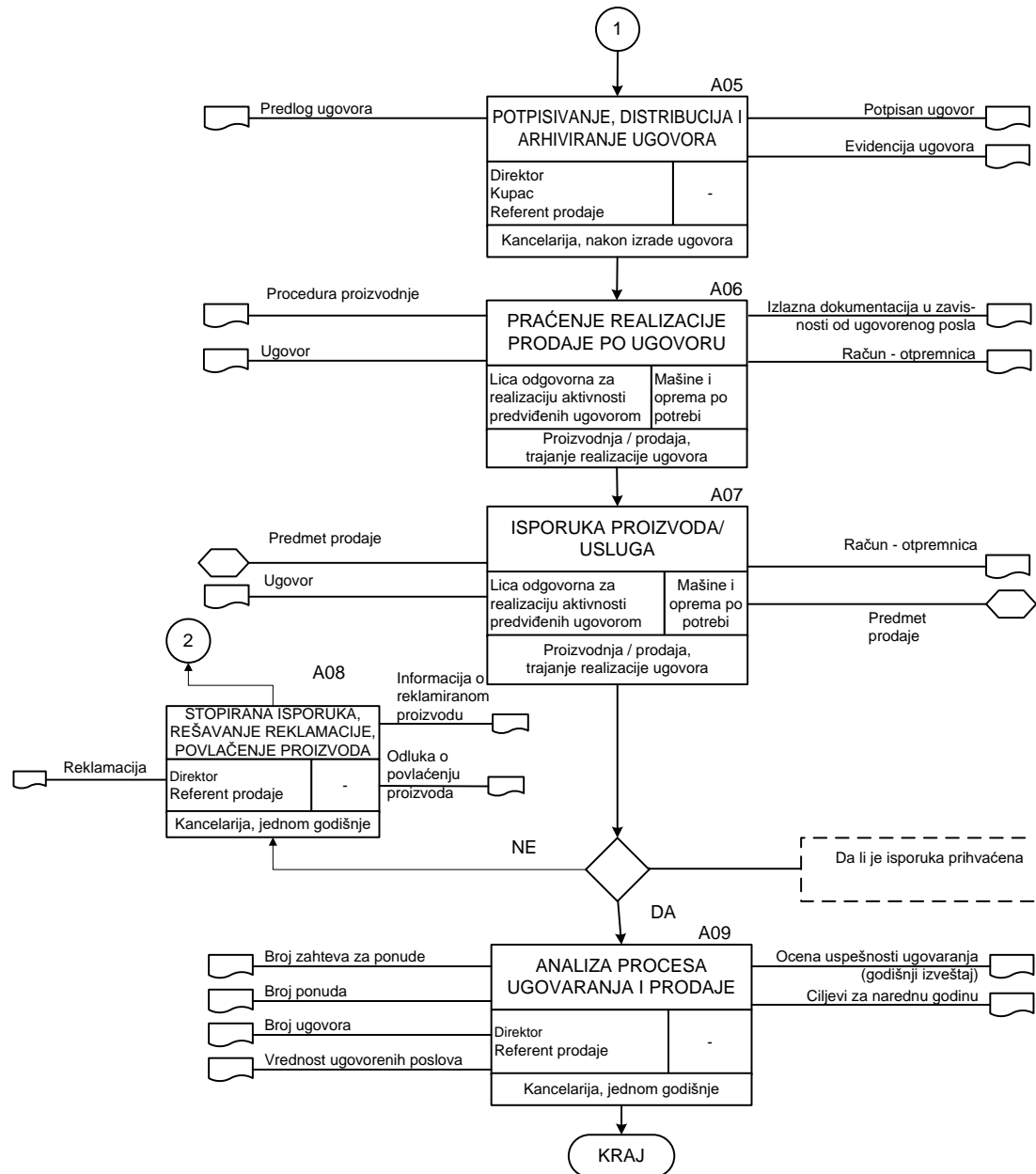
- ocena zadovoljstva kupca;
- učestalost kontaktiranja korisničkog servisa sa korisnicima;
- broj ponuda koji rezultuje ugovaranjem prodaje;
- broj novih kupaca/ukupan broj kupaca u nekom vremenskom periodu;
- broj sastanaka sa kupcima godišnje;
- odnos broja zaposlenih u prodaji i ukupnog broja zaposlenih;
- procenat ponovljenih narudžbi (vernih kupaca);
- trend ostvarene prodaje;
- broj kontakata/mailova i sl. po komercijalisti dnevno;
- ostvareni prihod od prodaje po zaposlenom;
- ostvarene obuke komercijalista;
- odnos troškova putovanja i ostvarene prodaje;
- odnos ukupnih troškova prodaje i ostvarenog prihoda itd.

Svi parametri za merenje efikasnosti procesa su dati u (tabeli 6.34).

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P08, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.36).

Slika 6.18: Dijagram toka-Procesa PRODAJE (P08)

Tabela 6.34: P08.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa **PRODAJE** (P08)

Oznaka Aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Prijem i evidencija zahteva kupaca	Efikasno vođenje evidencije zahteva kupaca	Ostvarivanje vrednosti prodaje u odnosu na poslovni plan (fizički obim, finansijska realizacija i slično)
A02	Analiza zahteva kupaca	Sveobuhvatni uvid u zahteve kupaca	
A03	Izrada i dostavljanje ponude	Sveobuhvatna ponuda, usklađena sa zahtevima kupaca i rokovima	Trendovi kretanja vrednosti i/ili količina ostvarene prodaje
A04	Izrada predloga ugovora	Sveobuhvatni ugovor usklađen sa ponudom	Broj i vrednosti realizovanih ponuda/ukupan broj ponuda
A05	Potpisivanje, distribucija i arhiviranje ugovora	Sveobuhvatni ugovor usklađen sa ponudom	
A06	Praćenje realizacije prodaje po ugovoru	Efektivna i efikasna realizacija prodaje	Vrednost nerealizovanih potraživanja
A07	Isporuka proizvoda/usluga	Efektivna i efikasna realizacija prodaje	Srednje vreme isporuka/pruženih usluga sa приметnim kašnjenjima i izvođenjem pre roka
A08	Stopirana isporuka, rešavanje reklamacije, povlačenje proizvoda	Efektivno i efikasno povlačenje proizvoda sa tržišta (po potrebi)	Broj i vrednost reklamiranih isporuka/pruženih usluga sa vremenom rešavanja reklamacija
A09	Analiza procesa ugovaranja i prodaje	Efektivno i efikasno rešavanje reklamacija korisnika	Broj i vrednost povučenih isporuka i procena štete koja je sprečena povlačenjem isporuka

Tabela 6.35: P08.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa UGOVARANJA I PRODAJU (P08)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka Pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Prijem i evidencija zahteva kupaca	Z56	Neispravna evidencija	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	B
A02 Analiza zahteva kupaca	Z34	Nekompletan/nejasan zahtev u pogledu specifikacije	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	B, C3
A03 Izrada i dostavljanje ponude	Z57	Nepotpuna ponuda	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C1, C3
	Z48	Nepoštovanje postavljenih rokova	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C1, C3
A04 Izrada predloga ugovora	Z49	Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količine, roba nije označena)	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
A05 Potpisivanje, distribucija i arhiviranje ugovora	Z58	Nedostatak evidencije	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A
A06 Praćenje realizacije prodaje po ugovoru	Z59	Nepotpisana otpremnica i ugovor	Nepromenjeni pravno i finansijsko stanje kupca	A, B, C3, D1, D4, E4
A07 Isporuka proizvoda/usluga	Z60	Nedostatak kvalitetnih sirovina	Specifični zahtevi za proizvod (odobrenja)	A, B, C3, D1, D4, E4
A08 Stopirana isporuka, rešavanje reklamacije, povlačenje proizvoda	Z61	Pogrešno povučeni proizvodi/usluge	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C3, C4, D1, D4, E
	Z62	Nenavremeno povlačenje proizvoda/usluga	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C3, C4, D1, D4, E
A09 Analiza procesa ugovaranja i prodaje	Z63	Ne vrši se ocenjivanje ugovaranja/prodaje	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, D1

Tabela 6.36: P08.3-FMEA matrica procesa PRODAJE (P08) FM_08

Proces: UGOVARANJA I PRODAJU (P08) Cilj procesa: Efektivno i efikasno vršenje prodaje i isporuke proizvoda; Administriranje procesa pružanja usluga u skladu sa poslovnim planom				Datum početne analize:					Datum novog stanja:				
FMEA proces FM_08									Novo stanje-provera nakon mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)	
A01 Prijem i evidencija zahteva kupaca	Z56	Neispravna evidencija	B				KP8.1 KP8.2 KP8.3 KP8.4 KP8.5 KP8.6 KP8.7						
A02 Analiza zahteva kupaca	Z34	Nekompletan/nejasan zahtev u pogledu specifikacije	B,C3										
A03 Izrada i dostavljanje ponude	Z57	Nepotpuna ponuda	A,B,C1,C3										
	Z48	Nepoštovanje postavljenih rokova	A,B,C1,C3										
A04 Izrada predloga ugovora	Z49	Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količine, roba nije označena)	A,B										

Proces: UGOVARANJA I PRODAJU (P08) Cilj procesa: Efektivno i efikasno vršenje prodaje i isporuke proizvoda; Administriranje procesa pružanja usluga u skladu sa poslovnim planom				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_08									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A05 Potpisivanje, distribucija i arhiviranje ugovora	Z58	Nedostatak evidencije	A									
A06 Praćenje realizacije prodaje po ugovoru	Z59	Nepotpisana otpremnica i ugovor	A,B,C3,D1,D4,E4									
A07 Isporuka proizvoda/usluga	Z60	Nedostatak kvalitetnih sirovina	A,B,C3,D1,D4,E4									
A08 Stopirana isporuka, rešavanje reklamacije, povlačenje proizvoda	Z61	Pogrešno povučeni proizvodi/ usluge	A,B,C3,C4,D1,D4,E									
	Z62	Nenavremeno povlačenje proizvoda/ usluga	A,B,C3,C4,D1,D4,E									
A09 Analiza procesa ugovaranja i prodaje	Z63	Ne vrši se ocenjivanje ugovaranja/prodaje	A,D1									

6.4.9 Proces P09 – Planiranje, priprema i upravljanje proizvodnjom/pružanjem usluga (Grupa: Glavni procesi)

.1 Vlasnik procesa

Kod organizacija koje pružaju usluge, veoma često, jedinica koja obavlja osnovnu delatnost obavlja i planiranje pripremu i upravljanje pružanjem usluga zajedno sa osnovnom delatnošću. U praksi se sreću i slučajevi uslužnih organizacija koje svoje usluge obavljaju kroz rad projektnih timova formiranih u skladu sa potrebama usluge koju je zahtevao korisnik. Delatnost ovih organizacija su usluge šireg spektra koje najčešće ne podrazumevaju proizvodne aktivnosti. U delatnost ovih organizacija spada: projektovanje i izrada računarskog softvera po zahtevu korisnika, izrada građevinsko-arhitektonskih projekata, konsalting iz raznih oblasti (organizacija rada, reinženjering procesa, zakonodavstvo, sistem upravljanja kvalitetom, sertifikovanje po zahtevima nekog od organizaciono-upravljačkih standarda itd.), projektovanje marketinških nastupa, sudska veštačenja i slično.

U proizvodnim organizacijama procesi planiranja, pripreme i upravljanja proizvodnjom, odnosno proces proizvodnje, najčešće su organizaciono jasno odvojeni od ostalih procesa u jedinstvenu organizacionu celinu koja je dalje opet jasno razdvojena na planiranje, upravljanje i pripremu sa jedne i samu proizvodnju sa druge strane (Radlovački, 2011).

.2 Ciljevi procesa su:

- sniženje utrošaka resursa u proizvodnji/pružanju usluga;
- optimizacija obima nedovršene proizvodnje;
- postizanje stalne usaglašenosti poslovnog plana i izvršenja operativnih planova;
- povećanje iskorišćavanja sredstava rada i
- uklapanje procesa podugovaranja u proizvodni proces (kvalitetno upravljanje procesima iz outsource-a).

.3 Aktivnosti procesa

Aktivnosti procesa počev od planiranja/replaniranja (poslovnog i operativnog), preko izrada specifikacija za nabavku, izrade upravljačke dokumentacije, puštanja radnih naloga u proces proizvodnje, praćenja procesa proizvodnje, zatvaranja radnih naloga i izveštavanja prikazane su na (slici 6.19) i u (tabeli 6.37).

Pri planiranju se mora poći, kako se navodi u zahtevu standarda, od ciljeva kvaliteta i zahteva za proizvod ili uslugu. Konkretni ciljevi, kada je u pitanju realizacija proizvoda ili usluga, se odnose na to šta se planira da se realizuje u određenom planskom periodu. Kada je u pitanju realizacija proizvoda, ciljevi se odnose na utvrđivanje vrsta i količina proizvoda koje se planira da se proizvede i proda (ovde će to biti nazvano planom prodaje). Kad je u pitanju realizacija usluga, ciljevi se odnose na utvrđivanje vrste i obima usluga koje se planiraju da se realizuju (plan usluga).

Na osnovu utvrđenog plana prodaje ili plana usluga, utvrđuju se neophodni procesi da bi se plan realizovao i opisuje način obavljanja pojedinih procesa.

Jedan od procesa je svakako nabavka, tako da planom treba predvideti koje ulazne elemente treba obezbediti (materijale, delove, ambalažu, energente itd.) za realizaciju proizvoda, kojim količinama i na koj način (sa kog tržišta, od kojih dobavljača i pod kojim uslovima, uz eventualno iznalaženje novih dobavljača).

Takođe, treba predvideti kako će se rešavati (sa kojim podugovaračima) obezbeđenje eventualnih posebnih usluga za realizaciju proizvoda (na primer: usluge projektovanja, izrade delova u kooperaciji, podizvođenje radova itd.).

Za svaki proizvod mora da bude definisana dokumentacija (crteži, tehnički podaci, specifikacije za proizvod i sirovine), koja treba da obezbedi da su zadovoljeni ulazni zahtevi postavljeni pred proizvod.

Ako su planom predviđeni i novi proizvodi ili usluge, treba predvideti aktivnosti projektovanja i razvoja koje će biti neophodno izvršiti do konačnog osvajanja, a svakako se pozvati na dokumente kojima je to definisano, u skladu sa zahtevima standarda.

Za sam proces proizvodnje planom realizacije proizvoda neophodno je definisati sve faze procesa proizvodnje sa potrebnim kapacitetima u pogledu sredstava rada (mašina, alata, pribora itd.), infrastrukture (potrošnja različitih vrsta energenata, potrebne komunikacione veze itd.) i ljudskih resursa.

Planom realizacije proizvoda treba opisati i način upravljanja proizvodnjom, od operativnog planiranja, preko terminiranja i lansiranja, pa do praćenja realizacije proizvodnje, uključujući i analizu ostvarivanja plana i sprovođenje korektivnih mera.

Konačno, planom realizacije proizvoda treba obuhvatiti i prodajno-marketinške aktivnosti koje je neophodno sprovesti kako bi se obezbedio plasman proizvoda ili usluga. Ovim aktivnostima mogu da budu obuhvaćeni različite vrste indirektna ili direktna komunikacija sa dosadašnjim ili potencijalnim kupcima, istraživanje tržišta itd. (Vulanović, et.al., 2012):

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.38) date su pretnje i uzroci datog procesa

Ovako postavljene pretnje procesa vezane su za aktivnosti procesa, a to su da nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana, neusaglašenosti u procesima, dokumentacija ne odgovara radnom nalogu, velike zalihe, delimično i loše izveštavanje.

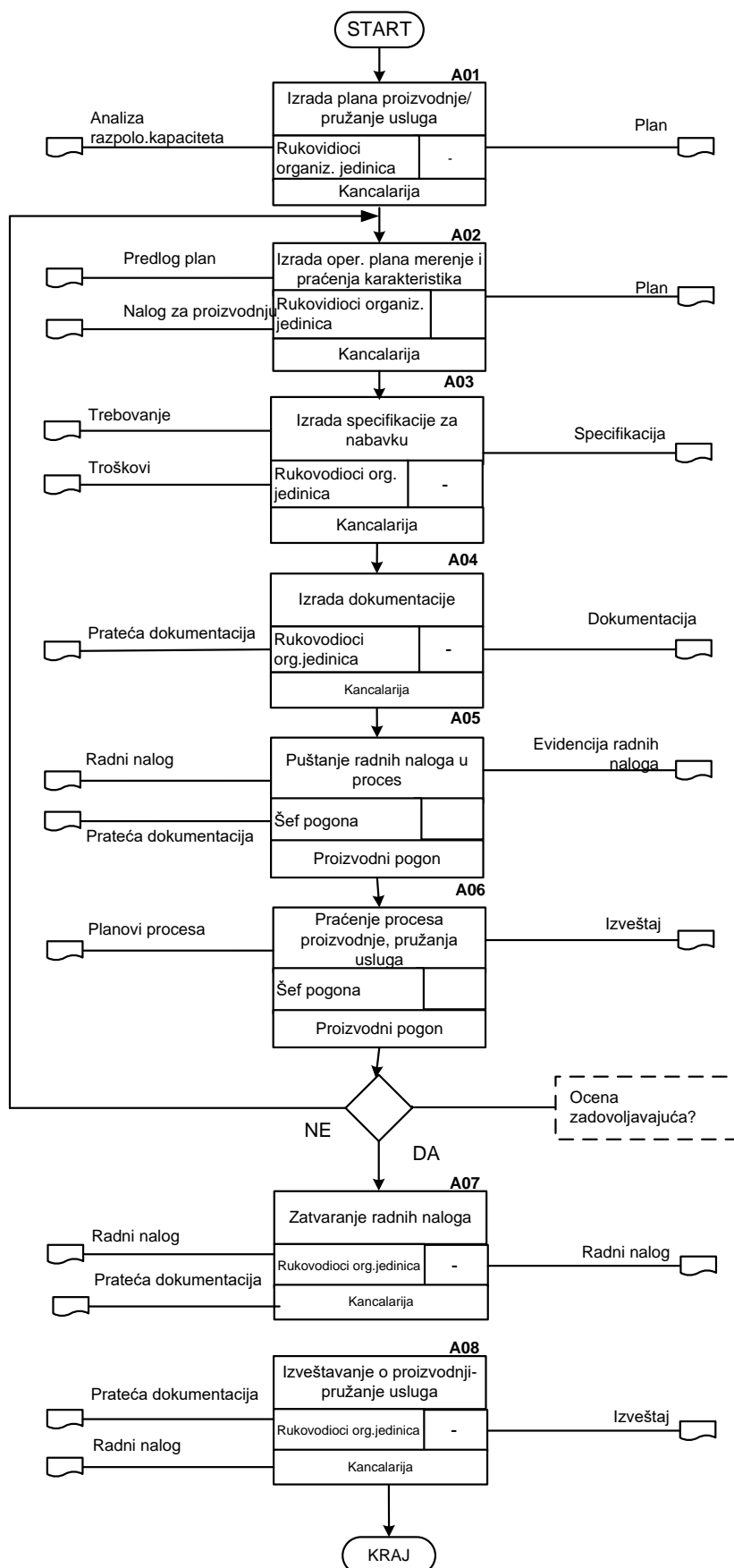
.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

U (tabeli 6.3) dati su ključni pokazatelji performansi procesa. Planiranje prodaje je polazna osnova za planiranje proizvodnje. Proizvodnja se, prema modelu planira na nivou planskog perioda, ali i operativno - u operativnom planu. Praćenje usaglašenosti izvršenja poslovnog plana se obavlja tokom planskog perioda, a, ujedno se prate i operativni planovi. Proces, naravno, (usled izmena okolnosti na tržištu ili u procesu) može uticati na reviziju poslovnog plana. Stepem realizacije preostalih ciljeva dat za opšti slučaj odgovara više procesu rada proizvodnog karaktera. Planiranje, priprema i

upravljanje procesom pružanja usluga se ipak značajno razlikuje i set mernih veličina u uslovima uslužnog procesa koji ima neke proizvodne aktivnosti (kao što je to slučaj na primer kod servisa za određene uslužne mašinske obrade) ili koji ih nema uopšte (kao što je to turistička agencija) neće, na primer, imati optimizaciju obima nedovršene proizvodnje kao mernu veličinu, a ostale prikazane merne veličine će se morati prilagoditi ciljevima poslovanja.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P09, korišćiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.39).

Slika 6.19: Dijagram toka-Procesa PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJEM PROIZVODNOM/PRUŽANJEM USLUGA (P09)

Tabela 6.37: P09.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJEM PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA (P09)

Oznaka Aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Izrada plana proizvodnje/pružanje usluga	Utvrdjivanje realnog plana na proverenim podlogama	Stepen realizacije poslovnog plana
A02	Izrada operativnog plana merenja i praćenja karakteristika procesa	Smanjenje neusaglašenosti koje se odnose na procese	Stepen realizacije obaveza outsource-a
A03	Izrada specifikacije za nabavku	Smanjene zaliha repromaterijala	Utrošci resursa (po radnim nalogima) sa nivoom uklapanja u poslovni plan (troškovi obavezno)
A04	Izrada dokumentacije	Sveobuhvatno dokumentovanje	
A05	Puštanje radnih naloga u proces	Optimizacija utroška resursa	Zalihe nedovršene proizvodnje
A06	Praćenje procesa proizvodnje/pružanja usluga	Optimizacija obima nedovršene proizvodnje	Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces proizvodnje
A07	Zatvaranje radnih naloga sa preispitivanjem utrošenih resursa	Smanjenje troškova procesa	
A08	Izveštavanje o proizvodnji/uslugama	Arhiviranje	

Tabela 6.38: P09.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PLANIRANJE, PRIPREMANJE I UPRAVLJANJE PROIZVODNOM/PRUŽANJEM USLUGA (P09)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Izrada plana proizvodnje/pružanje usluga	Z64	Nisu obezbeđeni svi podlozi za izradu plana	Obezbeđeni svi resursi (fizički, kadrovski, finansiski), tržište i specifični zahtevi	A, B, C1, C2, D1, E1, E2, F4, F5
A02 Izrada operativnog plana merenja i praćenja karakteristika procesa	Z65	Neusaglašenosti u procesu	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C1, C2, D1, E1, E2, F4, F5
A03 Izrada specifikacije za nabavku	Z34	Nekompletan/nejasan zahtev u pogledu specifikacije	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C1, C2, C3, D1, E1, E2, F4, F5
A04 Izrada dokumentacije	Z66	Dokumentacija ne odgovara uz radni nalog	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C1, C2, D1, E1, E2, F4, F5
A05 Puštanje radnih naloga u proces	Z67	Pogrešan nalog	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C1, C2, D1, E1, E2, F4, F5
A06 Praćenja procesa proizvodnje/pružanja usluga	Z68	Velike zalihe	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C1, C2, C3, D1, E1, E2, F
A07 Zatvaranje radnih naloga sa preispitivanjem utrošenih resursa	Z28	Višak utrošenih resursa	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D1, E1, E2, F4, F5
A08 Izveštavanje o proizvodnji/usluga	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D1, E1, E2, F4, F5

Tabela 6.39: P09.3-FMEA matrica procesa PLANIRANJEM, PRIPREMANJEM I UPRAVLJANJEM PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA (P09) FMEA_09

Proces: PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJE PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA (P09) Cilj procesa: Postizanje stalne usaglašenosti poslovnog plana i izvršenja operativnih planova; Sniženje utroška resursa u proizvodnji / pružanju usluga									Datum početne analize:			Datum novog stanja:		
FMEA proces FM_09									Novo stanje-provera nakon mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove postavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN		
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)		
A01 Izrada plana proizvodnje/pružanje usluga	Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana	A,B,C1,C2,D1,E1, E2,F4,F5											
A02 Izrada operativnog plana merenja i praćenja karakteristika procesa	Z65	Neusaglašenosti u procesu	A,B,C1,C2,D1,E1, E2,F4,F5											
A03 Izrada specifikacije za nabavku	Z34	Nekompletan/nejasan zahtev u pogledu specifikacije	A,B,C1,C2,C3,D1, E1,E2,F4, F5				KP9.1 KP9.2 KP9.3 KP9.4 KP9.5							

FMEA proces FM_09							Datum početne analize:		Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_09							Datum početne analize:		Datum novog stanja:			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove postavke i pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A04 Izrada dokumentacije	Z66	Dokumentacija ne odgovara uz radni nalog	A,B,C1,C2,D1,E1, E2,F4,F5									
A05 Puštanje radnih naloga u proces	Z67	Pogrešan nalog	A,B,C1,C2,D1,E1, E2,F4,F5									
A06 Praćenja procesa proizvodnje/pružanja usluga	Z68	Velike zalihe	A,B,C1,C2,C3,D1, E1,E2,F									

Proces: PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJE PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA (P09) Cilj procesa: Postizanje stalne usaglašenosti poslovnog plana i izvršenja operativnih planova; Sniženje utroška resursa u proizvodnji / pružanju usluga									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_09									Novo stanje-provera nakon mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
A07 Zatvaranje radnih naloga sa preispitivanjem utrošenih resursa	Z28	Višak utrošenih resursa	A,B,D1,E1,E2, F4,F5													
A08 Izveštavanje o proizvodnji/usluga	Z12	Netačan/ delimičan izveštaj	A,B,D1,E1,E2, F4,F5													

6.4.10 Proces P10 – Proizvodnja / pružanje usluge (Grupa: Glavni procesi)

Svaka proizvodnja i pružanje usluga se sastoji od niza operacija od kojih su mnoge od značaja za dobijanje projektovanog kvaliteta. Zbog toga je u cilju obezbeđivanja kvaliteta procesa rada potrebno držati pod kontrolom sve operacije koje utiču na kvalitet. U sam proces rada moraju biti ugrađene mere sprečavanja grešaka i mogućnosti blagovremenog i brzog korigovanja procesa. Za odvijanje procesa rada neophodno je obezbediti osnovne elemente koji se odnose na: odgovarajuće stručne kadrove, uslove okoline, sredstva za rad, tehničko-tehnološke instrukcije (dokumentaciju) i predmet rada.

Polazeći od tako široke lepeze delatnosti u proizvodnji i uslugama veoma je teško obuhvatiti u jednom materijalu sve specifičnosti konkretnih procesa kao što je inače standardom obuhvaćeno.

Najgrublja podela delatnosti bi se mogla izvršiti na proizvodnu delatnost i uslužnu delatnost. Često se dešava da u jednoj organizaciji postoje prisutne obe ove grane delatnosti.

U proizvodnji se kao rezultat međusobno povezanih specificiranih aktivnosti i resursa u transformaciji ulaznih elemenata dobija kao izraz materijalni proizvod namenjen korisnicima. Uslužna delatnost podrazumeva sprovođenje međusobno povezanih specificiranih aktivnosti i resursa pri čemu se obavlja posao u korist i za dobro kupca/korisnika (Vulanović, et.al., 2012):

.1 Vlasnik procesa

Model je primenjiv i za uslužne i proizvodne organizacije. U nekim proizvodnim organizacijama organizaciona jedinica koja obavlja proizvodnju je podeljena na manje organizacione jedinice (pogone). Proces odgovara jednom pogonu. U takvoj organizaciji paralelno se odvija više ovakvih procesa. Vlasnici procesa su rukovodioci pogona. Informacioni tokovi koji su uneti u model bez većih izmena mogli bi da se primene i u ovakvoj situaciji. Mnoge uslužne organizacije sa proizvodnim operacijama (servisi, mašinska obrada predmeta u vlasništvu korisnika i slično) poslovanje obavljaju uz radni nalog, što model čini primenjivim i u ovom slučaju (Radlovački, 2011).

Dok u organizacije uslužnog sektora koje ne obavljaju poslovanje putem radnog naloga ili organizacije koje imaju određen broj različitih procesa pružanja usluga, na primer:

- turističke agencije;
- banke;
- advokatske kancelarije;
- knjigovodstveni biro;
- organizacije za projektovanje softvera i slično;
- organizacije za telekomunikacijske usluge;

- klinički centar sa odeljenjima koja obavljaju preglede, lečenje pacijenata, obrazovnu delatnost i slične aktivnosti;
- laboratorije za ispitivanje sa više odeljenja ili
- instituti koji obavljaju različite inspekcijske poslove i imaju složene veze sa inspekcijskim organima i organima vlasti (nadležnim ministarstvima), vlasnici procesa su sektorski rukovodioci.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa su:

- sniženje utrošaka resursa u proizvodnji/pružanju usluga,
- sniženje količina neuslovnih proizvoda,
- sniženje broja neusaglašenih pruženih usluga i
- smanjenje zastoja u procesima.

.3 Aktivnosti procesa

Aktivnosti procesa prikazane su na (slici 6.20) i u (tabeli 6.40).

One obuhvataju početak realizacije radnog naloga, komunikaciju sa skladištem materijala/proizvoda za proizvodnju (ili pružanje usluga), sam proces, procesnu i završnu kontrolu, završetak realizacije radnog naloga, obavljanje dorade), predaju proizvoda u skladište gotovih proizvoda, prijavu otkaza opreme, zatim ugradnju kod korisnika, servisiranje proizvoda (pod uslovom da se ne obavlja u outsource-u, kao što je to, na primer, slučaj za gotovo sve fabrike vozila), utvrđivanje potreba za vanrednom kontrolom i nabavkom opreme za merenje i praćenje.

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.41) date su pretnje i uzroci datog procesa.

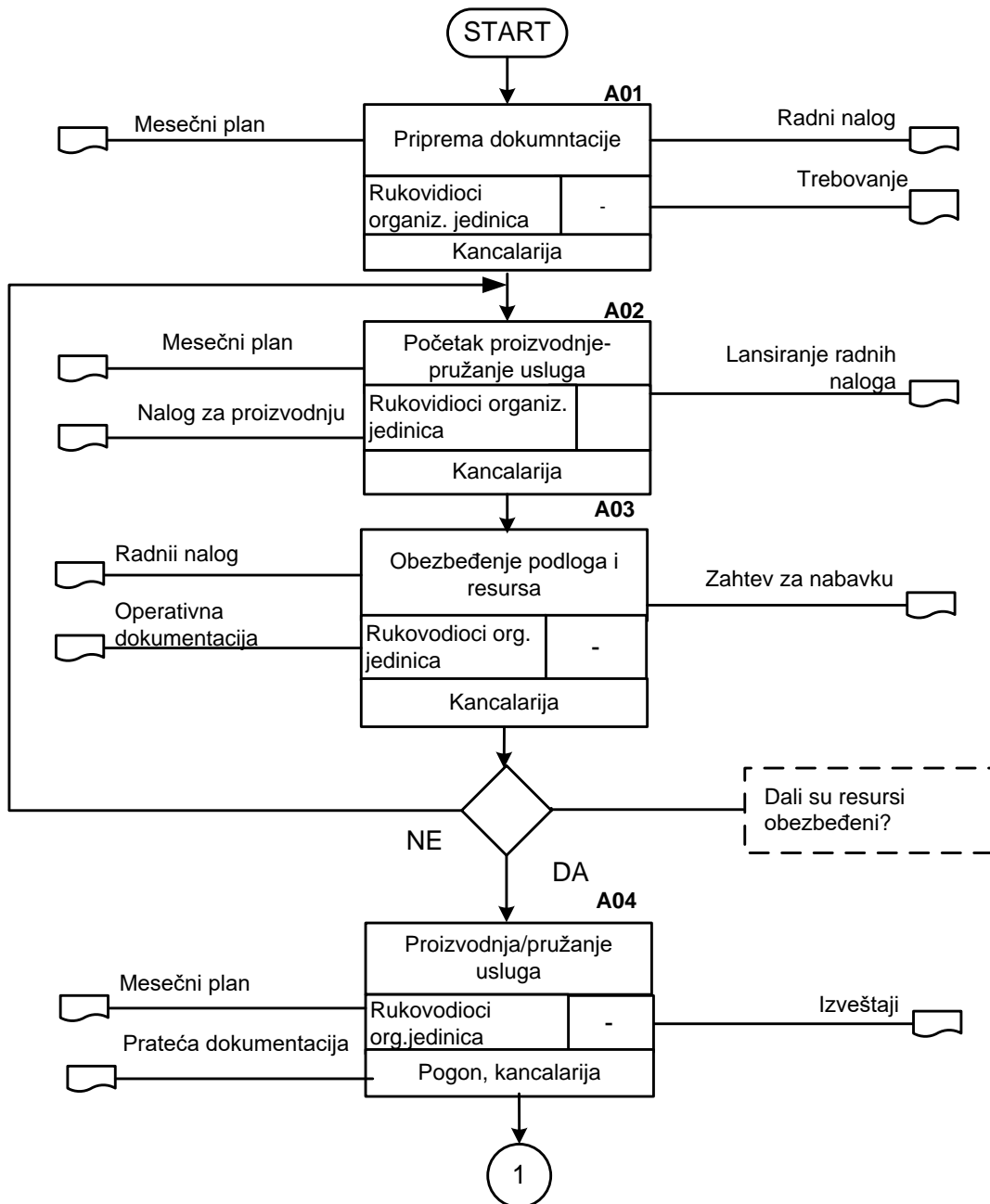
Ovako postavljene pretnje procesa vezane su za aktivnosti procesa.

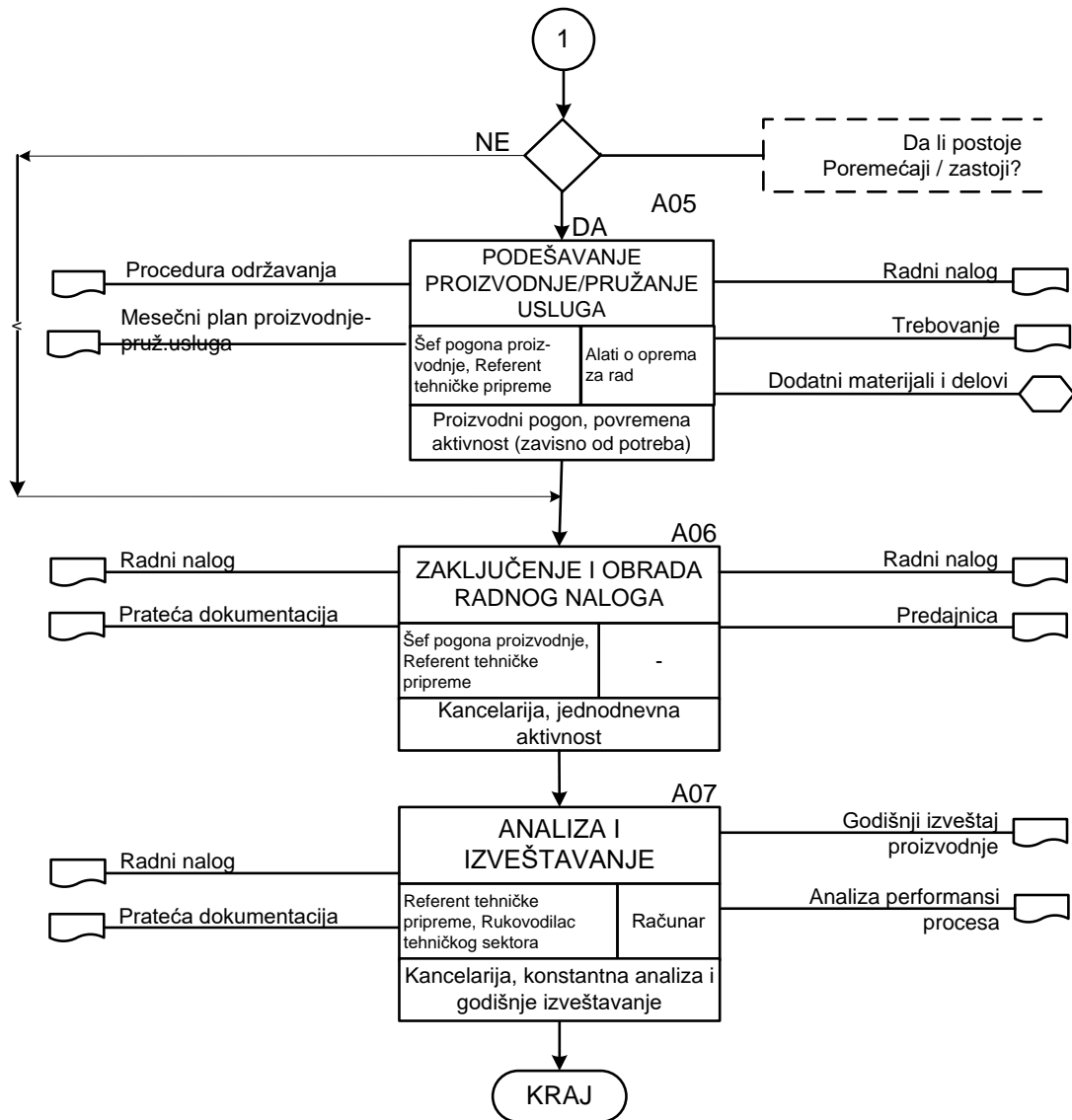
.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

U (tabeli 6.40) dati su ključni pokazatelji performansi procesa.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P10, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.42).

Slika 6.20: Dijagram toka-Procesa PROIZVODNJE/PRUŽANJA USLUGA (P10)

Tabela 6.40: P10.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PROIZVODNJE/PRUŽANJA USLUGA (P10)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Operativno planiranje proizvodnje/pružanje usluga	Izvršenje operativnog plana	Stepen izvršenja operativnog plana Utrošci resursa Procenat proizvoda za doradu Procenat neispravnih proizvoda Procenat neusaglašenih pružanja usluga Broj, trajanje i obim zastoja u procesu
A02	Priprema dokumentacije	Sveobuhvatna dokumentacija	
A03	Obezbeđivanje podloga i resursa	Sniženje utrošaka resursa u proizvodnji/pružanju usluga	
A04	Lansiranje radnog naloga	Sveobuhvatan i balgovremeno lansiran radni nalog	
A05	Proizvodnja-pružanje usluga	Smanjenje zastoja u procesima	
A06	Podešavanje procesa proizvodnje/pružanje usluga	Smanjenje zastoja u procesima	
A07	Zaključivanje i obrada radnog naloga	Sveobuhvatna podacima obrada radnog naloga	
A08	Analiza i izveštavanje	Sniženje broja neusaglašenih pruženih usluga	

Tabela 6.41: P10.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PROIZVODNJE/PRUŽANJA USLUGA (P10)

Oznaka aktivnosti	Oz. Pret.	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Operativno planiranje proizvodnje/pružanja usluga	Z69	Pogrešno definisana trebovanja	Specifični zahtevi. Regulativa o zaštiti sredine i upravljanje otpadom, bezbednost pri radu i sitem menadžmenta kalitetom	A, B, C1, D, E1, E2
	Z66	Dokumentacija ne odgovara uz radni nalog		A, B, C1, D, E1, E2
A02 Priprema dokumentacije	Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, D
	Z70	Planirani redosled radnih naloga nije optimalan	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, D
A03 Obezbeđivanje podloga i resursa	Z71	Materijali i komponente nisu obezbeđeni na vreme	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, C, D
	Z72	Alati i oprema nisu obezbeđeni na vreme	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, C, D
	Z73	Mašine nisu spremne za rad	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, C, D
	Z74	Otkazivanje opreme	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, C, D
A04 Lansiranje radnog naloga	Z75	Pojava škarta	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, E
	Z76	Kvalitet ulaznih komponenti nije odgovarajući (skriveno mane)	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, E
A05 Proizvodnja/pružanje usluga	Z77	Ne kontroliše se kvalitet delova, sklopova i proizvoda pri izvođenju operacija	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, D, E
	Z78	Ne vrši se završna kontrola u akreditovanoj laboratoriji	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, D, E
	Z79	Kašnjenje angažovanih podizvođača	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, D, E
	Z80	Kašnjenje u realizaciji radnog naloga	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, D, E
	Z81	Neadekvatno rukovanje alatom	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, D, E
	Z82	Nekorišćenje ličnih zaštitnih sredstava	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, D, E
	Z83	Električna instalacija nije adekvatno obezbeđena	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, D, E
Z84	Neadekvatno čuvanje opasnog otpada	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ogranicenja	A, B, D, E	

Oznaka aktivnosti	Oz. Pret.	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
			ogranicjenja	
	Z85	Neadekvatna izmenu alata i podešavanje parametara proizvodnje	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D, E
	Z86	Nedostaju podaci potrebni za kompletiranje radnog naloga	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D, E
A06 Podešavanje procesa proizvodnje/pružanja usluga	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D, E, F
A07 Zaključivanje i obrada radnog naloga	Z69	Pogrešno definisana trebovanja	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D, E, F
A08 Analiza i izveštavanje	Z66	Dokumentacija ne odgovara uz radni nalog	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D, E, F

Tabela 6.42: P10.3-FMEA matrica procesa PROIZVODNJE/PRUŽANJA USLUGA (P10)

Proces: PROCES PROIZVODNJE/PRUŽANJU USLUGA (P10) Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_10									Novo stanje-provera nakon mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
A01 Priprema dokumentacije	Z69	Pogrešno definisana trebovanja	A,B,C1,D,E1, E2				KP10.1 KP10.2 KP10.3 KP10.4 KP10.5 KP10.6									
	Z66	Dokumentacija ne odgovara uz radni nalog	A,B,C1,D,E1, E2													
A02 Započinjanje proizvodnje/pružanje usluga na osnovu operativnog plana, radnih naloga	Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana	A,B,D													
	Z70	Planirani redosled radnih naloga nije optimalan	A,B,D													

Proces: PROCES PROIZVODNJE/PRUŽANJU USLUGA (P10) Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_10									Novo stanje-provera nakon mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove postavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
A03 Obezbeđenje podloga i resursa	Z71	Materijali i komponente nisu obezbeđeni na vreme	A,B,C,D													
	Z72	Alati i oprema nisu obezbeđeni na vreme	A,B,C,D													
	Z73	Mašine nisu spremne za rad	A,B,C,D													
	Z74	Otkazivanje opreme	A,B,C,D													
A04	Z75	Pojava škarta	A, B, D, E													

Proces: PROCES PROIZVODNJE/PRUŽANJU USLUGA (P10) Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_10									Novo stanje-provera nakon mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
Proizvodnja/pružanje usluga	Z76	Kvalitet ulaznih komponenti nije odgovarajući (skriveno mane)	A, B, D, E													
	Z77	Ne kontroliše se kvalitet delova, sklopova i proizvoda pri izvođenju operacija	A, B, D, E													
	Z78	Ne vrši se završna kontrola u akreditovanoj laboratoriji	A, B, D, E													
	Z79	Kašnjenje angažovanih podizvođača	A, B, D, E													

Proces: PROCES PROIZVODNJE/PRUŽANJU USLUGA (P10) Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_10									Novo stanje-provera nakon mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
	Z80	Kašnjenje u realizaciji radnog naloga	A, B, D, E													
	Z81	Neadekvatno rukovanje alatom	A, B, D, E													
	Z82	Ne korišćenje ličnih zaštitnih sredstava	A, B, D, E													
	Z83	Električna instalacija nije adekvatno obezbeđena	A, B, D, E													
	Z84	Neadekvatno čuvanje opasnog otpada	A, B, D, E													

Proces: PROCES PROIZVODNJE/PRUŽANJU USLUGA (P10) Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_10									Novo stanje-provera nakon mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
A05 Podešavanje procesa proizvodnje/pružanje usluga	Z85	Neadekvatna izmenu alata i podešavanje parametara proizvodnje	A,B,D,E,F													
A06 Zaključenje i obrada radnog naloga	Z86	Nedostaju podaci potrebni za kompletiranje radnog naloga	A,B,D,E,F													
A07 Analiza i izveštavanje	Z12	Netačan/ delimičan izveštaj	A,B,D,E,F													

6.4.11 Proces P11 – Održavanje opreme i infrastrukture (Grupa: Integralna sistemska podrška)

Održavanje je skup aktivnosti usmerenih na sprečavanje pojava stanja u otkazu, kao i vraćanje sistema iz stanja u otkazu u stanje u radu u minimalno potrebnom vremenu i uz troškove na nivou neophodnog minimuma. (Vulanović, et.al., 2012).

Održavanje je, kako se vidi iz navedene definicije, značajan proces u svakoj organizaciji, koji podrazumeva:

- raspoloživost ljudskih i materijalnih resursa;
- precizno definisane postupaka rada i
- odgovarajuću tehničko-tehnološku i upravljačku dokumentaciju.

.1 Vlasnik procesa

Vlasnik ovog procesa biće rukovodilac organizacione jedinice, ukoliko u organizaciji postoji organizaciona jedinica koja se bavi održavanjem. Postoje organizacije kod kojih se deo aktivnosti održavanja ili održavanje u celini obavlja angažovanjem uslužnih organizacija. Tada proizvodnja može biti nadležna da bez rukovodstva zahteva usluge održavanja (putem nabavke) ili nabavku usluga održavanja obavlja rukovodstvo. U organizacijama je često prisutna i kombinacija pomenutih rešenja - na primer održavanje dela osnovnih sredstava i sitnije intervencije na infrastrukturi obavlja posebna organizacione jedinica, a ostatak intervencija se obavlja uslužno. Tada obično o svim uslugama po osnovu održavanja iz outsource-a brine rukovodilac organizacione jedinice koja se bavi održavanjem, s tim da samu nabavku ugovara proces nabavke.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa P11 su:

- efikasno i efektivno otklanjanje otkaza,
- sprečavanje pojave otkaza,
- raspoloživost na principu „Just in time“,
- minimalne zalihe.

.3 Aktivnosti procesa

Strategije održavanja koje, s obzirom na odnos vremena pojave otkaza i izvođenja intervencije i mogućnosti planiranja, mogu biti:

- naknadne
- preventivne
- korektivne

.3.1 Naknadne intervencije održavanja

Bez obzira na preventivne mere, u procesu rada javljaju se otkazi koje nije moguće predvideti i koji zahtevaju trenutno reagovanje – izvođenje intervencije održavanja. Postupak rada u datom slučaju (Vulanović, et.al., 2012) treba da sadrži aktivnosti:

.1 PRIJAVLJIVANJE OTKAZA, što podrazumeva utvrđivanje elemenata:

- način prijavljivanja otkaza,
- učesnike u procesu prijavljivanju,
- način vođenja evidencije o nastanku otkaza.

.2 PRIPREMA INTERVENCIJE koja, u zavisnosti od karaktera otkaza, može da sadrži zahvate:

- defektaža – utvrđivanje uzroka i uzročnika otkaza i potrebnih operacija održavanja (utvrditi izgled i sadržaj nosioca informacija za defektažu),
- priprema tehničke dokumentacije (najčešće se radi o izuzimanju postojećih crteža, šema, uputstva za održavanje),
- priprema operativne dokumentacije (radnog naloga, radnih listi, trebovanja),
- obezbeđivanja materijala i rezervnih delova u saradnji sa nabavkom i skladišnim jedinicima,
- obezbeđivanja dozvola za rad od službi zaštite bezbednosti, u slučaju da se intervencije održavanja izvode u rizičnim prostorima.

.3 IZVOĐENJE INTERVENCIJE, u smislu utvrđivanja:

- učesnika – izvođača intervencije,
- izdavanja dokumentacije – radnog naloga, radnih listi, trebovanja...,
- izuzimanja potrebnih resursa – materijala, alata, rezervnih delova, pomoćnih sredstava i sl.,
- načina izvođenja intervencije (uputstva od strane nadležnog rukovodioca u slučaju da je to potrebno),
- vraćanja resursa nakon izvođenja intervencije, materijala, rezervnih delova, demontiranih elemenata, dokumentacije,
- obrade nosilaca informacija nakon izvođenja intervencije.

.4 KONTROLA, koja obuhvata:

- utvrđivanje kvaliteta izvođenja intervencije,
- podešavanja i korektivne mere na osnovu nalaza kontrole i
- predaju opreme korisniku (puštanje u rad).

.5 EVIDENTIRANJE INTERVENCIJE

.3.2 Preventivne intervencije održavanja

Planske intervencije (preventivne i, u prethodno navedenim slučajevima, naknadne) imaju sličnosti u načinu izvođenja i zato ih je moguće obuhvatiti jednim postupkom. Ako postoje razlike koje su karaktera čestih izuzetaka, moguć je prilaz posebne razrade određenih procesa (procesa podmazivanja, ili održavanja po stanju i sl.)

Postupak izvođenja preventivnih intervencija održavanja treba da se zasniva na utvrđenom programu rada održavanja i, u opštem slučaju, sadrži aktivnosti:

.1 PLANIRANJE INTERVENCIJA što podrazumeva utvrđivanje sledećih planova preventivnih intervencija:

- dugoročni planovi,
- godišnji planovi,
- posebni planovi.

.2 PRIPREMA INTERVENCIJE sadrži sledeće elemente:

Tehničko-tehnološka priprema koja se bavi razradom i obezbeđivanjem:

- dokumentacije o opremi,

- konstrukcione dokumentacije,
 - tehnološke dokumentacije.
- .3 IZVOĐENJE INTERVENCIJE, u smislu utvrđivanja:
- učesnika – izvođača intervencije,
 - izuzimanja potrebnih resursa – materijala, alata, rezervnih delova, pomoćnih sredstava i sl.,
 - vraćanja resursa nakon izvođenja intervencije – materijala, rezervnih delova, demontiranih elemenata, dokumentacije,
 - obrade nosilaca informacija nakon izvođenja intervencije.
4. KONTROLA koja obuhvata:
- utvrđivanje kvaliteta izvođenja intervencije,
 - podešavanje i korektivne mere na osnovu nalaza kontrole i
 - predaju opreme korisniku (puštanje u rad).
5. EVIDENTIRANJE PREVENTIVNE INTERVENCIJE kao podloga za planiranje narednih intervencija.

.3.3 Korektivne intervencije održavanja

Intervencije koje se izvode nakon uočene neispravnosti ili otkaza, s ciljem otklanjanja uzroka neispravnosti-otkaza, tako da sprečavaju pojavu istih otkaza u budućnosti.

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.44) date su pretnje i uzroci procesa P(11).

Ovako postavljene pretnje procesa vezane su za aktivnosti procesa kao i pretnje koje utiču ne samo na degradaciju kvaliteta procesa, već i na degradaciju životne sredine kao i povrede i oboljenja na radu, tako da se u nekim slučajevima javlja i set pretnji vezan za jednu aktivnost, koje utiču na degradaciju kvaliteta, međutim u istoj aktivnosti postoje i pretnje koje utiču na degradaciju životne sredine i povrede pri radu. Na pr. aktivnost intervencije održavanja na degradaciju kvaliteta (ISO 9001) mogu uticati pretnje pogrešna dijagnostika, nepostojanje rezervnih delova ili njihova nekvalitetna ugradnja. Po odnosu degradacije povrede i oboljenja pri radu (OHSAS 18001) pretnje mogu biti nepažnja izvršilaca, nenošenje zaštitne opreme. Takođe, po odnosu degradacije životne sredine (14001), pretnje koje se mogu javiti su nepažnja izršioca i neadekvatno odlaganje otpada.

.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

U (tabeli 6.43) dati su ključni pokazatelji performansi procesa.

Proces održavanja može biti organizovan u samoj organizaciji, kao što je prikazano u blok dijagramu (slika 6.21) gde su dati ciljevi i ključni pokazatelji performansi procesa. Većina veličina značajnih za ocenu procesa se obično nalaze u izveštajima. Pomenuti izveštaji se izrađuju na osnovu podataka iz procesa (na osnovu plana održavanja i realizacije kroz radne naloge za održavanje).

Međutim, procesi održavanja su često deo outsource-a. Za ovaj slučaj opet je potrebno pratiti u najmanju ruku bar vreme zastoja opreme za proizvodnju,

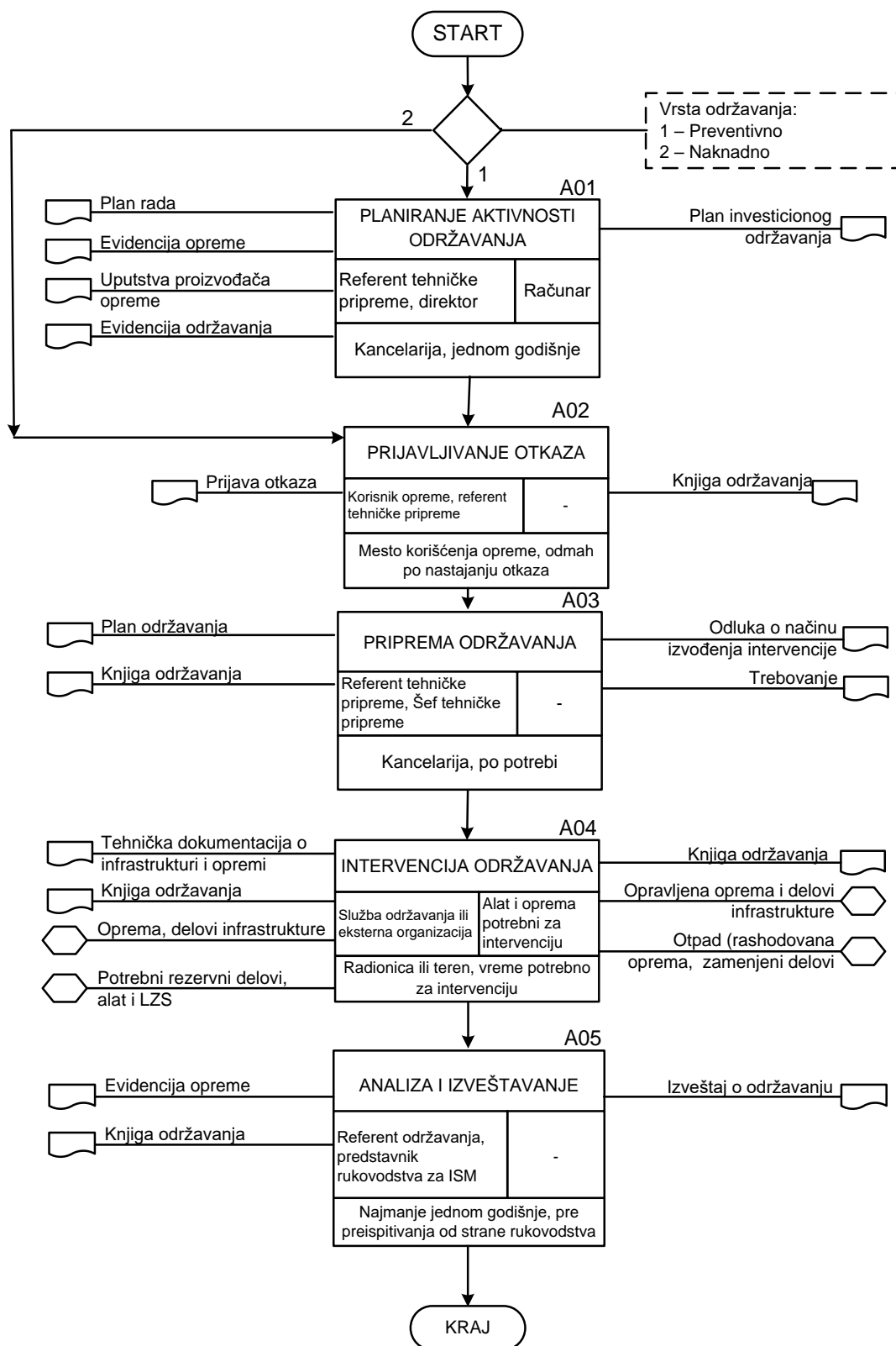
vreme čekanje na intervenciju i slične parametre koji bi ukazivali na efektivnost/efikasnost održavanja.

Troškove održavanja bi trebalo pratiti u oba slučaja. Ovaj parametar u slučaju sopstvenog održavanja prati proces upravljanja finansijama na osnovu realizacije radnih naloga za održavanje, a ako je proces u outsource-u, još je jednostavnije pratiti ih analizom novčanog prometa sa organizacijom koja se bavi održavanjem.

Uslužne organizacije koje nemaju proizvodne aktivnosti najverovatnije ne treba uopšte da u modelu procesa imaju proces održavanja, jer se aktivnosti održavanja svode na održavanje infrastrukture i osnovnih sredstava. Troškovi održavanja se mogu planirati u okviru plana nabavke, jer je najčešći slučaj da je održavanje opreme u autsorsu.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P11, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.45).

Slika 6.21: Dijagram toka procesa-ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11)

Tabela 6.43: P11.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa za ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Planiranje aktivnosti održavanja	Odvijanje preventivnog održavanja i održavanja prema stanju u skladu sa planom poslovanja	Broj i obim aktivnosti održavanja van plana održavanja
A02	Prijavljivanje otkaza	Odvijanje održavanja u skladu sa prijavom	Broj otkaza opreme i Infrastrukture
A03	Priprema održavanja	Smanjenje specifičnih troškova naknadnog i preventivnog održavanja opreme	Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces
A04	Intervencija održavanja	Smanjenje trajanja intervencija održavanja i stanja u otkazu opreme	Trajanje intervencija održavanja Trajanje stanja u otkazu opreme
A05	Analiza i izveštavanje	Smanjenje broja pojava otkaza opreme / broja intervencija naknadnog održavanja i otkaza u infrastrukturi	Troškovi održavanja

Tabela 6.44: P11.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa za ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Planiranje aktivnosti održavanja	Z2	Nekompletan plan	Adekvatan sistem održavanja. Potrebna kadrovska i tehnička infrastruktura	A, B, F4
A02 Prijavljivanje otkaza	Z87	Zakasnela prijava otkaza	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, E, F4
	Z88	Nesporazumi pri prijavi otkaza	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, E, F4
A03 Priprema održavanja	Z89	Loša procena ozbiljnosti otkaza	Educiran kadar i atestirana i kalibrirana oprema	A, F3, F4
A04 Intervencija održavanja	Z90	Pogrešna dijagnostika otkaza	Procedura i uputstva	A, C, E, F
	Z91	Rezervni delovi se teško nabavljaju		A, C, E, F
	Z92	Ugradnja nekvalitetnih rezervnih delova		A, C, E, F
	Z93	Ne vrše se redovni servisi mašina i opreme		A, C, E, F
	Z94	Neadekvatno odlaganje opasnog otpada		A, C, E, F
	Z95	Povrede i oboljenja na radu		A, C, E, F
	Z96	Nenošenje zaštitne opreme i nepažnja		A, C, E, F
A05 Analiza i izveštavanje	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A

Tabela 6.45: P11.3-Utvrđivanje pretnji, uzroka i ključnih pokazatelja performansi procesa za ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11)

Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_11									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A01 Planiranje aktivnosti održavanja	Z2	Nekompletan plan	A,B,F4				KP11.1 KP11.2 KP11.3 KP11.4 KP11.5 KP11.6					
A02 Prijavljivanje otkaza	Z87	Zakasnela prijava otkaza	A,B,E,F4									
	Z88	Nesporazumi pri prijavi otkaza	A,B,E,F4									
A03 Priprema održavanja	Z89	Loša procena ozbiljnosti otkaza	A,F3,F4									
A04 Intervencija održavanja	Z90	Pogrešna dijagnostika otkaza	A,C,E,F									

Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_11										Novo stanje-provera nakon mera						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje- eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
	Z91	Rezervni delovi se teško nabavljaju	A,C,E,F													
	Z92	Ugradnja nekvalitetnih rezervnih delova	A,C,E,F													
	Z93	Ne vrše se redovni servisi mašina i opreme	A,C,E,F													
	Z94	Neadekvatno odlaganje opasnog otpada	A,C,E,F													
	Z95	Povrede i oboljenja na radu	A,C,E,F													

Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_11										Novo stanje-provera nakon mera						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
	Z96	Nenošenje zaštitne opreme i nepažnja	A,C,E,F													
A05 Analiza i izveštavanje	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	A													

6.4.12 Proces P12 - Skladištenje (Grupa: Integralna sistemska podrška)

U procesu skladištenja P12 opisano je skladištenje materijala, skladištenje gotovih proizvoda, kao i alata, repromaterijala, potrošnog materijala, i sve ostale robe potrebne za odvijanje procesa rada. Struktura aktivnosti i informacionih tokova prilagođena je organizacijama sa proizvodnom delatnošću.

Uslužne organizacije sa proizvodnim aktivnostima u procesima imaju potrebe za skladištenjem slične proizvodnim organizacijama u opštem slučaju.

Čisto uslužne organizacije (sa izuzetkom trgovačke delatnosti) obično nemaju veće potrebe za skladištenjem materijala, tako da se skladištenje može opisati znatno jednostavnijim modelom od trenutno razmatranog, a, u mnogim slučajevima može čak i da izostane iz procesnog modela (npr. turističke agencije, knjigovodstveni biro i slično).

1. Vlasnik procesa

U zavisnosti od slučaja, deo procesa skladištenja može se dodeliti proizvodnji (zbog postojanja stalne komunikacije skladišta materijala, rezervnih delova, alata i pribora i ostalog materijala sa proizvodnjom). Ili u nekom slučaju skladištenje se može dodeliti komercijalnom sektoru (zbog postojanja direktnih veza nabavke i prodaje sa skladištem). U nekim organizacijama skladište se može posmatrati kao poseban proces (naročito ako je za skladište u celini ili za neki njegov deo potrebno imati stalan uvid u kretanje parametara okoline u kojima se roba skladišti).

U modelu se skladište posmatra kao nezavisan proces jer bi uzimanje u obzir razmatranih varijanti onemogućilo uopštavanje procesa sa definisanim aktivnostima, ciljevima, pretnjima i mernim veličinama.

2. Ciljevi procesa

Tehnologije prijema robe, skladištenja i čuvanja, izdavanje i vraćanje robe je jedan od značajnih elemenata ukupnog kvaliteta procesa rada u ostvarivanju ciljeva očuvanja karakteristika robe i sledljivosti datih karakteristika i obezbeđivanje identifikacije robe.

Ciljevi aktivnosti procesa P12 su:

- skladištenje robe prema potrebama procesa rada;
- promptno i tačno izveštavanje o količinama robe na skladištu;
- promptno i tačno izveštavanje o dostizanju signalnih i minimalnih zaliha robe na skladištu;
- eliminacija otpisa robe usled neadekvatnog izdavanja (za kvarljivu robu najstarija roba u okviru roka trajanja izdaje se prva);
- održavanje uslova skladištenja u skladu sa zahtevima procesa rada.

3. Aktivnosti procesa

Na (slici 6.22) date su aktivnosti procesa skladištenja u opštem slučaju.

Postupak skladištenja robe obuhvata:

- prijem robe,
- skladištenje robe (uputstvo za skladištenje),
- izdavanje robe,
- vraćanje robe.

Prijem robe treba da obuhvati:

.1 Planiranje prijema – aktivnost u kojoj, pored detaljnog pregleda dokumenata na osnovu kojih se ulazni materijal prima u skladište, obuhvata sledeće: izradu plana skladištenja, obezbeđenje i pripremu prostora za istovar i skladištenje, obezbeđenje učesnika i sredstava za istovar.

2. Utvrđivanje oštećenja – sa elementima koji određuju: način utvrđivanja oštećenja i izveštavanja o oštećenju, način prijema oštećenog materijala (uslovan prijem).

3. Istovar robe – sa elementima koji određuju: nadležnost za istovar i mesto istovara materijala, aktivnosti sa materijalom koji nije naručen ili ne odgovara narudžbi, način označavanja materijala koji je u postupku prijema i način zaštite od upotrebe materijala koji nije primljen.

4. Utvrđivanje količine – aktivnost u kojoj je potrebno utvrditi sve podloge na osnovu kojih se određuje: nadležnost za utvrđivanje količine – skladištar ili primjena kontrola, način utvrđivanja količine, slučajevi i oblici sačinjavanja zapisa o prijemu i njihova distribucija.

5. Utvrđivanje kvaliteta – aktivnost koja je, principijelno, u nadležnosti odeljenja za ulaznu kontrolu, ali u kojoj postoje obaveze skladišne jedinice u smislu: predaje dokumentacije ulaznoj kontroli (otpremnicama isporučioaca, zapisi o količinama i oštećenju, atestna i carinska dokumentacija), uzimanja uzorka i predaje laboratoriji (ako je tako određeno odgovarajućim procedurama i uputstvima), izveštavanja o eventualnim drugim neusaglašenostima.

6. Odobrenje prijema i označavanje statusa kvaliteta robe – sa elementima: način označavanja statusa materijala, zabrana izdavanja materijala koji nije odobren za prijem, aktivnosti sa materijalom nezadovoljavajućeg kvaliteta.

7. Prijem robe – aktivnost u kojoj je potrebno razraditi podloge u vidu: dokumenata na osnovu kojih se materijal prima u skladište, načina izveštavanja o prispelom materijalu.

Skladištenje robe

Tehnologija skladištenja i čuvanja robe je jedan od značajnih elemenata ukupnog kvaliteta procesa rada, posebno u području ostvarivanja cilja očuvanja karakteristika robe i sledljivosti datih karakteristika. Iz datih razloga je potrebno za sva skladištenja izraditi uputstva koja treba da obuhvate:

- način skladištenja,
- uslove koji moraju biti obezbeđeni u skladištu,
- način označavanja mesta skladištenja,
- način rukovanja materijalom u skladištu,
- način označavanja materijala u skladištu,
- način vođenja skladišnog stanja (ručno, automatski...),
- nosioce informacija u skladištima,
- nadzor nad robom i signalizaciju isteka roka i dostizanje min. zaliha robe na skladištu.

Izdavanje robe treba da obuhvati:

Izdavanje robe sa skladišta je jedan od elemenata međusobnih odnosa skladišne jedinice i delova ostalih funkcija preduzeća ili uslužne organizacije te je, u smislu potrebe integracije funkcija, posebno značajno oblikovati podloge za izvođenje date aktivnosti na način koji neće generisati zastoje, greške u identifikaciji i sledljivosti materijala, probleme u koordinaciji aktivnosti i druge neželjene efekte. Zato je neophodna detaljna razrada zahvata vezanih za:

- oblikovanje dokumentacije na osnovu koje se materijal izdaje iz skladišta,
- utvrđivanje nadležnosti za obezbeđivanje raspoloživosti transportnih kapaciteta za prenos materijala od skladišta do korisnika,
- projektovanje jedinica za izdavanje materijala,
- utvrđivanje uslova iznošenja materijala iz skladišta – projektovanje transportnih pomoćnih sredstava, ambalaže i drugih uslova značajnih za očuvanje karakteristika na relaciji skladište – korisnici.

Vraćanje robe treba da obuhvati:

Vraćanje viška izdatog materijala, vraćanje „korisnog otpada i vraćanje materijala čije karakteristike ne odgovaraju projektovanim veličinama, a utvrđene su tek nakon izdavanja (materijala sa „skrivenim manama“) podleže uslovima sličnim izdavanju.

Smer je obrnuti u odnosu na izdavanje, ali postoje i dodatne obaveze u smislu određivanja mesta čuvanja i načina označavanja vraćenog materijala koji je „neusaglašen“ radi obezbeđenja od neodgovarajuće upotrebe.

4. Pretnje procesa

U (tabeli 6.47) date su pretnje procesa skladištenja takođe u opštem slučaju. Pretnje su u korelaciji sa aktivnostima koje proces obuhvata. Pretnje procesa skladištenja obuhvataju: prijem robe koja ne odgovara zahtevu naručioca, prijem robe bez prateće dokumentacije (garancija, sertifikati, itd.), prijem robe sa nedostacima u kvalitetu (skrivena mana), prijem robe bez prateće dokumentacije (uputstvo za upotrebu, bezbedan rad i održavanje, MSDS lista), odstupanja u količini nisu zapisnički konstatovana – neodgovornost magacionera, kod odstupanja u kvalitetu nije sačinjen Reklamacioni zapisnik – neodgovornost referenta nabavke, roba se ne čuva u adekvatnim uslovima, istekao rok trajanja robe, ne evidentira se ulaz robe u skladište, promene stanja se ne unose u magacinske kartice, ne koriste se odgovarajuća sredstva za manipulaciju, radnici nisu obučeni za bezbedno podizanje i prenos tereta, nebezbedno odlaganje robe na skladišna mesta, ne koriste se odgovarajuća sredstva za manipulaciju, zapaljive i eksplozivne materije nisu bezbedno uskladištene, nemar i oglašivanje o zabrane (pušenje, korišćenje otvorenog plamena itd.), opasne materije nisu bezbedno uskladištene, nepažljivo rukovanje i neevidentiranje izlaza robe iz skladišta.

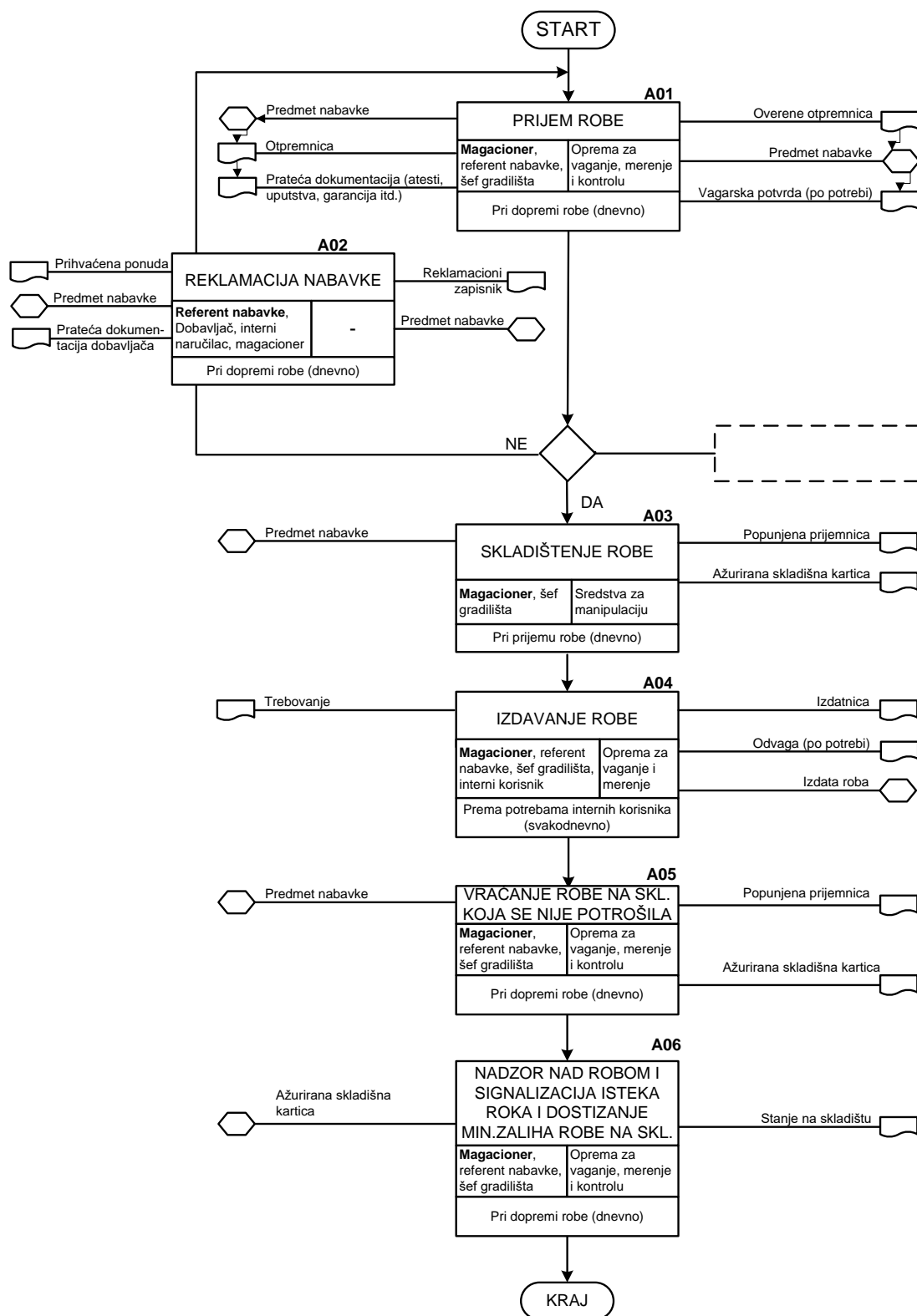
5. Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)

U (tabeli 6.46) dati su ključni pokazatelji performansi procesa skladištenja.

Merne veličine su razvrstane kao set veličina vezanih za ciljeve.

6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P12, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.48).

Slika 6.22: Dijagram toka procesa-SKLADIŠTENJE (P12)

Tabela 6.46: P12.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa SKLADIŠTENJA (P12)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Prijem robe	Skladištenje robe prema potrebama procesa rada	Broj i obim grešaka utvrđenih periodičnim i vanrednim inventarima
A02	Reklamacija nabavke	Eliminacija otpisa robe usled neadekvatnog izdavanja (za kvarljivu robu – najstarija roba u okviru roka trajanja se izdaje prva)	Direktni troškovi skladištenja Broj, obim i značaj neusaglašenosti u vezi sa procesom
A03	Skladištenje robe	Održavanje uslova skladištenja uskladu sa zahtevima procesa rada	Prosečno vreme proteklo od zahteva za izveštaj o stanju do ispostavljenog izveštaja
A04	Izdavanje robe	Prometno i tačno izveštavanje o količinama robe na skladištu	Broj i obim zastoja u proizvodnji, nastalih usled nedostataka robe na skladištu, uzrokovanih isključivo nepravovremenom signaliziranjem
A05	Vraćanje robe koja nije potrošena na skladištenje	Promptno i tačno izveštavanje o količinama robe na skladištu	Količina i vrsta robe otpisane zbog nepravilnog raspoređivanja u skladištu (isticanje roka trajanja i slično)
A06	Nadzor nad robom i signalizacija isteka roka i dostizanje min. zaliha robe na skladištu	Promptno i tačno izveštavanje o dostizanju signalnih i minimalnih zaliha robe na skladištu	Broj i obim utvrđenih prekoračenja graničnih vrednosti relevantnih parametara uslova skladištenja

Tabela 6.47: P12.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa SKLADIŠTENJA (P12)

Oznaka aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Prijem robe	Z49	Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količine, roba nije označena)	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z97	Magacioner nije blagovremeno stavio na stanje prispela dobra	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
	Z98	Prijem robe bez prateće dokumentacije (ispratnica, garancija, sertifikati, itd.)	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
A02 Reklamacija nabavke	Z76	Kvalitet ulaznih komponenti nije odgovarajući (skriveno mane)	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, F4
A03 Skladištenje robe	Z99	Zamenjena roba nije evidentirana	Specifični zahtevi robe. Procedure za bezbednost i odstranjenje neusaglašenog proizvoda. Evidencija neusaglašenosti	A, B, E
	Z100	Kod odstupanja u kvalitetu nije sačinjen reklamacioni zapisnik		A, B, E
	Z101	Roba se ne čuva u adekvatnim uslovima		A, B, E
	Z102	Pogrešan upis šifre dobara od strane magacionera		A, B, E
	Z103	Istekao rok trajanja robe		A, B, E
	Z104	Ne evidentira se ulaz robe u skladište		A, B, E
	Z105	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice		A, B, E
	Z106	Radnici nisu obučeni za bezbedno podizanje i prenos tereta		A, B, E
	Z107	Nebezbedno odlaganje robe na skladišna mesta		A, B, E
Z108	Ne koriste se odgovarajuća sredstva za manipulaciju	A, B, E		
A04 Izdavanje robe	Z109	Ne evidentira se izlaz robe iz skladišta	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, F4
A05 Vraćanje na skladištenje robe koja nije potrošena	Z110	Ne evidentira se ulaz robe u skladište	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, F4
	Z111	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice	Ne postoje nikakve specifične	A, B, F4

Oznaka aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
			pretpostavke i ograničenja	
A06 Nadzor nad robom i signalizacija isteka roka i dostizanje min. zaliha robe na skladištu	Z112	Neadekvatno ažurirana kartica	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, F4

Tabela 6.48: P12.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnje procesa SKLADIŠTENJA (P12)

Proces: SKLADIŠTENJA (P12) Cilj procesa: Obezbeđivanje čuvanja karakteristika robe; Obezbeđivanje identifikacije robe				Datum početne analize:					Datum novog stanja:				
FMEA proces FM_12									Novo stanje-provera nakon mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)	
A01 Prijem robe	Z49	Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količine, roba nije označena)	A, B				KP12.1 KP12.2 KP12.3 KP12.4 KP12.5 KP12.6 KP12.7						
	Z97	Magacioner nije blagovremeno stavio na stanje prispela dobra											
	Z98	Prijem robe bez prateće dokumentacije (ispratnica,garancija, sertifikati, itd.)	A, B										
	Z76	Kvalitet ulaznih komponenti nije odgovarajući (skriveno mane)	A, B										
A02 Reklamacija	Z99	Zamenjena roba nije evidentirana	A, B										

Proces: SKLADIŠTENJA (P12) Cilj procesa: Obezbeđivanje čuvanja karakteristika robe; Obezbeđivanje identifikacije robe				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_12									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
nabavke	Z100	Kod odstupanja u kvalitetu nije sačinjen reklamacioni zapisnik	A, B, F4									
A03 Skladištenje robe	Z101	Roba se ne čuva u adekvatnim uslovima	A, B, E									
	Z102	Pogrešan upis šifre dobara od strane magacionera										
	Z103	Istekao rok trajanja robe	A, B, E									
	Z104	Ne evidentira se ulaz robe u skladište	A, B, E									
	Z105	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice	A, B, E									
	Z106	Radnici nisu obučeni za bezbedno podizanje i prenos tereta	A, B, E									

Proces: SKLADIŠTENJA (P12) Cilj procesa: Obezbeđivanje čuvanja karakteristika robe; Obezbeđivanje identifikacije robe				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_12									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
	Z107	Nebezbedno odlaganje robe na skladišna mesta	A, B, E									
	Z108	Ne koriste se odgovarajuća sredstva za manipulaciju	A, B, E									
A04 Izdavanje robe	Z109	Ne evidentira se izlaz robe iz skladišta	A, B,F4									
A05 Vraćanje na skladištenje robe koja nije potrošena	Z110	Ne evidentira se ulaz robe u skladište	A, B,F4									
	Z111	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice	A, B,F4									

Proces: SKLADIŠTENJA (P12) Cilj procesa: Obezbeđivanje čuvanja karakteristika robe; Obezbeđivanje identifikacije robe				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_12									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A06 Nadzor nad robom i signalizacija isteka roka i dostizanje min. zaliha robe na skladištu	Z112	Neadekvatno ažurirana kartica	A, B,F4									

6.4.13 Proces P13 - Proces informatičke podrške (Grupa: Integralna sistemska podrška)

Moderno poslovanje je praktično nemoguće zamisliti bez upotrebe računara. Zog toga je informatička podrška proces koji je uvršten u model. Potreba za povezivanjem računara u računarske mreže i povezivanje sa globalnom računarskom mrežom podržava efikasno poslovanje, ali i stvara određen niz problema koje organizacije moraju rešiti u skladu sa zahtevima svog posla.

Prednosti koje danas pruža upotreba sredstva informacione tehnologije su velike a to su: protok velike količine informacija u zanemarljivom vremenu, arhiviranje velikog broja podataka na malo prostora, sistematizovanje i efikasno pretraživanje baza podataka, elektronska slanja i elektronsko poslovanje, efikasno generisanje informacija koje su podloga za odlučivanje i upravljanje, efikasna podrška projektovanju, uštede u potrošnji hartije, efikasne komunikacije sa korisnicima i ostalim zainteresovanim stranama i efikasna priprema materijala za štampu, čine samo deo ovih prednosti.

1 Vlasnik procesa

Veće organizacije danas obično imaju računarske mreže i organizacionu jedinicu koja se bavi njihovim ustrojavanjem, održavanjem i izradom aplikacija informacionog sistema. Vlasnik procesa u tom slučaju je rukovodilac te organizacione jedinice. U manjim organizacijama obično postoji jedan ili manji broj zaposlenih kojima je održavanje integriteta računarske mreže jedan od zadataka. Bez obzira na način organizacije, proces informatičke podrške treba da ima svog vlasnika koji je direktno nadležan za ostvarenje ciljeva procesa.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa P13 su:

- smanjenje vremena u otkazu računarske mreže (u celini ili po delovima);
- efektivno informisanje o novostima u oblasti informatičke podrške za potrebe organizacije;
- redovno kreiranje rezervnih kopija baze podataka organizacije i ostalih bitnih informacija;
- skraćivanje trajanja intervencija održavanja računara i računarske mreže;
- efikasna i efektivna obuka zaposlenih za rad sa sredstvima informacione tehnologije i
- eliminacija pojava zloupotreba računarske mreže od strane zaposlenih i zastoja zbog virusa ili napada spolja.

.3 Aktivnosti procesa

Na (slici 6.23) date su aktivnosti procesa. Proces informatičke podrške sadrži aktivnosti planiranja i postavljanja osnovnih pravila rada na mreži, održavanja

mreže, administriranja sistema (održavanje sistemskog i aplikativnog softvera i slično), razvoja koji se odnosi na informatičku podršku, predlaganja inovacija, izradu i održavanje web prezentacije organizacije i izveštavanje o procesu.

.4 Pretnje procesa

Pretnje koje mogu narušiti ciljeve aktivnosti procesa i njihovi uzroci nastajanja su dati u (tabeli 6.50). To može biti nekompletan plan ili neblagovremena izrada plana o informatičkoj podršci organizacije. Pad mreže, povećani broj neusaglašenosti, kao i nekompletne i neblagovremene informacije na web strani.

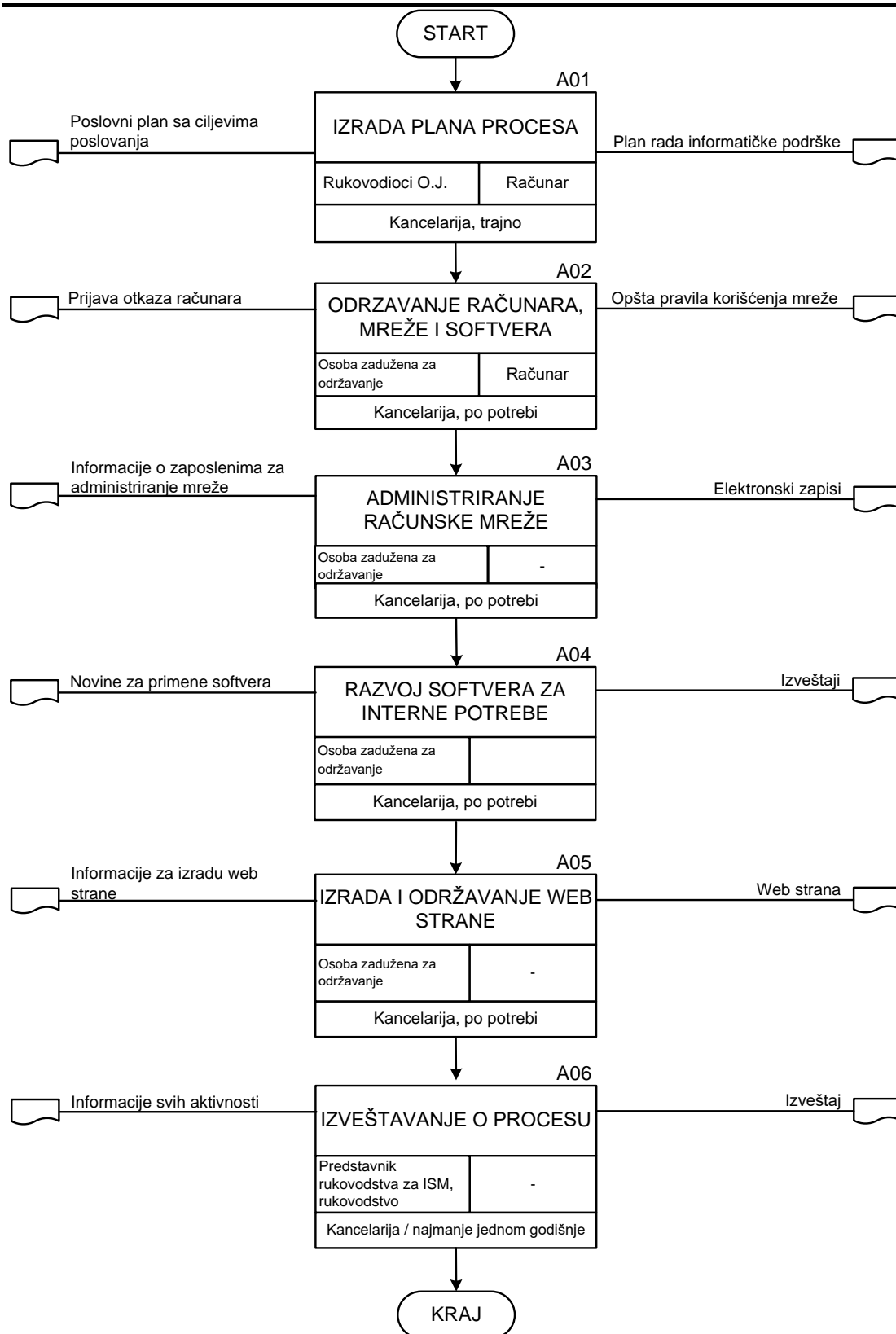
.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

U (tabeli 6.49) dati su ključni pokazatelji performansi procesa.

U velikom broju organizacija informacione tehnologije se primenjuju u većini procesa, prema tome značaj primene sredstava informacionih tehnologija (IT) u poslovanju danas ne treba posebno naglašavati. Stoga je značajno izvršiti obuku zaposlenih iz ove oblasti. Za veće sisteme, posebno za one koji imaju računarima podržan informacioni sistem, od vitalnog značaja je stalno praćenje rada računara i mreže u organizaciji - što je više informacionih tokova integrisano u sistem, to praćenje rada sistema treba da bude sofisticiranije, jer otkazi računarske mreže (delom ili u celini) i/ili gubitak podataka mogu koštati mnogo više od ulaganja koja bi to sprečila.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P13, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.51).

Slika 6.23: Dijagram toka procesa- INFORMATIČKE PODRŠKE (P13)

Tabela 6.49: P13.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa INFORMATIČKE PODRŠKE (P13)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Izrada plana procesa	Efektivno informisanje o novostima u oblasti informatičke podrške za potrebe organizacije	Troškovi procesa Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces
A02	Održavanje računara, mreže, mrežnih instalacija i softvera	Skraćenje trajanja intervencija održavanja računara i računarske mreže	Vreme u otkazu računarske mreže (po delovima i u celini)
A03	Administriranje računarske mreže	Smanjenje vremena u otkazu računarske mreže (u celini ili po delovima)	Broj i prosečno vreme trajanja intervencija održavanja računarske mreže (po tipovima: male/srednje/obimne)
A04	Razvoj softvera za interne potrebe	Redovno praćenje potreba i inovacija	Broj prihvaćenih predloga za obuku u planskom periodu
A05	Izrada i održavanje web strane	Efektivno informisanje o novostima u oblasti informatičke podrške	Broj otkrivenih zloupotreba, napada na mrežu spolja i sličnih anomalija
A06	Izveštavanje o procesu	Sveobuhvatno i blagovremeno izveštavanje	Broj prihvaćenih predloga inovacija u oblasti informacionih tehnologija Parametri uspešnosti kreiranja rezervnih kopija podataka iz evidencije

Tabela 6.50: P13.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa INFORMATIČKE PODRŠKE (P13)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Izrada plana procesa	Z2	Nekompletan plan	Ispunjenje zahteva standarda za bezbednost informacija	A, B, D1
A02 Održavanje računara, mreže, baze podataka, mrežnih instalacija i softvera	Z113	Pad mreža, povećani broj intervencija	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, E, F
A03 Administriranje baze	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, E, F
A04 Razvoj softvera za interne potrebe	Z114	Neblagovremeno praćenje potreba razvoja	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, E, F
A05 Izrada i održavanje web strane	Z115	Nekompletne i neblagovremene informacije na web strani	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, E, F
A06 Izveštavanje o procesu	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, E, F

Tabela 6.51: P13.3-Utvrdjivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa INFORMATIČKE PODRŠKE (P13)

Proces: INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa: Efektivan i efikasan rad informatičke podrške				Datum početne analize:					Datum novog stanja:				
FMEA proces FM_13									Novo stanje-provera nakon mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)	
A01 Izrada plana procesa	Z2	Nekompletan plan	A,B,D2				KP13.1 KP13.2 KP13.3 KP13.4 KP13.5 KP13.6 KP13.7 KP13.8						
A02 Održavanje računara, mreže, mrežnih instalacija i softvera	Z113	Pad mreža, povećani broj intervencija	A,E,F										
A03 Administriranje računarske mreže	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	A,E,F										
A04 Razvoj softvera za interne potrebe	Z114	Neblagovremeno praćenje potreba razvoja	A,E,F										
A05 Izrada i održavanje web strane	Z115	Nekompletne i neblagovremene informacije na web strani	A,E,F										

Proces: INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa: Efektivan i efikasan rad informatičke podrške				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_13									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A06 Izveštavanje o procesu	Z12	Netačan/ delimičan izveštaj	A,B,E, F									

6.4.14 Proces P14 - Proces interne provere (Grupa: Kvalitet)

Grupa procesa koji se odnose na kvalitet nikad se pojedinačno ne postavljaju kao posebne organizacione celine, upravo iz razloga što sadrže aktivnosti čije sprovođenje ima za cilj unapređenje dela procesa rada i, samim tim, procesa rada u celini i, u opštem slučaju, obavljaju se u tesnoj saradnji sa zaposlenima iz cele organizacije. Ove aktivnosti se mogu odnositi na bilo koji segment poslovanja, pa su po prirodi sistemске.

.1 Vlasnik procesa

Vlasnik procesa interne provere sistema je najčešće predstavnik od strane rukovodstva.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa P14 su:

- efikasno utvrđivanje usklađenosti odvijanja procesa rada sa odrednicama dokumentacije IMS;
- efikasno utvrđivanje usaglašenosti dokumentacije IMS sa zahtevima važeće verzije standarda ISO 9001;
- utvrđivanje pojava neusaglašenosti i
- održavanje dovoljnog broja kvalifikovanih internih proverača.

.3 Aktivnosti procesa

Aktivnosti procesa prikazanog na (slici 6.24) su: izrada plana internih provera, razmatranje zahteva za vanredne interne provere, dafinisanje i redefinisavanje načina sprovođenja interne provere, sprovođenje provere, prijava uočenih neusaglašenosti procesa, održavanje liste internih proverača, dokumentovanje i izveštavanje o procesu.

.4 Pretnje procesa

Pretnje koje mogu narušiti ciljeve aktivnosti procesa i njihovi uzroci nastajanja su dati u (tabeli 6.53). Pretnje procesa su: nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana procesa, nedovoljan broj internih provera, nisu uočene sve neusaglašenosti, nedovoljan broj proverača.

.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

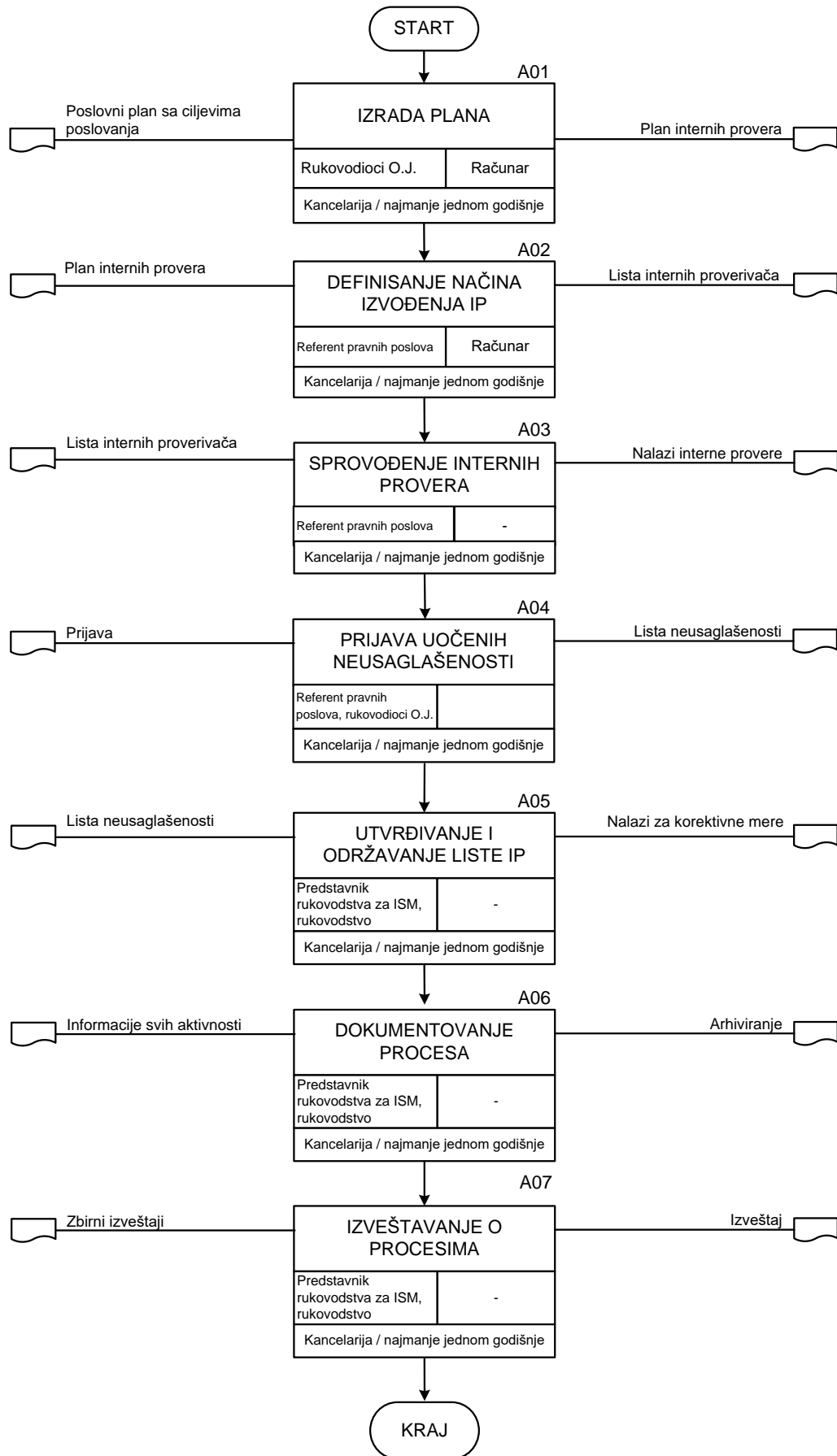
U (tabeli 6.52) dati su ključni pokazatelji performansi procesa.

Merne veličine procesa internih provera mogu se posmatrati i u korelaciji sa rezultatima poslovanja. Ukoliko izveštaji sa internih provera ne upućuju na postojanje značajnih neusaglašenosti u sistemu, a rezultati poslovanja nisu zadovoljavajući, moguće je da tokom internih provera ove neusaglašenosti ostaju neotkrivene, što upućuje na nisku efektivnost internih provera (do ovog zaključka ne može se doći dok se ne obave opsežnije provere i preispitivanje

rada sistema). S druge strane, moguće je da sistem kvaliteta u izvršnom delu sistema funkcioniše dobro, a planiranje prodaje, marketing ili neki deo poslovanja u vezi sa upravljanjem nije dobro postavljen, što se ne može pripisati radu procesa internih provera.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P14, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.54).

Slika 6.24: Dijagram toka procesa- INTERNE PROVERE (P14)

Tabela 6.52: P14.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeve aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa INTERNE PROVERE (P14)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Izrada plana	Utvrdjivanje realnog plana na proverenim podlogama	Broj internih provera u toku godine
A02	Definisanje načina izvođenja internih provera	Efikasno izvođenje internih provera	Broj sati utrošenih za interne provere
A03	Sprovođenje internih provera	Poboljšanje efektivnosti sistema	Broj uočenih neusaglašenosti tokom internih provera
A04	Prijava uočenih neusaglašenosti i izdavanje naloga za korektivne mere	Utvrdjivanje pojava neusaglašenosti	Broj izdatih naloga za korektivne mere
A05	Utvrdjivanje i održavanje liste internih provera	Održavanje dovoljnog broja kvalifikovanih internih proverivača	Troškovi provera
A06	Dokumentovanje procesa	Sveobuhvatno dokumentovanje procesa	Odnos broja proverivača i broja zaposlenih
A07	Izveštavanje o procesima	Sveobuhvatno i blagovremeno izveštavanje	

Tabela 6.53: P14.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa INTERNE PROVERE (P14)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Izrada plana	Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana	Principi IMS-a	A, B, D, E1, E2, F
A02 Definisanje načina izvođenja internih provera	Z116	Nedovoljan broj internih provera	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D
A03 Sprovođenje internih provera	Z117	Nisu uočene sve neusaglašenosti	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D
A04 Prijava uočenih neusaglašenosti i izdavanje naloga za korektivne mere	Z118	Broj izdatih naloga za korektivne mere nije sveobuhvatan	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D
A05 Utvrdjivanje i održavanje liste internih provera	Z119	Nedovoljan broj proverivača	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, D
A06 Dokumentovanje procesa	Z120	Delimično i loše dokumentovanje procesa	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D
A07 Izveštavanje o procesima	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, E, F

Tabela 6.52: P14.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa INTERNE PROVERE (P14)

Proces: INTERNE PROVERE (P14) Cilj procesa: Efikasno utvrđivanje usklađenosti odvijanja procesa rada sa odrednicama dokumentacije IMS; Efikasno utvrđivanje usaglašenosti dokumentacije IMS sa zahtevima važeće verzije standarda				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_14									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A01 Izrada plana	Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana	A,B,D,E1,E2,F				KP14.1 KP14.2 KP14.3 KP14.4 KP14.5 KP14.6					
A02 Definisanje načina izvođenja internih provera	Z116	Nedovoljan broj internih provera	A,B,D									
A03 Sprovođenje internih provera	Z117	Nisu uočene sve neusaglašenosti	A,B,D									

Proces: INTERNE PROVERE (P14) Cilj procesa: Efikasno utvrđivanje usklađenosti odvijanja procesa rada sa odrednicama dokumentacije IMS; Efikasno utvrđivanje usklađenosti dokumentacije IMS sa zahtevima važeće verzije standarda									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_14									Novo stanje-provera nakon mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
A04 Prijava uočenih neusaglašenosti i izdavanje naloga za korektivne mere	Z118	Broj izdatih naloga za korektivne mere nije sveobuhvatan	A,B,D													
A05 Utvrđivanje i održavanje liste internih provera	Z119	Nedovoljan broj proverivača	A,D													
A06 Dokumentovanje procesa	Z120	Delimično i loše dokumentovanje procesa	A,B,D													
A07 Izveštavanje o procesima	Z12	Netačan/ delimičan izveštaj	A,B,E,F													

6.4.15 Proces P15 - Rešavanje neusaglašenosti (Grupa: Kvalitet)

.1 Vlasnik procesa

Vlasnik procesa interne provere sistema je najčešće predstavnik rukovodstva. Za veće procese, upravljanje neusaglašenostima može se distribuirati po procesima ili organizacionim celinama, pa se u tom slučaju nadležni za procese/organizacione celine brinu o rešavanju neusaglašenosti u svom domenu, a zapisi o rešavanju neusaglašenosti se vode jedinstveno - najčešće kod predstavnika rukovodstva za kvalitet.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa P15 su:

- eliminisanje neusaglašenosti i njihovih posledica;
- smanjenje broja uočenih neusaglašenosti;
- smanjenje trajanja procesa otklanjanja neusaglašenosti;
- smanjenje značaja uočenih neusaglašenosti.

.3 Aktivnosti procesa

Prijavljena neusaglašenost se razmatra, po prihvatanju evidentira, imenuje se nosilac ili tim za rešavanje neusaglašenosti, neusaglašenost se analizira, otklanja (uz neutralisanje njenih eventualnih posledica), po potrebi se inicira korektivna mera i izrađuje se izveštaj koji obično sadrži i analizu rešavanja neusaglašenosti. Poslednja aktivnost procesa je izveštavanje (rezultati sprovođenja ovog procesa šalju se na preispitivanje od strane rukovodstva).

.4 Pretnje procesa

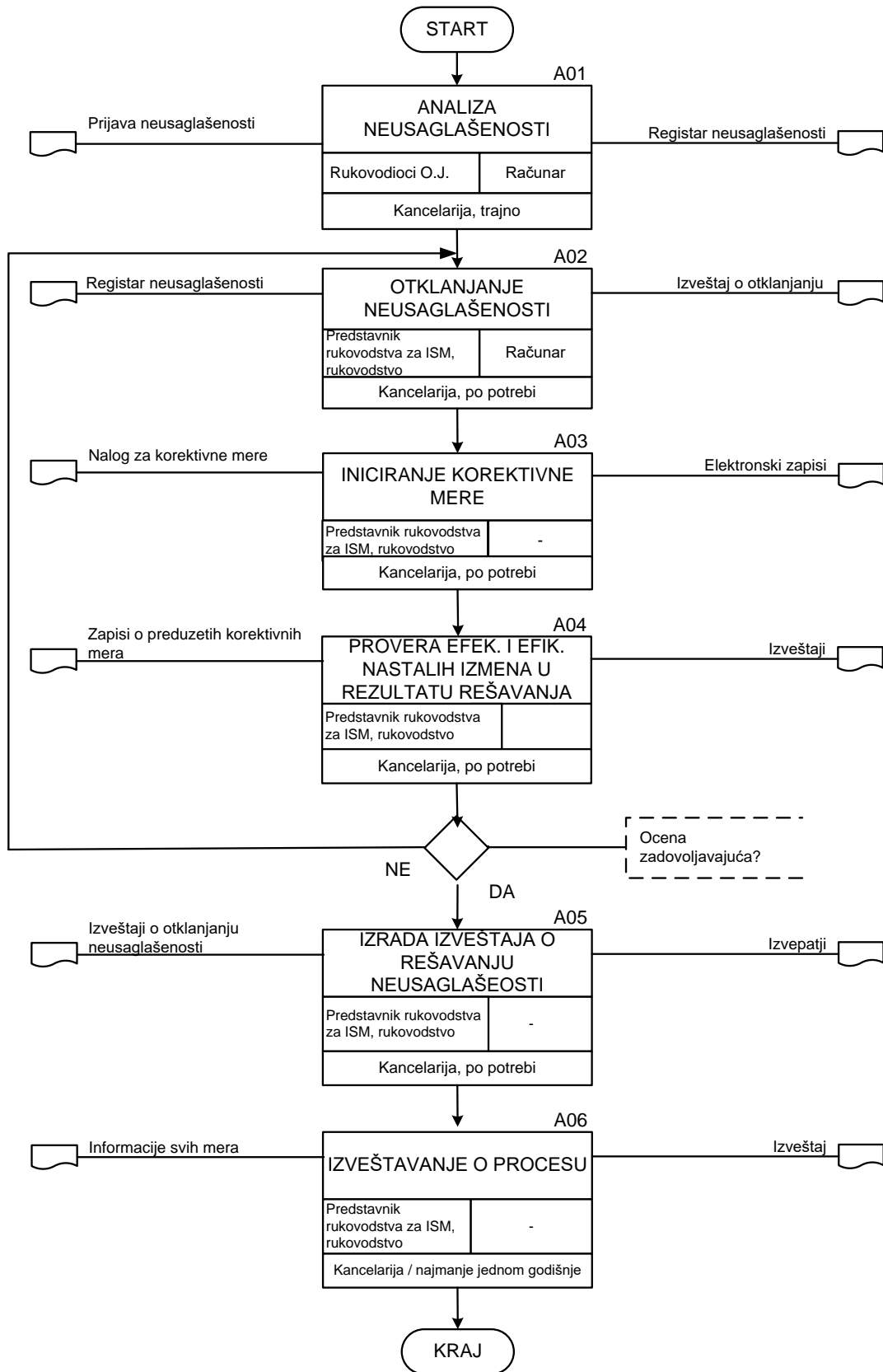
Pretnje koje mogu narušiti ciljeve aktivnosti procesa i njihovi uzroci nastajanja su dati u (tabeli 6.56). Pretnje procesa su neadekvatna i nepotpuna analiza neusaglašenosti, povećan broj neotklonjenih neusaglašenosti, loše postavljene mere poboljšanja, povećan broj neusaglašenosti, kao i netačan delimičan i neblagovremen izveštaj.

.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

Merne veličine za ocenu efikasnosti/efektivnosti date u (tabeli 6.55) su predviđene za velike sisteme. Kod srednjih i malih organizacija ovaj proces se može integrisati sa internim proverama i/ili korektivnim i preventivnim merama. U slučaju malih organizacija (gde se svi zaposleni međusobno poznaju, što omogućava efektivnu komunikaciju) nalozi za rešavanje neusaglašenosti se mogu praktično izdavati bez složene procedure (koja bi, na primer, zahtevala formalno određivanje rukovodioca i članove tima za rešavanje neusaglašenosti), a samo rešavanje se može na najjednostavniji mogući način dokumentovati (kratkim opisom). U tom slučaju, može se primeniti pojednostavljeno ocenjivanje efektivnosti/efikasnosti procesa P15.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P15, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.57).

Slika 6.25: Dijagram toka procesa- REŠAVANJE NEUSAGLAŠENOSTI (P15)

Tabela 6.55: P15.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa REŠAVANJE NEUSAGLAŠENOSTI (P15)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Analiza neusaglašenosti	Dobijanje sveobuhvatne i detaljne informacije	Broj prijava neusaglašenosti i broj osnovanih prijava neusaglašenosti (po procesima)
A02	Otklanjanje neusaglašenosti	Smanjenje broja uočenih neusaglašenosti	
A03	Iniciranje korektivne mere	Kontinuirano poboljšanje	Broj otklonjenih neusaglašenosti Ukupno vreme trajanja otklanjanja neusaglašenosti i vreme kašnjenja
A04	Provera efektivnosti i efikasnosti nastalih izmena u rezultatu rešavanja neusaglašenosti	Smanjenje značaja uočenih neusaglašenosti	
A05	Izrada izveštaja o rešavanju neusaglašenosti	Arhiviranje o rešavanju neusaglašenosti	
A06	Izveštavanje o procesu	Sveobuhvatno i blagovremeno izveštavanje	Prosečan značaj neusaglašenosti po procesima

Tabela 6.56: P15.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa REŠAVANJE NEUSAGLAŠENOSTI (P15)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Analiza neusaglašenosti	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	Principi IMS-a	A, B, D
A02 Otklanjanje neusaglašenosti	Z121	Povećan broj neotklonjenih neusaglašenosti	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D
A03 Iniciranje korektivne mere	Z122	Loše postavljene mere o poboljšanju	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C 1, C2, D
	Z123	Produženo vreme trajanja otklanjanja neusaglašenosti	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C 1, C2, D
A04 Provera efektivnosti i efikasnosti nastalih izmena u rezultatu rešavanja neusaglašenosti	Z9	Povećenje broja neusaglašenosti	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D
A05 Izrada izveštaja o rešavanju neusaglašenosti	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D
A06 Izveštavanje o procesu	Z124	Neblagovremeno izveštavanje	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D

Tabela 6.57: P15.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa REŠAVANJE NEUSAGLAŠENOSTI (P15)

Proces: REŠAVANJA NEUSAGLAŠENOSTI (P15) Cilj proesa: Eliminisanje neusaglašenosti i njihovih posledica Smanjenje trajanja procesa otklanjanja neusaglašenosti				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_15									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A01 Analiza neusaglašenosti	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A,B, D				KP15.1 KP15.2 KP15.3 KP15.4					
A02 Otklanjanje neusaglašenosti	Z121	Povećan broj neotklonjenih neusaglašenosti	A,B,D									
	Z122	Loše postavljene mere o poboljšanju	A,B,C1,C2,D									
A03 Iniciranje korektivne mere	Z123	Produženo vreme trajanja otklanjanja neusaglašenosti	A,B,C1,C2,D									

Proces: REŠAVANJA NEUSAGLAŠENOSTI (P15) Cilj proesa: Eliminisanje neusaglašenosti i njihovih posledica Smanjenje trajanja procesa otklanjanja neusaglašenosti				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_15									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A04 Provera efektivnosti i efikasnosti nastalih izmena u rezultatu rešavanja neusaglašenosti	Z9	Povećenje broja neusaglašenosti	A,B,D									
A05 Izrada izveštaja o rešavanju neusaglašenosti	Z12	Netačan/ delimičan izveštaj	A,B,D									
A06 Izveštavanje o procesu	Z124	Neblagovremeno izveštavanje	A,B,D									

6.4.16 Proces P16 - Korektivne i preventivne mere (Grupa: Kvalitet)

U tekstu koji opisuje proces koristi se skraćenica K/P

.1 Vlasnik procesa

Vlasnik procesa korektivnih i preventivnih mera je najčešće je predstavnik od strane rukovodstva.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa P16 su:

- smanjenje broja naloga za K/P mere;
- eliminacija broja neizvršenih K/P mera;
- smanjenje trajanja K/P mera.

.3 Aktivnosti procesa

U ovom procesu polazi se od naloga za K/P meru, a slede razmatranje naloga, imenovanja tima za sprovođenje, analiza uzroka neusaglašenosti zbog kojih je inicirana mera, realizacija mera, izrada naloga za eventualnu izmenu dokumentacije koja je rezultat sprovođenja mera, provera efektivnosti, izrada izveštaja o sprovođenju mera i izveštavanje. Dijagram toka P16 prikazana je na (slici 6.26).

.4 Pretnje procesa

Pretnje koje mogu narušiti ciljeve aktivnosti procesa i njihovi uzroci nastajanja su dati u (tabeli 6.59).

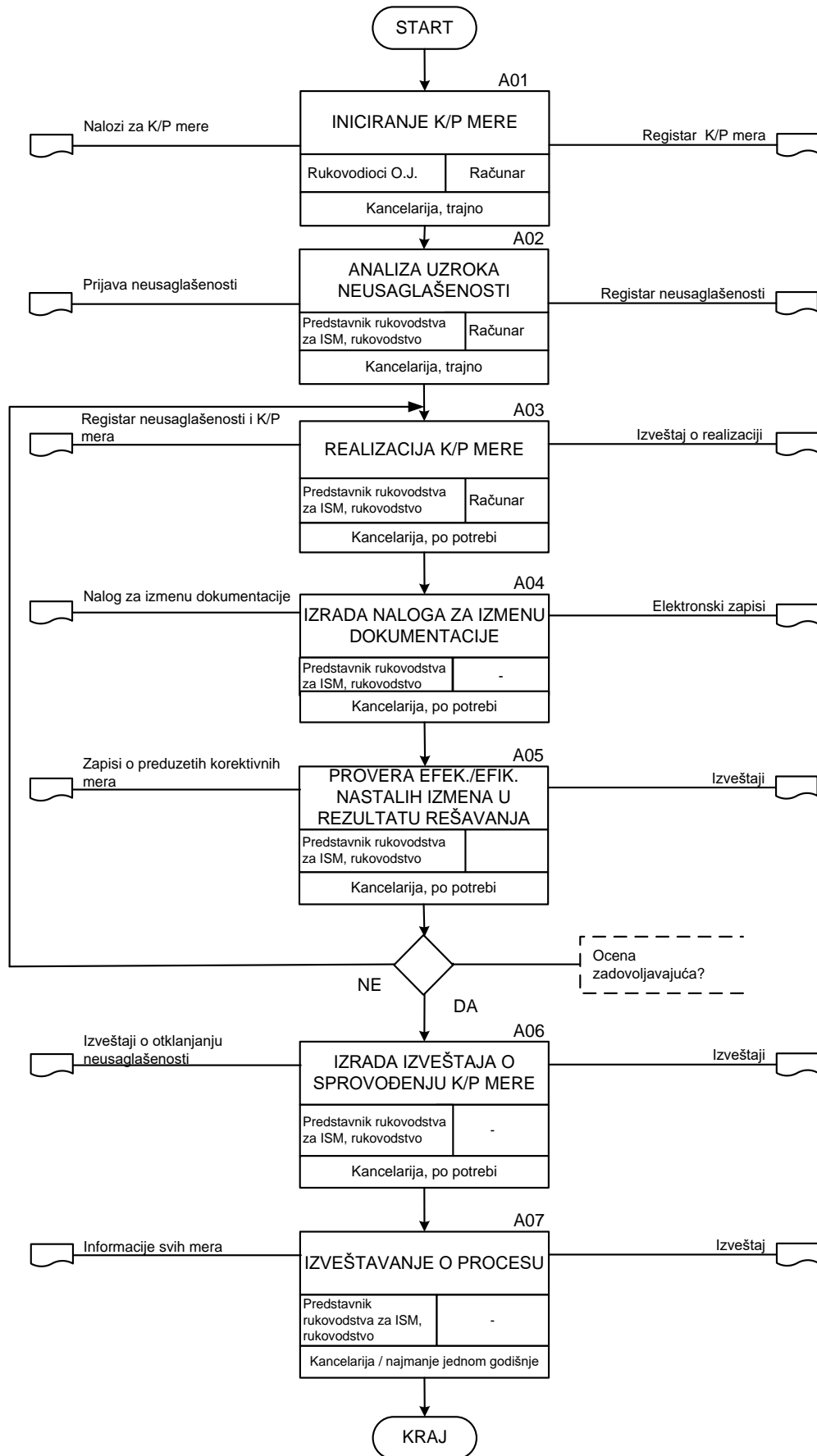
.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

Sprovođenje korektivnih i preventivnih mera posmatra se u procesnom modelu kao poseban proces sa osnovnim ciljem eliminisanja uzroka nastalih ili potencijalnih neusaglašenosti. Do njegovog izvršavanja dolazi po izdavanju ovlašćenog naloga. Uzroci izdavanja naloga mogu biti različitog nivoa složenosti, korektivne mere mogu angažovati različit broj ljudi, a sprovođenje mera može trajati različito vreme, imati različit uticaj na proces rada i obuhvatati izmenu različitog broja dokumenata sistema menadžmenta. Opreznost se nameće sledećim kriterijumima - svaki deo sistema menadžmenta treba postaviti tako da:

- daje pravu informaciju i/ili;
- služi postizanju cilja i/ili;
- daje efekat u skladu sa ciljem.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P14, korišće se FMEA matrica data u (tabeli 6.60).

Slika 6.26: Dijagram toka procesa- KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE (P16)

Tabela 6.58: P16.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE (P16)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Iniciranje K/P mere	Sveobuhvatna i detaljna analiza neusaglašenosti	Ukupno vreme trajanja izvršenja K/P mera i vreme kašnjenja
A02	Analiza uzroka neusaglašenosti	Sveobuhvatna i detaljna analiza neusaglašenosti	
A03	Realizacija K/P mere	Efikasno izvođenje K/P mere	
A04	Izrada naloga za izmenu dokumentacije	Smanjenje naloga za izvršenje K/P mera	Broj naloga za K/P mere
A05	Provera efektivnosti/efikasnosti nastalih izmena	Smanjenje broja K/P mera koje nisu dale željene rezultate	Broj izvršenih K/P mera
A06	Izrada izveštaja o sprovođenju K/P mere	Arhiviranje o sprovedenoj K/P meri	Broj K/P mera koje nisu dale željene rezultate
A07	Izveštavanje o procesu	Sveobuhvatno i blagovremeno izveštavanje	

Tabela 6.59: P16.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE (P16)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Iniciranje K/P mere	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	Principi IMS-a	A, B, D1, E1, E2
A02 Analiza uzroka neusaglašenosti	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D1, E1, E2
A03 Realizacija K/P mere	Z125	Produženo vreme trajanja izvršenja K/P mera	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D, E, F
A04 Izrada naloga za izmenu dokumentacije	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, C3, D, E, F
A05 Provera efektivnosti/efikasnosti nastalih izmena	Z126	Povećani broj mera koje nisu dale rezultate	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D, E, F
A06 Izrada izveštaja o sprovođenju K/P mere	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D, E, F
A07 Izveštavanje o procesu	Z124	Neblagovremeno izveštavanje	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D, E, F

Tabela 6.60: P16.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE (P16)

Proces: KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE-K/P (P16) Cilj procesa: Efikasno eliminisanje uzroka neusaglašenosti; Smanjenje trajanja K/P mera; Smanjenje broja naloga za K/P mere; Eliminacija broja neizvršenih K/P mera									Datum početne analize:		Datum novog stanja:		
FMEA proces FM_16									Novo stanje-provera nakon mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)	
A01 Iniciranje K/P mera	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A,B,D1,E1,E2				KP16.1 KP16.2 KP16.3 KP16.4						
A02 Analiza uzroka neusaglašenosti	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A,B,D1,E1,E2										
A03 Realizacija K/P mera	Z125	Produženo vreme trajanja izvršenja K/P mera	A,B,D,E,F										
A04 Izrada naloga za izmenu dokumentacije	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	A,B,C3,D,E,F										

Proces: KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE-K/P (P16) Cilj procesa: Efikasno eliminisanje uzroka neusaglašenosti; Smanjenje trajanja K/P mera; Smanjenje broja naloga za K/P mere; Eliminacija broja neizvršenih K/P mera				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_16									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A05 Provera efektivnosti/efikasnosti nastalih izmena	Z126	Povećani broj mera koje nisu dale rezultate	A,B,D,E,F									
A06 Izrada izveštaja o sprovođenju K/P mere	Z12	Netačan/ delimičan izveštaj	A,B,D,E,F									
A07 Izveštavanje o procesu	Z124	Neblagovremeno izveštavanje	A,B,D,E,F									

6.4.17 Proces P17 - Proces praćenja i merenja performansi osnovnih procesa i karakteristika proizvoda (Grupa: Kvalitet)

Zadatak procesa je obavljanje svih merenja i praćenja u osnovnom procesu. Kada je god nepodesno predmet rada (ili drugi objekt merenja) ispitati ili kontrolisati u samom procesu, to se obavlja u procesu P17.

Sledeće aktivnosti odnose se na upravljanje opremom za merenje i praćenje koja je predmet razmatranja standarda ISO 9001. Aktivnosti etaloniranja opreme se mogu izvoditi unutar organizacije (ako postoji pogodna laboratorija za etaloniranje) ili van nje (uslužno).

.1 Vlasnik procesa

Vlasnik procesa su u suštini su vlasnici osnovnih procesa, a ukoliko postoji laboratorija, vlasnik procesa je rukovodilac laboratorije.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa P17 su:

- tačno, precizno i pravovremeno izveštavanje o traženim merenjima/praćenjima/ispitivanjima;
- tačno, precizno i pravovremeno izveštavanje o sistematskim poremećajima u procesu kao rezultat merenja i praćenja performansi osnovnih procesa;
- pravovremeno izuzimanje OMP za redovna etaloniranja i vraćanje u proces i
- efikasno obezbeđenje vanrednih kontrola ispravnosti i popravki OMP.

.3 Aktivnosti procesa

Aktivnosti procesa dati u (tabeli 6.61) obuhvataju planiranje procesa, praćenje i merenje karakteristika osnovnih procesa i karakteristika proizvoda, upravljanje opremom za merenje i praćenje i izveštavanje. Dijagram toka P17 prikazan je na (slici 6.27).

.4 Pretnje procesa

Pretnje koje mogu narušiti ciljeve aktivnosti procesa i njihovi uzroci nastajanja su dati u (tabeli 6.62). To su povećani broj korektivnih i preventivnih mera, povećani broj kašnjenja u procesu, neispravna oprema kao i netačan, delimičan i neblagovremeni izveštaj.

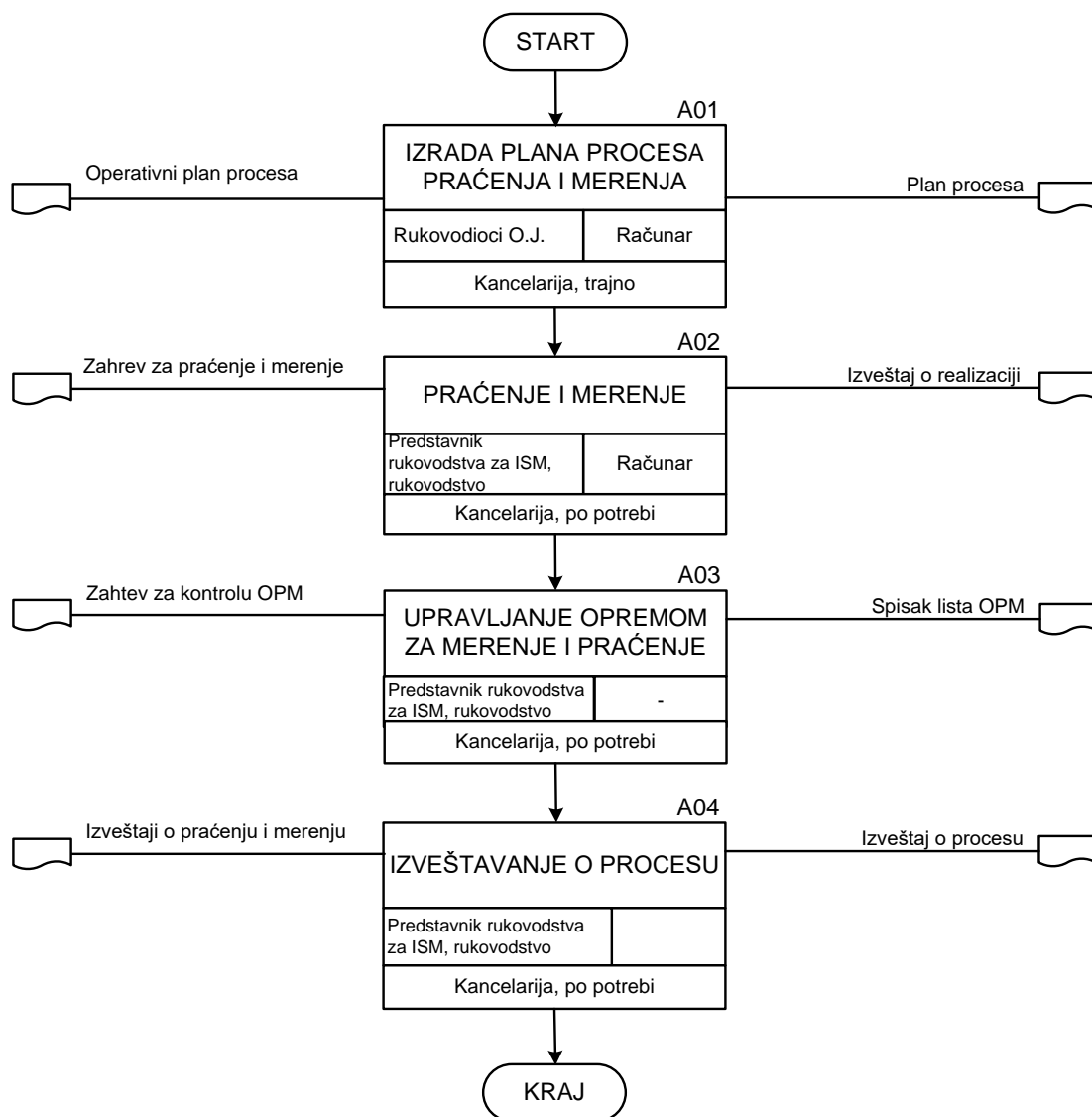
.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

Za proizvodne organizacije ovaj proces se obično vezuje za laboratoriju ako je u procesu ima. Za mnoge proizvodne organizacije, aktivnosti procesa P17 su u autorsu (neka kontrolisanja i etaloniranje opreme), a praćenje sistematskih poremećaja se obavlja unutar procesa uz, ili bez primene standardnih ili procesu prilagođenih metoda. Proces je tada izvor velikog broja podataka, a masa podataka o procesu je vrlo često dobra podloga za analize stabilnosti

procesa koje bi mogle davati dragocene podatke za obezbeđenje kontinuiteta i/ili unapređenje poslovanja. Pored podataka do kojih se dolazi kontrolom proizvoda (koje prati ovaj proces), za ove organizacije poželjno je i da obavljaju redovne analize podataka o plasmanu, finansijskoj realizaciji, kretanjima na tržištu i slične.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P17, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.63).

Slika 6.27: Dijagram toka procesa- PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA (P17)

Tabela 6.61: P17.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA (P17)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Izrada plana procesa praćenja i merenja	Utvrdjivanje realnog plana na proverenim podlogama	Broj i značaj uočenih neusaglašenosti po osnovu rada procesa
A02	Praćenje i merenje	Poboljšanje efektivnosti sistema	Stepen slaganja rezultata ispitivanja ili etaloniranja u procesu
A03	Upravljanje opremom za merenje i praćenje	Efikasno obezbeđenje vanrednih kontrola ispravnosti i popravki OMP	utvrđenom priparalelnim, uporednim ili međulaboratorijskim ispitivanjima
A04	Izveštavanje o procesu	Sveobuhvatno i blagovremeno izveštavanje	Broj i značaj korektivnih i preventivnih mera koje se odnose na proces Broj i značaj uočenih sistematskih grešaka u procesu proizvodnje na koje nisu ukazala ispitivanja u procesu Primećena kašnjenja u procesu zbog kašnjenja kontrole proizvoda u okviru aktivnosti procesa Primećena kašnjenja u procesu zbog nedostatka ispravne OMP

Tabela 6.62: P17.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA (P17)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Izrada plana procesa praćenja i merenja	Z127	Povećani broj korektivnih preventivnih mera koje se odnose na proces	Metrika sistema i potrebna kadrova i tehnička infrastruktura	A, B, D
A02 Praćenje i merenje	Z128	Povećani broj kašnjenja u procesu	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D, E
A03 Upravljanje opremom za merenje i praćenje	Z129	Neispravna OMP	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D, E
A04 Izveštavanje o procesu	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D, E

Tabela 6.63: P17.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA (P17)

Proces: PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA (P17) Cilj procesa: Tačno, precizno i pravovremeno izveštavanje o traženim merenjima/praćenjima/ispitivanjima; Tačno, precizno i pravovremeno izveštavanje o sistematskim poremećajima u procesu kao rezultat merenja i praćenja performansi osnovnih procesa									Datum početne analize:				Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_17									Novo stanje-provera nakon mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN				
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)				
A01 Izrada plana procesa praćenja i merenja	Z127	Povećani broj korektivnih preventivnih mera koje se odnose na proces	A,B,D				KP17.1 KP17.2 KP17.3 KP17.4 KP17.5 KP17.6									
A02 Praćenje i merenje	Z128	Povećani broj kašnjenja u procesu	A,B,D,E													
A03 Upravljanje opremom za merenje i praćenje	Z129	Neispravna OMP	A,B,D,E													
A04 Izveštavanje o procesu	Z12	Netačan/ delimičan izveštaj	A,B,D,E													

6.4.18 Proces P18 - Proces upravljanja dokumentacijom „MS” i dokumentacijom spoljnog porekla (Grupa: Opšti poslovi)

.1 Vlasnik procesa

Najčešće se upravljanje dokumentacijom spoljnog porekla nalaze u jednoj organizacionoj jedinici, dok se upravljanje dokumentacijom QMS organizaciono obično locira u jedinicu kojoj je poverena administracija QMS (tj. koji organizuje i evidentira interne provere i korektivne i preventivne mere i priprema preispitivanje od strane rukovodstva - direktno odgovoran za rad te organizacione jedinice najčešće je predstavnik rukovodstva za kvalitet). Proces upravljanja dokumentima QMS je u suštini podrška funkcionisanju QMS-a i funkcioniše na sličnim principima kao i upravljanje dokumentacijom spoljnog porekla, što opravdava objedinjavanje ova dva procesa u modelu za potrebe rada.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa su:

- Efikasno upravljanje dokumentacijom QMS i spoljnog porekla.

.3 Aktivnosti procesa

Aktivnosti se odnose na upravljanje dokumentacijom QMS i upravljanje dokumentacijom spoljnog porekla. Aktivnosti procesa prikazane su na (slici 6.28). U ovom procesu su predviđene aktivnosti prijema evidentiranje dokumentacije, čuvanje i distribucija, kao i distribucija izmenjene dokumentacije i povlačenje nevažećih dokumenata.

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.65) date su pretnje procesa. U ovom procesu pretnje mogu biti, nepraćenje, neevidentiranje i nedistribuiranje novih zakona, kao i nepovlačenje starih zakona.

.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

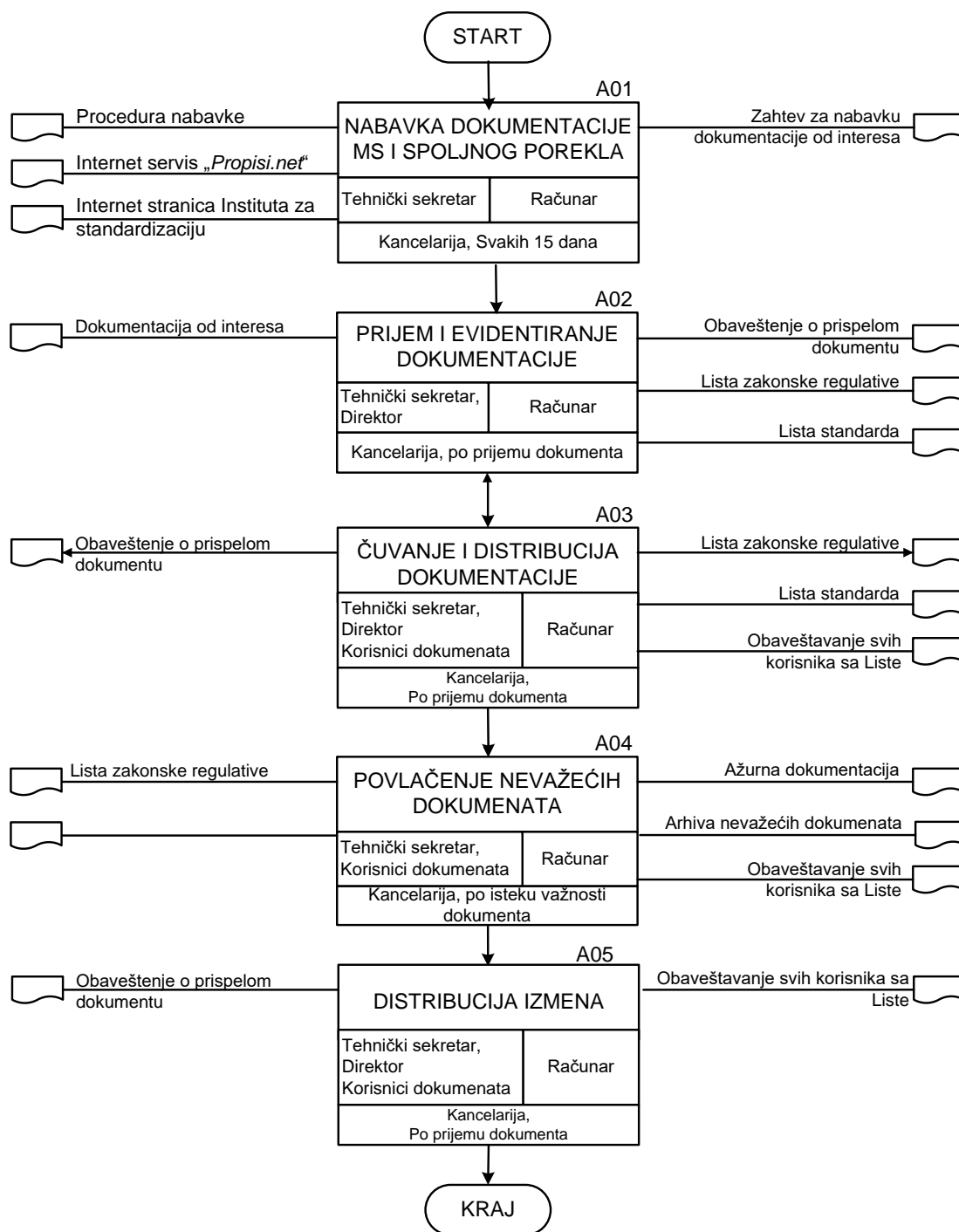
U (tabeli 6.64) dati su ključni pokazatelji performansi ovog procesa:

- Broj i obim neusaglašenosti po osnovu neažurne distribucije DSP
- Trajanje aktivnosti uvođenja izmena i distribucije dokumentacije MS i DSP
- Broj i obim neusaglašenosti po osnovu neažurne distribucije dokumenata MS

Rad procesa P18 može imati različit uticaj na ocenu efektivnosti/efikasnosti sistema, ali, u većini slučajeva (naročito u malim organizacijama), dovoljno je da se efektivnost/efikasnost većeg dela ovog procesa prati samo na nivou indikatora - treba reagovati samo ako postoje neusaglašenosti.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P18, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.66).

Slika 6.28: Dijagram toka procesa- UPRAVLJANJA DOKUMENTACIJOM „MS” I DOKUMENTACIJOIM SPOLJNOG POREKLA (P18)

Tabela 6.64: P18.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa UPRAVLJANJA DOKUMENTACIJOM „MS” I DOKUMENTACIJOIM SPOLJNOG POREKLA (P18)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Nabavka dokumentacije „MS” i spoljnog porekla	Efikasno odvijanje nabavke dokumentacije	Broj i obim neusaglašenosti po osnovu neažurne distribucije DSP Trajanje aktivnosti uvođenja izmena i distribucije dokumentacije MS i DSP Broj i obim neusaglašenosti po osnovu neažurne distribucije dokumenata MS
A02	Prijem i evidentiranje dokumentacije	Efikasan prijem i evidencija dokumentacije	
A03	Čuvanje i distribucija dokumentacije	Efikasno čuvanje i distribucija dokumentacije	
A04	Povlačenje nevažećih dokumenata	Efikasno povlačenje nevažećih Dokumentata	
A05	Distribucija izmena	Efikasna distribucija izmena	

Tabela 6.65: P18.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa UPRAVLJANJA DOKUMENTACIJOM „MS” I DOKUMENTACIJOIM SPOLJNOG POREKLA (P18)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Nabavka dokumentacije „MS” i spoljnog porekla	Z130	Ne prate se promene u zakonima i standardima	Principi IMS-a	A, C1, C2
A02 Prijem i evidentiranje dokumentacije	Z131	Ne evidentiraju se promene dokumenata	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, E, F
A03 Čuvanje i distribucija dokumentacije	Z132	Nije izvršena distribucija dokumenata	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, D4, E, F
A04 Povlačenje nevažećih dokumenata	Z133	Nije izvršeno povlačenje nevažećih dokumenata	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, D4, E, F
A05 Distribucija izmena	Z134	Nije izvršena distribucija izmenjenih dokumenata	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, D4, E, F

Tabela 6.66: P18.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa UPRAVLJANJA DOKUMENTACIJOM „MS” I DOKUMENTACIJOIM SPOLJNOG POREKLA (P18)

Proces: UPRAVLJANJA DOKUMENTACIJOM MS I DOKUMENTACIJOM SPOLJNOG POREKLA (P18) Cilj procesa: Efikasno upravljanje dokumentacijom MS i spoljnog porekla (DSP)				Datum početne analize:					Datum novog stanja:				
FMEA proces FM_18									Novo stanje-provera nakon mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)	
A01 Nabavka dokumentacije „MS” i spoljnog porekla	Z130	Ne prate se promene u zakonima i standardima	A, C1, C2				KP18.1 KP18.2 KP18.3						
A02 Prijem i evidentiranje dokumentacije	Z131	Ne evidentiraju se promene dokumenata	A,B,E,F										
A03 Čuvanje i distribucija dokumentacije	Z132	Nije izvršena distribucija dokumenata	A,D4,E,F										
A04 Povlačenje nevažećih dokumenata	Z133	Nije izvršeno povlačenje nevažećih dokumenata	A,D4,E,F										
A05 Distribucija izmena	Z134	Nije izvršena distribucija izmenjenih dokumenata	A,D4,E,F										

6.4.19 Proces P19 - Proces upravljanja ljudskim resursima (Grupa: Opšti poslovi)

Upravljanje ljudskim resursima je proces koji može imati samo osnovne funkcije (evidentiranje dokumentacije o zaposlenima i obukama), ali može biti razvijen do mere koja obuhvata upravljanje znanjem, planiranje karijere, detaljno planiranje internih i eksternih obuka, obradu podataka o zadovoljstvu zaposlenih, tretiranje problematike različitih finansijskih i ostalih materijalnih vidova podrške porodicama zaposlenih i slično.

.1 Vlasnik procesa

Najčešće se upravljanje ljudskim resursima, pravna podrška, nalaze u jednoj organizacionoj jedinici. Vlasnik je u praksi obično rukovodilac službe opštih poslova.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa su:

- efikasno vođenje kadrovskih evidencija;
- efikasno vođenje evidencija o obučavanju.

.3 Aktivnosti procesa

Nakon analize postojećih potreba i zahteva poslovanja i izrada plana potrebe ljudskih resursa, sledeća aktivnost jeste utvrđivanje kompetencije zaposlenih. (Vulanović, et. al., 2013).

Utvrđivanje kompetencije zaposlenih

1. Utvrđivanje sadašnjih i budućih potreba poslova u organizaciji – Rukovodstvo organizacije (vrhovno i izvršno) mora da utvrdi i specifikuje potrebe poslova u organizaciji, za svaki proces, odnosno za svaku aktivnost koja može da utiče na kvalitet procesa rada. Specifikacija (katalog poslova) mora da obuhvati: šta je potrebno da se uradi, kako treba da se uradi, čime to treba da se uradi, kada to treba da se uradi i ko to treba da uradi.

2. Utvrđivanje kompetencije za obavljanje sadašnjih i budućih poslova u organizaciji - Za obavljanje utvrđenih i specifikovanih sadašnjih i budućih poslova u organizaciji treba utvrditi potrebne karakteristike kompetencije zaposlenih na osnovu sledećih zahteva: obrazovanja (kvalifikacija stečenih školovanjem), (formal training/education); obuke (primene znanja stečenih obrazovanjem), (one-the-job training); stepena uvežbanosti za izvođenje posla (on-hands); veština, odn. umeća, umešnosti (skills); iskustva (na istim ili sličnim poslovima), (experience).

Kompetencije utvrđuju nadležni rukovodioci organizacionih jedinica/celina.

3. Analiziranje i ocenjivanje kompetencije zaposlenih za realizaciju specifikovanih poslova – Analizom i upoređivanjem kompetencije zaposlenih sa utvrđenim kompetencijama potrebnim za realizaciju specifikovanih poslova, treba utvrditi da li postojeći zaposleni zadovoljavaju utvrđene potrebe, odn. postoji li usaglašenost između zahteva/potreba posla i kompetencije zaposlenih.

Ukoliko postoji neusaglašenost, odnosno ako zaposlenii nisu kompetentni u potpunosti, potrebno je definisati mere za razvoj i dostizanje potrebne

kompetencije. Kompetenciju zaposlenih utvrđuju nadležni rukovodioci organizacionih jedinica.

Aktivnost *planiranje obuka obuhvata*:

Utvrđivanje programa i planova za razvoj kompetencije na osnovu koje se vrši utvrđivanje potreba za obukom zaposlenih, razmatrenje potreba i utvrđivanje programa obuke i utvrđivanje plana obuke.

Realizacija programa i plana obuke vrše stručne službe naročito kadrovska i obezbeđenje kvaliteta. Obuhvata: obaveštavanje zaposlenih o programu i planu obuke, obaveštavanje predavača/instruktora o realizaciji programa i plana obuke, obezbeđenje resursa za realizaciju programa i plana obuke i praćenje realizacije programa i plana obuke.

Zadnja aktivnost ovog procesa jeste *vođenje i održavanje zapisa o obrazovanju, obuci, uvežbanosti, veštinama i iskustvu zaposlenih* i obuhvata:

Vođenje zapisa - Stručne službe i organizacione jedinice organizacije moraju da vode zapise o: obrazovanju (svedočanstva, diplome obrazovnih institucija i sl.); obuci, uvežbanosti i veštinama (uverenja, sertifikati, potvrde i sl. sa seminara, kurseva, prakse itd) i iskustvu (zapisi o stažu provedenom na nekom poslu) zaposlenih.

Održavanje zapisa - Sve organizacione jedinice koje vode i koriste određene zapise, obavezne su da održavaju zapise, odn. da zapise drže pod kontrolom, što podrazumeva dokumentovanje, odnosno propisan način: identifikacije zapisa (označavanje, naziv, datiranje), arhiviranja (mesto, pristup itd), upotrebe (način upotrebe, spisak ovlašćenih osoba za korišćenje itd), zaštite (od zloupotreba, nepravilnog korišćenja itd), vremena (roka) čuvanja, odlaganja, povlačenja i/ili uništavanja.

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.68) date su pretnje procesa.

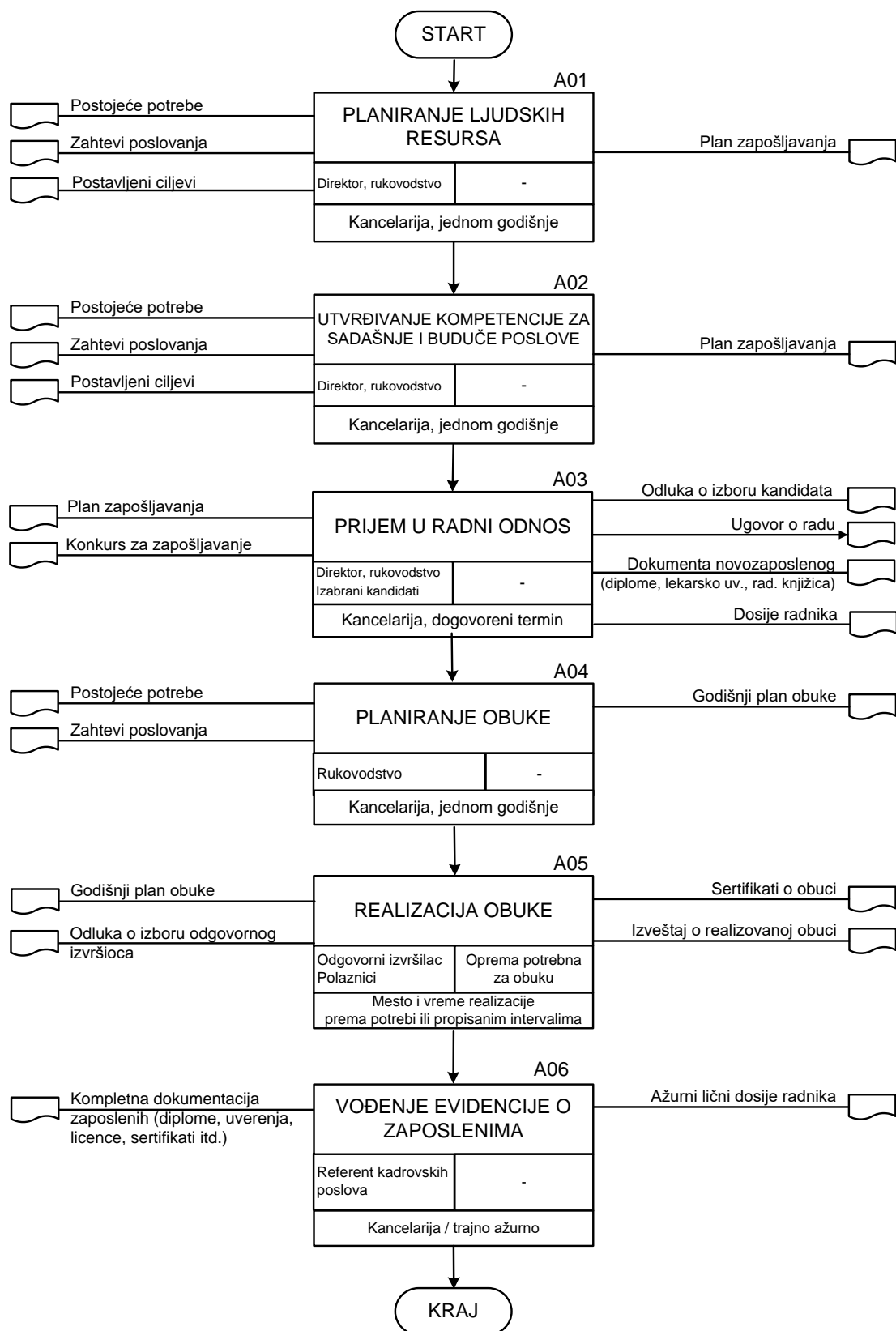
.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

U (tabeli 6.67) date su performanse procesa.

Rad procesa P19 može imati različit uticaj na ocenu efektivnosti/efikasnosti sistema, ali, u većini slučajeva (naročito u malim organizacijama), dovoljno je da se efektivnost/efikasnost većeg dela ovog procesa prati samo na nivou indikatora - treba reagovati samo ako postoje neusaglašenosti.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P19, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.69).

Slika 6.29: Dijagram toka procesa- UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA (P19)

Tabela 6.67: P19.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA (P19)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Planiranje ljudskih resursa	Planiranje ljudskih resursa prema potrebama	Broj i obim neusaglašenosti u vezi sa kadrovskom evidencijom i evidencijom obuka
A02	Utvrdjivanje kompetencije za sadašnje i buduće zaposlene	Postizanje kompetentnosti zaposlenih za obavljanje poslova	
A03	Prijem u radni odnos	Prijem prema planu i saglasno potrebama	
A04	Planiranje obuke	Postizanje visokog nivoa kompetentnosti	
A05	Realizacija obuke	Postizanje visokog nivoa kompetentnosti	
A06	Vođenje evidencije o zaposlenima	Efikasno vođenje evidencija	

Tabela 6.68: P19.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA (P19)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Planiranje ljudskih resursa	Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	Veličina organizacije i raspoloživi resursi	A, D1, D2
A02 Utvrdjivanje kompetencije za sadašnje i buduće zaposlene	Z135	Manjak kompetentnih kadrova na tržištu rada	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, C3
A03 Prijem u radni odnos	Z136	Prijem zaposlenih bez lekarskog uverenja, bez odgovarajuće diploma	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
A04 Planiranje obuke	Z137	Nedostaci u planu obuke	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B, D1
	Z138	Resursi nisu obezbeđeni	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, C3, D1
	Z139	Neadekvatne ponude izvođača obuke	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, C3, D1
	Z140	Loše definisan zahtev za obuku	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, C3, D1
	Z141	Nekompetentnost izvođača obuke	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, C3, D1
A05 Realizacija obuke	Z141	Nekompetentnost izvođača obuke	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, C3, D1
A06 Vođenje evidencije o zaposlenima	Z69	Pogrešno definisana trebovanja	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A

Tabela 6.69: P19.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA (P19)

Proces: UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA (P19) Cilj procesa: Efikasno vođenje kadrovskih evidencija; Efikasno vođenje evidencija o obučavanju				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_19									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
A01 Planiranje ljudskih resursa	Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	A, D1, D2				KP19.1					
A02 Utvrdivanje kompetencije za sadašnje i buduće zaposlene	Z135	Manjak kompetentnih kadrova na tržištu rada	A, C3									
A03 Prijem u radni odnos	Z136	Prijem zaposlenih bez lekarskog uverenja, bez odgovarajuće diploma	A, B									
A04 Planiranje obuke	Z137	Nedostaci u planu obuke	A, B, D1									
A05 Realizacija obuke	Z138	Resursi nisu obezbeđeni	A, C3, D1									
	Z139	Neadekvatne ponude izvođača obuke	A, C3, D1									

Proces: UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA (P19) Cilj procesa: Efikasno vođenje kadrovskih evidencija; Efikasno vođenje evidencija o obučavanju				Datum početne analize:					Datum novog stanja:			
FMEA proces FM_19									Novo stanje-provera nakon mera			
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)
	Z140	Loše definisan zahtev za obuku	A, C3, D1									
	Z141	Nekompetentnost izvođača obuke	A, C3, D1									
A06 Vođenje evidencije o zaposlenima	Z69	Pogrešno definisana trebovanja	A									

6.4.20 Proces P20 - Proces pravnog regulisanja poslovanja (Grupa: Opšti poslovi)

.1 Vlasnik procesa

Najčešće se upravljanje ljudskim resursima, pravna podrška nalaze u jednoj organizacionoj jedinici. Za većinu procesa vlasnik je u praksi obično rukovodilac službe opštih poslova.

.2 Ciljevi procesa

Ciljevi procesa su:

- efikasna pravna podrška i
- efikasno praćenje zakonske regulative.

.3 Aktivnosti procesa

U procesu P20 sa aspekta zadovoljenja zahteva standarda ISO 9001, proces pravne podrške u redovnim uslovima funkcionisanja organizacije ne igra vidnu ulogu. Naravno, značaj pružanja adekvatnih pravnih saveta i tumačenja koji je sastavni deo procesa može znatno da doprinese efektivnosti sistema menadžmenta kvalitetom u vezi sa funkcionisanjem različitih procesa (upravljački procesi, razvoj, marketing, proizvodnja, očuvanje životne sredine i slično).

.4 Pretnje procesa

U (tabeli 6.71) date su pretnje procesa. U ovom procesu pretnje su neidentifikovani novi propisi i standardi, neblagovremeno njihovo nabavljanje i njihovo distribuisanje.

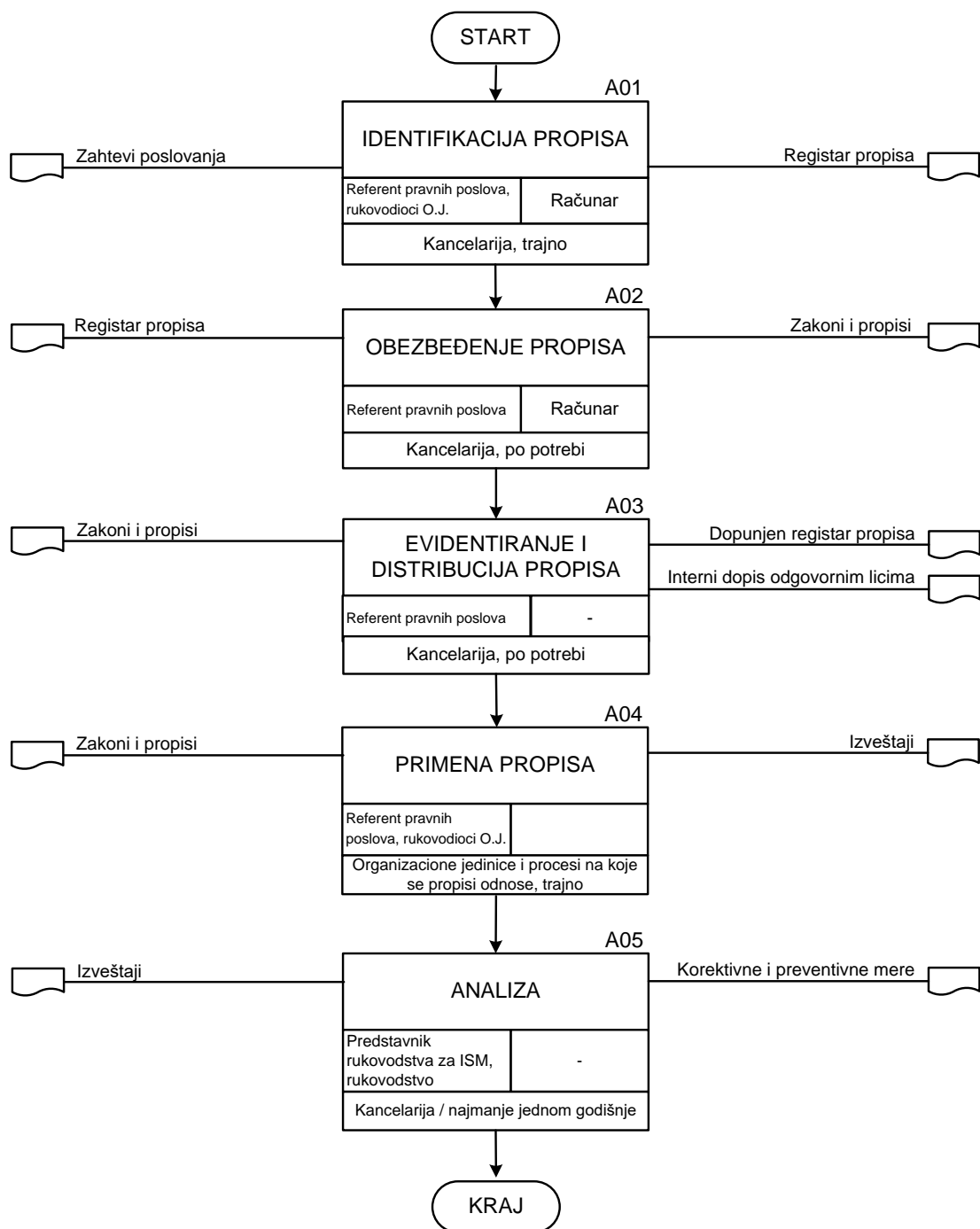
.5 Ključni pokazatelji performansi procesa

U (tabeli 6.70) date su performanse procesa.

Rad procesa P20 može imati različit uticaj na ocenu efektivnosti/efikasnosti sistema, ali, u većini slučajeva (naročito u malim organizacijama), dovoljno je da se efektivnost/efikasnost većeg dela ovog procesa prati samo na nivou indikatora - treba reagovati samo ako postoje neusaglašenosti.

.6 FMEA matrica

Za postupak procene rizika procesa P20, koristiće se FMEA matrica data u (tabeli 6.72).

Slika 6.30: Dijagram toka procesa- PRAVNOG REGULISANJA POSLOVANJA (P20)

Tabela 6.70: P20.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PRAVNOG REGULISANJA POSLOVANJA (P20)

Oznaka aktivnosti	Aktivnost	Cilj aktivnosti	Ključni pokazatelji performansi procesa (KPI)
A01	Identifikacija propisa i standarda	Blagovremeno praćenje novih propisa i standarda	Broj i obim neusaglašenosti na osnovu neažurnog praćenja zakonske regulative i standarda
A02	Obezbeđivanje propisa i standarda	Blagovremeno i ispravno obezbeđivanje propisa i standarda	
A03	Evidencija i distribucija propisa i standarda	Efikasna evidencija i distribucija	
A04	Primena propisa	Efikasna i blagovremena primena	
A05	Analiza	Efikasno praćenje novih propisa i standarda	

Tabela 6.71: P20.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PRAVNOG REGULISANJA POSLOVANJA (P20)

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Pretpostavke i ograničenja	Uzrok
A01 Identifikacija propisa i standarda	Z142	Neidentifikovani novi propis i standard	Praćenje, analiza i usoglasivanje sa aktuelnim propisima i standardima	C1, A
A02 Obezbeđivanje propisa i standarda	Z143	Neblagovremeno nabavljanje propisa i standarda	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A
A03 Evidencija i distribucija propisa i standarda	Z144	Nevođenje i nedistribuisani propisi i standardi	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, B
A04 Primena propisa	Z145	Nepotpuna primena propisa i standarda	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A, D1
A05 Analiza	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	Ne postoje nikakve specifične pretpostavke i ograničenja	A

Tabela 6.72: P20.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa PRAVNOG REGULISANJA POSLOVANJA (P20)

Proces: PRAVNOG REGULISANJA (P20) Cilj procesa: Efikasna pravna podrška				Datum početne analize:					Datum novog stanja:				
FMEA proces FM_20									Novo stanje-provera nakon mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledica	Verovatnoća pojave	PRN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13 (11x12)	
A01 Identifikacija propisa i standarda	Z142	Neidentifikovani novi propis i standard	C1, A				KP20.1						
A02 Obezbeđivanje propisa i standarda	Z143	Neblagovremeno nabavljanje propisa i standarda	A										
A03 Evidencija i distribucija propisa i standarda	Z144	Nevođenje i nedistribuisani propisi i standardi	A, B										
A04 Primena propisa	Z145	Nepotpuna primena propisa i standarda	A, D1										
A05 Analiza	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	A										

6.5 Izrada kataloga pretnji

Proces definisanja pretnji je prikazana u poglavlju 6.3.3 - Korak 3. Nakon identifikovanja pretnji svih dvadeset procesa u modelu, sačinjen je pregled svih pretnji i izvršeno je njihovo označavanje, dato u (tabeli 6.73). U spomenutoj tabeli, u koloni 1 i 2, date su oznake i naziv procesa u kome je identifikovana pretnja. U koloni 3, data je oznaka aktivnosti procesa u kome je identifikovana pretnja. Oznaka pretnji se sastoji od slova „Z“, po izboru autora, i broja pretnje, koji predstavlja redni broj pojavljivanja pretnji u procesima, i data je u koloni 4. U koloni 5, dat je naziv pretnje. U koloni 6, data je lokacija, odnosno, matrica u kojoj je identifikovana pretnja. Neophodno je napomenuti da se jedna pretnja može javljati u više procesa i ona će uvek nositi istu jednoznačnu oznaku.

Zbog lakše identifikacije pretnji u organizacijama i lakšeg snalaženja i primene od strane onih koji će je koristiti, napravljen je Katalog pretnji, prikazan u (tabeli 6.74). Tabela je jednostavna i ima samo dve kolone, oznaku i naziv pretnji. Pretnje su date rastućim brojem i ne ponavljaju se. To znači da je potrebna opreznost pri korišćenju kataloga, iz razloga što može da se dogodi da se radi o istoj pretnji, a da ona bude različito definisana. U modelu je identifikovano 145 pretnji i na osnovu njega je napravljen Katalog. Listanjem kataloga treba pronaći pretnju i preuzeti njenu oznaku i naziv. Lista pretnji u katalogu nije konačna i ona se posle svake primene može povećavati.

Tabela 6.73: Pregled oznake i naziv procesa, oznake aktivnosti procesa i oznaka i naziv pretnji

Oznaka i naziv procesa		Oznaka aktivnosti u procesu	Nova Oznaka	Pretnji	Oznaka FMEA
1	2	3	4	5	6
P01	Operativno upravljanje	A01	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	FM_01
		A02	Z2	Nekompletan plan	
		A03	Z3	Pogrešna i nekompletna implementacija odluka	
		A04	Z4	Loša i nekompletna ocena odluka	
		A05	Z5	Delimična i loša komunikacija	
		A06	Z6	Delimično i loše dokumentovanje procesa	
P02	Preispitivanje od strane rukovodstva	A01	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	FM_02
		A02	Z7	Loše postavljene mere poboljšanja	
		A03	Z8	Loše postavljene ciljevi	
			Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	
		A04	Z4	Loša i nekompletna ocena odluka	
			Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	
A05	Z10	Nezadovoljstvo korisnika/ zainteresovanih strana			
A06	Z11	Povećanje broja reklamacija			
		A06	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	

Oznaka i naziv procesa		Oznaka aktivnosti u procesu	Nova Oznaka	Pretnji	Oznaka FMEA
P03	Planiranje i analize poslovanja	A01	Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	FM_03
			Z14	Pogrešna procena obima posla za tekuću godinu	
			Z15	Pogrešna procena obima i vrste posla	
		A02	Z16	Usvajanje pogrešnog plana	
			Z17	Odbacivanje dobrog finansijskog plana	
			Z18	Greška u obračunu troškova	
			Z19	Veći troškovi	
P04	Praćenje i merenje zadovoljstva korisnika	A01	Z20	Ne vrši se adekvatno anketiranje korisnika	FM_04
		A02	Z21	Ne vrši se obrada prikupljenih informacija	
		A03	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	
P05	Promocija proizvoda-usluga i odnosi sa javnošću	A01	Z22	Neadekvatne i nekompletne informacije	FM_05
			Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	
		A02	Z23	Pogrešna procena segmentacija tržišta	
		A03	Z24	Odluka nije doneta na bazi činjenica	
			Z25	Otsutnost/neadekvatne aktivnosti za propagandu i promociju	
			Z26	Pogrešno tumačenje trenda prodaje	
		A04	Z26	Pogrešno tumačenje trenda prodaje	
A05	Z24	Odluka nije doneta na bazi činjenica			
P06	Razvoj novog proizvoda ili usluge	A01	Z22	Neadekvatne i nekompletne informacije	FM_06
			Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	
		A02	Z16	Usvajanje pogrešnog plana	
		A03	Z19	Veći troškovi	
		A04	Z27	Ne postoji ček-lista za verifikaciju usluge	
		A05	Z28	Višak utrošenih resursa	
A06	Z29	Neadekvatan proizvod ili usluga			
P07	Nabavka	A01	Z30	Pojava nepredviđenih potreba	FM_07
			Z31	Svi sektori nisu dostavili plan na osnovu godišnjeg programa poslovanja	
			Z32	Nacrt plana nabavke nije sačinjen u formi	

Oznaka i naziv procesa	Oznaka aktivnosti u procesu	Nova Oznaka	Pretnji	Oznaka FMEA
		Z33	Izostavljanje pojedinih stavki pri zajedničkom planu nabavke	
	A02	Z34	Nekompletan/nejasan zahtev u pogledu specifikacije	
		Z35	Oglas o nabavci nije objavljen	
		Z36	Zahtevom za nabavku nije precizirano da predmet nabavke mora da bude bezbedan po životnu okolinu	
		Z37	Zahtevom za nabavku nije precizirano da predmet nabavke mora da bude bezbedan po zdravlje svih zainteresovanih strana	
		Z38	Loše definisani parametri vrednovanja	
	A03	Z35	Oglas o nabavci nije objavljen	
		Z39	Naručilac nije istovremeno sa objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda, objavio i konkursnu dokumentaciju na portalu javnih nabavki i na svojoj internet stranici	
		Z40	Ponuda dostavljena elektronskim putem nije prispela na adresu narucioca	
		Z41	Ponuđačima koji učestvuju u postupku otvaranja ponude naručilac nije na vreme dostavio informaciju o tačnom vremenu i mestu gde se vrši otvaranje ponude	
		Z42	Nepotpuna komisija za otvaranje ponude	
		Z43	Ponuđačima koji nisu učestvovali u postupku otvaranja ponuda naručilac nije dostavio zapisnik u roku	
		Z44	Neispravan ugovor	
	A04	Z27	Ne postoji ček-lista za verifikaciju usluge	
		Z45	Odustajanje ponuđača čija je ponuda prihvaćena od potpisivanja ugovora	
		Z46	Nestanak kompletne konkursne dokumentacije	

Oznaka i naziv procesa		Oznaka aktivnosti u procesu	Nova Oznaka	Pretnji	Oznaka FMEA			
			Z47	Isporučilac nije pravovremeno najavio isporuku				
			Z48	Nepoštovanje postavljenih rokova				
			Z49	Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količine, roba nije označena)				
			Z50	Nije kompletna ili nije dostavljena atestna dokumentacija zahtevana ugovorom				
			Z51	Atestna dokumentacija je kompletna ali nije usaglašena sa isporučenim materijalom				
			Z52	Račun dostavljen uz isporučena dobra nije usaglašen sa uslovima iz ugovora				
		A05	Z53	Isporučilac ne želi da blagovremeno zameni dobra koja su pod reklamacijom i pokreće sudski postupak				
		A06	Z54	Prijem i skladištenje se ne vrši u svim delovima po proceduri prijem dobara				
			Z55	Nepažnja prilikom preuzimanja predmeta nabavke				
		P08	Ugovaranja i prodaja	A01		Z56	Neispravna evidencija	FM_08
				A02		Z34	Nekompletna/nejasan zahtev u pogledu specifikacije	
				A03		Z57	Nepotpuna ponuda	
Z48	Nepoštovanje postavljenih rokova							
A04	Z49			Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količine, roba nije označena)				
A05	Z58			Nedostatak evidencije				
A06	Z59			Nepotpisana otpremnica i ugovor				
A07	Z60			Nedostatak kvalitetnih sirovina				
A08	Z61			Pogrešno povučeni proizvodi/usluge				
	Z62			Nenavremeno povlačenje proizvoda/ usluga				
A09	Z63	Ne vrši se ocenjivanje ugovaranja/prodaje						
P09	Planiranje, priprema i upravljanje	A01	Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana	FM_09			
		A02	Z65	Neusaglašenosti u procesu				

Oznaka i naziv procesa		Oznaka aktivnosti u procesu	Nova Oznaka	Pretnji	Oznaka FMEA	
	proizvodnjom-pružanjem usluga	A03	Z34	Nekompletan/nejasan zahtev u pogledu specifikacije		
		A04	Z66	Dokumentacija ne odgovara uz radni nalog		
		A05	Z67	Pogrešan nalog		
		A06	Z68	Velike zalihe		
		A07	Z28	Višak utrošenih resursa		
		A08	Z12	Netačan/delimičan izveštaj		
P10	Proces proizvodnje-pružanju usluga	A01	Z69	Pogrešno definisana trebovanja	FM_10	
			Z66	Dokumentacija ne odgovara uz radni nalog		
		A02	Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana		
			Z70	Planirani redosled radnih naloga nije optimalan		
		A03	Z71	Materijali i komponente nisu obezbeđeni na vreme		
			Z72	Alati i oprema nisu obezbeđeni na vreme		
			Z73	Mašine nisu spremne za rad		
			Z74	Otkazivanje opreme		
			Z75	Pojava škarta		
			Z76	Kvalitet ulaznih komponenti nije odgovarajući (skriveno mane)		
		A04	Z77	Ne kontroliše se kvalitet delova, sklopova i proizvoda pri izvođenju operacija		
			Z78	Ne vrši se završna kontrola u akreditovanoj laboratoriji		
			Z79	Kašnjenje angažovanih podizvođača		
			Z80	Kašnjenje u realizaciji radnog naloga		
			Z81	Neadekvatno rukovanje alatom		
			Z82	Ne korišćenje ličnih zaštitnih sredstava		
			Z83	Električna instalacija nije adekvatno obezbeđena		
			Z84	Neadekvatno čuvanje opasnog otpada		
			A05	Z85		Neadekvatna izmenu alata i podešavanje parametara proizvodnje
			A06	Z86		Nedostaju podaci potrebni za kompletiranje radnog naloga

Oznaka i naziv procesa	Oznaka aktivnosti u procesu	Nova Oznaka	Pretnji	Oznaka FMEA		
	A07	Z12	Netačan/delimičan izveštaj			
P11	Održavanje opreme i infrastrukture	A01	Z2	Nekompletan plan	FM_11	
			Z87	Zakasnela prijava otkaza		
		A02	Z88	Nesporazumi pri prijavi otkaza		
		A03	Z89	Loša procena ozbiljnosti otkaza		
			Z90	Pogrešna dijagnostika otkaza		
			Z91	Rezervni delovi se teško nabavljaju		
			Z92	Ugradnja nekvalitetnih rezervnih delova		
			Z93	Ne vrše se redovni servisi mašina i opreme		
			Z94	Neadekvatno odlaganje opasnog otpada		
			Z95	Povrede i oboljenja na radu		
			Z96	Nenošenje zaštitne opreme i nepažnja		
			A04			
	A05	Z12	Netačan/delimičan izveštaj			
P12	Skladištenja	A01	Z49	Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količine, roba nije označena)	FM_12	
			Z97	Magacioner nije blagovremeno stavio na stanje prispela dobra		
			Z98	Prijem robe bez prateće dokumentacije (ispratnica, garancija, sertifikati, itd.)		
			Z76	Kvalitet ulaznih komponenti nije odgovarajući (skriveno mane)		
			A02	Z99		Zamenjena roba nije evidentirana
				Z100		Kod odstupanja u kvalitetu nije sačinjen reklamacioni zapisnik
			A03	Z101		Roba se ne čuva u adekvatnim uslovima
				Z102		Pogrešan upis šifre dobara od strane magacionera
				Z103		Istekao rok trajanja robe
				Z104		Ne evidentira se ulaz robe u skladište
				Z105		Promene stanja se ne unose u magacinske kartice
				Z106		Radnici nisu obučeni za bezbedno podizanje i prenos tereta

Oznaka i naziv procesa		Oznaka aktivnosti u procesu	Nova Oznaka	Pretnji	Oznaka FMEA
			Z107	Nebezbedno odlaganje robe na skladišna mesta	
			Z108	Ne koriste se odgovarajuća sredstva za manipulaciju	
		A04	Z109	Ne evidentira se izlaz robe iz skladišta	
		A05	Z110	Ne evidentira se ulaz robe u skladište	
			Z111	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice	
			Z112	Neadekvatno ažurirana kartica	
P13	Informatička podrška	A01	Z2	Nekompletan plan	FM_13
		A02	Z113	Pad mreža, povećani broj intervencija	
		A03	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	
		A04	Z114	Neblagovremeno praćenje potreba razvoja	
		A05	Z115	Nekompletne i neblagovremene informacije na web strani	
		A06	Z12	Netačan/ delimičan izveštaj	
P14	Interna provera	A01	Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana	FM_14
		A02	Z116	Nedovoljan broj internih provera	
		A03	Z117	Nisu uočene sve neusaglašenosti	
		A04	Z118	Broj izdatih naloga za korektivne mere nije sveobuhvatan	
		A05	Z119	Nedovoljan broj proverivača	
		A06	Z120	Delimično i loše dokumentovanje procesa	
		A07	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	
P15	Rešavanje neusaglašenosti	A01	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	FM_15
		A02	Z121	Povećan broj neotklonjenih neusaglašenosti	
			Z122	Loše postavljene mere o poboljšanju	
		A03	Z123	Produženo vreme trajanja otklanjanja neusaglašenosti	
		A04	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	
		A05	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	
A06	Z124	Neblagovremeno izveštavanje			
P16	Korektivne i preventivne mere-K/P	A01	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	FM_16
		A02	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	
		A03	Z125	Produženo vreme trajanja izvršenja K/P mera	
		A04	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	

Oznaka i naziv procesa		Oznaka aktivnosti u procesu	Nova Oznaka	Pretnji	Oznaka FMEA
		A05	Z126	Povećani broj mera koje nisu dale rezultate	
		A06	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	
		A07	Z124	Neblagovremeno izveštavanje	
P17	Praćenja i merenja performansi osnovnih procesa i karakteristika proizvoda	A01	Z127	Povećani broj korektivnih preventivnih mera koje se odnose na proces	FM_17
		A02	Z128	Povećani broj kašnjenja u procesu	
		A03	Z129	Neispravna OMP	
		A04	Z12	Netačan/ delimičan izveštaj	
P18	Upravljanja dokumentacijom MS i dokumentacijom spoljnog porekla	A01	Z130	Ne prate se promene u zakonima i standardima	FM_18
		A02	Z131	Ne evidentiraju se promene dokumenata	
		A03	Z132	Nije izvršena distribucija dokumenata	
		A04	Z133	Nije izvršeno povlačenje nevažećih dokumenata	
		A05	Z134	Nije izvršena distribucija izmenjenih dokumenata	
P19	Upravljanja ljudskim resursima	A01	Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	FM_19
		A02	Z135	Manjak kompetentnih kadrova na tržištu rada	
		A03	Z136	Prijem zaposlenih bez lekarskog uverenja, bez odgovarajuće diplome	
		A04	Z137	Nedostaci u planu obuke	
		A05	Z138	Resursi nisu obezbeđeni	
			Z139	Neadekvatne ponude izvođača obuke	
			Z140	Loše definisan zahtev za obuku	
			Z141	Nekompetentnost izvođača obuke	
		A06	Z69	Pogrešno definisana trebovanja	
P20	Pravno regulisanje	A01	Z142	Neidentifikovani novi propis i standard	FM_20
		A02	Z143	Neblagovremeno nabavljanje propisa i standarda	
		A03	Z144	Nevođenje i nedistribuisani propisi i standardi	
		A04	Z145	Nepotpuna primena propisa i standarda	
		A05	Z12	Netačan/delimičan izveštaj	

Tabela 6.74: Katalog pretnji

Ozn. pret.	Naziv pretnji
Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza
Z2	Nekompletan plan
Z3	Pogrešna i nekompletna implementacija odluka
Z4	Loša i nekompletna ocena odluka
Z5	Delimična i loša komunikacija
Z6	Delimično i loše dokumentovanje procesa
Z7	Loše postavljene mere poboljšanja
Z8	Loše postavljeni ciljevi
Z9	Povećanje broja neusaglašenosti
Z10	Nezadovoljstvo korisnika/zainteresovanih strana
Z11	Povećanje broja reklamacija
Z12	Netačan/delimičan izveštaj
Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta
Z14	Pogrešna procena obima posla za tekuću godinu
Z15	Pogrešna procena obima i vrste posla
Z16	Usvajanje pogrešnog plana
Z17	Odbacivanje dobrog finansijskog plana
Z18	Greška u obračunu troškova
Z19	Veći troškovi
Z20	Ne vrši se adekvatno anketiranje korisnika
Z21	Ne vrši se obrada prikupljenih informacija
Z22	Neadekvatne i nekompletne informacije
Z23	Pogrešna procena segmentacija tržišta
Z24	Odluka nije doneta na bazi činjenica
Z25	Odsutnost/neadekvatne aktivnosti za propagandu i promociju
Z26	Pogrešno tumačenje trenda prodaje
Z27	Ne postoji ček-lista za verifikaciju usluge
Z28	Višak utrošenih resursa
Z29	Neadekvatan proizvod ili usluga
Z30	Pojava nepredviđenih potreba
Z31	Svi sektori nisu dostavili plan na osnovu godišnjeg programa poslovanja
Z32	Nacrt plana nabavke nije sačinjen u formi
Z33	Izostavljanje pojedinih stavki pri zajedničkom planu nabavke
Z34	Nekompletan/nejasan zahtev u pogledu specifikacije
Z35	Oglas o nabavci nije objavljen
Z36	Zahtevom za nabavku nije precizirano da predmet nabavke mora da bude bezbedan po životnu okolinu
Z37	Zahtevom za nabavku nije precizirano da predmet nabavke mora da bude bezbedan po zdravlje svih zainteresovanih

Ozn. pret.	Naziv pretnji
	strana
Z38	Loše definisani parametri vrednovanja
Z39	Naručilac nije istovremeno sa objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda, objavio i konkursnu dokumentaciju na portalu javnih nabavki i na svojoj internet stranici
Z39	Naručilac nije istovremeno sa objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda, objavio i konkursnu dokumentaciju na portalu javnih nabavki i na svojoj internet stranici
Z40	Ponuda dostavljena elektronskim putem nije prispela na adresu naručioca
Z41	Ponuđačima koji učestvuju u postupku otvaranja ponude naručilac nije na vreme dostavio informaciju o tačnom vremenu i mestu gde se vrši otvaranje ponude
Z42	Nepotpuna komisija za otvaranje ponude
Z43	Ponuđačima koji nisu učestvovali u postupku otvaranja ponuda naručilac nije dostavio zapisnik u roku
Z44	Neispravan ugovor
Z45	Odustajanje ponuđača čija je ponuda prihvaćena od potpisivanja ugovora
Z46	Nestanak kompletne konkursne dokumentacije
Z47	Isporučilac nije pravovremeno najavio isporuku
Z48	Nepoštovanje postavljenih rokova
Z49	Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količine, roba nije označena)
Z50	Nije kompletna ili nije dostavljena atestna dokumentacija zahtevana ugovorom
Z51	Atestna dokumentacija je kompletna ali nije usaglašena sa isporučenim materijalom
Z52	Račun dostavljen uz isporučena dobra nije usaglašen sa uslovima iz ugovora
Z53	Isporučilac ne želi da blagovremeno zameni dobra koja su pod reklamacijom i pokreće sudski postupak
Z54	Prijem i skladištenje se ne vrši u svim delovima po proceduri prijem dobara
Z55	Nepažnja prilikom preuzimanja predmeta nabavke
Z56	Neispravna evidencija
Z57	Nepotpuna ponuda
Z58	Nedostatak evidencije
Z59	Nepotpisana otpremnica i ugovor
Z60	Nedostatak kvalitetnih sirovina

Ozn. pret.	Naziv pretnji
Z61	Pogrešno povučeni proizvodi/usluge
Z62	Nenavremeno povlačenje proizvoda/usluga
Z63	Ne vrši se ocenjivanje ugovaranja/prodaje
Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana
Z65	Neusaglašenosti u procesu
Z66	Dokumentacija ne odgovara uz radni nalog
Z67	Pogrešan nalog
Z68	Velike zalihe
Z69	Pogrešno definisana trebovanja
Z70	Planirani redosled radnih naloga nije optimalan
Z71	Materijali i komponente nisu obezbeđeni na vreme
Z72	Alati i oprema nisu obezbeđeni na vreme
Z73	Mašine nisu spremne za rad
Z74	Otkazivanje opreme
Z75	Pojava škarta
Z76	Kvalitet ulaznih komponenti nije odgovarajući (skriveno mane)
Z77	Ne kontroliše se kvalitet delova, sklopova i proizvoda pri izvođenju operacija
Z78	Ne vrši se završna kontrola u akreditovanoj laboratoriji
Z79	Kašnjenje angažovanih podizvođača
Z80	Kašnjenje u realizaciji radnog naloga
Z81	Neadekvatno rukovanje alatom
Z82	Ne korišćenje ličnih zaštitnih sredstava
Z83	Električna instalacija nije adekvatno obezbeđena
Z84	Neadekvatno čuvanje opasnog otpada
Z85	Neadekvatna izmena alata i podešavanje parametara proizvodnje
Z86	Nedostaju podaci potrebni za kompletiranje radnog naloga
Z87	Zakasnela prijava otkaza
Z88	Nesporazumi pri prijavi otkaza
Z89	Loša procena ozbiljnosti otkaza
Z90	Pogrešna dijagnostika otkaza
Z91	Rezervni delovi se teško nabavljaju
Z92	Ugradnja nekvalitetnih rezervnih delova
Z93	Ne vrše se redovni servisi mašina i opreme
Z94	Neadekvatno odlaganje opasnog otpada
Z95	Povrede i oboljenja na radu
Z96	Nenošenje zaštitne opreme i nepažnja
Z97	Magacioner nije blagovremeno stavio na stanje prispela dobra
Z98	Prijem robe bez prateće dokumentacije (ispratnica, garancija, sertifikati, itd.)
Z99	Zamenjena roba nije evidentirana
Z100	Kod odstupanja u kvalitetu nije sačinjen reklamacioni zapisnik

Ozn. pret.	Naziv pretnji
Z101	Roba se ne čuva u adekvatnim uslovima
Z102	Pogrešan upis šifre dobara od strane magacionera
Z103	Istekao rok trajanja robe
Z104	Ne evidentira se ulaz robe u skladište
Z105	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice
Z106	Radnici nisu obučeni za bezbedno podizanje i prenos tereta
Z107	Nebezbedno odlaganje robe na skladišna mesta
Z108	Ne koriste se odgovarajuća sredstva za manipulaciju
Z109	Ne evidentira se izlaz robe iz skladišta
Z110	Ne evidentira se ulaz robe u skladište
Z111	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice
Z112	Neadekvatno ažurirana kartica
Z113	Pad mreža, povećani broj intervencija
Z114	Neblagovremeno praćenje potreba razvoja
Z115	Nekompletne i neblagovremene informacije na web strani
Z116	Nedovoljan broj internih provera
Z117	Nisu uočene sve neusaglašenosti
Z118	Broj izdatih naloga za korektivne mere nije sveobuhvatan
Z119	Nedovoljan broj proverivača
Z120	Delimično i loše dokumentovanje procesa
Z121	Povećan broj neotklonjenih neusaglašenosti
Z122	Loše postavljene mere o poboljšanju
Z123	Produženo vreme trajanja otklanjanja neusaglašenosti
Z124	Neblagovremeno izveštavanje
Z125	Produženo vreme trajanja izvršenja K/P mera
Z126	Povećani broj mera koje nisu dale rezultate
Z127	Povećani broj korektivnih preventivnih mera koje se odnose na proces
Z128	Povećani broj kašnjenja u procesu
Z129	Neispravna OMP
Z130	Ne prate se promene u zakonima i standardima
Z131	Ne evidentiraju se promene dokumenata
Z132	Nije izvršena distribucija dokumenata
Z133	Nije izvršeno povlačenje nevažećih dokumenata
Z134	Nije izvršena distribucija izmenjenih dokumenata
Z135	Manjak kompetentnih kadrova na tržištu rada
Z136	Prijem zaposlenih bez lekarskog uverenja, bez odgovarajuće diploma
Z137	Nedostaci u planu obuke
Z138	Resursi nisu obezbeđeni
Z139	Neadekvatne ponude izvođača obuke
Z140	Loše definisan zahtev za obuku
Z141	Nekompetentnost izvođača obuke
Z142	Neidentifikovani novi propis i standard
Z143	Neblagovremeno nabavljanje propisa i standarda

Ozn. pret.	Naziv pretnji
Z144	Nevođenje i nedistribuisani propisi i standardi
Z145	Nepotpuna primena propisa i standarda

6.6 Izrada kataloga KPI

Radi lakše identifikacije ključnih indikatora performansi (KPI) u organizacijama i radi lakšeg snalaženja kao i lakše primene od strane onih koji će je koristiti, napravljen je Katalog KPI, prikazan u (tabeli 6.75).

Dok je proces definisanja KPI prikazan u poglavlju 6.3.2 - Merenje performansi procesa, Korak 2. 1, prikazan je u (tabeli 6.4). Nakon definisanja KPI svih dvadeset procesa u modelu, sačinjen je pregled svih KPI i izvršeno je njihovo označavanje. U spomenutoj tabeli, u koloni 1 i 2, date su oznake i naziv grupe procesa i naziv procesa u kome su identifikovani KPI. U koloni 3 i 4 dati su naziv i oznaka KPI. Oznaka KPI se sastoji od slova „KP“, po izboru autora i broj indikatora, koji predstavlja redni broj pojavljivanja u datom procesu.

Tabela 6.75: Oznake i naziv KPI

Grupa procesa	Proces	KPI	Oznaka KPI
1	2	3	4
Upravljanje	P01 - Operativno upravljanje	Trendovi ostvarenja dodatne vrednosti	KP1.1
		Stepen izvršenja poslovnog plana (iskazan procentualno ili na drugi pogodni način) - u toku planskog perioda	KP1.2
		Ostvaren finansijski bilans poslovanja u planskom periodu (nedeljni/mesečni/kvartalni)	KP1.3
		Troškovi rešavanja neusaglašenosti proizvoda/usluga	KP1.4
		Odnos utroška resursa planirano/ostvareno	KP1.5
	P02 - Preispitivanje od strane rukovodstva	Broj neusaglašenosti (sa trendovima i odnosom planirano/izvršeno otklanjanje neusaglašenosti)	KP2.1
		Broj korektivnih i preventivnih mera (sa trendovima i odnosom planirano/izvršeno)	KP2.2
		Ocena efektivnosti i efikasnosti sistema (po procesima i ukupna)	KP2.3
		Ocene zadovoljenja zahteva korisnika, zaposlenih i ostalih zainteresovanih strana	KP2.4
	P03 - Planiranje i analiza poslovanja	Stepen izvršenja poslovnog plana (iskazan procentualno ili na drugi pogodni način) - u toku planskog perioda	KP3.1
		Ostvaren finansijski bilans poslovanja u planskom period	KP3.2
		Broj, obim i isplativost investicija	KP3.3
		Plasman i udeo na tržištima po proizvodima/uslugama	KP3.4

Grupa procesa	Proces	KPI	Oznaka KPI
		Kretanje zarada zaposlenih	KP3.5
Marketing	P04 - Praćenje i merenje zadovoljstva korisnika	Odziv korisnika na upitnike poslate na ime (procentualni), i/ili publikovane na drugi način (internet, mediji i slično)	KP4.1
		Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces	KP4.2
		Troškovi procesa	KP4.3
		Stepen saglasnosti zadovoljstva korisnika i ostvarene prodaje	KP4.4
		Postizanje pozitivnih trendova zadovoljstva korisnika	KP4.5
	P05 - Promocija proizvoda/usluga	Stepen ostvarenja plana	KP5.1
		Troškovi procesa-promocije	KP5.2
		Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces	KP5.3
		Ocena imidža organizacije i trendovi	KP5.4
		Stepen ostvarenja plana	KP5.5
		Informacije o potrebi za novim obukama, sajmovima i sličnim manifestacijama iz procesa	KP5.6
Razvoj	P06 - Razvoj novog proizvoda i usluga	Primećeno povlačenje proizvoda sa tržišta uslovljeno razvojem proizvoda/usluga	KP6.1
		Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnosi na proces	KP6.2
		Broj i obim žalbi korisnika novih proizvoda/usluga	KP6.3
		Utrošeni resursi za razvojni projekat (troškovi i ostalo)	KP6.4
		Vreme izrade projekta, razvoja proizvoda/usluga	KP6.5
Kormercijalni	P07 - Nabavka	Procentualno izvršenje zahteva za nabavku	KP7.1
		Broj reklamacija na nabavljeni proizvod/usluge	KP7.2
		Prosečno vreme nabavke (od pokretanja do prijema)	KP7.3
		Ukupno vreme kašnjenja nabavke	KP7.4
		Troškovi procesa	KP7.5
		Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces	KP7.6
	P08 - Prodaja	Ostvarenje vrednosti prodaje u odnosu na poslovni plan (fizički obim, finansijska realizacija i slično)	KP8.1
		Trendovi kretanja vrednosti i/ili količina ostvarene prodaje	KP8.2
		Broj i vrednosti realizovanih ponuda/ukupan broj ponuda	KP8.3
		Vrednost nerealizovanih potraživanja	KP8.4

Grupa procesa	Proces	KPI	Oznaka KPI
		Prosečno vreme isporuka/pruženih usluga sa primetenim kašnjenjima i realizacijom pre roka	KP8.5
		Broj i vrednost reklamiranih isporuka/pruženih usluga sa vremenom rešavanja reklamacija	KP8.6
		Broj i vrednost povučenih isporuka i procena štete koja je sprečena povlačenjem isporuka	KP8.7
Glavni	P09 - Planiranje, priprema i upravljanje proizvodnjom/pružanjem usluga	Stepen izvršenja poslovnog plana	KP9.1
		Stepen izvršenja obaveza outsource-a	KP9.2
		Utrošci resursa (po radnim nalogima) sa nivoom uklapanja u poslovni plan (troškovi obavezno)	KP9.3
		Zalihe nedovršene proizvodnje	KP9.4
		Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces proizvodnje	KP9.5
		P10 - Proizvodnja/pružanje usluga	Stepen izvršenja operativnog plana
	Utrošci resursa		KP10.2
	Procenat proizvoda za doradu		KP10.3
	Procenat neispravnih proizvoda		KP10.4
	Procenat neusaglašenih pružanja usluga		KP10.5
	Broj, trajanje i obim zastoja u procesu		KP10.6
	Integralna sistemska podrška	P11 - Održavanje opreme i infrastrukture	Broj i obim aktivnosti održavanja van plana održavanja
Broj otkaza opreme i infrastrukture			KP11.2
Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces			KP11.3
Trajanje intervencija održavanja			KP11.4
Trajanje stanja u otkazu opreme			KP11.5
Troškovi održavanja			KP11.6
P12 - Skladištenje			Broj i obim grešaka utvrđenih periodičnim i vanrednim inventarima
		Direktni troškovi skladištenja	KP12.2
		Broj, obim i značaj neusaglašenosti u vezi sa procesom	KP12.3
		Prosečno vreme proteklo od zahteva za izveštaj o stanju do ispostavljenog izveštaja	KP12.4
		Broj i obim zastoja u proizvodnji nastalih usled nedostataka robe na skladištu uzrokovanih isključivo nepravovremenom signaliziranjem	KP12.5

Grupa procesa	Proces	KPI	Oznaka KPI		
		Količina i vrsta robe otpisane zbog nepravilnog raspoređivanja u skladištu (isticanje roka trajanja i slično)	KP12.6		
		Broj i obim utvrđenih prekoračenja graničnih vrednosti relevantnih parametara uslova skladištenja	KP12.7		
	P13 - Informatičke podrške	Troškovi procesa	KP13.1		
		Broj, obim i značaj neusaglašenosti koje se odnose na proces	KP13.2		
		Vreme u otkazu računarske mreže (po delovima i u celini)	KP13.3		
		Broj i prosečno vreme trajanja intervencija održavanja računarske mreže (po tipovima: male/ srednje/obimne)	KP13.4		
		Broj prihvaćenih predloga za obuku u planskom period	KP13.5		
		Broj otkrivenih zloupotreba, napada na mrežu spolja i sličnih anomalija	KP13.6		
		Broj prihvaćenih predloga inovacija u oblasti informacionih tehnologija	KP13.7		
		Parametri uspešnosti kreiranja rezervnih kopija podataka iz evidencije	KP13.8		
		Kvalitet	P014 - Interne provere	Broj internih provera u toku godine	KP14.1
				Broj sati utrošenih za interne provere	KP14.2
				Broj uočenih neusaglašenosti tokom internih provera	KP14.3
Broj izdatih naloga za korektivne mere	KP14.4				
Troškovi provera	KP14.5				
Odnos broja proverivača i broja zaposlenih	KP14.6				
P15 - Rešavanje neusaglašenosti		Broj prijava neusaglašenosti i broj osnovanih prijava neusaglašenosti (po procesima)	KP15.1		
		Broj otklonjenih neusaglašenosti	KP15.2		
		Ukupno vreme trajanja otklanjanja neusaglašenosti i vreme kašnjenja	KP15.3		
		Prosečan značaj neusaglašenosti - po procesima	KP15.4		
P16 - Korektivne i preventivne mere		Ukupno vreme trajanja izvršenja K/P mera i vreme kašnjenja	KP16.1		
		Broj naloga za K/P mere	KP16.2		
		Broj izvršenih K/P mera	KP16.3		

Grupa procesa	Proces	KPI	Oznaka KPI
		Broj K/P mera koje nisu dale željene rezultate	KP16.4
	P17 - Praćenje i merenje performansi osnovnih procesa i karakteristika proizvoda	Broj i značaj uočenih neusaglašenosti po osnovu rada procesa	KP17.1
		Stepen slaganja rezultata ispitivanja ili etaloniranja u procesu, utvrđen pri paralelnim, uporednim ili međulaboratorijskim ispitivanjima	KP17.2
		Broj i značaj korektivnih i preventivnih mera koje se odnose na proces	KP17.3
		Broj i značaj uočenih sistematskih grešaka u procesu proizvodnje na koje ukazala ispitivanja u procesu	KP17.4
		Primećena kašnjenja u procesu zbog kašnjenja kontrole proizvoda u okviru aktivnosti procesa	KP17.5
		Promećena kašnjenja u procesu zbog nedostatka ispravne OMP	KP17.6
Opšti poslovi		P18 - Upravljanja dokumentacijom MS i dok.spoljnog porekla	Broj i obim neusaglašenosti po osnovu neažurne distribucije DSP
	Trajanje aktivnosti uvođenja izmena i distribucije dokumentacije MS i DSP		KP18.2
	Broj i obim neusaglašenosti po osnovu neažurne distribucije dokumenata MS		KP18.3
	P19 - Upravljanja ljudskim resursima	Broj i obim neusaglašenosti u vezi sa kadrovskom evidencijom i evidencijom obuka	KP19.1
	P20 - Pravnog regulisanja poslovanja	Broj i obim neusaglašenosti na osnovu neažurnog praćenja zakonske regulative i standarda	KP20.1

7. PROVERA MODELA U REALNIM USLOVIMA

7.1 Provera modela u organizaciji „A“

7.1.1 Opis organizacije „A“

.1 Profil kompanije

Preduzeće „A“ je telekomunikacijski operator formiran 2004. godine, od domaćeg (makedonskog) kapitala, od strane kompanije „X“.

Na tržištu nudi širok spektar usluga iz oblasti širokopojasnog inetrnet pristupa, telefonije, iznajmljenih linija, hostiranja i kolekciju opreme. Započinje ponudom usluga biznis-korisnicima kapaciteta ne većeg od nekoliko megabita u sekundi (Mbps), danas je preduzeće „A“ kompanija koja nudi usluge biznis i domaćim korisnicima preko WiMAX bežične tehnologije i sopstvene optičke mreže sa gigabitnim (Gbps) kapacitetom.

Preduzeće „A“ kao internet provajder je nezavisno na tržištu u odnosu na internet kapacitet, odnosno, raspolaže sa više internacionalnih interkonekcija preko sopstvene optičke mreže. Razvojem sopstvene optičke mreže i radiomreže, preduzeće „A“ obezbeđuje svoj servis na većem delu teritorije R. Makedonije. U saradnji sa većim brojem kablovskih operatora omogućena je upotreba fiksne telefonije preduzeća „A“ u većini gradova.

Preduzeće „A“ je jedini WiMAX operator u Makedoniji koji razvija sopstvenu infrastrukturu prateći razvoj tehnologije. Usluga je dostupna u većim gradovima u zemlji s ciljem da se proširi tokom godina. Pored standardnih fiksnih usluga internet pristupa i fiksne telefonije, WiMAX mreža preduzeća „A“ nudi i prenosni internet pristup preko USB modela koji omogućava upotrebu internet konekcije svuda gde postoji pokrivenost signalom.

Prednost WiMAX tehnologije je u tome što je napredna tehnologija stvorena za efikasnije zadovoljenje komunikacijskih potreba internet korisnika u današnje moderno vreme. Upravo to ovu uslugu čini konkurentnom na tržištu i omogućava korisnicima da dobiju više za nižu cenu.

Usluge

- Širokopojasni internet pristup
- Simetrični internet pristup
- Iznajmljene linije
- Fiksna telefonija
- Hostiranje i kolokacija

Karakteristike

- Fleksibilnost
- Makedonski brend

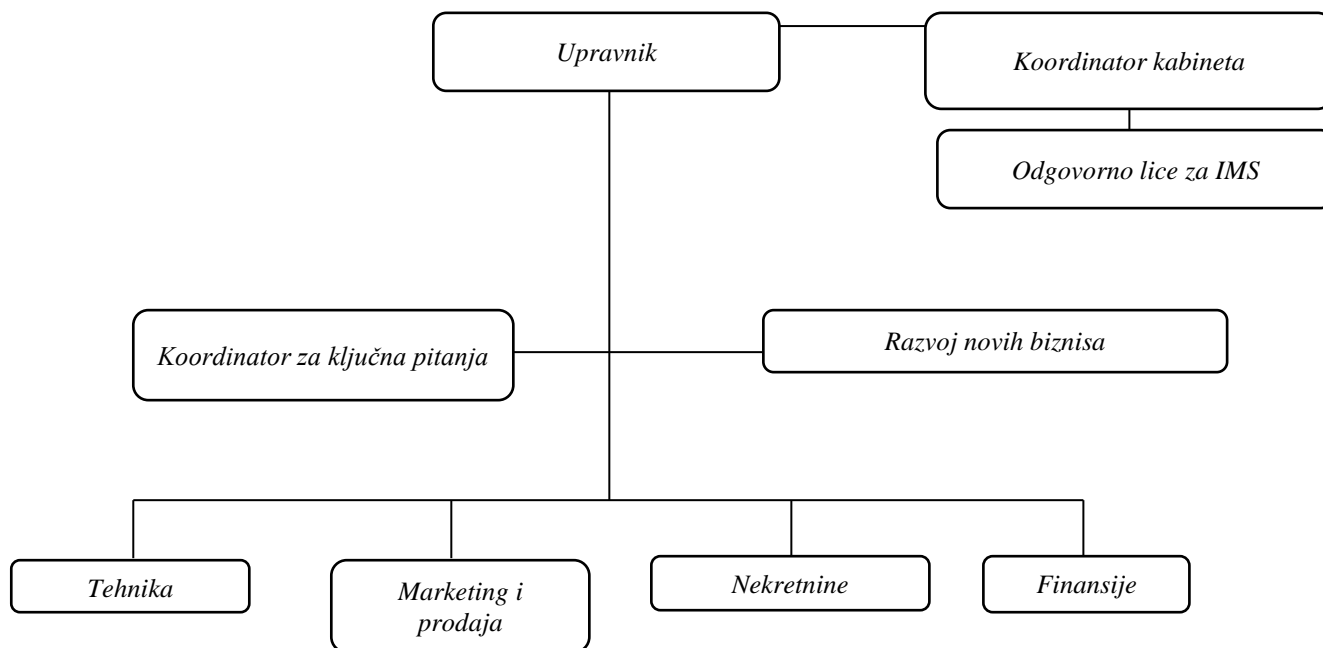
.2 Politika za upravljanje kvalitetom i životnom sredinom

Politika kvaliteta preduzeća „A“ je obezbeđivanje visokog nivoa zadovoljstva korisnika preko isporuke profesionalnih, kvalitetnih i konkurentnih proizvoda i usluga u oblasti telekomunikacije, istovremeno vodeći računa o najnovijim dostignućima informatičke tehnologije i zaštite životne sredine.

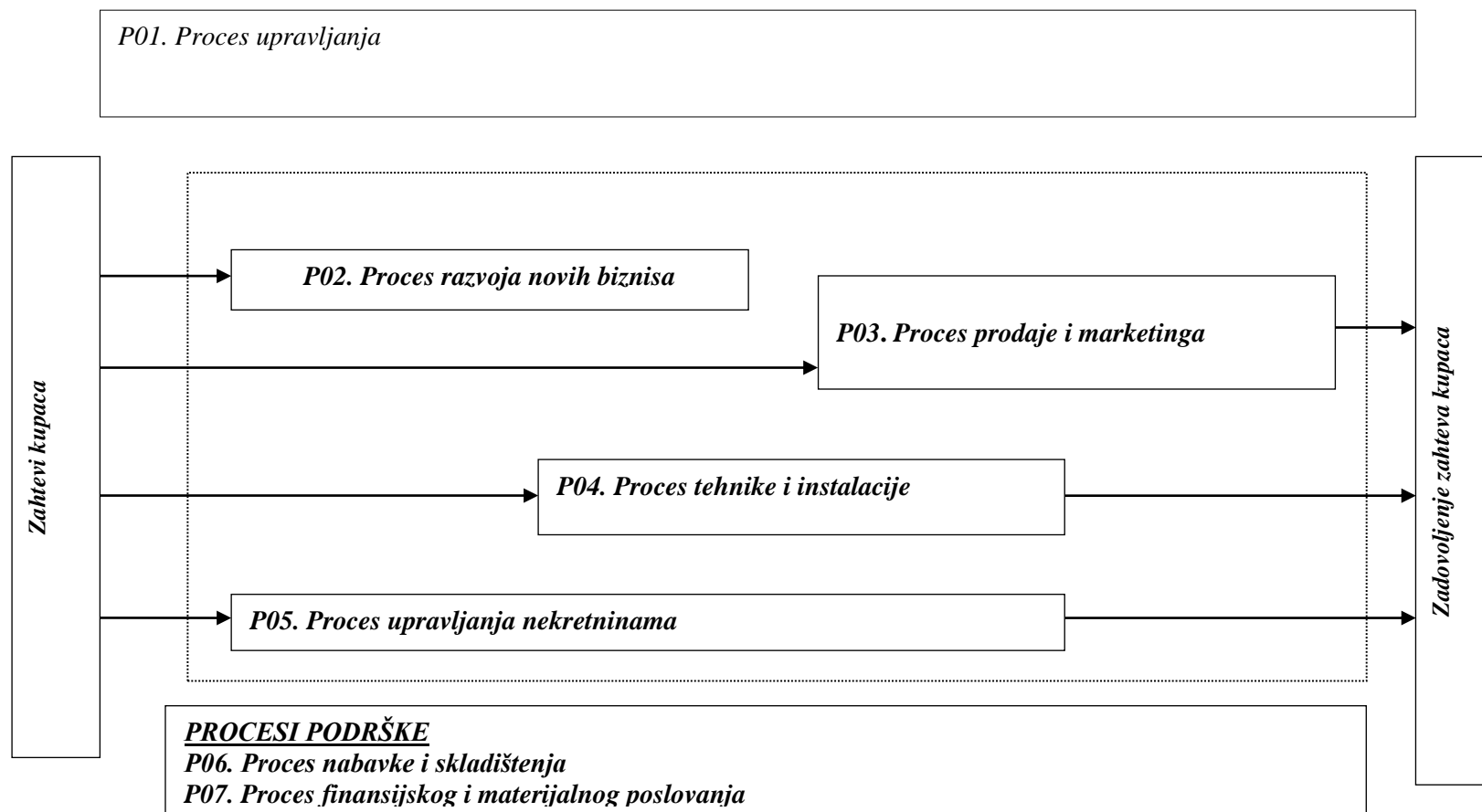
Preduzeće „A“ je posvećeno svojim korisnicima, podstičući zaposlene da implementiraju ovu politiku preko poštovanja sledećih principa:

- **fokusiranost na korisnike**, preko razumevanja potreba i želja i obezbeđivanja usluga u saglasnosti sa njihovim potrebama;
- **kontinuirano poboljšanje** performansi i usluga s ciljem obezbeđivanja kvaliteta i zaštite životne sredine;
- građenje **partnerskih odnosa sa dobavljačima** s ciljem ispunjavanja zahteva povezanih sa kvalitetnim i kontinuiranim snabdevanjem proizvodima;
- **usaglašavanje sa zakonskim i drugim potrebama** za zaštitu životne sredine;
- **zaštite od zagađenja** preko kontinuirane kontrole i smanjenje zagađenja;
- uticaja na svest ljudi o važnosti očuvanja životne sredine;
- brige o životnoj sredini, odnosno pridržavanje zahtevima standarda, održavanje i permanentno poboljšanje sistema menadžmenta kvalitetom u skladu sa zahtevima integrisanog menadžment sistema ISO 9001:2008 и 14001:2004.

Na (slici 7.1) prikazana je organizaciono-upravljačka šema preduzeća „A“, iz koje se mogu slediti nivoi ovlašćenja i odgovornosti, saglasno pojedinim pozicijama.

Slika 7.1: Organizaiona šema organizacije „A“

Slika 7.2: Mapa procesa organizacije „A“

Uvidom u Poslovník integrisanog sistema menadžmenta u organizaciji „A“, kao i uvidom u Mapu procesa, može se ustanoviti da je identifikovano postojanje procesa koji su prikazani na (slici 7.2). Prikaz procesa je dat u (tabeli 7.1).

Tabela 7.1: Procesi u organizaciji „A“

Oznaka i naziv procesa u organizaciji „A“	Naziv aktivnosti u procesu/potprocesu u organizaciji „A“	
P01 Proces upravljanja	Biznis upravljanje	
	Operativno upravljanje	
	A1 Upravljanje IMS	
	Preispitivanje od strane rukovodstva	
	A2 Upravljanje dokumentacijom	
	A3 Upravljanje zapisima	
	A4 Interne provere	
	A5 Korektivne mere	
	A6 Preventivne mere	
	A7 Upravljanje neusaglašenostima	
	A9 Upravljanje ljudskim resursima	
	A12 Upravljanje zakonima	
P02 Proces razvoja novih biznisa	Razvoj novih biznisa	
P03 Proces prodaje i marketinga	Prodaja	Nestandardna prodaja
		Standardna prodaja
		Upravljanje partnerima
		Briga o korisnicima
		Marketing
		Salon za prodaju
	Briga o korisnicima	Biling
		Upravljanje prigovorima
		Prenošenje brojeva
		Naplata
	A42	
Analiza zadovoljstva korisnika		
P04 Tehnika i instalacija	Mrežno operativni centar (MOC)	Upravljanje IP mrežom
		Upravljanje SDH mrežom
		Održavanje sistema za monitoring

Oznaka i naziv procesa u organizaciji „A”		Naziv aktivnosti u procesu/potprocesu u organizaciji „A”
	Telefonija	Klasa 4
		Klasa 5
		Inter konekcije
	DATA sistem	Biling
		Korporativna sredina
		Hosting
		Korisnička podrška
P05 Proces upravljanja nekretninama	Razvoj softvera	
	Planiranje i projektovanje	
	Upravljanje optičkim linkovima	
	Preventivno održavanje optičkih linkova	
P06 Proces nabavke i skladištenja	Korektivno održavanje optičkih linkova	
	Nabavka	
		Skladištenje

7.1.2 Primena modela u organizaciji „A“

Model nije građen da diktira organizacionu strukturu, s toga je potrebno model prilagoditi datoj organizaciji.

Primena modela u organizaciji „A“, zahteva dodavanje novih procesa, prebacivanje čitavih potprocesa u drugi proces, dato u (tabeli 7.2).

Tabela 7.2: Korespodentna tabela procesa modela i organizacije „A“

MODEL			ORGANIZACIJA „A“			
Grupa procesa	Oznaka i naziv procesa u modelu		Oznaka i naziv procesa/potprocesa u organizaciji "A"		Oznaka i naziv FMEA metode	
Grupa procesa: Upravljanje	P01	Operativno upravljanje	P01 Proces upravljanja		Operativno upravljanje	P01-FMEA Operativno upravljanje
				A1	Upravljanje IMS	
Grupa procesa: Upravljanje	P03	Planiranje i analiza poslovanja			Biznis upravljanje	P03-FMEA Planiranja i analiza poslovanja
Grupa procesa: Kvalitet	P17	Proces praćenja i merenja perfor.os.procesa				P17-FMEA Praćenje i merenje performansi
Grupa procesa: Upravljanje	P02	Preispitivanje od strane rukovodstva			Preispitivanje od strane rukovodstva	P02-FMEA Preispitivanje od strane rukovodstva
Grupa procesa: Opšti poslovi	P18	Upravljanje dokumentacijom "MS" i dokumentacijom spoljnog porekla		A2	Upravljanje dokumentacijom	P18-FMEA Upravljanje dokumentacijom "MS" i dokumentacijom spoljnog porekla
				A3	Upravljanje zapisima	
Grupa procesa: Kvalitet	P14	Interne provere		A4	Interne provere	P14-FMEA Interne provere
Grupa procesa: Kvalitet	P16	Korektivne i preventivne mere		A5	Korektivne mere	P16-FMEA Korektivne i preventivne mere
				A6	Preventivne mere	
Grupa procesa: Kvalitet	P15	Rešavanje neusaglašenosti	A7	Upravljanje neusaglašenostima	P15-FMEA Rešavanje neusaglašenosti	
Grupa procesa: Opšti poslovi	P19	Upravljanje ljudskim resursima	A9	Upravljanje čovečkim resursima	P19-FMEA Upravljanje ljudskim resursima	

MODEL			ORGANIZACIJA „A”			
Grupa procesa	Oznaka i naziv procesa u modelu		Oznaka i naziv procesa/potprocesa u organizaciji "A"			Oznaka i naziv FMEA metode
Grupa procesa: Opšti poslovi	P20	Pravnog regulisanja poslovanja		A12	Upravljanje zakonima	P20-FMEA Pravno regulisanje poslovanja
Grupa procesa: Razvoj	P06	Razvoj proizvoda, usluga i organizacije	P02 Proces razvoja novih biznisa		Razvoj novih biznisa	P06-FMEA Razvoj proizvoda
Grupa procesa: Komercijalni procesi	P08	Prodaja	P03 Proces prodaje i marketinga	Prodaja	Nestandardna prodaja	P08-FMEA Prodaja i ugovaranje
					Standardna prodaja	
					Upravljanje partnerima	
					Briga o korisnicima	
					Marketing	
				Salon za prodaju		
Grupa procesa: Marketing	P04	Praćenje i merenje zadovoljstva korisnika	Briga o korisnicima	Biling	P04.2-FMEA Briga o korisnicima	
				Upravljanje prigovorima		
				Prenos brojeva		
				Naplata		
Grupa procesa: Marketing	P05	Promocija proizvoda/usluga	Marketing			P05-FMEA Promocija usluga
Grupa procesa: Marketing	P04	Praćenje i merenje zadovoljstva korisnika	A42		Analiza zadovoljstva korisnika	P04.1-FMEA Praćenje i merenje zadovoljstva korisnika
Grupa procesa: Glavni proces	P10	Procesi pružanja usluga	P04 Tehnika i instalacija	Mrežno operativni centar (MOC)	Upravljanje IP mrežom	P10.1-FMEA MOC
					Upravljanje SDH mrežom	
					Održavanje sistema za monitoring	
				Telefonija	Klasa 4	P10.2-FMEA Telefonija
			Klasa 5			
			DATA system	Interkonekcije		
Grupa procesa: Integralna sistemska podrška	P11 P13	P11 Održavanje opreme i infrastrukture P13 Proces informatičke		Biling	P11_13-FMEA DATA	
				Korporativna sredina		
				Hosting		
			Korisnička podrška			

MODEL			ORGANIZACIJA „A”			
Grupa procesa	Oznaka i naziv procesa u modelu		Oznaka i naziv procesa/potprocesa u organizaciji "A"			Oznaka i naziv FMEA metode
		podrške			Razvoj softvera	
Grupa procesa: Proizvodnja/ pružanje usluga	P09	Planiranje, priprema i upravljanje proizvodnjom-pružanjem usluga	P05 Proces upravljanja nekretninama		Planiranje i projektovanje	P09-FMEA Planiranje nekretninama
					Upravljanje optičkim linkovima	
					Preventivno održavanje optičkih linkova	
					Korektivno održavanje optičkih linkova	
Grupa procesa: Komercijalni	P07	Nabavka	P06 Proces nabavke i skladištenje		Nabavka	P07-FMEA Nabavka
Grupa procesa: Integralna sistemska podrška	P12	Skladištenje			Skladištenje	P12-FMEA Skladištenje

Isto tako, izvršena je modifikacija skale za ocenjivanje verovatnoće pojave za svaku vrstu odstupanja, što je prikazano u (tabeli 7.3).

Članovi tima koji su radili na proceni rizika, na osnovu realnih podataka iz dosadašnjeg iskustva o poznatim mogućim uzrocima, sačinili su skalu verovatnoće pojave.

Tabela 7.3: Skala za ocenjivanje verovatnoće pojave u organizaciji „A“

Ocena	Verovatnoća pojave odstupanja	Moguća učestalost odstupanja
10	Ekstremno visoka: Pojava odstupanja je gotovo neizbežna	Više od jedne pojave dnevno, odnosno preko 3 pojave u 10 slučajeva
9	Opasno visoka: Podjednaka verovatnoća da će doći do odstupanja, kao i da neće	Jedna pojava na svaka 3 do 4 dana, odnosno 3 pojave u 10 slučajeva
8	Veoma visoka: Često ponavljanje istih odstupanja	Jedna pojava nedeljno ili 5 pojava u 30 slučajeva
7	Visoka: Odstupanja se često javljaju	Jedna pojava mesečno ili 1 pojava u 50 slučajeva
6	Umereno visoka: Umerena učestalost pojavljivanja odstupanja	Jedna pojava na svaka tri meseca ili 3 pojave u 50 slučajeva
5	Umerena: Povremena odstupanja	Jedna pojava na svakih šest meseci do godinu dana ili 5 pojava u 100 slučajeva
4	Mala: Proređena pojava odstupanja	Jedna pojava godišnje ili 6 pojava u 1.000 slučajeva
3	Veoma mala: Relativno mali broj odstupanja	Jedna pojava u 3 godine ili 6 pojava u 2.000 slučajeva
2	Neznatna: Odstupanja se javljaju veoma retko i sa velikim razmacima	Jedna pojava svakih 3 do 5 godina ili 2 pojave u 2.000 slučajeva
1	Zanemarljiva: Pojava odstupanja nije verovatna	Jedna pojava u više od 5 godina ili manje od 2 pojave u 2.000 slučajeva

7.1.3 Analiza rizika u organizaciji „A“

Organizacija „A“ ima kompleksnu strukturu i širi obim delatnosti od modela u disertaciji. Organizacija ima uspostavljen najkompleksniji sistem menadžmenta koji obuhvata standarde (ISO 9001, ISO 14001, ISO 27001 i ISO 20000).

Prilikom primene modela za implementaciju IMS-a na osnovu procene rizika, sistem mora biti zasnovan na procesnom prilazu (koji je univerzalan za sve upravljačke standarde). U slučaju organizacije „A“ može se zaključiti da se postojeći sistem zasniva na dokumentovanom procesnom prilazu i da su lista identifikovanih procesa i lista potrebnih procedura identične.

.1 Prikaz procesa

Do povećanja broja procedura došlo je najviše zbog toga što su pojedini, odnosno, glavni procesi u preduzeću „A“ izuzetno složeni i rizični, što je uslovlilo „razbijanje“ rizičnih procesa na više potprocesa koji su opisani posebnim procedurama. To je dovelo do povećanog broja FMEA matrica. Takođe, u organizaciji „A“, izvršeno je označavanje procesa i potprocesa, zbog jednostavnijeg i lakšeg snalaženja u analizi pretnji i rizika.

.2 Prikaz pretnji

Što se tiče identifikacije pretnji, u modelu je u potpunosti iskorišćen katalog pretnji, s tim što je katalog obogaćen za 24 pretnje (od 145 pretnji do 169 pretnji), prikazano u (tabeli 6.74).

.3 Prikaz rizika

Objektivno posmatrano preduzeće „A“ se ne suočava sa velikim rizicima, naročito kada je u pitanju ugrožavanje zdravlja i bezbednosti na radu i ugrožavanje životne sredine, pošto se preduzeće bavi uslužnom delatnošću, a ne i izvođenjem građevinskih radova.

Primenom FMEA metode u procesima je identifikovano 304 pretnje, od kojih su 13 ili 4,3% proglašene za rizik i imaju RPN faktor veći od 35, što je prikazano u (tabeli 7.5) i na (slici 7.3). Iz tabele se tačno može videti u kom procesu ili potprocesu i aktivnosti se nalazi rizik.

Tabela 7.4: Prikaz pretnji i rizika u organizaciji „A“

ORGANIZACIJA "A"								MODEL	
Oznaka i naziv procesa	Oznaka i naziv pot procesa	Oznaka i naziv potprocesa		Oznaka aktivnosti u procesu/pot procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces
PA1 Proces upravljanja	PA1.1	(nije dokumentovan proces) Operativno upravljanje	A01	Z1	30		FM_01	P01	
				Z132	25				
				Z146	28				
			A02	Z2	25				
				Z147	40	R			
				Z3	28				
			A03	Z4	21				
				Z38	21				
				Z5	18				
	A04	Z6	12						
		A01	Z1	12					
		A02	Z7	30					
	PA1.2	Preispitivanje od strane rukovod.	A03	Z8	25		FM_02	P02	
				Z148	25				
				Z9	25				
			A04	Z4	15				
				Z9	12				
				Z10	12				
A05	Z11	12							
	A06	Z12	12						
	PA1.3	Poslovno upravljanje	A01	Z13	24		FM_03	P03	
Z149				18					
Z14				18					

ORGANIZACIJA "A"								MODEL
Oznaka i naziv procesa	Oznaka i naziv pot procesa	Oznaka i naziv potprocesa	Oznaka aktivnosti u procesu/pot procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces
				Z15	24			
				Z147	25			
				Z16	28			
			A02	Z17	28			
				Z150	36	R		
			A03	Z18	25			
			A04	Z19	24			
			A01	Z64	12			
			A02	Z116	9			
			A03	Z117	20			
			A04	Z118	12			
			A05	Z119	9			
			A06	Z120	6			
		PA1.4	Interne provere A4	A07	Z12	9	FM_14	P14
				A01	Z1	12		
				A02	Z121	9		
					Z122	9		
			A03	Z123	9			
				A04	Z9	9		
				A05	Z12	9		
		PA1.5	Upravljanje neusaglašenostima-A7	A06	Z124	9	FM_15	P15
				A01	Z1	6		
				A02	Z1	6		
				A03	Z125	6		
				A04	Z9	6		
				A05	Z126	6		
				A06	Z12	6		
		PA1.6	Korektivne mere-A5 Preventivne mere-A6	A07	Z124	6	FM_16	P16
				A01	Z127	30		
				A02	Z128	28		
				A03	Z129	28		
		PA1.7	Praćenja i merenja performansi osnovnih procesa	A04	Z12	28	FM_17	P17
				A01	Z130	12		
				A02	Z131	12		
				A03	Z132	12		
				A04	Z133	12		
		PA1.8	A2/A3 Upravljanje dokumentacijom Upravljanje zapisima	A05	Z134	8	FM_18	P18
				A01	Z13	8		
				A02	Z135	8		
		PA1.9	A9 Upravljanje ljudskim	A03	Z136	8	FM_19	P19

ORGANIZACIJA "A"								MODEL		
Oznaka i naziv procesa	Oznaka i naziv pot procesa	Oznaka i naziv potprocesa		Oznaka aktivnosti u procesu/pot procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces	
			resursima	A04	Z137	8				
					Z138	8				
					Z139	8				
					Z140	8				
				A05	Z141	8				
				A06	Z69	8				
			PA1.10	A12 Upravljanje zakonima	A01	Z142	14		FM_20	P20
					A02	Z143	14			
					A03	Z144	10			
					A04	Z145	10			
					A05	Z12	10			
					A06	Z18	21			
PA2 Proces razvoja novih biznisa				A01	Z22	28				
				A02	Z15	24				
				A03	Z162	12				
				A04	Z15	18				
					Z48	28				
					Z48	28				
					Z149	28				
				A05	Z142	21				
				A06	Z18	21				
				PA3 Proces prodaje i marketin ga	PA3.1 Prodaja	PA3.1.1	Nestandardn a i standardna prodaja			A01
Z56	30									
Z56	30									
A02	Z34	30								
AK10A03	Z57	16								
	Z48	16								
AK 12/A04	Z49	8								
AK13/A05	Z58	8								
A06	Z59	30								
	Z128	30								
A07	Z60	28								
	Z153	28								
A08	Z61	42	R							
	Z62	42	R							
AK 17	Z154	6								
	PA3.1.2	Upravljanje								

ORGANIZACIJA "A"								MODEL
Oznaka i naziv procesa	Oznaka i naziv pot procesa	Oznaka i naziv potprocesa	Oznaka aktivnosti u procesu/pot procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces
		partnerima	AK 18	Z154	6			
			AK 19	Z49	6			
			AK 20	Z58	6			
			AK 21	Z22	12			
			AK 22	Z22	12			
			AK 23	Z22	12			
			AK 24	Z48	6			
			AK 25	Z158	9			
			AK42	Z49	6			
			AK42	Z159	30			
			AK42	Z157	30			
			AK42	Z160	30			
		PA3.1.3	Prodajni salon					
			AK41	Z151	30			
			A01	Z20	30			
			A02	Z21	15			
			A03	Z1	15		FM_04.1	P04
			AK28	Z58	20			
			AK29	Z155	25			
			AK30	Z156	25			
				Z131	48	R		
				Z128	48	R		
				Z131	48	R		
				Z131	48	R		
		PA3.2.1	Administracija biling sistema					
		PA3.2.2	Upravljanje prigovorima	AK31	Z128	32		
				AK32	Z6	32		
		PA3.2.3	Prenos brojeva	AK33	Z6	35		
	PA3.2 Briga o korisnic.	PA3.2.4	Naplata	AK34	Z6	35		
				AK35	Z157	35	FM_04.2	ne ma
					Z22	16		
			AK36/A01	Z13	10			
			A02	Z23	12			
			AK37	Z152	12			
			AK38/A04	Z26	6			
				Z24	14			
			AK39/A03	Z25	32			
	PA3.3 Marketi.		A05	Z24	8		FM_05	P05
			Upravljanje	AK1	Z22	10	FM_10.	P10

ORGANIZACIJA "A"								MODEL	
Oznaka i naziv procesa	Oznaka i naziv pot procesa	Oznaka i naziv potprocesa		Oznaka aktivnosti u procesu/pot procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces
PA4 Tehnika i instalac.	PA4.1 Mrežno operativni centar (MOC)	PA4.1.1	IP mrežom	AK2	Z66	10		1	
					Z80	15			
					Z65	15			
					Z65	10			
					Z65	10			
					Z71	20			
					Z65	30			
					Z138	20			
					Z22	25			
					Z6	25			
					Z80	36	R		
					Z65	36	R		
					Z65	30			
					Z22	10			
					Z70	10			
	PA4.1.2	Upravljanje SDH mrežom	AK4	Z128	15				
				Z65	15				
				Z65	10				
				Z6	10				
				Z72	20				
				Z65	30				
				Z138	20				
				Z22	25				
				Z6	25				
				Z80	30				
				Z6	30				
				Z65	30				
				Z80	12				
				Z6	12				
				PA4.1.3	Održavanje sistema za monitoring	AK7	Z164	12	
Z138	12								
Z6	18								
PA4.2 Telefoni.	PA4.2.1	Klasa 4	AK1	Z6	18				
				Z6	18				
				Z6	30				
				Z113	30				
				Z65	30				
				Z65	30				
PA4.2.2	Klasa 5	AK5	Z124	18					
			Z6	18					
			Z6	30					
							FM_10.2	P10	

ORGANIZACIJA "A"								MODEL			
Oznaka i naziv procesa	Oznaka i naziv pot procesa	Oznaka i naziv potprocesa	Oznaka aktivnosti u procesu/pot procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces			
PA4.3 DATA sistem	PA4.2.3	Inter konekcii	AK7	Z65	30						
			AK8	Z166	30						
			AK9	Z124	18						
				Z6	30						
			AK10	Z6	30						
			AK11	Z65	30						
			PA4.3.1	Biling		AK1			Z22	18	
									Z21	18	
						AK2			Z167	14	
						AK3			Z167	14	
						AK4			Z124	14	
	AK5	Z22				28					
	AK6	Z22				28					
	AK7	Z22				28					
	AK8	Z124				28					
	AK9	Z91				30					
		Z12				28					
	AK10	Z167				18					
		Z87				24					
		Z89				24					
	AK11	Z65				24					
		Z65				18					
	AK12	Z65	24								
		Z168	12								
		Z89	24								
		Z168	24								
	AK13	Z168	24								
Z90		24									
Z80		24									
Z164		24									
Z91		18									
Z92		18									
Z92		24									
AK14	Z164	30									
PA4.3.2	Korporativna sredina		AK13	Z65	35						
				Z22	35						
				Z80	28						
PA4.3.3	Hosting		AK15	Z65	28						
				Z65	28						
							FM_11 _13	ne ma			

ORGANIZACIJA "A"								MODEL					
Oznaka i naziv procesa	Oznaka i naziv pot procesa	Oznaka i naziv potprocesa	Oznaka aktivnosti u procesu/pot procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces					
				AK16	Z164	24							
					Z65	24							
				AK17	Z65	28							
										Z90	28		
										Z80	21		
										Z67	28		
										Z164	14		
										Z67	28		
				AK18	Z164	14							
						PA4.3.4			Korisnička podrška	AK19	Z65	25	
											Z9	35	
										AK20	Z90	36	R
											Z164	25	
		AK21	Z65							30			
			Z173	36	R								
		Z164	42	R									
				PA4.3.5	Razvoj softvera	A01			Z2	30			
						AK22			Z15	12			
						AK23			Z9	12			
									Z1	12			
						AK24			Z1	12			
									Z15	12			
						AK25			Z114	18			
									Z169	24			
									Z132	24			
									Z162	24			
AK26	Z169					24							
	Z132					18							
	Z162					24							
PA5 Proces upravljanja nekretnima		PA5.1	Planiranje i projektovanje	AK1/A01	Z64	24							
				A02	Z65	24							
				A03	Z34	16							
				AK2	Z161	24							
				AK3/A04	Z149	24							
				AK4	Z163	24							
				AK5	Z19	16							
				AK6	Z128	16							
		PA5.2	Upravljanje optičkim	AK7/A05	Z67	18							
				AK8	Z69	18							
							FM_09	P13					
								ne ma					
								P09					

ORGANIZACIJA "A"								MODEL			
Oznaka i naziv procesa	Oznaka i naziv pot procesa	Oznaka i naziv potprocesa	Oznaka aktivnosti u procesu/pot procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces			
		linkovima	AK9	Z34	18		FM_11	P11			
			AK10	Z71	18						
			AK11	Z79	27						
			AK12/A06	Z90	27						
			A07	Z28	27						
			A08	Z12	18						
			AK13	Z10	27						
		PA5.3	Preventivno održavanje optičkih linkova	A01	Z2	16					
				AK1	Z158	24					
				AK2	Z83	24					
		PA5.4	Korektivno održavanje optičkih linkova	AK3	Z87	16					
				AK4/A02	Z88	16					
				A03	Z89	24					
				AK5	Z90	24					
				AK6	Z67	16					
				AK7/A04	Z86	16					
					Z161	24					
					Z174	24					
					Z94	16					
				Z96	16						
				Z175	16						
AK8	Z67	16									
A05	Z12	16									
PA6 Proces nabavke i skladištenje		Nabavka	A01	Z30	15		FM_07	P07			
				Z31	15						
				Z32	10						
			A02	Z33	10						
				Z34	6						
				Z35	6						
				Z36	12						
				Z37	12						
				A03	Z38	8					
			Z35		12						
			Z39		12						
			Z40		8						
			Z41		12						
			Z42		12						
			Z43		16						
			A04	Z44	16						
			PA6.1			A04			Z27	8	

ORGANIZACIJA "A"								MODEL			
Oznaka i naziv procesa	Oznaka i naziv pot procesa	Oznaka i naziv potprocesa		Oznaka aktivnosti u procesu/pot procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces		
					Z45	8					
					Z46	12					
					Z47	12					
					Z48	8					
					Z49	12					
					Z50	12					
					Z51	8					
					Z52	8					
				A05	Z53	12					
				A06	Z54	6					
					Z55	6					
										A01	Z49
		Z97	9								
		Z98	6								
		Z76	10								
		A02	Z99					0			
			Z100					10			
		A03	Z101					6			
			Z102					0			
			Z103					15			
			Z104					9			
			Z105					9			
			Z106					8			
			Z107	6							
A04	Z108	6									
A05	Z109	9									
	Z110	6									
A06	Z111	6									
A06	Z112	6									

7.1.4 Prikaz procesa u kojima su identifikovani rizici

.1 RIZIK U PROCESU PA1.1

Proces: PA1.1 Operativno upravljanje
Aktivnost: A03 Sprovođenje upravljačkih odluka
Matrica: FM_01

Tabela 7.6: Prikaz rizika u procesu PA1.1 – početno stanje

JUNI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A03 Sprovođenje upravljačkih odluka	Z147	Loše definisanje ključne odgovornosti zaposlenih	A,B,D	8	5	40

OPIS

Za pretnju Z147 „Loše definisanje ključne odgovornosti zaposlenih“, članovi tima su analizom zaključili da se javlja na šest meseci, pa zbog toga nosi faktor 5. Međutim, ozbiljnost posledica je veoma visoka iz razloga što pojava dovodi do obustave pružanja usluge.

Po mišljenju autora, veoma je bitno što preciznije opisati način izvođenja neke rizične aktivnosti ili je potrebno na početku što preciznije definisati pretnje, pomoću dodatnih pitanja, kao na primer:

(1) Koje pojave će se okarakterisati kao „loše definisane odgovornosti“.

Odgovr bi bio:

(1a) Niko nije odgovoran za davanje instrukcija i pripremu opreme za sprovođenje posla.

UZROK

Kada imamo ovako preciznije definisane pretnje, može se iskoristiti tehnika „5 zašto“, da se dođe do zaključka kako se to dogodilo ili kako se to događa.

P: Zašto niko nije odgovoran?

O: Nije definisano u proceduri.

P: Zašto nije definisano u proceduri?

O: Autor procedure nije o tome razmišljao.

P: Zašto autor procedure nije o tome razmišljao?

O: Nije imao iskustva u takvim poslovima i nije smatrao da je potrebno.

S obzirom na to da je sada identifikovan izvor rizika, možeguče je da se definiše indikator koji će ukazivati na rizik.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.7: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj odluka sa pozitivnim efektom/Ukupan broj odluka
KRI	Broj aktuelnih procedura koje su pisali „neeksperti” za datu aktivnost/Ukupan broj procedura
KRI	Broj procedura koje pišu ili ažuriraju „neeksperti” za datu aktivnost/Ukupan broj procedura koje se razvijaju ili ažuriraju
KRI	Broj intervencija bez definisane procedure

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Ne postoji radnik - radno mesto posvećeno ovim poslovima, tako da te aktivnosti, između svih ostalih obaveza, obavlja direktor, onda kada nađe vremena za to

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Uspostavljanje procedure o operativnom upravljanu definisanih aktivnosti
- Identifikovanje ključnih odgovornosti za svaki nivo upravljanja
- Upravljački sistem i odgovornosti moraju biti jasno definisani
- Nazivi nosilaca pozicija treba da budu adekvatni radnim zadacima
- Uspostavljanje direktnog izveštavanja HR direktoru
- Ispravno regrutovanje eksperata

NOVO STANJE

Tabela 7.8: Prikaz rizika u procesu PA1.1 – novo stanje

NOVO STANJE: JUNI 2016.						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A03 Sprovođenje upravljačkih odluka	Z147	Loše definisanje ključne odgovornosti zaposlenih	A,B,D	8	3	24

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.9: Pretpostavke i ograničenja PA1.1 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Ne postoji radnik - radno mesto posvećeno ovim poslovima, tako da te aktivnosti, između svih ostalih obaveza, obavlja direktor, onda kada nađe vremena za to	Organizaciona struktura, uloge i odgovornosti su u potpunosti prilagođene novim merama i ublažavanju analiziranog rizika

.2 RIZIK U PROCESU PA3

Proces: PA3 Proces prodaje marketinga PA3.2 Briga o korisnicima
 PA3.2.1 Administracija biling sistema
 Aktivnost: Generisanje i štampanje faktura (novi i stari korisnici)
 Matrica: FM_04.2

Tabela 7.10: Rizici u procesu PA3/PA3.2.1 – početno stanje

JUNI 2015.						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
Generisanje i štampanje faktura (novi i stari korisnici)	Z131	Neažuriranje svih korisnika koji treba da imaju smanjenu f-ru ili nadmašen saobraćaj	A, B, E2, E9, E10, F6	8	6	48
	Z131	Odstupanje na listi korisnika oslobođenih od kamate	A, B, E, F6	8	6	48
	Z131	Odstupanje na listi korisnika oslobođenih od f-ra, popusti iz tekuće promocije, zaposlenima, i "start" datum, a ne iz active	A, B, E, F6	8	6	48

OPIS

Glavni proces PA3 proces prodaje i marketinga ima više potprocesa, među kojima je i potproces PA3.2 „Briga o korisnicima“ i razmatrani potproces PA3.2.1 „Administracija biling sistema“.

Biling sistem je sistem za generisanje faktura, za koje Organizacijata „A“ ima ugovor sa proizvođačem „biling sistema“ tehničke i tekuće pirode. U vezi narudžbine nove funkcionalnosti, kako i zbog administrativne i organizacijske aktivnosti, Organizacija komunicira sa proizvođačem preko odgovornog lica.

Proces generisanja i štampanja faktura odvija se u samoj organizaciji. Ovaj proces se odnosi na zatvaranje svih plaćanja u tom mesecu i generisanje fakture u biling aplikaciji.

- Prodaja je dužna da vodi računa o doslednosti podataka u aplikaciji za naplatu i potpisanim ugovorima.

- Na kraju svakog meseca, ali ne kasnije od drugog (02) u narednom mesecu, šef prodaje bi putem e-maila trebalo da pošalje informacije odgovornom licu za naplatu (DATA služba) da su sve neophodne izmene za prethodni mesec napravljene i da može početi proces zatvaranja meseca u aplikaciji za naplatu. (Z131)
- Odgovorno lice za biling sastavlja listu korisnika kojima bi trebalo da se umanji faktura zbog zakasnelog aktiviranja i šalje je e- mailom šefu prodaje. (Z131)
- Odgovorno lice za biling informiše finansijski sektor da uplate više ne treba da se unose, zatim zatvara tekući biling i vrši generisanje faktura.
- Generisane fakture u elektronskom obliku šalju se putem e-maila odgovornim licima u prodaji koja treba da ih provere i da potvrde da li je proces uspešan i bez greške. Ukoliko ima grešaka one treba da se isprave i proces treba da se ponovi.
- Odgovorno lice za biling treba da obavesti Odeljenje za prodaju.
- Odgovorno lice za biling je odgovorno za štampanje svih faktura u ispravnom formatu.

UZROK

Tehnika „zašto“ služi da se dođe do zaključka kako se nešto dogodilo ili kako se nešto događa.

P: Zašto se javljaju odstupanja (odnosno, na listi nisu svi koji treba da budu oslobođeni)?

O: U sektoru prodaje nije napravljena kontrola.

P: Zašto nije napravljena kontrola?

O: Nije naznačeno lice za kontrolu.

P: Zašto nije naznačeno lice za kontrolu?

O: Odgovorno lice nema iskustva u takvim poslovima i nije smatralo da je potrebno.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.11: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj faktura bez greške/Ukupan broj faktura
KRI	Broj faktura sa greškom/Ukupan broj faktura

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Nedovoljno razvijen softver sistema za ažuriranje korisnika, pa to radi odgovorno lice

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Izrada novih procedura
- Izrada softvera
- Naznačiti lice odgovorno za kontrolu i izradu listi za fakturisanje

NOVO STANJE

Tabela 7.12: Prikaz rizika u procesu PA3/PA3.2.1 – novo stanje

NOVO STANJE: JUNI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
Generisanje i štampanje faktura (novi i stari korisnici)	Z131	Neažuriranje svih korisnika koji treba da imaju umanjenu f-ru ili nadmašen saobraćaj	A, B, E2, E9, E10, F6	8	3	24
	Z131	Odstupanje na listi korisnika oslobođenih od kamate	A, B, E, F6	8	3	24
	Z131	Odstupanje na listi korisnika oslobođenih od f- ra, popusti iz tekuće promocije, zaposlenima, i "start" datum, a ne iz active	A, B, E, F6	8	3	24

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.13: Pretpostavke i ograničenja u procesu PA3/PA3.2.1 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Nedovoljno razvijen softver sistema za ažuriranje korisnika, pa to radi odgovorno lice	Novi softver je u funkciji i potpuno pokriva sve potrebne zadatke i svi potrebni kadrovi su obučeni za korišćenje softvera, kao i za svoje radne zadatke

.3 RIZIK U PROCESU PA3

Proces: PA3 Proces prodaje i marketinga PA3.2 Briga o korisnicima
 Aktivnost: PA3.2.1 Administracija biling sistema
 Matrica: Generisanje i štampanje faktura (novi i stari korisnici)
 FM_04.2

Tabela 7.14: Prikaz rizika u procesu PA3/PA3.2.1 – početno stanje

JUNI 2015.						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
Generisanje i štampanje faktura (novi i stari korisnici)	Z128	Zakasnelo štampanje f-ra	A,B,E,F6	8	6	48

OPIS

Gorenavedena aktivnost je ista kao i u prethodnom slučaju (opis pod tačkom 2), međutim, ima pretnju drugog karaktera.

UZROK

Tehnika „zašto“ služi da se dođe do zaključka kako se nešto dogodilo ili kako se nešto događa.

- P: Zašto štampanje f-re kasni?
- O: Nema tonera u printeru.
- P: Zašto nema tonera?
- O: Nema u magacinu.
- P: Zašto nema u magacinu?
- O: Niko nije trebovao na vreme.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.15: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj faktura odštampanih na vreme/Ukupan broj faktura
KRI	Broj faktura koje nisu odštampane na vreme/Ukupan broj faktura
KRI	Broj tonera u rezervi
KRI	Broj dana bez rezervnih tonera u mesecu

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Nedostatak rezervnih printera sa dovoljnom količinom tonera

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Blagovremeno trebovanje rezervnih delova za printere i tonera za printanje
- Procedura za onoga koji uzima poslednji toner, treba da pokrene trebovanje
- Ugovor sa štamparijom
- Rezervni printer

NOVO STANJE

Tabela 7.16: Prikaz rizika u procesu PA3/PA3.2.1 – novo stanje

NOVO STANJE: JUNI 2016.						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
Generisanje i štampanje faktura (novi i stari korisnici)	Z128	Zakasnelo štampanje f-ra	A, B, E, F6	8	2	16

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.17: Pretpostavke i ograničenja u procesu PA3/PA3.2.1 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Posedovanje samo jednog printera - Nedostatak rezervnih printera	Potpisan je ugovor sa štamparijama za hitno uslužno štampanje, kao i sa dobavljačima računarske opreme za stalno posedovanje jednog odgovarajućeg tonera koji može biti hitno isporučen

.4 RIZIK U PROCESU PA3

Proces: PA3 Prodaja i marketing PA3.1 Prodaja,
PA3.1.1 Standardna i nestandardna prodaja
A08 Stopirana isporuka, rešavanje reklamacije, povlačenje usluge
Aktivnost: i servisa
Matrica: FM_08

Tabela 7.18: Prikaz rizika u procesu PA3/PA3.1.1 – početno stanje

JUNI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A08 Stopirana isporuka, rešavanje reklamacije, povlačenje usluge	Z61	Pogrešno povučeni servis	A, B, C3, C4, D1, D4, E	7	6	42
	Z62	Neblagovremeno povlačenje opreme	A, B, C3, C4, D1, D4, E	7	6	42

Proces PA3.1.1/A08 ima dva rizika sa RPN faktorom većim od 35.

OPIS

Proces počinje otvaranjem naloga za instaliranje ili prestanak prodaje usluga iz sektora prodaje. Za instaliranje potrebne su sve informacije o servisu i njegovim tehničkim specifikacijama. Na osnovu naloga za instalacije odeljenja prodaje, šef ITC je izdao radni nalog u sistemu za praćenje radnih naloga Network inženjeru ITC, koji je odgovoran za aktivaciju ili terminaciju usluge. Zatim, u zahtevu za korisnike (povezani na IP mreži organizacije „A”) unose se podaci o: korisniku, lokaciji, opremi na kojoj je povezan korisnik, vrsti usluga, brzini, IP adresi, tehničkom kontaktu, ograničenju brzine. U slučaju terminacije korisnika, briše se zapis u zahtevu za korisnike povezan na IP mreži organizacije. Takođe, Network inženjer odgovoran za aktiviranje ili prestanak, ažurira sisteme monitoringa. Posle toga odgovorni inženjer zatvara radni nalog u sistemu za praćenje radnih naloga, a zatim odgovorno lice aktivira ili deaktivira uslugu zatvaranjem naloga za instalaciju ili prestanak.

UZROK

Iz više razloga može da se raskine ugovor o isporuci, što povlači za sobom da taj korisnik treba da se isključi iz sistema i da se uređaj podigne sa lokacije korisnika. Šta je tu pretnja? Mogućnost da se greškom isključi drugi korisnik, odnosno da se terminira drugi važan i veliki korisnik. U tom slučaju posledice su velike. Zašto? Greškom isključeni korisnik može da se žali Regulatornom telu, a u tom slučaju posledice su još veće, i mogu da budu u obliku sankcija i kazni za organizaciju. Zbog toga je ocena koja može da se vidi u sumarnoj excel tabeli 7. A verovatnost pojave je 5, budući da se javlja u periodu od pola godine (saglasno tabeli sa ocenama).

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.19: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj korisnika koji nisu zatražili prekid usluge/Ukupan broj korisnika
KRI	Broj korisnika koji su zatražili prekid usluge/Ukupan broj korisnika
KRI	Broj korisnika koji su prekršili neko pravilo iz ugovora (organizacija je odlučila da prekine isporuku)
KRI	Dani kašnjenja u plaćanju usluge
KRI	Broj opreme koja nije povučena/Ukupan broj opreme koju je trebalo povući

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Nedovoljan marketing i stimulisanje korisnika za redovnu naplatu

PREPURUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Kontinuirano preispitivanje postojećeg sistema za unutrašnju komunikaciju u odnosu na blagovremenu i tačnu izradu naloga, njihovu distribuciju i razmenu informacija
- Kontrola od strane rukovodioca prodaje i telefonije

NOVO STANJE

Tabela 7.20: Prikaz rizika u procesu PA3/PA3.1.1 – novo stanje

NOVO STANJE: JUNI 2016.						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A08 Stopirana isporuka, rešavanje reklamacije, povlačenje usluge	Z61	Pogrešno povučeni servis	A, B, C3, C4, D1, D4, E	7	2	14
	Z62	Neblagovremeno povlačenje opreme	A, B, C3, C4, D1, D4, E	7	3	21

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.21: Pretpostavke i ograničenja u procesu PA3/PA3.1.1 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja
Nedovoljan marketing i stimulisanje korisnika za redovnu naplatu	Novi korisnički paketi koji motivišu korisnike da blagovremeno vrše uplate

.5 RIZIK U PROCESU PA4

Proces: PA4 Tehnika i instalacija; PA4.3 DATA sistem;
 Aktivnost: PA4.3.4 Korisnička podrška
 Matrica: AK21 Postupanje po prijavljenom problemu od strane korisnika
 FM_11_13

Tabela 7.22: Prikaz rizika u procesu PA4/PA4.3.4 – početno stanje

JUNI 2015.						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
AK21 Postupanje po prijavljenom problemu od strane korisnika	Z164	Neodgovoreni tiket , korisnik nije obavešten	A,B,D4,E, F6	6	7	42

OPIS

Ovaj proces definiše aktivnosti koje se odnose na prijavljivanje problema od strane korisnika o njihovim uslugama. Ovaj proces pripada u tehnički sektor. Nakon prijave problema, dežurni operator ima dužnost da izvrši dijagnostiku problema i da utvrdi da li je:

- Prijavljeno pitanje informativnog karaktera
- Prijavljeni problem, ali ne postoji problem sa uslugom korisnika
- Prijavljeni problem i postoji problem sa servisom korisnika:
 - Otvara se tiket sektoru, u zavisnosti od servisa korisnika, ako je problem prijavio telefonom ili e-mailom, isti korisnik se obaveštava putem telefona ili e-maila;
 - U zavisnosti od složenosti problema, određuje se vreme kada će se ukloniti problem;
 - Tada odgovornost za rešavanje problema pada na nadležno odeljenje u kome je tiket napravljen;
 - Nakon rešavanja problema unosi se odgovor u tiket;
 - Korisnik treba da bude, shodno tome, obavešten telefonom ili elektronskom poštom oko rešenja problema;

UZROK

Tehnika „zašto“ služi da se dođe do zaključka kako se nešto dogodilo ili kako se nešto događa.

P: Zašto je tiket neodgovoren?

O: Radnik je imao previše prijava za rešavanje.

P: Zašto ima previše posla?

O: Nema pomoćnika.

P: Zašto nema pomoćnika?

O: Nije predviđeno u sistematizaciji.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.23: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj rešenih prijava/Ukupan broj prijava
KRI	Broj neodgovorenih prijava/Ukupan broj prijava

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Nedovoljan broj zaposlenih radnika u „kolcentru”

PREPURUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Procedura u kojoj su definisane obaveze operatora, čime će operator biti oslobođen poslova koji su nebitni za njegov rad, a time će i imati više vremena za svoje osnovne zadatke

NOVO STANJE

Tabela 7.24: Prikaz rizika u procesu PA4/PA4.3.4 – novo stanje

NOVO STANJE: JUNI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
AK21 Postupanje po prijavljenom problemu od strane korisnika	Z164	Neodgovoren tiket , korisnik nije obavješten	A, B, D4, E, F6	6	4	24

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.25: Pretpostavke i ograničenja u procesu PA4/PA4.3.4 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Nedovoljan broj zaposlenih radnika u „kolcentru”	Nedovoljan broj obučenih radnika

.6 RIZIK U PROCESU PA4

Proces: PA4 Tehnika i instalacija; PA4.3 DATA sistem;
PA4.3.4 Korisnička podrška
AK21 Postupanje po prijavljenom problemu od strane korisnika
Aktivnost: AK20 Analiza i dijagnostika prijavljenog problema
Matrica: FM_11_13

Tabela 7.26: Prikaz rizika u procesu PA4/PA4.3.4 – početno stanje

JUNI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
AK21 Postupanje po prijavljenom problemu od strane korisnika	Z173	Problem nije blagovremeno uklonjen	A, B, D4, E, F6	6	6	36
AK20 Analiza i dijagnostika prijavljenog problema	Z90	Pogrešna dijagnostika prijavljenog problema	A, B, D4, E, F6	6	6	36

OPIS

Ovaj proces definiše aktivnosti koje se odnose na prijavljivanje problema od strane korisnika. Ovaj proces spada u tehnički sektor. Objašnjenje je dato u (tački 5).

UZROK

Tehnika „zašto“ služi da se dođe do zaključka kako se nešto dogodilo ili kako se nešto događa.

P: Zašto problem nije uklonjen na vreme?

O: Radnik je imao previše prijava za rešavanje.

P: Zašto ima previše posla?

O: Nema pomoćnika.

P: Zašto nema pomoćnika?

O: Nije predviđeno u sistematizaciji.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.27: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj rešenih prijava/Ukupan broj prijava
KRI	Broj nerešenih prijava/Ukupan broj prijava
KRI	Broj prijava koje nisu rešene na vreme (prateće)
KRI	Broj dana kašnjenja po postupku (prateće)
KRI	Broj prijava koje imaju manje od 5 dana do isteka roka (vodeće)

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Nedovoljan broj zaposlenih radnika u servisnoj službi

PREPURUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Procedura u kojoj su definisane obaveze servisera

NOVO STANJE

Tabela 7.28: Prikaz rizika u procesu PA4/PA4.3.4 – novo stanje

NOVO STANJE: JUNI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
AK21 Postupanje po prijavljenom problemu od strane korisnika	Z173	Problem nije blagovremeno uklonjen	A, B, D4, E, F6	6	5	30
AK20 Analiza i dijagnostika prijavljenog problema	Z90	Pogrešna dijagnostika prijavljenog problema	A,B,D4,E, F6	6	5	30

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.29: Pretpostavke i ograničenja u procesu PA4/PA4.3.4 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Nedovoljan broj zaposlenih radnika u „kolcentru”	Nedovoljan broj obučениh radnika

.7 RIZIK U PROCESU PA1.3

Proces: PA1.3 Poslovanje
Aktivnost: A03 Praćenje realizacije plana poslovanja
Matrica: FM_03

Tabela 7.30: Prikaz rizika u procesu PA1.3 – početno stanje

JUNI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A03 Praćenje realizacije plana poslovanja	Z150	Nemogućnost IT sistema da obezbedi mesečne finansijske izveštaje	A,F4,F6,	6	6	36

OPIS

Proces poslovanja je proces koji spada u P01 Proces upravljanja organizacije „A“. Aktivnosti ovog procesa su definisani u Priručniku za kvalitet, i jedna od glavnih aktivnosti jeste aktivnost „A03 Praćenje realizacije plana poslovanja“.

UZROK

Tehnika „zašto“ služi da se dođe do zaključka kako se nešto dogodilo ili kako se nešto događa.

P: Zašto nije moguće obezbediti mesečne finansijske izveštaje IT sistemom?

O: Nije predviđeno IT sistemom.

P: Zašto nije predviđeno?

O: Autor softvera nije razmišljao o tome.

P: Zašto autor softvera nije o tome razmišljao?

O: Nije smatrao da je potrebno.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.31: Prikaz KPI/KRI

KPI	KPI = Broj mesečnih izveštaja
KRI	KRI = Broj izveštaja koji nisu generisani/Ukupan broj generisanih izveštaja

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Nemogućnost uvođenja IT sistema

PREPURUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Izrada procedure o planiranju i analizi poslovanja
- Poboljšanje IT sistema koji obezbeđuje finansijsko izveštavanje
- Izrada i montaža MIS (menadžment informacioni sistem)
- Prikupljanje podataka, čuvanje, ocenjivanje i širenje informacija blagovremeno, (pokriva interne i eksterne potrebe upravljanja)
- Priprema i usklađivanje svih odeljenja (IT, računari, HR, prodaja infrastrukture) u prijavljivanju podataka i obezbeđivanju svih potrebnih informacija za upravljanje
- Obezbediti ključne odgovornosti za svaki nivo upravljanja
- Uvođenje prakse upravljanja projektima u kompaniji
- Uvođenje KPI u odnosu na postavljene ciljeve

NOVO STANJE

Tabela 7.32: Prikaz rizika u procesu PA1.3 – novo stanje

NOVO STANJE: JUNI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A03 Praćenje realizacije plana poslovanja	Z150	Nemogućnost IT sistema da obezbedi mesečne finansijske izveštaje	A, F4, F6,	6	5	30

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.33: Pretpostavke i ograničenja u procesu PA1.3 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja
Problem finansijske prirode koji uslovljava nemogućnost uvođenja novog IT sistema	Problem finansijske prirode koji uslovljava nemogućnost uvođenja novog IT sistema i dalje ostaje, ali se pretpostavlja da će uvedene organizacione mere ublažiti navedeni rizik

.8 RIZIK U PROCESU PA10.1

Proces: PA4 Tehnika i instalacija; PA4.1 Mrežno operativni centar (MOC)
 Aktivnost: PA4.1.1 Upravljanje IP mrežom
 Matrica: AK3 Aktivacija/terminacija IP mreže
 FM_10.1

Tabela 7.34: Prikaz rizika u procesu PA4.1.1 – početno stanje

JUNI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
AK3 Aktivacija/terminacija IP mreže	Z80	Neblagovremeno otvoren nalog od MOC	A.B, D4, F5, F6	6	6	36
	Z65	Pogrešne informacije(tip opreme, proširenje ili nadogradnja opreme) prenete iz naloga prodaje u nalog MOC	A.B, D4, F5, F6	6	6	36

OPIS

Ovaj proces definiše postupak instalacije mrežne opreme za nove korisnike na određenoj lokaciji u IP mreži Organizacije. Vrš se na do sada nepostojećim lokacijama ili prilikom širenja ili menjanja mrežne opreme na postojećim lokacijama u IP mreži. Instalacija mrežne opreme u IP mreži organizacije počinje nakon otvaranja radnog naloga za ugradnju mrežne opreme, koji dolazi iz sektora ITC. Ovaj nalog sadrži podatke o vrsti opreme koja se koristi tokom instalacije, proširenju ili poboljšanju mrežne opreme, adresi lokacije i kratak opis instalacije, kao i zadatke odgovornog lica za intalaciju. Nakon instaliranja opreme vrši se konfiguracija, aktiviranje i testiranje funkcionalnosti i nalog se zatvara.

UZROK

Tehnika „zašto“ služi da se dođe do zaključka kako se nešto dogodilo ili kako se nešto događa.

P: Zašto nalog nije otvoren na vreme?

O: Radnik iz sektora MOC je bio prezauzet.

P: Zašto ima previše posla?

O: Nema pomoćnika i nije stigao na vreme ili je zbog brzine pogrešio.

P: Zašto nema pomoćnika?

O: Nije predviđeno u sistematizaciji.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.35: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj rešenih naloga/Ukupan broj naloga
KRI	Broj nerešenih naloga/Ukupan broj naloga
KRI	Broj naloga koji nisu rešeni na vreme (prateći)
KRI	Broj dana kašnjenja po nalogu (prateći)

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Nedovoljan broj zaposlenih radnika u MOC

PREPURUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Procedura u kojoj su definisane obaveze radnika u MOC

NOVO STANJE

Tabela 7.36: Prikaz rizika u procesu PA4.1.1 – novo stanje

JUNI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
AK3 Aktivacija/terminacija IP mreže	Z80	Nije na vreme otvoren nalog iz MOC	A.B, D4, F5, F6	6	5	30
	Z65	Pogrešne informacije (tip orema, proširivanje ili nadogradnja opreme) prenete iz naloga prodaje u nalog MOC	A.B, D4, F5, F6	6	5	30

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.37: Pretpostavke i ograničenja procesu PA4.1.1 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Nedovoljan broj zaposlenih radnika u MOC	

KRATAK OPIS PREPORUČENIH MERA

Prihvatanje procesa upravljanja rizicima za organizaciju „A“ je od suštinskog značaja, jer obezbeđuje poboljšanje efektivnosti i efikasnosti institucije u celini i predstavlja sistematsko identifikovanje i sprovođenje svih mera potrebnih za ublažavanje/eliminisanje rizika.

Osnovni cilj upravljanja rizikom će se postići kroz uspostavljanje „Strategije za upravljanje rizikom“ za određeni vremenski period koji će definisati sledeće strateške ciljeve:

- obezbeđivanje unutrašnjeg pravnog okvira za primenu upravljanja rizicima;
- razvoj usaglašenog modela za upravljanje rizikom koji pokriva sve segmente rada (sa primenjenim modelom);
- određivanje aktivnosti za utvrđivanje oblasti visokog rizika;
- mere za poboljšanje saradnje sa drugim institucijama;
- mere za poboljšanje interne komunikacije;
- mere za poboljšanje odnosa sa svim zainteresovanim stranama i javnosti;
- nabavka opreme i tehnologije za podršku procesu upravljanja rizicima.

Upravljanje rizikom nije statična kategorija, ali je proces koji zahteva kontinuirano preispitivanje i ažuriranje informacija, kao i analiziranje, i deluje na njih.

Znači, centralni deo procesa upravljanja rizicima obuhvata strategiju koja povezuje glavne elemente i predstavlja ključni pokretač za sistematsku identifikaciju i primenu svih mera potrebnih za ograničavanje izloženosti riziku. Istovremeno, usmerava i prati sve aktivnosti vezane za prikupljanje podataka i informacija, analize i procene rizika, preduzimajući odgovarajuće mere, redovno praćenje i pregled rezultata njihovih akcija. Strategija za upravljanje rizikom definiše svoje potrebe i spoljne faktore kao što su vladine politike, međunarodne obaveze, znanja i iskustva.

7.1.5 Poređenje i analiza stanja pre i posle implementacije modela

Organizacija „A“ ima kompleksnu strukturu i širi obim delatnosti od modela u disertaciji. Organizacija ima uspostavljen najkompleksniji sistem menadžmenta koji obuhvata standarde (ISO 9001, ISO 14001, ISO 27001 i ISO 20000).

Do povećanja broja procedura došlo je najviše zbog toga što su pojedini, odnosno, glavni procesi u preduzeću „A“ izuzetno složeni i rizični, što je uslovalo „razbijanje“ rizičnih procesa na više potprocesa koji su opisani posebnim procedurama. To je dovelo do povećanog broja FMEA matrica. Takođe, u organizaciji „A“ je izvršeno označavanje procesa i potprocesa, zbog jednostavnijeg i lakšeg snalaženja u analizi pretnji i rizika.

U organizaciji je, proces PA3 – „Proces prodaje i marketinga“, „razbijen“ u tri potprocesa (koji su u modelu proces P04 – „Praćenje i merenje zadovoljstva korisnika“, proces P05 – „Promocija proizvoda-usluga i odnosi sa javnošću“ i proces P08 – „Proces ugovaranja i prodaje“):

(1) **PA3.1** Prodaja proces, koj nosi oznaku matrice FM_08, zbog specifičnosti posla, je „razbijen“ na još tri potprocesa:

PA3.1.1 Nestandardna u standardna prodaja;

PA3.1.2 Upravljanje partnerima i

PA3.1.3 Prodajni salon.

(2) **PA3.2** Briga o korisnicima, sa oznakom matrice FM_04.2, sadrži sledeće potprocese:

PA3.2.1 Biling

PA3.2.2 Upravljanje prigovorima

PA3.2.3 Prenos brojeva

PA3.2.4 Naplata

(3) **PA3.3** Marketing ima oznaku matrice FM_05.

Za razliku od procesa PA3 „Proces prodaje i marketinga“, proces PA4 „Tehnika i instalacija“ u sebi sadrži tri potprocesa:

(1) **PA4.1** Mrežno operativni centar koji nosi oznaku matrice FM_10.1 odgovara u modelu procesu P10 i matrici FM_10;

(2) **PA4.2** Telefonija, koji nosi oznaku matrice FM_10.2, takođe odgovara u modelu procesu P10 i matrici FM_10. (Ovaj potproces sadrži tri potprocesa PA4.2.1 Klasa 4, PA4.2.2 Klasa 5 i PA4.2.3 Interne konekcije).

(3) **PA4.3** DATA sistem nosi oznaku matrice FM_11_13, jer u sebi nosi elemente procesa iz modela P11 – „Održavanje opreme i infrastrukture“ i P13 – „Informatička podrška“.

Prikaz ostalih procesa i njihova korespondencija sa modelom je prikazana u (tabeli 7.2).

U odnosu na „Katalog pretnji“, može se zaključiti, nakon provere modela u Organizaciji „A“, da su identifikovane 304 pretnje, a da je katalog obogaćen za dodatne 24 pretnje (od 145 pretnji do 169 pretnji), prikazano u (tabeli 7.125-Prilog 3). Međutim, vrlo je važno napomenuti da je potrebno obratiti pažnju da jedna ista pretnja može biti definisana na različite načine, kao što je slučaj u sledećem primeru gde pretnja Z142 u modelu glasi „Neidentifikovan novi propis i standard“, dok je u organizaciji „A“ dat u daljem tekstu.

Proces: PA2 Razvoj novih biznisa
Aktivnost: A05 Razvoj i implementacija
Matrica: FM_06

Tabela 7.38: Uporedni pregled

Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje
1	2	3
A03 Razvoj i implementacija	Z142	Promena u regulativi

Primenom FMEA metode u procesima, od identifikovane 304 pretnje, 13 pretnji ili 4,3% su proglašene rizikom i imaju RPN faktor veći od 35. Takođe, u organizaciji „A“, napravljena je lista svih definisanih KRI prikazanih u (tabeli 7.5). Svi indikatori su označeni slovima „KR“ i brojevima koji su vezani za proces.

Ovakva lista (ili pregled) pomoći će organizaciji pri procesu preispitivanja-unapređenja sistema. Ukoliko dođe do promene neke od pretpostavki ili ograničenja, što bi uslovalo promenu načina sprovođenja neke aktivnosti, a samim tim i promenu pretnji-rizika i njihovih ključnih indikatora, jednostavniji bi bio proces definisanja novih KRI.

Tabela 7.5: Lista definisanih KRI u Organizaciji „A“

Proces	KRI	Oznaka KRI	Oznaka Matrice
PA1.1 Operativno upravljanje	Broj aktuelnih procedura koje su pisali „neeksperti“ za datu aktivnost/Ukupan broj procedura	KR1.1	FM_01
	Broj procedura koje pišu ili ažuriraju „neeksperti“ za datu aktivnost/Ukupan broj procedura koje se razvijaju ili ažuriraju	KR1.2	
	Broj intervencija bez definisane procedure	KR1.3	
PA3 Proces prodaje marketinga/ PA3.2 Brigada korisnicima/ PA3.2.1 Administracija biling sistema	Broj faktura sa greškom/Ukupan broj faktura	KR4.2.1	FM_04.2
	Broj faktura koje nisu odštampane na vreme/Ukupan broj faktura	KR4.2.2	
	Broj tonera u rezervi	KR4.2.3	
	Broj dana bez rezervnih tonera u mesecu	KR4.2.4	

Proces	KRI	Oznaka KRI	Oznaka Matrice
PA3 Prodaja i marketing/ PA3.1Prodaja/ PA3.1.1 Standardna i nestandardna prodaja	Broj korisnika koji su zatražili prekid usluge/Ukupan broj korisnika	KR8.1	FM_08
	Broj korisnika koji su prekršili neko pravilo iz ugovora (organizacija je odlučila da prekine isporuku)	KR8.2	
	Dani kašnjenja u plaćanju usluge	KR8.3	
	Broj opreme koja nije povučena/Ukupan broj opreme koju je trebalo povući	KR8.4	
PA4 Tehnika i instalacija/ PA4.3 DATA sistem/ PA4.3.4 Korisnička podrška	Broj neodgovorenih prijava/Ukupan broj prijava	KR11-13.1	FM_11-13
	Broj nerešenih prijava/Ukupan broj prijava	KR11-13.2	
	Broj prijava koje nisu rešene na vreme (prateće)	KR11-13.3	
	Broj dana kašnjenja po postupku (prateće)	KR11-13.4	
	Broj prijava koje imaju manje od 5 dana do isteka roka (vodeće)	KR11-13.5	
PA1.3 Poslovanje	Broj izveštaja koji nisu generisani/Ukupan broj generisanih izveštaja	KR3.1	FM_03
PA4 Tehnika i instalacija/ PA4.1 Mrežno operativni centar (MOC)/ PA4.1.1 Upravljanje IP mrežom	Broj nerešenih naloga/Ukupan broj naloga	KR10.1.1	FM_10.1
	Broj naloga koji nisu rešeni na vreme (prateći)	KR10.1.2	
	Broj dana kašnjenja po nalogu (prateći)	KR10.1.3	

Objektivno posmatrano, preduzeće „A“ se ne suočava sa velikim rizicima, naročito kada je u pitanju ugrožavanje zdravlja i bezbednost pri radu i ugrožavanje životne sredine, pošto se preduzeće bavi isključivo uslužnom delatnošću.

Za svih 13 rizika je izvršena dopunska analiza uzroka nastajanja pretnji, korišćenjem tehnika „5 Zašto“, da bi se došlo do zaključka kako se to desilo. Zatim, su definisani KPI i KRI koji će ukazivati na rizik, a nakon toga je dat predlog mera unapređenja.

Dalje, za svaki rizik su definisane pretpostavke i ograničenja na osnovu spoljašnjeg i unutrašnjeg konteksta organizacije, važeće u datom trenutku.

Godinu dana posle implementacije izvršena je provera modela, što podrazumeva da su, (posle sprovedenih mera), verovatnoća pojave i ozbiljnost posledica ponovo ocenjene i ponovo je izračunat RPN broj. Tokom provere odgovarajućih pretnji, vršena je i provera identifikovanih pretpostavki i ograničenja, kako bi se ustanovilo da li navedene pretpostavke i ograničenja još uvek važe. U slučaju da ne važi, vršila bi se detaljna analiza kakav to uticaj može da ima na posmatrane aktivnosti i pretnje.

U ovom slučaju, sve identifikovane pretpostavke i pretnje su i dalje važile, tako da nije bilo potrebe za dodatnim, detaljnim analizama pojedinih aktivnosti i pretnji. Napravljena je uporedna tabela RPN broja i data je u (tabeli 7.39).

Tabela 7.39: Uporedni pregled RPN faktora

Prikaz rizika tačka 7.3.3	Proces	Aktivnost	Pretnja	Prvo stanje RPN	Novo stanje RPN
.1	PA1.1	A03	Z147	40	24
.2	PA3/PA3.2.1		Z131	48	24
			Z131	48	24
			Z131	48	24
.3	PA3/PA3.2.1		Z128	48	16
.4	PA3/PA3.1.1	A08	Z61	35	14
			Z62	36	21
.5	PA4/PA4.3.4	AK21	Z164	42	24
.6			Z173	36	30
.7	PA1.3	A03	Z90	36	24
.8	PA4.1.1	AK3	Z150	36	30
			Z80	36	30
			Z65	36	30

Posle implementacije modela, na osnovu gorenevedenog prikaza u (tabeli 7.39) može se zaključiti da postoji poboljšanje procesa, upravo zbog toga što je ustanovljen postupak praćenja i vrednovanja rizika tokom dužeg vremenskog perioda, definisanjem ključnih indikatora performansi procesa i ključnih indikatora rizika, kao i dokumentovanja važećih ograničenja i pretpostavki, koje su neophodne za razumevanje konteksta u kojem je sistem uspostavljen.

Na osnovu gorenevedenog, može se zaključiti da je model adekvatan i primenjiv u organizacijama, kao što je organizacija „A“, koja spada u srednje organizacije po broju zaposlenih, i da model ima pozitivan uticaj na poslovanje organizacije čime se pokazala i održivost primene modela.

7.2 Provera modela u organizaciji „B“

7.2.1 Opis organizacije „B“

Profil kompanije

Organizacija „B“ je kompanija za proizvodnju, trgovinu i ekport-import usluge, osnovana u januaru 2001. godine, sa sedištem u Skoplju. Osnovna delatnost je rad sa posebnim sredstvima za Ministarstvo odbrane i Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Makedonije. Polazeći od činjenice da je tržište u RM relativno malo, firma je od početka definisala i uspostavila skedeće delatnosti rada:

- trgovina na malo i na veliko lovačkim oružjem i municijom i sportskom opremom za lov;
- servis za oružje;
- prodaja pirotehnike i realizacija vatrometa;
- uvoz i realizacija vojnih i policijskih sredstava za potrebe Makedonije i
- realizacija tranzita eksploziva i vojne opreme preko teritorije Republike Makedonije.

.1 Pirotehnika

Organizacija „B“ – Pirotehnika, vrši izvođenje vatrometa pirotehničkim sredstvima poznate evropske i kineske organizacije.

Realizacija vatrometa se vrši pirotehničkim bombama (kalibra 50mm do 300mm), rimskim svećama (prečnika od 30mm do 75mm) i sistemom baterija (kalibra 20mm do 50mm i ispuštanja od 16 do 300).

Tehnologija izvođenja se vrši električnim priključkom i povezivanjem, i kontrolnom tablom, čime se postiže pravovremeno i sigurno aktiviranje pirotehničkih sredstava.

Organizacija „B“ izvodi vatromete za svadbe i rođendane, poslovne promocije, karnevale i pozorišne predstave. Realizuje i pirotehničke efekte za koncerte i žurke sa „Indor“ pirotehnikom kao i dnevne vatromete i proslave sa konfetama, mehurićima i drugim sredstvima, koji se pripremaju u ritmu sa pratećom muzikom.

.2 Oružje i municija

Organizacija „B“ – Vršiti maloprodaju i veleprodaju oružja i municije, proizvoda većih evropski i svetskih proizvođača. (Glock, Brovning, Fabarm, Rossler, Vinčenco BERNANDELLI, Diana, Sellier & Bellot, Sig Sauer , Aimpoin itd.)

Isto tako, planira da vrši dijagnostiku i popravku lovačkog i sportskog oružja, izradu kundaka, kao i montažu optike i rektifikaciju oružja.

.3 Vojna i policijska oprema

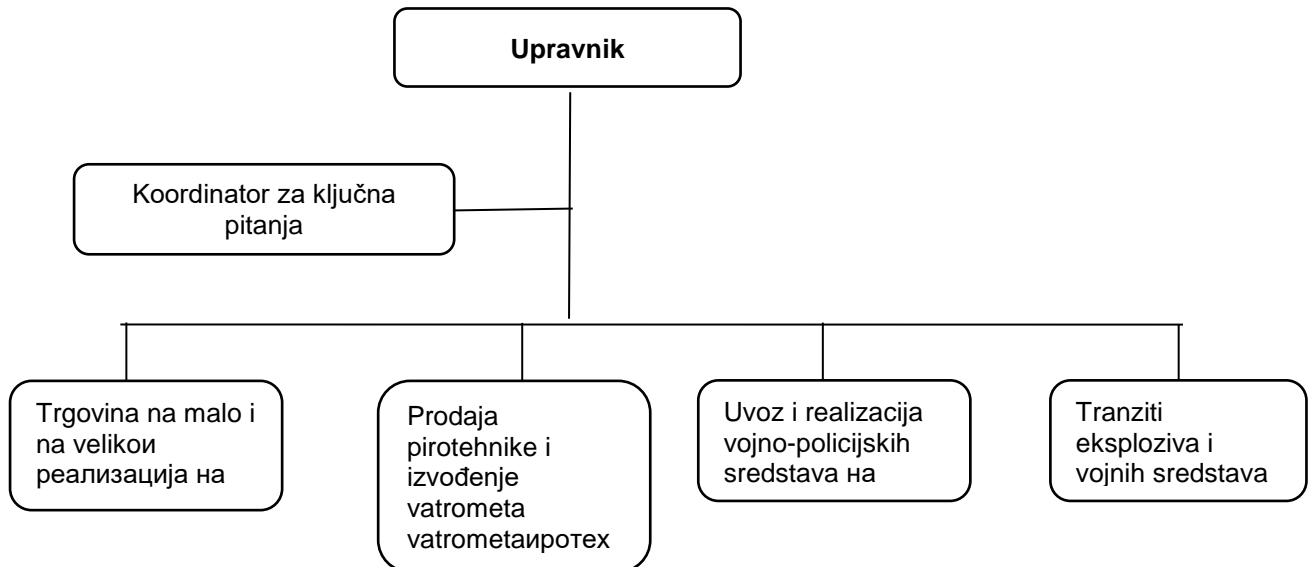
Organizacija „B“ se, takođe, bavi trgovinom vojne i policijske opreme, trgovinom odbrambenim sredstvima za potrebe Ministarstva odbrane, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Makedonije, a ima i saradnju sa drugim proizvođačima u Evropi i šire.

Specijalizovana je za rukovanje municijom i eksplozivima, oružjem i borbenim vozilima, danju i noću optičkim putem, termalnim i komunikacionim uređajima.

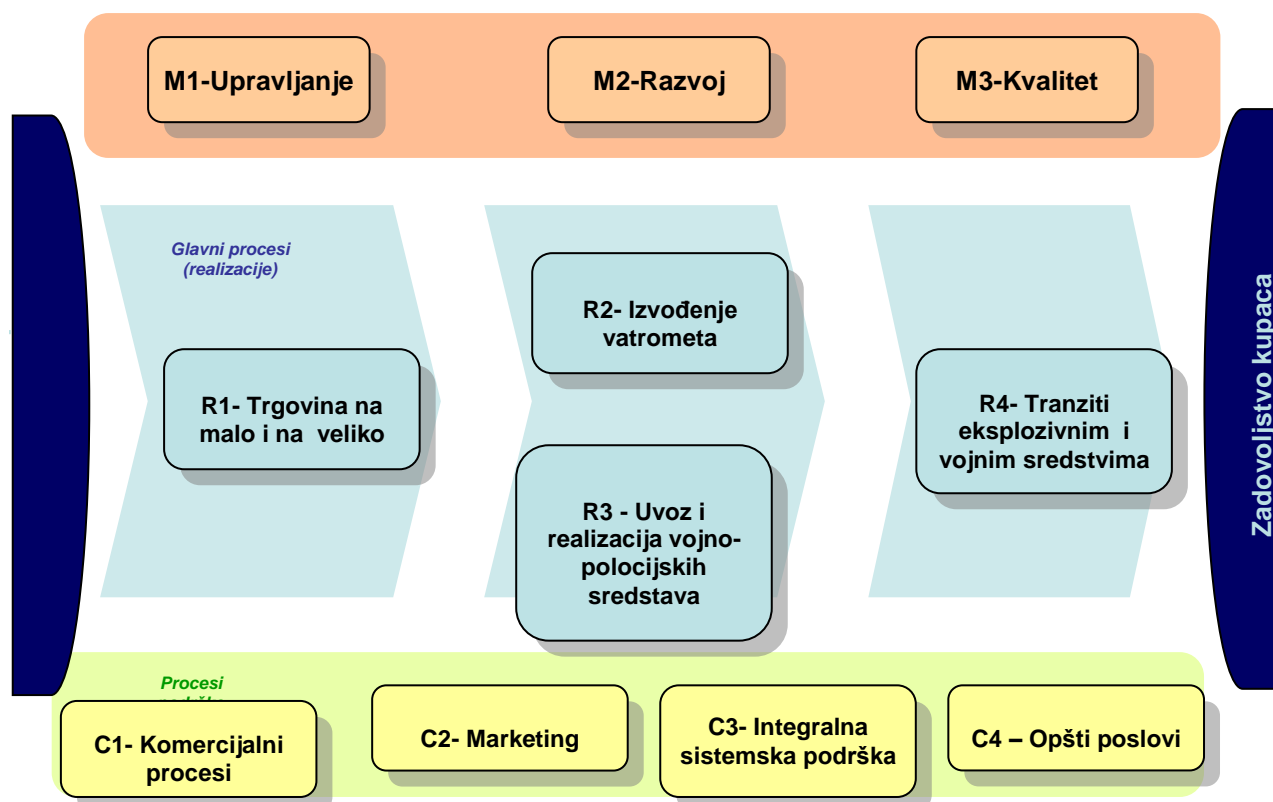
Posebno odeljenje vrši popravke delova i sklopova za helikoptere i remont helikoptera tipa Mi-8, Mi-17 i Mi-24. Organizacija zastupa i saraduje sa mnogim fabrikama - proizvođačima vojne opreme u Evropi (DIEHL odbrane, Terem, Arcus Co, Igman, Sellier & Bellot, Glock, AIMPOINT itd.) i Americi (Mae GROUP INTERNACIONAL, Vilei-Ks).

.4 Organizaciona struktura

Na (slici 7.3) prikazana je organizaciono-upravljačka šema preduzeća „B“, iz koje se mogu slediti nivoi ovlašćenja i odgovornosti, saglasno pojedinim pozicijama.

Slika 7.3: Organizaiona šema organizacije „B“

Slika 7.4: Mapa procesa organizacije „B“

Uvidom u Mapu procesa može se ustanoviti da je identifikovano postojanje procesa, a na licu mesta je ustanovljeno da procesi nisu dokumentovani, a prikazani su na (slici 7.4). Prikaz procesa je dat u (tabeli 7.41). Takođe, uporedni pregled procesa organizacije „B“ sa modelom procesa, takođe, je dat u (tabeli 7.41).

7.2.1 Primena modela u organizaciji „B“

Upotrebom modifikovane FMEA metode za procenu rizika izvršeno je rangiranje rizika za sve aktivnosti u posmatranim procesima.

Isto tako, izvršena je modifikacija skale za ocenjivanje verovatnoće pojave za svaku vrstu odstupanja, što je prikazano u (tabeli 7.40).

Članovi tima koji su radili na proceni rizika, na osnovu realnih podataka iz dosadašnjeg iskustva o poznatim mogućim uzrocima, sačinili su skalu verovatnoće pojave.

Skala za ocenjivanje ozbiljnosti posledica ostaje ista kao u modelu datom u poglavlju 6.3.5 (tabela 6.10).

Tabela 7.62: Skala za ocenjivanje verovatnoće pojave u organizaciji „B“

Ocena	Verovatnoća pojave odstupanja	Moguća učestanost odstupanja
10	Ekstremno visoka: Pojava odstupanja je gotovo neizbežna	Više od jedne pojave dnevno, odnosno preko 3 pojave u 10 slučajeva
9	Opasno visoka: Podjednaka verovatnoća da će doći do odstupanja, kao i da neće	Jedna pojava svaka 3 do 4 dana, odnosno 3 pojave u 10 slučajeva
8	Veoma visoka: Često ponavljanje istih odstupanja	Jedna pojava nedeljno ili 5 pojava u 30 slučajeva
7	Visoka: Odstupanja se često pojavljuju	Jedna pojava mesečno ili 1 pojava u 30 slučajeva
6	Umereno visoka: Umerena učestalost pojavljivanja odstupanja	Jedna pojava svaka tri meseca ili 3 pojave u 30 slučajeva
5	Umerena: Povremena odstupanja	Jedna pojava svakih šest meseci do godinu dana ili 5 pojava u 60 slučajeva
4	Mala: Proređena pojava odstupanja	Jedna pojava godišnje ili 6 pojava u 500 slučajeva
3	Veoma mala: Relativno mali broj odstupanja	Jedna pojava u 3 godine ili 6 pojava u 1.000 slučajeva
2	Neznatna: Odstupanja se pojavljuju veoma retko i sa velikim razmacima	Jedna pojava svakih 3 do 5 godina ili 2 pojave u 2.000 slučajeva
1	Zanemarljiva: Pojava odstupanja nije verovatna	Jedna pojava u više od 5 godina ili manje od 2 pojave u 2.000 slučajeva

7.2.3 Analiza rizika u organizaciji „B“

Kada se primenjuje model za implementaciju IMS-a na osnovu procene rizika, sistem mora biti zasnovan na procesnom prilazu (koji je univerzalan za sve upravljačke standarde). U slučaju preduzeća „B“ može se zaključiti da se postojeći sistem zasniva na procesnom prilazu, međutim organizacija nema listu identifikovanih procesa i listu potrebnih procedura, dokumenata i zapisa, što u suštini znači da ne postoji dokumentovanje procesa. Postoji vrlo velika podudarnost u samim procesima sa procesima modela, pa je zbog toga model u potpunosti implementiran. Takođe, organizacija nema implementiran nijedan od standarda sistema menadžmenta.

.1 Prikaz procesa

Kao što je već rečeno, model nije građen da diktira organizacionu strukturu, s toga je potrebno model prilagoditi datoj organizaciji.

Tabela 7.63: Korespondentna tabela procesa u modelu i u organizaciji „B“

ORGANIZACIJA „B“		MODEL
Oznaka i naziv procesa		Oznaka Procesa
PB1	Operativno upravljanje	P01
PB2	Preispitivanje od strane rukovodstva	P02
PB3	Planiranje i analiza poslovanja	P03
PB4	Upravljanje prigovorima	P04
PB5	Promocija proizvoda/usluge	P05
PB6	Razvoj novog proizvoda/usluge	P06
PB7	Nabavka	P07
PB8	Ugovaranje i prodaja	P08
PB9	Planiranje, priprema i upravljanje proizvodnjom/pružanjem usluga	P09
PB10	Izvođenje vatrometa + Upravljanje otpadom	P10
PB11	Održavanje opreme i infrastrukture	P11
PB12	Skladištenje	P12
PB13	Informatička podrška/outsource	P13
PB15	Rešavanje neusaglašenosti	P15
PB17	Praćenja i merenja performansi osnovnih procesa	P17
PB18	Upravljanje dokumentacijom	P18
PB19	Upravljanje ljudskim resursima	P19
PB20	Pravno regulisanje	P20

.2 Prikaz pretnji

U odnosu na „Katalog pretnji“ nakon provere modela u Organizaciji „A“, može se zaključiti da je katalog obogaćen za 24 pretnje (od 145 pretnji do 169 pretnji), a nakon provere modela u Organizaciji „B“, katalog je obogaćen za još 11 pretnji (od 170 do 180), prikazano u (tabeli 6.74).

.3 Prikaz rizika

Primenom FMEA metode u procesima je identifikovano 211 pretnji, od kojih 15 ili 7,10% su proglašene za rizik i imaju RPN faktor veći od 35, (i kod ove organizacije je usvojeno da se granica prihvatljivosti rizika nalazi na 35) što je prikazano na (tabeli

7.64, tabeli 7.65 i na slici 7.6). Iz tabela se tačno može videti u kom procesu ili potprocesu i aktivnosti se rizik nalazi.

Tabela 7.64: Prikaz pretnj i rizika u organizaciji „B“

ORGANIZACIJA „B“							MODEL
Oznaka i naziv procesa		Oznaka aktivnosti u procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces
PB1	Operativno upravljanje	A01	Z1	36	R	FM_01	P01
			Z9	30			
		A02	Z146	35	R		
			Z162	25			
		A03	Z2	25			
		A04	Z3	24			
			Z4	21			
		A05	Z21	21			
A06	Z5	18					
PB2	Preispitivanje od strane rukovodstva	A01	Z1	20		FM_02	P02
			Z7	24			
		A02	Z8	18			
			Z148	18			
		A03	Z9	24			
			Z4	20			
		A04	Z9	25			
			Z10	15			
A05	Z11	15					
A06	Z12	15					
PB3	Planiranje i analiza poslovanja	A01	Z13	24		FM_03	P03
			Z149	18			
		A02	Z149	18			
			Z15	24			
		A02	Z147	35	R		
			Z16	28			
		A03	Z17	28			
			Z150	24			
A03	Z170	36	R				
	Z163	24					
A04	Z18	30					
PB4	Upravljanje prigovorima	A01	Z159	10		FM_04	P04
			Z111	20			

ORGANIZACIJA „B”						MODEL	
Oznaka i naziv procesa		Oznaka aktivnosti u procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces
		A02	Z24	24			
		A03	Z98	18			
			Z3	24			
		A04	Z1	20			
PB5	Promocija proizvoda/usluge	A01	Z22	32		FM_05	P05
			Z170	32			
			Z13	15			
		A02	Z23	18			
		A03	Z24	21			
			Z25	32			
		A04	Z26	9			
		A05	Z24	8			
PB6	Razvoj novog proizvoda/usluge	A01	Z22	24		FM_06	P06
			Z13	24			
		A02	Z135	35	R		
			Z135	35	R		
			Z137	35	R		
		A02	Z16	28			
		A03	Z19	24			
		A04	Z27	24			
		A05	Z28	28			
A06	Z29	28					
PB7	Nabavka	A01	Z30	15		FM_07	P07
			Z31	15			
			Z32	10			
		A01	Z33	10			
		A02	Z34	6			
		A03	Z163	14			
			Z162	28			
			Z38	8			
			Z44	16			
			Z6	27			
	Z171	27					

ORGANIZACIJA „B“						MODEL		
Oznaka i naziv procesa		Oznaka aktivnosti u procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces	
			Z172	27				
		A04		Z27	8			
				Z45	8			
				Z47	12			
				Z48	8			
				Z49	12			
				Z50	12			
				Z51	8			
			Z52	8				
		A05	Z53	12				
A06		Z54	6					
		Z55	6					
PB8	Ugovaranje i prodaja	A01	Z56	18		FM_08	P08	
		A02	Z34	18				
		A03		Z57	18			
				Z48	18			
			Z167	18				
		A04	Z49	18				
		A05	Z58	18				
		A06	Z59	18				
		A07	Z60	18				
			Z176	18				
		A08		Z61	18			
	Z62		14					
A09	Z63	12						
PB9	Planiranje, priprema i upravljanje proizvodnjom/pružanjem usluga	A01	Z64	18		FM_09	P09	
		A02	Z65	18				
		A03	Z34	35	R			
		A04	Z66	18				
		A05	Z67	18				
		A06	Z68	18				
		A07	Z28	18				
		A08	Z12	18				
	Izvođenje vatrometa	A01		Z69	15	FM_10	P10	
				Z162	15			
				Z66	15			
		A02		Z2	12			
				Z2	12			

ORGANIZACIJA „B“						MODEL	
Oznaka i naziv procesa		Oznaka aktivnosti u procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces
PB10			Z2	24			
			Z162	12			
			Z2	12			
			Z2	12			
		A03	Z162	18			
			Z162	18			
			Z162	18			
			Z74	21			
			Z176	18			
			Z168	18			
		A04	Z128	42	R		
			Z124	42	R		
			Z74	42	R		
			Z76	28			
			Z77	28			
			Z79	21			
			Z80	21			
			Z81	28			
			Z82	21			
			Z83	21			
			Z84	28			
A05	Z65	24					
A06	Z86	24					
A07	Z12	20					
Upravljanje otpadom	A01	Z1	36	R			
		Z137	30				
	A02	Z137	20				
		Z180	25				
		Z119	30				
A03	Z94	35	R				

ORGANIZACIJA „B”						MODEL	
Oznaka i naziv procesa	Oznaka aktivnosti u procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces	
		Z94	28				
PB11	Održavanje opreme i infrastrukture	A01	Z2	15		FM_11	P11
		A02	Z87	24			
			Z88	24			
		A03	Z89	24			
			Z90	18			
			Z91	30			
			Z92	24			
			Z93	18			
			Z94	18			
		A04	Z95	18			
			Z96	18			
A05	Z12	10					
PB12	Skladištenje		Z162	10		FM_12	P12
		A01	Z49	6			
			Z97	15			
			Z98	10			
			Z76	10			
		A02	Z99	6			
			Z100	10			
			Z101	6			
			Z102	10			
			Z103	18			
			Z104	12			
			Z105	9			
			Z106	10			
			Z107	8			
		A03	Z108	6			
		A04	Z177	9			
		A05	Z110	6			
			Z111	12			
A06	Z112	6					
PB13	Informatička podrška /outsorce	A01	Z2	15		FM_13	P13
			Z178	20			
			Z48	30			
		A02	Z113	15			
		A03	Z9	15			
		A04	Z114	20			
		A05	Z115	20			
A06	Z12	15					
	Rešavanje	A01	Z1	20		FM_15	P15

ORGANIZACIJA „B”						MODEL	
Oznaka i naziv procesa		Oznaka aktivnosti u procesu	Oznaka pretnje	RPN pretnje	R/Z	Oznaka FMEA procesa	Proces
PB15	neusaglašenosti	A02	Z121	15			
		A03	Z122	15			
			Z123	12			
		A04	Z9	12			
		A05	Z12	12			
		A06	Z124	12			
PB17	Praćenja i merenja performansi osnovnih procesa	A01	Z1	30		FM_17	P17
			Z163	35	R		
			Z163	30			
			Z179	35	R		
		A02	Z128	28			
		A03	Z129	28			
A04	Z12	28					
PB18	Upravljanje dokumentacijom	A01	Z130	24		FM_18	P18
			Z163	28			
			Z163	28			
			Z163	28			
		A02	Z131	24			
		A03	Z132	12			
		A04	Z133	24			
A05	Z134	24					
PB19	Upravljanje ljudskim resursima	A01	Z13	16		FM_19	P19
		A02	Z135	16			
		A03	Z136	16			
		A04	Z137	18			
			Z138	16			
			Z139	32			
			Z140	32			
			Z141	32			
		A05	Z141	32			
		A06	Z56	16			
PB20	Pravno regulisanje	A01	Z142	16		FM_20	P20
		A02	Z143	16			
			Z162	16			
			Z162	16			
		A03	Z144	12			
		A04	Z145	12			
A05	Z12	12					

7.2.4 Prikaz procesa u kojima su identifikovani rizici

.1 RIZIK U PROCESU PB9

Proces: PB9 Planiranje, priprema i upravljanje proizvodnjom/pružanjem usluga
 Aktivnost: A03 Izrada specifikacije i dozvola
 Matrica: FM_09

Tabela 7.66: Prikaz rizika u procesu PB9 – početno stanje

JULI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A03 Izrada specifikacije zahteva za dobijanje dozvole	Z34	Zahtev nije dobro definisan	A,B,C1,C2,C3,D1,E1,E2,F4,F5	7	5	35

OPIS

U procesu planiranja i pripreme vatrometa, neophodno je da organizacija ima dozvolu za izvođenje, koju izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova. Da bi se dozvola izdala, potrebno je da firma podnese zahtev sa specifikacijom eksplozivnih sredstava koja će se koristiti. Dešava se da se zahtev ne odobri iz razloga što nije dobro definisana kako specifikacija tako i lokacija izvođenja.

UZROK

P: Zašto zahtev nije dobro definisan?

O: Nedostaju podaci koje zakon zahteva.

P: Zašto nedostaju podaci?

O: Zakon je napisan uopšteno i podleže tumačenju.

P: Zašto podleže tumačenju?

O: Zato što MUP nema definisane procedure i svaki put Zakon tumači druga osoba.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.67: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj dobro definisanih zahteva/Ukupan broj zahteva
KRI	Broj loše definisanih (neispravnih) zahteva/Ukupan broj zahteva (prateći)

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Specifični zahtevi;
- Regulativa o izvođenju vatrometa.

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Potrebno je, na osnovu zakona, izraditi procedure i obrazac sa tačno definisanim potrebama koje zahtev treba da sadrži.

NOVO STANJE

Tabela 7.68: Prikaz rizika u procesu PB9 – novo stanje

JULI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A03 Izrada specifikacije i dozvola	Z34	Zahtev nije dobro definisan	A,B,C1,C2,C3,D1,E1, E2,F4,F5	7	5	35

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.69: Pretpostavke i ograničenja PB09 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novе pretpostavke i ograničenja
Specifični zahtevi Regulativa o izvođenju vatrometa	Elektronsko apliciranje

STANJE POSLE PREISPITIVANJA

Tabela 7.68.1: Prikaz rizika u procesu PB9 – stanje posle preispitivanja

JULI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A03 Izrada specifikacije i dozvola	Z34	Zahtev nije dobro definisan	A,B,C1,C2,C3,D1,E1, E2,F4,F5	7	5	35

Sa obzirom da je situacija ostala ista iz razlioga što nakon preporučenih mera nije došlo do unapređenja i RPN faktor je ostao isti (tabela 7.68.1), upravo iz razloga shto je došlo do promene spoljašnjih okolnosti. A, to je da je uvedena elektronska aplikacija, i kadar organizacije nije stigao da tako brzo prođe obuke i trenjing, kako bi mogao da sprovede zahtev elektronskim putem.

To jeste predviđeno u novo nastale pretpostavke i ograničenja, međutim to se desilo mnogo ranije nego shto je predviđeno.

Slede nove mere unapređenja:

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA NOVOG NASTALOG STANJA

- Potrebno je, na osnovu zakona, i novih okonosti uraditi proceduru, obučiti kadar saglasno novonastalih procedura;
- Trenjing i obuka kadra saglasno novonastalih procedura.

.2 RIZIK U PROCESU PB17

Proces: PB17 Praćenja i merenja performansi osnovnih procesa i karakteristika proizvoda
 Aktivnost: A02 Praćenje i merenje
 Matrica: FM_17

Tabela 7.70: Prikaz rizika u procesu PB17 – početno stanje

JULI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A02 Praćenje i merenje	Z163	Povećan broj odbijenih zahteva za izvođenje vatrometa	A,B,C1,D	7	5	35

OPIS

Kao što je navedeno u prethodnom procesu, neophodno je da organizacija ima dozvolu za izvođenje, koju izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova. Dešava se, da se zahtev ne odobri iz razloga što su lokacija i vreme izvođenja neodgovarajući.

UZROK

- P: Zašto nije odobren zahtev?
- O: Zato što je izabrana pogrešna lokacija.
- P: Zašto je izabrana pogrešna lokacija?
- O: Zato što radnik nema dovoljno iskustva.
- P: Zašto je poslat radnik bez iskustva?
- O: Jer nema dovoljno obučenog kadra.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.71: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj pozitivnih/Ukupan broj zahteva
KRI	Broj negativnih odobrenja /Ukupan broj zahteva (prateći)

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Specifični zahtevi;
- Regulativa o izvođenja vatrometa.

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Izrada uputstva i procedure;
- Obuka ljudi;
- Definisiranje radnog mesta sa po dva radnika (jedan koji zna posao i jedan koji će da uči).

NOVO STANJE

Tabela 7.72: Prikaz rizika u procesu PB17 – novo stanje

NOVO STANJE: JULI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A02 Praćenje i merenje	Z163	Povećan broj odbijenih zahteva za izvođenje vatrometa	A,B,C1,D	4	3	12

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.73: Pretpostavke i ograničenja PB17 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Specifični zahtevi Regulativa o izvođenju vatrometa	Elektronsko apliciranje

.3 RIZIK U PROCESU PB 17

Proces: PB17 Praćenja i merenja performansi osnovnih procesa i karakteristika proizvoda
 Aktivnost: A02 Praćenje i merenje
 Matrica: FM_17

Tabela 7.74: Prikaz rizika u procesu PB17 – početno stanje

JULI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A02 Praćenje i merenje	Z179	Povećan broj prijava pri izvođenju vatrometa	A,C3,E3,E4,G1	7	5	35

OPIS

Kao što je navedeno u prethodnom procesu, neophodno je da organizacija ima dozvolu za izvođenje, koju izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova. Propis određuje, takođe, i najkasniji večernji termin izvođenja. Ukoliko je lokacija izvođenja u gradskom području, neophodno je obaveštavanje građanin o tome da će se u određenom vremenskom periodu realizovati vatromet. Obaveštavanje se vrši najčešće preko medija ili drugog načina koji izabere organizacija.

UZROK

P: Zašto je povećan broj prijava za izvođenje vatrometa?

O: Zato što nije bilo obaveštenja ili izvođenje nije u dozvoljenom terminu.

P: Zašto nije bilo obaveštenja ili je izvođenje bilo u nedozvoljenom terminu?

O: Zato što je odgovorno lice za izvođenje zaboravilo da da obaveštenje ili je u pitanju vreme posle ograničenja iz razloga što je naručilac kasnio sa scenarijom.

P: Zašto je lice zaboravilo da da obaveštenje ili zašto naručilac kasni?

O: Jer ne postoji propisana procedura.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.75: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj pozitivnih/Ukupan broj zahteva
KRI	Broj neodobrenih zahteva/Ukupan broj zahteva (prateći)

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Specifični zahtevi;
- Regulativa o zaštiti sredine.

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Izrada uputstva i procedure;
- Obuka ljudi;
- Informativan razgovor sa naručiocima vatrometa o pravilima i procedurama izvođenja.

NOVO STANJE

Tabela 7.76: Prikaz rizika u procesu PB17 – novo stanje

NOVO STANJE: JULI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A02 Praćenje i merenje	Z179	Povećan broj prijava pri izvođenju vatrometa	A,C3,E3,E4,G1	4	3	12

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.77: Pretpostavke i ograničenja PB17 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Specifični zahtevi Regulativa o zaštiti sredine	Regulativa o informisanju javnosti

.4 RIZIK U PROCESU PB10

Proces: PB10 Izvođenje vatrometa
Aktivnost: A04 Izvođenje
Matrica: FM_10

Tabela 7.78: Prikaz rizika u procesu PB10 – početno stanje

JULI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A04 Izvođenje	Z128	Povećan broj kašnjenja – izvođenja	A, B, C3, C4, E3, E4, E6	7	6	42

OPIS

Izvođenje vatrometa se vrši na osnovu prethodno pripremljenog plana za izvođenje. U planu su zapisani tip eksplozivnog sredstva i dinamika, odnosno, vreme njegovog aktiviranja. Sam proces aktiviranja svakog od eksplozivnih sredstava vrši se pritiskom na dugme kontrolne table na kojoj su vezana sva eksplozivna sredstva. Osoba koja izvodi vatromet dobija naredbu kada da otpočne prvo aktiviranje, a zatim u saglasnosti sa planom, osoba sama nastavlja sa aktiviranjem ostalih sredstava u određenom vremenskom intervalu.

UZROK

Pretnja koja se odnosi na kašnjenje u procesu, odnosno u samom izvođenju vatrometa dovodi do nesinhronizovanog vatrometa, bez obzira na to da li je vatromet sa muzikom ili je u pitanju nekakav drugi scenario.

P: Zašto je povećan broj kašnjenja u izvođenju vatrometa?

O: Zato što se osoba ne pridržava datog plana izvođenja.

P: Zašto se osoba koja izvodi vatromet ne pridržava plana?

O: Zato što je štoperica otkazala.

P: Zašto je štoperica otkazala?

O: Odgovorno lice nije proverilo da li oprema funkcioniše i nije napravljena kontrola merne opreme.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.79: Prikaz KPI/KRI

KPI	Ukupan broj vatrometa bez kašnjenja/Ukupan broj vatrometa
KRI	Ukupan broj vatrometa sa kašnjenjem/Ukupan broj vatrometa
KRI	Broj ispravnih uređaja

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Praćenje najnovih trendova izvođenja

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Izrada procedure;
- Obuka ljudi;
- Kontrola merne opreme.

NOVO STANJE

Tabela 7.80: Prikaz rizika u procesu PB 10 – novo stanje

NOVO STANJE: JULI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A04 Izvođenje	Z128	Povećan broj kašnjenja – izvođenja	A, B, C3,C4, E3,E4, E6	6	3	18

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.81: Pretpostavke i ograničenja PB10 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Praćenje najnovijih trendova izvođenja	Prilagođavanja najnovijoj opremi

.5 RIZIK U PROCESU PB10

Proces: PB10 Izvođenje vatrometa
 Aktivnost: A04 Izvođenje
 Matrica: FM_10

Tabela 7.82: Prikaz rizika u procesu PB10 – početno stanje

JULI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A04 Izvođenje	Z124	Neblagovremeno izveštavanje	A, B, C3,C4,E3,E4,E6	7	6	42

OPIS

Kratak opis izvođenja vatrometa dat je u prethodnoj tački.

UZROK

Pretnja „neblagovremenog izveštavanja“ dovodi do nesinhronizovanog vatrometa, da li je to sa muzikom ili je u pitanju bilo koji drugi scenario.

P: Zašto je osoba koja aktivira eksplozivna sredstva neblagovremeno obavještena? O: Zato što radio i telefonske veze nisu dobre.

P: Zašto veze nisu dobre?

O: Zato što je oprema otkazala.

P: Zašto je oprema otkazala?

O: Odgovorno lice nije proverilo da li oprema funkcioniše.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.83: Prikaz KPI/KRI

KPI	Ukupan broj vatrometa bez kašnjenja/Ukupan broj vatrometa
KRI	Ukupan broj vatrometa sa kašnjenjem/Ukupan broj vatrometa
KRI	Broj ispravnih uređaja za radio veze

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Praćenje najnovih trendova izvođenja

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Izrada procedure;
- Obuka ljudi;

- Kontrola opreme.

NOVO STANJE

Tabela 7.84: Prikaz rizika u procesu PB 10 – novo stanje

NOVO STANJE: JULI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A04 Izvođenje	Z124	Neblagovremeno izveštavanje	A, B, C3,C4, E3,E4, E6	6	3	18

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.85: Pretpostavke i ograničenja PB03 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja
Praćenje najnovih trendova izvođenja	Prilagođavanja najnovijoj opremi

.6 RIZIK U PROCESU PB10

Proces: PB10 Izvođenje vatrometa/Potproces-Upravljanje otpadom
 Aktivnost: A01 Analiza procesa u kojima se generiše otpad
 Matrica: FM_10

Tabela 7.86: Prikaz rizika u procesu PB10 – početno stanje

JULI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A01 Analiza procesa u kojima se generiše otpad	Z1	Propusti pri analizi procesa - nepotpuna lista otpada	A,B1,B2,	6	6	36

OPIS

Na kraju svakog izvođenja vatrometa, potrebno je pokupiti materijal za izvođenje vatrometa, pri čemu je jedan deo neprimenjiv i ide u otpad, drugi deo se, nakon provere na licu mesta, ako je ispravan, vraća natrag u skladište. Posle toga proverava se teren, s ciljem da se osigura da je sve u redu, odnosno, da nema ostataka koji mogu prouzrokovati požar, budući da se vrlo lako može desiti da se zaboravi ostatak eksplozivnog materijala.

UZROK

- P: Zašto nije potpuna lista otpada?
 O: Zato što nije napravljena kontrola terena i opreme.
 P: Zašto nije napravljena kontrola terena i opreme?
 O: Zato što radnik nije znao šta treba da kontroliše.
 P: Zašto je poslat radnik bez iskustva?
 O: Jer nema dovoljno obučenog kadra.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.87: Prikaz KPI/KRI

KPI 1	Ukupan broj vatrometa bez incidenata/Ukupan broj vatrometa
KPI 2	Broj povratnih jedinica/Ukupan broj postavljenih jedinica (90/100)
KPI 3	Broj prikupljenih povratnih jedinica/Broj postavljenih povratnih jedinica (88/90)
KRI 1	Broj jedinica koje nisu prikupljene za povratak/Broj postavljenih povratnih jedinica (2/90)
KPI 4	Broj ispravnih povratnih jedinica/Broj prikupljenih povratnih jedinica (70/88)
KRI 2	Broj jedinica koji nisu upotrljive/Broj prikupljenih povratnih jedinica (18/88)

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Specifični zahtevi
- Regulatora o zaštiti sredine i upravljanje otpadom, bezbednost pri radu i sistem menadžmenta kvalitetom

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Izrada uputstva i procedure;
- Obuka ljudi;
- Definisanje radnog mesta sa po dva radnika (jedan koji zna posao i jedan koji će da uči).

NOVO STANJE

Tabela 7.88: Prikaz rizika u procesu PB 10 – novo stanje

NOVO STANJE: JULI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A01 Analiza procesa u kojima se generiše otpad	Z1	Propusti pri analizi procesa - nepotpuna lista otpada	A,B1,B2,	6	3	18

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.89: Pretpostavke i ograničenja PB10 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Specifični zahtevi Regulativa o zaštiti sredine i upravljanje otpadom, bezbednost pri radu i sistem menadžmenta kvalitetom	Elektronski pristup specifičnim zahtevima

.7 RIZIK U PROCESU PB10

Proces: PB10 Izvođenje vatrometa/Upravljanje otpadom
 Aktivnost: A03 Uklanjanje otpada
 Matrica: FM_10

Tabela 7.90: Prikaz rizika u procesu PB10 – početno stanje

JULI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A03 Uklanjanje otpada	Z94	Deo otpada koji nije uklonjen	A,B1,B2,	6	6	36

OPIS

Kao što je prikazano u prethodnoj tački, na kraju svakog izvođenja vatrometa, potrebno je pokupiti materijal za izvođenje vatrometa, pri čemu je jedan deo neprimenjiv i ide u otpad, drugi deo se, nakon provere na licu mesta, ako je ispravan, vraća nazad u skladište. Zatim se proverava teren da bi se utvrdilo da je sve u redu, odnosno da nema ostataka koji mogu prouzrokovati požar.

UZROK

P: Zašto nije napravljena kontrola terena i opreme?

O: Zato što radnik nije znao šta treba da kontroliše.

P: Zašto je poslat radnik bez iskustva?

O: Jer nema dovoljno obučenog kadra.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.91: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj bačenih jedinica/Ukupan broj jedinica za otpad (10/28)
KRI	Broj neispravnih jedinica koje su vraćene u magacin/Ukupan broj jedinica za otpad (18/28)

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Specifični zahtevi
- Regulatorna o zaštiti sredine i upravljanje otpadom, bezbednost pri radu i sistem menadžmenta kvalitetom

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Izrada uputstva i procedure
- Obuka ljudi
- Definisanje radnog mesta sa po dva radnika (jedan koji zna posao i jedan koji će da uči)

NOVO STANJE

Tabela 7.92: Prikaz rizika u procesu PB10 – novo stanje

NOVO STANJE: JULI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A03 Uklanjanje otpada	Z94	Deo otpada koji nije uklonjen	A,B1,B2,	6	3	18

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.93: Pretpostavke i ograničenja PB10 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja
Specifični zahtevi Regulatorna o zaštiti sredine i upravljanje otpadom, bezbednost pri radu i sistem menadžmenta kvalitetom	Elektronski pristup specifičnim zahtevima

.8 RIZIK U PROCESU PB06

Proces: PB06 Razvoj novog proizvoda ili usluge
 Aktivnost: A02 Planiranje razvoja usluge i proizvoda
 Matrica: FM_06

Tabela 7.94: Prikaz rizika u procesu PB06 – početno stanje

JULI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A02 Planiranje razvoja usluge i proizvoda	Z135	Nedostatak kadra za servisiranje	A, B, C2	7	5	35

OPIS

Organizacija ima plan da razvija nov sektor, a to je razvijanje nove usluge servisiranja oružja. Za ovaj sektor je potrebno nabaviti opremu neophodnu za servisiranje i obezbediti kompetentan i obučen kadar. Takođe, neophodno je obezbediti bezbedne prostorije, zaštitu sredine i obezbediti uslove za bezbednost pri radu. Ono što jeste rizik u ovoj fazi je pronaći kompetentan i obučen kadar.

UZROK

P: Zašto postoji nedostatak kadrova?

O: Zato što nema stručnih škola ili kurseva.

P: Zašto nema stručnih škola?

O: Jer nema dovoljno obučenog kadra.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.95: Prikaz KPI/KRI

KPI	Ukupan broj realizovanih projekata/Ukupan broj projekata za razvoj nove usluge
KPI	Broj nerealizovanih/Ukupan broj projekata za razvoj nove usluge
KRI	Broj neobučeni kadrova

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Veličina organizacije (Mala organizacija-nedovoljan kadar)

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Definisavanje radnog mesta
- Obuka obučivača
- Obuka kadrova

NOVO STANJE

Tabela 7.96: Prikaz rizika u procesu PB06 – novo stanje

JULI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A02 Planiranje razvoja usluge i proizvoda	Z135	Nedostatak kadra za servisiranje	A, B, C2	5	3	15

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.97: Pretpostavke i ograničenja PB06 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Veličina organizacije (Mala organizacija-nedovoljan kadar)	Kontinuirane obuke

.9 RIZIK U PROCESU PB01

Proces: PB01 Operativno upravljanje
 Aktivnost: A01 Analiza informacija i izveštaja iz ostalih procesa
 Matrica: FM_01

Tabela 7.98: Prikaz rizika u procesu PB01 – početno stanje

JULI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A01 Analiza informacija i izveštaja iz ostalih procesa	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza u sektoru pirotehnike	A,B,D	6	6	36

OPIS

Organizacija jednom nedeljno održava interne sastanke na kojima se na osnovu izveštaja iz svih sektora, analiziraju aktivnosti iz prethodne nedelje. S obzirom da se radi o maloj organizaciji, odgovorno lice koordiniše sve oblasti osim sektora za izvođenje vatrometa i maloprodaje, koji takođe trebaju da podnesu izveštaj. Ono što nedostaje pri analizi i pretstavlja rizik u ovom procesu jeste upravo pretnja Z1 „Neadekvatna i nepotpuna analiza u sektoru pirotehnike“.

UZROK

P: Zašto je analiza u sektoru neadekvatna i nepotpuna?

O: Nije definisano u proceduri.

P: Zašto nije definisano u proceduri?

O: Autor procedure nije razmišljao o tome.

P: Zašto autor procedure nije o tome razmišljao?

O: Nije imao iskustva u takvim poslovima.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.99: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj pozitivnih izveštaja/Ukupan broj izveštaja
KRI	Broj neadekvatnih izveštaja/Ukupan broj izveštaja
KRI	Broj izveštaja bez definisane procedure

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Organizaciona struktura, uloge i odgovornosti

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Uspostavljanje procedure o operativnom upravljanu sa definisanim aktivnostima;
- Identifikovanje ključnih odgovornosti za svaki nivo upravljanja;
- Upravni slojevi i njihove odgovornosti moraju biti jasno definisani;
- Naslovi nosilaca pozicija treba da budu relevantni sa poslom;
- Uspostavljanje direktnog izveštavanja HR direktoru;
- Ispravno regrutovanje eksperata.

NOVO STANJE

Tabela 7.100: Prikaz rizika u procesu PB01 – novo stanje

JULI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A01 Analiza informacija i izveštaja iz ostalih procesa	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza u sektoru pirotehnike	A, B,D	5	4	20

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.101: Pretpostavke i ograničenja PB01 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Organizaciona struktura, uloge i odgovornosti	Informacioni sistem

.10 RIZIK U PROCESU PB03

Proces: FM_03 - Planiranje i biznis poslovanje
 Aktivnost: A03 Praćenje realizacije plana poslovanja
 Matrica: FM_03

Tabela 7.102: Prikaz rizika u procesu PB03 – početno stanje

JULI 2015						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A03 Praćenje realizacije plana poslovanja	Z170	Uvođenje embarga na određene proizvode	A,C1	6	6	36

OPIS

Organizacija radi godišnje planove o nabavci oružja. Da bi mogla da realizuje uvoz ona mora da dobije saglasnost Ministarstva unutrašnjih poslova. Na osnovu toga potpisuje ugovor sa dobavljačem i vrši porudžbinu robe za određeni kvartal godine. Na osnovu toga i izvoznik mora dobiti dozvolu za izvoz robe. Međutim, bez obzira na sve dobijene dozvole, moguće je da zemlja izvoznik u određenom trenutku proglasi zabranu izvoza iz raznih političkih razloga.

UZROK

Uzroci nisu u domenu organizacije.

KPI/KRI Indikatori

Tabela 7.103: Prikaz KPI/KRI

KPI	Broj realizovanih uvoza/Ukupan broj ugovorenih porudžbina
KRI	Broj nerealizovanih uvoza/Ukupan broj ugovorenih porudžbina
KRI	Broj uvedenih embarga

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

- Promene i potrebe tržišta
- Aktuelna politička stanja (moguć embargo)

PREPORUČENE MERE UNAPREĐENJA

- Predvideti i staviti u ugovoru,
- Lista sa drugim dobavljačima.

NOVO STANJE

Tabela 7.104: Prikaz rizika u procesu PB03 – novo stanje

JULI 2016						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)
A03 Praćenje realizacije plana poslovanja	Z170	Uvođenje embarga na određene proizvode	A,C1	6	5	30

PRETPOSTAVKE I OGRANIČENJA

Tabela 7.105: Pretpostavke i ograničenja PB03 – prethodno/novo stanje

Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja
Promene i potrebe tržišta Aktuelna politička stanja (moguć embargo)	Osiguranje ugovora

7.2.5 Poređenje i analiza stanja pre i posle implementacije modela

Kao što je već rečeno, model nije građen da diktira organizacionu strukturu, već je potrebno prilagoditi ga datoj organizaciji.

Što se tiče primene modela u organizaciji „B“, procesi su identični kao u modelu, s tim što organizacija zahteva dodavanje nova dva potprocesa, „Upravljanje otpadom“ koji je stavljen u glavni proces P10 Izvođenja vatrometa. Proces P04 „Praćenje i merenje zadovoljstva korisnika“ se ne primenjuje u organizaciji iz razloga što organizacija nema implementirane zahteve standarda ISO 9001, pa je proces „Upravljanje prigovorima“ (s obzirom da se odnosi na zadovoljstvo korisnika) stavljen u proces P4. Takođe, budući da organizacija „B“ nema implementiran nijedan standard iz IMS-a, nije moguće primeniti ostala dva procesa iz modela, a to su procesi, P14 Interne provere i P16 Korektivne i preventivne mere-K/P. Proces PB13 Informatičke podrške je „outsourse“, međutim on je uzet u analizi rizika. Svi procesi su dati u (tabeli 7.42).

Pomoću kataloga pretnji izrađenog u modelu u procesima je identifikovano 211 pretnji, s tim što je nakon implementacije modela u organizaciji „B“ katalog

obogaćen za još 24 pretnje. Na osnovu izvršene procene i rangiranja, za rizik je proglašeno 15 pretnji koje imaju faktor RPN veći od 35. Objektivno, preduzeće se ne suočava sa velikim brojem rizika.

Organizacija „B“, za razliku od organizacije „A“, se suočava sa više pretnji koje se odnose na zaštitu životne sredine i ugrožavanja zdravlja i bezbednosti pri radu. Dva rizika se upravo odnose na upravljanje otpadom.

Za deset rizika je izvršena dopunska analiza uzroka nastajanja pretnji, korišćenjem tehnika „5 Zašto“, da bi se došlo do zaključka kako se to desilo. Zatim su definisani KPI i KRI koji će ukazivati na rizik, a nakon toga je dat predlog mera unapređenja.

Dalje, za svaki rizik su definisane pretpostavke i ograničenja na osnovu spoljašnjeg i unutrašnjeg konteksta organizacije, važeće u datom trenutku. Pretpostavke i ograničenja u datim okolnostima su iskorišćena iz modela osim u procesu planiranja P09 i glavnom procesu P10 Izvođenje vatrometa, jer se radi o specifikama procesa koje su vezane za glavnu delatnost firme, pa je bilo neophodno na licu mesta dati pretpostavke i ograničenja za postojeći proces.

Kako je u organizaciji „A“, tako je i u organizaciji „B“, napravljena lista svih definisanih KRI prikazanih u (tabeli 7.65). Svi indikatori su označeni slovima „KR“ i brojevima koji su vezani za proces.

Ovakva lista ili pregled, će pomoći organizaciji, pri procesu preispitivanja-unapređenja sistema. Ukoliko dođe do promene neke pretpostavki ili ograničenja, što bi usovilo promenu načina sprovođenja neke aktivnosti, a samim tim i promenu pretnji-rizike i njihovi ključni indikatori, jednostavniji bi bio proces definiranja novih KRI.

Tabela 7.65: Lista definisanih KRI u Organizaciji „B“

Proces	KRI	Oznaka KRI	Oznaka Matrice
PB9 Planiranje, priprema i upravljanje proizvodnjom/pružanjem usluga	Broj loše definisanih (neispravnih) zahteva/Ukupan broj zahteva (prateći)	KR9.1	FM_09
PB17 Praćenja i merenja performansi osnovnih procesa i karakteristika proizvoda	Broj negativnih odobrenja /Ukupan broj zahteva (prateći)	KR17.1	FM_17
	Broj neodobrenih zahteva/Ukupan broj zahteva (prateći)	KR17.2	FM_17
PB10 Izvođenje vatrometa	Ukupan broj vatrometa sa kašnjenjem/Ukupan broj vatrometa	KR10.1	FM_10
	Broj ispravnih uređaja	KR10.2	
	Ukupan broj vatrometa sa kašnjenjem/Ukupan broj vatrometa	KR10.1	FM_10
	Broj ispravnih uređaja za radio veze	KR10.2	
	Broj jedinica koje nisu prikupljene za povratak/Broj postavljenih povratnih jedinica (2/90)	KR10.3	FM_10
	Broj jedinica koji nisu upotrebive/Broj prikupljenih povratnih jedinica (18/88)	KR10.4	

Proces	KRI	Oznaka KRI	Oznaka Matrice
	Broj neispravnih jedinica koje su vraćene u magacin/Ukupan broj jedinica za otpad (18/28)	KR10.5	FM_10
PB06 Razvoj novog proizvoda ili usluge	Broj neobučeni kadrova	KR6.1	FM_06
PB01 Operativno upravljanje	Broj neadekvatnih izveštaja/Ukupan broj izveštaja	KR1.1	FM_01
	Broj izveštaja bez definisane procedure	KR1.2	
FM_03 - Planiranje i biznis poslovanje	Broj nerealizovanih uvoza/Ukupan broj ugovorenih porudžbina	KR3.1	FM_03
	Broj uvedenih embarga	KR3.2	

Godinu dana posle implementacije izvršena je provera modela, što podrazumeva da su, (posle sprovedenih mera), verovatnoća pojave i ozbiljnost posledica ponovo ocenjene i ponovo je izračunat RPN broj. Tokom provere odgovarajućih pretnji, vršena je i provera identifikovanih pretpostavki i ograničenja, kako bi se ustanovilo da li navedene pretpostavke i ograničenja još uvek važe. U slučaju da ne važi, vršila bi se detaljna analiza kakav to uticaj može da ima na posmatrane aktivnosti i pretnje. U ovom slučaju, sve identifikovane pretpostavke i pretnje su i dalje važile, osven u slučaju vezane za proces PB9, tako da je bilo potrebe za dodatnim, detaljnim analizama pojedinih aktivnosti i pretnji.

Napravljena je uporedna tabela RPN broja i data je u (tabeli 7.106).

Tabela 7.106: Uporedni pregled RPN faktora

Proces	Aktivnost	Pretnja	Prvo stanje	Novo stanje
			RPN	RPN
PB1	A01	Z1	36	20
PB3	A03	Z170	36	30
PB6	A02	Z135	35	15
PB9	A03	Z34	35	35
PB10	A04	Z124	42	18
PB10	A04	Z128	42	18
PB10	A01	Z1	36	18
PB10	A02	Z119	36	18
PB17	A02	Z163	35	12
PB17	A02	Z179	35	12

Na osnovu gorenevedenog i prikaza u tabeli 7.84, može se zaključiti da je model adekvatan i primenjiv u organizacijama, kao što je organizacija „B“, koja spada u mikro organizacije sa malim brojem zaposlenih. Organizacija „B“ nema implementiran nijedan od standarda IMS-a, ali se posle implementacije modela može zaključiti da postoji poboljšanje procesa, upravo zbog toga što su rizici identifikovani, analizirani, ocenjeni pomoću FMEA metode i tretirani. Date su mere unapređenja kao i pretpostavke i ograničenja organizacije za date procese, (za novonastalo stanje), u cilju daljeg unapređenja procesa i aktivnosti. Jednom rečju, model je adekvatan za male i mikro organizacije i ima pozitivan uticaj na poslovanje organizacije.

8. ZAKLJUČAK

U disertaciji je prikazan razvoj i primena modela za kontinualno unapređenje procesa integrisanog sistema menadžmenta na osnovu procene rizika u organizacijama, na osnovu izrade kataloga pretnji, kataloga uzroka pojavljivanja pretnji, izrade matrice uticaja pretnji na performanse organizacije, definisanja korektivnih mera i dokumentovanje važećih ograničenja i pretpostavki.

U cilju kreiranja ovog modela, autor je, na osnovu proučenih naučnih izvora:

- izvršio izbor i prilagođavanje dijagrama toka, kao univerzalnog alata pogodnog za grafičko prikazivanje i analizu bitnih elemenata procesa,
- identifikovao pretnje koje se javljaju u procesima,
- izvršio izbor i adaptaciju FMEA metode, kao univerzalnog alata pogodnog za procenu rizika u procesima preduzeća u odnosu na primenjene upravljačke standarde,
- uspostavio univerzalnu matricu za rangiranje različitih vrsta pretnji/rizika,
- izvršio analizu uticaja pretnje na performanse organizacije,
- definisao korektivne mere za ublažavanje, ili eventualno eliminisanje rizika,
- ustanovio postupak praćenja i vrednovanja rizika tokom dužeg vremenskog perioda, definisanjem ključnih indikatora performansi procesa i ključnih indikatora rizika, kao i modifikovao neke obrasce sa ciljem prikupljanja i dokumentovanja važećih ograničenja i pretpostavki, koje su neophodne za razumevanje konteksta u kojem je sistem uspostavljen.

U toku proučavanja teorijskih osnova i izrade modela, autor je izvršio istraživanje međusobnih veza menadžmenta integrisanog sistema, menadžmenta rizika i performansi organizacije. Istraživanjem su obuhvaćene organizacije koje imaju sistem menadžmenta koji je usaglašen sa zahtevima standarda ISO i tretiraju ili ne tretiraju rizike. Istraživanje je izvršeno pomoću upitnika i prikazano u (prilogu 1).

Mnogi istraživači na osnovu literature smatraju, da su istraživanja, zasnovana na empirijskom prilazu u oblasti menadžmenta poželjna. Psihometrijske metode su našle veliku primenu u istraživanjima menadžmenta kvalitetom. Upitnik je distribuisan menadžerima kvaliteta, osoblju koje se bavi kvalitetom i rukovodećim strukturama organizacije.

Upitnik je sastavljen od pet grupa koje sadrže:

(A) Grupa: Obuhvaćene su kontrolne varijable, a to su:

- delatnost i tip organizacije,
- broj zaposlenih,
- kvalifikaciona struktura,
- pol ispitanika,
- starost ispitanika,
- varijable koje daju informacije o sistemu menadžmenta itd.

(B) Grupa: Elementi sistema menadžmenta, prikazano u (poglavlju 5.2.1).

(C) Grupa: Performanse organizacije, prikazano u (poglavlju 5.2.2),

(D) Grupa: Elementi menadžmenta rizikom, prikazano u (poglavlju 5.2.3).

(E) Grupa: Komentari ispitanika, ako ih ima, kao i kontakt ispitanika ukoliko želi da dobije rezultate istraživanja.

Nakon toga, na uzorku od 57 ispitanika, izvršeno je ispitivanje. Instrument je elektronskim putem dostavljen menadžerima kvaliteta i/ili direktorima ili rukovodstvu organizacija. Pre toga ispitanici su kontaktirani lično, zatim je e-mailom poslat upitnik, ponovo su kontaktirani da potvrde da li su dobili upitnik i razumeju li sva pitanja. Na taj način obezbeđen je zadovoljavajući broj odgovora, koji iznosi 32,20% od ukupnog broja organizacija koje su implementirale neke od organizaciono-upravljačkih standarda. Postupci sprovođenja istraživanja, merenja i validnosti upitnika su prikazani u (poglavlju 5.3) ovoga rada.

Definisanje modela doktorske disertacije je rezultat teoretskih pretpostavki i normativnih dokumenata, što omogućuje organizacijama da razviju i unapređuju efikasan model menadžmenta rizicima i menadžmenta IMS-a. Primena ovog modela ima pozitivan uticaj na profitabilnost organizacije.

Na samom početku istraživanja, autor je nakon definisanja problema (poglavlje 2), definisao cilj i hipoteze ove disertacije (poglavlje 3).

Osnovni cilj istraživanja je definisanje efikasnog i efektivnog modela unapređenja integrisanog sistema menadžmenta na osnovu rizika. Izradom kataloga pretnji i izradom matrice uticaja pretnji na performanse organizacije, stvorene su osnove za definisanje predloga za dalje - kontinualno unapređenje procesa. Ovaj model značajno doprinosi sprečavanju ili smanjenju aktuelnih i potencijalnih rizika koji dovode do fizičkih, finansijskih i vremenskih gubitaka, što je cilj svakog preduzeća. Primena razvijenog modela stvara osnove za stabilnost i profitabilnost preduzeća na tržištu. Potencijalni oblici rizika koji će biti obuhvaćeni ovim modelom i razvijenim katalogom pretnji/rizika, jesu rizici koji mogu dovesti do degradacije kvaliteta procesa u organizaciji, narušavanja životne sredine (zagađenja vode, zemljišta, vazduha), povreda na radu, profesionalnih oboljenja itd.

U skladu sa postavljenim ciljem istraživanja definisana je hipoteza:

HIPOTEZA H1: Moguće je razviti model unapređenja integrisanog sistema menadžmenta korišćenjem sistema menadžmenta rizika, koji će biti saglasan prilazu PDCA.

Iz navedene hipoteze direktno proističu i naredne hipoteze:

HIPOTEZA H2: Moguće je formirati katalog pretnji i matricu uticaja pretnji na performanse organizacije, koje će biti podloga za identifikovanje i procenu stvarnih rizika u organizaciji i preduzimanje mera smanjenja ili eliminisanja određenih rizika.

HIPOTEZA H3: Za svaki identifikovani rizik moguće je definisati KPI (Ključni pokazatelj performansi – Key Performance Indicator), koji će verno oslikavati rezultate napora organizacije na putu eliminisanja ili ublažavanja rizika.

U naporima usmerenim ka poboljšanju procesa rada na osnovu rizika u proizvodnim i uslužnim organizacijama, predmetna metoda ima široko područje primene i opšteg je karaktera, a obuhvata sve aspekte poslovanja.

Model ispunjava sledeće uslove:

- opštost primene,

- fleksibilnost,
- postojanje jasnih smernica za ocenu efektivnosti i efikasnosti preko ključnih pokazatelja performansi (KPI),
- celovitost i
- postojanje jasnih smernica za ocenu rizika – model omogućuje proračun RPN faktora, odnosno obuhvata ozbilnost posledica i verovatnoću pojave.

Prikaz svih pojedinosti procesnog modela na jednom mestu nije moguće jednostavno tehnički izvesti usled mnoštva informacija koje model sadrži.

Model nije građen da diktira organizacionu strukturu, pa u realnim uslovima primene potrebno je izvršiti određene izmene.

Primena modela u konkretnom slučaju

U zavisnosti od sistema primena ovog modela u konkretnom slučaju, može da podrazumeva dodavanje novih procesa i aktivnosti informacionih tokova, novih pretnji i uzroka nastajanja tih pretnji, kao i izuzimanje nekih informacionih tokova ili procesa koji se nalaze u modelu.

Transformacije modela mogu da se odnose i na prebacivanje čitavih potprocesa iz jednog u drugi proces. Ako se neki od nabrojanih procesa realnog sistema nalazi u outsource-u i taj proces će biti prikazan u procesnom modelu. Najčešći slučajevi outsource-a su procesi pravne podrške, računovodstva, održavanja, informatičke podrške, dela ili delova proizvodnih procesa koji se obavljaju uslužno, kontrolisanje uzoraka proizvoda za potrebe zadovoljenja odredbi zakonske regulative itd.

U šestom poglavlju rada dat je prikaz razvoja modela u 7 koraka, s ciljem verifikacije održivosti hipoteze **H1**. S obzirom da je cilj rada izrada procesnog modela unapređenja IMS-a na osnovu rizika, naglašena je potreba za formiranjem kataloga pretnji, kataloga uzroka, kataloga KPI i dokumentovanje pretpostavki i ograničenja koja oslikavaju kontekst u kojem je sistem razvijan, u cilju verifikacije hipoteze **H2** i **H3**.

Model je razvrstan na 20 procesa grupisanih u 8 grupa, koje su detaljnije obrazložene u (poglavlju 6.4) ovog rada.

U cilju praktične provere projektovanog modela u realnim uslovima, izvršena je:

- simulacija njegove primene u dva različita preduzeća od kojih jedno preduzeće ima uspostavljen integrisani sistem menadžmenta sa najmanje tri upravljačka standarda, a drugo preduzeće nema uspostavljen sistem IMS,
- uporedna analiza procesa pretnji i uzroka na osnovu modela koji se zasniva na proceni rizika.

Izradom i proverom modela za kontinualno unapređenje integrisanog sistema menadžmenta na osnovu procene rizika, autor je ispunio osnovni cilj istraživanja, a pri tom su potvrđene i prethodno postavljene hipoteze, na način objašnjen u nastavku:

1. Rizik se kao kategorija pojavljuje u svim upravljačkim standardima, ali ga svaki standard posmatra kroz sopstvenu prizmu, odnosno u cilju eliminacije određene vrste odstupanja. Međutim, sistem menadžmenta rizikom, kao ni

sistem menadžmenta kvalitetom, zaštite životne sredine, ili zaštite zdravlja i bezbednosti na radu, ne može se tretirati kao zasebna funkcija organizacije, nego kao njen integralni deo koji prožima sve procese i sve organizacione celine. Zbog toga se svi navedeni sistemi mogu posmatrati isključivo kao neraskidivo povezana celina koja, rizikom kao osnovnim integrišućim faktorom, podržava organizaciju da postigne svoje ciljeve i izbegne moguće probleme i iznenađenja.

Jedna od ključnih promena u reviziji standarda ISO 9001 iz 2015. jeste da se uspostavi sistematski pristup menadžmentu rizika, pre nego da se prema njemu postupa kao prema pojedinačnoj komponenti sistema menadžmenta kvalitetom. U prethodnim izdanjima standarda ISO 9001 tačka o preventivnoj meri je izdvojena iz celine. Sada je rizik razmatran i uključen kroz ceo standard. U standardu ISO 9001 rizik se razmatra od početka i kroz ceo standard, što čini preventivne mere delom strateškog planiranja, kao i funkcionisanja i preispitivanja.

Koncept Međunarodne organizacije za standardizaciju ISO i evropskih tela za standardizaciju (CEN i CENELEC) za uspešnu implementaciju menadžmenta rizika u bilo kojoj organizaciji, kaže da je potrebna struktura standarda koja polazi od opštih standarda, preko standarda koji definišu terminologiju, standarda u kojima su postavljeni zahtevi za analizu i ocenu rizika u pojedinim poslovnim procesima i/ili funkcijama. Zatim standardi u kojima se nalaze uputstva kako da se te analize i ocene urade i na kraju standardi koji definišu alatke koje će se koristiti prilikom analize i ocene rizika, prikazano u (poglavlju 4.3 slika 4.5) rada.

Sistem menadžmenta rizicima sastoji se od strukturnih elemenata koje ima svaki sistem menadžmenta i ima zadatak da omogući upravljanje rizicima. U tom smislu menadžment rizicima treba da obuhvati: (Plan) planiranje, (Do) delovanje, (Check) kontrolu i (Act) poboljšanje. Ove aktivnosti se ponavljaju u ciklusima, uvek na višem stepenu kvaliteta sistema menadžmenta rizicima, odnosno postoji veći stepen sigurnosti od štetnih posledica eventualnih događaja.

U disertaciji je, prilikom projektovanja i provere modela, bez sumnje dokazano da se rizici javljaju u svim procesima i da su vezani za sve sisteme menadžmenta, odnosno standarde u primeni.

2. Kakva god da je definicija, rizik se javlja u prisustvu elemenata vrednosti ili procesa koji predstavljaju udeo u kompaniji ili organizaciji; tamo gde treba da se zadrže određeni kvaliteti da bi organizacija odgovarajuće funkcionisala. Nesumnjivo, esencijalna faza u identifikaciji rizika je identifikacija pretnji i identifikacija rizičnih scenarija, kao i faktori uzroka koji su svrstani u kategorijama koje utiču na pojavu pretnji. U modelu je napravljen „Katalog pretnji“ koji ima „Z145“ pretnji. Pri proveru modela u dve organizacije ovaj katalog se povećao na „Z180“ pretnji, (tabela 6.74 u poglavlju 6).

Na realizaciju procesa u organizaciji utiču brojni interni i eksterni faktori.

Uspostavljanjem konteksta organizacije artikulišu svoje ciljeve, definišu unutrašnje i spoljne parametre koje treba uzeti u obzir pri menadžmentu rizicima i postavljaju cilj i kriterijum rizika za druge procese. Organizacija treba da uzme u obzir, i spoljašnji, i unutrašnji kontekst.

Stručna literatura ukazuje na to da je najveći broj pretnji u svim procesima prouzrokovan „ljudskim faktorom“, zbog lošeg održavanja i pogrešnog rukovanja i otkazima na opremi, otkazima na hardveru i softveru zbog loše dokumentacije, neovlašćenog korišćenja opreme itd. Zbog toga je napravljen katalog uzroka koji su svrstani u 6 grupa (A, B, C....H), dato u (poglavlju 6.3.4, tabela 6.7) disertacije. Adekvatnim upravljanjem ljudskim resursima i informacijama koje su potrebne da bi se proces sproveo, smanjuje se rizik od greške kod izvršilaca radnih zadataka.

Pri proveru modela u praksi, ustanovljeno je da se kod određenog broja aktivnosti ne pojavljuju svi navedeni faktori uzroka koji su svrstani u kategorijama A, B, C...koje utiču na pojavu pretnji, ali je kod kompleksnijih procesa ustanovljen izuzetno velik broj pretnji i rizika prouzrokovanih svim nabrojanim faktorima, što je u potpunosti opravdalo potrebu za njihovom analizom.

Kada se izvrši identifikacija svih potencijalnih pretnji i uzroka njihovih pojavljivanja u analiziranim procesima, može se uočiti da su vrlo raznovrsne i da mogu imati različite efekte. U skladu sa korakom 5 rada (FMEA postupka) izvršeno je rangiranje pretnji i ustanovljeno koje pretnje predstavljaju rizik organizaciji, odnosno predstavljaju rizik procesu-aktivnosti u ispunjavanju njihovih ciljeva.

U ovom trenutku FMEA tim u dvema organizacijama je doneo odluku - kojim rizicima se treba posvetiti, prikazano u poglavlju 7 (tabele 7.4 i 7.64) i slikovito prikazano na (slici 7.3 i 7.6).

Najčešće se definiše granični RPN broj, gde treba definisati odgovarajuće mere za sva odstupanja sa RPN brojem većim od graničnog. Onima sa RPN brojevima ispod graničnog se, u prvo vreme, ne posvećuje pažnja.

Time se došlo do faze dokazivanja HIPOTEZA H2.

3. Za svaki identifikovani rizik moguće je definisati KPI (Ključni pokazatelji performansi – Key Performance Indicator) i KRI (Ključni indikatori rizika – Key Risk Indicators), koji će verno oslikavati rezultate napora organizacije na putu eliminisanja ili ublažavanja rizika, u skladu sa korakom 6 modela rada. Nakon toga, date su mere za snižavanje posledica, uz potpuno uvažavanje dokumentovanih pretpostavki i ograničenja, ukoliko i dalje važe. Ukoliko se analizom ustanovi da neke od dokumentovanih pretpostavki i ograničenja ne važe više, ta činjenica je uzeta u obzir prilikom definisanja novih zaštitnih mera. Takođe, ukoliko se tokom analiza ustanovilo da su učinjene nove pretpostavke ili su se pojavila nova ograničenja, to je dokumentovano za neke sledeće provere i analize. Uz ovo, ponovo su određene moguće posledice i odgovarajuće verovatnoće i ponovo je, korakom 7, izvršena provera efekata sprovedenih mera, odnosno izračunat RPN broj.

Za one vrste odstupanja na kojima su primenjene predviđene mere, postoji značajno smanjenje RPN broja. Ukoliko do smanjenja nije došlo, a to se

desilo sa jednim rizikom u Organizaciji „B”, znači da definisane mere nisu bile adekvatne.

S obzirom da je kreirani model imao cilj da smanji ili eliminiše određene rizike, to je i njegovo projektovanje izvršeno u skladu s tim ciljem.

Postupak kreiranja modifikovane FMEA matrice je dato na (slici 6.10) u (poglavlju 6.3).

Procena rizika u procesima organizacije je kontinuiran proces, pa bi trebalo izvršiti delimičnu ili potpunu reviziju procene rizika nakon realizacije mera postavljenih u cilju snižavanja postojećih rizika ili u sledećim slučajevima:

- 1) u slučaju pojave nove pretnje/odstupanja;
- 2) u slučaju promene podataka ili konteksta na kojima se zasnivala procena;
- 3) nakon pojave vanredne situacije, kao i rizika čije su posledice bile ekstremno visoke.

Razvojem opšteg modela za implementaciju integrisanog sistema menadžmenta na osnovu procene rizika u procesima organizacija, date su dovoljno precizne smernice kojima se svako preduzeće može rukovoditi prilikom kreiranja i rangiranja rizika. Ipak, svaka organizacija, u skladu sa svojim potrebama i ciljevima može vršiti izmene projektovanog modela i prilagođavati ga sebi pomeranjem skala za rangiranje rizika, kao što je to i praksa prilikom primene FMEA metode.

Organizacije koje tokom vremena napreduju u pogledu primene sistema menadžmenta rizikom i imaju želju da ga dovedu na još viši nivo, obaraju sopstvenu granicu prihvatljivosti rizika, što za posledicu ima i odgovarajuću izmenu skala za rangiranje rizika u modelu.

Testiranjem održivosti hipoteze na primerima dve organizacije, pokazalo se da su hipoteze **H1, H2 i H3 održive, što proizilazi iz poglavlja 7.** Ono predstavlja primenu opšteg procesnog modela i modela za unapređenje IMS-a na osnovu rizika na primerima dva realna sistema. Istraživanja su pokazala da model iz (poglavlja 6.) sadrži sve ključne elemente unapređenja procesa na osnovu rizika i da se njegovom upotrebom, upotrebom kataloga i definisanjem ključnih indikatora performansi (KPI) i ključnih indikatora rizika (KRI), prikazani rezultati napora organizacije na putu eliminisanja ili ublažavanja rizika.

It is not certain that everything is uncertain

„Nije izvesno da je sve neizvesno“

— Blaise Pascal, Pascal's Pensees

9. PRAVCI DALJEG ISTRAŽIVANJA

Za sve vrste organizacija postoji potreba za razumijevanjem rizika koji se preuzimaju radi postizanja određenih ciljeva ili željenog nivoa nagrada. Organizacije treba da shvate ukupan stepen rizika koji su ugrađeni u njihove aktivnosti i procese radi prepoznavanja i određivanja prioriternih rizika i utvrđivanja najslabijih kritičnih kontrola.

Opšti model za procenu rizika nastao je kao rezultat naučnog i praktičnog rada autora u oblasti menadžmenta rizika, kao i implementacije integrisanih sistema menadžmenta u realnim sistemima. Na osnovu rezultata, koji su u doktorskoj disertaciji dobijeni u skladu sa postavljenim hipotezama i zacrtanim ciljevima, autor rada bi preporučio dalja istraživanja usmerena u pravcu unapređenja opšteg modela unapređenja integrisanog sistema menadžmenta na osnovu procene rizika u organizacijama.

Prilikom definisanja performansi sistema za menadžment rizika, očekivane koristi treba unapred navesti. Proizvodi uspešnog upravljanja rizicima uključuju usklađenost, sigurnost i poboljšanje donošenja odluka. Ovi „outputi“ će obezbediti koristi putem poboljšanja efikasnosti poslovanja, efektivnosti taktika (promene projekata prema promenama u okruženju) i učinkovitosti strategije organizacije. Druge koristi mogu se odnositi na smanjenje troškova kapitala, tačnije finansijsko izveštavanje, konkurentsku prednost, poboljšanje percepcije organizacije, bolja prisutnost na tržištu u slučaju javnih i uslužnih organizacija, poboljšanje političke i društvene podrške.

Jedan pravac unapređenja prikazanog modela, mogao bi biti usmeren na formiranje nove vrste odstupanja i kreiranja KPI i KRI koja se odnosi na finansijske efekte preduzeća. U prikazanom modelu finansijskim pokazateljima nije poklonjena puna pažnja, pošto su ti efekti praktično zanemareni u upravljačkim standardima, čije zahteve treba ispuniti prilikom uspostavljanja IMS-a.

Drugi pravac unapređenja prikazanog modela je kontinuirano dopunjavanje liste, odnosno kataloga pretnji. Moguće je model implementirati u više tipova organizacija, a samim tim bi se obogatio i već postojeći katalog pretnji. Moguće je i uraditi nomenklaturu pretnji radi lakšeg i bržeg snalaženja i određivanja pretnji. Takođe, moguće je urediti i softverske alatke i bazu pretnji.

Dalji pravac unapređenja modela bilo bi na isti način obogatiti i katalog uzroka, koji je već urađen i kategoriziran u 8 grupa.

Sledeći pravac bio bi izrada kataloga ključnih indikatora rizika. Razdvojiti indikatore na vodeće i prateće, napraviti softversku alatku za pretraživanja.

U kontekstu organizovanja kompanije postavlja se, između ostalih, i pitanje gde smestiti proces za menadžment rizicima i kako ga pravilno organizovati. To su npr. strateški i operativni rizici, rizici odvijanja svih ostalih poslovnih procesa, upravljanje aspektima životne sredine (ako kompanija ima ISO 14001), rizicima zdravlja i sigurnosti zaposlenika, informacijske sigurnosti (ISO 27001), itd. U svakom slučaju, ovom problemu se treba pristupiti sistematski, jer je nedopustivo da postoji niz nepovezanih menadžmenta rizicima u organizaciji, kao i razjedinjeno upravljanje bezbednošću u kompaniji.

10. DEFINICIJE I SKRAĆENICE

U radu su korišćene sledeće definicije i skraćenice:

Opasnost (hazard): izvor potencijalne štete.

Događaj (event): ishod skupa određenih okolnosti.

Posledica (consequence): ishod nekog događaja koji utiče na ciljeve.

Verovatnost (likelihood, probability, frequency): stepen mogućnosti da se neki događaj desi.

Izvor rizika (risk source): element koji sam ili u kombinaciji ima unutrašnji potencijal da dovede do rizika. Izvor rizika može biti materijalni ili nematerijalni.

Izloženost: stepen u kojoj je organizacija i/ili zainteresovana strana predmet nekom događaju.

Menadžment rizikom (risk management): koordinisane aktivnosti za vođenje i kontrolu organizacije u vezi rizika.

Sistem menadžmenta rizikom (risk management system): set elemenata organizacijskog sistema upravljanja, koji se odnose na menadžment rizikom.

Model – Opšti model za implementaciju integrisanog sistema menadžmenta na osnovu procene rizika u procesima organizacija.

ISMS – Sistem menadžmenta bezbednošću informacija (Information Security Management System).

ISO – Međunarodna organizacija za standardizaciju (International Standard Organization).

BS – Britanski standard (British Standard).

BSI – Britanski institut za standardizaciju (British Standard Institute).

EU – Evropska Unija

QMS – Sistem menadžmenta kvalitetom (Quality Management System).

EMS – Sistem upravljanja zaštitom životne sredine (Environmental Management System).

OH&S – Zdravlje i bezbednost na radu (Occupational Health & Safety.)

HACCP – Analiza opasnosti i kritične kontrolne tačke (Hazard analyses and critical control points).

IMS – Integrisani sistem menadžmenta (Integrated Management System).

FMEA – Analiza načina i efekata otkaza (Failure Mode and Effect Analysis) .

FMECA – Analiza načina, efekata i kritičnosti otkaza (Failure Mode, Effect and Criticality Analysis).

RPN – Numerički prioritet rizika (Risk priority number).

KPI – Ključni indikatori performansi.

KRI – Ključni indikatori rizika.

11. PREGLED SLIKA I TABELA

U nastavku je dat pregled slika i tabela koje su prikazane u radu.

SLIKE

Slika 2.1: Prikaz značenja pojma rizika

Slika 4.1: Spektar rizika i neizvesnosti

Slika 4.2: Podela rizika (Drljača i Bešker, 2010)

Slika 4.3: Vrste poslovnih rizika

Slika 4.4: Faze u procesu menadžmenta rizikom – Model sa 6 faza (AS/NZS 4360:2004)

Slika 4.5: Hijerarhijska struktura standarda u oblasti menadžment rizika (izvor CEN BTWG160)

Slika 4.6: ERM-Menadžment rizika preduzeća

Slika 4.7: COSO kocka

Slika 4.8: Odnos između načela menadžmenta rizicima, područje primene i procesa

Slika 4.9: Faze u procesu menadžmenta rizicima ISO 31000

Slika 4.10: Sistem menadžmenta rizicima

Slika 4.11: Aneks SL i standarde sisteme menadžmenta

Slika 4.12: Karta procesa

Slika 4.13: Karta procesa

Slika 5.1: Od latentne varijable ka manifestnim i suprotno

Slika 5.2: Primer Likertove petostepene skale

Slika 5.3: Primer Likertove sedmostepene skale

Slika 5.4: Primer intervalnog nivoa

Slika 5.5: Primeri nominalnog nivoa merenja

Slika 5.6: Primer ordinalnog nivoa merenja

Slika 5.7: Aktivnosti konstrukcije upitnika (instrumenta) za ispitivanje (Saraph i drugi, 1989)

Slika 5.8: Strateški orijentisan model performansi (Brown, 1996)

Slika 5.9: BSC model (izvor Kaplan i Norton, 1996a)

Slika 5.10: Primer skale

Slika 5.11: Asimetrija

Slika 5.12: Spljoštenost

Slika 5.13: Primer mere asimetrije elemenata B12

Slika 5.14: Primer mere asimetrije elemenata D15

Slika 5.15: Primer mere asimetrije elemenata B1

Slika 6.1: Osnovni tokovi u procesima rada

Slika 6.2: Opšti izgled dijagrama toka

Slika 6.3: Prikaz aktivnosti u skladu sa modifikovanim dijagramom toka

Slika 6.4: Odnos efikasnosti i efektivnosti

Slika 6.5: Veza između merenja, kontrolisanja i ispitivanja (Kamberović, 2006)

Slika 6.6: Prikaz prvog pristupa

Slika 6.7: Osnovni oblik uzročno-posledične veze

Slika 6.8: Osnovna struktura dijagrama UZROCI-POSLEDICA

Slika 6.9: 5M Model

Slika 6.10: Model predstavljen kroz algoritam

Slika 6.11: Dijagram toka-Procesa OPERATIVNOG UPRAVLJANJA (P01)

Slika 6.12: Dijagram toka-Procesa PREISPITIVANJE OD STRANE RUKOVODSTVA (P02)

Slika 6.13: Dijagram toka-procesa PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA(P03)

Slika 6.14: Dijagram toka-PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA (P04)

Slika 6.15: Dijagram toka – Procesa PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA I ODNOSI SA JAVNOŠĆU (P05)

Slika 6.16: Dijagram toka-Procesa RAZVOJA NOVOG PROIZVODA ILI USLUGE (P06)

Slika 6.17: Dijagram toka-Procesa NABAVKE (P07)

Slika 6.18: Dijagram toka-Procesa PRODAJE (P08)

Slika 6.19: Dijagram toka-Procesa PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJEM PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA (P09)

Slika 6.20: Dijagram toka-Procesa PROIZVODNJE/PRUŽANJA USLUGA (P10)

Slika 6.21: Dijagram toka procesa-ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11)

Slika 6.22: Dijagram toka procesa-SKLADIŠTENJE (P12)

Slika 6.23: Dijagram toka procesa-INFORMATIČKE PODRŠKE (P13)

Slika 6.24: Dijagram toka procesa-INTERNE PROVERE (P14)

Slika 6.25: Dijagram toka procesa-REŠAVANJE NEUSAGLAŠENOSTI (P15)

Slika 6.26: Dijagram toka procesa-KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE (P16)

Slika 6.27: Dijagram toka procesa- PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA (P17)

Slika 6.28: Dijagram toka procesa- UPRAVLJANJA DOKUMENTACIJOM „MS” DOKUMENTACIJOIM SPOLJNOG POREKLA (P18)

Slika 6.29: Dijagram toka procesa- UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA (P19)

Slika 6.30: Dijagram toka procesa- PRAVNOG REGULISANJA POSLOVANJA (P20)

Slika 7.1: Organizaiona šema organizacije „A“

Slika 7.2: Mapa procesa organizacije „A“

Slika 7.3: Organizaiona šema organizacije „B“

Slika 7.4: Mapa procesa organizacije „B“

TABELE

Tabela 4.1a: Informacije o svetskim katastrofama

Tabela 4.1b: Informacije o svetskim katastrofama

Tabela 4.2: Definicije rizika

Tabela 4.3: Različnost konceptualizacije pojma menadžemnta rizicima (Drljača i Bešker, 2010)

Tabela 4.4: Razlike KPI-KRI (izvor COSO, 2010)

Tabela 4.5: Značajni rizici iz svakog odeljenja

Tabela 4.6: Opisi varijabile u procesu nabavke (Židisin i drugi, 2004)

Tabela 4.7: Pregled važnih nacionalnih i međunarodnih standarda i standardizacijskih dokumenata za menadžment rizicima

Tabela 4.8: Opis i delokrug standarda o menadžmentu rizikom

Tabela 4.9: Prikaz tehnika za procenu rizika

Tabela 4.10: Razmatranje rizika u standardu ISO 9001:2015

Tabela 4.11: FMEA matrica

Tabela 4.12: Skala za ocenjivanje ozbiljnosti posledica

Tabela 4.13: Skala za ocenjivanje verovatnoće pojave

Tabela 4.14: Skala za ocenjivanje mogućnosti otkrivanja odstupanja

Tabela 5.1: Sličnosti korišćenih faktora menadžmenta sa drugim istraživanjima

Tabela 5.2: Elementi konstrukta sistemima menadžmenta

Tabela 5.3: Elementi konstrukta performansi organizacije

Tabela 5.4: Lista istraživanja Risk menadžment procesa (Shoki Bin, 2014)

Tabela 5.5: Elementi konstrukta menadžmenta rizikom

Tabela 5.6: Prikaz broja izdatih sertifikata

Tabela 5.7: Tipovi organizacije

Tabela 5.8: Zastupljenost organizacije po poreklu kapitala

Tabela 5.9: Zastupljenost organizacije po tipovima vlasništva

Tabela 5.10: Zastupljenost organizacije po delatnostima

Tabela 5.11: Zastupljenost organizacije po broju zaposlenih

Tabela 5.12: Zastupljenost polova ispitanika

Tabela 5.13: Podatci o starosti ispitanika

Tabela 5.14: Zastupljenost ISO standarda u organizaciji

Tabela 5.15-1: Deskriptivna statistika ocena ključnih elemenata grupe (B)

Tabela 5.15-2: Deskriptivna statistika ocena ključnih elemenata grupe (B)

Tabela 5.16-1: Deskriptivna statistika ocena ključnih elemenata grupe (D)

Tabela 5.16-2: Deskriptivna statistika ocena ključnih elemenata grupe (D)

Tabela 5.17: Rezultati pouzdanosti konstrukta grupe (B) i grupe (D)

Tabela 5.18: Kompozitni prikaz svih elemenata sistema menadžmenta

Tabela 5.19: Kompozitni prikaz svih elemenata menadžmenta rizikom

Tabela 5.20: Kompozitni prikaz svih elemenata sistema menadžmenta i menadžmenta rizikom

Tabela 6.1: Dodatni simboli za crtanje modifikovanog dijagrama toka

Tabela 6.2: Simboli za crtanje dijagrama toka

Tabela 6.3: Tabela PXX.1(prve tri kolone)

Tabela 6.4: Tabela PXX.1

Tabela 6.5: Tabela PXX.2(prve tri kolone)

Tabela 6.6: Skup uzroka

Tabela 6.7: Katalog uzroka

Tabela 6.8: Tabela PXX.2

Tabela 6.9: FMEA matrica (7 kolona)

Tabela 6.10: Skala za ocenjivanje ozbiljnosti posledica

Tabela 6.11: FMEA matrica (9 kolona)

Tabela 6.12: FMEA matrica sa preduzetim merama

Tabela 6.13: P01.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa OPERATIVNOG UPRAVLJANJA (P01)

Tabela 6.14: P01.2-Utvrđivanje pretnji, pretpostavke i ograničenja i uzroka procesa OPERATIVNOG UPRAVLJANJA (P01)

Tabela 6.15: P01.3-FMEA matrica procesa OPERATIVNOG UPRAVLJANJA (P01) FM_01

Tabela 6.16: P02.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeve aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PREISPITIVANJE OD STRANE RUKOVODSTVA (P02)

Tabela 6.17: P02.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PREISPITIVANJE OD STRANE RUKOVODSTVA (P02)

Tabela 6.18: P02.3-FMEA matrica procesa PREISPITIVANJE OD STRANE RUKOVODSTVA (P02) FMEA_02

Tabela 6.19: P03.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeve aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA (P03)

Tabela 6.20: P03.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA (P03)

Tabela 6.21: P03.3-FMEA matrica procesa PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA (P03) FMEA_03

Tabela 6.22: P04.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA (P04)

Tabela 6.23: P04.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA (P04)

Tabela 6.24: P04.3-FMEA matrica procesa PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA (P04) FM_04

Tabela 6.25: P05.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA I ODNOSI SA JAVNOŠĆU (P05)

Tabela 6.26: P05.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA I ODNOSI SA JAVNOŠĆU (P05)

Tabela 6.27: P05.3-FMEA matrica procesa PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA I ODNOSI SA JAVNOŠĆU (P05) FM_05

Tabela 6.28: P06.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa RAZVOJA NOVOG PROIZVODA ILI USLUGE (P06)

Tabela 6.29: P06.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa RAZVOJA NOVOG PROIZVODA ILI USLUGE (P06)

Tabela 6.30: P06.3-FMEA matrica procesa RAZVOJA NOVOG PROIZVODA ILI USLUGE (P06) FM_06

- Tabela 6.31: P07.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa NABAVKE (P07)
- Tabela 6.32: P07.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa NABAVKE (P07) Tabela 6.33: P07.3-FMEA matrica procesa NABAVKE (P07) FM_07
- Tabela 6.33: P07.3-FMEA matrica procesa NABAVKE (P07) FM_07
- Tabela 6.34: P08.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PRODAJE (P08)
- Tabela 6.35: P08.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa UGOVARANJA I PRODAJU (P08)
- Tabela 6.36: P08.3-FMEA matrica procesa PRODAJE (P08) FM_08
- Tabela 6.37: P09.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJEM PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA (P09)
- Tabela 6.38: P09.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PLANIRANJE, PRIPREMANJE I UPRAVLJANJE PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA (P09)
- Tabela 6.39: P09.3-FMEA matrica procesa PLANIRANJEM, PRIPREMANJEM I UPRAVLJANJEM PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA (P09) FMEA_09
- Tabela 6.40: P10.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PROIZVODNJE/PRUŽANJA USLUGA (P10)
- Tabela 6.41: P10.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PROIZVODNJE/PRUŽANJA USLUGA (P10)
- Tabela 6.42: P10.3-FMEA matrica procesa PROIZVODNJE/PRUŽANJA USLUGA (P10)
- Tabela 6.43: P11.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa za ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11)
- Tabela 6.44: P11.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa za ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11)
- Tabela 6.45: P11.3-Utvrđivanje pretnji, uzroka i ključnih pokazatelja performansi procesa za ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11)
- Tabela 6.46: P12.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa SKLADIŠTENJA (P12)
- Tabela 6.47: P12.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa SKLADIŠTENJA (P12)
- Tabela 6.48: P12.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnje procesa SKLADIŠTENJA (P12)
- Tabela 6.49: P13.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa INFORMATIČKE PODRŠKE (P13)
- Tabela 6.50: P13.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa INFORMATIČKE PODRŠKE (P13)
- Tabela 6.51: P13.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa INFORMATIČKE PODRŠKE (P13)
- Tabela 6.52: P14.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeve aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa INTERNE PROVERE (P14)
- Tabela 6.53: P14.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa INTERNE PROVERE (P14)
- Tabela 6.54: P14.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa INTERNE PROVERE (P14)
- Tabela 6.55: P15.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa REŠAVANJE NEUSAGLAŠENOSTI (P15)
- Tabela 6.56: P15.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa REŠAVANJE NEUSAGLAŠENOSTI (P15)
- Tabela 6.57: P15.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa REŠAVANJE NEUSAGLAŠENOSTI (P15)
- Tabela 6.58: P16.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE (P16)
- Tabela 6.59: P16.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE (P16)

- Tabela 6.60: P16.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE (P16)
- Tabela 6.61: P17.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA (P17)
- Tabela 6.62: P17.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA (P17)
- Tabela 6.63: P17.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA (P17)
- Tabela 6.64: P18.1- Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa UPRAVLJANJA DOKUMENTACIJOM „MS” DOKUMENTACIJOIM SPOLJNOG POREKLA (P18)
- Tabela 6.65: P18.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa UPRAVLJANJA DOKUMENTACIJOM „MS” I DOKUMENTACIJOIM SPOLJNOG POREKLA (P18)
- Tabela 6.66: P18.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa UPRAVLJANJA DOKUMENTACIJOM „MS” I DOKUMENTACIJOIM SPOLJNOG POREKLA (P18)
- Tabela 6.67: P19.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA (P19)
- Tabela 6.68: P19.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA (P19)
- Tabela 6.69: P19.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA (P19)
- Tabela 6.70: P20.1-Utvrđivanje aktivnosti, ciljeva aktivnosti i ključnih pokazatelja performansi procesa PRAVNOG REGULISANJA POSLOVANJA (P20)
- Tabela 6.71: P20.2-Utvrđivanje pretnji i uzroka procesa PRAVNOG REGULISANJA POSLOVANJA (P20)
- Tabela 6.72: P20.3-Utvrđivanje ciljeva, KPI, pretnji procesa PRAVNOG REGULISANJA POSLOVANJA (P20)
- Tabela 6.73: Pregled oznake i naziv procesa, oznake aktivnosti procesa i oznaka i naziv pretnji
- Tabela 6.74: Katalog pretnji
- Tabela 6.75: Oznake i naziv KPI
- Tabela 7.1: Procesi u organizaciji „A“
- Tabela 7.2: Korespondentna tabela procesa modela i organizacije „A“
- Tabela 7.3: Skala za ocenjivanje verovatnoće pojave u organizaciji „A“
- Tabela 7.4: Prikaz pretnji i rizika u organizaciji „A“
- Tabela 7.5: Lista definiranih KRI u Organizaciji „A“
- Tabela 7.6: Prikaz rizika u procesu PA1.1 – početno stanje
- Tabela 7.7: Prikaz KPI/KRI
- Tabela 7.8: Prikaz rizika u procesu PA1.1 – novo stanje
- Tabela 7.9: Pretpostavke i ograničenja PA1.1 – prethodno/novo stanje
- Tabela 7.10: Prikaz rizika u procesu PA3/PA3.2.1 – početno stanje
- Tabela 7.11: Prikaz KPI/KRI
- Tabela 7.12: Prikaz rizika u procesu PA3/PA3.2.1 – novo stanje
- Tabela 7.13: Pretpostavke i ograničenja procesu PA3/PA3.2.1 – prethodno/novo stanje
- Tabela 7.14: Prikaz rizika u procesu PA3/PA3.2.1 – početno stanje

Tabela 7.15: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.16: Prikaz rizika u procesu PA3/PA3.2.1 – novo stanje

Tabela 7.17: Pretpostavke i ograničenja procesu PA3/PA3.2.1 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.18: Prikaz rizika u procesu PA3/PA3.1.1 – početno stanje

Tabela 7.19: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.20: Prikaz rizika u procesu PA3/PA3.1.1 – novo stanje

Tabela 7.21: Pretpostavke i ograničenja procesu PA3/PA3.1.1 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.22: Prikaz rizika u procesu PA4/PA4.3.4 – početno stanje

Tabela 7.23: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.24: Prikaz rizika u procesu PA4/PA4.3.4 – novo stanje

Tabela 7.25: Pretpostavke i ograničenja procesu PA4/PA4.3.4 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.26: Prikaz rizika u procesu PA4/PA4.3.4 – početno stanje

Tabela 7.27: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.28: Prikaz rizika u procesu PA4/PA4.3.4 – novo stanje

Tabela 7.29: Pretpostavke i ograničenja procesu PA4/PA4.3.4 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.30: Prikaz rizika u procesu PA1.3 – početno stanje

Tabela 7.31: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.32: Prikaz rizika u procesu PA1.3 – novo stanje

Tabela 7.33: Pretpostavke i ograničenja procesu PA1.3 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.34: Prikaz rizika u procesu PA4.1.1 – početno stanje

Tabela 7.35: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.36: Prikaz rizika u procesu PA4.1.1 – novo stanje

Tabela 7.37: Pretpostavke i ograničenja procesu PA4.1.1 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.38: Usporedni pregled

Tabela 7.39: Usporedni pregled RPN faktora

Tabela 7.40: FMEA matrica FM_01

Tabela 7.41: FMEA matrica FM_02

Tabela 7.42: FMEA matrica FM_03

Tabela 7.43: FMEA matrica FM_04.1

Tabela 7.44: FMEA matrica FM_04.2

Tabela 7.45: FMEA matrica FM_05

Tabela 7.46: FMEA matrica FM_06

Tabela 7.47: FMEA matrica FM_07

Tabela 7.48: FMEA matrica FM_08

Tabela 7.49: FMEA matrica FM_09

Tabela 7.50: FMEA matrica FM_10.1

Tabela 7.51: FMEA matrica FM_10.2

Tabela 7.52: FMEA matrica FM_11

Tabela 7.53: FMEA matrica FM_11-13

Tabela 7.54: FMEA matrica FM_12

Tabela 7.55: FMEA matrica FM_14

Tabela 7.56: FMEA matrica FM_15

Tabela 7.57: FMEA matrica FM_16

Tabela 7.58: FMEA matrica FM_17

Tabela 7.59: FMEA matrica FM_18

Tabela 7.60: FMEA matrica FM_19

Tabela 7.61: FMEA matrica FM_20

Tabela 7.62: Skala za ocenjivanje verovatnoće pojave u organizaciji „B“

Tabela 7.63: Korespondentna tabela procesa u modelu i u organizaciji „B“

Tabela 7.64: Prikaz pretnj i rizika u organizaciji „B“

Tabela 7.65: Lista definiranih KRI u Organizaciji „B“

Tabela 7.66: Prikaz rizika u procesu PB9 – početno stanje

Tabela 7.67: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.68: Prikaz rizika u procesu PB9 – novo stanje

Tabela 7.68.1: Prikaz rizika u procesu PB9 – stanje posle preispitivanja

Tabela 7.69: Pretpostavke i ograničenja PB09 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.70: Prikaz rizika u procesu PB17 – početno stanje

Tabela 7.71: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.72: Prikaz rizika u procesu PB17 – novo stanje

Tabela 7.73: Pretpostavke i ograničenja PB17 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.74: Prikaz rizika u procesu PB17 – početno stanje

Tabela 7.75: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.76: Prikaz rizika u procesu PB17 – novo stanje

Tabela 7.77: Pretpostavke i ograničenja PB17 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.78: Prikaz rizika u procesu PB10 – početno stanje

Tabela 7.79: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.80: Prikaz rizika u procesu PB 10 – novo stanje

Tabela 7.81: Pretpostavke i ograničenja PB10 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.82: Prikaz rizika u procesu PB10 – početno stanje

Tabela 7.83: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.84: Prikaz rizika u procesu PB 10 – novo stanje

Tabela 7.85: Pretpostavke i ograničenja PB03 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.86: Prikaz rizika u procesu PB10 – početno stanje

Tabela 7.87: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.88: Prikaz rizika u procesu PB 10 – novo stanje

Tabela 7.89: Pretpostavke i ograničenja PB10 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.90: Prikaz rizika u procesu PB10 – početno stanje

Tabela 7.91: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.92: Prikaz rizika u procesu PB10 – novo stanje

Tabela 7.93: Pretpostavke i ograničenja PB10 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.94: Prikaz rizika u procesu PB06 – početno stanje

Tabela 7.95: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.96: Prikaz rizika u procesu PB06 – novo stanje

Tabela 7.97: Pretpostavke i ograničenja PB06 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.98: Prikaz rizika u procesu PB01 – početno stanje

Tabela 7.99: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.100: Prikaz rizika u procesu PB01 – novo stanje

Tabela 7.101: Pretpostavke i ograničenja PB01 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.102: Prikaz rizika u procesu PB03 – početno stanje

Tabela 7.103: Prikaz KPI/KRI

Tabela 7.104: Prikaz rizika u procesu PB03 – novo stanje

Tabela 7.105: Pretpostavke i ograničenja PB03 – prethodno/novo stanje

Tabela 7.106: Uporedni pregled RPN faktora

Tabela 7.107: FMEA matrica FM_01

Tabela 7.108: FMEA matrica FM_02

Tabela 7.109: FMEA matrica FM_03

Tabela 7.110: FMEA matrica FM_04

Tabela 7.111: FMEA matrica FM_05

Tabela 7.112: FMEA matrica FM_06

Tabela 7.113: FMEA matrica FM_07

Tabela 7.114: FMEA matrica FM_08

Tabela 7.115: FMEA matrica FM_09

Tabela 7.116: FMEA matrica FM_10

Tabela 7.117: FMEA matrica FM_11

Tabela 7.118: FMEA matrica FM_12

Tabela 7.119: FMEA matrica FM_13

Tabela 7.120: FMEA matrica FM_15

Tabela 7.121: FMEA matrica FM_17

Tabela 7.122: FMEA matrica FM_18

Tabela 7.123: FMEA matrica FM_19

Tabela 7.124: FMEA matrica FM_20

Tabela 7.125: Katalog pretnji nakon implementacije modela

12. PREGLED LITERATURE

- Adam, E., Hershauer, J., & Ruch, W.A. (1981). *Productivity and quality*. Englewood Cliffs, Prentice Hall.
- Aghion, P. and Bolton, P.(1990). *Government domestic debt and the risk of default: a political--economic model of the strategic role of debt*. Cambridge University Press.
- Ahire, S.L., Golhar, D.Y., & Waller, M.A. (1996). *Development and validation of TQM implementation constructs*. *Decision Sciences*, 27(1), 23-56.
- Ariff, M. et al.(2014). *A framework for risk management practices and organiyational performance in higer education. Integrative business and economics*.
- Beker I. i Vulcanović S., (2011): „Upravljanje rizicima poslovanja“ Skripta za seminare, Istraživački i tehnološki centar, Novi Sad.
- Bernstein.P. (1998). *Against the gods*. John Wiley & Sons Inc., US.
- Bešker, M.,(2006). *Izvori ugrožavanja i procjena stanja sigurnosti-rizika-ugroženosti*. Oskar, Zagreb.
- Black, S.A., & Porter, L.J. (1996). *Identification of the critical factors of TQM*. *Decision Sciences*, 27(1), 1-21.
- Blundell-Wignall, A., i drugi. (2008). *The Current Financial Crisis: Causes and Policy Issues in Financial Market Trends*, OECD.
<http://www.oecd.org/dataoecd/47/26/41942872.pdf>
- Bostrom, A., I drugi, (2008). *Risk assessment Modeling and Decision Supporting*. Berlin.
- Boyett,I. (1996). *The public sector entrepreneur a definition*. International Journal of Public Sector Management.
- Brown, M.G. (1996). *Keeping score – using the right metrics to drive world class performance*. Quality resources, New York.
- Brown, S.L., & Eisenhard, K.M. (1995). *Product development: past research, present findings, and future directions*. *Academy of management Review*.
- Bukvić, A. (2007). *Načela izrade psiholoških testova*. Zavod za udžbenike Beograd, Beograd.
- CLUSIF (Club de la Sécurité de l'Information Français). (2008-2009). *Risk management – Concepts and Methods*.
- Coleman, L. (2009). *Risk Strategies Dialling up Optimum Firm Risk*. USA.
- Conca, F.J., Llopis, J., & Tari, J.J. (2004). *Development of a measure to assess quality management in certified firms*. *European Journal of Operational Research*, 156(3), 683-697.
- COSO. (2010). *Developing key risk indicators to strengthen enterprise risk mangement*. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway (COSO).
- Covello, V.T. and Mumpower, J. (1985). *Risk Analysis and Risk Management: An Historical Perspective*.
- Crosby, P.B. (1979). *Quality is free*. New York: New American Library.

- Curković, S. i drugi. (2013). *ISO 31000 Enterprise and Supply chain risk management: A longitudinal study*. American Journal of Industrial and Business Management.
- Čerepnalkovska, S., Beker, I. (2015). *Business process improvement based on risk*. 8th International Working Conference "TQM & AIA", Beograd
- Čerepnalkovska, S., Beker, I. (2015). *The appliance of work flow diagram as a tool for identification of threats and key indicators in processes of integrated management system*. 12 International Conference on Standardization, Izmit, Turkey
- Čerepnalkovska, S., Beker, I. (2015). *Dali menadžment rizika može pomoći u poboljšanju poslovanja? Nedlja kvaliteta*, Novi Sad.
- Čerepnalkovska, S., Hadzievska Antovska, L., Popovska, V. (2014). „*Osnovi standardizacije i srodnih aktivnosti*“, Komora ovlastenih arhitekata i inženjera R. Makedonije, Skopje, Makedonija.
- Delić M. (2013). *Uticaj sistema menadžmenta i performanse informacionih tehnologija na performanse organizacije*. Doktorska teza, Univerzitet u Novom Sadu, FTN – Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad.
- Deming, W.E. (1981). *Improvement of quality and productivity through action management*. National Productivity Review, 1(1), 12-22.
- Drljača M., Bešker M. (2010). *Održivi uspjeh i upravljanje rizicima poslovanja*. XIV Savjetovanje SQM 2010. Centar za kvalitet Crne Gore i časopis Kvalitet, Br.7-8, Poslovna politika, Beograd, Tivat, 2010.
- Dukovski, V. (2003). *Menadžment na kvalitetot*. Univerzitet Sv. Kiril i Metodij vo Skopje, Mašinski fakultet, Skopje.
- Dukovski, V. (2003). *Menadžment na razvojot na novi proizvodi*. Univerzitet Sv. Kiril i Metodij vo Skopje, Mašinski fakultet, Skopje.
- Đapić, M. (2012). *Standardizacija u oblasti menadžmenta rizikom*, Međunarodna naučna konferencija, Srbija
- FAA System Safety Handbook, Chapter 15 (2000). Operational Risk Management. Chapter 15, str.11-13).
- Fajgelj, S. (2003). *Psihomertija: Metod i teorija psihološkog merenja*, Centar za primenjenu psihologiju Beograd, Beograd.
- Flatherty, J. (2004). *Enterprise Risk Management-Integrated Framework*
- Flynn, B.B., Schroeder, R.G., & Sakakibara, S. (1994). *A framework for quality management research and associated measurement instrument*. Journal of Operations Management, 11, 339-366.
- Frame J.D. (2003). *Managing Risk in Organizations*. Jossey-Bass.
- Frosdick, S. (1997). *The techniques of risk analysis are insufficient in themselves*. Disaster Prevention and Management.
- Garvin, D.A. (1983). *Quality on the line*. Harvard Business Review, 61(5), 65-75.
- Huang, Y.S., & Lin, B.M.T. (2002). *An empirical investigation of total quality management: A Taiwanese case*. The TQM Magazine..
- ISO focus.(2015). *Just out*, ISO Magazine.

- Institut za menadžment rizicima (IRM) Upravljanje projektnim rizicima, 2009
- Jamail, H. (2011). *Fukushima: It's much worse than you think*.
english.aljazeera.net.<http://english.aljazeera.net/indepth/features/2011/06/201161664828302638.html>
- Jasanoff, S. (1986). *Risk management and political culture*. New York: Russel Sage Foundation.
- Jovanović, M. (2009). *Pojam rizika i upravljanje rizikom u ekonomiji*. Visoka škola strukovnih studija. Beograd.
- Juran, J.M. (1974). *Quality control handbook, third edition*. New York, McGraw-Hill.
- Juran, J., & Gryna, M. (1993). *Quality planning and analysis, Third edition*. McGraw-Hill international editions, New York.
- Kamberović, B. (2006). *Merne i kontrolne tehnologije, radni materijal*. Univerzitet u Novom Sadu, FTN – Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad.
- Kamberović, B. i drugi (2008). *Prilaz projektovanju integrisanih sistema menadžmenta*. Univerzitet u Novom Sadu, FTN – Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad.
- Kaplan, R.S., & Norton, D.P. (1992). *The Balanced scorecard – measures that drive performance*. Harvard Business Review, Harvard College.
- Kaynak, H. (2003). *The relationship between total quality management practices and their effects on firm performance*. Journal of Operations Management.
- Kerzner, H. (1998). *Project Management a Systems Approach to Planning, Scheduling and Controlling*. Sixth Edition. John Wiley & Sons.
- Labodova, A. (2004). *Implementing Integrated Management Szstems Using a Risk Analzsis Based Approach*. Journal of Cleaner Production.
- Loan, Ch. (2012). *Risk management practices in six organizations in the government of canada*. Univerzity of Ottawa.
- Maksoud, A.A., Dugdale, D., & Luther, R. (2005). *Non-financial performance measurement in manufacturing companies*. The British Accounting Review, 37, 261-297.
- Moss, D.A. (2009). *An Ounce of Prevention, Financial regulation, moral hazard, and the end of „Too big to fail“*. Harvard magazine Inc.
- Nunnally, J., and Bernstein, H. (1994). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill Inc.
- Oliver, N. (1988). *Employee commitment and total quality control*. International Journal of Quality & Reliability Management, 7(1), 21-29.
- Ore, O. (1960). *Pascal and the Invention of Probability Theory*. The American Mathematical Monthly.
- Osmanagić B.N. (2003). *Kriza kao šansa*. Školska knjiga, Zagreb.
- Otway, H. and Wynne, B.(1989). *Risk Communication: Paradigm and Paradox*. Risk Analysis.

- Pečujlija, M., Azemović, N., Azemović, R., & Cosić, Đ. (2011). *Leadership and productivity in transition: employees' view in Serbia*. Journal for East European Management Studies, 16(3), 251-263.
- Pešalj, B. (2006). *Merenje performansi preduzeća*, Ekonomski fakultet, Beograd.
- Petak, W.J. (1985). *Emergency Management: A Challenge for Public Administration*. Public Administration Review.
- Pfennigstorf, W. (1977). *Governmental Risk Management in Public Policy and Legislation: Problems and Options*. Law & Social Inquiry.
- PMBOK & Guide. (2000). *A Guide to the Project Management Body of Knowledge*. Edition 2000, Project Management Institute.
- Pollak, R.A. (1996). *Government Risk Regulation*. Annals of the American Academy of Political and Social Science.
- Radlovački V. (2011). *Opšti procesni model i ocenjivanja efektivnosti sistema menadžmenta kvalitetom u skladu sa zahtevima standarda ISO 9000*. Doktorska teza, Univerzitet u Novom Sadu, FTN – Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad.
- Saraph, J.V., Benson, P.G., & Schroeder, R.G. (1989). *An instrument for measuring the critical factors of quality management*. Decision Sciences, 20(4), 810-829.
- Scarlet, E. (2011). *Indicators and metrics used in the enterprise risk management (ERM)*. The Bucharest Academy of Economic Studies.
- Slovic, P. (1993). *Perceived Risk, Trust, and Democracy*. Risk Analysis.
- Serrat, O. (2009). *Five Whys technique*. Knowledge Solutions
- Stulz, R. (2008). *Risk Management Failures: What Are They and When Do They Happen?*. Journal of Applied Corporate Finance.
- Taleb Nassim Nicolas. (2010). *Black Swan*. Random House Trade.
- Tari, J.J., Molina, J.F., & Castejon, J.L. (2007). *The relationship between quality management practices and their effects on quality outcomes*. European Journal of Operational Research, 183(2), 483-501.
- Terry, F. (1998). *Regulation and Emergency Management: An Exclusive Domain for the Experts?*. Public Money and Management.
- The American Heritage Dictionary, Fourth Edition copyright Houghton Mifflin Company. 2009.
- Topčagić R. (2009). *Upravljanje rizicima - Enterprise Risk Management*. Univerzitet u Tuzli. Ekonomski fakultet, 2009.
- Travis, C. i drugi. (1987). *Cancer Risk Management*. Environmental Science and Technology.
- Tufan, K. (2007). *The impact of ISO 9000 quality management systems on manufacturing*. Journal of Materials Processing Technology, 186, 207-213.
- Vose, D. (2008). *Risk Analysis: A Quantitative Guide*. West Sussex: John Wiley & Sons.
- Vulanović V., i drugi. (2012). *Sistem Menadžmenta Kvalitetom*. IIS – Istraživački i tehnološki centar, Novi Sad.

- Vulanović V., i drugi. (2012). *Metode i tehnike unapređenja procesa rada*. IIS – Istraživački i tehnološki centar, Novi Sad.
- Vulanović S. (2014). *Opšti model za procenu rizika na osnovu inrtegrisanih sistema menadžmenta u organizaciskim procesima*. Doktorska teza, Univerzitet u Novom Sadu, FTN – Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad.
- Zelenović D. (1995). *Tehnologija Organizacije Industrijskih Sistema – Preduzeća*. Naučna knjiga, Beograd.
- Zelenović D. (2004). *Upravljanje proizvodnim sistemima*. Naučna knjiga, Univerzitet u Novom Sadu, FTN – Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad.
- Zhang, Q. (2001). *Quality dimensions, perspectives and practices: A mapping analysis*. International Journal of Quality and Reliability Management, 18(7), 708 – 722.
- Zsidis, G. i drugi, (2004). *An analysis of supply risk assessment techniques*. International journal of Phzysical Distribution Logistics Management.
- ISO 9000:2005 *Quality management systems -- Fundamentals and vocabulary*. International Organization for Standardization. 2005.
- ISO 9001:2015 *Quality Management Systems – Requirements*. International Organization for Standardization. 2015.
- ISO 9004:2009 *Managing for the sustained success of an organization -- A quality management approach*, International Organization for Standardization. 2009.
- ISO Guide 73:2009 *Risk management – Vocabulary*. International Organization for Standardization. 2009.
- ISO 31000: 2009 *Risk management - Guidelines on principles and implementation of risk management*. 2009.
- ISO 31010:2009 - *Risk management - Risk assessment techniques*. International Standard Organization. 2009.
- AS/NZS 4360 *Risk management*, Australia/New Zealand committee OB-007. 2004
- ISO 14001:2004 *Environmental management systems - Requirements with guidance for use*. International Organization for Standardization. 2004.
- ISO 14004:2004 *Environmental management systems -- General guidelines on principles, systems and support techniques*. International Organization for Standardization. 2004.
- IEC 60812:2006 – *Analysis techniques for system reliability – Procedures for failure mode and effect analysis (FMEA)*. International Electrotechnical Commission. 2006.
- OHSAS 18001:2007 *Occupational Health and Safety Management*. British Standard Institute. Great Britain. 2007.
- ISO 22000:2005 *Food safety management systems -- Requirements for any organization in the food chain*. International Organization for Standardization. 2005.
- ISO 27001:2009 *Information technology - Security techniques - Information security - management systems – Requirements*. International Organization for Standardization. 2009.

PAS 99 *Specification of Common Management Systems Requirements as a Framework For Integration*. British Standard Institute. Great Britain. 2012.

IEC 60812:2006 – *Analysis techniques for system reliability – Procedures for failure mode and effect analysis (FMEA)*. International Electrotechnical Commission. 2006.

ISO/IEC Guide 51:1999 – *Safety aspects -- Guidelines for their inclusion in standards*.

ISO 12100-1:2010 *Safety of machinery — Basic concepts, general principles for design, Part 1: Basic terminology, methodology,*

N60 CEN BTWG 160 *Risk Assessment* Final Report and Recommendations to BT

13. PRILOZI

**PRILOG 1: UPITNIK-Ispitivanje uticaja elemenata
sistema menadžmenta i menadžmenta rizika
na performanse organizacije**

Универзитет у Новом Саду
Факултет техничких наука 21000 Нови Сад, Трг Доситеја Обрадовића 6

ISPITIVANJE UTICAJA ELEMENATA SISTEMA MENADŽMENTA I MENADŽMENTA RIZIKA NA PERFORMANSE ORGANIZACIJE

Poštovani,

iskreno zahvaljujemo na učešću u istraživanju. Svojim odgovorima doprinosite razvoju naučno-istraživačkog projekta u oblasti sistema menadžmenta i menadžmenta rizicima. Nadamo se da ćete slobodno i iskreno odgovarati na postavljena pitanja. Napominjemo da je anketa anonimna i autori se obavezuju da će rezultate koristiti isključivo u naučne svrhe.

A. Osnovni podaci

Naziv organizacije (upišite):

Država (odaberite) MAKEDONIJA I SRBIJA

Mesto/ Naselje (upišite):

Adresa (upišite, ulica / broj):

Primarna delatnost vaše organizacije je (unesite krstić – izaberite jedan odgovor koji najviše odgovara):

☐ industrija	☐ komunalna delatnost	☐ bankarstvo	☐ telekomunikacije
☐ poljoprivreda	☐ trgovina	☐ osiguranje	☐ inf. tehnologije (IT)
☐ rudarstvo i energetika	☐ turizam i ugostiteljstvo	☐ obrazovanje	☐ zdravstvo
☐ saobraćaj	☐ hemija i farmacija	☐ kultura i sport	☐ ostalo
☐ javna preduzeća	☐ državna administracija		

Upišite:

Moja organizacija je (unesite krstić):

proizvodna / uslužna / i proizvodna i uslužna

Poreklo kapitala organizacije je (unesite krstić):

strano / domaće / mešovito

Moja organizacija je (unesite krstić):

privatna / državna / društvena

Broj zaposlenih u mojoj organizaciji je (unesite krstić):

između 1 i 9 / između 10 i 49 / između 50 i 249 / više od 250

Kvalifikaciona struktura (upišite broj): VSS VŠ SSS VKV/KV NK

(VSS-visoka stručna sprema, VŠ-viša stručna sprema, SSS-srednja stručna sprema, VKV-visoko kvalifikovani radnik, NK-nekvalifikovani radnik)

Osoba koja je popunila upitnik je (unesite krstić):

deo top
menadžmenta
organizacije

DA / NE

predstavnik rukovodstva za kvalitet /
integrisanog sistema menadžmenta

DA / NE

lice za bezbednost
na radu

DA / NE

Pol ispitanika (unesite krstić): M / Ž

Starost ispitanika (unesite krstić): do 30 / 31-40 / 41-50 / 51 i naviše

Godina prve sertifikacije sistema menadžmenta / QMS-a: Upišite (_____)

Organizacija ima implementiran standard (unesite krstić):

☐ 9001	☐ 14001	☐ 17025	☐ 18001
☐ 27001	☐ 31000	☐ HACCP/22000	

Upišite:

B. Elementi sistema menadžmenta

Napomena: *Odgovor se daje subjektivnom ocenom na postavljeno pitanje unošenjem oznake "x".*

Objašnjenje korišćenih skala:

1 – uopšte se ne slažem / **7** – slažem se u potpunosti

- B 01** Najviše rukovodstvo je uspostavilo i promovise Politiku (Sistem menadžmenta kvalitetom) QMS / (Integrisan Sistem Menadžmenta) IMS:
1 2 3 4 5 6 7
- B 02** Najviše rukovodstvo postavlja i prati realizaciju ciljeva QMS/IMS:
1 2 3 4 5 6 7
- B 03** Najviše rukovodstvo definiše i prati pokazatelje učinka QMS/IMS:
1 2 3 4 5 6 7
- B 04** Najviše rukovodstvo aktivno komunicira sa zaposlenima u vezi pitanja kvaliteta:
1 2 3 4 5 6 7
- B 05** Najviše rukovodstvo delegira donošenje dela operativnih odluka na svoje zaposlene:
1 2 3 4 5 6 7
- B 06** Rukovodstvo ima uspostavljen sistem motivisanja zaposlenih za kvalitetno izvršavanje radnih zadataka:
1 2 3 4 5 6 7
- B 07** Godišnje planove i strategiju rukovodstava bazira na podacima o zahtevima korisnika i mogućnosti organizacije:
1 2 3 4 5 6 7
- B 08** Organizacija ima jasno definisane strateške ciljeve:
1 2 3 4 5 6 7
- B 09** Rukovodstvo informiše sve zaposlene u vezi sa strategijom i ciljeve organizacije:
1 2 3 4 5 6 7
- B 10** Rukovodstvo uključuje sve zaposlene u proces postavljanja strategije i planova organizacije:
1 2 3 4 5 6 7
- B 11** Ostvareni rezultati organizacije se ocenjuju upoređivanjem sa planiranim rezultatima:
1 2 3 4 5 6 7
- B 12** Rukovodstvo organizacije nagrađuje zaposlene za postignuta poboljšanja kvaliteta:
1 2 3 4 5 6 7
- B 13** Organizacija posebno neguje timski rad i duh:
1 2 3 4 5 6 7
- B 14** Organizacija prikuplja bitne informacije od zaposlenih kako bi merila njihovo zadovoljstvo:
1 2 3 4 5 6 7
- B 15** Učinak zaposlenih se prati, meri i ocenjuje i na osnovu toga se reaguje:
1 2 3 4 5 6 7
- B 16** Organizacija ima uspostavljen sistem direktne komunikacije sa korisnicima radi prikupljanja njihovih zahteva, informacija i žalbi:
1 2 3 4 5 6 7
- B 17** Organizacija analizira zahteve, informacije i žalbe od korisnika:
1 2 3 4 5 6 7

- B 18** Organizacija analizira gubitak korisnika usled lošeg kvaliteta proizvoda/usluga:
1 2 3 4 5 6 7
- B 19** Kriterijumi kvaliteta proizvoda/usluga, baziraju se na zahtevima korisnika:
1 2 3 4 5 6 7
- B 20** Organizacija sprovodi upravljanje svih procesa:
1 2 3 4 5 6 7
- B 21** Organizacija meri performanse svih procesa:
1 2 3 4 5 6 7
- B 22** Pri pojavi neusaglašenosti organizacija uvek ispituje uzorke nastanka i srovi korektivne mere:
1 2 3 4 5 6 7
- B 23** Organizacija redovno sprovodi interne provere:
1 2 3 4 5 6 7
- B 24** Organizacija poboljšava poslovne procese da bi postigla bolje performanse i održala usaglašenost procesa sa potrebama i ciljevima poslovanja:
1 2 3 4 5 6 7
- B 25** Organizacija tesno saraduje sa dobavljačima:
1 2 3 4 5 6 7
- B 26** Organizacija vrši procenu kvaliteta dobavljača u cilju njihovog rangiranja :
1 2 3 4 5 6 7
- B 27** Organizacija ima jasno utvrđene specifikacije i zahteve za nabavku :
1 2 3 4 5 6 7
- B 28** Organizacija pruža tehničku podršku dobavljača u cilju poboljšanja njihovih performansi :
1 2 3 4 5 6 7
- B 29** Organizacija identifikuje oblasti gde je moguće sprovesti poboljšanja :
1 2 3 4 5 6 7
- B 30** Programi identifikacije i smanjenja vremenskih gubitaka i troškova su primenjeni na sve interne procese:
1 2 3 4 5 6 7
- B 31** Organizacija podstiče unapređenje svih proizvoda, usluga i procesa:
1 2 3 4 5 6 7
- B 32** Organizacija preispituje izvedena poboljšanja:
1 2 3 4 5 6 7
- B 33** Organizacija redovno sprovodi obuke za zaposlene :
1 2 3 4 5 6 7
- B 34** Većina zaposlenih razume osnovne procese razvoja proizvoda-usluga :
1 2 3 4 5 6 7
- B 35** Menadžeri i rukovodioci učestvuju u specijalističkim obukama :
1 2 3 4 5 6 7
- B 36** Razmena stručnog znanja i radnog iskustva između zaposlenih je uobičajena praksa:
1 2 3 4 5 6 7

C. Performanse organizacije po grupama procesa

Napomena: *Odgovor se daje subjektivnom ocenom na postavljeno pitanje unošenjem oznake "x". Ako pojedini elementi nisu primenljivi u Vašoj organizaciji, nemojte ih oceniti*

C 01 Trendovi ostvarenja dobiti (profita):

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 02 Stepen izvršenja poslovnog plana (iskazan procentualno ili na drugi pogodan način) - u toku planskog perioda

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 03 Odnos utroška resursa planirano/ostvareno

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 04 Broj korektivnih i preventivnih mera (sa trendovima)

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 05 Ocene zadovoljenja zahteva korisnika, zaposlenih i ostalih zainteresovanih strana

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 06 Troškovi istraživanje tržišta

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 07 Zadovoljstvo korisnika

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 08 Stepen prepoznatljivosti proizvoda / usluge na tržištu

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 09 Troškovi promocije

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 10 Uspešnost promocije

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 11 Procenat (broj) stalno zaposlenih u funkciji razvoja u odnosu na sve zaposlene

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 12 Prosečno vreme trajanja razvoja novog proizvoda / usluge (od ideje do realizacije):

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 13 Udeo novih proizvoda / usluga u ukupnom asortimanu za jednu godinu

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 14 Udeo unapređenih proizvoda / usluga u ukupnom asortimanu za jednu godinu

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 15 Odnos investicija u razvoj novih / unapređenih proizvoda / usluga i ukupnog prihoda

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 16 Procentualno izvršenje zahteva za nabavku u roku, bez reklamacije

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 17 Vreme kašnjenja nabavke

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 18 Troškovi procesa rada u nabavci

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 19 Step en ostvarenja plana prodaje

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 20 Broj i vrednosti realizovanih ponuda/ukupan broj ponuda

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati

1 2 3 4 5 6 7

1 2 3 4 5 6 7

C 21 Odnos planirani / ostvareni ukupni troškovi

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 22 Ukupna vrednost zaliha

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 23 Stepen izvršenja operativnog (mesečnog ili nedeljnog) plana

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 24 Troškovi neplaniranih radova (škart, dorada...)

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 25 Broj otkaza opreme i infrastrukture

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 26 Trajanje stanja u otkazu opreme i infrastrukture

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 27 Troškovi održavanja opreme i infrastrukture

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 28 Broj netačnih stavki utvrđenih prilikom provere stanja zaliha u skladištu

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 29 Direktni troškovi skladištenja

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 30 Obrt zaliha

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 31 Troškovi transporta

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 32 Broj uočenih neusaglašenosti

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 33 Broj Korektivnih / Preventivnih mera godišnje

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 34 Odnos troškova Korektivnih / Preventivnih mera i ostvarene koristi

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 35 Procenat radnika koji učestvuje u rešavanju problema, putem korektivnih i preventivnih mera
(za prethodnu godinu)

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 36 Broj žalbi korisnika

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

C 37 Vreme rešavanja reklamacija korisnika

Ovo je bitan parametar za upravljanje
uopšte nisam saglasan u potpunosti sam saglasan
1 2 3 4 5 6 7

U našoj organizaciji se ovaj parametar
uopšte ne prati redovno se prati
1 2 3 4 5 6 7

D. Elementi menadžmenta rizika u upravljanju kvalitetom, zaštitom životne sredine i upravljanjem zdravljem i bezbednošću na radu

Napomena: Odgovor se daje subjektivnom ocenom na postavljeno pitanje unošenjem oznake "x".

Objašnjenje korišćenih skala:

1 – uopšte se ne slažem / **7** – slažem se u potpunosti

- D 01** Organizacija komunicira i konsultuje sve zainteresovane strane u svim fazama procesa menadžmenta rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 02** Putem konsultacija sa zainteresovanim stranama osigurava se da su njihovi interesi razmatrani i prihvaćeni:
1 2 3 4 5 6 7
- D 03** Putem konsultacija sa zainteresovanim stranama osigurava se da su rizici po interese zainteresovanih strana, adekvatno identifikovani:
1 2 3 4 5 6 7
- D 04** Putem konsultacija sa zainteresovanim stranama osigurava se da su usaglašeni kriterijumi za vrednovanje rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 05** Putem konsultacija sa zainteresovanim stranama osigurava se da je usaglašen plan za spoljnu i unutrašnju komunikaciju:
1 2 3 4 5 6 7
- D 06** Prilikom definisanja sistema menadžmenta rizika, organizacija definiše spoljni kontekst koji uključuje uticaje društvene, kulturološke, političke, pravne, regulatorne, finansijske, tehnološke, ekonomske, prirodne i kompetitivne sredine:
1 2 3 4 5 6 7
- D 07** Organizacija identifikuje ključne uticaje i trendove u okruženju, koji mogu imati posledice po ostvarivanje ciljeva organizacije i njenih zainteresovanih strana:
1 2 3 4 5 6 7
- D 08** Za menadžment rizika postoji jasno definisana organizaciona struktura, uloge, ovlašćenja i odgovornosti:
1 2 3 4 5 6 7
- D 09** Organizacija ima definisanu politiku, ciljeve i strategiju za menadžment rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 10** Organizacija ima uspostavljen informacioni sistem, definisan tok informacija i proces donošenja odluka, koji podržavaju sistem menadžmenta rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 11** Organizacija utvrđuje aktivnosti i ciljeve procesa menadžmenta rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 12** Organizacija vrši identifikaciju pretnji koje mogu negativno uticati na ostvarivanje ciljeva procesa u organizaciji:
1 2 3 4 5 6 7
- D 13** Organizacija utvrđuje prirodu i vrstu uzroka bitnih događaja i pojava, kao i način merenja težine njihovih posledica:
1 2 3 4 5 6 7
- D 14** Organizacija ima definisan način utvrđivanja verovatnoće nastajanja posmatranih pojava ili događaja:
1 2 3 4 5 6 7

- D 15** Organizacija utvrđuje vremenski interval za koje će određivati učestalost i težinu posledica posmatranih pojava:
1 2 3 4 5 6 7
- D 16** Organizacija utvrđuje način određivanja nivoa rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 17** Organizacija utvrđuje rizike od kombinovanog uticaja više pojava ili događaja:
1 2 3 4 5 6 7
- D 18** Organizacija kontinualno utvrđuje odstupanja koja mogu negativno uticati na procese organizacije:
1 2 3 4 5 6 7
- D 19** Organizacija procenjuje posledice pojava ili događaja, čak i ako izvor ili uzrok rizika nisu očigledni:
1 2 3 4 5 6 7
- D 20** Organizacija razmatra moguće uzroke rizika i scenarije njihovih pojava:
1 2 3 4 5 6 7
- D 21** Organizacija određuje učestalost pojave odstupanja u svojim procesima:
1 2 3 4 5 6 7
- D 22** Organizacija ima uspostavljen sistem za utvrđivanje prioriteta tretiranja rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 23** Organizacija na osnovu liste prioriteta rizika pravi i poštuje plan eliminisanja/ublažavanja (tretiranja) rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 24** Organizacija ocenjuje uspešnost tretiranja rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 25** Nakon tretiranja rizika, organizacija ponovo određuje prioritet rizika posmatrane pojave i u skladu sa tim podešava plan tretiranja rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 26** Organizacija vrši ocenjivanje efektivnosti svakog pojedinačnog tretiranja rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 27** Organizacija je definisala dinamiku, sadržaj, odgovornosti i ovlašćenja za praćenje i preispitivanje sprovođenja aktivnosti menadžmenta rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 28** Rezultate praćenja i preispitivanje procesa menadžmenta rizika, organizacija saopštava svojim zaposlenima i zainteresovanim stranama:
1 2 3 4 5 6 7
- D 29** Organizacija prati i preispituje da li zaposleni doslovno sprovode mere za eliminisanje/ublažavanje rizika:
1 2 3 4 5 6 7
- D 30** Organizacija prati i preispituje sve promene koje mogu imati uticaj na identifikovane rizike, definisane mere za ublažavanje/eliminisanje rizika, kao i nastajanje novih rizika:
1 2 3 4 5 6 7

E. Vaši komentari, ako ih ima!

MOLIMO VAS DA U NASTAVKU PRILOŽITE DODATNI KOMENTAR O SADRŽAJU UPITNIKA ILI BILO KAKVOJ DRUGOJ TEMI U SKLADU SA PROBLEMATIKOM NA KOJU SE ODNOSI UPITNIK.

UKOLIKO ŽELITE DA VAM DOSTAVIMO REZULTATE ISTRAŽIVANJA, UPIŠITE VAŠ MAIL:

PRILOG 2: FMEA za Organizaciju "A"

Tabela 7.40: FMEA matrica FM_01

FMEA proces FM_01							Rezultati preduzetih mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14	
A01 Analiza informacija i izveštaja iz ostalih procesa	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza u sektorima (posobno u prodaji)	A,B,D	5	6	30	KP1.1 KP1.2 KP1.3 KP1.4 KP1.5 KR1.1 KR1.2 KR1.3							
	Z132	Neblagovremeno prikupljanje i distribucija podataka	A,B,D	5	5	25								
A02 Planiranje operativnog upravljanja i utroška resursa	Z146	Nedovoljna motivacija radnika iz sektora prodaje	A,B,D	4	7	28								
	Z2	Nekompletni planovi sektora	A,B,C,C2,D	5	5	25								
A03 Sprovođenje upravljačkih odluka	Z147	Loše definisanje ključne odgovornosti zaposlenih	A,B,D	8	5	40		Tačka 7.3.3.1	Tačka 7.3.3.1	Tačka 7.3.3.1	Tačka 7.3.3.1	Tačka 7.3.3.1	Tačka 7.3.3.1	Tačka 7.3.3.1
	Z3	Pogrešna i nekompletna implementacija	A,B,D	7	4	28								

Proces: - PA1 PROCES UPRAVLJANJA PA1.1 Operativno upravljanje P01 OPERATIVNOG UPRAVLJANJA Cilj procesa: Stabilno operativno upravljanje sistemom; Efektivno i efikasno operativno upravljanje sistemom								Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces FM_01								Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
		odluka											
A04 Ocena efikasnosti i efektivnosti izvršenih aktivnosti	Z4	Loša ocena	A,B,D	7	3	21							
	Z38	Neblagovremeno ocenjivanje i distribucija podataka iz ostalih sektora	A,B,D	7	3	21							
A05 Komuniciranje sa zainteresovanim stranama	Z5	Delimična i loša komunikacija	A,B,C3,D	6	3	18							
A06 Dokumentovanje procesa	Z6	Delimično i loše dokumentovanje procesa	A,B,C3,D	6	2	12							

Tabela 7.41: FMEA matrica FM_02

Proces: PA1 PROCES UPRAVLJANJA PA1.2 Preispitivanje od strane rukovodstva P02 PREISPITIVANJA OD STRANE RUKOVODSTVA Cilj procesa: Efikasno preispitivanje usaglašenosti načina odvijanja procesa sistema sa načinom koji je predviđen dokumentacijom				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_02								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Analiza podloga	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A,B,D	4	3	12	KP2.1 KP2.2 KP2.3 KP2.4	
A02 Preispitivanje, planiranje i predlozi mera poboljšavanja	Z7	Loše postavljene mere poboljšanja	A,B,C1,C2,D	6	5	30		
A03 Praćenje performansi procesa i usaglašenosti proizvoda	Z8	Loše postavljene ciljevi	A,B,D	5	5	25		
	Z148	Loša analiza troškova	A,B,D	5	5	25		
	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	A,B,D	5	5	25		
A04 Ocena efikasnosti-efektivnosti sistema	Z4	Loša i nekompletna ocena	A,B,D	5	3	15		
	Z9	Povećenje broja neusaglašenosti	A,B,D	4	3	12		
A05 Ocena zadovoljstva korisnika	Z10	Nezadovoljstvo korisnika i zainteresovanih strana	A,B,C3,D	4	3	12		
	Z11	Povećanje broja reklamacija	A,B,C3,D	4	3	12		

Proces: PA1 PROCES UPRAVLJANJA PA1.2 Preispitivanje od strane rukovodstva P02 PREISPITIVANJA OD STRANE RUKOVODSTVA Cilj procesa: Efikasno preispitivanje usaglašenosti načina odvijanja procesa sistema sa načinom koji je predviđen dokumentacijom					Datum početne analize: Juni 2015			
FMEA proces FM_02								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A06 Izrada konačnog izveštaja o preispitivanju sistema	Z12	Netačan, delimičan izveštaj	A,B,D	4	3	12		

Tabela 7.42: FMEA matrica FM_03

Proces: PA1 PROCES UPRAVLJANJA PA1.3 Poslovno upravljanje P03 PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA Cilj procesa: Donošenje realno ostvarivih planova poslovanja i efektivno praćenje njihove realizacije; Smanjenje zaliha sirovina poluproizvoda; Obezbeđenje prihvatljivog standarda zaposlenih							Datum početne analize: Juni 2015		Datum novog stanja: Juni 2016					
FMEA proces FM_03							Rezultati preduzetih mera							
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14	
A01 Izrada predloga plana poslovanja	Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	A6,C1,D1,D2	6	4	24	KP3.1 KP3.2 KP3.3 KP3.4 KP3.5							
	Z149	Pogrešno predviđen budžet	A6,C1,D1,D2	6	3	18								
	Z14	Pogrešna procena obima posla za tekuću godinu	A6,C1,D1,D2	6	3	18								
	Z15	Pogrešna procena obima i vrste posla	A6,C1,D1,D2	6	4	24								
A02 Usvajanje plana poslovanja	Z147	Nepotpuno rasčlanjivanje odgovornosti	A6,D1,D2	5	5	25	KR3.1 KR3.2							
	Z16	Usvajanje pogrešnog plana	A6,D1,D2	7	4	28								
	Z17	Odbacivanje dobrog finansijskog plana	A6,D1,D3	7	4	28								

FMEA proces FM_03								Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
A03 Praćenje realizacije plana poslovanja	Z150	Nemogućnost IT sistema da obezbedi mesečne finansijske izveštaje	A,F4,F6,	6	6	36		Tačka 7.3.3.7	Tačka 7.3.3.7	Tačka 7.3.3.7	Tačka 7.3.3.7	Tačka 7.3.3.7	Tačka 7.3.3.7
	Z18	Greška u obračunu troškova, utrošenog vremena	A,F4,F6,	5	5	25							
A04 Analiza poslovanja	Z19	Veći troškovi, gubitak vremena	A,F4,F6,	6	4	24							

Tabela 7.43: FMEA matrica FM_04.1

Proces: PA3 - PROCES PRODAJE I MARKETINGA, A 41-Analiza zadovoljstva korisnika P04 PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA (P04.1) - Cilj procesa: Efektivno i efikasno praćenje i merenje zadovoljstva korisnika; Informisanje rukovodstva o zahtevima korisnika				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_04.1								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Prikupljanje informacija	Z151	Ankete se ne dostavljaju odgovarajućim korisnicima	A,B2,C2,C3,D1	6	5	30	KP4.1 KP4.2 KP4.3 KP4.4 KP4.5	
	Z20	Ne vrši se kontinuirano anketiranje korisnika	A,B2,C2,C3,D1	5	6	30		
A02 Obrada informacija	Z21	Ne vrši se obrada prikupljenih informacija	A,B2,E2	3	5	15		
A03 Analiza rezultata	Z1	Neadekvatna analiza obrađenih informacija	A2,A3,D,E2	3	5	15		

Tabela 7.44: FMEA matrica FM_04.2

Proces: PA3 - PROCES PRODAJE I MARKETINGA, PA3.2 Briga o korisnicima PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA Cilj procesa: Efektivno i efikasno praćenje i merenje zadovoljstva korisnika; Informisanje rukovodstva o zahtevima korisnika						Datum početne analize: Juni 2015					Datum novog stanja: Juni 2016				
FMEA proces FM_04.2											Rezultati preduzetih mera				
Pod proces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje/eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
PA3.2.1 Administriranje biling sistema	A28	Provera tačnosti iz f-ra;	Z58	Neispravna evidencija: Pogrešni podaci od strane kupca. Pogrešni podaci od strane zaposlenog .	A,B,E2,E9, E10,F6	4	5	20	KP4.1 KP4.2 KP4.3 KP4.4 KP4.5						
	A29	Priprema naloga za korekcije;	Z155	Nepotpuna lista naloga za korekcije	A,B,E2,E9, E10,F6	5	5	25							

Proces: PA3 - PROCES PRODAJE I MARKETINGA, PA3.2 Briga o korisnicima PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA Cilj procesa: Efektivno i efikasno praćenje i merenje zadovoljstva korisnika; Informisanje rukovodstva o zahtevima korisnika						Datum početne analize: Juni 2015				Datum novog stanja: Juni 2016					
FMEA proces FM_04.2											Rezultati preduzetih mera				
Pod proces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
	A30	Korekcije akaunta	Z156	Odstupanje podataka korisnika u biling sistemu sa ugovorom.	A,B,E2,E9, E10,F6	5	5	25							
	nem a	Generisanje i štampanje fakture (novi i stari korisnici)	Z131	Neažuriran je svih korisnika koji treba da imaju smanjenu f-ru ili nadmašen saobraćaj	A,B,E2,E9, E10,F6	8	6	48	KR4.2.1 KR4.2.2 KR4.2.3 KR4.2.4	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2
			Z128	Zakasnelo štampanje f-ra	A,B,E2,E9, E10,F6	8	6	48		Tačka 7.3.3.3	Tačka 7.3.3.3	Tačka 7.3.3.3	Tačka 7.3.3.3	Tačka 7.3.3.3	Tačka 7.3.3.3

Proces: PA3 - PROCES PRODAJE I MARKETINGA, PA3.2 Briga o korisnicima PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA Cilj procesa: Efektivno i efikasno praćenje i merenje zadovoljstva korisnika; Informisanje rukovodstva o zahtevima korisnika						Datum početne analize: Juni 2015					Datum novog stanja: Juni 2016				
FMEA proces FM_04.2											Rezultati preduzetih mera				
Pod proces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
			Z131	Odstupanje na listi korisnika oslobođenih od kamate	A,B,E2,E9,E10,F6	8	6	48		Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2
			Z131	Odstupanje na listi korisnika oslobođenih od f-ra, popusti iz tekuće promocije, zaposlenima, i "start" datum, a ne iz aktive	A,B,E2,E9,E10,F6	8	6	48	KP4.1 KP4.2 KP4.3 KP4.4 KP4.5	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2	Tačka 7.3.3.2

Proces: PA3 - PROCES PRODAJE I MARKETINGA, PA3.2 Briga o korisnicima PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA Cilj procesa: Efektivno i efikasno praćenje i merenje zadovoljstva korisnika; Informisanje rukovodstva o zahtevima korisnika						Datum početne analize: Juni 2015				Datum novog stanja: Juni 2016						
FMEA proces FM_04.2											Rezultati preduzetih mera					
Pod proces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice		Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
PA3.2.2 Upravljanje prigrivirima	A31	Prijem i rešavanje prigovora	Z128	Neblagovremeno postupanje po prigovoru	A,B,E,F6	8	4	32								
	A32	Postupanje po prigovorima	Z6	Nepotpuna dokumentacija	A,B,E,F6	8	4	32								
PA3.2.3 Prenos brojeva	A33	Komunikacija sa drugim Telekom operatorima za prenos broja	Z6	Pogrešni brojevi na prenosu	A,B,E,F6	7	5	35								

Proces: PA3 - PROCES PRODAJE I MARKETINGA, PA3.2 Briga o korisnicima PRAĆENJE I MERENJE ZADOVOLJSTVA KORISNIKA Cilj procesa: Efektivno i efikasno praćenje i merenje zadovoljstva korisnika; Informisanje rukovodstva o zahtevima korisnika						Datum početne analize: Juni 2015					Datum novog stanja: Juni 2016				
FMEA proces FM_04.2											Rezultati preduzetih mera				
Pod proces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje/eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
PA3.2.4 Naplata	A34	Praćenje zaostalih dugova	Z6	Greška u evidenciji dugova, nije unet jednokratni trošak	A,B,E,F6	7	5	35							
	A35	Aktivacija-deaktivacija korisnika	Z157	Pogrešno aktiviran korisnik Pogrešno suspendovan korisnik	A,B,E,F6	7	5	35							

Tabela 7.45: FMEA matrica FM_05

Proces: PA3 - PROCES PRODAJE I MARKETINGA, PA3.3 Marketing P05 PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA Cilj procesa: Efektivno i efikasno prezentovanje organizacije na tržištu				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_05								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A36/A01 Istraživanje tržišta	Z22	Neadekvatne i nekompletne informacije	A6, C1,C2,C3,C5,D1,D2	8	2	16	KP5.1 KP5.2 KP5.3 KP5.4 KP5.5 KP5.6	
	Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	A6, C1,C2,C3,C5,D1,D2	5	2	10		
A02 Segmentacija tržišta	Z23	Pogrešna procena segmentacije tržišta	A6,C1,C2,C3,C5,D1,D2	6	2	12		
AK37 Predlog novih cena i novih usluga	Z152	Nestručan predlog	A6,C1,C2,C3,C5,D1,D2	6	2	12		
AK 38/A04 Ocena uticaja marketing miksa na prodaju	Z26	Pogrešno tumačenje trenda prodaje	A6,C1,C2,C3,C5,D1,D2	3	2	6		
AK 39/A03 Propaganda i promocija	Z24	Odluka nije doneta na bazi činjenica	A6,C1,C2,C3,C5,D1,D2	7	2	14		
	Z25	Otsutnost/neadekvatne aktivnosti za propagandu i promociju	A6,C1,C2,C3,C5,D1,D2	8	4	32		

Proces: PA3 - PROCES PRODAJE I MARKETINGA, PA3.3 Marketing P05 PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA Cilj procesa: Efektivno i efikasno prezentovanje organizacije na tržištu				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_05								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A05 Korekcije marketing miksa	Z24	Odluka nije doneta na bazi činjenica	A6, C1,C2,C3,C5,D1,D2	4	2	8		

Tabela 7.46: FMEA matrica FM_06

Proces: PA2 Proces razvoja novih biznisa - Razvijanje na video servis preko internet-televizija P06 Proces razvoja novih biznisa Cilj procesa: Efektivan razvoj proizvoda/usluga u skladu sa planom i odlukama					Datum početne analize: Juni 2015			
FMEA proces FM-06								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI)	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Identifikacija potrebe za novom uslugom, analiza tržišta	Z22	Nisu obuhvaćeni svi podaci za analizu (Neki faktori, elementi nisu uzeti u obzir) PR.	A,B,C2,C3,C5	7	4	28		
A02 Planiranje razvoja	Z15	Pogrešan biznis plan u odnosu na prodaju i resurse (pogrešan broj proračuna korisnika)	A,B,C2,	6	4	24		
A03 Izrada preproizvoda „DEMO“ projekat	Z162	Neobezbeđeni svi resursi	A,D1,D2	6	2	12		
A04 Verifikacija „DEMO“ projekta	Z15	Pogrešna procena	A,D1,D2	6	3	18		
A05 Razvoj i implementacija	Z48	Probijanje rokova	A,D1,D2	7	4	28		
	Z48	Kašnjenje dobavljača usluga	A,D1,D2	7	4	28		
	Z149	Probijanje predviđenog budžeta	A,D1,D2	7	4	28		
	Z142	Promena u regulativi	A,D1,D2	7	3	21		
A06 Kontinuirano čekiranje	Z18	Greška u obračunu troškova	A,D1,D2	7	3	21		

Tabela 7.47: FMEA matrica FM_07

Proces: PA6 Proces nabavke i skladištenje PA6.1 Nabavka P07 NABAVKE Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podgovarača				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_07								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbilnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Izrada plana nabavke	Z30	Pojava nepredviđenih potreba	A,B,C,D1	5	3	15		
	Z31	Svi sektori nisu dostavili plan na osnovu godišnjeg Programa poslovanja	A,B,C,D2	5	3	15		
	Z32	Nacrt Plana nabavke nije sačinjen u formi	A,B,C,D3	5	2	10		
	Z33	Izostavljanje pojedinih stavki pri zajedničkom planu	A,B,C,D4	5	2	10		
A02 Izdavanje zahteva za ponudu	Z34	Zahtev za nabavku nije dobro definisan u pogledu specifikacije potrebe	A,B,C,D5	3	2	6		
	Z35	Oglas o nabavci nije objavljen	A,B,C,D6	3	2	6		
	Z36	Zahtevom za nabavku nije precizirano da predmet nabavke mora da bude bezbedan po životnu okolinu	A,B,C,D7	3	4	12		

Proces: PA6 Proces nabavke i skladištenje PA6.1 Nabavka P07 NABAVKE Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podgovarača				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_07								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
	Z37	Zahtevom za nabavku nije precizirano da predmet nabavke mora da bude bezbedan po zdravlje svih zainteresovanih strana	A,B,C,D8	3	4	12		
	Z38	Loše definisani parametri vrednovanja	A,B	4	2	8		
	Z35	Oglasi o javnoj nabavci nisu na vreme objavljeni na Portalu javnih nabavki i na internet stranici narucioca	A,B	4	3	12		
	Z39	Naručilac nije istovremeno sa objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda, objavio i konkursnu dokumentaciju na Portalu javnih nabavki i na svojoj internet stranici	A,B	4	3	12		
A03 Prijem ponuda i izbor najpovoljnijeg ponuđača	Z40	Ponuda dostavljena elektronskim putem nije prispela na adresu narucioca	A,B	4	2	8		

Proces: PA6 Proces nabavke i skladištenje PA6.1 Nabavka P07 NABAVKE Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podgovarača					Datum početne analize: Juni 2015			
FMEA proces FM_07								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
	Z41	Ponuđačima koji učestvuju u postupku otvaranja ponude naručilac nije na vreme dostavio informaciju o tačnom vremenu i mestu gde se vrši otvaranje ponude	A,B	4	3	12		
	Z42	Nepotpuna komisija za otvaranje ponude	A,B	4	3	12		
	Z43	Ponuđačima koji nisu učestvovali u postupku otvaranja ponuda Naručilac nije dostavio zapisnik u roku	A,B	4	4	16		
	Z44	Neispravan ugovor	A,B	4	4	16		
	Z27	Ne postoji ček lista za verifikaciju	A,B	4	2	8		
A04 Sprovođenje i verifikacija	Z45	Odustajanje ponuđača čija je ponuda prihvaćena od potpisivanja ugovora	A,B	4	2	8		

Proces: PA6 Proces nabavke i skladištenje PA6.1 Nabavka P07 NABAVKE Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podgovarača					Datum početne analize: Juni 2015			
FMEA proces FM_07								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbilnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
	Z46	Nestanak kompletne konkursne dokumentacije	A,B	4	3	12		
	Z47	Isporučilac nije pravovremeno najavio isporuku	A,B	4	3	12		
	Z48	Isporučilac kasni sa isporukom	A,B	4	2	8		
	Z49	Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količine, roba nije označena)	A,B	4	3	12		
	Z50	Nije kompletna ili nije dostavljena atestna dokumentacija zahtevana ugovorom	A,B	4	3	12		
	Z51	Atestna dokumentacija je kompletna ali nije usaglašena sa isporučenim materijalom	A,B	4	2	8		
	Z52	Račun dostavljen uz isporučeno dobro nije usaglašen sa uslovima iz ugovora	A,B	4	2	8		

Proces: PA6 Proces nabavke i skladištenje PA6.1 Nabavka P07 NABAVKE Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda / usluga Održavanje liste dobavljača i podgovarača					Datum početne analize: Juni 2015			
FMEA proces FM_07								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A05 Reklamacija nabavke	Z53	Isporučilac ne želi da blagovremeno zameni dobra koja su pod reklamacijom i pokreće sudski postupak	A,B	4	3	12		
A06 Prijem predmeta nabavke	Z54	Prijem i skladištenje se ne vrši u svim delovima po proceduri prijema dobara	A1,D1,E4	3	2	6		
	Z55	Nepažnja prilikom preuzimanja predmeta nabavke	A1,D1,E4	3	2	6		

Tabela 7.48: FMEA matrica FM_08

Proces: - PA3 PROCES PRODAJE I MARKETING PA3.1 PRODAJA P08 UGOVARANJA I PRODAJU						Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016						
FMEA proces FM_08						Rezultati preduzetih mera									
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminacij u pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
PA3.1.1 Standardna i nestandardna prodaja	A01 Prijem i evidencija zahteva za ponudu	Z124	Nenavremena informacija o tenderima	A,B	6	5	30								
		Z56	Neispravna evidencija: Pogrešni podaci od strane kupca.	A,B	6	5	30								
		Z56	Neispravna evidencija: Pogrešni podaci od strane zaposlenog	A,B	6	5	30								
	A02 Analiza zahteva za ponudu	Z34	Nekompletan/nejasan zahtev	A,B,C3	6	5	30								
AK10	A03 Izrada i	Z57	Nepotpuna ponuda	A,B,C1,C3	4	4	16								

Proces: - PA3 PROCES PRODAJE I MARKETING PA3.1 PRODAJA P08 UGOVARANJA I PRODAJU						Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016						
Cilj procesa: Efektivno i efikasno vršenje prodaje i isporuke proizvoda i administriranje procesa pružanja usluga u skladu sa poslovnim planom						FMEA proces FM_08			Rezultati preduzetih mera						
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminacij u pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
		dostavljanje predlog ponude	Z48	Nepoštovanje postavljenih rokova	A,B,C1,C3	4	4	16							
	AK1 2	A04 Izrada predloga ugovora	Z49	Neusklađenost sa ponudom	A,B	4	2	8							
	AK1 3	A05 Potpisivanje, distribucija i arhiviranje ugovora	Z58	Nedostatak evidencije, nenavremeno distribuiran ugovor	A,B	4	2	8							
		A06 Lansiranje naloga	Z59	Nepotpisan nalog, otpremnica i ugovor	A, B,C3,D1,D4,E4	6	5	30							
		Praćenje realizacije prodaje po ugovoru	Z128	Da se isključi servis Nepoštovanje	A, B,C3,D1,D4,E4	6	5	30							

Proces: - PA3 PROCES PRODAJE I MARKETING PA3.1 PRODAJA P08 UGOVARANJA I PRODAJU						Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016						
FMEA proces FM_08											Rezultati preduzetih mera				
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
				roka instalacije											
			Z60	Nedostatak kvalitetnih sirovina	A, B,C3,D1,D4,E5	7	4	28							
		A07 Isporuka usluga	Z153	Pogrešna brzina interneta	A, B,C3,D1,D4,E4	7	4	28							
		A08 Stopirana isporuka, rešavanje reklamacije, povlačenje usluge i opreme	Z61	Pogrešno povučeni servis	A, B,C3,C4,D1,D4,E	7	6	42	KR8.1 KR8.2 KR8.3 KR8.4	Tačka 7.3.3.4	Tačka 7.3.3.4	Tačka 7.3.3.4	Tačka 7.3.3.4	Tačka 7.3.3.4	Tačka 7.3.3.4
			Z62	Nenavremeno povlačenje opreme	A, B,C3,C4,D1,D4,E	7	6	42		Tačka 7.3.3.4	Tačka 7.3.3.4	Tačka 7.3.3.4	Tačka 7.3.3.4	Tačka 7.3.3.4	Tačka 7.3.3.4

Proces: - PA3 PROCES PRODAJE I MARKETING PA3.1 PRODAJA P08 UGOVARANJA I PRODAJU						Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016						
Cilj procesa: Efektivno i efikasno vršenje prodaje i isporuke proizvoda i administriranje procesa pružanja usluga u skladu sa poslovnim planom						FMEA proces FM_08			Rezultati preduzetih mera						
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
PA3.1.2 Upravljanje sa partnerima (prodaja preko posrednika)	A17	Izbor partnera;	Z154	Neodgovarajući partner	A2,A3,C1,C3,E7	3	2	6							
	A18	Priprema i analiza za tehničku mogućnost partnera;	Z154	Neodgovarajući partner	A2,A3,C1,C3,E7	3	2	6							
	A19	Predlog ugovora za saradnju;	Z49	Neusklađenost sa ponudom	A2,A3,B,C1,C3,E7	3	2	6							
	A20	Potpisivanje ugovora;	Z58	Nedostatak evidencije, nenavremeno distribuiran ugovor	A2,A3,B,C1,C3,E7	3	2	6							

Proces: - PA3 PROCES PRODAJE I MARKETING PA3.1 PRODAJA P08 UGOVARANJA I PRODAJU Cilj procesa: Efektivno i efikasno vršenje prodaje i isporuke proizvoda i administriranje procesa pružanja usluga u skladu sa poslovnim planom						Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016						
FMEA proces FM_08										Rezultati preduzetih mera					
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
	A21	Oprema izdata partneru	Z22	Pogrešne informacije o opremi i partneru	A2,A3,B,C1,C3,E 7	3	4	12							
	A22	Izdavanje opreme iz magacina	Z22	Pogrešne informacije o opremi i partneru	A2,A3,B,C1,C3,E 7	3	4	12							
	A23	Isporuca opreme partneru	Z22	Pogrešne informacije o opremi i partneru	A2,A3,B,C1,C3,E 7	3	4	12							
	A24	Praćenje realizacije ugovora;	Z48	Nepoštovanje postavljenih rokova	A2,A3,B,C1,C3,E 7	3	2	6							
	A25	Obuka partnera	Z158	Nedovoljna obučenost partnera	A2,A3,B,C1,C3,E 7	3	3	9							

Proces: - PA3 PROCES PRODAJE I MARKETING PA3.1 PRODAJA P08 UGOVARANJA I PRODAJU						Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016						
Cilj procesa: Efektivno i efikasno vršenje prodaje i isporuke proizvoda i administriranje procesa pružanja usluga u skladu sa poslovnim planom						FMEA proces FM_08			Rezultati preduzetih mera						
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
PA3.1.3 Prodajni salon		Sklapanje pretplatničkih dogovora, raskidanje , dostava prigovora od strane korisnika	Z49	Neusklađenost sa ponudom	A,B,C3	6	5	30							
		Provera i arhiviranje ugovora	Z159	Pogrešno arhiviranje ugovora	A,B,C3	6	5	30							
	A42	Aktivacija korisnika po izvršenoj naplati, otvaranje biling novog korisnika	Z157	Popgrešno aktiviran korisnik	A,B,C3	6	5	30							

Proces: - PA3 PROCES PRODAJE I MARKETING PA3.1 PRODAJA P08 UGOVARANJA I PRODAJU Cilj procesa: Efektivno i efikasno vršenje prodaje i isporuke proizvoda i administriranje procesa pružanja usluga u skladu sa poslovnim planom						Datum početne analize: Juni 2015				Datum novog stanja: Juni 2016					
FMEA proces FM_08											Rezultati preduzetih mera				
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminacije u pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
		Zakazivanje termina za povlačenje opreme za korisnika sa terminiranim servisom zbog duga	Z160	Nije pronađen korisnik, nema kontakta	A,B,C3	6	5	30							

Tabela 7.49: FMEA matrica FM_09

Proces: PA5 Proces nekretninama P09 PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJE PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA Cilj procesa: Postizanje stalne usaglašenosti poslovnog plana i izvršenja operativnih planova; Sniženje utroška resursa u proizvodnji / pružanju usluga						Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_09										
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
PA5.1 Planiranje i projektiranje	A47 AK1	A01 Izrada plana Planiranje optičkih linkova	Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana	A,B,C1,C2,D1,E1,E2,F4,F5	8	3	24		
		A02 Izrada operativnog plana merenja i praćenja karakteristika procesa	Z65	Neusaglašenosti u procesu	A,B,C1,C2,D1,E1,E2,F4,F5	8	3	24		
		A03 Izrada specifikacije za nabavku	Z34	Zahtev nije dobro definisan	A,B,C1,C2,C3,D1,E1,E2,F4,F5	8	2	16		
	A48 AK2	Provera tehničke mogućnosti za zadovoljavanje zahteva/potrebe za širenjem mreže	Z161	Pogrešna procena terena	A,B,C1,C2,C3,D1,E1,E2,F4,F5	8	3	24		

Proces: PA5 Proces nekretninama P09 PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJE PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA Cilj procesa: Postizanje stalne usaglašenosti poslovnog plana i izvršenja operativnih planova; Sniženje utroška resursa u proizvodnji / pružanju usluga							Datum početne analize: Juni 2015			
FMEA proces FM_09										
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	A49 AK3	A04 Izrada projektne dokumentacije zajedno sa budžetskom analizom	Z149	Pogrešna procena budžeta, zbog pogrešne procene terena, nepredviđene postojeće instalacije, kako na Vodovoda tako i EVN-a.	A,B,C1,C2,C3,D1,E1,E2,F4,F5	8	3	24		
	A50 AK4	Podnošenje zahteva nadležnim institucijama za lokacijskim uslovima	Z163	Negativan odgovor na zahtev, zbog neusaglašenosti sa DUP-om, postojećom instalacijom, (na 1,5 m, već postoji asfalt).	A,B,C1,C2,C3,D1,E1,E2,F4,F5	8	3	24		
	A51 AK5	Korekcija projektne dokumentacije i ponovno podnošenje zahteva	Z19	Povećanje iz predviđenog budžeta	A,B,C1,C2,C3,D1,E1,E2,F4,F5	8	2	16		

Proces: PA5 Proces nekretninama P09 PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJE PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA Cilj procesa: Postizanje stalne usaglašenosti poslovnog plana i izvršenja operativnih planova; Sniženje utroška resursa u proizvodnji / pružanju usluga							Datum početne analize: Juni 2015			
FMEA proces FM_09										
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	A52 AK6	Podnošenje zahteva za odobrenje za gradnju	Z128	Prolongiranje predviđenog vremenskog roka	A,B,C1,C2,C3,D1, E1,E2,F4,F5	8	2	16		
PA5.2Upravljanje optičkim linkovima	A53 AK7	A05 Puštanje radnih naloga u proces Generisanje naloga za instalaciju iz prodaje	Z67	Pogrešan nalog	A,B,C1,C2,D1,E1, E2,F4,F5	9	2	18		
	A54 AK8	Analiza na potreba za naračka na optički linkovi	Z69	Pogrešna analiza, odnosno, procena o upotrebi postojećih kablova	A,B,C1,C2,D1,E1, E2,F4,F5	9	2	18		
	A55 AK9	Specifikacija narudžbine	Z34	Pogrešna specifikacija.	A,B,C1,C2,D1,E1, E2,F4,F5	9	2	18		

Proces: PA5 Proces nekretninama P09 PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJE PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA Cilj procesa: Postizanje stalne usaglašenosti poslovnog plana i izvršenja operativnih planova; Sniženje utroška resursa u proizvodnji / pružanju usluga						Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_09										
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	A56 AK10	Naručbina optičkih linkova	Z71	Probijanje roka, zbog nedostatka zaliha u magacinu	A,B,C1,C2,D1,E1, E2,F4,F5	9	2	18		
	A57 AK11	Generisanje naloga za optičko povezivanje i koordinaciju aktivnosti za optičko povezivanje	Z79	Problem sa podizvođačima	A,B,C1,C2,D1,E1, E2,F4,F5	9	3	27		
	A58 AK12	A06 Praćenje procesa proizvodnje/pružanja usluga Izvođenje optičkog povezivanja (kabliranje i testiranje)	Z90	Oštećenja na postojećim mrežama (problem sa MUP-om) i finansijske implikacije	A,B,C1,C2,C3, D1,E1,E2,F	9	3	27		
		A07 Zatvaranje radnih naloga sa preispitivanjem utrošenih resursa	Z28	Veliki utrošci resursa (po radnim naložima)	A,B,D1,E1,E2, F4,F5	9	3	27		

Proces: PA5 Proces nekretninama P09 PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJE PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA Cilj procesa: Postizanje stalne usaglašenosti poslovnog plana i izvršenja operativnih planova; Sniženje utroška resursa u proizvodnji / pružanju usluga							Datum početne analize: Juni 2015			
FMEA proces FM_09										
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
		A08 Izveštavanje o proizvodnji/usluga	Z12	Delimično i loše izveštavanje	A,B,D1,E1,E2, F4,F5	9	2	18		
	A59 AK13	Validacija sistema od strane klijenta	Z10	Nezadovoljstvo klijenta	A,B,D1,E1,E2, F4,F5	9	3	27		

Tabela 7.50: FMEA matrica FM_10.1

Proces: PA4 Proces na tehnika i instalacija/PA4.1 MREZNO OPERATIVEN CENTAR-MOC P10 PRUŽANJU USLUGA Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.						Datum početne analize: Juni 2015				Datum novog stanja: Juni 2016					
FMEA proces FM_10.1											Rezultati preduzetih mera				
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice u proizvodnji i usluzi		RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje i eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
PA4.1.1 Upravljanje so IP mreža Instalacija na mrežna oprema, aktivacija/terminacija vo IP mreža	AK 1	Otvaranje radnog naloga za instalaciju IP mreže	Z22	Pogrešne i nepotpune informacije	A.B,D4,F5,F6	5	2	10							
			Z66	Sadržina naloga nije jasna	A.B,D4,F5,F6	5	2	10							
	AK 2	Instalacija mrežne opreme u IP mreži "A"	Z80	Probijanje zadatog roka	A.B,D4,F5,F6	5	3	15							
			Z65	Pogrešno povezivanje mrežne opreme sa sistemom za napajanje	A.B,D4,F5,F6	5	3	15							

Proces: PA4 Proces na tehnika i instalacija/PA4.1 MREZNO OPERATIVEN CENTAR-MOC P10 PRUŽANJU USLUGA Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.						Datum početne analize: Juni 2015				Datum novog stanja: Juni 2016					
FMEA proces FM_10.1											Rezultati preduzetih mera				
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice u Verovatnoća pojave		RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje e-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
			Z65	Pogrešno povezivanje mrežne opreme sa ostalom mrežom	A.B,D4,F5,F6	5	2	10							
			Z65	Pogrešno popunjavanje formulara za instaliranu mrežnu opremu na određenoj lokaciji u IP/SDH mreži	A.B,D4,F5,F6	5	2	10							
			Z71	Nemanje rezervne opreme	A.B,D4,F5,F6	5	4	20							

Proces: PA4 Proces na tehnika i instalacija/PA4.1 MREZNO OPERATIVEN CENTAR-MOC P10 PRUŽANJU USLUGA Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.						Datum početne analize: Juni 2015				Datum novog stanja: Juni 2016					
FMEA proces FM_10.1											Rezultati preduzetih mera				
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice u proizvodnji	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje i eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
	AK 3	Aktivacija/terminacija IP mreže na "A"	Z65	Pogrešna konfiguracija	A,B,D4,F5,F6	5	6	30	KR10.1.1 KR10.1.2 KR10.1.3	Tačka 7.3.3.8	Tačka 7.3.3.8	Tačka 7.3.3.8	Tačka 7.3.3.8	Tačka 7.3.3.8	Tačka 7.3.3.8
			Z138	Nedovoljni ljudski resursi	A,B,D4,F5,F6	5	4	20							
			Z22	Pogrešne i nepotpune informacije	A,B,D4,F5,F6	5	5	25							
			Z6	Pogrešna adresa korisnika	A,B,D4,F5,F6	5	5	25							
			Z80	Neblagovremeno otvoren nalog od MOC-a	A,B,D4,F5,F6	6	6	36							

Proces: PA4 Proces na tehnika i instalacija/PA4.1 MREZNO OPERATIVEN CENTAR-MOC P10 PRUŽANJU USLUGA Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.											Datum početne analize: Juni 2015				Datum novog stanja: Juni 2016			
FMEA proces FM_10.1											Rezultati preduzetih mera							
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice u proizvodnji	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje e-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14			
			Z65	Pogrešne informacije (tip orema, proširivanje ili nadogradnja opreme) prenesene iz naloga prodaje u nalog MOC	A.B,D4,F5,F6	6	6	36										
			Z65	Pogrešno terminiran korisnik	A.B,D4,F5,F6	6	5	30										
PA4.1.2 Upravljanje so PA4.1.2 Upravljanje SDH mrežom	AK 4	Otvaranje radnog naloga za instalaciju SDH mreže	Z22	Pogrešne i nepotpune informacije	A.B,D4,F5,F6	5	2	10										
			Z70	Sadržina naloga nije jasna	A.B,D4,F5,F6	5	2	10										

Proces: PA4 Proces na tehnika i instalacija/PA4.1 MREZNO OPERATIVEN CENTAR-MOC P10 PRUŽANJU USLUGA Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.						Datum početne analize: Juni 2015					Datum novog stanja: Juni 2016				
FMEA proces FM_10.1											Rezultati preduzetih mera				
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice u proizvodnji	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje i eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
Instalacija mrežne opreme, aktivacija/terminacija u SDH mreži	A5	Instalacija mrežne opreme u SDH mreži "A"	Z128	Probijanje zadatog roka	A,B,D4,F5,F6	5	3	15							
			Z65	Pogrešno povezivanje mrežne opreme sa sistemom za napajanje	A,B,D4,F5,F6	5	3	15							
			Z65	Pogrešno povezivanje mrežne opreme sa ostalom mrežom	A,B,D4,F5,F6	5	2	10							
			Z6	Pogrešno popunjavanje formulara za instaliranu mrežnu	A,B,D4,F5,F6	5	2	10							

Proces: PA4 Proces na tehnika i instalacija/PA4.1 MREZNO OPERATIVEN CENTAR-MOC P10 PRUŽANJU USLUGA Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.										Datum početne analize: Juni 2015		Datum novog stanja: Juni 2016			
FMEA proces FM_10.1										Rezultati preduzetih mera					
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice u opremanju	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje e-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
				opremu na određenoj lokaciji u IP/SDH mreži											
			Z72	Nemanje rezervne opreme	A,B,D4,F5,F6	5	4	20							
			Z65	Pogrešna konfiguracija	A,B,D4,F5,F6	5	6	30							
			Z138	Nedovoljni ljudski resursi	A,B,D4,F5,F6	5	4	20							
	AK6	Aktivacija/terminacija SDH mreže na "A"	Z22	Pogrešne i nepotpune informacije	A,B,D4,F5,F6	5	5	25							
			Z6	Pogrešna adresa korisnika	A,B,D4,F5,F6	5	5	25							

Proces: PA4 Proces na tehnika i instalacija/PA4.1 MREZNO OPERATIVEN CENTAR-MOC P10 PRUŽANJU USLUGA Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.						Datum početne analize: Juni 2015				Datum novog stanja: Juni 2016					
FMEA proces FM_10.1											Rezultati preduzetih mera				
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice u proizvodnji		RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje i eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
			Z80	Neblagovremeno otvoren nalog od MOC-a	A.B,D4,F5,F6	5	6	30							
			Z6	Pogrešne informacije prenesene iz naloga prodaje u nalog MOC	A.B,D4,F5,F6	5	6	30							
			Z65	Pogrešno terminiran korisnik	A.B,D4,F5,F6	6	5	30							
Održavanje sistema za monitoring IP/SDH mreža	AK7	Otvaranje tiketa za kreiranje ili brisanje senzora	Z80	Neblagovremeno otvoren tiket	A.B,D4,F5,F6	4	3	12							
			Z6	Pogrešne informacije u tiketu	A.B,D4,F5,F6	4	3	12							

Proces: PA4 Proces na tehnika i instalacija/PA4.1 MREZNO OPERATIVEN CENTAR-MOC P10 PRUŽANJU USLUGA Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.										Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces FM_10.1										Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice u Verovatnoća pojave		RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje e-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14
	AK 8	Kreiranje ili brisanje senzora	Z164	Nemoguć monitoring zbog pada sistema.	A,B,D4,F5,F6	4	3	12							
			Z138	Nedovoljni ljudski resursi	A,B,D4,F5,F6	4	3	12							

Tabela 7.51: FMEA matrica FM_10.2

Proces: PA4 Proces na tehnika i instalacija/PA4.2 TELEFONIJA P10 PRUŽANJU USLUGA Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.						Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_10.2										
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RP N	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje -eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
PA4.2.1 Klasa 4 sistemi (Telefonska centrala povezana sa drugim operatorom)	AK1	Izveštavanje o promeni ili dodavanju prefiksa	Z6	Pogrešno specificirani podaci oko servisa i njegovih tehničkih specifikacija	A.B,D4,F5,F6	6	3	18		
					A.B,D4,F5,F6	6	3	18		
	AK2	Nalog za promenu ili dodavanje prefiksa	Z6	Pogrešno zavedeni prefiksi	A.B,D4,F5,F6	6	5	30		
				Tehničko probivanje sistema informacija	A.B,D4,F5,F6	6	5	30		
	AK3	Promena i dodavanje ruta u Teleksu klasa 4 tabela za rutiranje	Z65	Pogrešno konfigurisana ruta	A.B,C3,D4,E,F5,F1 0	6	5	30		
	AK4	Zatvaranje naloga i aktiviranje-deaktiviranje ruta	Z65	Pogrešno aktivirana ili deaktivirana ruta	A.B,C3,D4,E,F5,F1 1	6	5	30		

Proces: PA4 Proces na tehnika i instalacija/PA4.2 TELEFONIJA P10 PRUŽANJU USLUGA Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.						Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_10.2										
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RP N	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje -eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
PA4.2.2 Klasa 5 sistemi (Telefonska centrala koja je direktno povezana sa krajnjim korisnikom)	AK5	Nalog za aktiviranje/deaktiviranje	Z124	Neblagovremeno izveštavanje iz sektora prodaje	A.B,D4,F5,F1	6	3	18		
			Z6	Pogrešno specificirani podaci oko servisa i njegove tehničke specifikacije	A.B,C3,D4,E,F5,F1 3	6	3	18		
	AK6	Generisanje radnog naloga za aktiviranje ili deaktiviranje servisa korisnika iz Klase 5	Z6	Pogrešni parametri za generisanje	A.B,C3,D4,E,F5,F1 3	6	5	30		
	AK7	Aktiviranje ili deaktiviranje servisa korisnika Klase 5	Z65	Pogrešno aktiviran ili deaktiviran korisnik	A.B,C3,D4,E,F5,F1 3	6	5	30		
	AK8	Provera funkcionalnosti i zatvaranje naloga	Z166	Rezultat provere ne odgovara činjeničnom stanju	A.B,C3,D4,E,F5,F1 3	6	5	30		

Proces: PA4 Proces na tehnika i instalacija/PA4.2 TELEFONIJA P10 PRUŽANJU USLUGA Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.						Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_10.2										
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RP N	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje -eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
PA4.2.3 Inter konekcije	AK9	Unos korisnika u Biling sistem	Z124	Neblagovremeno izveštavanje iz sektora prodaje	A.B,,D4,F5,F17	6	3	18		
			Z6	Pogrešno specificirani podaci oko servisa i njegove tehničke specifikacije	A.B,,D4,F5,F17	6	5	30		
	AK10	Generisanje radnog naloga za aktiviranje ili deaktiviranje interkonekcije sa drugim provajderom telefonskih usluga	Z6	Pogrešni parametri za generisanje	A.B,,D4,F5,F17	6	5	30		

Proces: PA4 Proces na tehnika i instalacija/PA4.2 TELEFONIJA P10 PRUŽANJU USLUGA Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga kroz odgovarajuću dokumentaciju definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija.						Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_10.2										
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RP N	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje -eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	AK11	Aktiviranje ili deaktiviranje interkonekcije sa drugim provajderom telefonskih usluga	Z65	Pogrešno aktiviran ili deaktiviran korisnik	A.B.,,D4,F5,F17	6	5	30		

Tabela 7.52: FMEA matrica FM_11

Proces: PA5 Proces nekretnina - PA5.2 Preventivno održavanje i PA5.3 Korektivno održavanje P11 ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza,; Sprečavanje pojave otkaza;Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe						Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_11										
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji" A "	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
PA5.3 Preventivno održavanje		A01 Planiranje aktivnosti održavanja	Z2	Nekompletan plan	A,B,F4	8	2	16		
	A60 AK1	Procena potrebe za intervencijom u slučaju građevinskog izvođenja u blizini postavljenih kablova i ostale optičke opreme	Z158	Loša procena inženjera	A,B,F4	8	3	24		
	A61 AK2	Preventivna intervencija za zaštitu postavljenih kablova i ostale optičke opreme	Z83	Nekompletna zaštita kablova	A,B,F4	8	3	24		
PA5.4 Korektivno održavanje optičkog linka	A62 AK3	Monitoring funkcionalnosti optičkog linka	Z87	Zakasnela prijava otkaza	A,B,E,F4	8	2	16		

Proces: PA5 Proces nekretnina - PA5.2 Preventivno održavanje i PA5.3 Korektivno održavanje P11 ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza,; Sprečavanje pojave otkaza; Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe						Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_11										
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	A63 AK4	A02 Prijavljivanje otkaza Detekcija prekida optičkog linka	Z88	Nesporazumi pri prijavi otkaza	A,B,E,F4	8	2	16		
		A03 Priprema održavanja	Z89	Loša procena ozbiljnosti otkaza	A,F3,F4	8	3	24		
	A64 AK5	Dijagnostikovanje mesta prekida	Z90	Pogrešna dijagnostika otkaza	A,C,E,F	8	3	24		
	A65 AK6	Izdavanje naloga za odstranjivanje defekta	Z67	Pogrešan nalog	A,C,E,F	8	2	16		
	A66 AK7	A04 Intervencija održavanja Odstranjivanje defekta	Z86	Nekompletni rezervni delovi	A,C,E,F	8	2	16		
			Z161	Loši uslovi na terenu	A,C,E,F	8	3	24		

Proces: PA5 Proces nekretnina - PA5.2 Preventivno održavanje i PA5.3 Korektivno održavanje P11 ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza,; Sprečavanje pojave otkaza; Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe						Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_11										
Podproces	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
			Z174	Nekvalitetni rezervni delovi	A,C,E,F	8	3	24		
			Z94	Neadekvatno odlaganje opasnog otpada	A,C,E,F	8	2	16		
			Z96	Nenošenje zaštitne opreme i nepažnja	A,C,E,F	8	2	16		
			Z175	Povrede i oboljenja na radu	A,C,E,F	8	2	16		
	A67 AK8	Zatvaranje radnog naloga	Z67	Nepravilno zatvoren nalog	A,C,E,F	8	2	16		
		A05 Analiza i izveštavanje	Z12	Nepotpuna analiza i izveštaj	A,C,E,F	8	2	16		

Tabela 7.53: FMEA matrica FM_11-13

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza,; Sprečavanje pojave otkaza;Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa:Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminacij u pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
PA4.3.1 BILING zatvaranje svih uplata u datom mesecu, kao i generisanje faktura u biling aplikaciji.	AK1	Zahtev za određivanje/eliminisanje privilegija novog/momentalnog/bivšeg zaposlenog; ulazni akaunti; novi servisi; novi biling moduli	Z22	Nije poslat e-mail ili nije na vreme poslat e-mejl	A,B,D4, E	6	3	18								
			Z21	Pogršna iformacija o zaposlenom i privilegijama	A,B,D4, E	6	3	18								
	AK2	Delegiranje novih ili promena postojećih privilegija u biling sistemu	Z167	Pogrešna aplikacija	A,B,D4, E	7	2	14								
	AK3	Izdavanje tiketa za korekcije u biling sistemu	Z167	Pogrešne informacije u tiketu	A,B,D4, E	7	2	14								

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza;Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa:Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminacij u pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
	AK4	Korekcija nedostataka biling sistema	Z124	Neblagovremena komunikacija sa proizvođačem Biling sistema	A,B,D4, E	7	2	14								
	AK5	Otvaranje tiketa za generisanje faktura za određeni mesec	Z22	Zakasnet datum(posle vtori vo mesecot)	A,B,D4, E	7	4	28								
	AK6	Generisanje faktura za određeni mesec	Z22	Pogrešna lista korisnika kod kojih postoji sniženje	A,B,D4, E	7	4	28								
	AK7	Zahtev Prodaji za odobrenje generisanih faktura	Z22	Neblagovremeno odobravanje za generisanje	A,B,D4, E	7	4	28								

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza;Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa:Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
	AK8	Potvrda za uspešan proces	Z124	Neblagovremeni povratni odgovor iz prodaje o pravilno unetim korekcijama	A,B,D4, E	7	4	28								
	AK9	Štampanje faktura	Z91	Pokvaren printer, nemanje repro materijala za štampanje	A,B,D4, E	6	5	30								
			Z12	Pogrešan izveštaj o uplatama	A,B,D4, E	7	4	28								

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza; Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa: Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju u pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
PA4.3.2 KORPORATIVNA SREDINA (Unutrašnja mreža organizacije, za internu upotrebu) Da se definišu posupci koji treba da se preduzmu da bi se izvršila instalacija sistema koji će se koristiti u korporativnoj sredini rganizacije.	AK10	A02 Prijavljivanje otkaza Generisanje naloga za instalaciju novog ili održavanje postojećeg sistema (interni sistem ili server)	Z167	Pogrešan nalog po odnosu na to čemu služi sistem	A,B,D4, E, F6	6	3	18								
			Z87	Zakasnela prijava otkaza	A,B,D4, E, F7	6	4	24								
			Z89	Pogrešan nalog po odnosu na to kome je sistem namenjen	A,B,D4, E, F6	6	4	24								
	AK11	Instalacija novog sistema (interni sistem, personalni kompjuter, laptop ili	Z65	Instaliranje pogrešnog i ne odobrenog softvera	A,B,D4, E, F6	6	4	24								

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza,; Sprečavanje pojave otkaza;Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa:Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
		server)	Z65	Pogrešna konfiguracija	A,B,D4, E, F6	6	3	18								
			Z65	Ne konfigurisan bekap	A,B,D4, E, F6	6	4	24								
			Z168	Nisu napravljene ili su delumično napravljene dnevne provere	A,B,D4, E, F6	6	2	12								
	AK12		Z89	Loša procena ozbiljnosti otkaza	A,B,D4, E, F6	6	4	24								
		A03 Priprema održavanja Održavanje korporativne sredine	Z168	Nisu napravljene ili su delumično napravljene nedeljne proverke	A,B,D4, E, F6	6	4	24								

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza;Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa:Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016			
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera						
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminacij u pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14		
			Z168	Nisu napravljene ili su delumično napravljene mesečne provere	A,B,D4, E, F6	6	4	24									
	AK13	A04 Intervencija održavanja Korektivno održavanje na osnovu prijavljenog problema sa internim sistemom	Z90	Pogrešna dijagnostika otkaza	A,B,D4, E, F6	6	4	24									
			Z80	Neblagovremen nalog	A,B,D4, E, F6	6	4	24									
			Z164	Neobezbeđen privremen serverski sistem	A,B,D4, E, F6	6	4	24									
			Z91	Rezervni delovi se teško nabavljaju	A,B,D4, E, F6	6	3	18									

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza,; Sprečavanje pojave otkaza;Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa:Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminacij u pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
			Z92	Ugradnja nekvalitetnih rezervnih delova	A,B,D4, E, F6	6	3	18								
			Z92	Nije obezbeđena zamena serverskog sistema pri trajnom oštećenju	A,B,D4, E, F6	6	4	24								
			Z164	Otkaz Biling sistema	A,B,D4, E, F6	6	5	30								
PA4.3.3 HOSTING	AK14	Unos korisnika usluge u Biling sistem	Z65	Nije blagovremeno unet ulazak za hosting servis	A,B,D4, E, F6	7	5	35								

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza;Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa:Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RP N	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
			Z22	Pogrešna informacija ulaza po odnosu na uslugu	A,B,D4, E, F6	7	5	35								
	AK15	Instalacija servisa	Z80	Neblagovremeno izdat nalog	A,B,D4, E, F6	7	4	28								
			Z65	Pogrešna aktivnost po odnosu na aktivaciju, suspenziju ili terminaciju	A,B,D4, E, F6	7	4	28								
	AK16	Periodična proverka funkcionalnosti servisa	Z164	Nije napravljen backup	A,B,D4, E, F6	6	4	24								
			Z65	Nepotpuna hosting sadržina	A,B,D4, E, F6	6	4	24								

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza; Raspoloživost na principu „Just in time“; Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa: Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminacije pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
	AK17	Prijava problema sa servisom od strane korisnika	Z65	Neuočena prijavljen problem	A,B,D4, E, F6	7	4	28								
	AK18	Postupanje po prijavljenom problemu od strane korisnika	Z90	Loše dijagnosticiran problem od strane operatora	A,B,D4, E, F6	7	4	28								
			Z80	Nije dostavljen tiket za postupanje po prijavljenom problemu	A,B,D4, E, F6	7	3	21								
			Z67	Pogrešan tiket	A,B,D4, E, F6	7	4	28								
			Z164	Van radnog vremena nije kontaktiran dežurni.	A,B,D4, E, F6	7	2	14								

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza;Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa:Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RP N	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminacij u pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
			Z67	Pogrešan tiket za izveštaj nadležnima u hostingu	A,B,D4, E, F6	7	4	28								
			Z164	Nerešen problem	A,B,D4, E, F6	7	2	14								
PA4.3.4 KORISNIČKA PODRŠKA definiše aktivnosti koje su povezane sa prijavljivanjem problema od strane korisnika, u vezi sa njihovim servisima.	A19	Prijavljen problem od strane korisnika	Z65	Pogrešno raščlanjeni zahtevi (informativni od problema sa servisom)	A,B,D4, E, F6	5	5	25								
			Z9	Povećan broj prijava (tiketa)	A,B,D4, E, F6	5	7	35								
	A20	Analiza i dijagnostika prijavljenog problema	Z90	Pogrešna dijagnostika prijavljenog problema	A,B,D4, E, F6	6	6	36		Tačka 7.3.3.6	Tačka 7.3.3.6	Tačka 7.3.3.6	Tačka 7.3.3.6	Tačka 7.3.3.6	Tačka 7.3.3.6	

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza; Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa: Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016							
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera										
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminacije pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14						
PA4.3.5 RAZVOJ NA SOFTVER (način razvijanja softverske	A01	A01 Izrada plana	Z164	Korisnik nije obavešten	A,B,D4, E, F6	5	5	25	KR11-13.1 KR11-13.2 KR11-13.3 KR11-13.4												
			Z65	Pogrešno prosleđen tiket	A,B,D4, E, F6	6	5	30													
			Z173	Neblagovremeno uklonjen problem	A,B,D4, E, F6	6	6	36								Tačka 7.3.3.6	Tačka 7.3.3.6	Tačka 7.3.3.6	Tačka 7.3.3.6	Tačka 7.3.3.6	Tačka 7.3.3.6
			Z164	Neodgovoren tiket, korisnik nije obavešten	A,B,D4, E, F6	6	7	42								Tačka 7.3.3.5	Tačka 7.3.3.5	Tačka 7.3.3.5	Tačka 7.3.3.5	Tačka 7.3.3.5	Tačka 7.3.3.5
			Z2	Nekompletan plan i neblagovremena izrada plana	A,B,D4, E, F6	6	5	30													

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza; Raspoloživost na principu „Just in time“; Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa: Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju u pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
aplikacije u samoj organizaciji, odnosno u istom sektoru)	AK22	Zahtev za implementaciju nove aplikacije	Z15	Preveliki broj zahteva	A,B,D4, E, F6	6	2	12								
	AK23	A03 Administracija računске mreže Analiza zahteva za implementaciju nove aplikacije	Z9	Povećan broj neusaglašeno sti	A,B,D4, E, F6	6	2	12								
			Z1	Nepotpuna analiza (nisu razgledani svi zahtevi)	A,B,D4, E, F6	6	2	12								
	AK24	Otvaranje tiketa za implementaciju nove/nadgradnje na postojeću/korekciju greške u postojećoj aplikaciji	Z1	Pogrešno izvršena analiza po odnosu na novu ili nadgradnju postojeće aplikacije	A,B,D4, E, F6	6	2	12								

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza; Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa: Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminacije pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
			Z15	Povećan broj tiketa	A,B,D4, E, F6	6	2	12								
	AK25	A05 Razvoj softvera za interne potrebe Razvoj nove aplikacije (kreiranje, testiranje i puštanje)	Z114	Neblagovremeno praćenje potrebe razvoja	A,B,D4, E, F6	6	3	18								
			Z169	Pogrešno kreirana aplikacija	A,B,D4, E, F6	6	4	24								
			Z132	Zakasnela izvršena aplikacija	A,B,D4, E, F6	6	4	24								
			Z162	Nedovoljni resursi	A,B,D4, E, F6	6	4	24								
	AK26	Nadgradnja/korekcija grešaka na postojećoj	Z169	Pogrešno kreirana aplikacija	A,B,D4, E, F6	6	4	24								

Proces: PA4 Proces na tehnika I instalacija - PA4.3DATA Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza; Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe Proces: ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE (P11) - INFORMATIČKE PODRŠKE (P13) Cilj procesa: Efektivan i efikasan rad informatičke podrške											Datum početne analize: Juni 2015			Datum novog stanja: Juni 2016		
FMEA proces_FM11-13											Rezultati preduzetih mera					
Podprocesi	Oznaka aktivnosti u Organizaciji "A"	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	10	11	12	13	14	
			Z132	Vremenski zakasnela izvršena aplikacija	A,B,D4, E, F6	6	3	18								
			Z162	Nedovoljni resursi	A,B,D4, E, F6	6	4	24								

Tabela 7.54: FMEA matrica FM_12

Proces: - PA6 Proces nabavke i skladištenje PA6.2 Skladištenje P12 SKLADIŠTENJA				Datum početne analize: Juni 2015				
Cilj procesa: Obezbeđivanje čuvanja karakteristika robe; Obezbeđivanje identifikacije robe				FMEA proces FM_12				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Prijem robe	Z49	Prijem robe koja ne odgovara zahtevu naručioca	A, B	3	2	6		
	Z97	Magacioner nije blagovremeno sastavio stanje prispelih dobara	A,B	3	3	9		
	Z98	Prijem robe bez prateće dokumentacije (ispratnica,garancija, sertifikati, itd.)	A, B	3	2	6		
	Z76	Prijem robe sa nedostacima u kvalitetu (skrivena mana)	A, B	5	2	10		
A02 Reklamacija nabavke	Z99	Zamenjena roba nije evidentirana	A, B	3		0		
	Z100	Kod odstupanja u kvalitetu nije sačinjen reklamacioni zapisnik	A, B,F4	5	2	10		
A03 Skladištenje robe	Z101	Roba se ne čuva u adekvatnim uslovima	A, B, E	3	2	6		
	Z102	Pogrešan upis šifre dobara od strane magacionera	A, B, E	3		0		

Proces: - PA6 Proces nabavke i skladištenje PA6.2 Skladištenje P12 SKLADIŠTENJA Cilj procesa: Obezbeđivanje čuvanja karakteristika robe; Obezbeđivanje identifikacije robe				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_12								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
	Z103	Istekao rok trajanja robe	A, B, E	5	3	15		
	Z104	Ne evidentira se ulaz robe u skladište	A, B, E	3	3	9		
	Z105	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice	A, B, E	3	3	9		
	Z106	Radnici nisu obučeni za bezbedno podizanje i prenos tereta	A, B, E	4	2	8		
	Z107	Nebezbedno odlaganje robe na skladišna mesta	A, B, E	3	2	6		
	Z108	Ne koriste se odgovarajuća sredstva za manipulaciju	A, B, E	3	2	6		
A04 Izdavanje robe	Z109	Ne evidentira se izlaz robe iz skladišta	A, B,F4	3	3	9		
A05 Vraćanje na skladištenje robe koja nije potrošena	Z110	Ne evidentira se ulaz robe u skladište	A, B,F4	3	2	6		
	Z111	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice	A, B,F4	3	2	6		

Proces: - PA6 Proces nabavke i skladištenje PA6.2 Skladištenje P12 SKLADIŠTENJA Cilj procesa: Obezbeđivanje čuvanja karakteristika robe; Obezbeđivanje identifikacije robe				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_12								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A06 Nadzor nad robom i signalizacija isteka roka i dostizanje min. zaliha robe na skladištu	Z112	Neadekvatno ažurirana kartica	A, B,F4	3	2	6		

Tabela 7.55: FMEA matrica FM_14

Proces: - PA1 Proces Upravljanja, A4 Interne provere P14 INTERNE PROVERE Cilj procesa: Efikasno utvrđivanje usklađenosti odvijanja procesa rada sa odrednicama dokumentacije IMS; Efikasno utvrđivanje usaglašenosti dokumentacije IMS sa zahtevima važeće verzije standarda				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_14								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Izrada plana	Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana	A,B,D,E1,E2,F	3	4	12		
A02 Definisanje načina izvođenja internih provera	Z116	Nedovoljan broj internih provera	A,B,D	3	3	9		
A03 Sprovođenje internih provera	Z117	Nisu uočene sve neusaglašenosti	A,B,D	4	5	20		
A04 Prijava uočenih neusaglašenosti i izdavanje naloga za korektivne mere	Z118	Broj izdatih naloga za korektivne mere nije sveobuhvatan	A,B,D	3	4	12		
A05 Utvrđivanje i održavanje liste internih provera	Z119	Nedovoljan broj proverivača	A,D	3	3	9		
A06 Dokumentovanje procesa	Z120	Delimično i loše dokumentovanje procesa	A,B,D	3	2	6		
A07 Izveštavanje o procesima	Z12	Netačan, delimičan i neblagovremen izveštaj	A,B,E,F	3	3	9		

Tabela 7.56: FMEA matrica FM_15

Proces: - PA1 Proces Upravljanja, A7 Upravljanje neusaglašenostima P15 REŠAVANJA NEUSAGLAŠENOSTI Cilj procesa: Eliminisanje neusaglašenosti i njihovih posledica; Smanjenje trajanja procesa otklanjanja neusaglašenosti					Datum početne analize: Juni 2015			
FMEA proces FM_15								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Analiza neusaglašenosti	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A,B, D	3	4	12		
A02 Otklanjanje neusaglašenosti	Z121	Povećan broj neotklonjenih neusaglašenosti	A,B,D	3	3	9		
A03 Iniciranje korektivne mere	Z122	Loše postavljene mere o poboljšanju	A,B,C 1,C2,D	3	3	9		
	Z123	Produženo vreme trajanja otklanjanja neusaglašenosti	A,B,C 1,C2,D	3	3	9		
A04 Provera efektivnosti i efikasnosti nastalih izmena u rezultatu rešavanja neusaglašenosti	Z9	Povećan broj i značaj neusaglašenosti	A,B,D	3	3	9		
A05 Izrada izveštaja o rešavanju neusaglašenosti	Z12	Netačan, delimičan izveštaj	A,B,D	3	3	9		

Proces: - PA1 Proces Upravljanja, A7 Upravljanje neusaglašenostima P15 REŠAVANJA NEUSAGLAŠENOSTI Cilj proesa: Eliminisanje neusaglašenosti i njihovih posledica; Smanjenje trajanja procesa otklanjanja neusaglašenosti					Datum početne analize: Juni 2015			
FMEA proces FM_15								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A06 Izveštavanje o procesu	Z124	Delimično i neblagovremeno izveštavanje	A,B,D	3	3	9		

Tabela 7.57: FMEA matrica FM_16

Proces: - PA1- Proces Upravljanja A5 Korektivne mere, A6 Preventivne mere P16 KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE-K/P Ciljevi procesa: Efikasno eliminisanje uzroka neusaglašenosti; Smanjenje trajanja K/P mera;Smanjenje broja naloga za K/P mere; Eliminacija broja neizvršenih K/P mera				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_16								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Iniciranje K/P mere	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A,B,D1,E1,E2	2	3	6		
A02 Analiza uzroka neusaglašenosti	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A,B,D1,E1,E2	2	3	6		
A03 Realizacija K/P mere	Z125	Produženo vreme trajanja izvršenja K/P mera	A,B,D,E,F	2	3	6		
A04 Izrada naloga za izmenu dokumentacije	Z9	Povećani broj neusaglašenosti	A,B,C3,D,E,F	2	3	6		
A05 Provera efektivnosti/efikasnosti nastalih izmena	Z126	Povećani broj mera koje nisu dale rezultate	A,B,D,E,F	2	3	6		
A06 Izrada izveštaja o sprovođenju K/P mere	Z12	Netačan, delimičan izveštaj	A,B,D,E,F	2	3	6		

Proces: - PA1- Proces Upravljanja A5 Korektivne mere, A6 Preventivne mere P16 KOREKTIVNE I PREVENTIVNE MERE-K/P Ciljevi procesa: Efikasno eliminisanje uzroka neusaglašenosti; Smanjenje trajanja K/P mera;Smanjenje broja naloga za K/P mere; Eliminacija broja neizvršenih K/P mera				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_16								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje- eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A07 Izveštavanje o procesu	Z124	Delimično i neblagovremeno izveštavanje	A,B,D,E,F	2	3	6		

Tabela 7.58: FMEA matrica FM_17

Proces: PA1 Proces upravljanja P17 PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA Cilj procesa: Tačno, precizno i pravovremeno izveštavanje o traženim merenjima/praćenjima/ispitivanjima; Tačno, precizno i pravovremeno izveštavanje o sistematskim poremećajima u procesu kao rezultat merenja i praćenja performansi osnovnih procesa									Datum početne analize: Juni 2015	
FMEA proces FM_17										
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)		
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9		
A01 Izrada plana procesa praćenja i merenja	Z127	Povećani broj korektivnih preventivnih mera koje se odnose na proces	A,B,D	6	5	30				
A02 Praćenje i merenje	Z128	Povećani broj kašnjenja u procesu	A,B,D,E	7	4	28				
A03 Upravljanje opremom za merenje i praćenje	Z129	Neispravna OMP	A,B,D,E	7	4	28				
A04 Izveštavanje o procesu	Z12	Netačan, delimičan i neblagovremeni izveštaj	A,B,D,E	7	4	28				

Tabela 7.59: FMEA matrica FM_18

Proces: - PA1 Proces Upravljanja - A2 Upravljanje dokumentacijom i zapisima, A3 Upravljanje zapisima P18 UPRAVLJANJA DOKUMENTACIJOM MS I DOKUMENTACIJOM SPOLJNOG POREKLA Cilj procesa: Efikasno upravljanje dokumentacijom MS i spoljnog porekla (DSP)					Datum početne analize: Juni 2015			
FMEA proces FM_P18								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Nabavka dokumentacije „MS“ i spoljnog porekla	Z130	Ne prate se promene u zakonima i standardima	A, C1, C2	3	4	12		
A02 Prijem i evidentiranje dokumentacije	Z131	Ne evidentiraju se promene dokumenata	A,B,E,F	3	4	12		
A03 Čuvanje i distribucija dokumentacije	Z132	Nije izvršena distribucija dokumenata	A,D4,E,F	3	4	12		
A04 Povlačenje nevažećih dokumenata	Z133	Nije izvršeno povlačenje nevažećih dokumenata	A,D4,E,F	3	4	12		
A05 Distribucija izmena	Z134	Nije izvršena distribucija izmenjenih dokumenata	A,D4,E,F	2	4	8		

Tabela 7.60: FMEA matrica FM_19

Proces: - PA1 Proces Upravljanja A9 Upravljanje ljudskim, resursima P19 UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA Cilj procesa: Efikasno vođenje kadrovskih evidencija; Efikasno vođenje evidencija o obučavanju				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_19								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Planiranje ljudskih resursa	Z13	Neplanirane potrebe tržišta	A, D1, D2	4	2	8		
A02 Utvrđivanje kompetencije za sadašnje i buduće zaposlene	Z135	Manjak kompetentnih kadrova na tržištu rada	A, C3	4	2	8		
A03 Prijem u radni odnos	Z136	Prijem zaposlenih bez lekarskog uverenja, bez odgovarajuće diplome	A, B	4	2	8		
A04 Planiranje obuke	Z137	Nedostaci u planu obuke	A, B, D1	4	2	8		
	Z138	Resursi nisu obezbeđeni	A, C3, D1	4	2	8		
	Z139	Neadekvatne ponude izvođača obuke	A, C3, D1	4	2	8		
	Z140	Loše definisan zahtev za obuku	A, C3, D1	4	2	8		
A05 Realizacija obuke	Z141	Nekompetentnost izvođača obuke	A, C3, D1	4	2	8		

Proces: - PA1 Proces Upravljanja A9 Upravljanje ljudskim, resursima P19 UPRAVLJANJA LJUDSKIM RESURSIMA Cilj procesa: Efikasno vođenje kadrovskih evidencija; Efikasno vođenje evidencija o obučavanju				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_19								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A06 Vođenje evidencije o zaposlenima	Z69	Loše vođena evidencija	A	4	2	8		

Tabela 7.61: FMEA matrica FM_20

Proces: PA1 Proces Upravljanja A12 Upravljanje sa zakonima P20 PRAVNOG REGULISANJA Cilj procesa: Efikasna pravna podrška				Datum početne analize: Juni 2015				
FMEA proces FM_20								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Identifikacija propisa i standarda	Z142	Neidentifikovani novi propis i standard	C1, A	7	2	14		
A02 Obezbeđivanje propisa i standarda	Z143	Neblagovremeno nabavljanje propisa i standarda	A	7	2	14		
A03 Evidencija i distribucija propisa i standarda	Z144	Nevođenje i nedistribuisani propisi i standardi	A, B	5	2	10		
A04 Primena propisa	Z145	Nepotpuna primena propisa i standarda	A, D1	5	2	10		
A05 Analiza	Z12	Nedostatak izveštaja	A	5	2	10		

PRILOG 3: FMEA za Organizaciju "B"

Tabela 7.107: FMEA matrica FM_01

Proces: PB1 OPERATIVNOG UPRAVLJANJA Cilj procesa: stabilno operativno upravljanje sistemom, efektivno i efikasno operativno upravljanje sistemom				Datum početne analize: Juli 2015.					Datum novog stanja: Juli 2016.				
FMEA proces FM_01									Rezultati preduzetih mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojava	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje- eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojava	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
A01 Analiza informacija i izveštaja iz ostalih procesa	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza u sektoru pirotehnike	A, B, D	6	6	36	KP1.1 KP1.2 KP1.3 KP1.4 KP1.5 KR1.1 KR1.2	Uspostavljanje procedure o operativnom upravljanu sa definisanim aktivnostima; Identifikovanje ključnih odgovornosti za svaki nivo upravljanja; Upravni slojevi i njihove odgovornosti moraju biti jasno definisani; Naslovi nosilaca pozicija treba da budu relevantni sa	Organizaci ona struktura, uloge i odgovorno sti	Informacioni sistem	5	4	20

Proces: PB1 OPERATIVNOG UPRAVLJANJA Cilj procesa: stabilno operativno upravljanje sistemom, efektivno i efikasno operativno upravljanje sistemom				Datum početne analize: Juli 2015.				Datum novog stanja: Juli 2016.					
FMEA proces FM_01								Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojava	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje- eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojava	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
								poslom; Uspostavljanje direktnog izveštavanja HR direktoru; Ispravno regrutovanje eksperata.					
	Z9	Neblagovremeno prikupljanje i distribucija podataka	A, B, D	6	5	30							
	Z146	Nedovoljna motivacija radnika iz sektora za pirotehniku	A, B, D	5	7	35							
	Z162	Nisu obezbeđene sve dozvole za rad	A, B, D	5	5	25							
A02 Planiranje operativnog upravljanja i utroška resursa	Z2	Nekompletni planovi sektora	A, B, C, D	5	5	25							

Proces: PB1 OPERATIVNOG UPRAVLJANJA Cilj procesa: stabilno operativno upravljanje sistemom, efektivno i efikasno operativno upravljanje sistemom				Datum početne analize: Juli 2015.				Datum novog stanja: Juli 2016.					
FMEA proces FM_01								Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojava	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje- eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojava	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
A03 Sprovođenje upravljačkih odluka i praćenje utroška resursa	Z3	Pogrešna i nekompletna implementacija odluka	A, B, D	6	4	24							
A04 Ocena efikasnosti i efektivnosti izvršenih aktivnosti	Z4	Loša ocena	A, B, D	7	3	21							
	Z21	Ne vrši se obrada prikupljenih podataka iz ostalih sektora	A, B, D	7	3	21							
A05 Komunikacija sa zainteresovanim stranama	Z5	Delimična i loša komunikacija	A, B, C3, D	6	3	18							

Proces: PB1 OPERATIVNOG UPRAVLJANJA Cilj procesa: stabilno operativno upravljanje sistemom, efektivno i efikasno operativno upravljanje sistemom				Datum početne analize: Juli 2015.				Datum novog stanja: Juli 2016.					
FMEA proces FM_01								Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojava	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje- eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojava	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
A06 Dokumentovanje procesa	Z6	Delimično i loše dokumentovanje procesa (Ne vrši se dokumentovanje procesa)	A, B, C3, D	7	2	14							

Tabela 7.108: FMEA matrica FM_02

Proces: PB2 PREISPITIVANJA OD STRANE RUKOVODSTVA Cilj procesa: Efikasno preispitivanje usaglašenosti načina odvijanja procesa sistema sa načinom koji je predviđen dokumentacijom				Datum početne analize: Juli 2015.				
FMEA proces FM_02								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A0Analiza podloga	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A, B, D	5	4	20	KP2.1 KP2.2 KP2.3 KP2.4	
A02 Preispitivanje, planiranje i predlozi mera poboljšavanja	Z7	Loše postavljene mere poboljšanja	A, B, C1, C2, D	6	4	24		
A03 Praćenje performansi procesa i usaglašenosti proizvoda	Z8	Loše postavljeni ciljevi	A, B, D	6	3	18		
	Z148	Loša analiza troškova	A, B, D	6	3	18		
	Z9	Povećanje broja neusaglašenosti	A, B, D	6	4	24		
A04 Ocena efikasnosti-efektivnosti sistema	Z4	Loša i nekompletna ocena	A, B, D	5	4	20		
	Z9	Povećenje broja neusaglašenosti	A, B, D	5	5	25		
A05 Ocena zadovoljstva korisnika	Z10	Nezadovoljstvo korisnika i zainteresovanih strana	A, B, C3, D	5	3	15		
	Z11	Povećenje broja reklamacija	A, B, C3, D	5	3	15		

Proces: PB2 PREISPITIVANJA OD STRANE RUKOVODSTVA Cilj procesa: Efikasno preispitivanje usaglašenosti načina odvijanja procesa sistema sa načinom koji je predviđen dokumentacijom					Datum početne analize: Juli 2015.			
FMEA proces FM_02								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A06 Izrada konačnog izveštaja o preispitivanju sistema	Z12	Netačan, delimičan izveštaj	A, B, D	5	3	15		

Tabela 7.109: FMEA matrica FM_03

Proces: PB3 PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA Cilj procesa: Donošenje realno ostvarivih planova poslovanja i efektivno praćenje njihove realizacije; Smanjenje zaliha sirovina poluproizvoda; Obezbeđivanje prihvatljivog standarda zaposlenih				Datum početne analize: Juli 2015.				Datum novog stanja: Juli 2016.					
FMEA proces FM_03								Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
A01 Izrada predloga plana poslovanja	Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	A6, C1, D1, D2	6	4	24	KP3.1 KP3.2 KP3.3 KP3.4 KP3.5						
	Z149	Pogrešno predviđen budžet	A6, C1, D1, D2	6	3	18							
	Z149	Pogrešna procena obima posla za tekuću godinu	A6, C1, D1, D2	6	3	18							
	Z15	Pogrešna procena obima i vrste posla	A6, C1, D1, D2	6	4	24							
A02 Usvajanje plana poslovanja	Z147	Nepotpuno raščlanjivanje odgovornosti	A6, D1, D2	7	5	35							
	Z16	Usvajanje pogrešnog plana	A6, D1, D2	7	4	28							
	Z17	Odbacivanje dobrog finansijskog plana	A6, D1, D3	7	4	28							

Proces: PB3 PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA Cilj procesa: Donošenje realno ostvarivih planova poslovanja i efektivno praćenje njihove realizacije; Smanjenje zaliha sirovina poluproizvoda; Obezbeđivanje prihvatljivog standarda zaposlenih				Datum početne analize: Juli 2015.				Datum novog stanja: Juli 2016.					
FMEA proces FM_03								Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
A03 Praćenje realizacije plana poslovanja	Z150	Nemogućnost IT sistema da obezbedi mesečne izveštaje	A, F4, F6	6	4	24	KR3.1 KR3.2						
	Z170	Uvođenje embarga na određene proizvode	A, F4, F6	6	6	36		Predvideti i staviti u ugovor	Promene i potrebe tržišta. Aktuelna politička stanja (moguć embargo).	Osigurati ugovor	6	5	30
	Z163	Pojedini proizvodi nisu na odobrenoj listi	A, F4, F6	6	4	24							
	Z18	Greška u obračunu troškova, utrošenog vremena	A, F4, F6	6	5	30							

Proces: PB3 PLANIRANJA I ANALIZE POSLOVANJA													
Cilj procesa: Donošenje realno ostvarivih planova poslovanja i efektivno praćenje njihove realizacije; Smanjenje zaliha sirovina poluproizvoda; Obezbeđivanje prihvatljivog standarda zaposlenih				Datum početne analize: Juli 2015.					Datum novog stanja: Juli 2016.				
FMEA proces FM_03									Rezultati preduzetih mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
A04 Analiza poslovanja	Z19	Veći troškovi, gubitak vremena	A, F4, F6	6	4	24							

Tabela 7.110: FMEA matrica FM_04

Proces: PB04 UPRAVLJANJE PRIGOVORIMA Cilj procesa: Efektivni i efikasno upravljanje prigovorima				Datum početne analize: Juli 2015.				
FMEA proces FM_04								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Prijem prigovora	Z159	Reklamacija nije zavadena u delovodnik	A, B, F4	5	2	10	KP4.1 KP4.2 KP4.3 KP4.4 KP4.5	
	Z111	Reklamirana roba nije adekvatno obeležena u mag. Kartice	A, B, F4	5	4	20		
A02 Razmatranje prigovora	Z24	Pogrešna odluka o rešavanju prigovora	A, B, F4	6	4	24		
A03 Zamena ili servisiranje proizvoda	Z98	Nije napravljena otpremnica o prijemu	A, B, F4	6	3	18		
	Z3	Pogrešna odluka o servisiranju	A, F3, F4	6	4	24		
A04 Analiza reklamacije	Z1	Ne vrši se analiza broja i vrste prigovora	A	5	4	20		

Tabela 7.111: FMEA matrica FM_05

Proces:PB5 PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA Cilj procesa:Efektivno i efikasno prezentovanje organizacije na tržištu				Datum početne analize: Juli 2015.				
FMEA proces FM_05								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Istraživanje tržišta	Z22	Neadekvatne i nekompletne informacije	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2	8	4	32	KP5.1 KP5.2 KP5.3 KP5.4 KP5.5 KP5.6	
	Z170	Nisu uzeta u obzir područja pod embargom	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2	8	4	32		
	Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2	5	3	15		
A02 Segmentacija tržišta	Z23	Pogrešna procena segmentacije tržišta	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2	6	3	18		
A03 Propaganda i promocija	Z24	Odluka nije doneta na bazi činjenica	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2	7	3	21		
	Z25	Odsutnost/neadekvatne aktivnosti za propagandu i promociju	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2	8	4	32		
A04 Ocena uticaja marketing miksa na prodaju	Z26	Pogrešno tumačenje trenda prodaje	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2	3	3	9		
A05 Korekcije marketing	Z24	Odluka nije doneta na bazi činjenica	A6, C1, C2, C3, C5, D1, D2	4	2	8		

Proces:PB5 PROMOCIJA PROIZVODA/USLUGA Cilj procesa:Efektivno i efikasno prezentovanje organizacije na tržištu				Datum početne analize: Juli 2015.				
FMEA proces FM_05								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
miksa								

Tabela 7.112: FMEA matrica FM_06

Proces: PB6 RAZVOJA NOVOG PROIZVODA ILI USLUGE - RAZVOJ SERVISA Cilj procesa: Efektivan razvoj proizvoda/usluga u skladu sa planom i odlukama				Datum početne analize: Juli 2015.					Datum novog stanja: Juli 2016.					
FMEA proces FM_06									Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14	
A01 Identifikacija potrebe za novom uslugom i novim proizvodom	Z22	Nedovoljno informacija	A, B, C2, C3, C5	6	4	24	KP6.1 KP6.2 KP6.3 KP6.4 KP6.5 KR6.1							
	Z13	Progrešna procena potreba tržišta	A, B, C2, C3, C5	6	4	24								
A02 Planiranje razvoja usluge i proizvoda	Z135	Nedostatak znanja o rezervnim delovima	A, B, C2	7	5	35		Definisanje radnog mesta Obuka obučivača Obuka kadrova	Veličina organizacije (Mala organizacija-nedovoljan kadar)	Kontinuirane obuke	5	3	15	
	Z135	Nedostatak kadra za servisere	A, B, C2	7	5	35								
	Z137	Nedovoljna obučenost	A, B, C2	7	5	35								

FMEA proces FM_06							Rezultati preduzetih mera						
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
	Z16	Pogrešan plan	A, B, C2,	7	4	28							
A03 Izrada i ispitivanje idejnog projekta za razvoj usluge i proizvoda	Z19	Višak troškova	A, D1, D2	6	4	24							
A04 Verifikacija idejnog rešenja razvoja usluge i proizvoda	Z27	Ne postoji ček-lista za verifikaciju usluge	A, D1, D2	6	4	24							
A05 Izrada glavnog projekta	Z28	Višak utrošenih resursa	A, D1, D2	7	4	28							
A06 Validacija projekta razvoja usluge i proizvoda	Z29	Neadekvatan proizvod ili usluga	A, D1, D2	7	4	28							

Tabela 7.113: FMEA matrica FM_07

Proces: PB7 NABAVKE- UVOZ Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda/usluga Održavanje liste dobavljača i podugovarača				Datum početne analize: Juli 2015.				
FMEA proces FM_07								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Izrada plana nabavke	Z30	Pojava nepredviđenih potreba	A, B, C, D1	5	3	15	KP7.1 KP7.2 KP7.3 KP7.4 KP7.5 KP7.6	
	Z31	Svi sektori nisu dostavili plan na osnovu godišnjeg Programa poslovanja	A, B, C, D1	5	3	15		
	Z32	Nacrt Plana nabavke nije sačinjen u formi	A, B, C, D1	5	2	10		
	Z33	Izostavljanje pojedinih stavki pri zajedničkom planu	A,B,C,D1	5	2	10		
A02 Izdavanje zahteva za ponudu	Z34	Zahtev za nabavku nije dobro definisan u pogledu specifikacije potrebe	A, B, C, D1	3	2	6		
Zahtev za dozvolu	Z163	Nedobijanje dozvole	A, B	7	2	14		
	Z162	Nepotpuna dozvola	A, B	7	4	28		
A03 Prijem ponuda i izbor	Z38	Loše definisani parametri vrednovanja	A, B	4	2	8		

Proces: PB7 NABAVKE- UVOZ Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda/usluga Održavanje liste dobavljača i podugovarača					Datum početne analize: Juli 2015.			
FMEA proces FM_07								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
najpovoljnijeg ponuđača	Z44	Neispravan ugovor	A, B	4	4	16		
Izbor transportera	Z6	Nepotpuna dokumentacija i dozvole za transporta robe sa eksplozivnim sredstvima	A, B	9	3	27		
Zahtev za pratnju pri transportu kroz zemlju	Z171	Nije odobrena pratnja	A, B	9	3	27		
	Z172	Kašnjenje preatnje pri transportu	A, B	9	3	27		
A04 Sprovođenje (uvoz) i verifikacija	Z27	Ne postoji ček lista za verifikaciju	A, B	4	2	8		
	Z45	Odustajanje ponuđača čija je ponuda prihvaćena od potpisivanja ugovora	A, B	4	2	8		
	Z47	Isporučilac nije pravovremeno najavio isporuku	A, B	4	3	12		
	Z48	Isporučilac kasni sa isporukom	A, B	4	2	8		
	Z49	Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količina, roba nije označena)	A, B	4	3	12		

Proces: PB7 NABAVKE- UVOZ Cilj procesa: Efikasno i efektivno vršenje procesa nabavke proizvoda/usluga Održavanje liste dobavljača i podugovarača					Datum početne analize: Juli 2015.			
FMEA proces FM_07								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
	Z50	Nije kompletna ili nije dostavljena atestna dokumentacija i dozvole zahtevane ugovorom	A, B	4	3	12		
	Z51	Atestna dokumentacija je kompletna ali nije usaglašena sa isporučenim materijalom	A, B	4	2	8		
	Z52	Račun dostavljen uz isporučeno dobro nije usaglašen sa uslovima iz ugovora	A, B	4	2	8		
A05 Reklamacija nabavke	Z53	Isporučilac ne želi da blagovremeno zameni dobra koja su pod reklamacijom i pokreće sudski postupak	A, B	4	3	12		
A06 Prijem predmeta nabavke	Z54	Prijem i skladištenje se ne vrši u svim delovima po proceduri prijema dobara	A1, D1, E4	3	2	6		
	Z55	Nepažnja prilikom preuzimanja predmeta nabavke	A1, D1, E4	3	2	6		

Tabela 7.114: FMEA matrica FM_08

Proces: PB8 UGOVARANJA I PRODAJU Cilj procesa: Efektivno i efikasno vršenje prodaje i isporuke proizvoda; Administriranje procesa pružanja usluga u skladu sa poslovnim planom				Datum početne analize: juli 2015.				
FMEA proces FM_08								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Prijem i evidencija zahteva kupaca	Z56	Neispravna evidencija	B	6	3	18	KP8.1 KP8.2 KP8.3 KP8.4 KP8.5 KP8.6 KP8.7	
A02 Analiza zahteva kupaca	Z34	Nekompletan/nejasan zahtev	B, C3	6	3	18		
A03 Izrada i dostavljanje ponude	Z57	Nepotpuna ponuda	A, B, C1, C3	6	3	18		
	Z48	Nepoštovanje postavljenih rokova	A, B, C1, C3	6	3	18		
Analiza i prijem dozvole kupca za nabavku	Z167	Neispravna specifikacija u dozvoli	A, B, C1, C3	9	2	18		
A04 Izrada predloga ugovora	Z49	Neusklađenost sa ponudom	A,B	6	3	18		
A05 Potpisivanje, distribucija i arhiviranje ugovora	Z58	Nedostatak evidencije	A	6	3	18		
A06 Praćenje realizacije prodaje po ugovoru	Z59	Nepotpisana otpremnica i ugovor	A, B, C3, D1, D4, E4	6	3	18		
A07 Isporuka proizvoda/usluga	Z60	Nedostatak kvalitetnih sirovina	A, B, C3, D1, D4, E4	6	3	18		

Proces: PB8 UGOVARANJA I PRODAJU Cilj procesa: Efektivno i efikasno vršenje prodaje i isporuke proizvoda; Administriranje procesa pružanja usluga u skladu sa poslovnim planom					Datum početne analize: juli 2015.			
FMEA proces FM_08								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
Zapis serijskog broja proizvoda u overene knjige MUP'a	Z176	Nepotpun zapis	A, B, C3, D1, D4, E4	9	2	18		
A08 Stopirana isporuka, rešavanje reklamacije, povlačenje proizvoda	Z61	Pogrešno povučeni proizvodi	A, B, C3, C4, D1, D4, E	9	2	18		
	Z62	Neblagovremeno povlačenje proizvoda	A, B, C3, C4, D1, D4, E	7	2	14		
A09 Analiza procesa ugovaranja i prodaje	Z63	Ne vrši se ocenjivanje ugovaranja/prodaje	A, D1	6	2	12		

Tabela 7.115: FMEA matrica FM_09

Proces: PB9 PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJE PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA Cilj procesa: Postizanje stalne usaglašenosti poslovnog plana i izvršenja operativnih planova; Sniženje utroška resursa u proizvodnji/pružanju usluga				Datum početne analize: juli 2015.				Datum novog stanja: juli 2016.					
FMEA proces FM_09								Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
A01 Izrada plana proizvodnje/pružanje usluga	Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana	A, B, C1, C2, D1, E1, E2, F4, F5	6	3	18							
A02 Izrada operativnog plana merenja i praćenja karakteristika procesa	Z65	Neusaglašenosti u procesu	A, B, C1, C2, D1, E1, E2, F4, F5	6	3	18	KP9.1 KP9.2 KP9.3 KP9.4 KP9.5						
A03 Izrada specifikacije i dozvola	Z34	Zahtev nije dobro definisan	A, B, C1, C2, C3, D1, E1, E2, F4, F5	7	5	35	KR9.1	Potrebno je na osnovu zakona, izraditi procedure i obrazac sa tačno definisanim potrebama koje zahtev treba da	Specifični zahtevi. Regulatorna o izvođenju vatrometa	Elektronsko apliciranje	7	3	21

Proces: PB9 PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJE PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA Cilj procesa: Postizanje stalne usaglašenosti poslovnog plana i izvršenja operativnih planova; Sniženje utroška resursa u proizvodnji/pružanju usluga				Datum početne analize: juli 2015.				Datum novog stanja: juli 2016.					
FMEA proces FM_09								Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
								sadrži.					
A04 Izrada dokumentacije	Z66	Dokumentacija ne odgovara – pogrešno definisan radni nalog	A, B, C1, C2, D1, E1, E2, F4, F5	6	3	18							
A05 Puštanje radnih naloga u proces	Z67	Pogrešan nalog	A, B, C1, C2, D1, E1, E2, F4, F5	6	3	18							

Proces: PB9 PLANIRANJEM, PRIPREMA I UPRAVLJANJE PROIZVODNJOM/PRUŽANJEM USLUGA Cilj procesa: Postizanje stalne usaglašenosti poslovnog plana i izvršenja operativnih planova; Sniženje utroška resursa u proizvodnji/pružanju usluga				Datum početne analize: juli 2015.				Datum novog stanja: juli 2016.					
FMEA proces FM_09								Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
A06 Praćenja procesa proizvodnje/pružanja usluga	Z68	Velike zalihe	A, B, C1, C2, C3, D1, E1, E2, F	6	3	18							
A07 Zatvaranje radnih naloga sa preispitivanjem utrošenih resursa	Z28	Veliki utrošci resursa (po radnim nalogima)	A, B, D, E1, E2, F4, F5	6	3	18							
A08 Izveštavanje o proizvodnji/usluga	Z12	Delimično i loše izveštavanje	A, B, D1, E1, E2, F4, F5	6	3	18							

Tabela 7.116: FMEA matrica FM_10

Proces: PB10 PROCES PROIZVODNJE/USLUGA - IZVOĐENJE VATROMETA I UPRAVLJANJE OTPADOM Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga, kroz odgovarajuću dokumentaciju, definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija				Datum početne analize: juli 2015.				Datum novog stanja: juli 2016			

FMEA proces FM_10										Rezultati preduzetih mera				
Potproces	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje i eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	11	12	13	14
Izvođenje vatrometa	A01 Priprema dokumentacije, otvaranje radnog naloga	Z69	Dokumentacija ne odgovara planiranoj proizvodnji ugovoru – pogrešno definisana trebovanja	A, B, C1, D, E1, E2	5	3	15	KP10.1 KP10.2 KP10.3 KP10.4 KP10.5 KP10.6						
		Z162	Zahtev o dozvoli izvedbe nije podnesen	A, B, C1, D, E1, E2	5	3	15							
		Z66	Dokumentacija ne odgovara planiranoj proizvodnji ugovoru – pogrešno definisan radni nalog	A, B, C1, D, E1, E2	5	3	15							
		Z2	Nedostaci plana za angažovanje radne snage	A, B, D	6	2	12							
		Z2	Nedostaci plana za angažovanje opreme	A, B, D	6	2	12							

Proces: PB10 PROCES PROIZVODNJE/USLUGA - IZVOĐENJE VATROMETA I UPRAVLJANJE OTPADOM Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga, kroz odgovarajuću dokumentaciju, definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija										Datum početne analize: juli 2015.					Datum novog stanja: juli 2016				
FMEA proces FM_10										Rezultati preduzetih mera									
Potproces	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojave	RPN						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	11	12	13	14					
	naloga. Priprema za izvođenje	Z2	Neusklađenost dinamičkog plana sa uslovima na terenu	A, B, D	6	4	24												
		Z162	Zahtev o protivpožarnoj zaštiti nije podnesen	A, B, D	6	2	12												
		Z2	Nedostaci plana o zaštiti životne sredine	A, B, D	6	2	12												
		Z2	Nedostaci plana o zaštiti zdravlja i bezbednosti radnika	A, B, D	6	2	12												
	A03 Obezbeđivanje podloga i resursa	Z162	Materijali i komponente nisu obezbeđeni na vreme	A, B, C, D	6	3	18												

Proces: PB10 PROCES PROIZVODNJE/USLUGA - IZVOĐENJE VATROMETA I UPRAVLJANJE OTPADOM Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga, kroz odgovarajuću dokumentaciju, definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija				Datum početne analize: juli 2015.					Datum novog stanja: juli 2016					
FMEA proces FM_10										Rezultati preduzetih mera				
Potproces	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Uzrok Pretnje	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	11	12	13	14
		Z162	Alati i oprema nisu obezbeđeni na vreme	A, B, C, D	6	3	18							
		Z162	Mašine nisu spremne za rad	A, B, C, D	6	3	18							
		Z74	Otkazivanje opreme	A, B, C, D	7	3	21							
	Kontrola kvaliteta	Z176	Ne vodi se evidencija o izvršenim servisima kontrolne table	A, B, C, D	6	3	18							
		Z168	Nevodi se kontrola pripremnih radova	A, B, C, D	6	3	18							

Proces: PB10 PROCES PROIZVODNJE/USLUGA - IZVOĐENJE VATROMETA I UPRAVLJANJE OTPADOM Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga, kroz odgovarajuću dokumentaciju, definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija										Datum početne analize: juli 2015.					Datum novog stanja: juli 2016				
FMEA proces FM_10										Rezultati preduzetih mera									
Potproces	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojave	RPN						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	11	12	13	14					
A04 Izvođenje		Z128	Povećan broj kašnjenja – izvođenja	A, B, D, E	7	6	42	KR10.1 KR10.2 KR10.3 KR10.4 KR10.5	Izrada procedure; Obuka ljudi; Kontrola merne opreme.	Praćenje najnovijih trendova izvođenja	Prilagođavanje najnovijim opremama	6	3	18					
		Z124	Neblagovremeno izveštavanje	A, B, D, E	7	6	42		Izrada procedure; Obuka ljudi; Kontrola opreme.	Praćenje najnovijih trendova izvođenja	Prilagođavanje najnovijim opremama	6	3	18					
		Z74	Otkaz radioveza	A, B, D, E	7	6	42												
		Z76	Kvalitet ulaznih komponenti nije odgovarajući (skriveno mane)	A, B, D, E	7	4	28												

Proces: PB10 PROCES PROIZVODNJE/USLUGA - IZVOĐENJE VATROMETA I UPRAVLJANJE OTPADOM Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga, kroz odgovarajuću dokumentaciju, definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija										Datum početne analize: juli 2015.			Datum novog stanja: juli 2016		
FMEA proces FM_10										Rezultati preduzetih mera					
Potproces	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojave	RPN		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	11	12	13	14	
		Z77	Ne kontroliše se kvalitet delova, sklopova i proizvoda pri izvođenju operacija	A, B, D, E	7	4	28								
		Z79	Kašnjenje angažovanih podizvođača	A, B, D, E	7	3	21								
		Z80	Kašnjenje radnog naloga u realizaciji	A, B, D, E	7	3	21								
		Z81	Neadekvatno rukovanje alatom	A, B, D, E	7	4	28								
		Z82	Nekorišćenje ličnih zaštitnih sredstava	A, B, D, E	7	3	21								
		Z83	Električna instalacija nije adekvatno obezbeđena	A, B, D, E	7	3	21								

Proces: PB10 PROCES PROIZVODNJE/USLUGA - IZVOĐENJE VATROMETA I UPRAVLJANJE OTPADOM Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga, kroz odgovarajuću dokumentaciju, definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija										Datum početne analize: juli 2015.					Datum novog stanja: juli 2016				
FMEA proces FM_10										Rezultati preduzetih mera									
Potproces	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje i eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojave	RPN					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	11	12	13	14					
		Z84	Neadekvatno čuvanje opasnog otpada	A, B, D, E	7	4	28												
	A05 Pregled terena Podešavanje procesa proizvodnje/pružanja usluga	Z65	Posle izvođenja nije izvršena kontrola terena	A, B, D, E, F	8	3	24												
	A06 Zaključivanje i obrada radnog naloga	Z86	Nedostaju podaci potrebni za kompletiranje radnog naloga	A, B, D, E, F	8	3	24												
	A07 Analiza i izveštavanje	Z12	Neadekvatna analiza i neblagovremeno izveštavanje	A, B, D, E, F	5	4	20												

Proces: PB10 PROCES PROIZVODNJE/USLUGA - IZVOĐENJE VATROMETA I UPRAVLJANJE OTPADOM Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga, kroz odgovarajuću dokumentaciju, definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija										Datum početne analize: juli 2015.			Datum novog stanja: juli 2016		
FMEA proces FM_10										Rezultati preduzetih mera					
Potproces	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojave	RPN		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	11	12	13	14	
Upravljanje otpadom	A01 Analiza procesa u kojima se generiše otpad	Z1	Propusti pri analizi procesa - nepotpuna lista otpada	A	6	6	36	Izrada uputstva i procedure; Obuka ljudi; Definisanje radnog mesta sa po dva radnika (jedan koji zna posao i jedan koji će da uči).	Specifični zahtevi. Regulatorna zaštita sredine i upravljanje otpadom, bezbednost pri radu i sistem menadžmenta kalitetom	Elektronika i pristup specifičnim zahtevima	6	3	18		
		Z137	Nedovoljna obučenost radnika	A	6	5	30								
		Z137	Nedovoljna obučenost radnika i odsustvo kontrole	A	5	4	20								

Proces: PB10 PROCES PROIZVODNJE/USLUGA - IZVOĐENJE VATROMETA I UPRAVLJANJE OTPADOM Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga, kroz odgovarajuću dokumentaciju, definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija										Datum početne analize: juli 2015.					Datum novog stanja: juli 2016				
FMEA proces FM_10										Rezultati preduzetih mera									
Potproces	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posljedice	Verovatnoća pojave	RPN					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	11	12	13	14					
		Z180	Način postupanja sa otpadom nije adekvatno definisan	A	5	5	25												
		Z119	Nedovoljna kontrola proizvoda koji su za otpad	A	6	5	30												

Proces: PB10 PROCES PROIZVODNJE/USLUGA - IZVOĐENJE VATROMETA I UPRAVLJANJE OTPADOM Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga, kroz odgovarajuću dokumentaciju, definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija										Datum početne analize: juli 2015.					Datum novog stanja: juli 2016				
FMEA proces FM_10										Rezultati preduzetih mera									
Potproces	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Nove pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	11	12	13	14					
	A03 Uklanjanje otpada	Z94	Deo otpada koji nije uklonjen	A	7	5	35		Izrada uputstva i procedure. Obuka ljudi. Definisanje radnog mesta sa po dva radnika (jedan koji zna posao i jedan koji će da uči).	Specifični zahtevi. Regulatoriva o zaštiti sredine i upravljanje otpadom, bezbednost pri radu i sistem menadžmenta kvaliteta		6	3	18					

Proces: PB10 PROCES PROIZVODNJE/USLUGA - IZVOĐENJE VATROMETA I UPRAVLJANJE OTPADOM Cilj procesa: Da se precizno specificiranim karakteristikama proizvoda/usluga, kroz odgovarajuću dokumentaciju, definišu parametri i kriterijumi prihvatljivosti izvedenih proizvodnih i uslužnih operacija										Datum početne analize: juli 2015.					Datum novog stanja: juli 2016				
FMEA proces FM_10										Rezultati preduzetih mera									
Potproces	Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	10	11	12	13	14					
		Z94	Otpad nije uklonjen na odgovarajući način	A	7	4	28			Regulativa o zaštiti sredine i upravljanje otpadom, bezbednost pri radu i sitem menadžmenta kalitetom									

Tabela 7.117: FMEA matrica FM_11

Proces: PB11 ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe				Datum početne analize: juli 2015.				
FMEA proces FM_11								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Planiranje aktivnosti održavanja	Z2	Nekompletan plan	A, B, F4	5	3	15	KP11.1 KP11.2 KP11.3 KP11.4 KP11.5 KP11.6	
A02 Prijavljivanje otkaza	Z87	Zakasnela prijava otkaza	A, B, E, F4	6	4	24		
	Z88	Nesporazumi pri prijavi otkaza	A, B, E, F4	6	4	24		
A03 Priprema održavanja	Z89	Loša procena ozbiljnosti otkaza	A, F3, F4	6	4	24		
A04 Intervencija održavanja	Z90	Pogrešna dijagnostika otkaza	A, C, E, F	6	3	18		
	Z91	Rezervni delovi se teško nabavljaju	A, C, E, F	6	5	30		
	Z92	Ugradnja nekvalitetnih rezervnih delova	A, C, E, F	6	4	24		
	Z93	Ne vrše se redovni servisi mašina i opreme	A, C, E, F	6	3	18		
	Z94	Neadekvatno odlaganje opasnog otpada	A, C, E, F	6	3	18		
	Z95	Povrede i oboljenja na radu	A, C, E, F	6	3	18		
	Z96	Nenošenje zaštitne opreme i nepažnja	A, C, E, F	6	3	18		

Proces: PB11 ODRŽAVANJE OPREME I INFRASTRUKTURE Cilj procesa: Efikasno i efektivno otklanjanje otkaza; Sprečavanje pojave otkaza Raspoloživost na principu „Just in time“, Minimalne zalihe					Datum početne analize: juli 2015.			
FMEA proces FM_11								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A05 Analiza i izveštavanje	Z12	Nepotpuna analiza i izveštaj	A	5	2	10		

Tabela 7.118: FMEA matrica FM_12

Proces: - PB12 SKLADIŠTENJA Cilj procesa: Obezbeđivanje čuvanja karakteristika robe; Obezbeđivanje identifikacije robe				Datum početne analize: juli 2015.				
FMEA proces FM_12								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
Zahtev za ADR dozvolu za objekat	Z162	Objekat za skladištenje nema ADR dozvolu	A, B	5	2	10	KP12.1 KP12.2 KP12.3 KP12.4 KP12.5 KP12.6 KP12.7	
A01 Prijem robe	Z49	Prijem robe koja ne odgovara zahtevu naručioca	A, B	5	2	6		
	Z97	Magacioner nije blagovremeno sastavio stanje prispelih dobara	A, B	5	3	15		
	Z98	Prijem robe bez prateće dokumentacije (ispratnica, garancija, sertifikati, itd.)	A, B	5	2	10		
	Z76	Prijem robe sa nedostacima u kvalitetu (skrivena mana)	A, B	5	2	10		
A02 Reklamacija nabavke	Z99	Zamenjena roba nije evidentirana	A, B	3	2	6		
	Z100	Kod odstupanja u kvalitetu nije sačinjen reklamacioni zapisnik	A, B, F4	5	2	10		

Proces: - PB12 SKLADIŠTENJA Cilj procesa: Obezbeđivanje čuvanja karakteristika robe; Obezbeđivanje identifikacije robe				Datum početne analize: juli 2015.				
FMEA proces FM_12								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A03 Skladištenje robe	Z101	Roba se ne čuva u adekvatnim uslovima	A, B, E	3	2	6		
	Z102	Pogrešan upis šifre dobara od strane magacionera	A, B, E	5	2	10		
	Z103	Istekao rok trajanja robe	A, B, E	6	3	18		
	Z104	Ne evidentira se ulaz robe u skladište	A, B, E	4	3	12		
	Z105	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice	A, B, E	3	3	9		
	Z106	Radnici nisu obučeni za bezbedno podizanje i prenos tereta	A, B, E	5	2	10		
	Z107	Nebezbedno odlaganje robe na skladišna mesta	A, B, E	4	2	8		
	Z108	Ne koriste se odgovarajuća sredstva za manipulaciju	A, B, E	3	2	6		
A04 Izdavanje robe	Z177	Ne evidentira se izlaz robe iz skladišta	A, B, F4	3	3	9		

Proces: - PB12 SKLADIŠTENJA Cilj procesa: Obezbeđivanje čuvanja karakteristika robe; Obezbeđivanje identifikacije robe				Datum početne analize: juli 2015.				
FMEA proces FM_12								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A05 Vraćanje na skladištenje robe koja nije potrošena	Z110	Ne evidentira se ulaz robe u skladište	A, B, F4	3	2	6		
	Z111	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice	A, B, F4	3	4	12		
A06 Nadzor nad robom i signalizacija isteka roka i dostizanje min. zaliha robe na skladištu	Z112	Neadekvatno ažurirana kartica	A, B, F4	3	2	6		

Tabela 7.119: FMEA matrica FM_13

Proces: PB13 INFORMATIČKE PODRŠKE - OUTSOURCE Cilj procesa: Efektivan i efikasan rad informatičke podrške				Datum početne analize: juli 2015.				
FMEA proces FM_13								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Izrada plana procesa	Z2	Nekompletan plan i neblagovremena izrada plana	A, B, D2	5	3	15	KP13.1 KP13.2 KP13.3 KP13.4 KP13.5 KP13.6 KP13.7 KP13.8	
A02 Održavanje računara, mreže, mrežnih instalacija i softvera	Z178	Ukidanje ugovora sa organizacijom koja vrši održavanje	A, B, D2	5	4	20		
	Z48	Kašnjenje od strane izodača	A, B, D2	5	6	30		
	Z113	Pad mreža, povećani broj intervencija	A, E, F	5	3	15		
A03 Administriranje računarske mreže	Z9	Povećani broj neusaglašenosti	A, E, F	5	3	15		
A04 Razvoj softvera za interne potrebe	Z114	Neblagovremeno praćenje potreba razvoja	A, E, F	5	4	20		
A05 Izrada i održavanje web strane	Z115	Nekompletne i neblagovremene informacije na web strani	A, E, F	5	4	20		

Proces: PB13 INFORMATIČKE PODRŠKE - OUTSOURCE Cilj procesa: Efektivan i efikasan rad informatičke podrške				Datum početne analize: juli 2015.				
FMEA proces FM_13								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A06 Izveštavanje o procesu	Z12	Netačan i delimičan izveštaj	A, B, E, F	5	3	15		

Tabela 7.120: FMEA matrica FM_15

Proces: - PB15 REŠAVANJA NEUSAGLAŠENOSTI Cilj proesa: Eliminisanje neusaglašenosti i njihovih posledica; Smanjenje trajanja procesa otklanjanja neusaglašenosti				Datum početne analize: juli 2015.				
FMEA proces FM_15								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Analiza neusaglašenosti	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A, B, D	5	4	20	KP15.1 KP15.2 KP15.3 KP15.4	
A02 Otklanjanje neusaglašenosti	Z121	Povećan broj neotklonjenih neusaglašenosti	A, B, D	5	3	15		
A03 Iniciranje korektivne mere	Z122	Loše postavljene mere o poboljšanju	A, B, C1, C2, D	5	3	15		
	Z123	Produženo vreme trajanja otklanjanja neusaglašenosti	A, B, C1, C2, D	4	3	12		
A04 Provera efektivnosti i efikasnosti nastalih izmena u rezultatu rešavanja neusaglašenosti	Z9	Povećan broj i značaj neusaglašenosti	A, B, D	4	3	12		
A05 Izrada izveštaja o rešavanju neusaglašenosti	Z12	Netačan, delimičan izveštaj	A, B, D	4	3	12		
A06 Izveštavanje o procesu	Z124	Delimično i neblagovremeno izveštavanje	A, B, D	4	3	12		

Tabela 7.121: FMEA matrica FM_17

FMEA proces FM_17								Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
A01 Izrada plana procesa praćenja i merenja	Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza	A, B, D	6	5	30	KP17.1 KP17.2 KP17.3 KP17.4 KP17.5 KP17.6 KR17.1 KR17.2						
	Z163	Povećan broj odbijenih zahteva za izvođenje vatrometa	A, B, D	7	5	35		Izrada uputstva i procedure; Obuka ljudi; Definisanje radnog mesta sa po dva radnika (jedan koji zna posao i jedan koji će da uči).	Specifični zahtevi. Regulatoriva o izvođenju vatrometa	Elektronsko apliciranje	4	3	12
A02 Praćenje i merenje	Z163	Povećan broj odbijenih zahteva za nabavku	A, B, D	6	5	30							

Proces: PB17 PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA Cilj procesa: Tačno, precizno i pravovremeno izveštavanje o traženim merenjiima/praćenjima/ispitivanjima; Tačno, precizno i pravovremeno izveštavanje o sistematskim poremećajima u procesu kao rezultat merenja i praćenja performansi osnovnih procesa								Datum početne analize: juli 2015.			Datum novog stanja: juli 2016		
FMEA proces FM_17								Rezultati preduzetih mera					
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
	Z179	Povećani broj prijava pri izvođenju vatrometa	A, B, D	7	5	35		Izrada uputstva i procedure; Obuka ljudi; Informativan razgovor sa naručiocima vatrometa o pravilima i procedurama izvedbe.	Specifični zahtevi. Regulatorna o izvođenju vatrometa	Regulatorna o informisanju javnost	4	3	12
	Z128	Povećani broj kašnjenja u procesu	A, B, D, E	7	4	28							
A03 Upravljanje opremom za merenje i praćenje	Z129	Neispravna OMP	A, B, D, E	7	4	28							

Proces: PB17 PRAĆENJA I MERENJA PERFORMANSI OSNOVNIH PROCESA I KARAKTERISTIKA PROIZVODA Cilj procesa: Tačno, precizno i pravovremeno izveštavanje o traženim merenjima/praćenjima/ispitivanjima; Tačno, precizno i pravovremeno izveštavanje o sistematskim poremećajima u procesu kao rezultat merenja i praćenja performansi osnovnih procesa				Datum početne analize: juli 2015.					Datum novog stanja: juli 2016				
FMEA proces FM_17									Rezultati preduzetih mera				
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)	Prethodne pretpostavke i ograničenja	Novo pretpostavke i ograničenja	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9	10	11	12	13	14
A04 Izveštavanje o procesu	Z12	Netačan, delimičan i neblagovremeni izveštaj	A, B, D, E	7	4	28							

Tabela 7.122: FMEA matrica FM_18

Proces: PB18 UPRAVLJANJA DOKUMENTACIJOM MS I DOKUMENTACIJOM SPOLJNOG POREKLA Cilj procesa: Efikasno upravljanje dokumentacijom MS i spoljnog porekla (DSP)				Datum početne analize: juli 2015.				
FMEA proces FM_18								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Nabavka dokumentacije „MS” i spoljnog porekla	Z130	Ne prate se promene u zakonima i standardima	A, C1, C2	6	4	24	KP18.1 KP18.2 KP18.3	
Zahtev MUP-u za dozvolu za izvođenje radova	Z163	Nije dobijena dozvola	A, C1, C2	7	4	28		
Zahtev za izdavanje sertifikata za pirotehničare	Z163	Nije dobijen sertifikat	A, C1, C2	7	4	28		
A02 Prijem i evidentiranje dokumentacije	Z131	Ne evidentiraju se promene dokumenata	A, B, E, F	6	4	24		
A03 Čuvanje i distribucija dokumentacije	Z132	Nije izvršena distribucija dokumenata	A, D4, E, F	6	2	12		
A04 Povlačenje nevažećih dokumenata	Z133	Nije izvršeno povlačenje nevažećih dokumenata	A, D4, E, F	6	4	24		
A05 Distribucija izmena	Z134	Nije izvršena distribucija izmenjenih dokumenata	A, D4, E, F	6	4	24		

Tabela 7.123: FMEA matrica FM_19

Proces: PB19 UPRAVLJANJE LJUDSKIM RESURSIMA Cilj procesa: Efikasno vođenje kadrovskih evidencija; Efikasno vođenje evidencija o obukama				Datum početne analize: juli 2015.				
FMEA proces FM_19								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbiljnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Planiranje ljudskih resursa	Z13	Neplanirane potrebe tržišta	A, D1, D2	8	2	16	KP19.1	
A02 Utvrđivanje kompetencije za sadašnje i buduće zaposlene	Z135	Manjak kompetentnih kadrova na tržištu rada	A, C3	8	2	16		
A03 Prijem u radni odnos	Z136	Prijem zaposlenih bez lekarskog uverenja, bez odgovarajuće diplome	A, B	8	2	16		
A04 Planiranje obuke	Z137	Nisu predviđene obuke za piroteh.(zakonska obaveza)	A, B	9	2	18		
A05 Realizacija obuke	Z138	Resursi nisu obezbeđeni	A, C3, D1	8	2	16		
	Z139	Neadekvatne ponude izvođača obuke	A, C3, D1	8	4	32		
	Z140	Loše definisan zahtev za obuku	A, C3, D1	8	4	32		
	Z141	Nekompetentnost izvođača obuke	A, C3, D1	8	4	32		
A06 Vođenje evidencije o zaposlenima	Z56	Loše vođena evidencija	A	8	2	16		

Tabela 7.124: FMEA matrica FM_20

Proces: PB20 PRAVNOG REGULISANJA Cilj procesa: Efikasna pravna podrška				Datum početne analize: juli 2015.				
FMEA proces FM_20								
Oznaka i naziv aktivnosti	Oznaka pretnje	Pretnje	Uzrok	Ozbijnost posledice	Verovatnoća pojave	RPN	KPI/ KRI	Korektivne mere (mere za ublažavanje-eliminaciju pretnji)
1	2	3	4	5	6	7(5x6)	8	9
A01 Identifikacija propisa i standarda	Z142	Neidentifikovan novi propis i standard	C1, A	8	2	16	KP20.1	
A02 Obezbeđivanje propisa i standarda	Z143	Neblagovremeno nabavljanje propisa i standarda	A	8	2	16		
Obezbeđivanje evidentnih knjiga overenih od strane MUP-a	Z162	Nije obezbeđena knjiga za evidenciju	A	8	2	16		
A03 Evidencija i distribucija propisa i standarda	Z144	Nevođenje i nedistribuisani propisi i standardi	A, B	6	2	12		
A04 Primena propisa	Z145	Nepotpuna primena propisa i standarda	A, D1	6	2	12		
A05 Analiza	Z12	Nedostatak izveštaja	A	6	2	12		

PRILOG 4: KATALOG PRETNJI NAKON IMPLEMENTACIJE MODELA

Tabela 7.125: Katalog pretnji nakon implementacije modela

Ozn. pret.	Naziv pretnji
Z1	Neadekvatna i nepotpuna analiza
Z2	Nekompletan plan
Z3	Pogrešna i nekompletna implementacija odluka
Z4	Loša i nekompletna ocena odluka
Z5	Delimična i loša komunikacija
Z6	Delimično i loše dokumentovanje procesa
Z7	Loše postavljene mere poboljšanja
Z8	Loše postavljene ciljevi
Z9	Povećanje broja neusaglašenosti
Z10	Nezadovoljstvo korisnika/zainteresovanih strana
Z11	Povećanje broja reklamacija
Z12	Netačan/delimičan izveštaj
Z13	Pogrešna procena uslova i potreba tržišta
Z14	Pogrešna procena obima posla za tekuću godinu
Z15	Pogrešna procena obima i vrste posla
Z16	Usvajanje pogrešnog plana
Z17	Odbacivanje dobrog finansijskog plana
Z18	Greška u obračunu troškova
Z19	Veći troškovi
Z20	Ne vrši se adekvatno anketiranje korisnika
Z21	Ne vrši se obrada prikupljenih informacija
Z22	Neadekvatne i nekompletne informacije
Z23	Pogrešna procena segmentacija tržišta
Z24	Odluka nije doneta na bazi činjenica
Z25	Otsutnost/neadekvatne aktivnosti za propagandu i promociju
Z26	Pogrešno tumačenje trenda prodaje
Z27	Ne postoji ček-lista za verifikaciju usluge
Z28	Višak utrošenih resursa
Z29	Neadekvatan proizvod ili usluga
Z30	Pojava nepredviđenih potreba
Z31	Svi sektori nisu dostavili plan na osnovu godišnjeg programa poslovanja
Z32	Nacrt plana nabavke nije sačinjen u formi
Z33	Izostavljanje pojedinih stavki pri zajedničkom planu nabavke
Z34	Nekompletan/nejasan zahtev u pogledu specifikacije
Z35	Oglas o nabavci nije objavljen
Z36	Zahtevom za nabavku nije precizirano da predmet nabavke mora da bude bezbedan po životnu okolinu

Ozn. pret.	Naziv pretnji
Z37	Zahtevom za nabavku nije precizirano da predmet nabavke mora da bude bezbedan po zdravlje svih zainteresovanih strana
Z38	Loše definisani parametri vrednovanja
Z39	Naručilac nije istovremeno sa objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda, objavio i konkursnu dokumentaciju na portalu javnih nabavki i na svojoj internet stranici
Z39	Naručilac nije istovremeno sa objavljivanjem poziva za podnošenje ponuda, objavio i konkursnu dokumentaciju na portalu javnih nabavki i na svojoj internet stranici
Z40	Ponuda dostavljena elektronskim putem nije prispela na adresu naručioca
Z41	Ponuđačima koji učestvuju u postupku otvaranja ponude naručilac nije na vreme dostavio informaciju o tačnom vremenu i mestu gde se vrši otvaranje ponude
Z42	Nepotpuna komisija za otvaranje ponude
Z43	Ponuđačima koji nisu učestvovali u postupku otvaranja ponuda naručilac nije dostavio zapisnik u roku
Z44	Neispravan ugovor
Z45	Odustajanje ponuđača čija je ponuda prihvaćena od potpisivanja ugovora
Z46	Nestanak kompletne konkursne dokumentacije
Z47	Isporučilac nije pravovremeno najavio isporuku
Z48	Nepoštovanje postavljenih rokova
Z49	Podaci u otpremnici ne odgovaraju činjeničnom stanju (količine, roba nije označena)
Z50	Nije kompletna ili nije dostavljena atestna dokumentacija zahtevana ugovorom
Z51	Atestna dokumentacija je kompletna ali nije usaglašena sa isporučenim materijalom
Z52	Račun dostavljen uz isporučena dobra nije usaglašen sa uslovima iz ugovora
Z53	Isporučilac ne želi da blagovremeno zameni dobra koja su pod reklamacijom i pokreće sudski postupak
Z54	Prijem i skladištenje se ne vrši u svim delovima po proceduri prijem dobara
Z55	Nepažnja prilikom preuzimanja predmeta nabavke
Z56	Neispravna evidencija
Z57	Nepotpuna ponuda
Z58	Nedostatak evidencije

Ozn. pret.	Naziv pretnji
Z59	Nepotpisana otpremnica i ugovor
Z60	Nedostatak kvalitetnih sirovina
Z61	Pogrešno povučeni proizvodi/usluge
Z62	Nenavremeno povlačenje proizvoda/usluga
Z63	Ne vrši se ocenjivanje ugovaranja/prodaje
Z64	Nisu obezbeđene sve podloge za izradu plana
Z65	Neusaglašenosti u procesu
Z66	Dokumentacija ne odgovara uz radni nalog
Z67	Pogrešan nalog
Z68	Velike zalihe
Z69	Pogrešno definisana trebovanja
Z70	Planirani redosled radnih naloga nije optimalan
Z71	Materijali i komponente nisu obezbeđeni na vreme
Z72	Alati i oprema nisu obezbeđeni na vreme
Z73	Mašine nisu spremne za rad
Z74	Otkazivanje opreme
Z75	Pojava škarta
Z76	Kvalitet ulaznih komponenti nije odgovarajući (skriveno mane)
Z77	Ne kontroliše se kvalitet delova, sklopova i proizvoda pri izvođenju operacija
Z78	Ne vrši se završna kontrola u akreditovanoj laboratoriji
Z79	Kašnjenje angažovanih podizvođača
Z80	Kašnjenje u realizaciji radnog naloga
Z81	Neadekvatno rukovanje alatom
Z82	Ne korišćenje ličnih zaštitnih sredstava
Z83	Električna instalacija nije adekvatno obezbeđena
Z84	Neadekvatno čuvanje opasnog otpada
Z85	Neadekvatna izmena alata i podešavanje parametara proizvodnje
Z86	Nedostaju podaci potrebni za kompletiranje radnog naloga
Z87	Zakasnela prijava otkaza
Z88	Nesporazumi pri prijavi otkaza
Z89	Loša procena ozbiljnosti otkaza
Z90	Pogrešna dijagnostika otkaza
Z91	Rezervni delovi se teško nabavljaju
Z92	Ugradnja nekvalitetnih rezervnih delova
Z93	Ne vrše se redovni servisi mašina i opreme
Z94	Neadekvatno odlaganje opasnog otpada
Z95	Povređe i oboljenja na radu
Z96	Nenošenje zaštitne opreme i nepažnja
Z97	Magacioner nije blagovremeno stavio na stanje prispela dobra
Z98	Prijem robe bez prateće dokumentacije (ispratnica, garancija, sertifikati, itd.)

Ozn. pret.	Naziv pretnji
Z99	Zamenjena roba nije evidentirana
Z100	Kod odstupanja u kvalitetu nije sačinjen reklamacioni zapisnik
Z101	Roba se ne čuva u adekvatnim uslovima
Z102	Pogrešan upis šifre dobara od strane magacionera
Z103	Istekao rok trajanja robe
Z104	Ne evidentira se ulaz robe u skladište
Z105	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice
Z106	Radnici nisu obučeni za bezbedno podizanje i prenos tereta
Z107	Nebezbedno odlaganje robe na skladišna mesta
Z108	Ne koriste se odgovarajuća sredstva za manipulaciju
Z109	Ne evidentira se izlaz robe iz skladišta
Z110	Ne evidentira se ulaz robe u skladište
Z111	Promene stanja se ne unose u magacinske kartice
Z112	Neadekvatno ažurirana kartica
Z113	Pad mreža, povećani broj intervencija
Z114	Neblagovremeno praćenje potreba razvoja
Z115	Nekompletne i neblagovremene informacije na web strani
Z116	Nedovoljan broj internih provera
Z117	Nisu uočene sve neusaglašenosti
Z118	Broj izdatih naloga za korektivne mere nije sveobuhvatan
Z119	Nedovoljan broj proverivača
Z120	Delimično i loše dokumentovanje procesa
Z121	Povećan broj neotklonjenih neusaglašenosti
Z122	Loše postavljene mere o poboljšanju
Z123	Produženo vreme trajanja otklanjanja neusaglašenosti
Z124	Neblagovremeno izveštavanje
Z125	Produženo vreme trajanja izvršenja K/P mera
Z126	Povećani broj mera koje nisu dale rezultate
Z127	Povećani broj korektivnih preventivnih mera koje se odnose na proces
Z128	Povećani broj kašnjenja u procesu
Z129	Neispravna OMP
Z130	Ne prate se promene u zakonima i standardima
Z131	Ne evidentiraju se promene dokumenata
Z132	Nije izvršena distribucija dokumenata
Z133	Nije izvršeno povlačenje nevažećih dokumenata
Z134	Nije izvršena distribucija izmenjenih dokumenata
Z135	Manjak kompetentnih kadrova na tržištu rada
Z136	Prijem zaposlenih bez lekarskog uverenja, bez odgovarajuće diploma
Z137	Nedostaci u planu obuke
Z138	Resursi nisu obezbeđeni
Z139	Neadekvatne ponude izvođača obuke

Ozn. pret.	Naziv pretnji
Z140	Loše definisan zahtev za obuku
Z141	Nekompetentnost izvođača obuke
Z142	Neidentifikovani novi propis i standard
Z143	Neblagovremeno nabavljanje propisa i standarda
Z144	Nevođenje i nedistribuisani propisi i standardi
Z145	Nepotpuna primena propisa i standarda
Z146	Nedovoljna motivacija radnika
Z147	Loše definisane ključne odgovornosti zaposlenih
Z148	Loša analiza troškova
Z149	Pogrešno predviđen budžet
Z150	Nemogućnost IT sistema da obezbedi mesečne izveštaje
Z151	Ankete se nedostavljaju odgovarajućim korisnicima
Z152	Nestručan predlog
Z153	Pogrešna usluga
Z154	Neodgovrajući partner
Z155	Nepotpuna lista naloga za korekcije
Z156	Odstupanje podataka
Z157	Usluga isporučena pogrešnom korisniku
Z158	Nedovoljna obučenost partnera
Z159	Pogrešno arhiviranje
Z160	Izgubljen kontkt
Z161	Pogrešna procena terena
Z162	Nisu obezbeđeni svi resursi
Z163	Negativan odgovor zahteva
Z164	Izostanak relizacije procesa
Z165	Tehničko probijanje sistema
Z166	Rezultat provera procesa ne odgovara stanju
Z167	Pogrešan dokumenat
Z168	Provera procesa
Z169	Pogrešna dokumentacija
Z170	Uvođenje embargo
Z171	Nije odobrena pratnja
Z172	Nenavremena pratnja
Z173	Nenavremeno uklanjanje odkaza
Z174	Nekvalitetni rezervni delovi
Z175	Nepotpuni zapis
Z176	Nevažeće dozvole
Z177	Izdavanje robe bez dokumentacije
Z178	Raskidanje ugovora sa organizacijom koja vrši održavanje
Z179	Povećen broj korisnika koji nisu zadovoljni
Z180	Procedure nisu dobro definisanje